

KÚRIAI DÖNTÉSEK

BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

2023/9

71. évfolyam

2023. szeptember

TARTALOM

JOGEGYSÉGI PANASZ TANÁCS

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának 4/2023. jogegységi határozata (Jpe.III.60.053/2022/15. szám) versenyjogi tárgyú ügyben a határidőn túli bírságolás jogkövetkezményeiről	1503
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának 5/2023. jogegységi határozata (Jpe.III.60.043/2022/9. szám) a fiatalokúval szemben kiszabható büntetések tárgyában	1512
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának 6/2023. jogegységi határozata (Jpe.IV.60.052/2022/13. szám) általános forgalmi adó levonáshoz való jog gyakorlásának egyes kérdéseiről	1523
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.040/2022/7. számú jogegységi hatályú határozata	1528
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.041/2022/12. számú jogegységi hatályú határozata	1535
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.006/2023/12. számú határozata....	1546
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.020/2023/3. számú végzése	1554
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.023/2023/4. számú végzése.....	1555
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.025/2023/4. számú végzése.....	1557
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.026/2023/4. számú végzése	1558
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.027/2023/3. számú végzése.....	1559
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.031/2023/4. számú végzése.....	1560

KOLLÉGIUMI VÉLEMÉNYEK

1/2023. (VI. 12.) KK vélemény a közigazgatási perekben a perorvoslatban részt vett bíró kizárásával kapcsolatos egyes kérdésekről	1562
---	------

BÜNTETŐ KOLLÉGIUM

207 Nem tekinthető az elállás önkéntesnek, ha azt az motiválja, hogy a terhelt a sértettet a dologelvétele érdekében élet kioltására alkalmas eszközzel megfenyegette, azonban a sértett a felszólításnak nem tett eleget, így a terheltnek a dologelvétele érdekében további, minőségileg más, nagyobb súlyú magatartást kellett volna kifejtenie. Ellenben el sem követi a rablás kísérletét az a terhelt, aki ugyan társa mellett a cselekménybe beavatkozik, de a dologelvétele irányuló fenyegetéstől kifejezetten elhatárolódik.....	1562
208 I. Az elévülés bekövetkezése miatt a büntethetőség megszűnése olyan büntető anyagi jogi szabály, amely figyelmen kívül	1562

hagyása mellett a bűnösség megállapítása esetén a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontjában foglalt felülvizsgálati ok megvalósul, így az erre történő hivatkozás felülvizsgálati eljárás alapjául szolgálhat.

II. A *res iudicata* és a *ne bis in idem* elvének megsértése nem a büntető anyagi jog szabályának, hanem a büntető eljárásjog szabályának megsértését jelenti, így arra hivatkozással a Be. 649. § (1) bekezdésére alapozva felülvizsgálati indítványt benyújtani nem lehet. Amennyiben azonban a *res iudicata* hatás téves megállapítása miatt az eljárás megszüntetésére (a *ne bis in idem* elvének téves megállapítására) kerül sor, az a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontjában meghatározott eljárásjogi szabály megsértésén alapuló felülvizsgálati ok megállapítására alkalmas.

III. A *res iudicata* és a *ne bis in idem* lezáró és kizáró hatása a terhelt cselekményének jogerős elbírálásához kötődik, így értelemszerűen sem ítélt dolog hatás, sem pedig a kétszeres eljárás tilalma nem valósul meg, ha az elkövető cselekményének jogerős elbírálása hiányzik; vagy azért, mert az elkövető cselekménye tárgyában hozott döntés nem tekinthető bíróság általi jogerős elbírálásnak, vagy azért, mert a bíróság eljárás megszüntetéséről nem ügydöntő végzéssel határoz. Ez utóbbi körbe tartozik, ha a bíróság a büntetőeljárást a törvényes vád hiányában szünteti meg.....

[209](#) Zár alá vétel a vagyonek Kobzás vagy a polgári jogi igény biztosítása érdekében rendelhető el. A törvény a zár alá vétel tekintetében nem tesz különbséget aszerint, hogy az adott ügyben mely vagyonek Kobzási ok áll fenn.

Ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban vagyonek Kobzásnak van helye, akkor a zár alá vétel elrendelhető a ténylegesen bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett, bűncselekmény elkövetése útján létrejött dologra, a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szánt dologra, illetve az ígért vagyoni előny tárgyára. Ha azonban a vagyonek Kobzás tárgya már természetben nem áll rendelkezésre, akkor a zár alá vételt más (helyettesítő) dologra vagy pénzüsszegben kifejezve kell elrendelni

[210](#) Önmagában kizárja a terhelt cselekményének bűnpártolás büntettként való minősítését, ha az alapbűncselekmény közvetlenül e terhelt előny szerzését célozta, illetve az is, ha e személy az alapbűncselekmény elkövetőjével a bűncselekmény elkövetésében előzetesen meggyezett. Ellenben a pénzmosás elkövetési magatartását kimerítő megszerzés megvalósul, ha a terhelt az alapbűncselekmény elkövetése

- 211 során a bankszámlájára utalt pénzt a saját érdekében felhasználja..... 1583
 Elköveti a tartozás fedezetének elvonása büncselekményét, aki a tartozás fedezetére, kiegyenlítésére szolgáló vagyont (pénzösszeget) akként vonja el az erre a célra nyitott óvadéki számláról, hogy rosszhiszemű szerződészegő magatartásával a vállalt kötelezettségét csalárd módon nem teljesítve eleve eltéríti attól azon vagyont (pénzösszeget), amelynek jogszerűen az óvadéki számlán a helye, és ténylegesen a fedezet alá tartozónak kell lennie 1587

POLGÁRI KOLLÉGIUM POLGÁRI SZAKÁG

- 212 A szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása a tizennegyedik életévét betöltött gyermek esetén is akkor kérhető, ha azok a körülmények, amelyeken a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapult, utóbb lényegesen módosultak, és ennek következtében a megváltoztatás a gyermek érdekében áll. A gyermektartásdíj meghatározása során figyelembe veendő, a Ptk. 4:218. § (2) bekezdésében rögzített szempontokat akkor is vizsgálni és szükség esetén bizonyítani kell, ha a gyermektartásdíj fizetési kötelezettségről a bíróság erre irányuló kereseti kérelem hiányában határoz..... 1597
- 213 I. A gazdasági társaság nevének a cégnyilvántartásba történő bejegyzése nem zárja ki más (jogi) személy névviseeléshez való személyhez fűződő jogának sérelmét. II. A gazdasági tevékenység körében használt elnevezés – ezen belül a cégnév és a kereskedelmi név – utánzása a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző magatartásnak is minősülhet. A jogsértés megállapításának feltétele azonban, hogy a jogsértő és a sérelmet szenvedett fél versenytársak legyenek, továbbá az, hogy a jellegzetes elnevezésről a fogyasztók a piacon korábban jelenlévő versenytársat ismerjék fel..... 1597
- 214 A hivatalból tett feljelentést a bíróság elnöke igazgatási jogkörében eljárva, elnöki ügyként intézi, amellyel kapcsolatban felvilágosítás csak az elnöki ügygel érintett személynek adható, következésképpen a feljelentéssel kapcsolatos adatok kiadása közérdekű adatigénylés körében nem kérhető..... 1605
- 215 I. A teljesítés lehetetlenülése a szerződéses szolgáltatás végleges és teljes körű nem teljesíthetőségét feltételezi. II. Vis maior helyzet megállapítására sor kerülhet járvány, az ezzel összefüggő állami korlátozó intézkedések esetén, és a vis maior alapul szolgálhat a kötbérfelelősség alóli kimentésre 1609
- 216 Ha az adós a végrehajtási lap kibocsátása előtt meghal, és ez a körülmény csak a végrehajtási lap kibocsátását követően derült ki, akkor a jogutód személyének a

megállapítása és a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem elbírálása a végrehajtást foganatosító bíróság hatáskörébe tartozik 1615

- 217 I. A Kúria – a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 163. § (1) bekezdése szerinti közzétételi körbe tartozó – hatályon kívül helyező végzésében foglalt iránymutatás köti a megismételt eljárásban eljáró bíróságot. Ebből kifolyólag az esetleges felülvizsgálati eljárásban a Kúria csak azt vizsgálhatja, hogy a megismételt eljárásra utasított bíróság eleget tett-e a hatályon kívül helyező végzésben foglalt meghagyásnak, és az ügyben eljáró bíróságok a korábbi, a jogkérdést már elbírált végzésben foglaltakkal összhangban álló döntést hoztak-e.
 II. Az emberi környezet fokozott védelme a kimentés szempontjából mindenkor megköveteli a magasabb, egyúttal szigorúbb mérce alkalmazását. Az állam mint tulajdonos a rendszerváltást megelőző állami tulajdon dominanciájára tekintettel polgári jogi felelősséggel is tartozik a tulajdonában lévő ingatlanon, az ingatlan kezelője által folytatott, nyilvánvaló környezetszennyező tevékenységgel okozott kárért..... 1616
- 218 A házastársak közös végrendeletébe foglalt egyoldalú visszavonás tilalma a túlélő házastársa hagyatékát megöröklő házastársat is köti..... 1623

POLGÁRI KOLLÉGIUM GAZDASÁGI SZAKÁG

- 219 I. A Brüsszel Ia. rendelet 17. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az olyan természetes személy, aki egy brókercéggel kötött, az árfolyamkülönbözeti szerződésekhez hasonló szerződés alapján a forex (foreign exchange) nemzetközi devizapiacon ügyleteket hajt végre e brókercég közvetítésével, akkor minősül „fogyasztónak”, ha ez a szerződéskötés nem tartozik e személy szakmai tevékenységébe. Önmagában az a tény, hogy a felek között létrejött szerződés célja devizakereskedelmi tevékenység lebonyolítása és a forex ügyletek révén nyereségszerzésre törekvés, nem zárja ki a fél fogyasztói minőségének megállapítását.
 II. A különbözetre vonatkozó pénzügyi szerződések mint pénzügyi eszközök nem tartoznak a Róma I. rendelet fogyasztói szerződésekre vonatkozó 6. cikkének hatálya alá..... 1627
- 220 I. A kockázatfeltáró nyilatkozat az egyedi szerződés mértékadó devizanemre vonatkozó kitételével és az üzletszabályzat hivatkozott pontjaival történő „együtt értelmezése” mellett sem elégti ki azt az elvárt tartalmat, hogy kellő súllyal, átlátható módon felhívja a fogyasztó figyelmét arra,

hogyan az árfolyam számára kedvezőtlen változása akár jelentős is lehet, és annak esetleges bekövetkezése a gazdasági helyzetét súlyosan megnehezítheti.

II. A tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződések esetén a magyar jogszabályi rendelkezések EU-jog konform értelmezésének az felel meg, ha a bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményét a tisztességtelen feltétel elhagyásával biztosítja. A kölcsönszerződés olyan tartalommal történő érvényessé nyilvánítása felel meg az Európai Unió Bírósága által értelmezett uniós jognak és egyben a magyar jogszabályi előírásoknak is, amely teljes egészében mentesíti a fogyasztót az árfolyamkockázat viselése alól. Az érvénytelenség oka ugyanis nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat viselésének a fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága.

III. A tájékoztatás elégtelensége miatt az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen feltétel következtében érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként a bíróság a szerződést érvényessé nyilváníthatja azzal a tartalommal, hogy a szerződés többi – nem tisztességtelen – feltételének érintetlenül hagyásával az árfolyamkockázat nem a fogyasztót terheli. Az elszámolást úgy kell elvégezni, hogy a kölcsön tőkeösszegének és járulékeinak (kamat és esetlegesen a százalékban meghatározott kezelési költség) visszafizetésére a folyósításkori árfolyamon és kamatmértékkel kerül sor.....

1632

POLGÁRI KOLLÉGIUM MUNKAÜGYI SZAKÁG

221

A bírói gyakorlat szerint az Mt. 20. § (3) bekezdésén alapuló utólagos jóváhagyó nyilatkozatot a jogosult időbeli korlátozás nélkül megteheti. Ez a nyilatkozat a folyamatban lévő perben is felhasználható, erre azonban csak a Pp. rendelkezésének keretei között van lehetőség. A munkáltatót ellenkérelmének megváltoztatása, új tények állítása és bizonyítékok csatolása a perfelvételi szakban korlátozás nélkül, az érdemi tárgyalási szakban pedig korlátozásokkal illeti meg. A másodfokú eljárásban a Pp. 373. § (2)–(3) bekezdésének megfelelően azonban csak szűk körben van helye új tény állításának és az ezt alátámasztó bizonyítékok csatolásának.

Az Mt. 210. § (2) bekezdése a vezető állású munkavállalók tekintetében csupán az ún. objektív határidőt emelte fel három évre, nem érintette azonban az ún. szubjektív határidő mértékét: így a munkaviszony azonnali hatállyal felmondással történő megszüntetésére a kötelezettségességéről való tudomásszerzéstől számított 15 napon belül van lehetőség a vezető állású munkavállalók esetében is.....

1642

222

Az elévülés nyugvását kizárólag olyan körülmény okozhatja, amely ténylegesen megakadályozta a felet a követelés érvényesítésében és a fél oldalán a követelés érvényesítésével kapcsolatban önhiba nem állapítható meg.....

1645

KÖZIGAZGATÁSI KOLLÉGIUM

223

A Gebhard-tesztnek meg nem felelő magyar online sportfogadás szabályozás a közösségi jogba ütközik.

A korábban elrendelt megismélt eljárásban az elsőfokú bíróságnak az új eljárásra adott iránymutatás szerint, az ott meghatározott körben kellett eljárnia.....

1650

224

A fogyasztóvédelmi törvény 47. § (9) bekezdése alapján kiszabható eljárási bírság összegének meghatározása során az Ákr. 77. § (3) bekezdés a)–c) pontjában meghatározott szempontokat kell értékelni. Az Ákr. 77. § (3) bekezdés b) pontjában szereplő, vagyoni helyzet és jövedelmi viszonyok értékelése során önmagában az érintett nettó árbevétele nem elegendő adat az értékeléshez.

Az eljárásjogi bírság kiszabásának célja elsődlegesen a helyes eljárásvitel kikényszerítése.....

1655

225

A természetvédelmi hatóság rendelkezik a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel, ha a Tvt. 76/B. § (1) bekezdése alapján a végrehajtást elrendeli. Ilyen esetekben erre vonatkozóan külön bizonyítást nem kell lefolytatni.

A véglegessé vált és végrehajtható kötelező határozat önkéntes teljesítésének elmaradása esetén nem szabható ki az Ákr. 77. §-a szerinti eljárási bírság a kötelezést előíró határozat végrehajtására, amennyiben a végrehajtást foganatosító szerv a Tvt. 76/B. §-a alapján a természetvédelmi hatóság.....

1659

226

Az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelete végrehajtásáért felelős hatóság a fogyasztóvédelmi hatóság. A nemzeti jogszabályok az uniós joggal összhangban hatáskört biztosítanak a fogyasztóvédelmi hatóságnak mint a Rendelet 16. cikk (1) bekezdése szerint kijelölt nemzeti szervnek a járat törléséből, késéséből fakadó, a Rendelet 7. cikk (1) bekezdésében meghatározott kártalanítási összeg fizetésére kötelezésre is.....

1662

227

Nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely előírja, hogy a rehabilitációs szakértői szerv kizárólag az adott szakterülethez kapcsolódó szakképesítéssel rendelkező szakértőkből állhat. A 401/2017. (XII. 15.) Korm. rendelet 1. számú melléklete az orvosszakértői tevékenység végzéséhez szükséges valamennyi szakképesítést felsorolja, azok egyikével kell rendelkeznie annak a szakértőnek, aki a névjegyzékbe történő felvételét kéri.

A fogyatékosági támogatásra való jogosultsághoz három konjunktív feltétel

	fennállta szükséges. Egyrészt az érintett személynek fogyatékosnak kell minősülnie, másrészt ezen állapotnak tartósan vagy véglegesen kell fennállnia, harmadrészt a kérelmet előterjesztőnek önálló életvitelre képtelennek kell lennie vagy mások állandó segítségére szorulnia. Ezen feltételek mindegyikét vizsgálni kell a támogatás megítéléséhez 1666
228	I. A külföldiek ingatlanszerzéséhez kapcsolódó önkormányzati érdeksérelem megítéléséhez törvény és a szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet a helyi önkormányzat számára nem szakhatósági feladat- és hatáskört biztosít. II. A polgármester érdeksérelem fennállásáról szóló értesítése alapján a külföldiek ingatlanszerzését engedélyező hatóságnak érdemben kell vizsgálnia, hogy az ingatlanszerzés a települési önkormányzat vagy az általa közvetlenül igazgatott területtel összefüggésben a Fővárosi Önkormányzat törvényben meghatározott kötelező vagy az általa önként vállalt helyi közügyet érintő önkormányzati érdekét sérti-e. Az értesítésből egyértelműen ki kell tűnnie, hogy az önkormányzati érdeksérelem milyen helyi közügyet érint. 1668
229	Az Art. 24. § (1) bekezdésével összefüggésben az Art. 19. § (2) bekezdés <i>a</i>) pont <i>ac</i>) alpontjának alkalmazásakor a változásbejegyzéshez kapcsolódó adóregisztrációs eljárásban az akadályhordozó társaság adószáma törlésének ténye és annak időpontja a releváns. A törlést elrendelő később meghozott határozatok nem minősíthetők a változással érintett adózó adószáma törlésének 1672
230	A hitelesített mérőeszköz hibátlanságához és az általa mért adatok helyességéhez egyaránt törvényi vélelem fűződik, azonban azzal szemben ellenbizonyításnak van helye. A törvényi vélelem nemcsak közvetlen bizonyítékokkal, hanem közvetett bizonyítékok zárt láncolatán keresztül is megdönthető 1674
231	Az Art. 196. § (2) bekezdése szerint a 180 napos visszatérítési határidő alkalmazásának feltétele, hogy a felperes fizetési kötelezettségét előíró jogszabály közösségi jogba ütközését az EUB ítélete kimondja. Ennek hiányában a gépjárműadó mentességre alapított visszatérítési igény az általános elévülési időn belül érvényesíthető 1677
232	Kijavítással csak az adminisztrációs jellegű elírások korrigálhatók. A kijavítás nem eredményezi a bírósági határozat érdemi megváltoztatását, ezért arról végzés formájú határozatban kell rendelkezni 1680

EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁROZATAI

I	C-411/22. sz. Thermalhotel Fontana ügyben 2023. június 15-én hozott ítélet 1682
II	C-567/21. sz. BNP Paribas ügyben 2023. június 8-án hozott ítélet 1686
III	C-570/21. sz. YYY. (Notion de consommateur) ügyben 2023. június 8-án hozott ítélet 1690
IV	C-700/21. sz. O. G. (Mandat d'arrêt européen à l'encontre d'un ressortissant d'un État tiers) ügyben 2023. június 6-án hozott ítélet 1695
V	C-711/21, C-712/21. sz. belga állam (Éléments postérieurs à la décision de retour) egyesített ügyben 2023. június 22-én hozott ítélet 1701

FÓRUM

Berkes Lilla-Hajas Barnabás: A legfelsőbb bírói fórumok önállósága 1705
Cservák Csaba: A bírói függetlenség, különös tekintettel az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára és a testületi szervekre 1726
Stumpf István: A bírói függetlenség intézményes garanciái Amerikában 1744

CONTENTS

UNIFORMITY COMPLAINT PANEL

Decision 4/2023. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia (Jpe.III.60.053/2022/15.) on the legal consequence of fining beyond the time limit in competition law cases.....	1503
Decision 5/2023. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia (Jpe.III.60.043/2022/9.) on the penalties that can be imposed on juveniles.....	1512
Decision 6/2023. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia (Jpe.IV.60.052/2022/13.) on certain questions regarding the right to deduct value added tax	1523
Decision Jpe.II.60.040/2022/7. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia, having the same legal effects as a uniformity decision	1528
Decision Jpe.I.60.041/2022/12. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia, having the same legal effects as a uniformity decision	1535
Decision Jpe.II.60.006/2023/12. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1546
Order Jpe.II.60.020/2023/3. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1554
Order Jpe.I.60.023/2023/4. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1555
Order Jpe.I.60.025/2023/4. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1557
Order Jpe.II.60.026/2023/4. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1558
Order Jpe.I.60.027/2023/3. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1559
Order Jpe.I.60.031/2023/4. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1560

CHAMBER OPINIONS

Chamber Opinion 1/2023. (VI. 12.) KK on certain questions regarding the exclusion of judges from redress procedures in administrative proceedings.....	1562
--	------

CRIMINAL CHAMBER

207	Abandonment is not voluntary if it was motivated by the fact that Defendant needed to commit a criminal offence of greater gravity in order to appropriate things from the victim, as his previous threats with an instrument capable of killing a person were not sufficient to that end. However, the Defendant did not commit an attempt of robbery if they participated in the act but expressly dissociated themselves from the threats the joint offender made to appropriate things.....	1565
------------	---	------

208	I. Ignoring the termination of liability to punishment by becoming statute-barred is a violation of substantive criminal law that constitute grounds for review under Section 649 (1) a) aa) of Act XC of 2017 on the Code of Criminal Procedure (hereinafter: Be.) if the Defendant was found guilty. II. The infringement of res iudicata and ne bis in idem is a violation of procedural criminal law and not that of substantive law, so it does not constitute grounds for review under Section 649 (1) of the Be. But if the proceedings were terminated on the grounds of mistaken application of res iudicata (or ne bis in idem), this may constitute grounds for review under Section 649 (2) d) of the Be. III. The closing and exclusionary effect of res iudicata and ne bis in idem is linked to the final decision on the criminal offence committed by the defendant, so neither is applicable if there is no such decision, either because the decision of the court cannot be considered a final decision on the criminal offence of the defendant, or the court terminated the proceedings with a non-conclusive order. It belongs to the latter category if the court terminates the proceedings because the indictment document does not contain the required statutory elements	1570
209	Sequestration can be ordered for the purpose of securing the forfeiture of assets or a civil claim. The law does not differentiate between types of sequestration based on their purpose. If the proceedings are conducted because of a criminal offence with regard to which the forfeiture of assets may be ordered, the sequestration of the following may be ordered: assets obtained by the perpetrator in the course of or in relation to committing the criminal offence, things created by way of committing a criminal offence, assets given or intended for the purpose of providing the conditions necessary for or facilitating the commission of the criminal offence and assets constituting the given or promised financial advantage. If the assets in question are not available, the sequestration of the assets replacing these (fungible) assets or an appropriate amount of money shall be ordered.....	1578
210	If the aim of the original criminal offence was to gain advantage for one of the defendants, or if the defendant conspired with the perpetrator of the original criminal offence before commission, the act of this defendant cannot be classified as accessory after the fact. But if the defendant uses money transferred to their bank account in the course of committing the original criminal offence for their own purposes, this can be considered acquisition and classified as money laundering	1583

- 211 A person who secretes bail money from its account by fraudulently failing to perform a contractual obligation undertaken and so prevents the money, which was intended to cover the bail, from reaching the account, is guilty of secreting assets covering a debt 1587

**CIVIL CHAMBER
CIVIL DIVISION**

- 212 A change in exercising parental custody can only be requested in the event of considerable changes taking place subsequently in the circumstances underlying the parents' agreement or the court's decision and if in consequence the change is in the child's best interest, even in the case of a minor aged over fourteen years. The aspects set out in Section 4:218 (2) of Act V of 2013 on the Civil Code of Hungary that shall be taken into consideration when determining the amount of child support are relevant and must be proven as necessary if the court decides on child support in the absence of a claim to that effect 1597

- 213 I. The registry of the name of a company into the company register does not mean that another person's the right to a name is not infringed.
II. The imitation of a name used in economic activity, including the company name and trade name, may violate the prohibition of unfair market practices. However, the prerequisites for a finding of an infringement are that the offender and the injured party are competitors, and consumers recognise from the distinctive name the competitor present on the market for the longer time 1597

- 214 Ex officio criminal complaints are handled by the president of the court as an administrative matter and related information shall be provided only to those involved. Consequently, such information cannot be requested as data of public interest 1605

- 215 I. Performance becoming impossible means the definitive and complete impossibility of performing the service undertaken in the contract.
II. Force majeure can be established in the case of a pandemic and related restrictive measures imposed by the state, and force majeure can be grounds for release from the obligation to pay contractual penalty 1609

- 216 If the debtor dies before the adoption of a writ of enforcement, and this fact becomes known after the adoption of a writ of enforcement, the adjudication of requests for the identification of the legal successor and the revoking of the writ of enforcement falls under the jurisdiction of the court carrying out the enforcement 1615

- 217 I. The instructions set out in the order of the Curia – published under Section 163 (1) of Act CLXI of 2011 on the Organization and Administration of Courts – bind the court in

the retrial following annulment. Therefore, in subsequent review proceedings, the Curia can only assess whether the court in the retrial followed the received instructions, and whether the courts adopted a decision in accordance with the previous order that determined the relevant question of law.

II. The better protection of human environment require higher and stricter standards in the exoneration of liability. The state as an owner, with a view to the predominance of state ownership before the transition in 1990, has civil liability for damage caused by the obviously polluting activities of the property manager on state-owned property. 1616

- 218 The prohibition of unilateral revocation of the joint will also binds the surviving spouse who inherited after the deceased spouse 1623

**CIVIL CHAMBER
COMMERCIAL DIVISION**

- 219 I. Article 17 (1) of the Brussels Ia Regulation must be interpreted as meaning that a natural person who, under a contract such as a CfD (Contract for Differences) concluded with a brokerage company, carries out transactions on the international FOREX (foreign exchange) market through that company, must be classified as a 'consumer' within the meaning of that provision if the conclusion of that contract does not fall within the scope of that person's professional activity, which it is for the national court to ascertain. The fact that the aim of the contract is to carry out transactions on the foreign exchange market and thereby make a profit does not in itself exclude the parties' classification as a consumer.

II. Financial contracts for difference do not fall under Article 6 on consumer contracts of the Rome I Regulation 1627

- 220 I. The risk warning notice, even in conjunction with the clause of the individual contract on the standard currency and the referred points of the terms of business, does not clarify for the consumer with sufficient weight the potentially significant negative impact of unfavourable exchange rate variations on their economic situation.

II. Regarding consumer contracts containing unfair terms, the interpretation of national law is conform with EU law if the national court eliminates the unfair contract term as the consequence of nullity. The loan agreement can be declared valid only with the complete exemption of the consumer from bearing the exchange rate risk to be compliant with EU law as interpreted by the Court of Justice of the European Union and Hungarian law. The cause of nullity is not the difference of the account currency and settlement currency by itself, but the lack of transparency regarding the impact of

bearing the resulting exchange rate risk on the consumer.
 III. A contract null and void because of a term imposing the exchange rate risk on the consumer, considered unfair due to insufficient information given, may be declared valid by the court as the consequence of nullity with exempting the consumer from bearing the exchange rate risk and not changing the other, not unfair, terms. During the clearance of accounts, the capital amount, interest, and possible administration fees expressed as a percentage of the loan shall be paid back at the exchange rate and interest rate applicable at the time of the advance of the loan..... 1632

**CIVIL CHAMBER
 LABOUR DIVISION**

- 221 In court practice, the subsequent approval based on Section 20 (3) of Act I of 2012 on the Labour Code (hereinafter: Mt.) can be given by the person entitled without time limit. This statement can be used in the ongoing proceedings, but only when the provisions of Act CXXX of 2016 on the Code of Civil Procedure (hereinafter: Pp.) allows. The employer can amend the statement of defence, make new statements of fact and attach evidence without restriction in the preparatory stage and with restrictions in the main hearing stage. Making new statements of fact and attaching supporting evidence in the second instance proceedings is still possible, but thoroughly limited by Section 373 (2)–(3) of the Pp. Section 210 (2) of the Mt. only raises the so-called objective time limit to three years for executive employees, without altering the subjective time limit. Therefore, termination with immediate effect is possible within a period of 15 days of gaining knowledge of the infringement of obligations arising from the employment relationship in the case of executive employees too..... 1642
- 222 The statute of limitations shall be suspended only if the circumstances effectively prevent the party to enforce their claim, and no fault on the part of said party can be established regarding the enforcement of that claim..... 1645

ADMINISTRATIVE DIVISION

- 223 Hungarian online sports betting that does not pass the Gebhard test infringes Community law. In the previously ordered retrial, the court of first instance shall act according to the instructions received, and within the scope defined therein..... 1650
- 224 When determining the amount of fine imposed under Section 47 (9) of the consumer protection law, the criteria set out in Section 77 (3) a-c) of Act CL of 2016 on

- General Public Administration Procedures (hereinafter: Ákr.) shall be considered. To assess the financial situation and income of the person affected pursuant to Section 77 (3) b) of the Ákr., the net turnover of the person affected is not sufficient data by itself. The primary aim of a procedural fine is to enforce proper procedure..... 1655
- 225 The nature conservation authority has the requisite conditions for enforcement if it orders enforcement under Section 76/B (1) of Act LIII of 1996 on the Conservation of Nature (hereinafter: Tvt.). In these cases, there is no need to take evidence in this respect. In case of failure to voluntarily perform an enforceable binding decision with administrative finality, no procedural fine can be imposed pursuant to Section 77 of Act CL of 2016 on General Public Administration Procedures if the body carrying out the enforcement procedure is the nature conservation authority under Section 76/B of the Tvt..... 1659
- 226 The consumer protection authority is responsible for the enforcement of Regulation (EC) No 261/2004 of the European Parliament and of the Council. National law in conformity with EU law gives competence to the consumer protection authority as National Enforcement Body designated pursuant to Article 16 (1) of the Regulation also to impose the amount of compensation set out in Article 7 (1) of the Regulation for flight cancellation or delay..... 1662
- 227 No rule prescribes that only experts qualified in the specific field can be members of the rehabilitation expert body. Annex 1 of Government Decree 401/2017 (XII. 15.) lists every qualification necessary to conduct activities as a medical expert, and experts need to have only one of these to be registered. Three cumulative conditions must be met to be eligible to disability allowance. First, the person concerned must have a disability, second, this must be a lasting or permanent condition, third, the person concerned must be unable to care for themselves or need constant help from others. All three conditions must be considered when deciding on eligibility..... 1666
- 228 I. The act and government decree on the designation of expert authorities gives local governments non-expert function and competence in determining harm to municipal interest caused by acquisition of real property by foreign persons. II. The authority with competence to approve the acquisition of real property by foreign persons shall examine, on the basis of the notification of harm to municipal interest drawn up by the mayor, whether the acquisition harms the interest of the local government, or the Municipality of

	Budapest in the case of common areas directly administered by it, related to its responsibilities set out in law or any voluntarily undertaken local affairs. The notification shall clearly indicate the local affair affected by the harm of interest.....	1668		Csaba Cservák: Judicial independence, with a special focus on the practice of the European Court of Human Rights and collegial bodies	1726
229	In the context of Section 24 (1) of Act CL of 2017 on the Rules of Taxation (hereinafter: Art.), two facts are relevant in the application of Section 19 (2) a) ac) of the Art.: the cancellation of the tax number of the company carrying the impediment in the tax registration procedure associated with amendment notification, and the date of the cancellation. The orders of cancellation adopted later cannot be considered the cancellation of the tax number of the taxpayer concerned with the change to be registered in the company registry.....	1672		István Stumpf: Institutional guarantees of judicial independence in America.....	1744
230	Both approved meter and measured data enjoy a legal presumption of correctness, but this can be rebutted. The legal presumption can be rebutted by direct evidence and a chain of indirect evidence.....	1674			
231	Under Section 196 (2) of Act CL of 2017 on the Rules of Taxation (hereinafter: Art.), the condition for use of a repayment period of 180 days is that the Court of Justice of the European Union finds in its judgment that the law prescribing the Plaintiff's obligation to pay infringes Community law. Without such judgment, the general statute of limitations shall apply to the repayment claim based on exemption from motor vehicle tax	1677			
232	Only mistakes of an administrative nature can be corrected by rectification. Rectification does not change the merits of the decision, so it shall take the form of a court order	1680			
JUDGEMENTS OF THE COURT OF JUSTICE THE EUROPEAN UNION					
I	Judgment of 15 June 2023 delivered in Case C-411/22. Thermalhotel Fontana.....	1682			
II	Judgment of 8 June 2023 delivered in Case C-567/21. BNP Paribas	1686			
III	Judgment of 8 June 2023 delivered in Case C-570/21. YYY. (Notion de consommateur).....	1690			
IV	Judgment of 6 June 2023 delivered in Case C-700/21. O. G. (Mandat d'arrêt européen à l'encontre d'un ressortissant d'un État tiers).....	1695			
V	Judgment of 22 June 2023 delivered in joint cases C-711/21. and C-712/21. Belgian State (Éléments postérieurs à la décision de retour).....	1701			
FORUM					
	Lilla Berkes-Barnabás Hajas: Independence of the supreme judicial forums	1705			

JOGEGYSÉGI PANASZ TANÁCS

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa

4/2023. Jogegységi határozat
(Jpe.III.60.053/2022/15. szám)

versenyjogi tárgyú ügyben a határidőn túli bírságolás jogkövetkezményeiről

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Kúria K.I. tanácsa előzetes döntéshozatali indítványa alapján „versenyjogi tárgyú ügyben a határidőn túli bírságolás jogkövetkezményei” tárgyában meghozta a következő

jogegységi határozatot:

Versenyjogi tárgyú ügyekben is kiszabható bírság az ügyintézési határidő túllépése esetén.

A bírság mértékének meghatározásakor az értékelés körébe kell vonni azt, hogy az ügyintézési határidő hatóság általi túllépése a jogsértő számára milyen jogsérelmet okozott, vagyis a tisztességes eljáráshoz való joga az adott ügy konkrét körülményeire figyelemmel sérült-e és az mennyiben indokolja a bírság mérséklését.

A határidőn túli szankcionálás jogszerűségének megítélésekor nincs jelentősége annak, hogy a hatóság felismerte-e a rá vonatkozó határidő túllépését.

A Kúria K.I. ítélező tanácsa a Bírói Határozatok Gyűjteményében közzétett Kf.II.37.959/2018/14. számú határozattól eltérhet.

A Kúria Bírói Határozatok Gyűjteményében közzétett Kf.II.37.959/2018/14. számú határozata a továbbiakban kötelező erejűként nem hivatkozható.

Indokolás

I.

- [1] A Kúria K.I. ítélező tanácsa (a továbbiakban: Indítványozó) a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja, valamint a 33. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő az előtte folyamatban lévő Kfv.I.37.171/2022. számú, versenyjogi tárgyú ügyben, mert jogkérdésben el kíván térni a Bírói Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett határozattól.
- [2] A kezdeményezésében hangsúlyozta, hogy a felülvizsgálati eljárás speciális, mivel ezidáig a Kúria tanácsai között a vizsgált kérdésben a versenyfelügyeleti közigazgatási határozatok jogszerűségének megítélése körében kialakult gyakorlat egységes, még nincsenek ellentétes döntések, ugyanakkor az elsőfokú bíróság már figyelembe vette, hogy az Alkotmánybíróság a 25/2020. (XII. 2.) AB határozatban (a továbbiakban: Adóbírság-határozat) továbbfejlesztette a határidőn

túli bírságolás kérdéskörét és azt követte a versenyügyben hozott jogerős ítéletében.

- [3] Az Indítványozó kérte, hogy a Jogegységi Panasz Tanács döntsön abban a kérdésben, hogy „az Alkotmánybíróság továbbfejlesztett határozata, az Adóbírság-határozat alkalmazható-e a versenyjogi ügyekben, azaz értékelés körébe vonható-e a versenyfelügyeleti bírság mértékének meghatározásakor, hogy az ügyintézési határidő túllépése a jogsértő számára milyen jogsérelmet okozott, ezáltal a tisztességes eljáráshoz való joga – az adott ügy konkrét körülményeire figyelemmel – sérült-e és az mennyiben indokolja a versenyfelügyeleti bírság mérséklését, vagy a Kúria eddigi gyakorlata továbbra is irányadó, ami által a büntetőjogias karakterű versenyfelügyeleti eljárásban a tisztességes hatósági eljárást sérti az ügyintézési határidő meghosszabbítása nélkül, az ügyintézési határidőn túli szankció alkalmazása, melyből következően versenyfelügyeleti bírság nem szabható ki.”.

II.

- [4] A Kfv.I.37.171/2022. számú ügy tényállása szerint az alperes Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) 2016. április 11-én indult versenyfelügyeleti eljárásában MRI, CT és röntgen képalkotó diagnosztikai eszközöket gyártó, illetve forgalmazó vállalkozások közbeszerzési eljárások keretében megvalósított magatartását vizsgálta. 2019. december 19-én hozott érdemi határozatában megállapította, hogy az eljárás alá vont vállalkozások az egyes tenderek felosztása révén megvalósuló, versenykorlátozó célú jogsértést tanúsítottak, amely a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 11. § (2) bekezdés *a*) és *d*) pontjaiban foglalt tényállások (árkartell és piacfelosztás) megvalósításával a Tpv. 11. § (1) bekezdése szerinti gazdasági versenykorlátozás tilalmába ütközik, valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 101. cikk (1) bekezdés *a*) és *c*) pontjaiban foglalt tényállások megvalósításával sérti az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésében foglaltakat. Az alperes hét vállalkozással – köztük az I–III. rendű felperesekkel – szemben versenyfelügyeleti bírságot szabott ki. Az alperes a versenyfelügyeleti eljárásban nem élt a határidő meghosszabbítására még fennálló törvényi lehetőségével, döntését így az ügyintézési határidő általa fel nem ismert túllépésével hozta meg.
- [5] Az I–III. rendű felperesek az alperes határozatát külön-külön keresettel támadták. A Fővárosi Törvényszék egyesített perben 105.K.701.096/2020/104. számú jogerős ítéletében (a továbbiakban: Jogerős Ítélet) a felperesek kereseteit részben alaposnak ítélte és megállapította, hogy az alperes nem tartotta be a rá irányadó ügyintézési határidőt és a szakszerűtlen eljárásvezetésre visszavezethető határidő túllépése

megvalósította az észszerű határidőn belüli ügyintézés sérelmét, ezért a versenyfelügyeleti bíróság kiszabása körében az alperes határozatát megsemmisítette és az alperest új eljárásra kötelezte. Ítéletében eltért a Kúria Kf.II.37.959/2018/14. számú, a BHGY-ben közzétett, precedensképes ítéletétől, amely szerint az eljáró versenyhatóság bíróságolási joga az ügyintézési határidő lejártával elenyészik. Az elsőfokú ítélet szerint az alperesnek ugyanis – a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélettel ellentétben – lehetősége van a megismételt eljárásban bíróság kiszabására, illetve arra, hogy mérlegelje az észszerű határidőn belüli ügyintézés sérelmét. Indokolásában kifejtette, hogy az Adóbírság-határozat a jelen jogegységi eljárás alapját képező ügyben megfelelő eltéréssel alkalmazandó. Hangsúlyozta, hogy a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet tényállása a jelen eljárás alapját képező ügyétől eltér, mivel jelen esetben az alperes a határidő túllépését nem ismerte fel.

- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben az alperes és az I–III. rendű felperesek külön-külön felülvizsgálati kérelmeket terjesztettek elő, amelyekben az ügyintézési határidő túllépése és a bíróság szankció alkalmazhatósága körében a jogerős ítéletben tett megállapításokat valamennyien támadták. A felperesek álláspontja szerint a jogerős ítélet az ügyintézési határidő túllépésének jogkövetkezménye tekintetében jogkérdésben eltér a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélettől, valamint hangsúlyozták, hogy az Adóbírság-határozat csak adóügyekre vonatkozik, versenyügyre nem irányadó.

III.

- [7] Az Indítványozó megítélése szerint követni szükséges az Alkotmánybíróság Adóbírság-határozatban megfogalmazott értelmezését a versenyügyekben is. Ezzel összefüggésben hivatkozott az Alkotmánybíróság 3407/2022. (X. 21.) AB határozatára, amely értelmében az Alkotmánybíróság határozata, így a határozatban megjelenő követelmény is erga omnes hatályú, a bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül és nem ronthatja le a bírói gyakorlatra történő hivatkozással sem.
- [8] Érvelése szerint arra már a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet rámutatott, hogy a versenyhatóság a versenyfelügyeleti eljárást nem kizárólag a szankcionálás érdekében folytatja, ezért ez – az adóügyhöz hasonlóan – eltérő jelleget ad az eljárásnak a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet alapját képező egyik meghatározó döntésében, az Alkotmánybíróság 5/2017 (III. 10.) AB határozatában (a továbbiakban: Csatornabírság-határozat) foglaltakhoz képest. Különbség az is, hogy a Csatornabírság-határozat alapjául szolgáló ügyben anyagi jogi, míg a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletnél eljárási (ügyintézési) határidő túllépése vezetett a bíróságolási jog elenyészéséhez. Amennyiben a Kúria a versenyfelügyeleti eljárásra nézve is követi az Adóbírság-határozatban megfogalmazottakat, ezáltal az ügyintézési határidő túllépésére nem a bíróság mellőzését, hanem – a tisztességes eljárás követelményének sérelme függvényében – a bíróság mérséklését megalapozó körülményként tekint, akkor eltér a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélettől, ahol az eljárási

határidő túllépése ahhoz vezetett, hogy az alperes nem szabhatott ki bíróságot. Ilyen eltérésre pedig csak a Jogegységi Panasz Tanács előzetes döntéshozatala után van lehetőség.

- [9] A fentiek alapján a Kúria kialakult gyakorlatára, az Alkotmánybíróság időközben hozott határozataira, valamint a Jogerős Ítéletnek az Alkotmánybíróság újabb gyakorlatára tekintettel a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésére figyelemmel az Indítványozó indokoltnak tartotta a jogegység érdekében jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát abban a kérdésben, hogy versenyügyekben (1) az ügyintézési határidő túllépése bíróságsökkentő tényező, amelynek mértéke mérlegelés függvénye vagy (2) az ügyintézési határidő meg nem tartásának a bíróságoláshoz való jog elenyészése a jogkövetkezménye.

IV.

- [10] Az I. rendű felperes nyilatkozatában kifejtett álláspontja szerint jelen ügyben nem indokolt a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélettől való eltérés.
- [11] Kiemelte, hogy az Adóbírság-határozat nem írja felül a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet meghatározó elvi alapját képező Csatornabírság-határozatot. Bár az Adóbírság-határozat a versenyügyben hozott Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet utáni, de ennek a jelen ügy szempontjából azért nincs relevanciája, mert más típusú ügyben született, az kizárólag adóbírsággal kapcsolatos adóügyekre vonatkozik, a jelen esetben pedig egy versenyjogi tárgyú ügyről van szó.
- [12] Hangsúlyozta, hogy az Adóbírság-határozat versenyügyekben nem rendelkezik kötőerővel. A Kúria, illetve a Jogegységi Panasz Tanácsa az Adóbírság-határozatban meghatározott alkotmányos követelményhez nincs kötve, az indítvány tárgyát képező jogkérdés eldöntése kizárólag saját mérlegelésétől függ.
- [13] Megítélése szerint téves az az értelmezés, hogy a Csatornabírság-határozat alapját képező eljárás kizárólag a szankció alkalmazását célozta volna. Szankciót ott is csak akkor alkalmazhatott a hatóság, ha határértéket meghaladó vízszennyezést észlelt. A versenyhatóság is csak akkor szabhat ki bíróságot, ha azt állapítja meg, hogy a vizsgált vállalkozás megsértette a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. A lényeg önmagában a represszív szankcionálás általános lehetősége.
- [14] Az I. és a II. rendű felperes is hangsúlyozta továbbá, hogy a határidő túllépésének hatósági felismerése nem releváns a határidőn túli szankcionálás jogszerűségének megítélésében. Noha a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet indokolásának valóban részét képezi, hogy az alperes kifejezetten elismerte az ügyintézési határidő túllépését, ezt a Kúria nem tekintette lényeges tényállási elemnek. Az ügyintézési határidő túllépésének mértéke sem releváns tényállási elem, az ügyintézési határidő bármilyen mértékű túllépése a bíróságolási jog elenyészésével jár.
- [15] A II. rendű felperes álláspontja szerint a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben meghatározott kritériumrendszer megfelel a versenyügyekkel szemben támasztott alkotmányos követelményeknek. Az elsőfokú bíróság ítéletével

- szemben az észszerű határidő az ügyintézési határidőnél csak rövidebb lehet. Annak szabályozása ugyanis az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének törvényi leképeződése, a szankció kiszabásának végső időbeli korlátja. Az ügyintézési határidőn túl kiszabott szankció alaptörvény-ellenes, ezért bírság a lejártával nem szabható ki. Emellett a versenyfelügyeleti eljárásban az ügyintézési határidőbe bele nem számító, kifejezetten hosszú időtartamok különösen nagy számban és gyakorisággal fordulnak elő, ráadásul ezek jelentős részét a versenyhatóság eljárási cselekményeivel maga alakíthatja. Az ügyintézési határidőn belül, de az észszerű határidőn túl kiszabott szankció ugyancsak alaptörvény-ellenes. Egy korlátlan ideig tartó, de legalábbis a hatóság mérlegelésétől függő bírságolási jog teret engedne az önkényes hatósági jogalkalmazásnak, ami az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésén túl ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében meghatározott jogállamiság elvének nélkülözhetetlen részét képező jogbiztonság követelményével is. Egy kevesebb mint három éve fennálló precedensképes határozattal, a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélettel szöges ellentétben álló jogegységi határozat e követelménynek nem felel meg.
- [16] Utalt arra is, hogy a jogirodalomban ismert olyan nézet is, amely szerint az ügyintézési határidő nemcsak bírságolási, hanem végső döntési korlát is, azaz az eljáró hatóság elmarasztaló döntést sem hozhat, ha az ügyintézési határidő lejárt.
- [17] A II. rendű felperes nyilatkozatában hivatkozott az Adóbírság-határozatban kifejtett négymozzanatos tesztre, amely alapján megítélése szerint mutatis mutandis eldönthető az is, hogy az Adóbírság-határozat megállapításai alkalmazandók lehetnek-e versenyügyekben. Az Adóbírság-határozat szerint annak érdekében, hogy az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog állított sérelme elbírálhatóvá váljon, illetve eldönthető legyen, hogy az adóhatóság egy konkrét ügyben kiszabhat-e az ügyintézési határidőn túl is adóbírságot (1) az adott hatósági eljárás Alaptörvényre visszavezethető sajátosságainak, (2) az elmulasztott határidő jogi természetének és egyéb jellemzőinek, valamint (3) a kiszabott közigazgatási szankció karakterének elemzésére van szükség. A teszt további (4) mozzanataként az ezek vizsgálatából származó megállapításokat az egyedi ügy konkrét körülményeire kell vetíteni. A négymozzanatos teszt alapján megítélése szerint alappal vonható le az a következtetés, hogy az Adóbírság-határozat megállapításai kizárólag adóigazgatási eljárásban érvényesülhetnek, azok a jelen versenyügyre nem lehetnek irányadók.
- [18] A III. rendű felperes is kifejtette nyilatkozatában, hogy megítélése szerint a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben megfogalmazott követelmények továbbra is irányadóak, azok nem haladhatók meg az Adóbírság-határozatban foglaltakra tekintettel.
- [19] Az I. rendű felpereshez hasonlóan hangsúlyozta, hogy az Adóbírság-határozat kifejezetten adójogi relevanciájú, amely nem alkalmazható versenyjogi tárgyú ügyekben.
- [20] Álláspontja szerint az indítványban foglalt indoklás nem elégséges a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletől történő eltéréshez. Az Adóbírság-határozat szerinti elvárás továbbá alkalmazhatatlan az alperes eljárására, mivel azt várná el a versenyfelügyeletért felelős hatóságtól, hogy automatikusan felismerje saját mulasztását, illetve azt értékelje és amennyiben úgy ítéli, hogy az ügyfélnek sérült az észszerű időben történő ügyintézéshez fűződő joga, akkor a jogsérelemmel arányos mértékben csökkentse a kiszabni tervezett bírságot. Ugyanakkor az alperes vagy nem képes minden esetben felismerni a határidő túllépést, vagy ha felismeri, akkor sem áll érdekében annak előterjesztése; illetve nem világos, hogy a jogsértés alapjogi vetületének értékelését egy versenyhatóság milyen faktorok alapján, hogyan tudná elvégezni.
- [21] Kiemelte továbbá, hogy az alperes nyilatkozatában hivatkozott kúriai döntések nem relevánsak, mivel azok alapjául szolgáló versenyfelügyeleti eljárásokban a hatóság megtartotta az irányadó ügyintézési határidőket, ezek az ítéletek nem tettek a határidőn túli szankcionálás körében semmilyen releváns megállapítást. Indokolásaik sértik a Bszi.-t és a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXIII. törvényt (Pp.), mivel a vonatkozó jogszabályi környezettől és a precedens értékű Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélettől eltérően értékelik az ügyintézési határidő és az észszerű határidő viszonyát. Emellett az alapjukul szolgáló eljárások során nem versenykorlátozó magatartások tilalmát, hanem a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvényben (Fttv.) foglaltak megsértését vizsgálta a hatóság. Az Fttv. szerint megindított versenyfelügyeleti eljárásoknál pedig jelentősen rövidebbek az ügyintézési határidők.
- [22] Az I. és II. rendű felpereshez hasonlóan hangsúlyozta továbbá, hogy a határidő túllépésének hatósági felismerése nem releváns a határidőn túli szankcionálás jogszerűségének megítélésében.
- [23] Az alperes nyilatkozatában rögzítette, hogy egyetért az Indítványozó előzetes döntéshozatali indítványával, mivel a Kúria joggyakorlata a vonatkozó alkotmánybírói joggyakorlat fejlődésére tekintettel is meghaladta a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben foglalt azon értelmezést, miszerint a bírságszankció jogellenessége önmagában pusztán a jogszabályban meghatározott határidő túllépése miatt megállapítható. Álláspontja alátámasztására több kúriai döntésre is hivatkozott [Kf.VI.39.085/2021/5. számú részítélet; Kf.IV.38.020/2019/9. számú ítélet; Kfv.IV.37.759/2021/9. számú ítélet; Kfv.V.38.235/2021/9. számú ítélet; Kfv.VI.37.026/2022/8.]. Kifejtette, hogy amennyiben bizonyítható, hogy az ügyintézési határidő túllépése az ügy érdemére is kihatott, akkor az alperes határozata hatályon kívül helyezésének van helye. Amennyiben az nem hatott ki az ügy érdemére, de megállapítható az észszerű időn belül történő ügyintézéshez való alkotmányos jog sérelme, a bírság összegének megállapítása során ezt enyhítő körülményként kell figyelembe venni, azaz a bírság mértékét a sérelemmel arányosan csökkenteni kell, ami azonban nem vezethet a jogkövetkezmények teljes annullálásához. Ez összhangban van az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának gyakorlatával. A versenyügyekben kialakult joggyakorlat szerint az ügyintézési idő

észszerűségét az egyes esetekre jellemző körülmények, és különösen az érintett személy szempontjából az ügy jelentősége, összetettsége, valamint a kérelmező és az illetékes hatóságok magatartása fényében kell értékelni. Az ügy összetettségének vizsgálata során nem hagyható figyelmen kívül a vonatkozó uniós gyakorlat, amely szerint az uniós versenyjog hatálya alá tartozó ügyek főszabály szerint összetett ténybeli és gazdasági elemzés elvégzését teszik szükségessé.

V.

- [24] A legfőbb ügyész a Bszi. 37. § (2) bekezdése szerint tett nyilatkozatában kifejtette, hogy a Tpv. jelen ügyben irányadó 63. § (1) bekezdése az ügyintézési határidő vonatkozásában csak azt határozza meg, hogy az ügyek észszerű időn belül történő befejezéséről hivatalból kell gondoskodni. A Tpv. a határidő túllépéséhez jogkövetkezményt csak a kérelemre induló eljárásokban fűz. Csak az ágazati közigazgatási jogszabályban kifejezetten ekként meghatározott, anyagi jogi határidő az, amely gátolja a szankció alkalmazását. A határidő túllépés hatáskörgyakorlásra vonatkozó tilalmát magának a jogszabálynak kell tartalmazni, márpedig a Tpv.-ben vagy az alapul fekvő ügyben még alkalmazandó, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényben (a továbbiakban: Ket.) – ellentétben az adóigazgatási eljárással – ilyen nem volt.
- [25] A Csatornabírság-határozatra támaszkodva hangsúlyozta, hogy különbséget kell tenni az anyagi jogi és az eljárási (ügyintézési) határidők között; csupán az anyagi jogi határidő túllépése esetén enyészik el a bírsággiszabási jog, az eljárási jellegű (ügyintézési) határidőknél nem.
- [26] Az Adóbírság-határozat megállapításaira figyelemmel kiemelte, hogy jelentősége nem a határidő túllépésének, hanem annak van, hogy a szankcionálási határidő elmulasztása okoz-e, és ha igen, mekkora járulékos jogsérelmet. Az eljárási határidő elmulasztása nem jár együtt automatikusan a határozathozatali lehetőség elenyészésével, hanem azt követeli meg az eljáró szervtől, hogy a törvénysértés ellenére mérlegelje azt, hogy az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jogot tiszteletben tartotta-e.
- [27] A fentiek alapján úgy foglalt állást, hogy a versenyfelügyeleti bírság mértékének meghatározásakor is értékelni szükséges, hogy az ügyintézési határidő túllépése az eljárás alá vont tisztességes eljáráshoz való jogát sérti-e, és az mennyiben indokolja a versenyfelügyeleti bírság mérséklését.

VI.

- [28] A Jogegységi Panasz Tanács határozatának meghozatalakor az alábbi döntésekben kifejtetteket is alapul vette.
- [29] A Kúria mint fellebbviteli bíróság a 2019. december 4-én meghozott Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletében versenyügyben hozott közigazgatási határozat tárgyában született elsőfokú ítélet elleni fellebbezést bírált el. A tényállás szerint a GVH a határozatában elismerte az ügyintézési határidő túllépését, de annak a határidő eljárási jogi jellege folytán nem tulajdonított jelentőséget. A Tpv. 63. §

(2) bekezdés b) pontja szerinti és egy alkalommal meghosszabbított ügyintézési határidő – ismételt határidő hosszabbítás hiányában – lejárt, és ehhez képest öt hónappal később hozott az alperes GVH határozatot, amelyben több vállalkozással szemben versenyfelügyeleti bírságot szabott ki. A Kúria a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben arra a következtetésre jutott, hogy az eljárási határidő túllépésével a hatóság bírságot betartásának joga elenyészik. A Kúria az ítélet elvi tartalmaként kiemelte: „A büntetőjogi karakterrel rendelkező versenyfelügyeleti eljárásban a tisztességes hatósági eljárást sérti az ügyintézési határidő meghosszabbítása nélkül, az ügyintézési határidőn túl szankció alkalmazása, versenyfelügyeleti bírság kiszabása.”. Döntése alapjául a Csatornabírság-határozat, a 17/2019. (V. 30.) AB határozat (a továbbiakban: Késedelmi pótlék-határozat), valamint a 30/2014 (IX. 30.) AB határozat szolgált.

- [30] A Csatornabírság-határozatban az Alkotmánybíróság a határidőn túl kiszabott szankciók alkotmányossági szempontú felülvizsgálatával foglalkozott. A testület döntésében hangsúlyozta, hogy a hatósági eljárás méltányosságának, illetve tisztességességének alapvető feltétele, hogy a közigazgatási hatóságok a rájuk irányadó jogszabályi határidőket betartsák. Különösen erősen kell, hogy érvényesüljön ez a követelmény azokban az esetekben, amikor a közigazgatási hatóság az ügyféllel szemben szankciót állapít meg. A közigazgatási anyagi jogi szankciók jogszabályban történő meghatározása azt a célt szolgálja, hogy a közigazgatási eljárás ügyféli pozíciójában lévő azon jogalanyok, akikkel, illetve amelyekkel szemben a közigazgatási hatóság valamely, az adott ügyfél által elkövetett közigazgatási normasértés miatt hátrányos jogkövetkezményt állapít meg, ne álljanak hosszú, bizonytalan ideig – az anyagi jogi határidőkre vonatkozó, létező jogszabályi rendelkezések ellenére – a velük szemben alkalmazható szankció fenyegetésének félelme alatt (Indokolás [15]). A tisztességes hatósági eljáráshoz való joghoz hozzátartozik annak biztosítása, hogy a közigazgatási hatóságok a rájuk vonatkozó határidőket betartsák, és a bíróságok e határidők be nem tartását ne az ügyfél terhére, hanem javára értékeljék. A jogalkotót illeti annak – jogpolitikai és praktikus szempontokat is figyelembe vevő – meghatározása, hogy egy adott közigazgatási határozat meghozatalára mennyi idő elegendő; ennek elbírálása nem alkotmányossági kérdés. Az viszont már alkotmányossági kérdés, hogy a jogalkalmazó szervek a jogalkotó által meghatározott kötelezettségeiket teljesítsék, és ne hozzanak meg olyan döntéseket, amelyekre a jogszabályok szövege szerint nincs lehetőségük. A tisztességes hatósági eljáráshoz való, Alaptörvényben biztosított jogból az következik, hogy a közigazgatási hatóságok számára a jogalkotó által meghatározott határozathozatali és szankcióalkalmazási határidő elmulasztásának ódiumát a mulasztó, jogszabályi kötelezettségüket határidőben nem teljesítő hatóságok, ne pedig az ügyfelek viseljék. Ezért ennek jövőbeni biztosítására az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményt állapított meg (Indokolás [16]). Az Alkotmánybíróság mindezek alapján arra a

- következtetésre jutott, hogy az a bírói értelmezés, amely a szankcióalkalmazási határidő elmulasztásához – a tételes jogszabályi előírás szerinti határidő letelte után – nem fűzi azt a következményt, hogy az e határidőt túllépő hatóságok szankcióalkalmazási lehetősége elenyészik, az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésével ellentétes.
- [31] A Kúria Kfv.I.35.760/2016/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról szóló Késedelmi pótlék-határozat alapját képező adóhatározatban adóhiánynak minősülő adókülönbözet megállapítására, adóbírság kiszabására és késedelmi pótlék felszámítására került sor, azonban az elsőfokú határozatot a jegyzőkönyv kézbesítését követő, az adózás rendjéről szóló 2003. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Art.) 128. § (1) bekezdése szerinti 60 napos határidő túllépésével hozták meg.
- [32] A felülvizsgálati eljárásban a Kúria hatályon kívül helyezte a felperes terhére kiszabott adóbírságot. A Késedelmi pótlék-határozatában a Csatornabírság-határozat megállapításaiból kiindulva az Alkotmánybíróság még tovább pontosította a hatóság általi határidőn túli határozathozattal, valamint a szankcióalkalmazással kapcsolatos alkotmányossági követelményeket. Míg ugyanis a Csatornabírság-határozat a külön jogszabályban meghatározott, anyagi jogi – tehát jogvesztő – határidők hatóság általi be nem tartását értékelte alkotmányossági szempontból, addig a Késedelmi pótlék-határozat alapjául szolgáló ügyben az adóhatóság számára előírt határozathozatalra nyitva álló ügyintézési határidő túllépésének vonta le alkotmányossági következményeit. Utóbbi esetben a határidő túllépése esetén nem jogvesztést, hanem a jogkövetkezmény megállapítása során a késedelem figyelembe vételét tartotta alkotmányos követelménynek.
- [33] A Késedelmi pótlék-határozatban tehát a testület az adójogi eljárás sajátosságaira figyelemmel, az adójogi jogkövetkezmények elhatárolását követően arra a következtetésre jutott, hogy az adóhatóságnak az utólagos ellenőrzést határozattal kell lezárnia, a határozathozatalra az ügyintézési határidőt követően, az elévülési időn belül az utólagos ellenőrzés lezárása érdekében az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése sérelme nélkül sor kerülhet (Indokolás [75]–[76]), a határozathozatal lehetősége az adó megállapításához való jog elévülésével enyészik el (Indokolás [86]). A határozathozatal és a szankcionálás nem kapcsolódik funkcionálisan feltétlenül össze, azaz a hatósági eljárás nem kifejezetten a szankcionálás céljára irányul. Az ügyintézési határidőt követően meghozott határozat tartalmát vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy alkotmányos az a Csatornabírság-határozaton alapuló kúriai jogértelmezés, amely szerint a régi Art. 128. § (1) bekezdésében nevesített, az utólagos adómegállapításra nyitva álló 60 napos határidő esetén a határidő elteltét követően a hatóságnak nincs lehetősége szankciót alkalmazni, különben ezen határidők léte veszítené el az értelmét. Különösen irányadó ez a szabály, mivel a régi Art. pontos, naptári napban meghatározott végső határidőt állapít meg. Ebben az esetben a jogszabály erejénél fogva nincs lehetőség a határidő túllépésére.
- [34] Az Alkotmánybíróság különösen arra tekintettel tartotta a Kúria támadott ítéletét alkotmányosnak, mert az vizsgálta, hogy az adóhatósági eljárást tisztességtelenné tette-e az adójogi szankció határozathozatali határidő elteltét követő kiszabása. Ezt a vizsgálatot a testület szerint a Kúria a tisztességes hatósági eljárás alapjogilag értékelhető sérelmének feltárásával helyesen végezte el, döntésével kapcsolatban alaptörvény-ellenesség nem volt megállapítható (Indokolás [104], [105], [109], [111]).
- [35] Az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése nem teremt konkrét, számszerűsített határidőt vagy határnapot a hatósági döntésekre nézve, továbbá a törvényi határidő nem azonosítható mechanikusan az alapjog szerinti észszerű határidővel. Az Alaptörvény elvi szinten szól az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jogról, amely a fair hatósági eljárás Alaptörvényben nevesített részjogosítványa, nem abszolút jog. Éltérőnek értékelte azt a helyzetet, amikor a határozathozatal funkcionálisan a bírságkiszabásnak alárendelt, mivel az alkotmányos követelmény „csak” a határidőn túli szankcionálást tiltja, ezért a szankcionálás és a határozathozatal tilalmának megkülönböztetése lényeges distinkcióvá is válhat. Kiemelte, hogy a határidő elmulasztása nem a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog egyik részjogosítványának a megsértéseként értékelendő, hanem a közigazgatási eljárás minőségét kell megítélni az Alaptörvény tükrében. A Csatornabírság-határozat alapjául szolgáló ügyhöz képest rámutatott, hogy a régi Art. előírja, hogy az utólagos ellenőrzést minden esetben határozattal kell lezárni, s nem törvényi határnapot, hanem 60 napos ügyintézési határidőt rögzít, amely egyszer meghosszabbítható. Az adott tényállás szerint nem került sor a határidő meghosszabbítására.
- [36] A Késedelmi pótlék-határozatban az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog alapjogilag egységként értékelt és védett minőségének a megóvása nem önmagában azon múlik, hogy hány nap telt el az ügyintézési határidőt követően, hanem azon, hogy mekkora a határozathozatali határidő elmulasztásával okozott járulékos adózói jogsérelem mértéke, ami ügyenként azonosítható be (Indokolás [106]). A közigazgatás törvényessége felett őrködő bíróság az eljárási szabályok – mint például a kereseti és felülvizsgálati kérelemhez kötöttség – keretei között köteles vizsgálni azt, hogy a határidőt követő időszakban bekövetkezett-e olyan változás az adózót érintő jogi és ténybeli körülményekben, amelyek miatt sérelmesebb számára az adójogi szankció határidőt követő megállapítása, mint a határidőn belüli lett volna. Így különösen azt szükséges vizsgálnia, hogy lehetetlenné vált-e vagy jelentősen elnehezült-e az adózó számára a nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jog gyakorlása az adóhatóság működési körében bekövetkező okokra visszavezethető módon (Indokolás [105]). Összességében tisztességtelenné teheti az adóhatósági eljárást az adójogi szankció határozathozatali határidő elteltét követő kiszabása, ha az más sérelmekkel együtt járva terhesebb

- helyzetbe hozza az adózót annál, mint amilyenben a határidőben született döntés esetében lett volna (Indokolás [111]).
- [37] Az Alkotmánybíróság a 30/2014. (IX. 30.) AB határozatában kifejtette, hogy a GVH speciális funkcióval és feladatkörrel rendelkező hatóság, amely a törvényben szabályozott eszközökkel őrökdi a versenyt biztosító piaci működés felett. Idézve – többek között – a 19/2009. (II. 25.) AB határozatot, rámutatott, hogy a versenyügyben megállapított jogellenes magatartáshoz fűződő jogkövetkezmény célja a hatékony fellépés, ennek következtében a kiszabott bírság részben preventív, részben represszív jellegű. Megállapította azt is, hogy a kartellügyekben lefolytatott hatósági eljárásokban kiszabott bírság a büntetőjogi elmarasztaláshoz sok tekintetben hasonló hátrányokkal járhat, de nem tekinthető szorosan véve vad elbírálásra irányuló eljárásnak. Ezért az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből az államnak az a kötelezettsége fakad, hogy a versenyhatározatok bírósági felülvizsgálatát a XXVIII. cikknek megfelelő tisztességes eljárásban biztosítsa.
- [38] A Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) vonatkozó gyakorlatát is számba vette. Kifejtette, hogy az EJEB több eseti döntésében az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 6. cikk (1) bekezdése szempontjából büntetőjoginak minősítette a versenyfelügyeleti eljárást. Ezt különösen a kiemelten nagy összegű bírságokra (a büntetés mértékére) és elrettenő (represszív) jellegére tekintettel fogalmazta meg. Az EJEB az A. Menarini Diagnostics S.R.L. kontra Olaszország ügyben [(43509/08), 2011. szeptember 27.] kartellezés miatt lefolytatott versenyfelügyeleti eljárásban kiszabott bírság kapcsán azt állapította meg, hogy a bírság egyrészt represszív jellegű volt, mert azzal az elkövetett jogsértést szankcionálták, másrészt pedig megelőző (preventív) is annak érdekében, hogy az érintett vállalkozást a további jogsértéstől visszatartsák. A bírságot – annak nagyságára tekintettel – az EJEB büntetésnek minősítette [(41) bekezdés].
- [39] [39] A Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben a Kúria kimondta, hogy a vizsgált alkotmánybírósági határozatok együttes értelmezéséből megállapítható volt, hogy az Alkotmánybíróság a tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal [az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésével] nem tartotta összeegyeztethetőnek, ha a hatóság a tisztességes hatósági eljárás alapjogilag értékelhető sérelmét okozva alkalmaz a határozathozatalra nyitva álló határidőn túl az ügyféllel szemben szankciót. Mivel a versenyfelügyeleti eljárás büntetőjogias eljárás, az eljárásban alkalmazott bírság az Alkotmánybíróság 30/2014. (IX. 30.) AB határozata és az EJEB esetjoga alapján döntően represszív jelleggel bír, azaz kétséget kizáróan büntetésnek minősül, ezért a Kúria az Alkotmánybíróság által felállított alkotmányos elvárásokra tekintettel annak alkalmazását az ügyintézési határidőn túl megállapított jogsértés esetén nem tartotta alkalmazhatónak. A konkrét ügyben az alperes a letelt ügyintézési határidőt követően meghozott határozatában nem szabhatott ki jogszerűen bírságot a felperesekkel szemben.
- [40] Az Alkotmánybíróság a 3270/2018. (VII. 20.) AB végzésben megállapította, hogy a jelen jogegységi eljárással érintett ügyben is irányadó Tptv. 63. §-ában rögzített határidő ügyintézési jellegű és nem anyagi jogi, ezért nem vonatkoztatható rá a Csatornabírság-határozatban meghatározott alkotmányos követelmény. A Kúria a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben leszögezte, hogy a 3270/2018. (VII. 20.) AB végzésben foglalt, az ügyintézési határidő eljárásjogi vagy anyagi jogi határidőnek való minősítése kérdésének nem tulajdonított jelentőséget a később meghozott, Késedelmi pótlék-határozatban foglaltakra és az ott kifejtett alkotmányossági követelményekre tekintettel.
- [41] Az Adóbírság-határozat leszögezte, hogy a Csatornabírság-határozat adóügyekre vonatkozó határidőkre nem irányadó (Indokolás [35]).
- [42] Az Adóbírság-határozat szerint (Indokolás [32]–[33]) az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog „nem konkrét, számszerűsített határidőt vagy határnapot ír elő a hatósági eljárást befejező döntésekre nézve, de nem is a törvényi határidőket hívja fel, hanem magas absztrakciós szinten teremt jogot mindenkinek arra, hogy ügyeit a hatóságok észszerű határidőn belül intézzék el, fejezzék be. Tartalmát tehát nem az eljárási törvények alakítják, hanem belőle bonthatók ki a tisztességes hatósági eljárással szemben támasztott követelmények.”
- [43] Az Adóbírság-határozat az adóeljárások vonatkozásában az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével és XXIV. cikk (1) bekezdésével összefüggésben állapította meg alkotmányos követelményként, hogy az adóhatóság az adóbírság kiszabásakor köteles hivatalból vizsgálni, hogy elsőfokú határozatát a törvényi határidőn túl, de még észszerűnek minősülő határidőn belül hozta-e meg. Ha azon kívül határozott, vagyis hivatalból folytatott vizsgálódása eredményeként azt állapítja meg, hogy a törvényi határidő megsértésén túl a határozata meghozatala észszerűtlenül hosszú időt vett igénybe, úgy az adóhatóság az adózónak okozott sérelemmel arányos mértékben mérsékelni köteles az adóbírság mértékét vagy akár mellőzheti is annak kiszabását, ha az adózó előadásai alapján arra a következtetésre jut, hogy az adózó jelentős sérelmet szenvedett el a határozathozatal elhúzódása miatt. A mérlegelés elvégzését szükséges megjeleníteni a döntés indokolásában (Indokolás [67]).
- [44] Az Adóbírság-határozat (Indokolás [37]) kifejti, hogy „[k]onkrétumok alapján mérlegelhető, hogy az adott eljárásban érvényesült-e az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog. Annak érdekében tehát, hogy az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog állított sérelme – a törvényi határidőn túl kiszabott adóbírság esetében – elbírálhatóvá váljon, az adott hatósági eljárás Alaptörvényre visszavezethető sajátosságainak, az alkalmazott határidő jogi természetének és egyéb jellemzőinek, valamint a kiszabott közigazgatási szankció karakterének elemzésére van szükség. Az ezek vizsgálatából származó megállapításokat az egyedi ügy konkrét körülményeire kell vetíteni a

- teszt utolsó mozzanataként” (ún. négymozzanatos teszt).
- [45] Az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog azonban nem a törvényben rögzített (tehát anyagi jogi) határidőn belüli határozathozatalt oltalmazza. „Ez a részjogosítvány ugyanis nem a törvényi határidőket veszi alapul, hanem belőle következik a döntéshozatal időbeliségének alapjogi determináltsága. Azt a követelményt támasztja a hatósági ügyintézésrel szemben, hogy az adóbírságot tartalmazó adóhatósági döntés ne bármikor meglepetésként érhesse az adózót, hanem azt elvárható időn belül hozzák meg. A határozat időtartamával szembeni észszerűségi elvárás tehát azt célozza, hogy kiszámíthatóvá váljon az adózó számára a hatósági működés” (Indokolás [57]).
- [46] Az elmulasztott határidő jogi természetével és egyéb jellemzőivel kapcsolatban az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy ügyintézési, azaz eljárási határidőről volt szó. Ennek elmulasztása nem jár együtt automatikusan a határozathozatali lehetőség elenyészésével. Az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog azonban ezt is keretek közé szorítja (Indokolás [60]).
- [47] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában különbséget tesz az eljárási és az anyagi jogi természetű határidők elmulasztásának jogkövetkezményei között. A 9/2020. (V. 28.) AB határozat szerint pl. a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: Kbt.) 152. § (1) bekezdése értelmében a Közbeszerzési Döntőbizottság hivatalbóli eljárásának kezdeményezéséhez fűzött, a Kbt. 152. § (2) bekezdésében rögzített 60 napos szubjektív határidő anyagi jogi határidőnek minősül, amelynek elmulasztása azt eredményezi, hogy az érintett szerv eljáráskezdeményezési jogosultsága a határidő elteltét követően megszűnik (Indokolás [42]).
- [48] Az Alkotmánybíróság a versenyjogi tárgyú 3458/2020. (XII. 14.) AB végzésében – hivatkozva a Csatornabírság-határozatra, a Késedelmipótlék-határozatra és az Adóbírság-határozatra – leszögezte, hogy az ügyintézési határidő hatóság általi túllépése a tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés], illetve annak részjogosítványával, az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való joggal áll kapcsolatban. Adóügyet érintően az Alkotmánybíróság korábban már megállapította, hogy az adóbírság kiszabása nem alaptörvény-ellenes pusztán az eljárási határidő megsértése miatt, mivel a törvény szerinti eljárási határidő nem azonosítható mechanikusan az alapjog szerinti észszerű határidővel.
- [49] A Jogerős Ítélet hivatkozott a Kf.VI.39.085/2021/5. számú részítéletre is, amelyben a Kúria az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott ítéletét a felperesekkel szemben kiszabott versenyfelügyeleti bírságra, illetve a perköltség és az illeték viselésére vonatkozó rendelkezések tekintetében hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot e körben új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak az alperes által az I., a II. és a III. rendű felperesekkel szemben alkalmazott bírság szankció jogszerűségét vitató felperesi érvek lényeges elemeit ismételten, teljes körűen meg kellett vizsgálnia, és e vizsgálatáról az ítéletének indokolásában számot kellett adnia. Ennek során a Kúria iránymutatásának megfelelően nem hagyhatta figyelmen kívül a felpereseknek a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben írtakra történt hivatkozását, szem előtt tartva az Alkotmánybíróság a 3458/2020. (XII.14.) AB végzésében és az abban hivatkozott Adóbírság-határozatban foglaltakat is. A Kf.VI.39.085/2021/5. számú részítéletben a Kúria tehát irányadónak tekintette mind a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítéletben, mind az Adóbírság-határozatban foglaltakat is, anélkül, hogy kifejtette volna ennek tartalmát. Nem részletezte, hogy a Kf.II.37.959/2018/14. számú ítélet és az Adóbírság-határozat mely okfejtései, elemei irányadóak, illetve ha ezek értelmezése során adódnának ellentmondások, azokat az elsőfokú bíróságnak hogyan kellene feloldania. Mindazonáltal a Kf.VI.39.085/2021/5. számú részítélet egy versenyjogi tárgyú ügyben született és a Kúria az adójogi tárgyú Adóbírság-határozatot is olyként jelölte meg, amelyet az elsőfokú bíróságnak szem előtt kell tartania új határozata meghozatala során.
- [50] Az Indítványozó K.I. tanács előzetes döntéshozatali indítványát 2022. október 27-én terjesztette elő. Nem sokkal ezután a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Jpe.I.60.019/2022. számú jogegységi panasz eljárásában az ügyek észszerű határidőn belül történő befejezéséhez kapcsolódó követelmények szempontjából áttekintette és összefoglalta saját gyakorlatát 2022. november 21-én kelt Jpe.I.60.019/2022/9. számú határozata [42]–[49] bekezdéseiben.
- [51] Rögzítette, hogy „[a]z ügyintézési határidők hatóság általi megtartásának kötelezettsége egyrészt abból fakad, hogy a jogalkalmazó szervek a jogalkotó által meghatározott előírást betartsák (kötelesek a jogalkotó által meghatározott határidőn belül döntést hozni), másrészt abból, hogy ha a fél köteles az eljárási határidők pontos betartására – akár a jogvesztés terhe mellett –, akkor a féllel szemben álló hatóságtól is elvárható – akár a fegyveregyenlőség alapján is –, hogy a rá irányadó határidőn belül az eljárási cselekményeket foganatosítsa, illetve határidőn belül eldöntse az ügyet. Tehát a jogalkotó által meghatározott határozathozatali és szankcióalkalmazási határidő elmulasztásának hátrányát a mulasztó, jogszabályi kötelezettségüket határidőben nem teljesítő hatóságok, ne pedig az ügyfelek viseljék” ([42] bekezdés).
- [52] Leszögezte, hogy az ügyintézési határidők hatóság általi túllépésének vizsgálata azonban több tényező együttes figyelembevételét igényli, a jogkövetkezmény bíróság általi megítélése számos körülménytől függ: a közigazgatási szankció karakterétől, az adott hatósági eljárás sajátosságaitól, az elmulasztott határidő jogi természetétől és egyéb jellemzőitől ([43] bekezdés).
- [53] Felhívta a figyelmet arra is, hogy a versenyfelügyeleti eljárás büntetőjogi karakterrel rendelkezik, ezért ezen eljárásokban a határidők megtartásánál és a bírság-büntetés mint represszív szankció alkalmazásánál ezt figyelembe kell venni ([44] bekezdés).
- [54] Kiemelte, a bírságszankciónál alapvető kérdés, hogy a hatóság anyagi jogi vagy eljárási határidőt lépett-e túl, a következők szerint. Anyagi jogi

- határidő túllépése esetén a bírságszankció kiszabásának lehetősége általában elenyészik (például a Csatornabírság-határozatban). A közigazgatási hatóság számára a szankcióalkalmazás lehetőségének elenyészése nem jogvesztés, hanem egy lehetőség megszűnése. Az eljárási határidők elmulasztása azonban nem jár együtt automatikusan a szankcionálási lehetőség elenyészésével, de az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való jog ezt is keretek közé szorítja. Az eljárási határidők meg nem tartása esetén elsősorban a bírságszankció arányossága válik az értelmezés tárgyává [lásd pl. az Adóbírság-határozatot] azzal, hogy az ügy összes körülménye alapján előfordulhat olyan eset, amikor a határidő túllépése nem hat ki az ügy érdemére, a szankcionálás nem enyészik el, de nem is válik korlátozottá. Más a helyzet akkor, ha az eljárási határidő meg nem tartásán túl további eljárási szabályok megsértése is fennáll ([45]–[46] bekezdés).
- [55] Kifejtette, jelentősége van továbbá annak, hogy keletkezett-e konkrét hátránya a félnek abból, ha a hatóság a határidőt túllépte. Állandónak mondható kúriai gyakorlat szerint az ügy érdemére kiható eljárási szabálysértés az ügyintézési határidő túllépése akkor, ha a határidő-túllépés következtében a közigazgatási szerv olyan új jogszabályt alkalmaz, amely az ügyfélre hátrányosabb (pl. Kfv.IV.35.068/2014/6.). Szintén kihat az ügy érdemére az az esetkör, amikor a hatóság határidőtúllépése miatt a fél bizonyítási lehetősége elnehezül (pl. dokumentumok már nem lelhetőek fel, a tanú meghal stb.), vagy egyéb módon jelent hátrányt a fél számára. Tehát eljárási határidők esetén sem kizárt, hogy elenyészik a bírság kiszabásának lehetősége, ha a határidő túllépése miatt a fél eljárási pozíciója gyengül ([47] bekezdés).
- [56] Hangsúlyozta, mind az anyagi jogi, mind az eljárási határidők túllépése tekintetében értékelni kell azt a körülményt is, amikor a fél közrehatása miatt lépi túl a hatóság az eljárási határidőt, azaz, ha a fél együttműködési kötelezettségének megszegése miatt nem tud hozni a hatóság megfelelő határidőben döntést. Az együttműködési kötelezettséget a hatóság is megszegheti, az ebből adódó ügyintézési határidő túllépés a másik oldalon szintén értékelendő, például, ha a hatóság a jogszabályban foglalt lehetőségével élve meghosszabbítja az ügyintézési határidőt, de ennek tartama alatt megfelelő indok nélkül eljárási cselekményt nem végez, s ez vezet később a határidő túllépéséhez ([48] bekezdés).
- [57] Idézte az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését, amelynek értelmében „[m]indenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék”. Az alkotmánybíróági értelmezés szerint az Alaptörvényben foglalt, a hatósági eljárások észszerű határidőn belüli befejezésének követelménye és a jogszabályokban foglalt ügyintézési határidők betartásának előírása nem teljesen fedi le egymást (pl. Adóbírság-határozat, Indokolás [37] vagy a 3458/2020. (XII. 14.) AB végzés, Indokolás [14]). Ez azt jelenti, hogy pusztán az eljárási határidő megsértése miatt – mivel a törvény szerinti eljárási határidő nem azonosítható mechanikusan az alapjog szerinti észszerű határidővel – nem biztos, hogy sérül az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése, de kivételesen azt is jelentheti, hogy az ügyintézési határidők betartása mellett – a különböző határidő-hosszabbítások vagy a határidőbe be nem számítandó indokolatlan eljárási cselekmények elrendelése miatt – az ügyek észszerű határidőn belül való befejezésének alkotmányos előírása sérül (versenyfelügyeleti eljárás tekintetében lásd a Kúria Kfv.IV.37.759/2021/9. számú ítéletét) ([49] bekezdés).
- [58] Határozatának elvi tartalma szerint: „[h]a az eljáró hatóság az ügyintézési határidőt túllépi, az ezzel összefüggő jogkövetkezményeket az határozza meg, hogy a hatóság anyagi jogi vagy eljárási határidőt lépett-e túl. Anyagi jogi határidő túllépése esetén a bírságszankció kiszabásának lehetősége – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – elenyészik. Az eljárási határidők elmulasztása azonban nem jár együtt automatikusan a szankcionálási lehetőség elenyészésével, ilyenkor a határidő túllépésének mértékétől, annak tisztességes ügyintézésre gyakorolt hatásától függ, hogy a bírság szankció mellőzhető-e, a bírság összege mérsékelhető-e, avagy az nincs hatással a bírságra mint jogkövetkezmény alkalmazására.”
- [59] A Jogegységi Panasz Tanács leszögezi, hogy az Indítványozó helytállóan hivatkozott az Alkotmánybíróság 3407/2022. (X. 21.) AB határozatára, amelynek értelmében az Alkotmánybíróság határozata, így a határozatban megjelenő követelmény is erga omnes kötelező erővel bír, a bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül és nem ronthatja le a bírói gyakorlatra történő hivatkozással sem (Indokolás [25]). Ezt az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 39. § (1) bekezdéséből következő követelményt a testület korábbi döntései is megfogalmazták (16/2021. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [35]; 29/2021. (IX. 10.) AB határozat, Indokolás [29]).
- [60] A Jogegységi Panasz Tanács először abban a kérdésben foglalt állást, hogy alkalmazható-e az adójogi tárgyú Adóbírság-határozat versenyjogi tárgyú ügyekben is.
- [61] A versenyfelügyeleti eljárás hivatalból induló eljárás [Tpvt. 67. § (1) bekezdés], amelyet a GVH-nak a Tpvt. 76. § (1) bekezdése értelmében határozattal kell lezárnia a versenyfelügyeleti eljárásban feltárt tények, adatok, bizonyítékok alapján akkor is, ha jogsértést állapít meg és akkor is, ha annak hiányát. Ezért az Alkotmánybíróság által vizsgált adójogi ellenőrzéshez hasonlóan a versenyhatóságnak határozatot kell hoznia az ügyintézési határidő túllépése esetén is. A határozathozatal ügyintézési határidőn túli lehetőségét az adóhatóságnak és a versenyhatóságnak társadalmi érdekek mentén szükséges biztosítani. A versenyfelügyeleti eljárás funkciója a piaci versenyt veszélyeztető magatartások azonosításához és szankcionálásához fűződő társadalmi érdek. Egy esetleges jogsértés megállapítása a piac szereplői számára is fontos információként szolgál, mivel segítheti a jogszerű piaci magatartás kialakításában. A versenyhatóság a versenyfelügyeleti eljárást nem csupán a szankcionálás érdekében hozza, ahogyan az adóigazgatási eljárásnak sem pusztán a bírságolás a

- célja, e tekintetben tehát egyezőséget mutat a versenyhatóság és az adóhatóság eljárása.
- [62] Az Alkotmánybíróság a versenyjogi tárgyú 3458/2020. (XII. 14.) AB végzésében az ügyintézési határidő hatóság általi túllépése tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal, illetve annak részjogosítványával, az észszerű határidőn belüli ügyintézéshez való joggal való kapcsolódásáról szóló érvelésében a Csatornabírság-határozatra, a Késedelmi pótlék-határozatra és az Adóbírság-határozatra hivatkozik, vagyis két adójogi tárgyú ügyre is. E versenyjogi tárgyú ügyben emeli ki, hogy adóügyet érintően az Alkotmánybíróság korábban azt állapította meg, hogy az adóbírság kiszabása nem alaptörvény-ellenes pusztán az eljárás határidő megsértése miatt.
- [63] Az Alkotmánybíróság és a Kúria gyakorlatát – és hangsúlyosan a Jpe.I.60.019/2022/9. számú határozatot – figyelembe véve a fentiek alapján a Jogegységi Panasz Tanács megítélése szerint a versenyfelügyeleti és az adójogi eljárások különbözősége nem indokolja azt, hogy az adójogi tárgyú Adóbírság-határozatban a határidőn túli szankcionálás kérdésében lefektetett elvi jellegű megállapítások ne lennének érvényesek egy versenyjogi tárgyú ügyben is. Az Adóbírság-határozat négymozzanatos tesztje absztrakt szinten és nem jogág-specifikusan határozza meg azokat a szempontokat, amelyek mentén megítélhető az, hogy adott esetben kiszabható-e bírság a hatóságra irányadó határidő elmulasztása esetén. A négymozzanatos teszt egyik eleme sem csupán a versenyfelügyeleti vagy csupán az adójogi tárgyú ügyekre jellemző ismérv, ezek olyan átfogó paraméterei bármely jogág bármely konkrét ügyének, amelyek nem indokolják azt, hogy éppen versenyfelügyeleti eljárások kapcsán ne lennének alkalmazhatók. Összességében egyértelműen kimondható, hogy versenyjogi tárgyú ügyekben is kiszabható bírság az ügyintézési határidő túllépése esetén.
- [64] Mindez nem jelenti azt, hogy a négymozzanatos tesztet alkalmazva konkrét versenyjogi tárgyú ügyben ne lehetne arra a következtetésre jutni, hogy olyan speciális, versenyjog-specifikus körülmények azonosíthatók, amelyek adott esetben indokolják a határidőn túl kiszabott bírság elenyészését. Az Alkotmánybíróság Adóbírság-határozatot megelőző döntései alapján is egyértelműen kirajzolódik, hogy meghatározó jelentősége van a közigazgatási bírság alkalmazhatósága tekintetében pl. annak, hogy anyagi jogi vagy eljárás (ügyintézési) határidőt sértett-e a hatóság. Fontos szempont lehet az adott eljárás hossza, a határidőbe be nem számítandó időtartamok száma, hossza és gyakorisága is. Az elemzés releváns eleme lehet az is, hogy az adott eljárás tartalmaz-e kontradiktórius elemeket, a hatósági ügyintézés mennyire volt szakszerű, megtette-e a szükséges erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a rá irányadó ügyintézési határidőt betartsa; mi a szankció által védett jogi tárgy, van-e a szankciónak büntetőjogi karaktere, represszív vagy preventív jellegű-e, a bírságkiszabás folyamata mennyire összetett mérlegelés eredménye, vagy versenyügyek esetében az, hogy közbeszerzési eljárásból való kizáráshoz vezethet-e a bírság kiszabása, stb.
- [65] A fentiek alapján a Jogegységi Panasz Tanács arra a következtetésre jutott, hogy az Adóbírság-határozat nem csak adóügyekben, hanem általánosan – így versenyjogi tárgyú ügyekben is – alkalmazható, azaz értékelés körébe vonható a bírság mértékének meghatározásakor, hogy az ügyintézési határidő túllépése a jogsértő számára milyen jogsérelmet okozott, ezáltal a tisztességes eljáráshoz való joga az adott ügy konkrét körülményeire figyelemmel sérült-e és az mennyiben indokolja a bírság mérséklését. Az értékelés során egy négymozzanatos tesztet kell alkalmazni, amely során (1) az adott hatósági eljárás Alaptörvényre visszavezethető sajátosságait, (2) az elmulasztott határidő jogi természetét [pl. anyagi jogi vagy eljárási jellegű] és egyéb jellemzőit, (3) a kiszabott közigazgatási szankció karakterét [pl. annak célja a prevenció és/vagy a represszió-e] szükséges elemezni, valamint (4) az ezek vizsgálatából származó megállapításokat az egyedi ügy konkrét körülményeire kell vetíteni. Az észszerű határidőben való ügyintézés versenyügyi eljárás esetén sem ítéltető meg pusztán a törvényi határidő betartásának vizsgálatával. A törvényi határidő a kiindulási alapot biztosítja a tisztességes hatósági eljárással szemben támasztott követelmények kibontásához, értékeléséhez, de több mozzanaton keresztül, az adott ügy konkrét körülményei alapján kell értékelni azt, hogy a határidő túllépése egyúttal a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét is okozta-e és ez mennyiben hat ki a bírság mértékére.
- [66] A határidőn túli szankcionálás jogszerűségének megítélésekor nincs jelentősége annak, hogy a hatóság felismerte-e a rá vonatkozó határidő túllépését. Az ügyintézési határidő ugyanis egyértelműen mérhető, objektív ténykérdés, amelynek tükrében nem bírhat jelentőséggel az a szubjektív tudati elem, hogy a saját jogsértését a hatóság felismerte-e.
- [67] A Kúria ettől eltérő tartalmú határozatai a továbbiakban nem hivatkozhatók kötelező erejüként.

VII.

- [68] A kifejtett indokokra figyelemmel a Kúria a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.
- [69] A jogegységi határozatot a Bszi. 42. § (1) bekezdése szerint a Magyar Közlönyben, a BHGY-ben, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzé kell tenni. A jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező. Ettől az időponttól kezdve a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Kf.II.37.959/2018/14. számú határozata és bármely más hasonló jogértelmezést tartalmazó határozat kötelező erejüként nem hivatkozható.

Budapest, 2023. május 8.

Dr. Patyi András s.k. a tanács elnöke, Dr. Sperka Kálmán s.k. előadó bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme

Attila s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Tánzos Rita s.k. bíró

A kiadmány hitelül:
dr. Kis Roxána
tisztviseelő

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsa**

**5/2023. Jogegységi határozat
(Jpe.III.60.043/2022/9. szám)**

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Kúria B.III. tanácsa által előterjesztett előzetes döntéshozatali indítvány alapján lefolytatott jogegységi eljárásban a 2023. június 5-én megtartott ülésen a fiatalkorúval szemben kiszabható büntetések tárgyában meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. A fiatalkorú esetében a felnőttkorú elkövetőre alkalmazandó szabályoktól eltérően a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 109. § (1) bekezdése speciális tételkeret minimumot határoz meg, így bármely, szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén – függetlenül a Különös Részben meghatározott büntetési tételkeret alsó határától – szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.

2. A Bfv.420/2019/6. és Bfv.936/2018/15. számú határozatok nem hivatkozhatók kötelező erejű határozatként.

**Indokolás
I.**

- [1] A Kúria B.III. tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) a Bfv.830/2021. számú ügyben, a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja és a Bszi. 33. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján, a jogegység érdekében, előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő, hivatkozva arra, hogy a tanács jogkérdésben el kíván térni a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Bfv.420/2019/6. és Bfv.936/2018/15. számú határozataitól.
- [2] Az indítványozó által feltett eldöntendő kérdés alapjául szolgáló Bfv.830/2021. számú ügy az alábbiak szerint foglalható össze:
- [3] 1) A Pesti Központi Kerületi Bíróság mint a fiatalkorúak bírósága a 2020. november 19-én meghozott 8.Fk.21.139/2019/28. számú ítéletével a fiatalkorú I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetésében (a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény [a továbbiakban: Btk.] 311. §, Btk. 310. § (1) bekezdés *a*) pont, (2) bekezdés] és rongálás vétségében [Btk. 371. § (1) bekezdés, (2) bekezdés *a*)

pont]) mint bűnsegédet. Ezért őt halmazati büntetésül háromszáz óra fizikai munkakörben letöltendő közérdekű munka büntetésre ítélte.

- [4] Az ítéletnek a fiatalkorú I. rendű terhelt büntetésére vonatkozó indokolása szerint a terhére megállapított súlyosabb cselekmény – a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntette – két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Erre figyelemmel a büntetési tételkeret a halmazati szabályok alapján, a Btk. 109. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint, egy hónaptól hét év hat hónapig terjedő szabadságvesztés.
- [5] Az elkövetett cselekmények egyikének nagyobb tárgyi súlyára és az értékelt súlyosító körülményekre tekintettel úgy ítélte meg az elsőfokú bíróság, hogy az időközben tizennyolcadik életévét betöltött fiatalkorú I. rendű terhelt esetében is kizárólag büntetés kiszabásával érhető el a helyes irányba történő fejlődése. Esetében az értékelt enyhítő körülményeket szem előtt tartva azonban a közérdekű munka büntetést látta szükségesnek és egyben elegendőnek is ahhoz, hogy a fiatalkorúakra vonatkozó speciális büntetés kiszabási szempontok érvényesüljenek. Így a Btk. 112. §-ban foglalt speciális szabályt is figyelembe véve ítélte a Btk. 47. § alapján közérdekű munka büntetésre.
- [6] 2) A kizárólag védelmi fellebbezés alapján eljáró Fővárosi Törvényszék 2021. április 16-án meghozott 21.Fkf.5427/2021/7. számú ítélete a fiatalkorú I. rendű terhelttel szemben kiszabott büntetés nemét és mértékét nem érintette, így az elsőfokú ítéletet a tekintetében ebben a részben helybenhagyta. A másodfokú határozat indokolása szerint helyesen döntött az elsőfokú bíróság, amikor a fiatalkorú I. rendű terhelt esetében – figyelemmel a fiatalkorúakra vonatkozó enyhébb szabályokra, valamint az időmúlásra is – nem szabott ki szabadságelvonással járó büntetést. Rámutatott, hogy a közérdekű munka büntetés neme és mértéke – a fiatalkorú I. rendű terhelt előélete ellenére is – megfelel a Btk.-ban szereplő büntetési céloknak és büntetés-kiszabási elveknek.
- [7] Ügyészi fellebbezés hiányában az álláspontját a védelmi fellebbezésre tett észrevételként előterjesztő Fővárosi Főügyészség érvelésére reagálva a másodfokú bíróság kifejtette, hogy a Btk. 106. § (3) bekezdése szerint fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el. Ezzel összefüggésben utalt arra, hogy a Btk. 116. § (1) bekezdése szerint fiatalkorúval szemben próbára bocsátásnak bármely bűncselekmény esetén helye van, de egyben kiemelte, hogy a Btk. 109. § (1) bekezdése alapján a fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap. Hivatkozott a Btk. 82. § (1) bekezdésére is, mely rendelkezés szerint a büntetési tételnél enyhébb büntetés szabható ki, ha annak legkisebb mértéke a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne.
- [8] A másodfokú határozat indokolása szerint a felhívott jogszabályi rendelkezésekből nyilvánvalóan következik, hogy a jogalkotó nem zárta el a bíróságot fiatalkorú terhelték esetén attól, hogy a

- büntetés kiszabását az elsőfokú bíróság által használt keretek között gyakorolja.
- [9] 3) A bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a Fővárosi Főügyészség terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a fiatalkorú I. rendű terhelt javára a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 649. § (1) bekezdés *b*) pont *ba*) alpontjában meghatározott okból. Indokai szerint a fiatalkorú I. rendű terhelt által elkövetett közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetése büntetési tételére figyelemmel a közérdekű munka büntetés kiszabása vele szemben törvénytértő.
- [10] Kifejtette, hogy a Btk. büntetés enyhítésére vonatkozó általános rendelkezései körében a 33. § (4) bekezdése minden olyan esetben, amikor a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egyévi szabadságvesztést, általános jelleggel lehetővé teszi szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás kiszabását, illetve e büntetések közül több is kiszabható. Ehhez hozzátette, hogy amennyiben a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa egy év vagy ezt meghaladó szabadságvesztés, akkor a büntetés enyhítésére csak az enyhítő szakasz, a Btk. 82. § alkalmazásával van lehetőség.
- [11] A felülvizsgálati indítvány utalt arra, hogy a Btk. XI. Fejezetének szabályai a fiatalkorúakra nézve az általánostól eltérő, kedvezőbb rendelkezéseket tartalmaznak a szabadságvesztés büntetést illetően. Ehhez kapcsolódóan jelezte, hogy fiatalkorúval szemben szabadságvesztés a Btk. 106. §-ában megfogalmazott büntetési célokkal összhangban csak kivételesen, és adott esetben is csak a Btk. 109. §-ában maximalizált tartamban szabható ki. Álláspontja szerint a fiatalkorúak büntetés kiszabására vonatkozó külön szabályok azonban nem jelentik egyben azt is, hogy bármely bűncselekmény miatt, bármely büntetés alkalmazható lenne.
- [12] Hangsúlyozta, hogy a „büntetés kiszabás” és a „büntetési tétel” egymástól eltérő anyagi jogi fogalmak. A Btk. 109. §-ának szabályai pedig egyértelműen büntetés kiszabásról rendelkeznek. Ezzel szemben a büntetési tétellel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmaz a Btk. 33. § (4) bekezdése és a Btk. 82. §-a, amikor előírja, hogy a büntetési tételnél enyhébb büntetés milyen más büntetési tételkeretek és büntetési nemek között szabható ki. Az általa alkalmazhatónak ítélt szabályokat ismertetve jelezte, hogy a Btk. 33. § (4) bekezdése és a Btk. 82. §-a a büntetési tételnél enyhébb büntetés alkalmazhatóságát nem a fiatalkorúval szemben a cselekmény miatt kiszabható leghosszabb vagy legrövidebb büntetési tartamhoz köti, hanem a különös részi tényállásban megállapított büntetési tétel alsó határához igazítja. Mindez szerinte azt jelenti, hogy Btk. 33. § (4) bekezdésében foglalt általános szabály alkalmazásának fiatalkorú esetében is csak akkor van helye, ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést.
- [13] Az érveléséből a jelen ügyre vonatkoztatva azt a következtetést vonta le, hogy ha az adott bűncselekmény háromévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő, úgy a szabadságvesztésnél enyhébb büntetési nem kiszabása, és pedig az enyhítő rendelkezések alkalmazásával, a Btk. 82. § (2) bekezdése alapján fiatalkorúval szemben is csak abban az esetben alkalmazható, ha annak különös részi legkisebb mértéke egyévi szabadságvesztés. Álláspontja szerint a fiatalkorúak büntetés kiszabására irányadó speciális szabályok akkor lépnek előtérbe, ha a szabadságvesztés helyett – a különös részi büntetési tételkeretre figyelemmel – az enyhítéssel más, enyhébb büntetési nem alkalmazására nincs lehetőség, ezért a bíróság szabadságvesztést szab ki, és a szabadságvesztés konkrét tartamáról e külön szabályok keretei között hoz döntést.
- [14] A felülvizsgálati indítványának összegzésében kiemelte a főügyészség, hogy a fiatalkorú I. rendű terhelt terhére megállapított közfeladatot ellátó személy elleni erőszak Btk. különös részi tényállásban meghatározott büntetési tételének alsó határa két év, így a Btk. 33. § (4) bekezdésének alkalmazására, azaz szabadságvesztés helyett közérdekű munka kiszabására e törvényhely alapján nincs lehetőség. Vele szemben a Btk. 82. § (2) bekezdés *c*) pontja alapján legkevesebb egyévi szabadságvesztést lehetett volna kiszabni. A Btk. 82. § (3) bekezdése a kétszeres enyhítést, azaz a szabadságvesztésnél enyhébb büntetési nem kiszabását pedig csak abban az esetben teszi lehetővé, ha a büntetési tétel alsó határa egyévi szabadságvesztés.
- [15] 4) A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt fenntartotta. Indokai szerint a fiatalkorú terhelték szabadságvesztésének generális minimuma nem jelenti egyben azt is, hogy velük szemben bármely bűncselekmény miatt bármely büntetés kiszabható lenne. Generikus jogalkalmazási elvként hivatkozott arra, hogy a Btk. Általános Részében meghatározott törvényi feltételek szempontjából mindig a Különös Részben meghatározott büntetési tétel az irányadó. Hozzátette, hogy a Btk. 109. §-ában foglalt külön szabályoknak – a büntetés kiszabás körén kívül – a jogalkotó csupán a büntethetőség elévülése határidejének számításánál és a visszaesőkre vonatkozó rendelkezések szempontjából tulajdonít jelentőséget.
- [16] Álláspontja az, hogy a Btk. – a jogerős ügydöntő határozat meghozatala során alkalmazott elkövetéskor hatályos – 33. § (4) bekezdésének általános szabályára figyelemmel a háromévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő bűncselekmények esetében a büntetés enyhítésére csak az enyhítő szakasz – a Btk. 82. § – rendelkezései alapján van törvényes lehetőség. Rámutatott arra, hogy a Btk. 82. § (2) bekezdés *c*) pontja értelmében, amennyiben a büntetési tétel legkisebb mértéke kétévi szabadságvesztés – márpedig a fiatalkorú I. rendű terhelt által megvalósított, csoportosan elkövetett közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetése ilyen bűncselekmény és e mérték a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne, ehelyett legkevesebb egyévi szabadságvesztés szabható ki.
- [17] Ebből azt a következtetést vonta le, hogy a Btk. azon bűncselekmények esetében, amelyek különös részi büntetési tételének alsó határa kétévi szabadságvesztés, az idézett rendelkezés alapján a szabadságvesztésnél enyhébb büntetés alkalmazását

- nem teszi lehetővé. Emellett megjegyezte azt is, hogy mindazon bűncselekmények tekintetében, ahol a törvény a büntetési tétel alsó határát egyévi vagy annál hosszabb tartamú szabadságvesztésben határozza meg, a büntetés enyhítése továbbra is csak a Btk. 82. §-a szerinti enyhítő szakasz alkalmazásával történhet.
- [18] Kifejtette, hogy mindezekre nézve nem ír elő eltérő rendelkezéseket a Btk. fiatalkorúakra vonatkozó XI. Fejezete sem. Ez azt jelenti szerinte, hogy a Btk. 33. § (4) bekezdése és a Btk. 82. §-a büntetési tételnél enyhébb büntetés alkalmazhatóságát nem a fiatalkorúval szemben a cselekmény miatt kiszabható leghosszabb vagy legrövidebb büntetési tartamhoz köti, hanem a különös részi törvényi tényállásban megállapított büntetési tétel felső, illetve alsó határához igazítja.
- [19] Ez álláspontja szerint azt jelenti, hogy a háromévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő bűncselekményeknél – a hatályos szabályozás szerint azon bűncselekmények esetében, ahol a törvény a büntetési tétel alsó határát egyévi vagy annál hosszabb tartamú szabadságvesztésben határozza meg – a büntetés enyhítésére fiatalkorú esetében is csak az enyhítő szakasz, a Btk. 82. § (2) bekezdés *d* pontjára figyelemmel, a Btk. 82. § (3) bekezdésének alkalmazásával kerülhet sor.
- [20] Indokaival összefüggésben hivatkozott a Kúria Bfv.420/2019/6., a Bfv.936/2018/15. és a Bfv.462/2017/6. számú határozataira.
- II.**
- [21] Az előzetes döntéshozatali indítvány szerint négy, a jelen eljárás tárgyát képező kérdést érintő felülvizsgálati határozat közül a Bfv.420/2019/6. és Bfv.936/2018/15. számú végzéseket tette közzé a Kúria a Bírósági Határozatok Gyűjteményében. A felhívott négy határozatnak a feltett kérdéssel kapcsolatos indokolása a következő:
- [22] Bfv.936/2018/15.
„[16] A felülvizsgálati eljárásban annak megállapításánál, hogy a büntetés törvénysértő tartamú-e, kizárólag a bűncselekmény minősítéséhez tartozó büntetési tételeknek és a Különös Részben írt tételkeretet emelő rendelkezéseknek van jelentősége, az enyhítő rendelkezés alkalmazhatósága és az ebből eredő leszállási lehetőség figyelmen kívül marad (BH 2014.174.).
[17] A Btk. szerint a három évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő bűncselekményeknél a büntetés enyhítésére csak az enyhítő szakasz (Btk. 82. §) rendelkezései alapján van törvényes lehetőség. A Btk. 82. § (2) bekezdés *c*) pontja értelmében, amennyiben a büntetési tétel legkisebb mértéke kétévi szabadságvesztés – márpedig a fiatalkorú terhelt által megvalósított bűncselekmény ilyen –, és e mérték a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne, ehelyett legkevesebb egyévi szabadságvesztés, kísérlet vagy bűnsegély esetében [a Btk. 82. § (4) bekezdése szerint, a 82. § (2) bekezdés soron következő *d*) pontja alapján] legfeljebb egy évnél rövidebb tartamú szabadságvesztés szabható ki. A Btk. 82. § (3) bekezdése értelmében a (2) bekezdés *d*) pontja esetében szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés, illetve e büntetések egymás mellett is kiszabhatóak.
- [18] Mindezekre nézve nem ír elő eltérő rendelkezéseket a Btk. fiatalkorúakra vonatkozó XI. Fejezete sem. A Btk. Általános Részében meghatározott törvényi feltételek szempontjából a Különös Részben meghatározott büntetési tétel az irányadó.[19] Ez azt jelenti, hogy a Btk. 33. § (4) bekezdése és 82. §-a a büntetési tételnél enyhébb büntetés alkalmazhatóságát nem a fiatalkorúval szemben a cselekmény miatt kiszabható leghosszabb vagy legrövidebb büntetési tartamhoz köti, hanem a Különös részi törvényi tényállásban megállapított büntetési tétel felső, illetve alsó határához igazítja.”
- [23] Bfv.420/2019/6.
„[22] A Btk. XI. Fejezete a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható joghátrányokkal kapcsolatban az általánostól eltérő, kedvezőbb rendelkezéseket tartalmaz. A büntetéskiszabás és a büntetési tétel a Btk. Általános Részében egymástól eltérő anyagi jogi fogalmak; ehhez képest a Btk. 108–109. §-ának szabályai a büntetés kiszabása körébe tartoznak. Ezzel szemben a 33. § (4) bekezdése – fiatalkorú és felnőttkorú elkövető esetén egyezően – a büntetési tétellel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmaz, amikor előírja, hogy a büntetési tételnél enyhébb büntetés milyen maximális büntetési tétel mellett szabható ki.”
- [24] Bfv.1.866/2015/12.
„[22] Mindez azt jelenti, hogy a 33. § (4) bekezdésében foglalt generális szabály alkalmazásának fiatalkorú esetében is csak akkor van helye, ha a felrótt bűncselekmény büntetési tételének felső határa három évi szabadságvesztésnél nem súlyosabb. Ha pedig a bűncselekmény három évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő, a szabadságvesztésnél enyhébb büntetési nem kiszabására – a Btk. 82. § (3) bekezdése alapján – fiatalkorúval szemben is csak akkor kerülhet sor, ha annak Különös Részi legkisebb mértéke egyévi szabadságvesztés.
- [25] Bfv.462/2017/6.
„[42] Fiatalkorú terhelt esetében a kiszabható szabadságvesztés törvényben meghatározott általánosan, minden bűncselekmény tekintetében érvényesülő legrövidebb tartama [Btk. 109. § (1) bekezdés] és a részben életkorhoz, részben az elkövetett bűncselekmény különös részi büntetési tételéhez rendelt speciális leghosszabb tartama [Btk. 109. § (2) bekezdés] miatt a Btk. 82. § (2) bekezdés *a)–d*) pontjaiban és a (2) bekezdés *d*) pontjára vonatkozó – (3) bekezdésében írt – enyhítő rendelkezések nem a kiszabható szabadságvesztés tartamát határolják be, hanem azt, hogy az enyhítés az általános szabályok mentén alakul. Ennek megfelelően a szabadságvesztésnél enyhébb büntetés (ti. elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés) kizárólag akkor szabható ki, ha a büntetési tétel alsó határa egyévi szabadságvesztés [Btk. 82. § (3) bekezdés]. Vagyis: ha az adott bűncselekmény büntetési tételének alsó határa egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb, szabadságvesztésnél enyhébb büntetési nem – ideértve a közérdekű munkát is – nem szabható ki. Ez a szabály pedig általános jellegű, vonatkozik mind a felnőttkorú, mind – eltérő speciális rendelkezés hiányában – a fiatalkorú terhelt esetére.”

III.

- [26] 1) Az előzetes döntéshozatali indítvány a jogkérdés mikénti eldöntésére irányulóan a következőképpen fejtette ki az álláspontját:
- [27] Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni.
- [28] A Btk. a XI. Fejezetében külön – a Btk.-n belül önállóan – szabályozza azokat a speciális jogi előírásokat, amelyek a felnőttkorúaktól deklaráltan eltérő jogi megoldásokat adnak az ügyészség és a védelem által a fiatalkorúak tekintetében feltett kérdésekre, úgymint az esetükben alkalmazható (kiszabható) szankció nemére és mértékére. A jogalkotó ezzel a szabályozási technikával kompenzálja azt a helyzetet, hogy a fiatalkorúakra nem alkotott külön kódexet. Emiatt viszont oly módon kell különös – speciális – előírásokat megfogalmaznia, hogy azok felnőttkorúakra irányadó szabályoktól markánsan eltérjenek, és ezáltal érvényesüljön a Btk. 106. § (3) bekezdés azon rendelkezése, miszerint fiatalkorúval szemben szabadságelvonnással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonnással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.
- [29] A jogalkotó ekként azt követeli meg (különösen a szankciók esetén), hogy a jogalkalmazó világosan foglaljon abban állást, vajon a XI. Fejezet adott (alkalmazandó) rendelkezése magában foglal-e olyan speciális előírást, amely esetén a Btk. valamely felnőttkorúakra vonatkozó rendelkezését nem kell irányadónak tekinteni.
- [30] Kétségtelen, a Btk. Általános Része szabályoz olyan jogintézményeket, amelyek a felnőtt- és a fiatalkorúakra egyező rendelkezéseket fogalmaznak meg (pl. járművezetéstől eltiltás, megrovás). Kétségtelen az is, hogy vannak olyanok is, amelyek a fiatalkorúak tekintetében nem érvényesíthetők (életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása, fegyház fokozat) és van olyan, amely a felnőttkorúak esetében nem jöhet szóba (javítóintézeti nevelés). A Btk. 109. § (1)–(3) bekezdése különös szabályként markánsan és egyértelműen vonja meg a fiatalkorúak esetén kiszabható határozott tartamú szabadságvesztés alsó és felső határát. A Btk. 105. § (2) bekezdése értelmében a Btk. rendelkezéseit a fiatalkorúak tekintetében a XI. fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.
- [31] A Btk. indokolása ezzel kapcsolatban rögzíti, hogy a Btk. követi a magyar büntetőjogban közel fél évszázada kialakult hagyományt, miszerint a fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó büntetőjogi szabályokat nem külön kódex, hanem az egységes büntető törvénykönyv egy külön fejezete tartalmazza. Rámutat továbbá arra, hogy a Btk. Általános Részének a törvény által meghatározott szabályait fiatalkorúakkal szemben olyan módon kell alkalmazni, hogy elsőként a XI. fejezetben írtakat kell megvizsgálni, és ha e fejezetben nincs eltérő rendelkezés, akkor az Általános Rész egyéb rendelkezései az irányadóak.
- [32] A Btk. 106. § (2) bekezdés első mondata szerint fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Kiemeli az indokolás továbbá azt, hogy a szankciók kiválasztása során a Btk. továbbra is azt az elvet követi, hogy a fiatalkorúakkal szemben elsősorban a nevelés eszközeit kell alkalmazni, a szankciók kiválasztását illetően a követendő sorrend az alábbi:
1. szabadságelvonnással nem járó intézkedés,
 2. szabadságelvonnással nem járó büntetés,
 3. szabadságelvonnással járó intézkedés,
 4. szabadságelvonnással járó büntetés.
- [33] Ebből fakadóan tehát a fiatalkorúakkal szembeni büntetőeljárás során elsődlegesen azt kell megvizsgálni, hogy van-e helye szabadságelvonnással nem járó intézkedés – azaz megrovás, próbára bocsátás vagy jóvátételi munka – alkalmazásának. Büntetést csak akkor lehet kiszabni, ha a bíróság azt állapítja meg, hogy másként nem érhető el a fiatalkorú helyes irányba történő fejlődése. A törvény indokolása kitér arra is, hogyha a bíróság arra a következtetésre jut, hogy a büntetés kiszabásának elvei csak büntetés alkalmazásával érvényesíthetőek, ez esetben is vizsgálnia kell, hogy van-e helye szabadságelvonnással nem járó büntetés kiszabásának.
- [34] A Btk. 109. § (1) bekezdése szerint a fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap. Ehhez kapcsolódóan a Btk. 109. §-hoz fűzött miniszteri indokolás utal arra, hogy a fiatalkorúakkal szemben kiszabható szabadságvesztés legrövidebb, illetve leghosszabb tartamáról rendelkezik, amely megegyezik a régi Btk. szabályaival. Ezzel összefüggésben kifejti, hogy a felnőttkorú elkövetők esetén a szabadságvesztés generális alsó határa három hónap mindazon esetekben, amikor a Különös Rész a büntetési tétel alsó határát nem jelöli meg.
- [35] Ebből következően felnőttkorú elkövetők esetén, ha a törvény szerinti tételkeret alsó határa években (egy, kettő, öt vagy tíz) megállapított szabadságvesztés, akkor attól lefelé csak az enyhítő szakasz – a Btk. 82. § – alkalmazásával lehet eltérni. Ettől az általános szabálytól a törvény a fiatalkorúak esetében eltér. Velük szemben bármely bűncselekmény esetén – függetlenül a Különös Részben meghatározott alsó határtól – a generális minimum egy hónap szabadságvesztés.
- [36] Összhangban a korábbi valamennyi Btk.-hoz fűzött értelmezéssel – ez egyben fiatalkorúak esetében minden bűncselekményre vonatkozóan a speciális minimumot is jelenti. Ekként fiatalkorú esetén a büntetési tételkeret alsó határa egy hónap, a felső határa a Btk. 109. § (2) és (3) bekezdése szerint alakul. Ez a büntetési tételkeret tehát a törvény kötelezően alkalmazandó, mérlegelést nem tűró szabálya. Ez a tételkeret irányadó a Btk. 109. § (4) bekezdése értelmében a büntethetőség elévülése határidejének számításánál, a visszaesőkre vonatkozó rendelkezések szempontjából, miként a Btk. 123. § (1) bekezdése révén a halmazati és összbüntetés során is.
- [37] Ezen okfejtéssel egyező álláspontot foglalt el a Kúria a Bfv.1.516/2014/8. számú határozatában, amikor a

- fiatalkorú I. rendű terheltre vonatkozó büntetési tételkeretet meghatározta, és a középérték alkalmazása szempontjából a büntetést vizsgálta.
- [38] A kérdés feltehető úgy is, hogy a Btk. 109. § (1) bekezdése által megállapított egy hónap generális minimum-e vagy speciális minimum, ami egyben generális minimumot is jelent. Amennyiben generális minimum, a jogszabályi rendelkezés egyedüli értelme az, hogy fiatalkorúval szemben egy hónapnál rövidebb tartamú szabadságvesztés semmilyen körülmények között nem szabható ki. Ezen érv mentén a büntetés kiszabása során a Különös Rész által meghatározott büntetési tételkeretből (speciális minimum és speciális maximum) kell kiindulni, és csak a törvény alsó határ átlépésére (enyhítés) vonatkozó szabályainak alkalmazásával lehet eljutni az egy évet el nem érő szabadságvesztés kiszabásához, amely azonban egy hónapnál kevesebb (generális minimum) nem lehet.
- [39] Ennek azonban fordítva is igaznak kell lennie, ami egyben a következőket is jelenti. Ha a Btk. 109. § (1) bekezdése a generális minimumot határozza meg, ugyanezen § (2) és (3) bekezdése a generális maximumot szabályozza. Vagyis például amennyiben egy 16. életévét betöltött fiatalkorút egy két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett és egy másik, enyhébb büntetésű bűncselekmény miatt ítélt el a bíróság, a halmazati büntetés két évtől tizenkétévig terjedő szabadságvesztés lehet, amihez igazodóan a középérték hét év, azonban a generális maximumra vonatkozó szabály miatt legfeljebb csak öt év szabható ki.
- [40] Amennyiben a Btk. 109. § (1) bekezdés helyes értelme az, hogy az generális és speciális minimum is egyben, akkor – eltérően a felnőttkorú elkövetőktől – az egy hónapos alsó határ nem csak azokban az esetekben irányadó, ha a különös részi büntetési tétel alsó határt nem jelöl meg, hanem valamennyi bűncselekmény esetében. Ilyenkor az enyhítésre vonatkozó szabályok természetesen nem alkalmazhatók, hiszen az az alsó határ lefelé történő átlépését jelenti, amely azonban fogalmilag kizárt.
- [41] E nézetből az is következik, hogy a Btk. 109. § (2) és (3) bekezdésében írt maximum is generális és speciális egyben, amely a halmazati büntetésre és a középértékre is hatással van. A fenti példával számolva, mivel a súlyosabb bűncselekmény (eredetileg két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés) maximuma öt év, a halmazati büntetés is legfeljebb hét év hat hónap, és ehhez igazodik a középérték is.
- [42] A Btk. 109. § (1) bekezdésében írt szabály speciális és egyben generális minimumként történő értelmezése mellett további érv vezethető le a jogszabály teleologikus (céltelelező) értelmezéséből. A törvény ugyanis a fiatalkorúakkal szemben alkalmazandó joghátrányok céljára vonatkozó rendelkezések – a Btk. 106. § – érvényesülése érdekében valamennyi fiatalkorú bármilyen bűncselekménye esetén lehetővé teszi próbára bocsátás alkalmazását. Logikai ellentmondáshoz vezetne a Btk. szabályainak olyan értelmezése, amely kizárná a szabadságvesztéshez képest alternatív büntetések (pl. közérdekű munka) alkalmazását úgy, hogy a jóval enyhébb intézkedés,
- a próbára bocsátás alkalmazása expressis verbis biztosított.
- [43] Figyelemmel arra, hogy a jogszabály előkészítője az indokolásában Btk.-nak a régi Btk.-val való egyezőségére utal a fiatalkorúakkal szemben kiszabható szabadságvesztés legrövidebb, illetve leghosszabb tartamával kapcsolatosan, ezért változatlanul irányadónak tekinthető a régi Btk. 110. §-ához fűzött indokolás szerint – az indokolás szerint – a fiatalkorúval szemben alkalmazható szabadságvesztés alsó határa alacsonyabb az általánosnál, ezért ez lép a Különös Részben meghatározott törvényi büntetési tétel legkisebb mértéke helyébe, ha az ennél magasabb.
- [44] Ebből az következik – az indokolás szerint –, hogy a büntetés enyhítéséről szóló régi Btk. 87. § (2) bekezdés a)–d) pontja fiatalkorúra nem alkalmazható.
- [45] Ha a Btk. indokolásában kifejtett jogértelmezés változatlanul irányadó, akkor a felnőttkorú elkövetők esetén, ha a törvény szerinti tételkeret alsó határa egy, kettő, öt vagy tíz évben megállapított szabadságvesztés, akkor attól lefelé csak az enyhítő szakasz – a Btk. 82. § – alkalmazásával lehet eltérni. Azonban ettől az általános szabálytól a törvény a fiatalkorúak esetében eltér. Velük szemben bármely bűncselekmény esetén függetlenül a Különös Részben meghatározott alsó határtól a generális és speciális minimum egy hónap szabadságvesztés, és a Btk. 82. § (2) bekezdés a)–d) pontja nem alkalmazható.
- [46] A felnőttkorúaknál a három hónap minimum tartam mindazon különös részi tényállások esetén alkalmazandó, ahol a büntetési tétel alsó keretét nem határozta meg a jogalkotó. Amennyiben meghatározta, úgy attól csak az enyhítő szakasz – Btk. 82. § (2) bekezdés – alkalmazásával lehet eltérni. A fiatalkorúak esetében a szabadságvesztés minden bűncselekmény esetén irányadó egy hónap tételkereti alsó határ kötelező előírása miatt a Btk. 82. § (2) bekezdés szerinti enyhítés az ügyészi indítványban írt módon és okból nem értelmezhető és nem alkalmazható.
- [47] Ebből viszont az is következik, hogy fiatalkorúval szemben a Különös Részben két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény esetén egy évnél rövidebb szabadságvesztés, közérdekű munka vagy pénzbüntetés is kiszabható vagy intézkedés alkalmazható.
- [48] Ez a lehetőség a régi és a hatályos Btk.-ban egyaránt biztosított volt, ezért nincs jelentősége a Btk. 33. § (4) bekezdése mikénti változásának sem. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a 2021. január 1-jétől hatályos Btk. 33. § (4) bekezdése szerint: „Ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.”
- [49] Az indítványban felvetett jogkérdés eldöntésére az indítványozó azt a javaslatot tette, amely szerint fiatalkorúval szemben bármely bűncselekmény, így a Különös Részben két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény

- esetén egy évnél rövidebb szabadságvesztés, elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés is kiszabható. Mindezekre tekintettel kívánt eltérni az indítványozó a Kúria Bfv.420/2019/6. és Bfv.936/2018/15. számú határozataiban foglaltaktól, és ezért terjesztett elő a Bszi. 33. § (1) bekezdés *b)* pontja, valamint a Bszi. 32. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján a jogegység érdekében előzetes döntéshozatali indítványt, amely alapján a Bszi. 32. § (1) bekezdése *a)* pont első fordulata alapján, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében ennek megfelelő tartalmú jogegységi határozat meghozatalát indítványozta. Ezzel egyidejűleg a folyamatban lévő felülvizsgálati eljárást a Bszi. 32. § (2) bekezdése alapján felfüggesztette.
- [50] 2) A Legfőbb Ügyész az előzetes döntéshozatal iránti eljárásban a Bszi 37. § (2) bekezdésének megfelelően tett nyilatkozatában az indítványozó álláspontjával, bár eltérő okokból, de egyetértett. Kifejtette, hogy a Btk. 80. § (2) bekezdése szerint határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a büntetési tétel középértéke irányadó. A középérték a büntetési tétel alsó és felső határa összegének fele. A középérték számítása során a szabadságvesztés Btk. 109. §-a szerint kiszabható tartamának figyelembevétele azt feltételezi, hogy ezek a tartamok lépnek a különös részi tételkeretek helyébe. Azaz a Btk. 109. § (1) bekezdése alapján a fiatalokorú elkövető esetében bármely bűncselekmény büntetési tételének alsó határa egy hónap. E rendelkezés tehát nem egy speciális enyhítő szakasz, hanem a tételkeretek korrekciója. Ismertette, hogy a Btk. 82. §-ának (2) bekezdése szerint, ha a büntetési tétel alsó határa
- tízévi szabadságvesztés, helyett legkevesebb ötévi,
 - ötévi szabadságvesztés, helyett legkevesebb kétévi,
 - kétévi szabadságvesztés, helyett legkevesebb egyévi,
 - egyévi szabadságvesztés, helyett rövidebb tartamú szabadságvesztést lehet kiszabni.
- [51] Rámutatott, hogy a Btk. 82. §-ában jelenleg és korábban sem szerepelt olyan rendelkezés, amely arra az esetre vonatkozna, ha a büntetési tétel alsó határa egy évnél rövidebb. Ilyen szabályt a régi Btk. 87. § (2) bekezdésének *e)* pontja tartalmazott 2010. május 1. napjától a régi Btk. hatályvesztésének időpontjáig. Álláspontja szerint a Btk. relatíve kötött büntetési rendszerének tiszteletben tartása mellett nem lehetséges olyan értelmezés, amely a Btk. 82. § (2) bekezdésének *d)* pontjában írt enyhítési lehetőséget nem csak abban az esetben alkalmazná, amikor a büntetési tétel alsó határa egy év, hanem akkor is, ha az nem éri el az egy évet. Különösen arra figyelemmel, hogy a normaszöveg korábban önálló pontban, a jelenlegi *d)* ponttal azonos szövegezést követően tartalmazta ezt a rendelkezést, nem látszik lehetőség a hiányzó szabály értelmezéssel történő pótlására. Mivel szerinte a Btk. 82. §-ában nincs szabályozás arra az esetre, ha a kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama egy hónap, így e rendelkezések alkalmazása fiatalokorú esetében fel sem merülhet. Ekként a Btk. 82. § (3) bekezdése azon rendelkezéseinek alkalmazására sincs mód, amely a (2) bekezdés *d)* pontja esetében szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés kiszabását teszi lehetővé.
- [52] Hozzátette, hogy a Btk. 33. § (4) bekezdésének – 2021. január 1. napjától hatályos – rendelkezése szerint ugyanakkor, ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható. Jelezte, hogy korábban e rendelkezés szövege csak abban az esetben tette lehetővé szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabását, ha a bűncselekmény büntetési tételének felső határa háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb. Így az előzetes döntéshozatali indítvány tárgyát képező ügyben a Btk. Különös Részében két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény esetében szabadságvesztés helyett a felsorolt, enyhébb büntetések kiszabására nem volt törvényes lehetőség.
- [53] Erre figyelemmel tévesnek tartotta az indítványozó azon álláspontját, amely szerint nincs jelentősége a Btk. 33. § (4) bekezdése mikénti változásának. Rámutatott, hogy Btk. 2021. január 1. napjától hatályos rendelkezéseinek alkalmazása esetén lehetőség nyílik fiatalokorúval szemben a Btk. Különös Részében két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény esetén elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés kiszabásának.
- [54] Kitért arra is, hogy az előzetes döntéshozatali indítványban felhozott korábbi kúriai döntések 2021. január 1. napját megelőző jogszabályi környezetben születtek, valamint abban is eltérő elvi alapon álltak, hogy a Btk. 109. § (1) bekezdésében írt tartamot nem látták a kérdés szempontjából figyelembe vehetőnek. A Kúria Bfv.830/2021. számú ügyében a jogerős határozat 2021. április 16. napján kelt, így az enyhébb szabályok alkalmazására már lehetőség volt. A korábbi kúriai döntésektől való eltérést szerinte tehát a jogszabály változása is indokolja.
- [55] Mindezekre figyelemmel indítványozta, hogy a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa akként határozzon, hogy a Btk. 33. § (4) bekezdésének alkalmazásával fiatalokorúval szemben a Btk. Különös Részében két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény esetén helye van elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés kiszabásának.
- IV.**
- [56] Az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy a Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz, mellyel egyezően rendelkezik a Bszi. 24. § (1) bekezdés *c)* pontja. A Bszi. 33. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint jogegységi eljárást kell lefolytatni, ha azt a Bszi. 32. § (1) bekezdés *b)* pontjában említett esetben a Kúria tanácsa indítványozza. A Bszi 32. § (1) bekezdés *b)* pontja akként rendelkezik, hogy előzetes

- döntéshozatali indítványra jogegységi eljárásnak van helye, ha a Kúria valamely ítélkező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria Bírószági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától. A Bszi. 32. § (2) bekezdése alapján a Bszi. 32. § (1) bekezdés *b*) pontja szerinti esetben a Kúria tanácsa az előzetes döntéshozatali indítvány előterjesztése mellett a jogegységi határozat meghozataláig az eljárását felfüggeszti.
- [57] Az előzetes döntéshozatali indítvány szerint az indítványozó abban a kérdésben kívánt eltérni a Kúria Bírószági Határozatok Gyűjteményében közzétett Bfv.420/2019/6. és Bfv.936/2018/15. számú határozataitól, hogy „[f]iatalkorúval szemben a Különös Részen 2–8 év büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény esetén 1 évnél rövidebb szabadságvesztés, elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés is kiszabható-e?”.
- [58] Az előzetes döntéshozatali indítványban az indítványozó a törvényi előírásnak megfelelően megjelölte, hogy milyen kérdésekben és mely okokból kéri a jogegységi eljárásban a jogegységi határozat meghozatalát, egyben javaslatot is tett a jogkérdés mikénti eldöntésére, továbbá az indítványhoz mellékelte az érintett bírósági határozatok kiadmányát.
- [59] Az Alaptörvény és a Bszi. felhívott rendelkezéseinek megfelelően a Jogegységi Panasz Tanácsnak – az előírt feltételek fennállta esetén – jogegységi eljárást kell lefolytatnia és az alapján jogegységi határozatot kell hoznia az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében. Az indítványt megvizsgálva a Jogegységi Panasz Tanács megállapította, hogy az indítványozó a jogegységi határozat meghozatalát szükségessé tevő okként olyan eldöntendő kérdést jelölt meg, amely megalapozta az előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatását. Mindezekre figyelemmel a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa az előzetes döntéshozatali indítvány elbírálása tárgyában indult ügyben – figyelemmel Bszi. 35. §-ban írtakra – a Büntető Kollégium kúriai bírósági tagjaival kiegészülve, a Bszi. 37. § (4)–(5) bekezdésének megfelelően ülést tartott.
- [60] Az ülésen az indítványozó, illetve a legfőbb ügyész képviselője az írásbeli nyilatkozataikban foglaltakat fenntartották és azzal egyező tartalommal szövegezték fel.
- V.**
- [61] 1) Az előzetes döntéshozatali indítvány – az abban foglaltak szerint – alapos.
- [62] Az indítványban megfogalmazottak alapján az eldöntendő kérdés a következő volt:
- fiatalkorú esetében – a felnőttkorú elkövetőre alkalmazandó szabályokkal egyezően – az egyes bűncselekmények esetén meghatározott szabadságvesztés büntetés tételkeret alsó határa tekintendő speciális minimumnak, így a büntetés enyhítésére a Btk. 82. § (2) bekezdésében foglaltak alapján nyílik lehetőség, vagy
 - fiatalkorú esetében a felnőttkorú elkövetőre alkalmazandó szabályoktól eltérően a Btk. 109. § (1) bekezdése speciális tételkeret minimumot határoz meg, amelyre figyelemmel fiatalkorúval szemben a büntetés kiszabásakor bármely, szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén – függetlenül a Különös Részen meghatározott büntetési tételkeret alsó határától – szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.
- [63] 2) Az indítvány elbírálásánál irányadó alaptörvényi és jogszabályi rendelkezések a következők.
- [64] Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése szerint Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket.
- [65] Az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonosságához való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.
- [66] Az Alaptörvény 28. cikke előírja, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuláját, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.
- [67] Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése deklarálja, hogy Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.
- [68] A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) – amelynek a kihirdetéséről 1991. évi LXIV. törvény rendelkezett – 37. cikk *b*) pont második mondatának II. fordulata szerint az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermekkel szemben szabadságvesztés-büntetés kiszabása a törvény értelmében csak végső eszközként legyen alkalmazható a lehető legrövidebb időtartammal.
- [69] A fiatalkorúak igazságszolgáltatásában alkalmazandó általános minimumkövetelményekről szóló 40/33. számú ENSZ közgyűlési határozat (Pekingi Szabályok) 17.1. alpont *a*) pontja szerint az alkalmazott szankciónak nemcsak a cselekmény tárgyi körülményeivel és súlyával, hanem a fiatalkorú személyi körülményeivel és szükségleteivel, valamint a társadalom szükségleteivel is arányban kell állnia. Ehhez kapcsolódóan a *b*) pont kimondja, hogy a fiatalkorú személyi szabadságának korlátozása csak alapos megfontolás után és a lehetséges minimumra korlátozható.
- [70] A szabadságuktól megfosztott fiatalkorúak védelmének szabályairól szóló 45/113. számú ENSZ közgyűlési határozat (Havannai Szabályok) 1. cikke előírja, hogy a szabadságvesztés fiatalkorúak esetében csak végső eszközként alkalmazható. Ehhez kapcsolódóan a 2. cikk kinyilatkozza, hogy fiatalkorúakat csak a Pekingi Szabályokban írtak szerint lehet megfosztani a szabadságuktól, valamint velük szemben a szabadságvesztés csak végső

- eszközként, a legrövidebb szükséges időtartamra, és csak kivételes esetekben alkalmazható.
- [71] A büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról szóló Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/800 irányelve 10. cikk (2) bekezdése szerint a tagállamok biztosítják, hogy gyermekek esetében a szabadságelvonás, különösen a fogvatartás, csak a legvégső esetben alkalmazható. Ezzel összhangban a 11. cikk akként rendelkezik, hogy a tagállamok biztosítják, miszerint amennyiben lehetséges, az illetékes hatóságok a fogva tartástól eltérő alternatív intézkedéseket (alternatív intézkedések) alkalmazzanak.
- [72] A Btk. 79. §-a rögzíti, hogy a büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.
- [73] E rendelkezésre is figyelemmel a Btk. 80. § (1) bekezdése előírja, hogy a büntetést a Btk.-ban meghatározott keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.
- [74] A Btk. 105. § (1) bekezdése meghatározza, hogy fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. Ehhez kapcsolódóan a (2) bekezdés előírja, hogy a Btk. rendelkezéseit a fiatalkorúakra a XI. fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.
- [75] A Btk. 106. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.
- [76] Ezzel összefüggésben a Btk. 106. § (2) bekezdése előírja, hogy fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható.
- [77] A Btk. 106. § (3) bekezdésének törvényi követelményként azt fogalmazza meg, hogy fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.
- [78] A Btk. 109. § (1) bekezdése szerint a fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap.
- [79] 3) Az *Alkotmánybíróság gyakorlata* szerint az Alaptörvény 28. cikke alapján a bíróságok alkotmányos kötelezettsége, hogy az ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék (7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]).
- [80] A bíróságnak a jogszabályok által kijelölt értelmezési kereteken belül kell azonosítani az eléjük kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, valamint a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmezniük (IV/3605/2021. AB határozat Indokolás [23]).
- [81] Ekként a Jogegységi Panasz Tanács – az Alaptörvény 28. cikk második mondatának megfelelően – az érintett szabályok megalkotására és módosítására irányuló javaslat indokolásának figyelembe vételével, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 39. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság határozataiban foglaltakat szem előtt tartva az eldöntendő kérdéssel érintett alapjog alkotmányos tartalmát az alábbiak szerint tárta fel.
- [82] Az Alaptörvény XVI. cikke deklarálja a gyermek alapvető jogát a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.
- [83] Az alkotmányozói indokolás az érintett alapjog alkotmányos tartalmát illetően kifejti, hogy a gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel – folytatja az indokolás – kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti az Alaptörvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot, mely védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat.
- [84] A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alkotmánybíróság a Btk. 16. § a) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról szóló 25/2022. (X. 26.) AB határozatában vizsgálta. Ennek során áttekintette az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésére alaptörvényi rendelkezéssel összefüggő gyakorlatát és a jelen eljárásra is irányadó tartalommal következőket rögzítette:
- „[37] A 3142/2013. (VII. 16.) AB határozatban az alapjog alkotmányos tartalmát vizsgálva az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatára utalt vissza. Kiemelte, hogy a szóban forgó rendelkezés a gyermek oldaláról közelítve deklarálja a védelemhez és gondoskodáshoz való jogot, amely jog egyben kötelezettséget keletkeztet a család, a társadalom és az állam oldalán. A kötelezettség alanyainak ezzel kapcsolatos konkrét magatartását, feladatait, a velük szemben megfogalmazott elvárásokat számos törvény és a hozzájuk kapcsolódó végrehajtási szabály-együttes tartalmazza. [...] Az állam oldalán a gyermeki jogok érvényesítése jogi aktivizmust kíván meg, vagyis a jogrendszer alakítása során tekintettel kell lenni a különböző jogágak [...] normatív és intézményes összefüggéseire.» [1091/B/1999. AB határozat, ABH 2002, 1081, 1085–1086]. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát az Alaptörvény XVI. cikkében szereplő jog lényegi tartalma elsősorban állami és (szűkebb körben) társadalmi kötelezettségek teljesítésében ragadható meg. Ez a kötelezettség pedig az állam számára azt írja elő, hogy – valamennyi jogággal összefüggésben – az egyes jogintézmények szabályozása során tartsa szem előtt a gyermekek érdekeit, e tevékenységén keresztül segítse elő a

- megfelelő fejlődésüket, az ehhez szükséges alapvető feltételeket biztosítsa” (Indokolás [26]–[27]).
- [85] Az Alaptörvény alkotmánybírói jogértelmezése világosan megfogalmazott egyértelmű jogi iránymutatást határoz meg a jogalkotó és a jogalkalmazó számára egyaránt. E szerint gyermeket alapvető jogként illeti meg a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez, illetve gondoskodáshoz fűződő jog, amelyet az állam az egyes jogintézmények szabályozásával és azzal kapcsolatos tevékenységeivel – így a jogalkalmazással – köteles biztosítani. E feladatellátása során az államnak a gyermekek érdekeit szem előtt tartva kell elősegítenie a megfelelő fejlődésüket, valamint az ehhez szükséges alapvető feltételeket biztosítani kell.
- [86] 4) A gyermeket megillető alapvető jogból fakadó állami kötelezettség teljesítésének vizsgálata során nem hagyható figyelmen kívül az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése sem, miszerint Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítéséhez elengedhetetlen a nemzetközi jog és a magyar jog összhangjának biztosítása.
- [87] Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság – a jelen ügyben szintén irányadó tartalommal – a jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány elutasításáról rendelkező 3142/2013. (VII. 16.) AB számú határozatában az alábbiakat rögzítette:
„[33] Az Alkotmánybíróság a támadott jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatakor figyelembe vette az Egyesült Nemzetek Szervezetének (a továbbiakban: ENSZ) azon dokumentumait is, amelyek a gyermekek büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos jogaival foglalkoznak. Ezen dokumentumok közül kiemelendő az 1985. november 29-én kelt, 40/33. számú ENSZ közgyűlési határozat („Pekingi szabályok”), valamint az 1990. december 14-én kelt, 45/113. számú ENSZ közgyűlési határozat („Havannai szabályok”). Mindkét dokumentum rögzíti, hogy a szabadságelvonással járó szankciók alkalmazására csak a legvégső esetben és csak a feltétlenül szükséges mértékben kerülhet sor, törvénynek kell meghatározni azt a minimális életkort, amely alatt ilyen szankció gyermekkel szemben nem alkalmazható. A szabadságkorlátozó büntetés kiszabására csakis gondos bírói mérlegelés eredményeképpen kerülhet sor, ugyanakkor a dokumentumok hangsúlyozzák az alternatív szankciók lehető legszélesebb alkalmazhatóságára való törekvés fontosságát.”
- [88] 5) A Jogegységi Panasz Tanács az előtte indult ügy elbírálatósága érdekében áttekintette a Btk. fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket magában foglaló XI. fejezetének szabályait, és megállapította, hogy azok maradéktalanul eleget tesznek az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésén alapuló, speciális tartalmú jogalkotási, valamint az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésén alapuló, a nemzetközi jogi szabályokhoz kapcsolódó harmonizációs kötelezettségének.
- [89] Megállapítható, hogy az eldöntendő kérdést érintően a jogalkotói akaratot megjelenítő Btk. Általános indokolásának III/11. pontjában megfogalmazott előterjesztői álláspont ezen kötelezettségeknek megfelel, mivel kifejti, hogy „Azok, akik a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik, illetve – kivételesen – tizenkettedik életévüket betöltötték, de a tizennyolcadikat még nem, fiatalkorúaknak minősülnek, és rájuk az általános szabályokhoz képest más elbírálást lehetővé tevő rendelkezéseket kell alkalmazni mind a felelősségtani szabályok, mind a szankciórendszer, mind pedig a mentesítés körében.”
- [90] A jogalkotó e szabályalkotási koncepciójának következetes érvényesülését mutatja a Btk. 105–106. §-hoz fűzött részletes indokolás 1. pontjának harmadik bekezdése is. E szerint: „A törvény követi a magyar büntetőjogban közel fél évszázada kialakult hagyományt, miszerint a fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó büntetőjogi szabályokat nem külön kódex, hanem az egységes büntető törvénykönyv egy külön fejezete tartalmazza. Az új Btk. Általános Részének a törvény által meghatározott szabályait fiatalkorúakkal szemben olyan módon kell alkalmazni, hogy elsőként a XI. fejezetben írtakat kell megvizsgálni, és ha e fejezetben nincs eltérő rendelkezés, akkor az Általános Rész egyéb rendelkezései az irányadóak.”
- [91] Ehhez szorosan kapcsolódva a Btk. 105–106. §-hoz fűzött részletes indokolás 2. pontja – amelyre az előzetes döntéshozatali indítvány is hangsúlyosan hivatkozik – a teljeskörűen számbaveszi a fiatalkorúval szembeni szankció kiválasztása során érvényesülő, a fokozatosság elvén alapuló jogalkalmazási követelményrendszert.
- [92] Ez a következőket foglalja magában:
- Fiatalkorú terheltekkel szemben a büntető anyagi, eljárási és végrehajtási jog a felnőtt elkövetőkhöz képest több vonatkozásban eltérő szabályokat állapít meg, ugyanis a fiatalkorú erkölcsi értékrendje, értelmi fejlettsége még ebben az életszakaszban is alakul, változik. A fiatalkorú a polgári jog szabályai szerint korlátozottan cselekvőképes (kivéve, ha érvényes házasságot kötött), illetve tizennegyedik életévének betöltése előtt cselekvőképtelen, még viszonylag csekélyebb élettapasztalattal rendelkezik, és ezért nem minden esetben képes maradéktalanul felismerni cselekménye következményeit.
 - A szankciók kiválasztása során ezért a törvény továbbra is azt az elvet követi, hogy a fiatalkorúakkal szemben elsősorban a nevelés eszközeit kell alkalmazni, a szankciók kiválasztását illetően a követendő sorrend az alábbi:
 1. szabadságelvonással nem járó intézkedés,
 2. szabadságelvonással nem járó büntetés,
 3. szabadságelvonással járó intézkedés,
 4. szabadságelvonással járó büntetés.
 - A fiatalkorúakkal szembeni büntetőeljárás során - elsődlegesen azt kell megvizsgálni, hogy van-e helye szabadságelvonással nem járó intézkedés – azaz megrovás, próbára bocsátás vagy jóvátételi munka – alkalmazásának. Büntetést csak akkor lehet kiszabni, ha a bíróság azt állapítja meg, hogy másként nem érhető el a fiatalkorú helyes irányba történő fejlődése. Erre utalhat a sorozatos elkövetés, a többes halmazat, az elkövetési mód, a több minősítő körülmény, a motívum, a tártstettség, a csoportos vagy a bünszövetségben való elkövetés.

- A fiatalok elkövetők vonatkozásában a büntetőjog elsődleges feladata a nevelés, amely különösen a jelenleg gyermekkor miatt nem büntethető tizenkettő-tizenhárom év közötti korosztály tekintetében igaz. Erre figyelemmel a büntethetőségi korhatár szektorális leszállításával egyidejűleg a törvény kimondja, hogy a tizenegyedik életévüket be nem töltött személyekkel szemben csak intézkedés alkalmazható, és – a 106. § (3) bekezdésében foglaltakkal összhangban – a szabadságelvonással nem járó intézkedésnek meg kell előznie a szabadságelvonással járó intézkedés (javítóintézeti nevelés) alkalmazását.
 - Egyéb esetekben a bíróság a súlyosító és enyhítő körülmények együttes és gondos értékelése, a fiataloknak az elkövetés után és az eljárás alatt tanúsított magatartása, személyi és családi körülményeinek vizsgálata, gondozójának a fiatalok életvitelére vonatkozó vallomása alapján döntheti el, hogy a konkrét esetben elegendő-e szabadságelvonással nem járó intézkedés alkalmazása, esetleg szabadságelvonással nem járó büntetés kiszabása, vagy el kell rendelni a fiatalok javítóintézeti nevelését, illetve szabadságvesztés büntetést kell kiszabni.
 - Ha a bíróság arra a következtetésre jut, hogy a büntetés kiszabásának elvei csak büntetés alkalmazásával érvényesíthetők, ez esetben is vizsgálnia kell, hogy van-e helye szabadságelvonással nem járó büntetés kiszabásának. Ha e vizsgálat során nemleges megállapításra jut, akkor kerülhet sor szabadságelvonó intézkedésként javítóintézeti nevelés elrendelésére, illetve, ha ez nem lehetséges (mert pl. a terhelt az elbíráláskor már betöltötte a tizenkilencedik életévét), vagy nem elegendő, akkor a fiatalok fogháza, illetve fiatalok börtöne büntetés kiszabására. Ez esetben is mérlegelni kell, hogy nem elégséges-e a büntetés végrehajtásának felfüggesztése. Végül, ha a bíróság e kérdésben is nemleges következtetésre jut, akkor a fiatalokkal szemben végrehajtandó szabadságvesztést alkalmaz.”
- [93] A jogszabály előkészítőjének indokolásában részletesen kifejtett fokozatosság elvét az Alkotmánybíróság a már hivatkozott 3142/2013. (VII. 16.) AB számú határozatában kifejezetten nevesítve határozta meg és a fiatalokra nézve a következőkre mutatott rá:
- „[23] A szabálysértési jogban (csakúgy, mint a büntetőjogban) az alkalmazandó joghátrány megállapítása során minden esetben érvényesül a fokozatosság elve. A törvény rendelkezése értelmében a bíró a szankció megválasztása során köteles figyelembe venni az elkövetés körülményeit, a cselekmény tárgyi súlyát, valamint az eljárás alá vont személyben rejlő, a büntetés-kiszabást befolyásoló körülményeket. (...) Ehhez képest további, a fiatalok esetében érvényesülő speciális szabály, hogy az eljárást az életkori sajátosságoknak megfelelően és úgy kell lefolytatni, hogy elősegítse a fiataloknak a törvények iránti tiszteletét. A szankció meghatározása során pedig arra kell törekedni, hogy a fiatalok helyes irányban fejlődjenek és a társadalom hasznos tagjává váljanak (...). Mindezek a garanciális szabályok az Alkotmánybíróság megítélése szerint megfelelő biztosítékul szolgálnak arra, hogy a szóban forgó norma csakis a legvégső esetben (ultima ratio) és a feltétlenül szükséges mértékben korlátozza a fiatalok személyes szabadságához való alapjogát.”
- [94] E követelményeknek mindenben eleget téve mondja ki a Btk. 109. § (1) bekezdése, hogy a fiatalokra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap. Az ehhez fűzött részletes indokolásban a jogszabály előkészítője kifejti, hogy „A 109. § a fiatalokkal szemben kiszabható szabadságvesztés legrövidebb, illetve leghosszabb tartamáról rendelkezik, amely megegyezik a hatályos Btk. szabályaival.
1. Felnőttkorú elkövetők esetén a szabadságvesztés generális alsó határa három hónap mindazon esetekben, amikor a Különös Rész a büntetési tétel alsó határát nem jelöli meg. Ebből következően felnőttkorú elkövetők esetén, ha a törvény szerinti tételkeret alsó határa években (egy, kettő, öt vagy tíz) megállapított szabadságvesztés, akkor attól lefelé csak az enyhítő szakasz (82. §) alkalmazásával lehet eltérni. Ettől az általános szabálytól a törvény a fiatalok esetében eltér. Velük szemben bármely bűncselekmény esetén – függetlenül a Különös Részben meghatározott alsó határtól – a generális minimum egy hónap szabadságvesztés.”
- [95] A jogszabály előkészítője a részletes indokolásban többször hivatkozik a régi Btk. szabályaival való egyezőségre, ezért az eldöntendő kérdés teljes körű vizsgálathoz a korábbi – tartalmában megegyező – szabályozás jogalkotói szándékának feltárása is indokolt.
- [96] Ennek elsődleges forrása a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1995. évi XLI. törvény (a továbbiakban: Módtv.) indokolása, amely a következőkre mutat rá:
- „Az Országgyűlés a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezményt (a továbbiakban: Egyezmény) az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdette. Az Egyezmény a Magyar Köztársaságra nézve 1991. október 7-én lépett hatályba.
- Az Országgyűlés az Egyezmény és a magyar jogrendszer összhangjának megteremtésére több határozatában kötelezte a Kormányt. (47/1991. (IX. 15.) Ogy. hat. 55/1992. (X. 1.) Ogy. hat.)
- A büntető jogszabályok gyermek- és fiatalokra vonatkozó rendelkezései alapvetően megfelelnek az Egyezmény követelményeinek, mivel e szabályok módosítása a korábban elfogadott nemzetközi dokumentumok hazai jogrendbe illesztése kapcsán már megtörtént. Így pl. a büntető jogszabályoknak az 1993. évi XVII. törvénnyel elvégzett módosítása számos bűncselekmény büntetési tételét megemelte, illetve több bűncselekménynél minősítő körülményként szabályozta azt az esetet, amikor a sértett gyermek- vagy fiatal.
- Léteznek azonban olyan jogszabályi rendelkezések, illetve vannak olyan - a jogalkalmazásban megnyilvánuló - hiányosságok, amelyek gátolják az Egyezmény követelményeinek gyakorlati megvalósulását. A javaslat alapvetően azokat a módosításokat és kiegészítéseket tartalmazza,

- amelyek elősegítik az Egyezmény előírásainak érvényesülését.”
- [97] A Módtv. 1. §-a a régi Btk. 108. §-át egy új (3) bekezdéssel egészítette ki, amely kimondta, hogy szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.
- [98] Az ehhez fűzött indokolás kifejti, hogy „Az Egyezmény 37. Cikkének b) pontja értelmében a gyermekkel szemben szabadságvesztés büntetés kiszabása csak végső eszközként és a lehető legrövidebb időtartammal alkalmazható. A javaslat ezen követelmény érvényesülése érdekében új rendelkezést vezet be a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénybe (Btk.): érintetlenül hagyva azt a rendelkezést, hogy a fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető, továbblép és kimondja: az intézkedések, illetve a büntetések közül előnyben kell részesíteni azokat, amelyek nem eredményeznek szabadságelvonást. Tehát a javítóintézeti nevelést meg kell, hogy előzze a megrovás és a próbára bocsátás, a végrehajtandó szabadságvesztést pedig a pénzbüntetés, az önálló mellékbüntetés és a szabadságvesztés próbaidőre történő felfüggesztése.”
- [99] A jogalkotói szándék a régi Btk. 108. § (3) bekezdésének a beiktatásával kifejezetten azt volt hivatott biztosítani, hogy a fiatalkorú környezetéből való kiemelés – különösen szabadságvesztés végrehajtása céljából – csak kivételes, végső eset legyen. A jogalkotói szándéknak, mindamellett, hogy nem biztosítja az állam alkotmányos és nemzetközi kötelezettségeinek teljesítését sem.
- [100] Erre figyelemmel az, hogy a felnőttkorúaknál alkalmazandó generális szabadságvesztés büntetési alsó határhoz kapcsolódó enyhítő szakasz – a Btk. 82. § – alkalmazása nem jöhet szóba a fiatalkorúaknál, kizárólag arra enged a következtetni, hogy az ezzel ellentétes álláspont nem feleltethető meg a jogalkotói szándéknak, mindamellett, hogy nem biztosítja az állam alkotmányos és nemzetközi kötelezettségeinek teljesítését sem.
- [101] 6) Osztotta a Jogegységi Panasz Tanács az indítványozó azon következtetését – és a határozat rendelkező részében is ennek megfelelően döntött – miszerint, ha a Btk. 109. § (1) bekezdés helyes értelme az, hogy az generális és speciális minimum is egyben, akkor – eltérően a felnőttkorú elkövetőktől – az egy hónapos alsó határ nem csak azokban az esetekben irányadó, ha a különös részi büntetési tétel alsó határt nem jelöl meg, hanem bármely bűncselekmény esetében. Ilyenkor az enyhítésre vonatkozó szabályok értelemszerűen nem alkalmazhatók, mivel az a büntetési tételkeret alsó határának a lefelé irányuló átlépését eredményezné, amely azonban fogalmilag kizárt. Emellett helytállóan hivatkozott az indítványozó arra, hogy a Btk. 109. § (1) bekezdésében meghatározott egy hónap mint speciális és generális minimum a jogszabályi rendelkezés teleologikus (célitélező) értelmezéséből is értelemszerűen következik.
- [102] A fiatalkorúakra vonatkozó speciális büntetési tételkeret – amelynek alsó határa egy hónap, felső határa a Btk. 109. § (2) és (3) bekezdése szerint alakul – irányadó a Btk. 109. § (4) bekezdése értelmében a büntethetőség elévülése határideje számításánál, a visszaesőkre vonatkozó rendelkezések tekintetében, miként a halmazati és összbüntetés, valamint a középérték számítása során.
- [103] A Btk. fiatalkorúakra vonatkozó szabályainak az Alaptörvény 28. cikke szerinti józan ész klauzulát szem előtt tartó – bármilyen módszerrel folytatott – értelmezése alapján nem lehetséges annak a következtetésnek a levonása, hogy amíg a törvény ugyanazon elkövető és bűncselekmény esetén nem teszi lehetővé a szabadságvesztéshez képest alternatív büntetések kiszabását, addig engedi a lényegesen enyhébb intézkedés – a próbára bocsátás – alkalmazását, mivel annak a Btk. 116. § (1) bekezdése alapján bármely bűncselekmény esetén helye van. Ilyen jogalkotói cél nem olvasható ki a Btk. XI. fejezetének a fiatalkorúakra vonatkozó szabályaiból, ugyanis a tekintetükben éppen arról van szó, hogy szabadságelvonással járó büntetést csak akkor lehet kiszabni, ha a büntetés célja más módon nem érhető el.
- [104] A Btk. 109. § (1) bekezdéséből fakadóan fiatalkorú esetében mindenkor szükségszerűen megvalósul azon feltétel, hogy ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, és ez minden bűncselekmény esetén tételes jogi állapot ad valamennyi további büntetési nem alkalmazására is. Így szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több kiszabására is.

VI.

[105] Ekként a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Bszi. 32. § (1) bekezdés *b)* pontja és a Bszi. 33. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján az előzetes döntéshozatali eljárást lefolytatta, a Bszi. 40. § (2) bekezdése alapján a jogegységi indítványnak helyt adott és a rendelkező részben írtak szerint határozott.

[106] A Jogegységi Panasz Tanács a határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2023. június 5.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Csák Zsolt s.k. előadó bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Dr. Hajnal Péter bíró helyett, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Dr. Kovács András bíró helyett, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró,

Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánczos Rita s.k. bíró, Dr. Demeter Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Gimesi Agnes Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Hornyák Szabolcs János s.k. bíró, Dr. Idzigné dr. Novák Marianna Csilla s.k. bíró, Dr. Kardos Andrea s.k. bíró, Dr. Metzinger Márton s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Schmidt Péter s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Tuba István s.k. bíró, Dr. Varga Eszter Ágnes s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsa**

**6/2023. Jogegységi határozat
(Jpe.IV.60.052/2022/13. szám)**

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Kúria K.V. tanácsának egyesített előzetes döntéshozatali indítványai alapján lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. Nem tagadható meg az adóalanynak az adószám törlését megelőző időszakra vonatkozó általános forgalmi adó levonáshoz való jogának gyakorlása, ha az adószámát az éves számviteli beszámolója letétbe helyezésének és elektronikus közzétételének elmulasztása miatt törölték, majd e mulasztás pótlását követően azt ismételtlen megállapították, feltéve, hogy teljesülnek az ezen adólevonáshoz való jog anyagi jogi követelményei, és ha ezen adóalany nem csalárd módon vagy visszaélésszerűen járt el a célból, hogy e jogban részesülhessen.

2. A Kúria K.V. számú ítélkező tanácsa a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Kfv.35.184/2020/6., Kfv.35.186/2020/6. és Kfv.35.182/2020/6. számú határozataitól eltérhet.

3. A Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Kfv.35.184/2020/6., Kfv.35.186/2020/6., Kfv.35.182/2020/6. számú és hasonló tartalmú határozatai a továbbiakban kötelező erejüként nem hivatkozhatók.

Indokolás

I.

- [1] A Kúria előtt Kfv.V.35.361/2022. és Kfv.V.35.362/2022. számon folyamatban lévő közigazgatási perekben az eljáró tanács (a továbbiakban: Indítványozó tanács) a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés b) pontja alapján előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő a jogegység érdekében, mert jogkérdésben el kíván térni a Kúria – az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áfa tv.) 2015. január 1. és 2017. december 31. között hatályos 137. § (3) bekezdésének azonos értelműségén alapuló – Kfv.35.184/2020/6., Kfv.35.186/2020/6. és Kfv.35.182/2020/6. számú, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett határozataitól.
- [2] Az Indítványozó tanács az előtte folyamatban lévő eljárásokat a Bszi. 32. § (2) bekezdése szerint felfüggesztette a jogegységi eljárás befejezéséig.

II.

- [3] Az Indítványozó tanács előtt folyamatban lévő felülvizsgálati eljárások tényállása szerint a felperes adószámát az adóhatóság 2015. április 8. napjával jogerősen törölte, miután felhívások és mulasztási bírságok kiszabását követően sem tett eleget a 2013. évre vonatkozó elektronikus beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének. A felperes a mulasztását 2015. június 10. napján pótolta, ezért az adóhatóság az adószámát és közösségi adószámát e napi hatállyal ismételtlen megállapította.
- [4] A felperes az adóhatósághoz 2016. december 22. napján benyújtott kérelmében elsődlegesen a 2014. július–2015. szeptember 30. időszakra a bevallásaiban szerepeltetett, de nem érvényesített, összesen 75 889 000 Ft, másodlagosan – amennyiben az adószám törlésének időszakára eső általános forgalmi adó (a továbbiakban: áfa) levonás nem érvényesíthető – 58 613 000 Ft, harmadlagosan pedig a 2014. december 31-ig terjedő időszakra vonatkozó 33 398 000 Ft levonható áfa jóváírását vagy visszafizetését kérte.
- [5] Az elsőfokú adóhatóság a felperes kérelmét bevallási időszakonként külön-külön, összesen öt határozattal elutasította, a felperes fellebbezése folytán eljáró alperes az elsőfokú határozatokat helyben hagyta.
- [6] A felperes az elutasító határozatokkal szemben közigazgatási pereket indított. Az elsőfokú bíróság jogerős ítéleteivel a kereseteket – lényegében azonos indokkal – elutasította. Ervelése szerint az adószám és közösségi adószám ismételt megállapításáról szóló döntést követően kívánt a felperes az adószáma törlését megelőző időszakra vonatkozóan adólevonási jogot érvényesíteni. Az adóhatóságnak ezért az adószám jogerős törlésének elrendelésekor, azaz a 2015. január 1. napjától hatályos speciális anyagi jogszabályt, az Áfa tv. 137. § (3) bekezdését kellett alkalmaznia, amely az adószám törlése mint jogkövetkezményt keletkeztető jogi tényre figyelemmel írja elő az adólevonási jog elenyészését. Hangsúlyozta, hogy nem az adólevonási jog keletkezése, hanem az adószám törlése időpontjának van jelentősége, így a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 15. § (1) bekezdés a) pontja értelmében – kifejezett átmeneti szabály hiányában – a 2015. január 1. napját követően jogerősen elrendelt adószám-törlés jogkövetkezményeit nem a 2014. december 31-ig hatályos szabályok szerint kell megállapítani. Kiemelte, hogy a közös hozzáadottértékadó-rendszerrel szóló, 2006. november 28-i 2006/112/EK tanácsi irányelv (a továbbiakban: Héa-irányelv) 167., 168., 176. és 177. cikkében rögzített szabályok nem zárják ki, a 250–252. cikkek pedig lehetővé teszik, hogy a tagállamok az adólevonási jog elenyészése vonatkozásában speciális szabályokat alkossanak, a bevallásra, a bevallás időszakaira, a határidőkre szabályokat állapítsanak meg. A felperes nem volt elzárva hiánytalan tartalmú, számszakilag helytálló, feldolgozásra alkalmas bevallás benyújtásával az adólevonási jog gyakorlásától, és nem volt megállapítható kettős adóbeszedés az adóhatóság részéről. Az adólevonás jogával az adóalany nem kötelező élni, az csak egy lehetőség számára.
- [7] A felperes felülvizsgálati kérelmeiben a jogerős ítéletek hatályon kívül helyezését, az elsőfokú

- bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte.
- [8] A Kúria a 2014. július hónapra vonatkozóan a Kfv.35.184/2020/6. számú ítéletével, a 2014. augusztus tekintetében a Kfv.35.186/2020/6. ítéletével, míg a 2014. szeptember hónapra nézve a Kfv.35.182/2020/6. számú ítéletével az elsőfokú ítéleteket hatályában fenntartotta.
- [9] A Kúria ezen, a BHGY-ben közzétett ítéleteiben – azonos indokolással – nem tartotta teljesíthetőnek a felperes levonható adó érvényesítésére előterjesztett kérelmét. A Héa-irányelv előírásából és az azon alapuló magyar jogi szabályozásból azt vonta le, hogy adólevonási jog főszabály szerint nem korlátozható, és e jog a teljesített ügyleteket terhelő előzetesen felszámított adó teljes összege tekintetében azonnal érvényesül. A levonási jogot elsődlegesen ugyanazon időszak alatt kell gyakorolni, mint amelynek során e jog keletkezett, azaz akkor, amikor az adófizetési kötelezettség keletkezett. Ezen általános elvi tételekből azonban még nem következik, hogy a felperes adólevonási joga az irányadó Áfa tv. 137. § (3) bekezdése folytán ne enyészett volna el. Önmagában az irányelvi és törvényi levonási jog szabályozásából automatikusan, bevallás benyújtása nélkül a levonási jog nem érvényesül, amint azt a Héa-irányelv 250. cikk (1) bekezdése is előírja. Ha pedig az adólevonási jog érvényesítése a bevallás benyújtásával nem történt meg az adószám törlését elrendelő határozat véglegessé válását megelőző időpontig, akkor utóbb, az említett tilalomra figyelemmel, már az adózó nem gyakorolhatja a levonási jogát. A felperes az adólevonási jogát bevallás benyújtásával gyakorolta ugyan, de miután a bevallása lényegi hibában szenvedett és azt a felperes többszöri felhívás ellenére sem javította, az feldolgozhatatlan volt. A bevallás kijavítására már csak az adószám törlését követően, annak ismételt visszaállítása után került sor, amikor viszont az adóhatóságnak már figyelembe kellett vennie az Áfa tv. 2015. január 1. napjától hatályos rendelkezését, az adólevonási jog elenyészésére vonatkozóan. A korábban benyújtott bevallás az adószám törlését követően nem önellenőrizhető, nem javítható, továbbá bevallással még le nem fedett időszakokra bevallás már nem adható be abból a célból, hogy az elenyészett adólevonási jogot mégis gyakorolni lehessen. A jogvita elbírálása szempontjából nem mérvadó, hogy a felperes adószámát milyen súlyú adminisztrációs hiba miatt törölték, mert az Áfa tv. az adószám törléséhez, mint jogkövetkezményt keletkeztető jogi tényre figyelemmel zárja ki az adólevonási jog gyakorlását. Az ítéletek elvi tartalma szerint önmagában az irányelvi és a törvényi levonási jog szabályozásából automatikusan, bevallás benyújtása nélkül a levonási jog nem érvényesül.
- [10] Az Alkotmánybíróság a 3069/2021. (II. 24.) AB határozatában (a továbbiakban: AB határozat) a felperesnek a Kúria Kfv.35.182/2020/6. számú, a Kfv.35.184/2020/6. számú és a Kfv.35.186/2020/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszát elutasította. Az Alkotmánybíróság a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalma szempontjából értékelte a Kúria döntéseit és megállapította, hogy azok nem ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert tisztelgetben tartották a hátrányt okozó visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát és a bizalomvédelem elvét [AB határozat 58. pont].
- III.**
- [11] Az Indítványozó tanács előtt folyamatban lévő felülvizsgálati eljárások alapját a felperesnek a 2014. október 1–31. közötti és a 2015. I. negyedéves bevallási időszakokra vonatkozó kérelmei képezik. Az alperes a 2019. június 3. napján kelt 2234736851 számú határozatával, továbbá a 2019. június 3. napján kelt 2234736752 számú határozatával az elsőfokú elutasító határozatokat helybenhagyta. Indokolása szerint a felperes 2014. október hónapra feldolgozásra alkalmas áfa-bevallását, illetve 2015. I. negyedévre vonatkozó helyesbített áfa-bevallását az adószáma törlését, majd ismételt megállapítását követően nyújtotta be, az Áfa tv. 2015. január 1. napjától hatályos 137. § (3) bekezdése értelmében azonban a felperesnek elenyészett az adószám törlése előtti időszakokra vonatkozó adólevonási joga.
- [12] Az elsőfokú bíróság jogerős ítéleteivel a határozatokat támadó felperesi kereseteket – a többi bevallási időszakokra vonatkozó ítéleteivel lényegében azonos indokkal – elutasította.
- [13] A felperes felülvizsgálati kérelmeiben a jogerős ítéletek hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte. Álláspontja szerint a jogerős ítéletek sértik a Héa-irányelv 167., 168., 176. és 177. cikkeit, az Áfa tv. 55. § (1) bekezdését, 56. §-át, 119. § (1) bekezdését és 137. §-át, illetve a Kfv.V.35.361/2022. számú ügy esetében a Jat. 15. § (1) és (2) bekezdéseit is, továbbá ellentétesek az Alaptörvény 28. cikkével, az adósemlegesség elvével. Hivatkozott az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-80/11. és C-142/11. számú Mahagében és Dávid ügyben hozott ítéletére. Előadta, hogy a Héa-irányelvben foglalt adólevonás korlátozására vonatkozó rendelkezések nem bővíthetők. Folyamatosan működő gazdasági társaság adólevonási jogának Áfa tv. 137. §-a alapján történő megtagadása egyrészt ellentétes a Héa-irányelv rendelkezéseivel, másrészt a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmába is ütközik, mivel az adólevonási joga a gazdasági esemény teljesítésének időpontjában keletkezett.
- [14] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmeiben a jogerős ítéletek hatályában való fenntartását kérte.
- [15] A Kfv.I.35.173/2020. számú felülvizsgálati eljárásban az Indítványozó tanács által az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikke szerint előterjesztett előzetes döntéshozatali kezdeményezés alapján az EUB a C-188/21. számú, Megatherm-Csillaghegy végzésében (a továbbiakban: C-188/21. számú végzés) kimondta, hogy „A 2010. július 13-i 2010/45/EU tanácsi irányelvvel módosított, a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló, 2006. november 28-i 2006/112/EK tanácsi irányelv 63., 167. és 168., 178–180., 182. és 273. cikkét, valamint a hozzáadottérték-adó (a továbbiakban: héa) semlegességének elvét és az arányosság elvét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti intézkedés, amelynek értelmében azon adóalanytól, akinek az adószámát az éves számviteli

beszámolója letétbe helyezésének és elektronikus közzétételének elmulasztása miatt törölték, majd e mulasztás pótlását követően ismételtlen megállapították, még akkor is megvonják az e törlést megelőző időszakban előzetesen felszámított hea levonásához való jogot, ha teljesülnek az ezen adólevonáshoz való jog anyagi jogi követelményei, és ha ezen adóalany nem csalárd módon vagy visszaélészerűen járt el a célból, hogy e jogban részesülhessen.”

IV.

- [16] Az Indítványozó tanács szerint a Kúria Kfv.35.182/2020/6., Kfv.35.184/2020/6. és Kfv.35.186/2020/6. számú ítéleteiben megtestesülő közzétett gyakorlata nem tartható fenn, tekintettel arra, hogy az EUB kimondta, az adóhatóság és a Kúria által alkalmazott Áfa tv. 137. § (3) bekezdése ellentétes (volt) a közösségi (uniós) joggal.
- [17] A Kúria közzétett határozataiban perdöntő jelentőséget tulajdonított annak, hogy a felperes az adólevonási jog keletkezésének időpontjára vonatkozóan benyújtott bevallásai hibásak voltak, és az adóhatóság értesítései ellenére azokat csak az adószám törlését (2015. április 8.) követően javította. Az Indítványozó tanács álláspontja szerint az adólevonási jog érvényesítése ugyan bevalláshoz kötött, azonban olyan bevallás benyújtására, amellyel a levonási jogot érvényesíti, az adózónak 5 éves elévülési időn belül van lehetősége. Az adólevonási jog elévülési időn belül történő érvényesíthetőségét korlátozza az Áfa tv. perbeli időszakban alkalmazandó 137. § (3) bekezdése.
- [18] Az Indítványozó tanács utalt arra is, hogy az egyes adótörvények módosításáról szóló 2020. évi CXVIII. törvény módosította az Áfa tv. 137. §-át, így a 2020. november 27-től hatályos rendelkezések értelmében az adószámnak a törlését követő visszaállítása esetén az adólevonási jog elenyészése mint hátrányos jogkövetkezmény nem következik be. A folyamatban lévő felülvizsgálati eljárásokban ugyanakkor – ilyen tartalmú átmeneti rendelkezés hiányában – a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 85. § (2) bekezdése értelmében nincs törvényes lehetőség az Áfa tv. módosított 137. §-ának figyelembevételére, a perben alkalmazandó Áfa tv. 137. § (3) bekezdése pedig ellentétes az uniós joggal.
- [19] Álláspontja szerint az AB határozat nem érinti az indítvány teljesíthetőségét, tekintettel arra, hogy a felülvizsgálati kérelem alapján a visszamenőleges hatályú jogalkalmazás hiányában, illetve hiánya ellenére is döntenie kell az Áfa tv. 137. § (3) bekezdésének felülvizsgálati eljárásokban való alkalmazhatóságáról.

VI.

- [20] A legfőbb ügyész a Bszi. 37. § (2) bekezdése alapján tett nyilatkozatában – a Héa-irányelv, a C-188/21. számú végzés, valamint AB határozat elemzése alapján – leszögezte, hogy sem a közzétett kúriai döntések, sem az Alkotmánybíróság nem értékelték az Áfa tv. 137. § (3) bekezdésének második mondata Héa-irányelvnek való megfelelését, csak az azon alapuló jogalkalmazás visszaható hatályát vizsgálta. Ez utóbbi hozott EUB döntés megállapítása szerint azonban maga a jogszabályhely nem egyeztethető

össze a Héa-irányelvvel. Az Indítványozó tanács az EUB jogértelmezéséhez kötve van, ezért a felülvizsgálati eljárásokban ennek megfelelően, az Áfa. tv. 137. § (3) bekezdésének második mondata figyelmen kívül hagyásával kell döntést hoznia, amely szükségképpen eltér a felhívott, közzétett kúriai határozatoktól.

VII.

A felperes nyilatkozatában kifejtett álláspontja szerint indokolt az eltérés a Kúria BHGY-ben közzétett határozataitól, ellenkező esetben az Indítványozó tanácsnak olyan határozatot kellene hoznia, amely ellentétes a Héa-irányelvvel és a C-188/21. számú végzéssel is.

VIII.

- [21] A Jogegységi Panasz Tanács a következőkre alapozta döntését.
- [22] Az Áfa tv. 2015. január 1. és 2017. december 31. közötti időszakban hatályos 137. § (3) bekezdése így rendelkezett: „Abban az esetben, ha az állami adóhatóság – az Art. rendelkezései alapján – az adóalany adószámának felfüggesztését úgy szünteti meg, hogy egyúttal törli az adóalany adószámát, az adóalany adólevonási joga az adószám törlését elrendelő határozat jogerőre emelkedésének napjával elenyészik. Elenyészik az adóalany adólevonási joga az adószám törlését elrendelő határozat jogerőre emelkedésének napjával abban az esetben is, ha az adóhatóság az adóalany adószámát annak felfüggesztése nélkül törli.”
- [23] Az Áfa tv. 2018. január 1-jétől hatályos 137. §-a szerint: „Ha az állami adó- és vámhatóság az adóalany adószámát törli, az adóalany adólevonási joga az adószám törlését elrendelő határozat véglegessé válásának napjával elenyészik”.
- [24] Az Áfa tv. 2020. november 27-től hatályos 137. § (2) bekezdése szerint „Nem áll be az (1) bekezdés szerinti joghatás, ha az adóalany kérelemére az adószámának törlését követően az állami adó- és vámhatóság az adószámot ismételtlen megállapítja.”
- [25] A Héa-irányelv 63. cikke értelmében az adóztatandó tényállás akkor valósul meg és az adófizetési kötelezettség abban az időpontban keletkezik, amikor a termékértékesítés vagy a szolgáltatásnyújtás teljesítése megtörténik. A 167. cikk kimondja, hogy az adózónak az adólevonás joga abban az időpontban keletkezik, amikor a levonható adó megfizetési kötelezettsége keletkezik.
- [26] A Héa-irányelv 178. cikke alapján az adóalany adólevonási joga gyakorlásához az alábbi feltételeket kell teljesítenie:
- a) a 168. cikk a) pontjában említett, termékértékesítéshez vagy szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódó adólevonáshoz a XI. cím 3. fejezete 3–6. szakaszának megfelelően kiállított számlával kell rendelkeznie;
 - b) a 168. cikk b) pontjában említett, termékértékesítésnek vagy szolgáltatásnyújtásnak minősülő tevékenységhez kapcsolódó adólevonáshoz az egyes tagállamok által előírt alaki követelményeknek kell megfelelnie.
- [27] A Héa-irányelv 179. cikke szerint az adó levonását az adóalany összesítve végzi, úgy, hogy az adott

- adómegállapítási időszakban fizetendő összes adó összegéből levonja azt a héa-összeget, amelyre nézve ugyanazon időszak alatt keletkezett adólevonási joga, amelyet a 178. cikk értelmében gyakorol. A tagállamok azonban megkövetelhetik, hogy a 12. cikkben említett eseti ügyleteket lebonyolító adóalanyok adólevonási jogukat csak az értékesítés időpontjában gyakorolják.
- [28] A Héa-irányelv 180. cikke értelmében: a tagállamok engedélyezhetik az adóalany számára, hogy – amennyiben ez nem történt meg – később éljen a 178. és 179. cikk szerinti adólevonási jogával. Az irányelv 182. cikke szerint a 180. cikk alkalmazására vonatkozó feltételeket és részletes szabályokat a tagállamok állapítják meg.
- [29] A Héa-irányelv 250. cikkének (1) bekezdése alapján minden adóalanyunk héa-bevallást kell benyújtania, amely tartalmaz minden olyan adatot, amely a fizetendő adó, valamint az érvényesítendő adólevonás összegének megállapításához szükséges, beleértve – amennyiben ez az adóalap megállapításához szükséges – az adó és a levonások alapjául szolgáló ügyletek összértékét, továbbá az adómentes ügyletek értékét is.
- [30] A Héa-irányelv 273. cikke szerint a tagállamok megállapíthatnak más kötelezettségeket is, amelyeket szükségesnek ítélnék a héa pontos behajtása és az adócsalás megakadályozása érdekében, arra a követelményre is figyelemmel, hogy az adóalanyok által teljesített belföldi és tagállamok közötti ügyleteket egyenlő bánásmódban kell részesíteni, és feltéve, hogy az ilyen kötelezettségek nem támasztanak a tagállamok közötti kereskedelemben a határátlépéssel összefüggő alaki követelményeket. E lehetőséget nem lehet a 3. fejezetben meghatározott kötelezettségeket meghaladó további számlázási kötelezettségek előírására felhasználni.
- [31] A C-188/21. számú végzés [34] bekezdésében az EUB megállapította, hogy a Héa-irányelv 167. és azt követő cikkeiben foglalt adólevonási jog a héa mechanizmusának szerves részét képezi, és főszabály szerint nem korlátozható. E jog a teljesített ügyleteket terhelő előzetesen felszámított adó teljes összege tekintetében azonnal érvényesül. Az adólevonások rendszerének az a célja, hogy a vállalkozót teljes egészében mentesítse valamennyi gazdasági tevékenysége keretében fizetendő vagy megfizetett héa terhe alól, és a közös héa-rendszer valamennyi gazdasági tevékenység adóterhét illetően biztosítsa a semlegességet, függetlenül azok céljától és eredményétől, feltéve, hogy az említett tevékenységek főszabály szerint maguk is adókötelesek.
- [32] A héa-levonási jognak ugyanakkor feltétele mind az anyagi, mind az alaki követelmények vagy feltételek tiszteletben tartása [35]. Az EUB azonban kiemelte, hivatkozva korábbi ítélezési gyakorlatára (többek között a C-358/20. sz. Promexor Trade ítéletre), az adósemlegesség alapvető elve megköveteli, hogy az előzetesen felszámított héa levonása lehetséges legyen, ha az anyagi jogi követelmények teljesülnek, még ha egyes alaki követelményeknek nem is tesznek eleget az adóalanyok. Következésképpen, amennyiben az érintett adóhatóság rendelkezik az annak megállapításához szükséges adatokkal, hogy az anyagi jogi követelmények teljesültek-e, nem tagadhatja meg a levonáshoz való jog elismerését [38].
- [33] Az EUB álláspontja szerint, amennyiben megállapítást nyer, hogy teljesülnek az adóalany adószámának törlését megelőző időszakban megfizetett héa levonásához való jogot megalapozó anyagi jogi követelmények, valamint, hogy nem csalárd módon vagy visszaélésszerűen hivatkoztak e jogra, ezen adóalany jogosult a héa-levonási jog azt követően való érvényesítésére, hogy a törlést eredményező alaki mulasztások pótlása következtében ez utóbbi adószáma ismételt megállapításra kerül [47].
- [34] Az Áfa tv. 137. §-ának (3) bekezdésével összefüggésben az EUB megállapította, hogy e rendelkezés alapján az adóalany adószámának a számviteli beszámoló letétbe helyezésére és elektronikus közzétételére vonatkozóan őt terhelő kötelezettség elmulasztása miatt való törlése már önmagában az e törlést megelőző időszakban előzetesen felszámított héa levonásához való joga végleges megvonását eredményezi, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata. Így, amennyiben e mulasztás pótlását követően ezen adóalany adószáma ismételt megállapításra kerül, az adóalany már akkor sem jogosult e jog érvényesítésére, ha megállapítást nyer, hogy az annak igénybevételéhez előírt anyagi jogi feltételek teljesülnek, és hogy e jogot nem csalárd módon vagy visszaélésszerűen gyakorolták [48].
- [35] Az EUB kiemelte, hogy bár a Héa-irányelv 273. cikkének megfelelően a tagállamok intézkedéseket, így például a héa-levonási jog gyakorlására vonatkozó alaki feltételek be nem tartása esetén alkalmazandó szankciókat fogadhatnak el az adó helyes megállapítása és az adókiájtás elkerülése érdekében, ezen intézkedések nem haladhatják meg az e célok eléréséhez szükséges mértéket, és nem vesélyeztethetik a héa semlegességét [51]. A héa-levonási jog teljes egészében való megtagadásában álló szankció aránytalanok tűnnek, amennyiben sem adócsalás elkövetése, sem az állami költségvetés sérelme nem bizonyítható. Az, hogy az alaki követelmények megsértését a héa-levonási jog megtagadásával szankcionálják anélkül, hogy figyelembe vennék az anyagi jogi követelményeket, meghaladja az adó pontos beszedésének biztosításához szükséges mértéket [53].
- [36] Mindezek alapján az EUB megállapította, hogy „A 2010. július 13-i 2010/45/EU tanácsi irányelvvel módosított, a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló, 2006. november 28-i 2006/112/EK tanácsi irányelv 63., 167. és 168., 178–180., 182. és 273. cikkét, valamint a héa semlegességének elvét és az arányosság elvét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti intézkedés, amelynek értelmében azon adóalanytól, akinek az adószámát az éves számviteli beszámolója letétbe helyezésének és elektronikus közzétételének elmulasztása miatt törölték, majd e mulasztás pótlását követően ismételt megállapították, még akkor is megvonják az e törlést megelőző időszakban előzetesen felszámított Héa levonásához való jogot, ha teljesülnek az ezen adólevonáshoz való jog anyagi jogi követelményei, és ha ezen adóalany nem csalárd módon vagy visszaélésszerűen járt el a célból, hogy e jogban részesülhessen” [57].

- IX.**
- [37] Az előzetes döntéshozatali eljárás biztosítja, hogy az uniós normának egyetlen egységes értelme legyen az egész Európai Unióban.
- [38] Az EUB ítélezési gyakorlata szerint az EUB EUMSZ 267. cikke alapján hozott döntése kötelező arra a tagállami bíróságra, amely előtt az ügy, amellyel kapcsolatban az EUB határozata született, folyamatban van (lásd többek között a 29/68. számú Milch-, Fett- und Eierkontor GmbH kontra Hauptzollamt Saarbrücken ügyben hozott ítélet 2. pontját), továbbá – az EUB ítélezési gyakorlatából (283/81. számú CILFIT és C-561/19. számú Consorzio ügyekben hozott ítéletek) levezethetően – minden hasonló ügyben, ugyanazon jogkérdésben döntést hozó más tagállami bíróságokra is.
- [39] Az EUB tehát nem a tagállami bíróság előtti ügyet dönti el, azonban indokolással ellátott határozata vagy végzése kötőerővel bír, a tagállami bíróság az előtte folyamatban lévő jogvita elbírálásakor köteles az EUB által adott értelmezést követni. Amint arra a Kúria a Kfv. 37.975/2016/7. számú döntésében is rámutatott, az előzetes döntéshozatali eljárásban az EUB által hozott döntésben adott iránymutatás a további eljárásra irányadó.
- [40] Ezt erősíti az EUB eljárási szabályzata is, amely szerint a tagállami bíróságnak annak megítélésére van lehetősége, hogy az előzetes döntés kellő felvilágosítást nyújt-e az ügy eldöntése szempontjából releváns uniós jog értelmezéséhez, ha nem, akkor nem a döntésben kifejtettek mellőzésére, hanem újból az EUB-hoz fordulásra van jogosultsága [EUB 2012. szeptember 25-i, egységes szerkezetbe foglalt eljárási szabályzata 104. cikk (2) bekezdés].
- [41] A BHGY-ben közzétett döntések azon alapulnak, a Héa-irányelv lehetőséget ad a tagállamoknak arra, hogy az áfa levonási jog gyakorlásával kapcsolatos egyes kötelezettségek megszegése esetére szankciókat alkalmazzanak, ezért nem ellentétes a Héa-irányelvvel az Áfa tv. 2015. január 1-jétől hatályos 137. § (3) bekezdése. Az EUB ítélezési gyakorlata szerint azonban az adólevonási jog főszabály szerint nem korlátozható. Az adósemlegesség elve megköveteli, hogy az előzetesen felszámított héa (áfa) az anyagi jogi követelmények teljesülése esetén még akkor is levonható legyen, ha az adózó egyes alaki követelményeket nem is teljesít. Az adólevonási jog gyakorlását jogszerűen ezért csak akkor lehet megtagadni, ha az alaki követelmények megsértése miatt nem lehet egyértelműen bizonyítani az anyagi jogi követelményeknek való megfelelést sem. Az EUB megállapította, a levonási jog Áfa tv. 2015. január 1-jétől hatályos 137. § (3) bekezdése szerinti egészében való megtagadása aránytalan szankció akkor, amikor sem az adócsalás elkövetése, sem az állami költségvetés sérelme nem bizonyítható.
- [42] A C-188/21. számú végzésből következően az Áfa tv. 2015. január 1. és 2017. december 31. között hatályos 137. § (3) bekezdése ellentétes az uniós joggal. A tagállami bíróságok ezért kötelesek eltekinteni a nemzeti jogszabályok uniós joggal ellentétes rendelkezéseinek alkalmazásától (106/77. sz. Simmenthal ügyben hozott ítélet).
- [43] A Kúria BHGY-ben közzétett döntései jogszerűnek minősítették az adólevonási jog szankciós jellegű elenyésztését tekintet nélkül arra, hogy a felperes adószámát milyen súlyú adminisztrációs hiba miatt törölték, mert az Áfa tv. az adószám törléséhez, mint jogkövetkezményt keletkeztető jogi tényre figyelemmel zárja ki az adólevonási jog gyakorlását.
- [44] A Jogegységi Panasz Tanács megítélése szerint azonban az EUB döntésében foglalt értelmezéstől eltérő jogértelmezésre, illetve az Áfa tv. 2015. január 1-jétől hatályos 137. § (3) bekezdésének alkalmazására nincs lehetőség.
- [45] Az Alkotmánybíróság a felperes alkotmányjogi panasz alapján járt el, melynek során a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalma szempontjából és nem a Héa-irányelvnek való megfelelés szempontjából vizsgálta a Kúria közzétett döntéseit, illetve az Áfa tv. 137. § (3) bekezdését, ezért az AB határozat nem akadályozza az EUB döntésben kifejtett jogértelmezés követését.
- [46] Mindezek alapján a Jogegységi Panasz Tanács megállapította, hogy az Áfa tv. 2015. január 1. és 2017. december 31. között hatályos 137. § (3) bekezdésén alapuló kúriai ítélezési gyakorlat nem tartható fenn, azoktól jogkérdésben az Indítványozó tanács eltérhet.
- [47] A Kúria EUB döntésében foglalt értelmezéstől eltérő tartalmú határozatai a továbbiakban nem hivatkozhatók kötelező erejüként.
- IX.**
- [48] A Kúria a Bszi. 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása érdekében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.
- [49] A jogegységi határozatot a Bszi. 42. § (1) bekezdésének megfelelően a Magyar Közlönyben, a BHGY-ben, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzé kell tenni.
- [50] A jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.

Budapest, 2023. június 12.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Vitál-Eigner Beáta s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Dr. Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Dr. Puskás Péter s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Salamonné dr. Piltz Judit bíró helyett, Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Stark Marianna s.k. bíró, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Tóth Kincső s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

dr. Kis Roxána
tisztviseelő

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.II.60.040/2022/7. számú
jogegységi hatályú határozata**

Rendelkező rész

A Kúria megállapítja, hogy a Gfv.30.480/2021/5. számú közbenső ítélete jogkérdésben eltér a Gfv.30.340/2019/7. számú, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett ítélettől.

Az eltérés indokolt volt, ezért a Kúria a Gfv.30.480/2021/5. számú közbenső ítéletét hatályában fenntartja.

A Kúria kötelezi az alperest, hogy tizenöt napon belül fizessen meg a felperesek mint egyetemleges jogosultak részére 150 000 (százötvenezer) forint jogegységi panasz eljárásban felmerült költséget.

A Kúria Gfv.30.340/2019/7. számú ítélete és az ezzel azonos tartalmú határozatai a továbbiakban kötelező erejüként nem hivatkozhatók.

A Kúria elrendeli határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

A határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Idokolás**A jogegységi panasz alapjául szolgáló tényállás**

- [1] Az alperes pénzintézet a 2004. október 20. napján megkötött deviza alapú hitelszerződéssel 58 800 CHF összegű hitelkeretet nyitott a felperes adósok részére. A felperesek tudomásul vették, hogy a hitelkeret terhére igénybe vehető kölcsön maximális összege 8 150 000 forint, a szerződés hatályba lépésének napján érvényes, magánszemélyekre vonatkozó deviza vételi árfolyamon számított deviza ellenértéke, de nem több mint a hitelkeret. Tudomásul vették azt is, hogy a lejárt tőke és kamattartozást, valamint azok késedelmi kamatát az alperes devizában tartja nyilván és emiatt a kölcsön, illetve a tartozás forintban kifejezett összege a mindenkori magánszemélyekre vonatkozó deviza eladási árfolyam függvényében változhat. A szerződés 6.6. pontja szerint az adósok jogosultak voltak, a futamidő alatt egy alkalommal, a banktól a devizában nyilvántartott kölcsön forint alapú kölcsönre átalakítását kérnival azzal, hogy kötelesek ezen kérelmet a fordulónapot legalább 30 nappal megelőzően a bankhoz írásban benyújtani. A 10.12. pont szerint az adósok kifejezetten nyilatkoztak arról, hogy a banktól azt a felvilágosítást, amely szerint a jelen szerződés szerinti kölcsön vonatkozásában jelentős árfolyamkockázatuk keletkezhet abban az esetben, ha a kölcsön 1.1. pont szerinti devizanemének forintárfolyama jelentősen változik, megértették és ezen információ ismeretében is igénybe kívánják venni a kölcsönt a jelen szerződésben foglaltak szerint.

- [2] A felperesek keresetükben egyebek mellett kérték a kölcsönszerződés semmisségének a megállapítását és annak hatályossá nyilvánításával az alperes kötelezését 7 362 521 forint és járulékai megfizetésére. Negyedleges keresetükben annak a megállapítását kérték, hogy tisztességtelenek a kölcsönszerződés 1.1., 1.3., 1.4., 1.7. és 10.12. pontjának rendelkezései, mert az alperes devizakockázattal kapcsolatos tájékoztatása nem felelt meg a 2/2014. Polgári jogegységi határozat (a továbbiakban: 2/2014. PJE határozat), valamint az

Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) vonatkozó joggyakorlatában kifejtett szempontoknak. Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [3] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, a felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság jogerős ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A jogerős ítélet indokolása szerint a szerződés nem érvénytelen, az árfolyamkockázat tisztességtelenségének vizsgálata során pedig kifejtette: a kölcsönszerződés informálta a fogyasztót arról, hogy a deviza alapú elszámolás, mint a szerződés mechanizmusa, azzal a hatással jár, hogy ebből eredően árfolyamkockázat merül fel, amelyet teljes egészében a fogyasztó visel, továbbá arról, hogy ez befolyásolja és milyen módon a fizetési kötelezettségét. Ebből az átlagosan tájékozott és észszerűen figyelmes fogyasztó megérthette az árfolyamkockázat lényegét és annak a gazdasági kötelezettségeire gyakorolt hatását.

A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata

- [4] A Kúria a felperesek által a jogerős ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelmet részben alaposnak találta és közbenső ítéletével a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és megállapította, hogy a peres felek között létrejött deviza alapú hitelszerződés érvénytelen.
- [5] Az indokolás szerint a Kúria – a Tanács 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről (a továbbiakban: 93/13/EGK irányelv) rendelkezései, a 2/2014. PJE, valamint a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozatának (a továbbiakban: JPE határozat) felhívása mellett – nem értett egyet az eljáró bíróságok azon egyező álláspontjával, amely szerint az alperes által a kölcsönszerződésben nyújtott tájékoztatás megfelelt volna a követelményrendszernek. Nem tesz eleget a tisztességes tájékoztatás követelményének ugyanis az, ha a szerződés különböző rendelkezéseiből csak kikövetkeztethető az árfolyamkockázat fogyasztóra gyakorolt gazdasági következménye. A JPE határozat által megfogalmazott jogértelmezési mércéből az következik, hogy nem felel meg a világosság és érthetőség követelményének az a tájékoztatás, amelyből az átlagosan tájékozott fogyasztó számára az ugyan érthető, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül őt terheli, de az már nem, hogy ez akár jelentősen megemelheti fizetési kötelezettségeit és amely lényegében csak arra terjed ki, hogy az árfolyam a fogyasztó javára és terhére is változhat. Ez ugyanis nem elegendő arra, hogy az átlagosan tájékozott fogyasztó megalapozott döntést hozhasson.
- [6] A felek szerződésének 10.12. pontja annyit tartalmaz, hogy a fogyasztónak jelentős árfolyamkockázata keletkezhet abban az esetben, ha a kölcsön devizanemének forint árfolyama jelentősen változik. A másodfokú bíróság által hivatkozott egyéb szerződési pontokból is csak következtetni lehet az árfolyamkockázatra, külön kockázatteltároló nyilatkozat pedig a szerződéshez nem készült,

- ilyenre a felek sem hivatkoztak. A szerződéses rendelkezés lényegében csak ismerteti az árfolyamkockázat mibenlétét, de nem hívja fel a fogyasztó figyelmét kellő súllyal, átlátható módon az árfolyamromlás való és lehetséges következményeire, így arra, hogy annak esetleges, előre nem látható bekövetkezése az adós fogyasztó gazdasági helyzetét rendkívül súlyosan érintheti, ezért az nem világos és nem érthető.
- [7] Nem találta alaposnak az alperes azon hivatkozását sem, amely szerint a szerződés 6.6. pontja ellensúlyozta a szerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő rendelkezéseit és ezért a szerződés ez okból sem lehet érvénytelen. (a Kúria Gfv.30.340/2019/7. számú ítélete.) A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 2009. május 22-től hatályos szabálya szerint ugyanis az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy érthető. A 2/2014. PJE határozat 1. pontja – értelmezve a 93/13/EKG irányelv rendelkezéseit a magyar jogba implementáló régi Ptk. rendelkezéseit – kizárólag azt tartalmazza, hogy önmagában a nem világos, nem egyértelmű szerződéses rendelkezés, tájékoztatás megalapozza a korlátlan árfolyamkockázat fogyasztóra hárításának tisztességtelenségét. A 2/2014. PJE határozat 1. pontjának indokolása szerint annak kérdése, hogy az adott szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése világos, illetve érthető-e, annak ellenére vizsgálható, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések túlnyomó többségét a régi Ptk.-nak a 2009. évi XXXI. törvénnyel történt módosítása előtt kötötték meg. A 93/13/EKG irányelv a 8. cikkében kifejezetten lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az irányelv által szabályozott területen elfogadjanak vagy hatályban tartsanak olyan fogyasztóvédelmi rendelkezéseket, amelyekkel a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítanak. A 2/2014. PJE határozat ennek megfelelően értelmezte a régi Ptk. tisztességtelen szerződési feltételek megállapítására vonatkozó rendelkezéseit. Ezt a jogértelmezést erősítette meg a JPE határozat is, mert a kölcsönszerződés részét képező általános szerződési feltételeknek az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötései a szerződés főszoolgáltatásába tartoznak, ezért adott esetben a nem világos, nem érthető jellegük miatt előidézhetik a szerződés érvénytelenségét. Ez nincs kötve további előfeltételek vizsgálatához, így a tisztességtelenség körében nincs relevanciája az egyenlőtlenség alperes által állított elháríthatóságának. Az alperes által hivatkozott eseti döntés ettől eltérő jogértelmezésen alapul oly módon, hogy az árfolyamkockázat tisztességtelensége körében vizsgálnia kell azt is, hogy az jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő a fogyasztó kárára, és ha van olyan szerződéses rendelkezés, amely ezt orvosolja, úgy az árfolyamkockázat adósra telepítése nem lehet tisztességtelen. Ezzel szemben a 2/2014. PJE határozatnak a JPE határozattal megerősített 1. pontja szerint önmagában a nem világos, nem egyértelmű szerződéses rendelkezés, tájékoztatás megalapozza a korlátlan árfolyamkockázat fogyasztóra hárításának tisztességtelenségét. A JPE határozat kimondta azt is, hogy a Kúria bármely határozatának ezzel ellentétes jogértelmezése kötelező erejűként már nem hivatkozható, így az alperes által hivatkozott ítélet ebben az összefüggésben – mivel a JPE határozattal ellentétes jogértelmezésen alapul – már nem minősül precedensképes határozatnak.
- A jogegységi panasz**
- [8] Az alperes a Kúria közbenső ítélete ellen a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztett elő, amelyben azt állította, hogy a Kúria a közbenső ítéletével – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – jogkérdésben, indokolatlanul tért el a korábbi közzétett határozataitól, és kérte ezért annak hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra új határozat hozatalára utasítását.
- [9] A jogegységi panasz indokolása szerint a Kúria a támadott határozatában eljárásjogi kérdésekben indokolatlanul eltért a Kúria Gfv.30.226/2021/9., Gfv.30.372/2020/10., Gfv.30.237/2021/6. és a Gfv.30.128/2020/5. számú ítéleteitől, valamint a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény (a továbbiakban: 1/2016. PK vélemény) 3. pontjában foglaltaktól. A precedensértékű döntésekben és a PK véleményben ugyanis a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 272. § (2) bekezdését a Kúria úgy értelmezte, hogy a felülvizsgálati kérelemben a félnek pontosan, azaz az alaki jogforrás, a paragrafus szám, az esetleges bekezdések és pontok számának megadásával meg kell jelölnie azt az adekvát jogszabályt, amelynek a megsértésére hivatkozik. A Kúria jogerős ítéletet csak az előterjesztett kérelemnek megfelelően, az abban megjelölt körben és okból vizsgálhatja felül. A támadott közbenső ítéletben ezzel szemben a Kúria adekvát jogszabályhely megjelölése nélkül is érdemben bírálta el a felülvizsgálati kérelmet. A felperesek a felülvizsgálati kérelmükben a hitelszerződés tisztességtelenségének a megállapítását kérték, de ennek jogalapját – a vizsgálandó időpontban irányadó 1959. évi Ptk. 209/B. § (1) bekezdését – a felülvizsgálati kérelmükben nem jelölték meg, az általános szerződési feltételek tisztességtelenségét szabályozó, a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését is csak annyiban, hogy „nehezményezték”, hogy a jogerős ítélet nem találta tisztességtelennek az árfolyamkockázati tájékoztatást tartalmazó 10.12. pontot. A támadott közbenső ítélet nem jelölte meg indokolásában, hogy mely jogszabályhelyen alapul a hitelszerződés érvénytelenségét okozó állítólagos tisztességtelenség, de azt sem, hogy a hitelszerződésnek pontosan melyik pontját tekinti tisztességtelennek és ez miért okozná a teljes szerződés érvénytelenségét. Az alkalmazott jogszabályként nevesített 1959. évi Ptk. 209. § (1) bekezdése a döntés meghozatalát nem alapozhatta meg. A jogegység sérelmét az alperes abban látta, hogy a felülvizsgálati kérelem nem felelt meg a korábbi precedensekben kidolgozott jogelveknek, a Kúria pontos jogszabályi hivatkozás és erre vonatkozó érvelés hiányában bírálta el a

- felülvizsgálati kérelmet, így határozata ellentétes a kialakult joggyakorlattal.
- [10] A közbenső ítéletben a Kúria az árfolyamkockázat viselését szabályozó szerződési kikötések tekintetében olyan jogszabályi rendelkezést tett a felülvizsgálat tárgyává, amit a felülvizsgálati kérelem nem jelölt meg. A precedensek szerinti jogértelmezés kijelöli a felülvizsgálat kereteit, amiktől a Kúria ez ügyben sem térhetett volna el, és nem lett volna lehetősége a tisztességtelenség hivatalbóli vizsgálatára sem. A felülvizsgálati kérelem megsejelölte, hogy a hitelszerződés melyik pontja szabályozza azt, hogy az árfolyamkockázatot a felpereseknek kell viselniük, így a közbenső ítélet olyan kérdést is elbírált, amelyre vonatkozóan a felülvizsgálati kérelem nem rendelkezett az elvárt tartalmi elemekkel, sőt előterjesztésre sem került, így a jogegység sérelmet szenvedett.
- [11] Az anyagi jogi sérelmek tekintetében hivatkozott a Gfv.30.240/2020/4. és a Gfv.30.230/2021/5. számú határozatoktól való eltérésre, amelyekben a jogilag releváns tények azonosak voltak, így összevethetők a támadott közbenső ítélettel. Az eltérőként megjelölt határozatok a régi Ptk. 234. §-át úgy értelmezték, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelenségét a szerződéskötés időpontjára figyelemmel, így a szerződéskötéskor hatályos jogszabályok alapján kell megítélni. A Kúria ez esetben – ezzel szemben – úgy döntött, hogy a tisztességtelenségről és így az érvénytelenségről való döntés olyan új, de az azt beillesztő jogszabály szerint nem visszaható hatályú normatartalomra is alapítható, amely csak később lépett hatályba. Az a tétel, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen voltát a szerződéskötés időpontjára figyelemmel és így a szerződéskötéskor hatályos jogszabályok alapján kell megítélni a magyar jogban általánosan elfogadott és megfelel az EUB joggyakorlatának is. Ezzel szemben a támadott határozatban a Kúria nem a szerződés megkötésének idején hatályos jogszabályt vette figyelembe, így indokolatlanul sérti a jogegységet. Az ítélet a [26] bekezdésében kifejezetten azzal a jogszabállyal indokolja az általa képviselt jogértelmezést, amely a szerződéskötést követően több mint négy évvel lépett csak hatályba. Ezzel kapcsolatos érvelése azonban nem indokolja a jogértelmezés körében a megsértett precedens értékű határozatokban is kimondott jogelvtől való eltérést. Ennek az az oka, hogy nem az a kérdés, hogy a Kúria vizsgálhatja-e azt, hogy az adott szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése világos, illetve érthető-e, hanem az, hogy amennyiben azt állapítja meg, hogy az árfolyamkockázati tájékoztató nem világos és érthető, ebből szükségszerűen következik-e, hogy a szerződés árfolyamkockázat fogyasztó általi viselését szabályozó rendelkezései tisztességtelenek és így érvénytelenek. 2009. május 22-ig a régi Ptk. nem tartalmazott olyan szabályt, amely azt mondta volna ki, hogy az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozná, ha a feltétel nem világos vagy érthető. Ilyen szabályt a 93/13/EKG irányelv sem tartalmaz, az EUB-nak sincs olyan döntése, amely automatizmust vezetne le a világosság és érthetőség sérelme, valamint a tisztességtelenség között az irányelv rendelkezései alapján. Önmagában az EUB joggyakorlata alapján a világosság és érthetőség követelményének megsértése nem elegendő a tisztességtelenség megállapításához, ahhoz a 93/13/EKG irányelv 3. cikk (1) bekezdése szerint rögzített valamennyi tényállási elem fennállása szükséges. A világosság és érthetőség hiánya csak megnyitja az utat a tisztességtelenség elemeinek a vizsgálata előtt, azaz vizsgálni kell, hogy az általános szerződési feltétel szerinti kikötés a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben a fogyasztó kárára jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő. Nem vitatott, hogy a tagállami jogalkotó az irányelvben foglaltaknál szigorúbb szabályokat is előírhat a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek tisztességtelenséggel kapcsolatosan, de a szerződés megkötésekor ilyen szabály nem volt hatályban.
- [12] A panasz szerint indokolatlanul tért el a támadott határozat a Pfv.21.121/2019/8., Pfv.20.626/2020/4. és a Gfv.30.230/2021/5. számú precedens határozatoktól is. Ezekben az ügyekben a Kúria által eldöntendő jogkérdés az volt, hogy önmagában megalapozza-e a kockázatfeltárás világossága és érthetősége hiányát az, ha az árfolyamkockázati tájékoztatás a szerződési dokumentációnak nem egyetlen helyén található. A tényállások vonatkozó részei ez esetben is hasonlóak és összevethetők, de a támadott ítélet indokolása szerint nem felel meg a tisztességes tájékoztatás követelményének, ha a szerződés különböző rendelkezéseiből csak kikövetkeztethető az árfolyamkockázat fogyasztóra gyakorolt gazdasági következménye. A régi Ptk. 209/B. § (3) bekezdésére, az EUB C-511/17., C-38/17., C-26/13., valamint a Kúria Gfv.30.216/2021/12., Pfv.20.596/2020/6., Gfv.30.185/2020. számú határozataira és a 2/2014. JPE határozatra való hivatkozással kifejtette, hogy a banknak lehetősége van arra, hogy több különböző helyen vagy akár szóban tájékoztassa a fogyasztót az árfolyamkockázatról. Mindezekkel szemben a támadott határozat kizárólag a hitelszerződés 10.12. pontjára korlátozta a világosság és érthetőség vizsgálatát.
- [13] Jogegységi panasz eljárásra okot adó eltérés az, ha azonos szerződési dokumentáció jogi megítélése során az eljáró tanács eltérő következtetésre jut egy korábbi közzétett határozattól. A perbeli esettel azonos szerződési dokumentáció és azonos szövegezés vizsgálata során a Kúria a Pfv.21.563/2018/14. számú döntésében a támadott határozattól eltérő jogi értékelésre jutott. Ezt – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – a támadott határozatot hozó tanács nem tehetett volna meg. A precedens ítélet szerinti jogértelmezés nem tér el a JPE határozat elvi tartalmától sem. Az EUB C-227/18. szám alatti határozatából is nyilvánvaló, hogy csak észszerű elvárásokat lehet támasztani a kockázatfeltáró tájékoztatással szemben és a JPE határozat szerint is az az elvárás, hogy a fogyasztó felismerhesse, értékelni tudja az árfolyamkockázat gazdasági következményeit. Az alperes által nyújtott tájékoztatás megfelel annak az elvárásnak, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatásból a felperesek felismerhessék és értékelni tudják az akár jelentős árfolyamváltozás lehetőségét és ennek az akár jelentős kihatását a törlesztőrészlet és tartozás

- forintban kifejezett összegére. A perbeli esetben az alperes nem csak a kölcsönszerződéssel és a közjegyzői tartozást elismerő nyilatkozattal mint okiratokkal, hanem tanúvallomással is igazolta a megfelelő tájékoztatást. A támadott határozat ezzel szemben csak a hitelszerződés 10.12. pontjára szűkítetten vizsgálta az adott kockázatfeltárási megfelelőségét.
- [14] Indokolatlanul tért el a támadott közbenső ítélet a Kúria Gfv.30.340/2019/7. számú eseti döntéstől is. A két ügy a jogértelmezés szempontjából releváns jogi tények alapján szintén összevethető, és az abban felvetett jogkérdésnek azért van jelentősége, mert a hitelszerződés 6.6. pontja lehetővé tette a felperesek számára azt, hogy a futamidő alatt bármikor kérhessék a deviza alapú kölcsönnek forint alapú kölcsönre történő átváltását, amellyel az árfolyamkockázatot – a saját gazdasági döntésük alapján – bármikor, teljes mértékben kizárhatták volna. A hivatkozott precedens értékű döntés alapján a fogyasztó által kapott tájékoztatás nem volt elégséges ugyan, de a tisztességtelenség miatti érvénytelenség megállapítását kizárta a jelentős egyenlőtlenség hiánya, mert a forintra való átváltás lehetősége a tisztességtelenséget megalapozó egyenlőtlenséget megszünteti. Ezzel szemben a támadott határozat szerint a forintra való átváltás lehetőségére való hivatkozás már nem alkalmas a tisztességtelenség megállapításának elhárítására, így a két jogértelmezés nyilvánvalóan eltérő. Korábbi érvelésére is hivatkozva kifejtette, hogy a szerződés fő tárgyát meghatározó rendelkezés tisztességtelensége megállapításához a jogszabályban rögzített valamennyi tényállási elem fennállása szükséges, a hitelszerződés pedig ilyen vizsgálat alapján nem lehetett tisztességtelen. Erre utalt a Kúria Gfv.30.066/2020/14. számú ítélete is. Az alperes eljárása nem minősíthető rosszhiszeműnek, az EUB C-243/20 szám alatti ítélete szerinti jogértelmezés pedig eldöntötte azt a kérdést is, hogy az a rendelkezés, amely szerint a devizatartozás kockázatát a felperesek viselik, okozott-e jelentős egyenlőtlenséget a felek jogviszonyában. Álláspontja szerint a hitelszerződésnek az árfolyamkockázat fogyasztó általi viseléséről rendelkező kikötései nem okoztak jelentős egyenlőtlenséget a felek pozícióiban. Erről a kérdéstről a JPE határozat sem rendelkezik, csak az árfolyamkockázati tájékoztató megfelelőségével foglalkozik, ezért nem lehet állítani, hogy a JPE határozat kihirdetését követően ez a döntés már ne lenne hivatkozható. A JPE határozat ugyanis nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy amennyiben az árfolyamkockázati tájékoztatás nem volt világos és érthető akkor ez automatikusan az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó kikötés tisztességtelenségét jelenti-e, vagy a tisztességtelenség jogszabály szerinti tényállási elemeinek a fennálltát vizsgálni kell és amennyiben vizsgálni kell, akkor a forintosítás szerződésbe foglalt lehetősége kizárja-e a tisztességtelenség megállapítását.
- [15] Az alperes indítványozta előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését abban a kérdésben, hogy a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13 EGK irányelv 4. cikk (2) bekezdését és 3. cikk (1) bekezdését egymásra figyelemmel úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben a szerződés elsődleges tárgya meghatározására vonatkozó feltétel nem világos és érthető, az önmagában ezen okból tisztességtelenségnek minősül. Indítványozta az előzetes döntéshozatali kezdeményezéssel egyidejűleg jelen eljárás felfüggesztését.
- [16] Utóbb beadott kiegészítésében az alperes hivatkozott az EUB 2023. január 12-én meghozott C-395/21. számú ítéletére, amely véleménye szerint megerősíti a 93/13/EGK irányelv helyes értelmezésével kapcsolatos álláspontját.
- Az ellenérdekű felek nyilatkozata**
- [17] A felperesek nyilatkozatukban a jogerős közbenső ítélet hatályában való fenntartását kérték. Előadták, hogy az alperes által hivatkozott ítéletektől való eltérés indokolt volt, a Kúria határozata megfelelt a 93/13/EGK irányelvnek. A felülvizsgálati kérelem megfelelt a régi Pp. 272. § (2) bekezdésében foglaltaknak, csak egy elírást tartalmazott, így nem volt akadálya a Kúria eljárásának, de a semmisség hivatalból is észlelhető lett volna, a perbeli esetben pedig az alperes külön kockázatfeltárási nyilatkozatot nem alkalmazott, így a felperesek további tájékoztatást máshonnan, mint a szerződésből, nem kaptak.
- A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának döntése és annak jogi indokai**
- [18] A jogegységi panasz nem alapos.
- [19] A Bszi. 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panasznak van helye, ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – úgy tér el a Kúria 2012. január 1. napja után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbb fokú bíróságok határozatában nem került sor.
- [20] A jogegységi panasz eljárás egy rendkívüli, a jogerős utáni, a jogegységet célzó, a Bszi. külön szabályozásán alapuló sui generis eljárás, amely nem a per folytatása, hanem a jogrendszer belső koherenciájának a megteremtését szolgálja (Jpe.I.60.005/2021/5.). A jogegységi panasz eljárásban ezért a Kúria nem bírálja felül a jogerős határozatot, hanem kizárólag azt vizsgálja, hogy a jogegységi panasz beadványban kifejezetten megjelölt, közzétett kúriai határozatoktól való eltérés bekövetkezett-e és ha igen, akkor az eltérés indokolt volt-e vagy sem. A jogegységi panasz eljárás során a Kúria tehát a fél által megjelölt keretben, az általa hivatkozott eltérések tekintetében vizsgálja a panasz megalapozottságát.
- [21] Az alperes jogegységi panasz beadványa a Bszi. 41/C. § (3) bekezdésében írt követelményeknek megfelelt, megjelölte azt a kúriai határozatot, amellyel szemben a panaszt előterjesztette és azokat a közzétett kúriai határozatokat is, amelyekről a jogkérdésben való eltérést állította, és kifejtette az eltérésre vonatkozó jogi álláspontját. Erre való tekintettel – visszautasítási ok hiányában – a Jogegységi Panasz Tanács a jogegységi panaszt befogadta.
- [22] Az alperes a jogegységi panaszát elsődlegesen arra alapította, hogy a Kúriának a kialakult joggyakorlata alapján a felperesek által a jogerős ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelmet hivatalból el kellett volna utasítania, vagy a jogerős ítéletet az

- árfolyamkockázat tekintetében nem kellett volna vizsgálnia, mert abban a kérelmezők nem jelölték meg pontosan az adekvát jogszabályt – a régi Ptk. 209/B. § (1) bekezdését – amelynek a megsértését állították és az azzal kapcsolatos indokaikat sem adták elő. A régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére is csak annyiban hivatkoztak, hogy „nehezményezték”, hogy az árfolyamkockázati tájékoztatót a bíróságok nem találták tisztességtelennek. A Kúria eljárt tanácsa ezzel eltért a Kúria Gfv.30.226/2021/9., Gfv.30.372/2020/10., Gfv.30.237/2021/6. és a Gfv.30.128/2020/5. számú precedens határozatai jogértelmezésétől, valamint az 1/2016. PK vélemény 3. pontjában rögzített álláspontjától.
- [23] A hivatkozott határozatok – a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa által már több alkalommal kifejtettek szerint – akkor vethetők össze a támadott határozattal, ha az azokban felmerülő jogkérdés azonos és az azok megítélése alapjául szolgáló releváns tényállás is csak lényegtelen, mellékes elemekben különbözik. (Jpe.II.60.008/2022/8.)
- [24] Az alperes által ebben a körben megjelölt referenciahatározatok összevethetők a jelen ügyben támadott határozattal, valamennyi ügyben fogyasztó kötött pénzintézettel deviza alapú hitelszerződést és a per, valamint a felülvizsgálati eljárás tárgyát képezte a fogyasztó részére az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás megfelelőségének vizsgálata.
- [25] A Gfv.30.226/2021/9. számú határozatban, 2007. évben kötött szerződés tekintetében a pereszetes felperes fogyasztó a felülvizsgálati kérelmében megsértettként a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére és 209/A. § (2) bekezdésére hivatkozott. A Kúria az ügyben meghozott határozatának [43] és [44] bekezdései szerint érdemben vizsgálta az I. rendű alperes pénzintézet árfolyamkockázati tájékoztatóját. Ehhez hasonlóan a Gfv.30.372/2020/10. szám alatti ügyben, egy 2008. évi szerződés esetében is a fogyasztó felperes élt a keresetét elutasító jogerős ítélettel szemben felülvizsgálati kérelemmel, amelyben megsértettként, egyebek mellett, ugyancsak a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését és 209/A. § (2) bekezdését jelölte meg. A Kúria eljárt tanácsa az ilyen tartalmú felülvizsgálati kérelem esetén is érdemben vizsgálta határozatának [30]–[46] bekezdései alatt az árfolyamkockázati tájékoztató megfelelő voltát. Ugyanez állapítható meg a szintén 2008. évi szerződésről döntő Gfv.30.237/2021/6. szám alatti határozat alapján is, ahol a pereszetes fogyasztó alperes a felülvizsgálati kérelmében a régi Ptk. 209. § (1) és (4) bekezdésének, valamint a 209/A. § (2) bekezdésének megsértésére hivatkozott és a Kúria ennek alapján érdemben vizsgálta ítélete indokolásának [46]–[54] bekezdései szerint az árfolyamkockázati tájékoztatót. A Gfv.30.128/2020/5. számú határozatban, 2006. szeptemberi szerződés vizsgálata során a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fogyasztó megsértettként a régi Ptk. 209/A. § (2) bekezdése mellett a 209/B. § (3) bekezdését jelölte meg. A Kúria ebben a határozatában kifejtette, hogy az ügyben ezek a jogszabályi hivatkozások nem voltak alkalmazhatók, és nem vizsgálta ebben a körben érdemben a felülvizsgálati kérelmet, mivel annak benyújtója nem hivatkozott adekvát jogszabályhelyként a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére (Gfv.30.128/2020/5. [23] bekezdés).
- [26] Az alperes helytállóan hivatkozott arra, hogy a perbeli, 2004. évben kötött szerződés esetében a régi Ptk. 209/B. § (1) bekezdése lehetett volna a megfelelő hivatkozási alap, mert ekkor a régi Ptk. ezen rendelkezése szövege arról, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg. Ezzel szemben a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése 2004. októberében csak azt rögzítette, hogy ha az általános szerződési feltétel tisztességtelen, a kikötést a sérelmet szenvedő fél megtámadhatja. A régi Ptk. 209. § (1) bekezdését a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény, valamint egyes törvények fogyasztóvédelemmel összefüggő jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2006. évi III. törvény 5. § (2) bekezdése 2006. március 1. napjával megváltoztatta és lényegében oda helyezte át és módosította a korábban a 209/B. § (1) bekezdésében megfogalmazott rendelkezést. A továbbiakban így a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése szövege arról, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével, egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.
- [27] Az ilyen jellegű ügyekben a 2006. márciusát követően kötött szerződések esetén a Kúria joggyakorlata szerint – amint azt az alperes által megjelölt referenciahatározatok is tartalmazzák – a felülvizsgálati kérelemben jogszabálysértésként a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését szükséges és egyben elegendő is megjelölni ahhoz, hogy a Kúria érdemben vizsgálhassa az ügy tárgyát képező árfolyamkockázati tájékoztató megfelelő voltát. A felperesek ez ügyben a felülvizsgálati kérelmükben szintén ennek a jogszabályi rendelkezésnek a megsértésére hivatkoztak és előadták azt, hogy a perbeli szerződés 10.12. pontja miért nem tartalmaz – álláspontjuk szerint – elegendő tájékoztatást, azaz kérelmüket, a megjelölt jogszabálysértést, indokolással is ellátták.
- [28] A jogegységi panasz eljárásban az alperes hivatkozásának megfelelően eljárési kérdésekben is lehet jogegységi panasszal élni (Jpe.I.60.011/2021/3.) de ez okból a Kúria eljárt tanácsa – a referenciahatározatoknak megfelelő eljárás szerint – nem dönthetett volna alappal a felülvizsgálati kérelem hivatalból történő elutasítása mellett, mert a felperesek megjelöltek jogszabálysértést, megjelöltek e tekintetben megsértett jogszabályhelyet és kifejtették az indokaikat. A jogszabályhely téves megjelölése ez esetben, figyelemmel arra, hogy a felperesek ugyanakkor az alperes által hiányolt jogszabályi rendelkezéssel tartalmilag lényegében azonos megsértett jogszabályhelyet jelölték meg, a Kúria hivatkozott gyakorlata szerint – és a régi Pp. 272. § (3) bekezdése alapján – nem vezethetett ehhez a jogkövetkezményhez. Mindezekre figyelemmel az sem lett volna a hivatkozott joggyakorlatnak

- megfelelő eljárás a Kúria tanácsa részéről, ha ezt a kérdést érdemben nem vizsgálja, mert a nyilvánvaló elírás figyelmen kívül hagyása mellett az elvárt, szükséges, de egyben elegendő tartalmi elemekkel e tekintetben a felperesek által benyújtott felülvizsgálati kérelem rendelkezett. Megállapítható tehát, hogy az alperes által felvetett jogkérdésben a jogegységi panasszal támadott határozatában a Kúria nem tért el a hivatkozott precedens határozatoktól és a Kúria általános joggyakorlatától, az elírás, a jogszabályhely téves megjelölésének értékelése kérdésében pedig az alperes nem hivatkozott eltérő eseti döntésekre, így ennek vizsgálata nem képezte ennek az eljárásnak a tárgyát.
- [29] Az alkalmazandó anyagi jogi jogszabályok tekintetében hivatkozott eltérés körében megjelölt Gfv.30.240/2020/4. számú határozat nem felel meg az összevethetőség [23] bekezdésben írt követelményeinek. Annak az ügynek nem képezte a tárgyát az árfolyamkockázati tájékoztató megfelelő volta, a kereset a közjegyzői ténytanúsítvánnyal kapcsolatos szerződési feltételt támadta. A Kúria eltérő ténybeli és jogi alapon hozott döntést, amely annyiban kötődik az alperes hivatkozásaihoz, hogy abban a Kúria – számtalan egyéb határozatához hasonlóan – kimondta, a szerződéses kikötés érvénytelenségét a szerződés megkötésének idején hatályos jogszabályi rendelkezésekre tekintettel kellett vizsgálni. A másik hivatkozott, összevetésre szintén nem alkalmas Gfv.30.230/2021/5. szám alatti határozat is rögzíti ezt a megállapítást, de nem a régi Ptk. hivatkozott rendelkezései, hanem a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet és a régi Pp. megjelölt rendelkezései tekintetében. Ebben az ügyben a Kúria az árfolyamkockázati tájékoztatást világosnak és érthetőnek találta, erre tekintettel kifejezetten nem foglalt állást arról, hogy az adós által kezdeményezhető, forintra való konvertálásnak van-e és ha igen mennyiben jelentősége (indokolás [39] bekezdés).
- [30] A jogegységi panasszal támadott határozat esetében az előzőekben kifejtett eltéréseknek azért van jelentősége, mert a Kúria – az egységes jogértelmezés érdekében – figyelemmel a 93/13/EGK irányelv rendelkezéseire és az EUB C-26/13. számú határozatának iránymutatására, kifejezetten az árfolyamkockázatot a fogyasztóra áthárító kikötés tisztességtelenségével kapcsolatban jogegységi határozatot hozott. A 2/2014 PJE 1. pontja szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések főszoolgáltatás körébe tartozó azon rendelkezésének tisztességtelensége, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, főszoabályként nem vizsgálható. Vizsgálható és megállapítható azonban a tisztességtelenség akkor, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos és nem volt érthető. Ha a kapott tájékoztatás nem volt megfelelő vagy elmaradt és a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázatot nem valós vagy az őt csak korlátozottan terheli, a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen. E tekintetben eltérő jogértelmezést a JPE határozat sem tartalmaz. A jogegységi panasszal támadott kúriai határozat jogértelmezése ezen a jogegységi határozaton alapul, a Kúria által meghozott jogegységi határozat pedig Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdése szerint a bíróságokra és így a Kúriára is kötelező. A Kúria eljárás tanácsa a közbenső ítéletével a jogegységi határozatban foglaltaknak megfelelően döntött, de nem tért el az alperes által a jogegységi panaszban megjelölt és a támadott határozattal nem összevethető közzétett határozatoktól sem.
- [31] Fennállt a [23] bekezdés alapján elvárt összevethetőség az alperes által a kockázatfeltárás dokumentációban való elhelyezése tekintetében hivatkozott referenciahatározatok esetében. Ezeket a közzétett határozatokat is fogyasztó és pénzügyi közéleti devizakölcsönrel kapcsolatos perben hozta meg a Kúria, és azokban felmerült az alperes által a jogegységi panaszban felvetett kérdés. A hivatkozott Gfv.30.230/2021/5., Pfv.20.626/2020/4. és Pfv.21.121/2019/8. szám alatti határozataiban a Kúria – az alperes által leírtaknak megfelelően – egységesen úgy foglalt állást, hogy nem kizárt, hogy az árfolyamkockázatot viseléséről szóló világos és érthető tájékoztatás nem egy, hanem esetlegesen több okiratban – a szerződésben, kockázatfeltáró nyilatkozatban, általános szerződési feltételekben – szerepeljen. A Kúria hivatkozott joggyakorlata szerint tehát valóban nem alapozza meg a kockázatfeltáró nyilatkozat világosságának és érthetőségének hiányát az, ha a tájékoztatás nem a szerződéses dokumentáció egy helyén, hanem több helyen vagy akár több dokumentumban található.
- [32] A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata azonban nem tér el ettől az egységesnek tekinthető Kúria joggyakorlattól. A Kúria a támadott határozat indokolásának [23] bekezdése szerint nem ezt sérelmezte az alperes által nyújtott tájékoztatásban, hanem arra alapozta a döntését, hogy nem felel meg a tisztességes tájékoztatás követelményének, ha a szerződés különböző rendelkezéseiből csak kikövetkeztethető az árfolyamkockázatot fogyasztóra gyakorolt gazdasági következménye. A [24] bekezdésben kifejtette azt is, hogy az adott ügyben a szerződés 10.12. pontja alapján csak következtetni lehetett a jelentős árfolyamkockázatra, külön kockázatfeltáró nyilatkozat pedig a szerződéshez nem készült és a felek sem hivatkoztak a per során arra, hogy az árfolyamkockázatról bármilyen más szerződéses rendelkezés (üzletszabályzat, hirdetés) tartalmazott volna további tájékoztatást.
- [33] A jogegységi panasz eljárásban már nem vizsgálható tényállási elem az, hogy az adott szerződéshez milyen tájékoztatás társult (Jpe.I.60.005/2021/5. [35] bekezdés). A perbeli esetben a megállapított tényállás szerint semmilyen, az árfolyamkockázati tájékoztatást kizárólag a szerződés 10.12. pontja tartalmazta. Fel sem merült tehát az ügyben az a jogkérdés, amelyben az eltérő joggyakorlatra az alperes hivatkozott, mivel nem volt más dokumentumba foglalt tájékoztatás és a megállapított tényállás szerint nem volt e tekintetben értékelhető tanúbizonyítás sem. Az alperes ezzel kapcsolatos hivatkozása tehát nem lehetett alapos, mert az ezt

- meghaladó tájékoztatást az alperes tanúbizonyítással sem tudta bizonyítani.
- [34] Az alperes jogegységi panaszában foglaltaknak megfelelően a Kúria a Pfv.21.563/2018/4. szám alatti ítéletében a perbelivel tartalmilag lényegében azonos szerződéses dokumentációt vizsgált és ítélte meg a 2/2014. PJE alapján a 2019. május 29-én meghozott határozatában. A jogegységi panasz által támadott határozattól eltérően a Kúria e döntésével megfelelőnek találta ezt a tartalmú árfolyamkockázati tájékoztatót.
- [35] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa azonban a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében 2021. november 22-én meghozta a jogegységi hatályú JPE határozatát, amely szerint a 2/2014. PJE határozat 1. pontja a továbbiakban csak a JPE határozatban kifejtett kötelező kiegészítő értelmezéssel alkalmazható. A JPE határozat szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet. A Kúria a továbbiakban a 2/2014. PJE határozat 1. pontját már csak a JPE határozat által adott kiegészítő értelmezéssel alkalmazhatta, azaz a JPE határozat tükrében az érintett árfolyamkockázati tájékoztatókat újra kellett vizsgálnia. Ennek eredményeképpen – a kiegészített kötelező értelmezés mellett – az eljárás tanács a korábbi határozattól eltérő következtetésre jutott, megállapítható tehát, hogy eltért a Kúria korábban közzétett határozatától. Ez az eltérés azonban indokolt volt, mivel a JPE határozat a Kúriát kötelezte, és egyben kimondta azt is, hogy a Kúria bármely határozatának ezzel ellentétes jogértelmezése kötelező erejűként már nem hivatkozható és az ilyen határozatoktól való eltérésre a felülvizsgálati kérelemben és jogegységi panaszban sem lehet eredményesen hivatkozni. Az alperes által a jogegységi panasz eljárásban eltérőként megjelölt határozat ennek megfelelően már nem hivatkozható, így a jogegységi panasz e tekintetben sem volt megalapozott.
- [36] A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata nem alapult azon, hogy a szerződés forintra való átválthatóságot lehetővé tevő kikötése, amellyel az alperes álláspontja szerint az árfolyamkockázat fogyasztóra hátrányos jogkövetkezményei elháríthatóak, nem alkalmas az egyensúlytalanság helyreállítására. A határozat indokolása a [26] bekezdésében azt az álláspontot fejté ki, amely szerint a feltétel tisztességtelenségét a 2/2014. PJE határozat 1. pontja szerint már önmagában megalapozta az, hogy az nem világos, nem érthető. Nem vizsgálta ezért azt, az indokolás szerint nem releváns körülményt, hogy van-e a hivatkozott szerződéses kikötés alapján lehetőség az egyenlőtlenség elhárítására (Indokolás [28] bekezdés utolsó mondat). Ennek megfelelően a jogegységi panasz elbírálása során sem lehet releváns ebben a körben a Gfv.30.340/2019/7. számú közzétett kúriai határozattól való esetleges eltérés, de nem teljesülnek az összevethetőség [23] bekezdésben rögzített feltételei sem, mert a hivatkozott határozatban egy másik pénzintézetnek a perbelitől eltérő tartalmú – részleteiben is rögzített – szerződéses feltételei alapján volt lehetőség a forintra való átváltásra.
- [37] Eltért azonban a Kúria eljárás tanácsa a támadott határozatában a Gfv.30.340/2019/7. számú határozattól annyiban, hogy a referenciahatározat szerint a tisztességtelenség vizsgálata során először a jóhiszeműség követelményének az esetleges megsértését, másodsorban pedig a fogyasztó kárára kialakult jelentős egyenlőtlenség esetleges fennállását kell értékelni. Ez ügyben a Kúria helyben hagyta a másodfokon eljáró bíróság azon határozatát, amely szerint az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás nem volt elégséges, de a fogyasztó által igénybe vehető eszköz – a forintra való átváltás lehetősége – miatt a jelentős egyenlőtlenség hiányzott. A Kúria eljárás tanácsa azonban a 2/2014. PJE határozathoz a [30] bekezdésben már kifejtetteknek megfelelően kötve volt, attól nem térhetett el, a szerint pedig, ha az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezés a tájékoztatás nem megfelelő volta vagy elmaradása miatt tisztességtelen, a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen, azaz nincs mód a jogkövetkezmény alperes által hivatkozott esetleges elháríthatóságának vizsgálatára. A panasszal támadott határozat tehát ebben a kérdésben eltért a Gfv.30.340/2019/7. számú határozattól, de az eltérés indokolt volt, mert a Kúria köteles volt betartani a 2/2014. PJE határozat rendelkezéseit, míg a hivatkozott referenciahatározat eltért attól. Utalni kell itt azonban arra is, hogy a forintosítás alperes által hivatkozott lehetősége, a mellett, hogy az ismeretlen feltételek miatt eleve nem lehet a fogyasztó részére valós alternatíva – a 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdése és az EUB ezzel kapcsolatos gyakorlata alapján – egyébként is alkalmatlan a jelentős egyenlőtlenség kiküszöbölésére, mert csak a jövőre nézve tudná elhárítani a tisztességtelen feltételek alkalmazása által okozott sérelmet (EUB C-51/17.).
- [38] Az alperes által felvetett azon kérdésben, amelyben az alperes előzetes döntéshozatali eljárást is indítványozott, a támadott határozat a kifejtettek szerint nem tért el a megjelölt közzétett határozatok szerinti joggyakorlattól, így ez az eljárás ezt a kérdést nem vette fel, a kezdeményezés nem megalapozott. A 93/13/EGK irányelv hivatkozott rendelkezését azonban már számos EUB határozat értelmezte – köztük a 2/2014. PJE alapjául szolgáló C-26/13. számú vagy az alperes által a kiegészítő beadványában megjelölt újabb határozat is – ismételt ilyen jellegű kérdés feltételére így nincs ok a norma egyértelmű volta miatt és azért, mert a Kúriában sem merült fel kétség a szabály értelmét illetően (*acte clair*), az indítványt pedig nem alapolhatja meg az, ha az alperes nem ért egyet a jogegységi határozattal.
- [39] Mindezekre figyelemmel a Jogegységi Panasz Tanács megállapította, hogy a jogegységi panasszal támadott Gfv.VI.30.480/2021/5. számú közbenső ítéletben a Kúria ítélkező tanácsa a panaszban megjelölt és hivatkozható határozatok közül a

Gfv.30.340/2019/7. szám alatti ítélettől jogkérdésben eltért ugyan, de az eltérés indokolt volt, ezért a támadott határozatot – a Bszi. 41/D. § (1) bekezdés a) pontja alapján – hatályában fenntartotta.

Elvi rész

- [40] Nem alapos a jogegységi panasz, ha a panasszal támadott határozat a Kúria korábbi, közzétett határozataitól jogkérdésben nem tér el, vagy eltért ugyan, de a korábbi közzétett határozat a Kúria által időközben meghozott jogegységi hatályú jogegységi panasz határozata folytán már nem hivatkozható, illetve, ha az eltérés indokolt volt.

Záró rész

- [41] A jogegységi panasz nem vezetett eredményre ezért az azt előterjesztő alperes a Bszi. 41/C. § (2) bekezdése szerint megfelelően alkalmazott, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 82. §-a alapján – figyelemmel a Bszi. 41/C. § (4) bekezdésére is – saját felmerült költségeinek viselése mellett köteles megtéríteni a felperesek nyilatkozattételével felmerült ügyvédi költségét. A Jogegységi Panasz Tanács ennek összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (1), (2) és (6) bekezdése alapján, a ténylegesen végzett ügyvédi tevékenységgel arányosan határozta meg.
- [42] A Jogegységi Panasz Tanács a panaszt a Bszi. 41/C. § (8) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.
- [43] A határozat ellen sem a Bszi. sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. június 12.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Puskás Péter s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Molnár Ferencné dr.s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Salamonné dr. Piltz Judit bíró helyett, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Stark Marianna s.k. bíró, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Tóth Kincső s.k. bíró, Dr. Vitál-Eigner Beáta s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.I.60.041/2022/12. számú
jogegységi hatályúhatározata**

Rendelkező rész

A Kúria megállapítja, hogy a Gfv.30.050/2022/5. számú közbenső ítélete jogkérdésben eltér a Gfv.30.340/2019/7. számú, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozattól.

Az eltérés indokolt volt, ezért a Kúria a Gfv.30.050/2022/5. számú közbenső ítéletét hatályában fenntartja.

A Kúria bármely határozatának ezzel ellentétes jogértelmezése kötelező erejüként már nem hivatkozható.

A Kúria kötelezi az alperest, hogy tizenöt nap alatt fizessen meg a felperesnek 63 500

(hatvanháromezer-ötszáz) forint, jogegységi panasz eljárásban felmerült költséget.

A Kúria elrendeli határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

A határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

Indokolás

A jogegységi panasz alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes az alperesnél 2007. augusztus 6-án „deviza alapú hitel igénybevételéből eredő esetleges kockázatok tudomásul vételéről” szóló nyilatkozatot (a továbbiakban: kockázatfeltáró nyilatkozat) írt alá lakáskölcsön felvétele érdekében. Ez a nyilatkozat egyebek mellett a következőket rögzítette: Az aláírónak tudomása van arról, hogy a deviza alapú hitel alatt olyan hitel értendő, amelynek összege nem magyar forintban, hanem az igényelt devizanemben, többek között svájci frankban kerül meghatározásra. A hitelt folyósító alperes a hitelt forintban bocsátja rendelkezésre, de a tartozást devizában tartja nyilván, a hitel fél részéről történő visszafizetése is forintban történik. Deviza alapú hitel esetében az alperes a folyósított devizahitel összegét átszámítja forintra, személyi kölcsön esetén az alperes magánszemélyekre vonatkozó valutavételi, egyéb deviza alapú hitelek esetén pedig az alperes magánszemélyekre vonatkozó deviza vételi árfolyamát alkalmazva, a törlesztéskor pedig a forintban befizetett összeget az alperes magánszemélyekre vonatkozó deviza eladási árfolyamán számítja át devizára. A vételi és eladási árfolyam közti különbség változatlan árfolyam mellett is emeli a hitel költségeit. Amennyiben a deviza alapú hitel devizaneme és a forint közötti árfolyam változik, az hatással lesz mind a folyósítandó hitelösszeg, mind a tőkét és kamattartozást is magába foglaló törlesztőrészekre, valamint egyéb, devizában nyilvántartott járulékok, költségek nagyságára. Abban az esetben, ha a futamidő alatt a forint árfolyama erősödik, úgy kevesebb forintot kell fizetni a devizában nyilvántartott törlesztőrészek ellenértékéért, amennyiben gyengül, úgy a fizetési terhek nőnek. A deviza alapú hitelek kamata a nemzetközi kamatok változása miatt is módosulhat. Lehetőség van arra, hogy a futamidő alatt az alperes a fél kérelmére a még fennálló tőketartozás összegét magyar forintra konvertálja. A jelen nyilatkozat aláírásával a felperes elismerte, hogy a banktól a deviza alapú hitel igénybevételével összefüggésben felmerülő kockázatokról a szükséges tájékoztatást megkapta és megértette, különös tekintettel az árfolyamkockázatra. A felperes kijelentette, hogy a deviza alapú hitelt a fentiek ismeretében is igénybe kívánja venni.

- [2] 2007. augusztus 28-án a peres felek kölcsönszerződést kötöttek szabad felhasználású lakás előtakarékossági szerződés fedezete mellett nyújtandó deviza alapú kölcsönről. A szerződés részét képező lakossági üzletszabályzat III.22.1. rendelkezése szerint az adós jogosult a futamidő alatt egy alkalommal a banktól a devizában nyilvántartott kölcsön forint alapú kölcsönre átalakítását kérni, köteles e kérelmét a fordulónapot legalább 30 nappal megelőzően a bankhoz írásban benyújtani. A bank a kérelmet a saját belső szabályzata szerint bírálja el.

- [3] A szerződés 11.5. pontjában az adós kijelentette, hogy a banknál vezetett számlák, a bank bizonylatai, nyilvántartásai és üzleti könyvei alapján készített közjegyzői ténytanúsítványt elfogadja a szerződés szerinti jogügyletek alapján fennálló kölcsön, járulék és egyéb tartozás mindenkori összegének közokirati tanúsításaként. Alávetette magát annak, hogy az e jogügyletekből fennálló tartozás mértékét, esetleges végrehajtási eljárás kezdeményezésének esetére is a bank felkérésére a fenti módon közjegyző tanúsítsa.

A felperes keresete és az alperes védekezése

- [4] A felperes keresetében elsődlegesen a kölcsönszerződés árfolyamkockázatra vonatkozó tisztességtelenségének megállapítását kérte a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 209. § (1) bekezdésére hivatkozással, jogkövetkezményként pedig a szerződés hatályossá nyilvánítását és az alperes 3 658 808 forint megfizetésére kötelezését kérte. Másodlagosan a kölcsönszerződés semmisségének megállapítását a régi Ptk. 200. § (2) bekezdés első fordulata alapján jogszabályba ütközés címén a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 213. § (1) bekezdés a), b), c) és e) pontjába foglaltakra utalással, jogkövetkezményként az alperes 3 819 118 forint megfizetésére kötelezését kérte. Harmadlagos kereseti kérelme a szerződés részleges érvénytelenségének megállapítására irányult a szerződés 11.5. pontjának tisztességtelensége miatt.
- [5] Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Megítélése szerint a perbeli kölcsönszerződés a felperes által hivatkozott egyetlen okból sem érvénytelen.
- [7] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A fellebbezés indokaira tekintettel úgy ítélte meg, hogy a teljes érvénytelenség iránti kereset elsődleges jogalapja az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelensége volt. Álláspontja szerint nem volt átlátható a szerződéskötéskor az árfolyamkockázat gazdasági következménye, működési mechanizmusa. A hiányos tájékoztatásból fakadó átláthatóság hiánya viszont önmagában nem dönti el az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelenségének kérdését, csupán vizsgálhatóvá teszi azt. Az árfolyamkockázatból adódó kockázat telepítése akkor lehet tisztességtelen, ha a kockázat eleve korlátlan vagy legalábbis az adós részéről nem korlátozható, nem kezelhető. Ha a kockázat korlátozott vagy korlátlan ugyan, de az adós által korlátozható, akkor a kockázattelepítés elfogadható, mivel az nem teremt egyensúlytalan helyzetet a felek jogaiban és kötelezettségeiben. Ha a fogyasztónak lehetősége van a reá telepített kockázat kezelésére azáltal, hogy egyoldalú módosítási jogot gyakorolva forintra, azaz a keresménye szerinti pénznemre váltja a szerződés alapján fennálló tartozását, ez azt jelenti, hogy nem a szerződésből következően visel korlátlan kockázatot, hanem a

saját döntése folytán, mivel bármikor megtehetné volna, mégsem gyakorolta az egyoldalú módosítási jogot. A perbeli szerződés biztosított ilyen jogot a felperes számára, a felperest alanyi jogként illette meg a forintra váltás lehetősége. A másodfokú bíróság szerint nem a tájékoztatás tartalmából, hanem az üzletszabályzat III.22.1. pontjából és a tájékoztatás forintosításra vonatkozó rendelkezéséből az a következtetés vonható le, hogy az árfolyamkockázat felperesre telepítése nem lehet tisztességtelen, mert nem teremt egyensúlytalan helyzetet, mivel lehetővé tette a felperes részére a kockázat saját maga általi kezelését.

- [8] A másodfokú bíróság a felperes másodlagos kereseti kérelme vonatkozásában egyetértett az elsőfokú bíróság által kifejtettekkel, amely szerint a szerződés eleget tesz a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b), c) és e) pontjában előírt feltételeknek. Utalt arra, hogy a perbeli szerződés 2016 novemberében teljesítéssel megszűnt, ezért a ténytanúsítványra vonatkozó szerződési feltétel érvénytelenségét sem vizsgálni, sem megállapítani nem szükséges, mert az adott szerződési feltétel ítéleti döntés hiányában sem köti a felperest, egy megszűnt szerződés vele szemben alkalmazhatatlan rendelkezéséről van szó.

A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata

- [9] A felperes felülvizsgálati kérelme folytán felülvizsgálati eljárást lefolytató Kúria közbelső ítéletével a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és megállapította, hogy a peres felek között 2007. augusztus 28-án létrejött devizaalapú kölcsönszerződés érvénytelen.
- [10] Nem értett egyet a másodfokú bíróság álláspontjával, amely szerint az üzletszabályzat III.22.1. pontjából és a kockázatteltető nyilatkozat forintosításra vonatkozó rendelkezéséből az a következtetés vonható le, hogy az árfolyamkockázat felperesre telepítése nem lehet tisztességtelen, mert nem teremt egyensúlytalan helyzetet, mivel lehetővé tette a felperes számára a kockázat saját maga általi kezelését.
- [11] Utalt a Gfv.30.480/2021/5. számú határozatára, amelyben már kifejtette: az a kikötés, amely alapján a felperes mint adós jogosult volt a futamidő alatt egy alkalommal a banktól a devizában nyilvántartott kölcsön forint alapú kölcsönre átalakítását kérni, nem alkalmas a szerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő rendelkezéseit ellensúlyozni. A peres felek közötti jogviszonyra a másodfokú bíróság által hivatkozott 2014/17/EU irányelvet több okból sem tekintette irányadónak. Egyrészt azért, mert ez az irányelv 2014. március 20. óta hatályos és a 2016. március 21-től kezdődően megkötött jelzáloghitel-szerződésekre vonatkozik, azaz a perbeli szerződésre nem irányadó. Másrészt a magyar jogi szabályozás és joggyakorlat alapján sem lehet a másodfokú bíróság által levont következtetésre jutni. A régi Ptk. 2009. május 22-től hatályos rendelkezése szerint ugyanis az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. Rámutatott, hogy a 2/2014. Polgári jogegységi határozat (a továbbiakban: 2/2014. PJE) 1. pontja – a

- 93/13/EGK irányelv rendelkezéseit a magyar jogba implementáló régi Ptk. rendelkezéseket értelmezve – kizárólag azt tartalmazza, hogy önmagában a nem világos, nem egyértelmű szerződéses rendelkezés (tájékoztatás) megalapozza a korlátlan árfolyamkockázat fogyasztóra háritásának tisztességtelenségét. Kiemelte a 2/2014. PJE határozat 1. pontjának indokolásából: az adott szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezésének világossága, illetve érthetősége annak ellenére vizsgálható, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések túlnyomó többségét a régi Ptk.-nak a 2009. évi XXXI. törvénnyel történt módosítása előtt kötötték meg.
- [12] Kifejtette, hogy az Európai Unió Tanácsának a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelve (a továbbiakban: 93/13/EGK irányelv) 4. cikk (2) bekezdésének értelmében a szerződés elsődleges tárgya csak abban az esetben eshet a 3. cikk (1) bekezdésében előírt értékelés alá, ha az adott feltételek nincsenek világosan és érthetően megfogalmazva, azaz az árfolyamkockázat fogyasztóra telepítése tisztességtelen jellegének vizsgálatára akkor kerülhet sor, ha az azt feltáró tájékoztatás nem világos és nem érthető. A 3. cikk (1) bekezdésének értelmében a szerződési feltételek tisztességtelenek, ha ellentétesek a jóhiszeműség követelményével és a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéznek elő a fogyasztó kárára.
- [13] Kitért arra is, hogy a 93/13/EGK irányelv 8. cikke lehetővé teszi a tagállamok számára a fogyasztók magasabb szintű védelme érdekében szigorúbb nemzeti rendelkezések elfogadását. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) azt megerősítette, hogy főszabály szerint a tagállami legfelsőbb bíróságok ítélkezési gyakorlata nem tartozik a 8. cikk szerinti szigorúbb nemzeti rendelkezések közé, ugyanakkor, ha a nemzeti legfelsőbb bíróságok a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelésére szolgáló bizonyos kritériumokat dolgoznak ki, amelyeket az alsóbb fokú bíróságoknak de facto be kell tartaniuk, vagy amelyek alkalmazása kötelező a számukra, akkor ez összeegyeztethető a 93/13/EGK irányelvvél, amennyiben az így használt kritériumok képesek hatékony jogorvoslatot nyújtani a fogyasztónak, és az alsóbb fokú bíróságokat ez nem korlátozza az előzetes döntéshozatali kérdéseik EUB elé terjesztésében (C-96/16. és C-94/17. egyesített ügyek 62–71. pont; C-118/17. 60–64. pont). A magyar jog szabályai és gyakorlata a fenti elveknek megfelelően az irányelvi minimum-szabályozásnál szigorúbb mércét alakítottak ki. A Kúria által – a bíróságok egységes ítélkezési gyakorlatának biztosítása érdekében – elfogadott jogegységi határozat a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 24. § (1) bekezdés c) pontja alapján a bíróságokra kötelező.
- [14] Idézte a 2/2014. PJE határozatból: ha a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás vagy a tájékoztatás elmaradása folytán a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az őt csak korlátozott mértékben terheli, a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés érvénytelen.
- [15] Felhívta a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának a Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatát (a továbbiakban: JPE határozat), amely – az EUB határozataira is figyelemmel – elvi tartalommal rögzítette, hogy a 2/2014. PJE határozat 1. pontja a következő kötelező értelmezéssel alkalmazható: akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás, ha az átlagosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a forint árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet. Rendelkezett arról is, hogy a Kúria bármely határozatának ezzel (a JPE határozatban elfogadott értelmezéssel) ellentétes jogértelmezése kötelező erejűként már nem hivatkozható.
- [16] Hivatkozott a Kúria egyöntetű joggyakorlatára, amely szerint nem felel meg a tisztességes tájékoztatás követelményének az, ha a szerződés különböző rendelkezéseiből csak kikövetkeztethető az árfolyamkockázat fogyasztóra gyakorolt gazdasági következménye (Kúria Gfv.30.074/2020/6., Gfv.30.330/2020/8.). Ez a megállapítás igaz a kockázatfeltáró nyilatkozat tartalmára is. A JPE határozat által megfogalmazott jogértelmezési mércéből arra következtetett, hogy nem felel meg a világosság és érthetőség követelményének az a tájékoztatás, amelyből az átlagosan tájékozott fogyasztó számára az érthető ugyan, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül őt terheli, de az nem, hogy ez akár jelentősen is megemelheti fizetési kötelezettségeit, és amely lényegében (csak) arra terjedt ki, hogy az árfolyam a fogyasztó javára és terhére is változhat (Kúria Gfv.30.315/2020/5.), mert ez nem elegendő ahhoz, hogy az átlagosan tájékozott fogyasztó megalapozott döntést hozzon.
- [17] Megállapítása szerint a perbeli kockázatfeltáró nyilatkozat – bár kétségtelenül elmagyarázza, hogy mit kell érteni deviza alapú hitel alatt és kitér mind az árfolyamrésznek, mind a nemzetközi kamatok változásának árfolyamváltozástól független fizetési kötelezettséget befolyásoló hatására, azonban – az árfolyamváltozásból eredő kockázatra vonatkozóan csak annyit tartalmaz, hogy „amennyiben a deviza alapú hitel devizaneme és a forint közötti árfolyam változik, az hatással lesz mind a folyósítandó hitelösszeg, mind a tőkét és kamattartozást is magában foglaló törlesztőrészletek, valamint egyéb devizában nyilvántartott járulékok, költségek nagyságára; abban az esetben, ha a futamidő alatt a forint árfolyama erősödik, úgy kevesebb forintot kell fizetni a devizában nyilvántartott törlesztőrészletek ellenértékéért, amennyiben gyengül, úgy fizetési terhei nőnek”.
- [18] Értelmezésében az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás lényegében csak annyit tartalmaz, hogy az árfolyamváltozás hatással van, azaz befolyásolja a

- fogyasztó fizetési kötelezettségének mértékét, ami ezáltal csökkenhet vagy nőhet. A Kúria megítélése szerint alappal hivatkozott arra a felperes, hogy a tájékoztatás e két lehetőségnek az egyenlő esélyét vetíti előre, nem hívja fel a fogyasztó figyelmét az általa vállalt reális és az anyagi, gazdasági helyzetét adott esetben súlyosan hátrányosan érintő kockázatra. Maga a kockázatfeltáró nyilatkozat elnevezése is „esetleges kockázatok” tudomásulvételét tartalmazza. A felperes vállalása ezért csak e kellően fel nem tárt, el nem magyarázott kockázatok kizárólagos viselésére vonatkozhatott.
- [19] Indokolása szerint a 93/13/EGK irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó a pénzügyi szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van többek között az információs szintje tekintetében. A szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának és következképpen az átláthatóságnak a 4. cikk (2) bekezdésében írt követelményét ezért kiterjesztő módon kell érteni (C-186/16. 44. pont). Mindezért magának a pénzügyi intézménynek a fogyasztó részére adott tájékoztatásából kell kitűnnie mindazon információnak, amely alapján egy általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó megalapozott döntéseket hozhat (C-186/16. 49. és 51. pontok), és nem elégséges a korábban hivatkozott bírói gyakorlatnak megfelelően az, ha azok csupán kikövetkeztethetők (Kúria Gfv.30.366/2021/12.). E követelménynek pedig az alperes által adott tájékoztatás nem felel meg. (Megjegyezte a Kúria, hogy e kérdésben a másodfokú bíróság is ezt az álláspontot képviselte.)
- [20] Mivel a felperes eshetőlegesen terjesztette elő kereseti kérelmeit, amelyek közül a Kúria az elsődlegesen megjelölt, az árfolyamkockázat tisztességtelensége miatti érvénytelenség megállapítása iránti keresetet alaposnak találta, ezért a másodlagosan előterjesztett igény vizsgálatát mellőzte okafogyottságuk folytán (Pfv.20.321/2021/10.).
- [21] A Kúria mindezekre figyelemmel a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és a 213. § (3) bekezdése alapján meghozott közbenső ítéletével a kölcsönszerződés érvénytelenségét megállapította. Az elsőfokú bíróság számára előírta, hogy a folytatódó eljárásban érdemben vizsgálja a felperesnek az árfolyamkockázat tisztességtelensége miatt érvénytelen szerződéssel kapcsolatban előterjesztett, jogkövetkezmények levonása iránti kereseti kérelmét.
- A jogegységi panasz**
- [22] Az alperes a Kúria közbenső ítélete ellen a Bszi. 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztett elő, amelyben azt állította, hogy a Kúria a közbenső ítéletével – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – jogkérdésben indokolatlanul tért el a korábbi közzétett határozataitól, és kérte ezért annak hatályon kívül helyezését, valamint a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását.
- [23] A jogegységi panasz indokolása szerint a Kúria a támadott határozatában eljárásjogi kérdésekben indokolatlanul eltért a Kúria Pfv.21.492/2017/4., Gfv.30.226/2021/9., Gfv.30.372/2020/10., Gfv.30.237/2021/6. és a Gfv.30.128/2020/5. számú ítéleteitől, valamint figyelmen kívül hagyta a felülvizsgálati kérelem hivatalból elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II.15.) PK vélemény (a továbbiakban: 1/2016. PK vélemény) 3. pontjában foglaltakat. A precedens értékű döntésekben és a PK véleményben ugyanis a régi Pp. 272. § (2) bekezdését a Kúria úgy értelmezte, hogy a felülvizsgálati kérelemben a félnek pontosan, azaz az alaki jogforrás, a paragrafusszám, az esetleges bekezdések és pontok számának megadásával meg kell jelölnie azt az adekvát jogszabályt, amelynek a megsértésére hivatkozik, továbbá a jogszabálysértésre hivatkozásának indokait is ismertetnie kell; csak az e tartalmi követelményeket kielégítő felülvizsgálati kérelem bírálható el érdemben. A támadott közbenső ítélete meghozatalakor ezzel szemben a Kúria adekvát jogszabályhely megjelölése nélkül is érdemben bírálta el a felülvizsgálati kérelmet, továbbá túlterjeszkedett a felülvizsgálati kérelem keretein. A felperes a felülvizsgálati kérelmében a hitelszerződés tisztességtelenségének a megállapítását kérte, de ennek jogalapját, a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését nem jelölte meg megsértett jogszabályhelyként, csak a régi Ptk. 205. § (3) bekezdését továbbá a felperes kizárólag a hitelszerződés 10.7. pontját, meg a 2007. augusztus 6-i árfolyamkockázati tájékoztató 5. és 6. francia bekezdését kifogásolta és az árfolyamkockázati tájékoztatást tartotta tisztességtelennek, de meg sem jelölte, hogy a hitelszerződés mely pontja hártja az árfolyamkockázatot a felperesre, holott az állandó joggyakorlat szerint nem az árfolyamkockázati tájékoztatás, hanem a szerződésnek az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötései minősülhetnek tisztességtelennek. A támadott közbenső ítélet nem tartalmaz indokolást arról, hogy mely jogszabályhelyen alapul a hitelszerződés érvénytelenségét okozó állítólagos tisztességtelenség, de arról sem, hogy a hitelszerződésnek pontosan melyik pontját tekinti tisztességtelennek és ez miért okozná a teljes szerződés érvénytelenségét. A közbenső ítéletben a Kúria olyan kérdést is elbírált, amelyre vonatkozóan a felülvizsgálati kérelem nem rendelkezett az elvárt tartalmi elemekkel, sőt előterjesztésre sem került, így a jogegység sérelmet szenvedett.
- [24] Az anyagi jogi sérelmek tekintetében hivatkozott a Gfv.30.239/2020/3. és a Gfv.30.230/2021/5. számú határozatoktól való eltérésre. Az eltérőként megjelölt határozatok leszögezték, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelenségét a szerződéskötés időpontjára figyelemmel, így a szerződéskötéskor hatályos jogszabályok alapján kell megítélni. A panasszal támadott határozatában a Kúria ezzel szemben olyan jogszabállyal indokolta döntését, amely a 2007. augusztus 28-i szerződéskötést követően közel két évvel később lépett hatályba; a régi Ptk. ugyanis csak 2009. május 22. óta tartalmazta azt a szabályt, hogy az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. Ezzel összefüggésben a 2/2014. PJÉ határozat 1. pontjára hivatkozás nem ad alapot a jogalkalmazás körében a megsértett precedens értékű határozatokban is

kimondott jogelvtől való eltérésre, mert nem az a kérdés, hogy a Kúria vizsgálhatja-e az adott szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezésének világosságát, illetve érthetőségét, hanem az, hogy amennyiben megállapítása szerint az árfolyamkockázati tájékoztató nem világos, nem érthető, ebből szükségszerűen következik-e, hogy a szerződés árfolyamkockázat fogyasztó általi viselését szabályozó rendelkezései tisztességtelenek és így érvénytelenek. 2009. május 22-ig a régi Ptk. nem tartalmazott olyan szabályt, amely azt mondta volna ki, hogy az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozná, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. Ilyen szabályt a 93/13/EKG irányelv sem tartalmaz, az EUB-nak sincs olyan döntése, amely automatizmust vezetne le a világosság és érthetőség sérelme, valamint a tisztességtelenség között az irányelv rendelkezései alapján. Önmagában az EUB joggyakorlata alapján a világosság és érthetőség követelményének megsértése nem elegendő a tisztességtelenség megállapításához, ahhoz a 93/13/EKG irányelv 3. cikk (1) bekezdése szerint rögzített valamennyi tényállási elem fennállása szükséges. A világosság és érthetőség hiánya csak megnyitja az utat a tisztességtelenség tényállási elemeinek a vizsgálata előtt, azaz vizsgálni kell, hogy az általános szerződési feltétel szerinti kikötés a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő a fogyasztó kárára (C-38/17. és C-621/17. sz.). Nem vitatott, hogy a tagállami jogalkotó az irányelvben foglaltaknál szigorúbb szabályokat is előírhat a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek tisztességtelenséggel kapcsolatosan, de a szerződés megkötésekor ilyen szabály nem volt hatályban.

- [25] A panasz szerint indokolatlanul tért el a támadott határozat a Pfv.21.121/2019/8., Pfv.20.626/2020/4. és a Gfv.30.230/2021/5. számú precedens határozatoktól is. Ezekben az ügyekben a Kúria által eldöntendő jogkérdés az volt, hogy önmagában megalapozza-e a kockázatfeltárás világossága és érthetősége hiányát az, ha az árfolyamkockázati tájékoztatás a szerződési dokumentációnak nem egyetlen helyén található. Ezeknek a közös elvi jogtétele szerint az árfolyamkockázati tájékoztatással kapcsolatban nem elvárás, hogy az a szerződési dokumentáció egyetlen helyén szerepeljen, ezzel szemben a panasszal támadott határozat indokolása szerint a szerződési dokumentáció különböző helyein megjelenő árfolyamkockázati tájékoztatást nem lehet figyelembe venni. Az EUB C-511/17., C-38/17., C-26/13., valamint a Kúria Gfv.30.216/2021/12., Pfv.20.596/2020/6., Gfv.30.185/2020. számú határozataira és a 2/2014. JPE határozatra való hivatkozással kifejtette: a banknak lehetősége van arra, hogy több különböző helyen vagy akár szóban tájékoztassa a fogyasztót az árfolyamkockázatról. Mindezekkel szemben a panasszal támadott határozata meghozatalakor a Kúria indokolatlanul tagadta meg a hitelszerződés egyéb pontjainak és a felperes által tett közokirati nyilatkozatnak a figyelembevételét a tájékoztatás megfelelőségének vizsgálata során.

[26] A panaszos sérelmezte, hogy a szerződési dokumentáció jogi megítélése során a Kúria jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül eltérő következtetésre jutott, mint azonos szerződési dokumentáció és azonos szövegezés vizsgálata során a Pfv.21.492/2017/4. és Pfv.21.562/2018/3. számú ítéletei meghozatalakor. Utalt arra, hogy ilyen jellegű eltérés is okot ad jogegységi panasz eljárásra a Kúria Jpe.60.016/2021/15. számú jogegységi panasz határozata értelmében. Hivatkozott a Kúria Gfv.30.448/2019/7. számú végzésére is, amely az előbbi két határozatot megerősítve megállapította, hogy a vizsgált, árfolyamkockázatról szóló tájékoztató az EUB C-227/18. számú végzésében foglalt követelményeknek is megfelel. Az EUB C-227/18. szám alatti ítéletéből is nyilvánvaló, hogy csak életszerű elvárásokat lehet támasztani a kockázatfeltáró tájékoztatással szemben, és a JPE határozat szerint is az az elvárás, hogy a fogyasztó felismerhesse, értékelni tudja az árfolyamkockázat gazdasági következményeit. Az alperes által nyújtott tájékoztatás megfelel annak az elvárásnak, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatásból a felperes felismerhette és értékelni tudta az akár jelentős árfolyamváltozás lehetőségét és ennek az akár jelentős kihatását a törlesztőrészlet és tartozás forintban kifejezett összegére. A perbeli esetben az alperes a hitelszerződéssel, a kockázatfeltáró nyilatkozattal és a közjegyzői tartozáselismerő nyilatkozattal igazolta a megfelelő tájékoztatást.

- [27] A panaszos szerint indokolatlanul tért el a támadott közbenső ítélet a Kúria Gfv.30.340/2019/7. számú eseti döntésétől is. A Kúria mint felülvizsgáló bíróság joggyakorlata alapján, amennyiben a fogyasztónak szerződéses lehetősége van arra, hogy a deviza alapú tartozását forinttartozássá alakítsa át, a felek szerződése akkor sem minősül tisztességtelenségnek, ha az árfolyamkockázati tájékoztatás esetleg nem lett volna világos és érthető. Hivatkozása szerint a Kúria a Gfv.30.066/2020/14. számú ítéletében is utalt arra, hogy a forintra való átváltás lehetősége a tisztességtelenséget megalapozó egyenlőtlenséget megszünteti. Rámutatott, hogy a perbeli hitelszerződés részét képező Lakossági Üzletszabályzat III.22.1. pontja – amelyre a Kockázatfeltáró Nyilatkozat kifejezetten utalt is – lehetővé tette a felperes számára, hogy a futamidő alatt bármikor kérhesse a deviza alapú kölcsönének forint alapú kölcsönre való átváltását. Ezzel szemben a támadott határozat szerint a forintra való átváltás lehetőségére való hivatkozás ma már nem alkalmas a tisztességtelenség megállapításának elhárítására, amit azzal az – önmagában is jogegységet sértő érveléssel támasztott alá – hogy a régi Ptk. 2009. május 22-től hatályos 209. § (4) bekezdése alapján a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. Az EUB C-243/20 szám alatti ítélete szerinti jogértelmezés pedig eldöntötte azt a kérdést is, hogy az a rendelkezés, amely szerint a devizatarozás kockázatát a felperesek viselik, okozott-e jelentős egyenlőtlenséget a felek jogviszonyában, ugyanis nem tartoznak a 93/13/EGK irányelv hatálya alá a fogyasztói szerződéseknek azok a rendelkezései, amelyek diszpozitív törvényi vagy rendeleti

- rendelkezéseket tükröznek, vagyis amelyek automatikusan alkalmazandók a szerződő felek jogviszonyában eltérő megállapodásuk hiányában, és a régi Ptk. 231 § (1) bekezdése alapján pedig a devizatarozást a teljesítés helye szerint érvényben lévő pénznemben kell megfizetni, ami jelen esetben a magyar forint, a (2) bekezdés alapján pedig a tartozás átszámítására a teljesítés helyén és idején irányadó árfolyamot kell alkalmazni. Erről a kockázattelepítésről tehát a jogalkotó döntött, és az EUB érvelése szerint is abból kell kiindulni, hogy döntése során a jogalkotó egyensúlyt teremtett a felek jogai és kötelezettségei, kockázatai és esélyei között. A panasszal támadott ítéletnek az az indoka sem elfogadható, hogy a 93/13/EGK irányelv 8. cikke lehetővé teszi a tagállamok számára az irányelv által szabályozott területen szigorúbb fogyasztóvédelmi rendelkezések elfogadását is, ugyanis ez a lehetőség nem a tagállami bíróságokat illeti meg. A panaszos álláspontja szerint a támadott határozat indokai ellenére is hivatkozható precedensként a Kúria Gfv.30.340/2019/7. számú határozata, ugyanis a Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozat nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy az árfolyamkockázati tájékoztatás világossága és érthetősége mellett a tisztességtelenség megítélése során vizsgálandó-e a forintosítás szerződésbe foglalt lehetősége is.
- [28] Az alperes indítványozta előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését abban a kérdésben, hogy a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13 EGK irányelv 4. cikk (2) bekezdését és 3. cikk (1) bekezdését egymásra figyelemmel úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben a szerződés elsődleges tárgya meghatározására vonatkozó feltétel nem világos és érthető, az önmagában ezen okból tisztességtelenség minősül. Indítványozta az előzetes döntéshozatali kezdeményezéssel egyidejűleg jelen eljárás felfüggesztését.
- [29] Utóbb beadott kiegészítésében az alperes hivatkozott az EUB 2023. január 12-én meghozott C-395/21. számú ítéletére, amely véleménye szerint megerősíti a 93/13/EGK irányelv értelmezésével kapcsolatos álláspontjának helyességét.
- Az ellenérdekű fél nyilatkozata**
- [30] A felperes nyilatkozatában a jogegységi panasz elutasítását kérte. Indokolása szerint az alperes nem nyújtott be felülvizsgálati kérelmet a jogerős ítélettel szemben, ezért nem teljesült a jogegységi panasz előterjeszhetőségének a Bszi. 41/B. § (1) bekezdésében írt feltétele. Ugyanezen okból nem jogosult az alperes jogegységi panasz előterjesztésére a Bszi. 41/B. (2) bekezdése alapján sem. Erdemi indokolása szerint az alperes figyelmen kívül hagyta, hogy a Kúria a jogegységi panasszal támadott határozatát a Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozatára hivatkozással hozta meg, azzal összhangban van, mint ahogy a Gfv.30.480/2021/5. számú precedensképes határozatával is. Hivatkozott arra is, hogy a jogegységi panasz tárgyává tett jogkérdésnek a Kúria Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozatával történt elbíráltsága folytán a Jpe.II.60.021/2021/17. szám alatti döntés értelmében a jogegységi panasz eljárás megszüntetésének lenne helye. Ezért kérte az eljárásnak a Bszi. 41/C. § (10) bekezdésének e) pontja alapján történő megszüntetését is.
- A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának döntése és jogi indokai**
- [31] A jogegységi panasz a jogkérdésben való eltérés tekintetében alapos, egyébként alaptalan.
- [32] Az alperes a jogegységi panaszát a Bszi. 41/B. § (2) bekezdésére alapította, ezért az ellenérdekű fél nyilatkozatába foglalt, a Bszi. 41/B. § (1) bekezdésén alapuló kérelem indokai irrelevánsak. A felperesnek az a hivatkozása is alaptalan, hogy azért ne illetné meg az alperest a Bszi. 41/B. § (2) bekezdésére alapított jogegységi panasz előterjesztésének lehetősége, mert ő maga nem nyújtott be a jogerős ítélettel szemben sem felülvizsgálati, sem csatlakozó felülvizsgálati kérelmet. A Bszi. 41/C. § (1) bekezdése alapján jogegységi panaszt az terjeszthet elő, aki az eljárási törvények alapján felülvizsgálati kérelem előterjesztésére jogosult, nem pedig az, aki elő is terjesztette. Ertelemszerűen nem merül fel a fél részéről a felülvizsgálat előterjesztése iránti igény, amennyiben a jogerős ítélet számára kedvező, annak indokaival egyetért és megítélése szerint a jogerős határozat nem tér el a Kúria közzétett határozatától.
- [33] A Bszi. 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panasznak van helye, ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – úgy tér el a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az előbb fokú bíróságok határozatában nem került sor.
- [34] A jogegységi panasz eljárás rendkívüli, a jogerő utáni, a jogegységet célzó, a Bszi. külön szabályozásán alapuló *sui generis* eljárás, amely nem a per folytatása, hanem a jogrendszer belső koherenciájának a megeremtését szolgálja (Jpe.I.60.005/2021/5.). A jogegységi panasz eljárásban ezért a Kúria nem bírálja felül a jogerős határozatot, hanem kizárólag azt vizsgálja, hogy a jogegységi panasz beadványban kifejezetten megjelölt, közzétett kúriai határozatoktól való eltérés bekövetkezett-e és ha igen, akkor az eltérés indokolt volt-e vagy sem. A jogegységi panasz eljárás során a Kúria tehát a fél által megjelölt keretben, az általa hivatkozott eltérések tekintetében vizsgálja a panasz megalapozottságát.
- [35] Az alperes jogegységi panasz beadványa a Bszi. 41/C. § (3) bekezdésében írt követelményeknek megfelelt, megjelölte azt a kúriai határozatot, amellyel szemben a panaszt előterjesztette, azokat a BHGY-ban közzétett kúriai határozatokat is, amelyekről a jogkérdésben való eltérést állította, és kifejtette az eltérésre vonatkozó jogi álláspontját is. Erre tekintettel – egyéb visszautasítási ok hiányában – a Jogegységi Panasz Tanács a jogegységi panaszt befogadta.
- [36] A jogegységi panasz a Bszi. 41/C. § (1) bekezdése szerint a támadott határozat közlésétől számított 30 napon belül terjeszthető elő. A panaszosnak a Bszi. 41/C. § (3) bekezdése és a (6) bekezdés h) pontja értelmében e 30 napos határidőben kell előadnia és bemutatnia, hogy a támadott határozat mely közzétett kúriai határozattól tér el jogkérdésben, melyik az a jogkérdés, amelyet illetően az eltérés bekövetkezett és az eltérés miben jelentkezik. A határidő elteltét

- követően előadottak nem vehetők figyelembe. Ezért a Kúria az alperes 30 napos határidő eltelte után benyújtott beadványában foglaltakat a jogegységi panasz elbírálása során érdemben nem vizsgálhatta.
- [37] Az alperes a jogegységi panaszát elsődlegesen arra alapította, hogy a Kúria a kialakult joggyakorlata alapján a jogerős ítéletet az árfolyamkockázat tekintetében nem vizsgálhatta volna, mert a felperes felülvizsgálati kérelmében nem jelölte meg pontosan az adekvát jogszabályt – a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését – és az azzal kapcsolatos indokaikat sem adta elő, ezzel pedig a Kúria eltért a Pfv.21.492/2017/4., Gfv.30.226/2021/9., Gfv.30.372/2020/10., Gfv.30.237/2021/6. és Gfv.30.128/2020/5. számú határozatai jogértelmezésétől, valamint a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény (a továbbiakban: 1/2016. PK vélemény) 3. pontjában rögzített álláspontjától.
- [38] A jogegységi panaszban hivatkozott határozatok – a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa által már több alkalommal kifejtettek szerint – akkor vehetőek össze a támadott határozattal, ha az azokban felmerülő jogkérdés azonos és az azok megítélése alapjául szolgáló releváns tényállás is csak lényegtelen, mellékes elemekben különbözik. (Jpe.II.60.008/2022/8.) Az alperes által ebben a körben megjelölt referenciahatározatok összevethetőek a jelen ügyben támadott határozattal, valamennyi ügyben fogyasztó kötött pénzügyi deviza alapú hitelszerződést és a per, valamint a felülvizsgálati eljárás tárgya volt a fogyasztó részére az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás megfelelőségének vizsgálata.
- [39] A Gfv.30.226/2021/9. számú határozatban, 2007. évben kötött szerződés tekintetében a pereszetes felperes fogyasztó a felülvizsgálati kérelmében megsértettként a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére és a 209/A. § (2) bekezdésére hivatkozott. A Kúria az ügyben meghozott határozatának [43] és [44] pontjai szerint érdemben vizsgálta az I. rendű alperes pénzügyi árfolyamkockázati tájékoztatóját. Ehhez hasonlóan a Gfv.30.372/2020/10. szám alatti ügyben, egy 2008. évi szerződés esetében is a fogyasztó felperes élt a keresetét elutasító jogerős ítélettel szemben felülvizsgálati kérelemmel, amelyben megsértettként egyebek mellett ugyancsak a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését és a 209/A. § (2) bekezdését jelölte meg. A Kúria eljárás tanácsa az ilyen tartalmú felülvizsgálati kérelem esetén is érdemben vizsgálta határozatának [30]–[46] pontjai alatt az árfolyamkockázati tájékoztató megfelelőségét. Ugyanez állapítható meg a szintén 2008. évi szerződésről döntő Gfv.30.237/2021/6. szám alatti határozat alapján is, ahol a pereszetes fogyasztó alperes a felülvizsgálati kérelmében a régi Ptk. 209. § (1) és (4) bekezdésének, valamint a 209/A. § (2) bekezdésének megsértésére hivatkozott, és a Kúria ennek alapján érdemben vizsgálta ítélete indokolásának [46]–[54] pontjai szerint az árfolyamkockázati tájékoztatót. A Gfv.30.128/2020/5. számú határozatban, 2006. szeptemberi szerződés vizsgálata során a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fogyasztó megsértettként a régi Ptk. 209/A. § (2) bekezdése mellett a 209/B. § (3) bekezdését jelölte meg. A Kúria ebben a határozatában kifejtette, hogy az ügyben ezek a jogszabályi hivatkozások nem voltak alkalmazhatóak, és nem vizsgálta ebben a körben érdemben a felülvizsgálati kérelmet, mivel annak benyújtója nem hivatkozott adekvát jogszabályhelyként a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére (Gfv.30.128/2020/5. [23] pont).
- [40] Az alperes helytállóan hivatkozott arra, hogy a perbeli, 2007. augusztus 28-án kötött szerződés esetében a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése volt a helyes hivatkozási alap, mert ekkor a régi Ptk.-nak ez a rendelkezése szólt arról, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. Az ilyen jellegű ügyekben a 2006. márciusát követően kötött szerződések esetén a Kúria joggyakorlata szerint – amint azt az alperes által megjelölt referenciahatározatok is tartalmazzák – a felülvizsgálati kérelemben jogszabálysértésként a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését szükséges és egyben elegendő is megjelölni ahhoz, hogy a Kúria érdemben vizsgálhassa az ügy tárgyát képező árfolyamkockázati tájékoztató megfelelőségét.
- [41] A felperes felülvizsgálati kérelmének úgynevezett *petituma* (kérelmi része), az 1. pontjában tartalmazta a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére utalást a Kúria 2/2014. számú PJE határozata mellett, kérve az általa alperessel kötött kölcsönszerződés árfolyamkockázatra vonatkozó tisztességtelenségének megállapítását – többek között – az árfolyamkockázatról való tájékoztatás nem megfelelő volta miatt. A felperes felülvizsgálati kérelmében hivatkozott arra, hogy esetében a Kúria 2/2014. PJE határozatának III/1. pontjában írt három követelmény közül egy sem teljesült. Hivatkozott a DH törvények hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségével kapcsolatos perekkel foglalkozó konzultációs testület 2016. szeptember 28-i üléséről készült emlékeztető IV/2. pontjára, amely szerint az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatásból ki kell tűnnie, hogy a törlesztőrészlet összege korlátozás nélkül megemelkedhet, az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, annak lehetősége valós, a hitel futamideje alatt is bekövetkezhet. Hiányolta a másodfokú bíróságnak arra vonatkozó indokolását, hogy az alperes által az ő számára adott tájékoztatás miért teljesíti ezeket az elvárásokat, utalva arra is, hogy a másodfokú bíróság sem találta az alperes tájékoztatását kielégítőnek, de egyéb szerződési rendelkezés figyelembevételével utasította el a keresetét. Ezzel kapcsolatban pedig arra hivatkozott a felülvizsgálati kérelmében a felperes, hogy nem rendelkezett olyan ismeretekkel, amelyek lehetővé tették volna számára annak eldöntését, mely időpontban kérje az átváltást, továbbá a kérelem még nem módosította volna a szerződést, mert ahhoz szükséges lett volna a bank elfogadó nyilatkozata is.
- [42] A jogegységi panasz eljárásban az alperes hivatkozásának megfelelően eljárási kérdésekben is lehet jogegységi panasszal élni (Jpe.I.60.011/2021/3.), de az alperes által hivatkozott

- okból a Kúria eljárt tanácsa – a referenciahatározatoknak megfelelő eljárás szerint – nem utasíthatja volna el alappal hivataltól a felülvizsgálati kérelmet. A régi Pp. 3. § (2) bekezdésének második mondata alapján a bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe. A felperes felülvizsgálati kérelme mindjárt a *petitum*ában a kérelme jogalapjaként jelölte meg a régi Ptk. 209. § (1) bekezdését. Kétségtelen, hogy ezt követően, a másodfokú bíróság által megsértett jogszabályok között ezt a jogszabályhelyet nem szerepeltette, de az annak megfelelő tartalomra és a bírósági gyakorlat ahhoz kapcsolódó állásfoglalásaira fűzte fel kérelmének jogi indokait. Ilyen körülmények között a tartalom szerinti elbírálás alapvető követelményét és a bírósághoz fordulás alapjogát is sértő formalista hozzáállás lett volna a felülvizsgálati kérelmet elbíráló tanács részéről a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése sérelmének vizsgálatát mellőzni.
- [43] Jogegységet sértőnek találta a panaszos azt is, hogy a támadott közbenső ítélet indokolásából nem derül ki: a Kúria álláspontja szerint melyik jogszabályhelyen alapul a vizsgált hitelszerződés érvénytelenségét okozó tisztességtelenség, de az sem, hogy a hitelszerződésnek melyik pontját tekinti tisztességtelennek. A panasszal támadott határozat jogi indokolása [11] bekezdése rögzíti: a Kúria megállapította, hogy a jogerős ítélet a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésébe ütközés miatt jogszabálysértő. A felülvizsgálati eljárásban a Kúriának a régi Pp. 270., 272. és 275. §-aiból következően a jogerős ítélet és nem a hitelszerződés jogszabálysértő voltát kellett vizsgálnia. A panasszal támadott határozat indokolásába foglalt ténymegállapítások részletesen tartalmazzák az alperes által a szerződési dokumentációban a felperes részére adott árfolyamkockázati tájékoztatást. Kétségtelen, hogy nem tartalmazzák az ezeket tartalmazó dokumentumok pontszám szerinti beazonosíthatóságának megjelölését is, de ezt megkövetelő kúriai gyakorlatot nem is tükrözik a panaszban referenciaként hivatkozott határozatok.
- [44] A panaszos a jogegység sérelmét látta abban is, hogy a támadott határozata meghozatalával a Kúria túllépte a felülvizsgálati kérelemben meghatározott vizsgálati kört, mert állítása szerint a felperes a közbenső ítélettel megállapított tisztességtelenség tekintetében kizárólag a hitelszerződés 10.7. pontját és a 2007. augusztus 6-i árfolyamkockázati tájékoztató 5. és 6. bekezdését kifogásolta, az árfolyamkockázati tájékoztatást tartotta tisztességtelennek, azonban nem az árfolyamkockázati tájékoztatás, hanem a szerződésnek az árfolyamkockázatot viselését szabályozó kikötései minősülhetnek tisztességtelennek, az ezt szabályozó szerződési rendelkezés számát azonban a felülvizsgálati kérelem meg sem jelölte. Ezzel összefüggésben utalt a Kúria Gfv.30.117/2021/7., Gfv.30.122/2021/7. és Gfv.30.098/2021/6. számú határozataira, megjegyezve, hogy ezeket nem teszi jogegységi panaszra referencia-határozataivá, mert a támadott jogerős közbenső ítélet egyáltalán nem tartalmaz arra vonatkozó megállapítást, hogy a hitelszerződés mely pontját tekintette tisztességtelennek.
- [45] Ez a hivatkozás sem alapos. A felülvizsgálati kérelem nem tartalmaz olyan szövegrészt, amelyből az derülne ki, hogy a felperes csak a hitelszerződés 10.7. pontját és az árfolyamkockázati tájékoztató 5. és 6. bekezdését kifogásolta volna. Ezek a számok fel sem lelhetők a felülvizsgálati kérelemben. A jogerős ítélet sérelmes voltának indokolását a felülvizsgálati kérelem 9. oldalán azzal kezdte a felperes, hogy „[a]z árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztató tisztességtelenségére a következők miatt hivatkoztam:”, majd ezt követi egy hosszú okfejtés a 2/2014. PJE határozat III/1. pontjának ismertetésével és értelmezésével, a fent már hivatkozott konzultációs testületi állásfoglalás ismertetésével, az EUB egyes ítéleteinek ismertetésével, a jogerős ítélet indokainak kritikájával. Egyébiránt a peres felek között 2007. augusztus 28-án létrejött kölcsönszerződés II.11.7. pontja tartalmazza az adósnak azt a nyilatkozatát, hogy az árfolyamkockázatot ismeretében is igénybe kívánja venni a kölcsönt a szerződésben foglaltak szerint. Ennek ismertetését és jogi jelentőségét részletesen tartalmazza az első- és a másodfokú ítélet is. A Kúria panasszal támadott közbenső ítéletének ténymegállapításokat tartalmazó [1] bekezdése a 2007. augusztus 6-i árfolyamkockázati tájékoztató részletes ismertetését követően az utolsó mondatban idézi ezt: „[a] felperes kijelentette, hogy a deviza alapú hitelt a fentiek ismeretében is igénybe kívánja venni”. A közbenső ítélet indokaiból pontosan beazonosítható, melyik szerződési rendelkezést minősítette a felülvizsgálati közbenső ítélet tisztességtelennek. Egyébként a jogegységi panaszban referenciahatározatokként megjelölt határozatok a panaszban hivatkozott tartalmi körben nem tartalmazznak olyan jogalkalmazási elveket, amelyekről a támadott határozat az itt hivatkozott jogkérdésben eltért volna.
- [46] Megállapítható tehát, hogy az alperes által felvetett eljárási jogkérdésekben a jogegységi panasszal támadott határozatában a Kúria nem tért el a hivatkozott határozatoktól.
- [47] Az anyagi jogi sérelmek tekintetében hivatkozott a panaszos a Gfv.30.239/2020/3. és a Gfv.30.230/2021/5. számú határozatoktól való eltérésre. Az eltérőként megjelölt határozatok leszögezték, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelenségét a szerződéskötés időpontjára figyelemmel, így a szerződéskötéskor hatályos jogszabályok alapján kell megítélni. A panaszos szerint a panasszal támadott határozatában a Kúria viszont olyan jogszabállyal indokolta döntését, amely a 2007. augusztus 28-i szerződéskötést követően közel két évvel később lépett hatályba; a régi Ptk. ugyanis csak 2009. május 22. óta tartalmazta azt a szabályt, hogy az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.
- [48] A régi Ptk. 1998. március 1. és 2003. június 30. között hatályban volt – a 93/13/EGK irányelv szabályozásának figyelembevételével megállapított – 209/B. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve

a gazdálkodó szervezet és a fogyasztó közötti szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg. A jogszabályi rendelkezést a fogyasztói szerződés fogalmának a régi Ptk.-ba történt bevezetésére figyelemmel 2003. július 1-jei hatállyal módosították, 2006. február 28-ig hatályos szövege azt tartalmazta, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg. A régi Ptk. 1998. március 1. és 2006. február 28. között hatályban volt 209/B. § (5) bekezdése ugyanakkor kivételt fogalmazott meg az (1) bekezdésben foglalt főszabály alól, e kivételszabály szerint a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a szolgáltatást és ellenszolgáltatást meghatározó szerződési kikötésre, ha annak szövegezése egyértelmű és mindkét fél számára érthető. A szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó általános szabályokat 2006. március 1-jei hatállyal a régi Ptk. 209. §-ába helyezték át, és az irányelvnek való megfelelés érdekében újraszövegezésük is megtörtént. A régi Ptk. 2006. március 1-jétől hatályos 209. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. A régi Ptk. 2009. § (4) bekezdésének 2006. március 1. és 2009. május 21. között hatályban volt kivételszabálya szerint viszont a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre. A kivételszabályt 2009. május 22-i hatállyal áthelyezték a régi Ptk. 209. § (5) bekezdésébe és szövegezésében is módosították, megelőző szövegállapota ugyanis nem állt megfelelően összhangban az irányelv szabályozásával. A régi Ptk. így módosított, 2009. május 22-től hatályos 209. § (5) bekezdése szerint a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek. A módosítással egyidejűleg, ugyancsak 2009. május 22-i hatállyal a régi Ptk. 209. § (4) bekezdésébe új rendelkezést iktattak be, amely szerint az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.

[49] Az alkalmazandó anyagi jogi jogszabályok tekintetében hivatkozott eltérés körében megjelölt Gfv.30.239/2020/3. számú határozat nem felel meg

az összevetetőség [37] pontban írt követelményeinek. Annak az ügynek nem volt tárgya az árfolyamkockázati tájékoztató megfelelő volta, a kereset a közjegyzői ténytanúsítvánnyal kapcsolatos szerződési feltételt támadta. A Kúria eltérő ténybeli és jogi alapon hozott döntést, amely annyiban kötődik az alperes hivatkozásaihoz, hogy abban a Kúria – számtalan egyéb határozatához hasonlóan – kimondta: a szerződéses kikötés érvénytelenségét a szerződés megkötésének idején hatályos jogszabályi rendelkezésekre tekintettel kellett vizsgálni. A másik hivatkozott, összevetésre szintén nem alkalmas Gfv.30.230/2021/5. szám alatti határozat is rögzíti ezt a megállapítást, de nem a régi Ptk. hivatkozott rendelkezései, hanem a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelenségnek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet és a régi Pp. megjelölt rendelkezései tekintetében. Ebben az ügyben a Kúria az árfolyamkockázati tájékoztatót világosnak és érthetőnek találta, erre tekintettel kifejezetten nem foglalt állást arról, hogy az adós által kezdeményezhető, forintra való konvertálásnak van-e és ha igen mennyiben jelentősége (indokolás [39] pont).

[50] A jogegységi panasszal támadott határozat esetében az előzőekben kifejtett eltéréseknek azért van jelentősége, mert a Kúria – az egységes jogértelmezés érdekében – figyelemmel a 93/13/EGK irányelv rendelkezéseire és az EUB C-26/13. számú határozatának iránymutatására, kifejezetten az árfolyamkockázatot a fogyasztóra áthárító kikötés tisztességtelenségével kapcsolatban jogegységi határozatot hozott. A 2/2014. PJE 1. pontja szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések főszolgáltatás körébe tartozó azon rendelkezésének tisztességtelensége, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, főszabályként nem vizsgálható. Vizsgálható és megállapítható azonban a tisztességtelenség akkor, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos és nem volt érthető. Ha a kapott tájékoztatás nem volt megfelelő vagy elmaradt és a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós vagy az őt csak korlátozottan terheli, a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen. E polgári jogegységi határozatában a Kúria úgy foglalt állást, hogy a főszolgáltatást megállapító szerződéses kikötések tisztességtelenségének vizsgálatára vonatkozó, az előzőekben ismertetett időszakokban és megszüvegezéssel hatályban volt jogszabályi rendelkezéseket – eltérő megfogalmazásuk ellenére – egységesen, azonos tartalommal, az irányelv 4. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően kell értelmezni. A PJE indokolás III. 1. kifejezetten foglalkozik a régi Ptk. 2009. május 22-től hatályos rendelkezésének a korábban kötött, devizaalapú hitel- és kölcsönszerződésekre való alkalmazhatóságával. Eszerint: „[a]z, hogy az adott szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó

- rendelkezése világos, ill. érthető-e, annak ellenére vizsgálható, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések túlnyomó többségét a [r]Ptk.-nak a 2009. évi XXXI. törvénnyel történt módosítása előtt kötötték meg. A 2009. május 22-től hatályos hivatkozott módosítással ugyanis a szerződéskötések idején az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Társulási Megállapodás, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozás folytán már Magyarországon is irányadó Irányelv [93/13/EGK irányelv] rendelkezései kerültek átültetésre. A módosított szabályozás épp az Irányelv rendelkezéseire tekintettel a régi Ptk. 209. § (4) bekezdéseként egy olyan rendelkezést iktatott be, mely szerint: 'az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető'. Az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ítéletben kifejtettekben is következően a nemzeti bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát kötelese figyelembe venni, és amennyire csak lehetséges, az adott területen alkalmazandó irányelv szövegének és céljának megfelelően értelmezni oly módon, hogy az Irányelv által követett céllal összhangban álló eredményre jusson, kivéve, ha az a törvénnyel ellentétes jogértelmezéshez vezetne (64. és 65. pontjai). Tekintve, hogy a magyar jog egyetlen 2009. május 22. előtti szabályából sem vezethető le, hogy a nem megfelelően átültetett Irányelv érthetőségre, világosságra vonatkozó szabályai nem alkalmazhatóak, ezért az Irányelv alapján kell a vonatkozó szabályokat értelmezni." E tekintetben eltérő jogértelmezést a JPE határozat sem tartalmaz. A jogegységi panasszal támadott kúriai határozat jogértelmezése ezen a jogegységi határozaton alapul, a Kúria által meghozott jogegységi határozat pedig Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdése szerint a bíróságokra és így a Kúriára is kötelező. A Kúria eljáró tanácsa a közbenső ítéletével a jogegységi határozatban foglaltaknak megfelelően döntött, nem sértette meg az anyagi jogi jogszabály visszaható hatályának tilalmát, mert megfelelő jogszabály hiányában az irányelvet kellett közvetlenül alkalmaznia, de nem tért el az alperes által a jogegységi panaszban megjelölt és a támadott határozattal nem összevethető közzétett határozatoktól sem.
- [51] Fennállt a [38] bekezdésben írtak szerint elvárt összevethetőség az alperes által a kockázatfeltárás dokumentációban való elhelyezésével kapcsolatban hivatkozott referencia határozatok esetében. Ezeket a közzétett határozatokat is fogyasztó és pénzügyi közélet devizakölcsönrel kapcsolatos perben hozta meg a Kúria, és azokban felmerült az alperes által a jogegységi panaszban felvetett kérdés. A hivatkozott Pfv.21.121/2019/8., Pfv.20.626/2020/4., Gfv.30.230/2021/5. és Gfv.30.216/2021/12. szám alatti határozataiban a Kúria – az alperes által leírtaknak megfelelően – egységesen úgy foglalt állást, hogy nem kizárt, hogy az árfolyamkockázat viseléséről szóló világos és érthető tájékoztatás nem egy, hanem esetlegesen több okiratban – a szerződésben, kockázatfeltáró nyilatkozatban, általános szerződési feltételekben – szerepeljen, illetve nem elvárás, hogy az egyetlen helyen szerepeljen a szerződésben. A Kúria hivatkozott joggyakorlata szerint tehát valóban nem alapozza meg a kockázatfeltáró nyilatkozat világosságának az érthetőségének hiányát az, ha a tájékoztatás nem a szerződéses dokumentáció egy helyén, hanem több helyen vagy akár több dokumentumban található.
- [52] A panaszos állítása szerint a támadott határozat indokolásának [18] és [21] pontjaiban az a jogtétel jelenik meg, hogy a szerződési dokumentáció különböző helyein megjelenő árfolyamkockázati tájékoztatást nem lehet figyelembe venni, és ezért tér el az általa megjelölt precedensektől. Ezzel szemben a hivatkozott bekezdéseknek ilyen tartalma nincs. A [18] bekezdésben az olvasható, hogy „nem felel meg a tisztességes tájékoztatás követelményének az, ha a szerződés különböző rendelkezéseiből csak kikövetkeztethető az árfolyamkockázat fogyasztóra gyakorolt gazdasági következménye”. Tehát nem akkor, ha különböző helyekről kell összeolvasni, hanem akkor, ha ennek az összeolvasásnak az eredményeként is csak kikövetkeztethető. A [21] bekezdésben pedig egyáltalán nincs olyan szövegrész, amely az árfolyamkockázati tájékoztatás szétdaraboltságának kérdését érintené. A panasszal támadott érdemi döntés nem tette kifogás tárgyává az árfolyamkockázati tájékoztatásnak a szerződéstől elkülönülő dokumentumba foglalását, ezt a külön nyilatkozatot érdemben megvizsgálta, annak teljes szövegét figyelembe vette. A panaszos által hivatkozott jogkérdésben nem tért el a panaszban megjelölt referencia-határozatoktól.
- [53] Az alperes jogegységi panaszában foglaltaknak megfelelően a Kúria a Pfv.21.492/2017/4. és Pfv.21.562/2018/3. számú ítéleteiben a perbelivel tartalmilag lényegében azonos szerződéses dokumentációt vizsgált és ítélte meg a 2/2014. PJE iránymutatásaira figyelemmel. A jogegységi panasz által támadott határozattól eltérően a Kúria e döntéseiben a tisztességesség követelményét kielégítőnek minősítette az árfolyamkockázati tájékoztatást.
- [54] A Kúria azonban a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében 2021. november 22-én meghozta a már idézett Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatát, amely szerint a 2/2014. PJE határozat 1. pontja a továbbiakban csak a JPE határozatban kifejtett kötelező kiegészítő értelmezéssel alkalmazható. A JPE határozat szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet. A Kúria a továbbiakban a 2/2014. PJE határozat 1. pontját már csak a JPE határozat által adott kiegészítő értelmezéssel alkalmazhatta, azaz a JPE határozat tükrében az érintett árfolyamkockázati tájékoztatásokat újra kellett vizsgálnia. A JPE határozat és az azzal kötelezővé tett jogértelmezés meg is jelent a panasszal támadott

- határozat indokolásának [17] bekezdésében. Ennek eredményeképpen – a kiegészített kötelező értelmezés mellett – az eljárás tanács a korábbi határozatoktól eltérő következtetésre jutott.
- [55] A panaszos szerint az általa hivatkozott referenciahatározatokban megjelent jogértelmezés nem tér el a JPE határozatban foglalt kötelező értelmezéstől, mert a JPE határozat legtöbbször az EUB C-227/18. számú végzésére hivatkozott, az pedig nem támaszt olyan követelményt a kockázatfeltárással kapcsolatban, hogy meghatározott kifejezéseket, szófordulatokat tartalmazzon, elegendőnek tekinti, ha a tájékoztatás alapján a fogyasztó felismerheti és értékelni tudja kockázatának gazdasági jelentőségét. Ugyanakkor a panasszal támadott határozat sem meghatározott szófordulatok hiánya miatt minősítette tisztességtelenné az alperes által a felperes számára adott tájékoztatást, hanem annak olyan tartalmi hiányosságai folytán, amelyek a JPE határozattal kötelezővé tett értelmezés alapján elvárásaként fogalmazódnak meg.
- [56] Megállapítható tehát, hogy Kúria eltért ugyan az itt vizsgált és korábban közzétett határozataitól, ez az eltérés azonban indokolt volt, mivel a JPE határozat a Kúriát kötelezte és egyben kimondta azt is, hogy a Kúria bármely határozatának ezzel ellentétes jogértelmezése kötelező erejűként már nem hivatkozható, az ilyen határozatoktól való eltérésre a felülvizsgálati kérelemben és jogegységi panaszban sem lehet eredményesen hivatkozni. Az alperes által a jogegységi panasz eljárásban eltérőként megjelölt határozatok ennek megfelelően már nem hivatkozhatók, így a jogegységi panasz e tekintetben sem volt megalapozott.
- [57] Az alperes által hivatkozott, a fogyasztó számára biztosított forintosítási lehetőséggel kapcsolatban azt állapította meg a panasszal támadott határozata meghozatalakor a Kúria, hogy az azért nem alkalmas a szerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő rendelkezéseit ellensúlyozni, mert már önmagában a nem világos, nem egyértelmű szerződéses rendelkezés (tájékoztatás) megalapozza a korlátlan árfolyamkockázat fogyasztóra háritásának tisztességtelenségét ([13] bekezdés). A panaszos hivatkozása szerint e tekintetben jogkérdésben eltért a Kúria Gfv.30.340/2019/7. számon közzétett határozatától. Utalva a fenti [24] bekezdésben foglalt hivatkozásaira, az anyagi jogi jogszabály visszamenőleges alkalmazásának tilalma miatt vitatta a támadott közbenső ítéletnek azt az indokát, hogy a referencia-határozattól való eltérést a régi Ptk. 209. § (4) bekezdésének 2009. május 22-től hatályos rendelkezése tenné szükségessé.
- [58] A Kúria a Gfv.30.340/2019/7. számú határozatával egyetértett a másodfokon eljáró bíróságnak azzal az álláspontjával, hogy bár az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás nem volt elégséges, de a fogyasztó által igénybe vehető eszköz – a forint hitelre való átváltás lehetősége – miatt a szerződő felek közötti jelentős egyenlőtlenség hiányzott. A felülvizsgálati eljárás során azonban a Kúria az [50] bekezdésben már kifejtetteknek megfelelően kötve van a 2/2014. PJE határozathoz, attól nem térhetett el, a szerint pedig, ha az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezés a tájékoztatás nem megfelelő volta vagy elmaradása miatt tisztességtelen, a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen, azaz nincs mód a jogkövetkezmény alperes által hivatkozott esetleges elháríthatóságának vizsgálatára.
- [59] A panasszal támadott határozata indokolásában a Kúria rámutatott arra is, hogy a JPE határozat megerősítette azt a jogértelmezést, hogy a kölcsönszerződés részét képező általános szerződési feltételeknek az árfolyam kockázatviselését szabályozó kikötései a szerződés főszoftálatásába tartoznak, ezért adott esetben nem világos, nem érthető jellegük miatt előidézhetik a szerződés érvénytelenségét, és nem kötötte további előfeltételek vizsgálatához a kikötések tisztességtelenségének megállapíthatóságát. Kitért arra is, hogy bár a 93/13/EGK irányelv 8. cikke által szigorúbb fogyasztóvédelmi rendelkezések elfogadására a tagállamok számára biztosított lehetőség főszabály szerint nem terjed ki a tagállami legfelsőbb bíróságok gyakorlatára, azonban az EUB több ügyben is megnyilvánuló gyakorlata értelmében, ha a nemzeti legfelsőbb bíróságok a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelésére szolgáló bizonyos kritériumokat dolgoznak ki, amelyeket az alsóbb fokú bíróságoknak de facto be kell tartaniuk, vagy amelyek alkalmazása kötelező számukra, akkor ez összeegyeztethető az irányelvvvel, amennyiben az így használt kritériumok képesek hatékony jogorvoslatot nyújtani a fogyasztóknak, és az alsóbb fokú bíróságokat ez nem korlátozza az előzetes döntéshozatali kérdéseiknek az EUB elé terjesztésében (C-96/16. és C-94/17. számú egyesített ügyek 62–71. pontjai; C-118/17. számú ügy 60–64. pontjai). Ugyanígy értelmezte az EUB gyakorlatát a Kúria a Gfv.30.143/2021/4. számú és Gfv.30.480/2021/5. számú közbenső ítéletei meghozatala során is. E döntéseivel összhangban mutatott rá a Kúria a panasszal támadott határozata indokolásában, hogy a magyar jog szabályai és gyakorlata ezeknek az elveknek megfelelően az irányelvi minimum-szabályozásnál szigorúbb mércét állítottak fel, amely szerint önmagában a nem világos, nem egyértelmű szerződéses rendelkezés (tájékoztatás) megalapozza a korlátlan árfolyamkockázat fogyasztóra háritásának tisztességtelenségét.
- [60] A panasszal támadott határozat tehát ebben a kérdésben eltért ugyan a Gfv.30.340/2019/7. számú határozattól, de az eltérés indokolt volt, mert a 2/2014. PJE határozat kötelező a bíróságokra, lényegében a hivatkozott referenciahatározat tért attól.
- [61] Az alperes által felvetett azon kérdésben, amelyben az alperes előzetes döntéshozatali eljárást is indítványozott, a 93/13/EGK irányelv hivatkozott rendelkezéseit már számos EUB határozat értelmezte – köztük a 2/2014 PJE alapjául szolgáló C-26/13. számú, vagy az alperes által a kiegészítő beadványában megjelölt újabb határozat is – ismételt ilyen jellegű kérdés feltételére így nincs ok a normának a JPE határozatból is következő egyértelmű volta miatt és azért, mert a Kúriában a kifejtettek közül következően nem került fel kétség a szabály értelmét illetően (*acte clair*), az indítványt pedig nem alapozhatja meg az, ha az alperes nem ért egyet a jogegységi határozattal.

[62] Mindezekre figyelemmel a Jogegységi Panasz Tanács megállapította, hogy a jogegységi panasszal támadott Gfv.30.050/2022/5. számú közbenső ítéletével a Kúria ítélező tanácsa a panaszban megjelölt és hivatkozható határozatok közül a Gfv.30.340/2019/7. szám alatti ítélettel jogkérdésben eltért, de az eltérés indokolt volt, ezért a támadott határozatot – a Bszi. 41/D. § (1) bekezdés a) pontja alapján – hatályában fenntartotta.

Elvi tartalom

[63] Nem alapos a jogegységi panasz, ha a panasszal támadott határozat a Kúria korábbi, közzétett határozataitól jogkérdésben nem tért el, vagy eltért ugyan, de a korábbi közzétett határozat a Kúria által időközben meghozott jogegységi hatályú jogegységi panasz határozata folytán már nem hivatkozható, illetve az eltérés indokolt volt.

Záró rész

- [64] A jogegységi panasz eljárásban az államot terhelő költség nem merült fel, a panaszos az eljárási illetéket előzetesen megfizette, amelynek viselésére is köteles a Bszi. 41/D. § (4) bekezdése értelmében, ezért ezekről a kérdésekről a Kúriának rendelkeznie nem kellett.
- [65] A felperes kérte az alperest kötelezni a jogegységi panasz eljárásban a jogi képviselével felmerült költségei megfizetésére a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet (a továbbiakban IM rendelet) 3. § (2) bekezdése alapján. A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a jogegységi panasz eljárásban is megilleti költségtérítés a panasz eljárásra okot nem adó felet (Jpe.I.60.005/2021/5., Jpe.I.60.055/2021/10.). Erre tekintettel a Jogegységi Panasz Tanács a Bszi. 41/C. § (2) bekezdésére figyelemmel a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 82. § (1) bekezdése és 83. § (1) bekezdése alapján rendelkezett a felperes jogi képviselével felmerült költség megfizetéséről, amelynek összegét az IM rendelet 3. § (3) bekezdése alapján állapította meg.
- [66] A határozat közzététele a Magyar Közlönyben a Bszi. 41/D. § (5) bekezdésén alapul.
- [67] A határozat ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.
- [68] A Jogegységi Panasz Tanács a panaszt a Bszi. 41/C. § (8) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2023. június 5.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Döme Attila s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartók Levente s.k. bíró, Dr. Csák Zsolt s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Dr. Hajnal Péter bíró helyett, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Dr. Kovács András bíró helyett, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánzos Rita s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.II.60.006/2023/12. számú
határozata**

Rendelkező rész

A Kúria az adós jogegységi panaszát elutasítja.
A határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

A jogegységi panasz alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az adós 2008. augusztus 12-én bérleti szerződést kötött a bérbeadó neve bérbeadóval, a bérbeadó kizárólagos tulajdonát képező – általa addig is bérleti szerződésekkel hasznosított – cím1 alatt lévő, 6 143 m² alapterületű irodaház neve határozott idejű (204 hónapos) használatára.
- [2] A bérleti szerződés 4.14. pontjában a felek utaltak a tulajdonos bérbeadó által korábban már megkötött bérleti szerződésekre, egyúttal rögzítették a felek ezzel kapcsolatos célját: hogy a bérlő adós minden tekintetben a bérbeadó helyére lépjen a korábbi bérleti szerződésekben, és az ingatlan egyedüli főbérlőjeként azt a jelenlegi bérlőknek albérlte adja. Ennek megvalósulásához – egyebek mellett – kötelezettséget vállaltak a felek az ingatlan akkori bérlőivel háromoldalú megállapodások megkötésére is.
- [3] A bérleti szerződéshez kapcsolódott a felek 2008. augusztus 21-i kiegészítő szerződése, amelyben több – a jogegységi panasz elbírálása szempontjából érdektelen – részletkérdést szabályoztak.
- [4] Ezt követően 2008. augusztus 21-én a Zrt. neve. kölcsönszerződést kötött a Kft. neve-vel az Bérbeadó neve üzletrésze 100%-a megvásárlásának finanszírozására. A kölcsönszerződést óvadéki és biztosítéki célú engedményezési szerződések is biztosították.
- [5] Az adós így kötött ugyanezen a napon két külön óvadéki szerződést a Zrt. neve.-vel.
- [6] A Zrt. neve.-vel a kölcsönszerződésekből eredő követelések biztosítására maga a bérbeadó is biztosítéki célú engedményezési szerződést kötött, amely alapján a Zrt. neve.-re engedményezte az adóssal kötött bérleti szerződésből eredő követeléseit. Az engedményes a biztosított kölcsönökből eredően lejárt követelését volt jogosult az engedményezett követelésből kielégíteni. A bérbeadó az adóst az engedményezésről 2008. augusztus 21-én értesítette, és felhívta, hogy a bérleti szerződés szerint őt terhelő bérleti díjakat, egyéb fizetést a Zrt. neve2.-nél vezetett adósi bankszámlákra teljesítse.
- [7] A 2008. augusztus 12-i bérleti szerződést a felek többször módosították.
- [8] A 2008. október 13-i módosítással kikötötték, hogy az adós köteles a bérleti szerződés hatálya alatt valamennyi számlaforgalmát a Zrt. neve2.-nél vezetett bankszámlán bonyolítani.
- [9] A bérbeadó bérbeadó neve 2010. november 18. napján – 2010. december 31-ére – felmondta az adóssal kötött bérleti szerződést. Egyben felszólította az adóst a pontosan megjelölt számlák alapján fennálló 170 413 793 forint lejárt és nem vitatott bérleti díj tartozás és járulékai megfizetésére, továbbá a bérleti szerződés 7.3.5. pontja alapján további 28 163 820 CHF + áfa 2011. január 30-ig

- történő megfizetésére és a bérlemény birtokának visszabocsátására 2010. december 31-én.
- [10] A Kft. neve és az irodaház neve a hitelező társaságba 2010. december 31-én beolvadt.
- [11] A bérbeadó 2010. november 22-i kérelme alapján indult eljárásban az adós felszámolását a Fővárosi Törvényszék a 2011. május 25-én 7.Fpk.01-10-011151/42. számú végzésében rendelte el. A hitelező a kérelmét az adós bérleti szerződése alapján az általa megjelölt három számla szerinti tartozásra alapította. Az adós fizetéseképtelenségét a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla is e három számla szerint vizsgálta, amikor 2012. május 7-én a 12.Fpkf.45.069/2011/9. számú végzésével az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta, annak ellenére, hogy az eljárásba korábban jogutódként belépett Zrt. neve3. hitelező a másodfokú eljárás során, 2011. október 25-én a kérelme alapjául további számlák alapján esedékessé vált 299 624 536 forint tartozásra is hivatkozott.
- [12] A Zrt. neve jogutódjaként a Zrt. neve3 2011. március 18-án felmondta az adóssal kötött engedményezési szerződéssel is biztosított kölcsönszerződéseket, amellyel jogosultjává vált a bérleti szerződésből eredő bérbeadói követeléseknek.
- [13] Ezt követően 2011-ben visszaengedményezésről állapodott meg a bérbeadó jogutódjaként a hitelezővel.
- [14] A Budapest, 2011. keltezéssel, a Zrt. neve3 és a hitelező között létrejött, visszaengedményezési megállapodás megnevezésű megállapodás rögzítette, hogy a bérbeadó korábban, a 2008. augusztus 21-i engedményezési szerződéssel a Zrt. neve3-re engedményezte a közte és az adós között 2008. augusztus 21. napján kötött bérleti szerződés alapján a bérbeadónak (jelenleg a vitatott hitelezői igényt bejelentő hitelező) az adóssal szemben fennálló valamennyi követelését.
- [15] A visszaengedményezési megállapodásban a Zrt. neve3 és a vitatott igényt bejelentő hitelező abban állapodtak meg, hogy a Zrt. neve3 a megállapodás aláírásával visszaengedményezi a vitatott igényt bejelentő hitelezőre az engedményezett követelésnek a Fővárosi Bíróság előtt 7.Fpk.01-10-011151. szám alatt folyamatban volt, a megállapodás idején a Fővárosi Törvényszék előtt 12.Fpkf.45.069/2011. szám alatt, az adós felszámolásának elrendelése iránt folyamatban lévő eljárásban, a felszámolási kérelem alapjául szolgáló követelésekkel nem érintett részét.
- [16] Az adós 2012. július 16-i kezdő időponttal felszámolás alá került.
- [17] A vitatott igényű hitelező 2012. augusztus 24-én jelentette be hitelezői igényét az adós felszámolási eljárásában, amelyet a felszámoló vitatott, ezért azt elbírálás érdekében a törvényszéknek megküldte.
- [18] Az elsőfokú bíróság a 2015. március 2-án meghozott 7.Fpkh.01-13-000135/33. számú végzésével a hitelezői igény nyilvántartásba vételét elutasította. A fellebbezés folytán eljáró Fővárosi Ítéltábla a 29.Fpkhf.43.729/2015/15. számú végzésével az elsőfokú végzést hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.
- [19] A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság a 34.Fpkh.194/2016/125. számú végzésével a vitatott hitelezői igényt ismét elutasította. Végzését a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla a 12.Fpkhf.43.904/2019/4. számú végzésével hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasította. Ez utóbbi végzés indokolása szerint az adóssal szembeni követelés egy részének jogosultja a hitelező, nem mellőzhető ezért a bejelentett igény tételes és érdemi vizsgálata, illetve az igénybejelentőt megillető követelés szakértői bizonyítás keretében történő tisztázása.
- [20] Az utóbbi hatályon kívül helyezést követően a Fővárosi Törvényszék (a továbbiakban: elsőfokú bíróság) végzésével a hitelező által bejelentett hitelezői igény nyilvántartásba vételét elutasította. Indokolása szerint döntését a megismételt eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményére, illetve – a magánszakértői véleményre figyelemmel – annak kiegészítésére alapította. Megállapította, hogy a hitelező által előadottak ellenében a visszaengedményezési megállapodással nem került sor a felszámolási kérelem alapjául szolgáló követelésekkel érintett rész visszaengedményezésére, annak érvényesítésére a vitatott igényt bejelentő hitelező nem jogosult, ebből következően hiányzik a hitelező eljárásbeli legitimációja a nyilvántartásba venni kért igényből összesen 429 358 809 forint követelés tekintetében.
- [21] A követelés bérleti díj és mellékköltség követélesként érvényesített részeit megalapozatlanságára a bíróság szintén a szakértő – határozatban részletezett – megállapításai alapján jutott. A bérleti szerződés felmondását megalapozó fizetési késedelem a bíróság által elfogadott szakértői vélemény szerint nem állt fenn. Mindebből a bíróság arra következtetett, hogy felmondást megalapozó ok nélkül nem volt megalapozott a hitelező igénye a bérleti szerződés 7.3. és 7.3.7. pontjára alapított használati díj, a 7.3.5. pont alapján kártérítés és az ingatlan kiürítésével felmerült végrehajtási költség címén sem.
- [22] A vitatott igényt elterjesztő hitelező fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta. A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság jogi álláspontjával és döntésének indokaival. A fellebbezéssel összefüggésben utalt arra, hogy a hitelező – szakértő kizárásával kapcsolatos – érvelése, a szakvélemény aggályossága körében előadott levezetés nem helytálló, következésképpen a bizonyítás kiegészítése, illetőleg az elsőfokú eljárás megismétlése nem indokolt. A fentiek részletezésén túl kitért arra is, hogy a fellebbezés kiegészítésében előadottakkal szemben nem bírálhatta felül a szakértő kizárása tárgyában hozott határozatot.

A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata

- [23] A jogerős végzés ellen a hitelező nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyre figyelemmel a Kúria felülvizsgálati tanácsa a jogerős végzést – az elsőfokú végzésre is kiterjedő hatállyal – a Gfv.VI.30.543/2021/15. számú végzésében hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.
- [24] Megalapozottnak ítélte a hitelező felülvizsgálati kérelmét abban a kérdésben, hogy a jogerős végzés alapvető hibája a hitelező eljárásbeli legitimációjának és az adós bérleti szerződésből

- eredő kötelezettségének – ez utóbbiból adódóan egyben az adós szerződésszegésének – jogsértő megítélése az ügyben. Indokolása szerint mindez lényegében a bizonyítási eljárás hibájából, vagyis a szakkérdésen kívül (jogkérdésben) adott szakértői megállapítások figyelembevételéből, egyúttal a szakkérdésbe tartozó, de az egyéb bizonyítékokkal ellentétes további szakértői megállapítások elfogadásából és a bíróságok bizonyítékértékelő munkájának lényegében teljes hiányából következett.
- [25] Rámutatott: az ügyből kitűnően az elsőfokú bíróság jogkérdésben kérte a kirendelt szakértő állásfoglalását, amikor a szakértő feladatául tette elsőként a hitelezőt megillető követelés meghatározását a visszaengedményezés és hitelezői igénybejelentés összevetésével. Ezen túl szintén jogkérdésre tartozóan várta a szakértőtől – a további kérdések bázisaként is – a 2008. augusztus 12-i bérleti szerződés és annak módosításai értelmezését, és annak alapján a vizsgált időszakra a bérleti díj, továbbá a mellékköltség fizetési kötelezettség megállapítását. A bíróság helyett a szakértő meg nem engedett – a Kúria végzésében részletezettek szerint egyben téves – bizonyítékértékelő munkáját jelentette az adós teljesítésének megítélése is a szakvéleményben.
- [26] A Kúria kifejtette: tévedtek az ügyben eljáró bíróságok, amikor a perben így kirendelt szakértő véleményét érdemi döntésük alapjául elfogadták, holott az nem az eljárásban releváns szakkérdésben került előterjesztésre, amikor a bíróság feladatába tartozó bizonyítékértékelő, illetve szerződésértelmezési feladatot végezte el a visszaengedményezés hatályának, a bérleti szerződés és módosításai, valamint az engedményezési és az óvadéki ügyletek tartalmának megállapítása körében. A bíróság helyett a szakértő végezte el az ügyben a visszaengedményezési megállapodásra korlátozottan a visszaengedményezésben megállapodó felek nyilatkozatainak és szerződési akaratának feltárását, ezen túlmenően a bérleti szerződés szabályozási tartalmának azonosítását, a módosításokra vezető körülmények értékelését és az adós teljesítésének jogi minősítését is az óvadéki és az engedményezési ügyletek általa kiemelt elemeinek értékelésével.
- [27] Az előbb felsorolt tárgykörökben adott szakértői megállapítások a Kúria szerint az alapvetően okirati, illetve annak hiányában, szükség esetén tanúbizonyítást igényeltek: értékelésük és összevetésük – abban az esetben is, ha a szakértői bizonyítást szükségszerűen meg kellett előzzék a szakértői kérdések helyes megfogalmazása érdekében – a bíróság feladatába tartozott, következésképpen az ügyben eljáró bíróságok komoly eljárási hibát követtek el, amikor az említett jogkérdés eldöntésének és a bizonyítékértékelő munka elvégzésének komplett feladatát mind a visszaengedményezési megállapodás, mind a bérleti szerződés irányadó tartalmának feltárásában, mind az adós szabályszerű teljesítésének megítélésében a kirendelt szakértőre hárították, és a szakvélemény így adott, hiányos és hibás következtetését önmagában elfogadhatónak tartották érdemi döntésük alapjául.
- [28] A bíróságok által elfogadott szakértői vélemény a Kúria végzésében részletesen is kifejtettek szerint – azon túl, hogy alapvetően nem szakkérdésben, hanem jogkérdésben adta elő, ami a további szakértői következtetéseket is tévessé tette – egyben ellentétben is állt az egyéb bizonyítékokkal, különösen a csatolt okiratokkal.
- [29] Erre figyelemmel a jogerős végzés a Kúria szerint sértette – egyebek mellett – a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 3. § (1) és (2) bekezdését, 177. § (1) bekezdését, 182. § (3) bekezdését és a 206. § (1) bekezdését is.
- [30] A kifejtettek okán a Kúria részletesen ismertette a bíróság mérlegelési, illetve bizonyítékértékelési hibáit. Többek között rögzítette azt is, hogy helyesen hivatkozott a hitelező az eljárás során és a felülvizsgálati kérelmében is arra, hogy az adós bérlőként a bérbeadó felé terhelő fizetési kötelezettség mikénti teljesítését a bérleti szerződés és mellette az engedményezési, valamint az óvadéki szerződés tartalma együttesen határozta meg. Az ügyben eljáró bíróságok – a hivatkozott perjogi rendelkezések megsértésével – tekintettek az adóssal szerződő albérlők felé közölt engedményezési értesítőre önmagában úgy, hogy az egyben a bérleti szerződést kötő bérbeadó és bérlő adós jogviszonyában az ott minősülő kötelezett (bérlő) teljesítését is meghatározta és megvalósította.
- [31] A Kúria értelmezése szerint a kiemelt engedményezési értesítő az adós külön jogviszonyára tartozott, az adós kötelezettjei (albérlők) felé szolt, és az adós – nem pedig az adóssal szerződő bérbeadó – felé teljesítendő kötelezettségre vonatkozott.
- [32] A Kúria következtetése értelmében az adós által a tényállási részben részletesen ismertettek szerint 2008. augusztus 21-én kötött engedményezési és ugyanazonnap kötött második óvadéki szerződés alapján nemcsak az engedményezési szerződés kölcsönszerződést biztosító (biztosítéki) jellege, valamint az egyértelmű, hogy valamennyi, az említett szerződésekben megjelölt bankszámla az adós által nyitott – javára vezetett – bankszámla volt, de az engedményezési szerződés és az óvadéki megállapodás szabályozási tartalmából együttesen az is világosan kitűnik, hogy az adós engedményezési értesítőben utóbb megjelölt bankszámlája nemcsak úgynevezett engedményezési számla, hanem egyben óvadéki bankszámla is volt. Így merült fel a biztosítéki célú engedményezés hatályának beállta előtt az óvadéki bankszámlára történő teljesítés, az óvadéki bankszámla felett pedig az adósnak kifejezett rendelkezési joga volt az óvadéki szerződésben irtak szerint.
- [33] E körben hangsúlyozta a Kúria azt is, hogy a vizsgált óvadéki szerződés azzal együtt írta elő, hogy az adós a bérlemény hasznosításából befolyó bevételeit az óvadéki számlára kell megfizettesse a vele szerződő albérlőkkel, hogy egyben külön kitért arra is: az adós az óvadéki bankszámláról teljesíti (átutalja) a bérleti szerződés alapján őt terhelő, a bérbeadónak fizetendő és esedékessé vált bérleti díjakat, mellékköltségeket. Egyebekben ezen túlmenően is jogosult volt az adós a számlavezető beleegyezésével kifizetni az óvadéki számláról a bérlet ingatlanl kapcsolatosan a további működési és felújítási költségeket, amelyek nem a bérbeadó részére jártak. Mindebből következően az

- adós óvadéki bankszámlájára történt fizetés – attól függetlenül, hogy a számla egyben engedményezési bankszámla is volt és az albérlőkkel közölt engedményezési értesítőben megjelent – nem volt az adósnak a bérbeadó felé megvalósult teljesítéseként értékelhető.
- [34] A Kúria szerint a korábban kirendelt szakértő kizárását illetően tévedett az ügyben másodfokon eljáró bíróság abban is, hogy a kizárás megalapozottságára a másodfokú felülbírálat – a hitelező fellebbezése ellenére – nem terjedhetett ki. E körben indokolásában hivatkozott a régi Pp. 178. § (4) bekezdéséből, 254. § (1) bekezdéséből együttesen következően arra, hogy az elsőfokú bíróságnak a szakértő kizárásáról hozott és külön fellebbezéssel nem támadható végzését a másodfokú bíróság az érdemi döntéssel együtt – az azzal szemben benyújtott fellebbezés alapján – köteles felülbírálni.
- [35] A rendelkezésre álló adatok ugyanakkor a Kúria számára nem voltak elegendők annak megalapozott eldöntésére, hogy az érintett szakértő kirendelése és szakvéleményadás valóban kizárt volt-e, ezért annak vizsgálatát az elsőfokú bíróság feladatává tette annak hangsúlyozása mellett, hogy ha a bíróság a korábbi döntésétől eltérő következtetésre jut, a szakértő kizárásáról hozott korábbi határozatától maga is eltérhet, jogosult azt megváltoztatni.
- A jogegységi panasz**
- [36] A Kúria végzése ellen az adós nyújtott be jogegységi panaszt a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 41/B. § (2) bekezdésére alapítottnak, kérve a támadott végzés hatályon kívül helyezését, a bíróságokra kötelező jogértelmezés megállapítását, valamint a Kúria felülvizsgálati tanácsának új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását.
- [37] Arra hivatkozott, hogy a Kúria támadott végzése az engedményezési értesítést követően az engedményezett követelés adósa teljesítési kötelezettsége meghatározása, a felülvizsgálati eljárásban érvényesülő felülmérlegelési tilalom, a másodfokú eljárás tárgyát nem képező körülmények felülvizsgálata és a hatályon kívül helyezés esetén a megismételt eljárásban követendő utasításokat érintően jogkérdésben eltér a Kúria korábban a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett határozataiban kifejtett jogértelmezéstől.
- [38] Allítása szerint a hivatkozott határozatok értelmében az adósra az engedményezési jogügylet hibája nem hat ki, az adós az engedményezési értesítőnek megfelelően, az ott meghatározott engedményes (jogosult) részére az engedményezési értesítőben megjelölt módon és helyre köteles teljesíteni akkor is, ha az engedményező és az engedményes közötti jogviszonyból esetleg más is következne, az adós (kötelezett) fizetési kötelezettségére nem hat ki az engedményező és az engedményes közötti jogügylet tartalma. Érvelése szerint a Kúria végzése e jogértelmezéstől eltér mind a „visszaengedményezési megállapodás”, mind pedig a 2008. augusztus 21-i engedményezési értesítő tekintetében, mivel a visszaengedményezési megállapodással összefüggésben további olyan jogügyletek vizsgálata alapján kívánja az adós fizetési kötelezettségét meghatározni, amely jogügyletekben az adós nem volt fél. Szerinte a Kúria végzése a 2008. augusztus 21-i engedményezési értesítőt figyelmen kívül hagyva, az adós bérleti szerződés szerinti fizetési kötelezettsége jogosultjának személyét az engedményezés állítólagos biztosítéki jellegére hivatkozva az engedményezési értesítővel ellentétes módon az engedményezési szerződés joghatásának valamely hibája, állítólagos hatálytalansága alapján kívánja meghatározni, hogy az engedményezési szerződésben az adós nem volt fél, a vele közölt engedményezési értesítő semmilyen utalást nem tartalmaz bármilyen hatálytalanságra és az óvadéki szerződés a bérleti szerződésre nem hat ki.
- [39] E körben részletesen bemutatta az engedményezés mint jogintézmény lényegét és bírói gyakorlatát. Utalt arra, hogy az engedményezésről szóló értesítést követően az engedményezés joghatása a kötelezettre nézve akkor is beáll, ha az engedményezés valamely olyan hibában szenved, amely folytán az engedményesre a követelés mégsem száll át. Kiemelte, hogy az engedményesnek való teljesítés nem tagadható meg és a kötelezett nem hivatkozhat a vele szemben fellépő engedményessel szemben sem az engedményezés érvénytelenségére, sem annak hatálytalanságára vagy arra, hogy az engedményezett követelés az engedményes és az engedményező akarata alapján visszaszáll az engedményezőre. Álláspontja szerint, ha a kötelezett az engedményezési értesítőnek megfelelően az engedményesnek teljesít, úgy ez a teljesítés a kötelezettséget akkor is megszünteti, ha utóbb az engedményezés érvénytelennek, hatálytalannak vagy a felek akaratából az „engedményezőre visszaszálltnak” minősül.
- [40] Kitért arra is, hogy ha egy esetleges perben a bíróság az engedményezési szerződés érvénytelenségét állapítja meg, az is csak az engedményezési szerződés alanyainak jogviszonyára hat ki, viszont nem befolyásolja a kötelezett fizetési kötelezettségét (Pfv.20.021/2019/9., Gfv.30.226/2020/12.). Egy kúriai döntésből idézve emlékeztetett arra is, hogy az engedmény jogcímétől független (absztrakt) juttatás, az engedményező és az engedményes közötti jogcímnek csak az egymás közötti jogviszonyban van jelentősége, a kötelezett e jogcímre tekintet nélkül kerül az engedményessel jogviszonyba (Pfv.20.021/2019/9.).
- [41] Hivatkozott arra is, hogy az adóst az engedményezési szerződés esetleges érvénytelensége esetén is csupán egyszeri fizetési kötelezés terheli. Ez többek között azt jelenti, hogy ha az adós az engedményezőtől kapott szabályszerű értesítés alapján joghatályosan teljesített, arra való hivatkozással, hogy az engedményezés érvénytelen, nem válhat ismételt kötelezetté. Az adós nem köteles az engedményes és az engedményező közötti viszony vizsgálatára (Gfv.30.226/2020/12., Gfv.30.222/2013/6.).
- [42] Kiemelte azt is, hogy a Kúria gyakorlata szerint az engedményezett követelés kötelezettjének perbeli legitimációja sincs az engedményezés érvénytelenségének megállapítása iránti perindításra (Pfv.21.854/2013/4.).
- [43] Idézte a Kúria jogértelmezését abban a kérdésben is, hogy az engedményezési szerződés felbontását követően az engedményezett követelés nem száll vissza, a feleknek újabb engedményezésről szóló

- megállapodást kell kötniük a visszaengedményezésről annak érdekében, hogy a kötelmi ügylet megszűnését követően a dologi jogváltozást is az eredeti állapotnak megfelelően rendezzék (Pfv.20.345/2022/8.). Végezetül kitért a többszöri engedményezés kérdésére is (Pfv.21.343/2015/11.).
- [44] A bizonyítékok felülmérlegelésével összefüggésben hangsúlyozta, hogy a Kúria gyakorlata szerint a felülvizsgálati eljárásban csak kivételesen van lehetőség a felülmérlegelésre, így például akkor, ha a támadott határozat iratellenes, okszerűtlen következtetésen alapul vagy logikai ellentmondást tartalmaz. Álláspontja szerint a Kúria töretlen gyakorlata értelmében felülmérlegelésre csak akkor van lehetőség, ha a bizonyítékokból csak egy következtetés vonható le, és a támadott határozat nem ezt az egyetlen következtetést tartalmazza. Véleménye szerint a Kúria jogerős végzése ezt az elvet áttörve, jogkérdésben eltérve a lentebb bemutatott határozatoktól, a bizonyítékokat úgy értékelte újra és mérlegelte felül, hogy nem tett utalást arra, hogy a másodfokú bíróság nem az egyetlen helyes következtetést vonta le.
- [45] Érvelése szerint a felülvizsgálati eljárásban felülmérlegelésre csak akkor van lehetőség, ha a megállapított tényállás iratellenes, okszerűtlen vagy logikai ellentmondást tartalmaz. A Kúria gyakorlata szerint az minősíthető nyilvánvalóan okszerűtlen következtetésnek, amikor a bizonyítékokból csak egyfajta, a felülvizsgálattal támadott ítélettől eltérő következtetésre lehet jutni (Pfv.20.021/2019/9., Pfv.20.068/2017/9., Pfv.21.474/2011/10.).
- [46] Fontosnak tartotta kiemelni azt is, hogy a közzétett gyakorlat szerint nem állapítható meg iratellenesség azon a címen, hogy a fél álláspontja valamely bizonyíték bizonyító ereje tekintetében nem azonos a bíróságéval (Kfv.35.474/2011/7.).
- [47] Álláspontja szerint a felülvizsgálati eljárásban csak olyan kérdések vizsgálhatók, amelyek tárgyai voltak mind az elsőfokú, mind pedig a másodfokú eljárásnak. A Kúria e körben szerinte úgy írta elő a szakértő kizárásának ismételt vizsgálatát az elsőfokú eljárásban, hogy azt a hitelező sem a fellebbezésében, sem a megismételt eljárásban nem sérelmezte.
- [48] Ezzel összefüggésben is utalt a Kúria következetes gyakorlatára, amely szerint azok a kérdések, hivatkozások, amik a másodfokú végzés meghozatala alapját képező eljárásban nem váltak az eljárás részévé, nem képezik a felülvizsgálati eljárás részét sem, ezért vizsgálatuk a Kúria előtt kizárt (Gfv.30.543/2021/15., Pfv.20.797/2016/11.). Szerinte a következetes bírói gyakorlat értelmében olyan kérdésekben, amelyek nem voltak tárgyai az előzményi eljárási szakaszoknak, és amelyeket emiatt a másodfokú bíróság nem vizsgálhatott és ezért jogszabálysértést sem követhetett el, nem képezhetik a felülvizsgálat tárgyát (Pfv.21.209/2016/6., Pfv.20.797/2016/11., Gfv.30.203/2020/8.). Utalt arra, hogy a Kúria a fenti elvet többszörösen megsértette a végzésével.
- [49] Végül, érvelése szerint a támadott végzés hatályon kívül helyezés indokait ismertető része is ellentétes a Kúria közzétett gyakorlatával. Ennek indoka, hogy a régi Pp. 252. § (4) bekezdésével ellentétben a Kúria nem adott utasítást a megismételt eljárásban elvégzendő bizonyítási cselekményekre, illetve „végregelesen lezártnak tekinthető kérdésekre” hivatkozik, amely azonban az 1/2014. (VI. 30.) PK vélemény 4. pontja alapján fogalmilag kizárt arra figyelemmel, hogy a megismételt eljárást lefolytató bíróság a felvett bizonyítás eredménye alapján eljárási szabálysértés nélkül helyezkedhet a hatályon kívül helyezésről rendelkező határozatban foglalttól eltérő jogi álláspontra, ennek megfelelően hatályon kívül helyezés esetén szerinte semmilyen kérdés nem tekinthető végregelesen lezártnak (Pfv.21.119/2021/6.).
- Az ellenérdekű fél nyilatkozata**
- [50] Az ellenérdekű fél nyilatkozatában a jogegységi panasz elutasítását kérte.
- [51] Részletesen bemutatta a jogegységi panasz eljárás jogi természetét kitérve több, már közzétett jogegységi panasz ügyben meghozott határozatra. Hivatkozott arra, hogy a Kúria szerint a jogegységi panasz intézménye nem a per tárgyává tett jog- és érdeksérelem kiküszöbölésére, hanem a jogrendszer belső koherenciájának megteremtésére és fenntartására szolgál (Jpe.I.60.018/2021/10., Jpe.I.60.034/2021/3.). A Kúria a jogegységi panasz eljárásban az ítélező tanács által megállapított tényállást nem bírálhatja felül, mivel ez az eljárás nem jelent egy újabb teljes körű jogorvoslatot, a vizsgálat csak a közzétett és az ítélező tanács által meghozott döntések jogkérdésben való eltérésére szorítkozik (Jpe.I.60.029/2021/19.).
- [52] Álláspontja szerint a jogegységi panasszal támadható határozatok köre erősen korlátozott. A Kúria jogegységi panasszal támadott hatályon kívül helyező végzése a Bszi. 41/B. § (1) bekezdésére figyelemmel jogegységi panasszal nem támadható, mert az egyrészt nem a jogvita érdeméről szól, másrészt ebben a határozatban a Kúria nem végregelesen zárja le a jogvitát. Szerinte különbséget kell tenni az ügy érdemében hozott végzések, illetve a kasszációs jogkörben hozott hatályon kívül helyező döntések között. Utóbbi a jogvita érdemi és végleges elbírálását kizárja, így azzal szemben a jogegységi panasz eljárás mint „az utolsó bírósági jogorvoslati forma, amely végregelesen lezárja az ügyet” nem vehető igénybe. Erre figyelemmel kérte, hogy a Kúria a jogegységi panaszt mint jogegységi panasz eljárás tárgyát nem képező határozattal szemben előterjesztett panaszt „minden további vizsgálat nélkül” utasítsa el.
- [53] A panasz érdemét tekintve elsőként rögzítette, hogy az adós figyelmen kívül hagyja, hogy a jogegységi panasz eljárás speciális jogorvoslat, amely kizárólag a közzétett és az ítélező tanács által meghozott döntések jogkérdésben való eltérésére szorítkozik (Jpe.I.60.001/2021/2.). Ehelyett az adós – tartalma szerint – a Kúria támadott végzésével szemben egy meg nem engedett „quasi felülvizsgálati kérelmet” terjesztett elő. Ezzel összefüggésben rámutatott arra is, hogy a Jogegységi Panasz Tanács gyakorlata szerint a jogkérdésben történő eltérés interpretációjának kellően absztraktnak kell lennie, vagyis az egyedi ügytől elvonatkoztatva az adott jogi norma értelmezésének általános elveire, szempontjaira kell reflektálnia (Jpe.II.60.019/2021/18.).

- [54] Szerinte az adós tévesen értelmezi az ügyszakosság fogalmát is figyelemmel arra, hogy a Jogegységi Panasz Tanács által kidolgozott gyakorlat szerint a jogegység fogalma és követelménye kizárólag jogi értelemben egybevethető, ugyanazon jogkérdést felvető ügyekhez köthető, a jogegység követelményén keresztül ugyanis a Kúria azt hivatott biztosítani, hogy a bíróságok lényegében hasonló ügyeket azonos tartalommal döntsenek el. A kimunkált kúriai gyakorlat értelmében ügyszakosság alatt a döntések jogkérdésben való azonosságát kell érteni, amelynek vizsgálata során a Kúria szerint szigorúan kell venni az összehasonlított bírói döntésekben az alkalmazott anyagi jogszabály egyezőségét (hatály, normatartalom) és a jogértelmezés szempontjából releváns tények azonosságát. Következésképpen a Jogegységi Panasz Tanács gyakorlata szerint ügyszakosságról csak abban az esetben beszélhetünk, ha a jogegységi panaszban megjelölt határozatok azonos vagy nagyon hasonló jogi normát alkalmaznak, azonos vagy nagyon hasonló tényállás mellett (Jpe.I.60.005/2021/5.).
- [55] A jogegységi panasszal szemben támasztott követelmények tekintetében idézte a Kúria egyik döntését, amely szerint „a jogegységi panasz előterjesztő féltől elvárható, épp a jogintézmény sajátos jellege és a kötelező jogi képviselő okán, hogy a támadott döntés és a közzétett kúriai döntések közötti ügyszakosságot bemutassa, annak fennállását részletesen indokolja, a jogkérdésben való eltérést a kezdeményező pontosan megjelölje, és panaszában állítson fel párhuzamot a jogkérdés szempontjából releváns tények, alkalmazandó szabályok, az eljárás kereteit meghatározó kérelmi elemek hasonlóságára utalva, továbbá mutassa be, hogy a közzétett döntésekben milyen elvi megállapítás kerül rögzítésre, ugyanezen jogkérdésben milyen álláspontot fogadott el az ítélező tanács és indokolja meg, miben látja a közzétett és a támadott kúria döntés közötti eltérést” (Jpe.II.60.019/2021/18.).
- [56] Kitért arra is, hogy ha a panaszos indokolja ugyan, hogy miben látja az eltérést, de ezt nem konkrét jogértelmezési kérdésre, hanem a támadott kúriai eljárás vagy döntés vélt hiányosságaira vonatkoztatja, a döntések közötti eltérés nem állapítható meg (Jpe.I.60.011/2021/3.).
- [57] A kifejtettekre figyelemmel szerinte az adós jogegységi panasz nem megfelelő, mert az a BHGY-ben közzétett döntések releváns ténybeli háttérének bemutatásával teljes egészében adós marad, az ügyszakosság kimunkálása körében kizárólag az anyagi jogi háttér vélelmezett hasonlóságának tulajdonít jelentőséget és a jogegységi panasz túlnyomó részben a kezdeményező alapügyben elfoglalt jogértelmezésére koncentrál.
- [58] Az adós által felvetett jogértelmezési kérdésekkel összefüggésben elsőként utalt arra, hogy az engedményezést illetően az alapeljárásban semmilyen összefüggésben nem merült fel az adós által hivatkozott kúriai döntésekben vizsgált kérdések egyike sem, így például az, hogy bármelyik alapul fekvő engedményezési megállapodás érvénytelen volna, vagy az megszűnt volna és így az adósoknak az érvénytelenség, vagy a megszűnés okán másként kellett volna teljesíteni. Szerinte az ügyszakosság azért is hiányzik, mert az érintett engedményezés úgynevezett biztosítéki célú engedményezés volt, míg az adós által hivatkozott határozatok úgynevezett teljesítési engedményezés körében születtek. E körben részletesen elemezte a Kúria végzésének tartalmát és az összehasonlíthatóság kritériumainak hiányát.
- [59] A felülvizsgálati eljárásban érvényesülő felülmérlegelési tilalom megsértése körében szerinte az adós kiindulópontja téves, mert a jogegységi panasz eljárás nem a felülvizsgálati ügyszakban hozott döntés sérelmes megállapításainak kiküszöbölésére szolgál. A jogegységi panasz eljárás nem ad lehetőséget a felülmérlegelésre, a bizonyítékok újabb összevetésére és értékelésére (Jpe.I.60.018/2021/10.), az ítélező tanács által megállapított tényállás a jogegységi panasz eljárásban nem bírálható felül (Jpe.I.60.029/2021/9.).
- [60] A másodfokú eljárás tárgyát nem képező körülmények felülvizsgálatának kizártsága körében kitért arra, hogy egyfelől ez a kérdés – az előző bekezdésben kifejtettekkel azonos okból – a jogegységi panasz eljárásban nem vizsgálható, másfelől az adós irattalosan állítja, hogy a felvetett kérdésekre a hitelező korábban nem nyilatkozott. A szakértő kizárásával kapcsolatban kérdésben a hitelező a kizárást követően pár nappal a határozat visszavonása iránt terjesztett elő kérelmet, majd a másodfokú eljárásban 2021. szeptember 13-án kelt beadványában önállóan is foglalkozott a szakértő jogszabálysértő kizárásának a kérdésével. Az adós által felvetett egyéb kérdésekkel összefüggésben is dátum szerint megjelölte, hogy azokat az eljárás korábbi szakaszában mikor és milyen módon vetette fel.
- [61] A hatályon kívül helyezés esetén megismételt eljárásban követendő utasításokkal összefüggésben leszögezte: ez a kérdés, csakúgy mint az előző bekezdésekben felvetett jogértelmezési kérdések, nem képezhetik a jogegységi panasz eljárás tárgyát, ugyanakkor az adós által hiányolt utasításokat a Kúria végzése teljesen egyértelműen és beazonosítható módon tartalmazza. Végül röviden előadta azt is, hogy a hatályon kívül helyező végzés kötőerejével kapcsolatban, a jogegységi panaszban előadott érvelés nem ellentétes az 1/2014. (VI. 30.) PK vélemény 4. pontjával. Rámutatott: „az a körülmény, hogy felülvizsgálati eljárásban született végzés megállapításai nem egyeznek a kezdeményező álláspontjával, jogkérdésben történő eltérést nem alapoz meg” (Jpe.II.60.019/2021/18.).

A Kúria döntése és annak jogi indokai

- [62] A Kúriának a hitelező nyilatkozatára figyelemmel mindenekelőtt abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a hatályon kívül helyező végzés támadható-e jogegységi panasszal, vagy a folytatódó elsőfokú eljárás – ahogy arra a hitelező hivatkozik – a panasz előterjesztését a jogerős végzés nem érdemi jellege és „véglegessége” hiányában kizárja.
- [63] A jogegységi panasszal támadható határozatok köre a Bszi. két jogszabályhelyének egybevetésével határozható meg.
- [64] Az egyik a Bszi. 41/B. § (1) és (2) bekezdése, amely előírja, hogy jogegységi panaszban van helye – a pervezetésre vonatkozó végzés kivételével – a Kúriának az eljárási törvény alapján további

- fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy felülvizsgálati indítvánnyal (a továbbiakban: felülvizsgálati kérelem) nem támadható határozata ellen, ha a felülvizsgálati kérelemben a Kúria 2012. január 1. után hozott és a BHGY-ben közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre már hivatkoztak, és a Kúria az eltéréssel okozott jogsértést határozatában nem orvosolta, vagy ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – úgy tér el a Kúria közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbb fokú bíróságok határozatában nem került sor.
- [65] Az idézett szabály polgári ügyekben a felülvizsgálati kérelem előterjesztésének kizártságát teszi a panasz előterjesztésének előfeltételévé azzal, hogy a pervezető végzés ellen nincs helye jogegységi panasznak. Az adott ügyben alkalmazandó régi Pp. 271. § (1) bekezdés *e*) pontja értelmében nincs helye felülvizsgálatnak a Kúria határozata ellen. Pervezető végzésnek azok a technikai jellegű végzések minősülnek, amelyek a per (eljárás) célszerű menetének biztosítására irányulnak, továbbá amelyek a tényállás megállapításához szükséges bizonyítás elrendelésére vonatkoznak. A hatályon kívül helyező végzés nem tartozik ebbe a körbe, a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa az ilyen végzések ellen benyújtott panaszokat is elbírálja (lásd például: Jpe.II.60.027/2021/8.), következésképpen azok visszautasítására önmagában a hatályon kívül helyező jellegük folytán nincs lehetőség.
- [66] A másik, e körben értékelendő jogszabályhely a Bszi. 41/C. § (6) bekezdése. E jogszabályhely meghatározza azokat az okokat, amelyek esetén a panasz visszautasítására sor kerülhet. E bekezdés *g*) pontja a támadható határozattal szemben mindössze annyi követelményt támaszt, hogy az 2020. július 1-jét követően meghozott határozat legyen, egyéb esetekben nem teszi lehetővé a támadott határozat jellemzője alapján a panasz visszautasítását.
- [67] A fentiekén túl a Bszi. a panasszal támadható határozattal szemben egyéb, e körben értékelhető követelményt nem támaszt, a hitelező által felvetett érdemi és végleges jelleget a panasz előterjesztésének előfeltételül nem szabja. Mindezek okán a felülvizsgálattal már nem támadható, 2022. november 8-án meghozott hatályon kívül helyező végzés ellen benyújtott jogegységi panasz visszautasításának nincs helye, ezért a Kúria az adós jogegységi panaszát érdemben vizsgálta és megállapította, hogy a jogegységi panasz az alábbiakra figyelemmel alaptalan.
- [68] Az adós a jogegységi panaszát a Bszi. 41/B. § (2) bekezdése alapján terjesztette elő. A megjelölt rendelkezés értelmében jogegységi panasznak van helye, ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – úgy tér el a Kúria közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbb fokú bíróságok határozatában nem került sor.
- [69] A panasz tartalmára tekintettel a Kúria szükségesnek tartja rögzíteni a következőket.
- [70] A jogegység követelményét Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdése rögzíti, kimondva, hogy „[a] Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét.” E rendelkezés a Kúria jogegységi funkciójának kiemelt hangsúlyt ad; az Alaptörvényben konstituált feladatát a Kúria az ítélkezése során akkor teljesíti, ha a közzétett kúriai döntéseiben elfogadott jogértelmezés elvi tartalmát az azonos ügyekben követi.
- [71] Amint arra a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa már több esetben rámutatott: a jogegység fogalmát az egyes eljárási törvények nem definiálják, a Bszi. jogegységi eljárásra és jogegységi panasz eljárásra vonatkozó rendelkezéseiből, annak egyes eseteire vonható le – negatív oldalról – következtetés, amelynek értelmében a jogegység hiányát a korábbi döntéstől való indokolatlan eltérés okozza (Jpe.I.60.002/2021/7., Indokolás [19]).
- [72] A jogegység követelménye tehát sohasem absztrakt, hanem mindig konkrét ügyekhez, jogértelmezéshez köthető, az csak meghatározott és megjelölt bírói döntések tekintetében merülhet fel (Jpe.I.60.005/2021/5., Indokolás [30]). A jogegységi panasz eljárásokban formálódó gyakorlatot követve – a jogegység követelményén belül az az elvárás, hogy ugyanazon jogkérdést felvető ügyekben (ügyszabzonosság) a jogértelmezés is azonos legyen. Ha nincs meg az ügyek közötti azonosság, mert eltérő háttérűek a bírói döntések, akkor sem jogilag, sem tágabb értelemben nem értelmezhető a jogegység (Jpe.I.60.009/2022/10., Indokolás [43]).
- [73] Az említett ügyszabzonosság több tényező által befolyásolt, összetett jogi fogalom, amelyet mindig esetről esetre kell vizsgálni. Ennek során szigorúan kell venni például az összehasonlított bírói döntésekben az alkalmazott anyagi jogszabály egyezőségét (hatály, normatartalom) és a jogértelmezés szempontjából releváns tények lényegi hasonlóságát. Nincs ügyszabzonosság a Kúria szerint például azonos anyagi jogi háttér mellett eltérő kereseti vagy eltérő felülvizsgálati érvelés esetén (Jpe.I.60.009/2022/10., Indokolás [44]–[45]).
- [74] Mindemellett nyilvánvalóan eltérően kell vizsgálni az ügyszabzonosság fennállásának feltételeit eljárásjogi kérdések esetén, figyelemmel arra, hogy előfordulhat, hogy ugyanazon eljárásjogi rendelkezéseket eltérő ténybeli és anyagi jogi alapon elbírálandó ügyekben kell azonosan alkalmazni. E körben tehát annak kell jelentőséget tulajdonítani, hogy az alkalmazott eljárási rendelkezés azonos-e, és az összehasonlítandó ügyekben az alkalmazott normával összefüggésben felvetett absztrakt jogkérdés azonos vagy eltérő módon került megválaszolásra a határozatban (Jpe.II.60.027/2021/8., Indokolás [27]).
- [75] A Kúria gyakorlata következetes a tekintetben, hogy az ügyszabzonosság bemutatása a panaszos feladata: a jogegységi panaszt előterjesztő féltől elvárható, épp a jogintézmény sajátos jellege és a kötelező jogi képviselő okán, hogy a támadott döntés és a közzétett kúriai döntés közötti ügyszabzonosságot bemutassa, annak fennállását részletesen indokolja, a jogkérdésben való eltérést pontosan megjelölje, és panaszában állítson fel párhuzamot a jogkérdés szempontjából releváns tények, alkalmazandó jogszabályok, az eljárás kereteit meghatározó kérelmi elemek hasonlóságára utalva, továbbá mutassa be, hogy a közzétett döntésekben milyen elvi megállapítás került rögzítésre, ugyanezen jogkérdésben milyen álláspontot fogadott el az ítélkező tanács és indokolja meg, miben látja a közzétett és támadott kúriai döntés közötti eltérést (Jpe.II.60.019/2021/18., Indokolás [29]).

- [76] Az adós panaszára figyelemmel nem mellőzhető a megelőző – peres vagy nemperes – eljárás, illetve a jogegységi panasz eljárás viszonyának tisztázása sem.
- [77] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa már számos döntésében rámutatott, hogy a jogegységi panasz eljárás a jogegységet célzó *sui generis* eljárás, amely a jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgálja. Jogorvoslati eljárás ugyan, de hangsúlyozottan nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését sem.
- [78] Ahogy arra a hitelező is utalt, a Kúria több esetben kihangsúlyozta: a jogegységi panasz eljárás nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként” (Jpe.I.60.011/2021/3., Indokolás [20]; Jpe.II.60.030/2022/8., Indokolás [42]; Jpe.I.60.035/2022/7., Indokolás [17]; Jpe.II.60.036/2021/13., Indokolás [22]). Ez azt jelenti, hogy a jogegységi panasz eljárásban kizárólag a támadott és eltéréssel érintett határozatban kifejtett jogértelmezés egyezősége vizsgálható, nem pedig a kúriai határozat jogszabálysértő volta.
- [79] Az adós lényegében négy kérdésben állítja a támadott végzés kúriai joggyakorlattal ellentétes voltát.
- [80] Anyagi jogi kérdésben az engedményezési értesítést követően az engedményezett követelés adósa teljesítési kötelezettsége meghatározása, eljárásjogi kérdésekben pedig a felülvizsgálati eljárásban érvényesülő felülmérlegelési tilalom, a másodfokú eljárás tárgyát nem képező körülmények felülvizsgálata és a hatályon kívül helyezés esetén a megismételt eljárásban követendő utasításokat érintően látja szükségesnek a kötelező jogértelmezés mellett a támadott végzés hatályon kívül helyezését.
- [81] A Kúria az adós jogegységi panaszában előadott kérdéssel összefüggésben leszögezi: a panasz nem vet fel olyan jogértelmezési kérdéseket, amelyekkel kapcsolatosan a támadott és az eltéréssel érintett határozatok ténylegesen ellentétben állnának. Ahogy arra a hitelező is utalt a panaszra tett nyilatkozatában, az adós részben az eljárás során mindvégig előadott érveit ismétli meg, részben pedig a támadott végzés jogszabálysértő voltát állítja, mindezek alátámasztására hoz fel kúriai döntéseket, ugyanakkor a következetes – fentebb bemutatott – kúriai gyakorlattól eltérően nem olyan absztrakt jogértelmezési kérdésekre mutat rá a támadott végzésben, amelyekről a hivatkozott határozatok eltérnének.
- [82] A jogegységi panasz eljárásban a támadott és az eltéréssel érintett határozatok összehasonlíthatóságának alapvető követelménye, hogy mindkét – összehasonlítható ügyben meghozott – határozat állást foglaljon egy adott jogi kérdésben, méghozzá az alapos panaszhoz szükségszerűen egymáshoz képest ellentétesen. Ezt a Kúria akkor tudja megítélni, ha a jogegységi panaszt előterjesztő párhuzamba állítja egymással az érintett határozatokat, a fentebb kifejtettek szerint bemutatva, hogy – ebben az értelemben – „azonos” ügyekről van szó. Mindezek hiánya eleve kizárja az eredményes jogegységi panasz előterjesztését. Ehhez képest eltérő a helyzet akkor, ha a panasz a támadott határozat jogszabálysértő voltát elemzi oly módon, hogy annak megerősítésére egyéb, a szerinte helyes (jogszerű) gyakorlatot alátámasztó kúriai határozatokra is hivatkozik.
- [83] Az adós jogegységi panaszában az említett négy jogértelmezési kérdés egyikében sem mutatta be az ügyek összehasonlíthatóságának kritériumait (az ügyazonosság kérdését), ehelyett a hivatkozott döntések egyszerű leírását tartalmazza a panasz. Az ellentétek bemutatása helyett elemzi, hogy a támadott döntés miért jogszabálysértő, és emellett hivatkozik néhány olyan határozatra, amelyekben szerinte a Kúria helyesen járt el. Mindezzel gyakorlatilag panaszra a támadott kúriai döntés felülvizsgálatát célozza, amire a korábban kifejtettek szerint a jogegységi panasz eljárásban nincs jogi lehetőség.
- [84] Kiemelt hangsúllyal mutat rá a Kúria arra is: az adós által felvetett jogkérdések egyikében sem foglalt állást a felülvizsgálati tanács a támadott végzésben, az sem az engedményezést, sem az eljárási kérdéseket érintően nem tartalmaz olyan absztrahálható, tehát az adott ügytől elszakadó jogi levezetést, amellyel összefüggésben az eltérés vizsgálható lenne. Mindez a hivatkozott határozatokkal való egyezőség vizsgálatát nem teszi lehetővé.
- [85] A Kúria az adós által felvetett jogértelmezési kérdéseket érintően – röviden – az alábbiakra mutat rá.
- [86] Az engedményezés körében téves az adós kiindulópontja azzal kapcsolatban, hogy a támadott végzés az általa hivatkozott döntésekkel azonos jogértelmezési kérdéseket tartalmazna. Ahogy arra a hitelező nyilatkozatában helytállóan rámutatott: az adós által felvetett kérdések egyike sem olvasható ki a támadott végzésből, a Kúria nem vizsgálta azt, hogy bármelyik alapul fekvő engedményezési megállapodás érvénytelen volna, vagy az megszűnt volna, és így az adósoknak az érvénytelenség, vagy a megszűnés okán másként kellett volna teljesíteni. A Kúria az érintett engedményezéssel összefüggésben az adós teljesítését vizsgálta, és mindössze arra utalt, hogy az adós óvadéki bankszámlájára történt fizetés – attól függetlenül, hogy a számla egyben engedményezési bankszámla is volt, és az albérlőkkel közölt engedményezési értesítőben megjelent – nem volt az adósnak a bérbeadó felé megvalósult teljesítéseként értékelhető. Az engedményezéssel összefüggő – az adós által felvetett – jogértelmezési kérdések a felülvizsgálati eljárásban nem merültek fel.
- [87] A felülmérlegelés kereteit érintően a Kúria nem foglalt állást a támadott határozatban. A konkrét ügyben a meggyőződése szerint végezte el a bizonyítékok értékelését, nem érintve a korábban közzétett jogértelmezést. Szintén a felülvizsgálati eljárás helyes vagy helytelen voltára irányul az a hivatkozás, amely szerint a Kúria olyan körülményeket is a vizsgálata tárgyává tett, amelyek korábban az eljárásban nem merültek fel. A támadott végzés egyáltalán nem tér ki a felülvizsgálat kereteinek kérdésére, arra, hogy az eljárás során korábban felmerült vagy fel nem merült kérdések a felülvizsgálatban miként vizsgálhatók. Végül, az adós a megismételt eljárásra adott utasítások helyességét is kétségbe vonja, ugyanakkor rá kell mutatni arra, hogy a támadott végzés nem

foglalkozik az utasítások tartalmi vagy formai követelményeivel, ellentétben az adós állításával. A Kúria felülvizsgálati tanácsa a hatályon kívül helyező végzésében belátása szerint írta elő azokat az iránymutatásokat, amelyeket az elsőfokú bíróságnak figyelembe kell vennie.

- [88] Mindhárom eljárásjogi hivatkozással összefüggésben hangsúlyozza a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa, hogy ebben az eljárásban a vizsgálatnak nem lehet tárgya önmagában – jogegységi helyzet fennállása hiányában – a felülvizsgálati eljárás, illetve az abban meghozott kúriai határozat helyes vagy helytelen volta.
- [89] Mindezekre tekintettel nem állapítható meg, hogy a Kúria az adós által felvetett jogi kérdésekben az eltéréssel érintettként hivatkozott döntésekben kifejtett jogértelmezéstől eltért volna, ezért a Kúria a jogegységi panaszt mint alaptalant a Bszi. 41/D. § (3) bekezdése alapján elutasította. A hivatkozott bekezdés szerint, ha a Kúria a jogegységi panaszt elutasítja a határozat indokolásának elegendő csak erre a körülményre utalnia, az alkalmazott jogszabályok feltüntetése mellett, azzal, hogy az indokolásból ki kell derülnie, hogy az adott jogkérdés vonatkozásában a korábban közzétett és a megtámadott határozat között miért nem volt eltérés. Erre figyelemmel a Kúria a fentiekben az összehasonlíthatóság és az eltérés hiányát mutatta be, ezt meghaladóan a hivatkozott határozatok részletes bemutatását és elemzését mellőzte.
- [90] A Kúria a hitelező által a jogegységi panasz eljárásban 6. sorszámú előterjesztett kijavítás, illetve megváltoztatás iránti kérelem elbírálását mellőzte, figyelemmel arra, hogy az adós felszámolója az eljárásban személyesen nem tett nyilatkozatot.

Elvi rész

- [91] A jogegységi panasz eljárásban a vizsgálatnak nem lehet tárgya önmagában – jogegységi helyzet fennállása hiányában – a felülvizsgálati eljárás, illetve az abban meghozott kúriai határozat helyes vagy helytelen volta.

Záró rész

- [92] A jogegységi panasz elbírálásával összefüggésben költség az adós részéről a jogegységi panasz eljárás megfizetett illetékének összegében merült fel, amelyet a panasz alaptalansága folytán viselnie kell a Bszi. 41/C. § (2) bekezdésére és 41/D. § (4) bekezdésére figyelemmel.
- [93] A hitelező költséget nem számított fel, ezért arról dönteni nem kellett.
- [94] A határozat ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 15.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Dr. Márton Gizella s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Dr. Puskás Péter

s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Tóth Kincső s.k. bíró, Dr. Vítál-Eigner Beáta s.k. bíró

A Kúria

Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.020/2023/3. számú végzése

Rendelkező rész

A Kúria a felperes jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperes (a továbbiakban: panaszos) a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 42/B. § (2) bekezdése [helyesen: 41/B. § (2) bekezdése] alapján jogegységi panaszt terjesztett elő a Kúria Gfv.I.30.077/2023/2. számú, felülvizsgálatot megtagadó végzése ellen. Kérte a végzés hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontja szerint a Kúria végzése eltér a Kúria Jpe.60.015/2021/15. számú határozatának [11], [14] és [16] pontjában foglaltaktól.
- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [3] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h*) pontja értelmében a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az nem tartalmazza a (3) bekezdésben foglaltakat, és a megfelelő kiegészítés az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem történik meg.
- [4] A Bszi. 41/C. § (3) bekezdése szerint a jogegységi panaszban – a beadványra vonatkozó általános szabályokon túl – meg kell jelölni egyrészt azt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti, másrészt azt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít.
- [5] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a Bszi.-ben foglalt tartalmi követelmények mellett (a támadott és hivatkozott határozatok megjelölése), a félnek nem elég arra hivatkozni, hogy az egyik határozat eltért a másiktól, a panasz befogadásához szükséges, hogy az előterjesztő megjelölje, miben látja az eltérést. Az eltérés megjelölésének azonban konkrétan kell lennie, pontos jogértelmezésre vonatkozó álláspontnak kell utköznie pontos jogértelmezésre vonatkozó állásponttal. Be kell mutatnia tehát azt a lényegi háttérnyállást, azaz a szükséges ügyazonosságot, ami az összehasonlítás alapfeltétele. Ki kell munkálnia, hogy a támadott határozat konkrétan melyik jogszabályi rendelkezésre vonatkozó mely jogértelmezést hol nem tartotta be, hol tért el a támadott határozat jogkérdésben a Kúria közzétett jogértelmezésétől. Fel kell tárnai tehát az ügyek összehasonlítható tényállását, az ügyben felmerült jogkérdést, az alkalmazandó jogot; egy konkrét jogszabály konkrét határozatban való értelmezését kell összevetni egy hasonló helyzetben történt más értelmezéssel. (Jpe.I.60.011/2021/3. [22], Jpe.I.60.014/2021/5. [17], Jpe.II.60.002/2022/3. [11], Jpe.II.60.032/2022/5. [10], Jpe.I.60.013/2023/3. [7])

- [6] A panaszos megjelölte azt a határozatot, amellyel szemben előterjesztette a jogegységi panaszt és azt a közzétett határozatot is, amelytől jogkérdésben való eltérést állít, ezzel azonban a Bszi. 41/C. § (3) bekezdésének csak formailag tett eleget. A támadott határozatban ugyanis a Kúria a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 411. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálatot megtagadta, jogkérdésben nem foglalt állást. A panaszos egy jogértelmezést nem tartalmazó határozatot kér összevetni egy olyan jogegységi határozat hatályú határozattal, amely több jogkérdésben is tartalmaz állásfoglalást. Emiatt a jogkérdésben való eltérés vizsgálata – ami a jogegységi panasz eljárás érdemét jelenti – nem folytatható le, hiszen az összehasonlítás egyik eleme hiányzik. Megjegyzi a Kúria, hogy a Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozatban a panaszban felvetett jogértelmezési kérdések jelentős részében már állást foglalt, azonban abban az ügyben – jelen ügyszámhoz képest eltérően – a jogegységi panasszal támadott határozatban a Kúria a felülvizsgálati eljárás eredményeként a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- [7] A Kúria már több döntésében utalt arra is, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog-, és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőségét biztosítanak. (Jpe.I.60.001/2021/2. [13], Jpe.I.60.011/2021/3. [19], Jpe.I.60.014/2021/5. [14], Jpe.I.60.001/2022/3. [17], Jpe.I.60.015/2022/3. [16], Jpe.II.60.016/2022/3. [16], Jpe.II.60.036/2021/13. [22], Jpe.I.60.035/2022/7. [17], Jpe.II.60.030/2022/8. [42], Jpe.II.60.016/2023/4. [5], Jpe.I.60.013/2023/3. szám [10].) A panaszos előterjesztett az alapügyben felülvizsgálati és felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet is. A Kúria ez utóbbi elbírálása során már elvégezte az elemzést és a támadott határozata [18] bekezdésében megállapította, hogy a panaszos a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében egyrészt nem jelölt meg olyan jogkérdést tartalmazó határozatrészt, amely vonatkozásában a jogerős ítélet jogkérdésben való eltérése vizsgálható lenne; másrészt a tájékoztatás időbeli megfelelése (vagyis az, hogy a tájékoztatásnak szerződéskötés előttinek kell-e lennie, s ha igen, mennyivel korábban kell tájékoztatni a fogyasztót) olyan jogkérdés, ami nem volt a hivatkozott Jpe. 60.015/2021/15. számú határozat tárgya, azt a Kúria sui generis eljárása során egyáltalán nem vizsgálta. A Jpe. határozat hivatkozott bekezdései és a jogerős ítélet alapján a felperes kérelme szerint felmerült jogkérdések nem voltak összevethetők, így a Kúria a felülvizsgálatot nem engedélyezte. Ezt követően a panaszos által előterjesztett jogegységi panasz érvelése a felülvizsgálati eljárás lefolytatását célozta, az „másod-felülvizsgálati kérelemnek” tekinthető, mert abban a per korábbi szakaszában el nem fogadott saját álláspontját kívánta érvényesíteni úgy, hogy jogkérdésben történt eltérés nem is értelmezhető, hiszen a Kúria támadott, felülvizsgálatot megtagadó határozata jogkérdésben nem foglalt állást.
- [8] A jogegységi panasz eljárás egy a Bszi.-n alapuló, rendkívüli, jogerős utáni, jogegységet célzó, *sui*

generis eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként”. (Jpe.I.60.011/2021/3. [20], Jpe.II.60.036/2021/13. [22], Jpe.I.60.035/2022/7. [17], Jpe.II.60.030/2022/8. [42].)

- [9] Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h)* pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [10] A panaszos által előterjesztett költségmentesség iránti kérelem a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXXVIII. törvény (Kmt.) 11. § *c)* pontja értelmében nem volt teljesíthető, figyelemmel arra, hogy a Jogegységi Panasz Tanács a jogegységi panaszt visszautasította.
- [11] A jogegységi panasz visszautasítása folytán illetékfizetési kötelezettség nem merült fel az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 57. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján.
- [12] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 15.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Patyi András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Dr. Márton Gizella s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Dr. Puskás Péter s.k. bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró, Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Tóth Kincsó s.k. bíró, Dr. Vítál-Eigner Beáta s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.I.60.023/2023/4. számú
végzése**

Rendelkező rész

A Kúria az I. és II. rendű felperesek jogegységi panaszát visszautasítja.
A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperesek a Kúria Gfv.I.30.045/2023/2. számú, felülvizsgálatot megtagadó végzésével szemben a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban Bszi.) 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztettek elő, álláspontjuk szerint a Kúria végzése jogkérdésben eltér a Kúria Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi határozat hatályú jogegységi panasz határozatától.
- [2] A felperesek továbbá a jogegységi panasz benyújtásával egyidejűleg személyes költségmentesség iránti kérelmet terjesztettek elő a

- költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXCVIII. törvény (a továbbiakban Kmt.) 5. § (2) bekezdése alapján.
- [3] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [4] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdésének *c)* pontja szerint, a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [5] A jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban Itv.) 50. § (1) bekezdése értelmében illetékköteles. A Bszi. 41/C. § (2) bekezdés *h)* pontja értelmében a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban Pp.) költségkedvezményekre vonatkozó szabályai a jogegységi panasz eljárásban is irányadók. A Pp. 100. §-a alapján alkalmazandó Kmt. 5. § (2) bekezdése értelmében a fél részére költségmentességet kell engedélyezni, ha az (1) bekezdésben foglalt feltételek nem állnak fenn, de a bíróság a fél egyéb körülményeinek figyelembevételével megállapítja, hogy a fél létfenntartása veszélyeztetett.
- [6] A jogszabályi rendelkezésekre tekintettel a jogegységi panasz előterjesztője csak arra vonatkozó mentesség vagy kedvezmény esetén mentesül az illetékfizetési kötelezettség alól. Mindezek értelmében a jogegységi panasz befogadásához elvárható, hogy a panaszos vagy hiánytalanul fizesse meg az illetéket, vagy nyújtson be teljes körű, szabályszerű, érdemben elbírálható költségkedvezményre irányuló kérelmet. (Jpe.I.60.017/2021/4. [7]; Jpe.I.60.021/2022/3. [4]; Jpe.I.60.028/2021/4. [4]; Jpe.II.60.032/2022/5. [5]; Jpe.I.60.039/2022/6. [6]; Jpe.I.60.065/2022/3. [5])
- [7] A Kmt. felhatalmazása alapján megalkotott, a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog engedélyezésének alapjául szolgáló körülmények igazolásáról szóló 26/2017. (XII. 27.) IM rendelet (a továbbiakban Kmr.) 10. § (1) bekezdése értelmében (a rendeletben meghatározott kivételekkel) a kérelmezőnek minden vagyonáról nyilatkoznia kell – így különösen: ingatlanról, készpénzről, pénzügyi intézménnyel szemben fennálló követelésről, értékpapírról, ingó vagyontárgyról, követelésről, vagyoni értékű jogról. A Kmr. 10. § (3) bekezdése alapján a nyomtatványhoz mellékelni kell három hónapra visszamenőleg a fizetési számlát vezető pénzforgalmi szolgáltató igazolását a fizetési számla egyenlegéről, valamint három hónapra visszamenőleg a fizetésiszámla-kivonatát. Ha a kérelmező több fizetési számlával rendelkezik egy pénzforgalmi szolgáltatónál vagy több pénzforgalmi szolgáltatót vezet részére fizetési számlát, mindegyik vonatkozásában köteles az igazolásokat mellékelni.
- [8] A panaszosok a jogegységi panasz eljárás illetékét nem rótták le, a költségmentességre vonatkozó jogosultságuk alátámasztása érdekében a jövedelmüket igazoló iratokat nyújtottak be, azonban az I. rendű felperes által benyújtott iratok nem tartalmaznak három hónapra visszamenőleg a fizetési számla egyenlegét bizonyító pénzforgalmi szolgáltató által hitelesített bankszámlakivonatát.
- [9] A Kmr. 10. § (3) bekezdése eltérést meg nem engedő, kógens követelményt fogalmaz meg a költségmentesség engedélyezéséhez szükséges igazolások tekintetében, ezért a Kúria figyelemmel arra, hogy a jogegységi panasz eljárásban hiánypótlásnak nincs helye, az I. rendű felperes költségmentesség engedélyezése iránti kérelmét a Jpe.I.60.023/2023/3. számú végzéssel elutasította.
- [10] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h)* pontja értelmében a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az nem tartalmazza a (3) bekezdésben foglaltakat, és a megfelelő kiegészítés az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem történik meg.
- [11] A Bszi. 41/C. § (3) bekezdése szerint a jogegységi panaszban – a beadványra vonatkozó általános szabályokon túl – meg kell jelölni egyrészt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti, másrészt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít.
- [12] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a Bszi.-ben foglalt tartalmi követelmények mellett (a támadott és hivatkozott határozatok megjelölése), a félnek nem elég arra hivatkozni, hogy az egyik határozat eltért a másiktól, a panasz befogadásához szükséges, hogy az előterjesztő megjelölje, miben látja az eltérést. Az eltérés megjelölésének azonban konkrétan kell lennie, pontos jogértelmezésre vonatkozó álláspontnak kell utköznie pontos jogértelmezésre vonatkozó állásponttal. Be kell mutatnia tehát azt a lényegi háttértényállást, azaz a szükséges ügyazonosságot, ami az összehasonlítás alapfeltétele. Ki kell munkálnia, hogy a támadott határozat konkrétan melyik jogszabályi rendelkezésre vonatkozó mely jogértelmezést hol nem tartotta be, hol tért el a támadott határozat jogkérdésben a Kúria közzétett jogértelmezésétől. Fel kell tárnia tehát az ügyek összehasonlítható tényállását, az ügyben felmerült jogkérdést, az alkalmazandó jogot; egy konkrét jogszabály konkrét határozatban való értelmezését kell összevetni egy hasonló helyzetben történt más értelmezéssel. (Jpe.I.60.011/2021/3. [22], Jpe.I.60.014/2021/5. [17], Jpe.II.60.002/2022/3. [11], Jpe.II.60.032/2022/5. [10], Jpe.I.60.013/2023/3. [7])
- [13] A panaszosok megjelölték azt a határozatot, amellyel szemben előterjesztették a jogegységi panaszt és azt a közzétett határozatot is, amelytől jogkérdésben való eltérést állítottak, ezzel azonban a Bszi. 41/C. § (3) bekezdésének csak formailag tettek eleget. A támadott határozatban ugyanis a Kúria a Pp. 411. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálatot megtagadta, jogkérdésben nem foglalt állást. A panaszosok egy jogértelmezést nem tartalmazó határozatot kértek összevetni egy olyan jogegységi határozat hatályú határozattal, amely több jogkérdésben is tartalmaz állásfoglalást. Emiatt a jogkérdésben való eltérés vizsgálata – ami a jogegységi panasz eljárás érdemét jelenti – nem folytatható le, hiszen az összehasonlítás egyik eleme hiányzik. Megjegyzi a Kúria, hogy a Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozatban a panaszban felvetett jogértelmezési kérdések jelentős részében már állást foglalt, azonban abban az ügyben – jelen üggyhöz képest eltérően – a jogegységi panasszal támadott határozatban a Kúria a felülvizsgálati eljárás eredményeként a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

- [14] A Kúria már több döntésében utalt arra is, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőséget biztosítanak. (Jpe.I.60.001/2021/2. [13], Jpe.I.60.011/2021/3. [19], Jpe.I.60.014/2021/5. [14], Jpe.I.60.001/2022/3. [17], Jpe.I.60.015/2022/3. [16], Jpe.II.60.016/2022/3. [16], Jpe.II.60.036/2021/13. [22], Jpe.I.60.035/2022/7. [17], Jpe.II.60.030/2022/8. [42], Jpe.II.60.016/2023/4. [5], Jpe.I.60.013/2023/3. szám [10].) A panaszosok az alapügyben előterjesztettek felülvizsgálati és felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet is. A Kúria ez utóbbi elbírálása során már elvégezte az elemzést és a támadott határozata [18] bekezdésében megállapította, hogy a panaszosok a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmükben egyrészt nem jelöltek meg olyan jogkérdést tartalmazó határozatrészt, amely vonatkozásában a jogerős ítélet jogkérdésben való eltérése vizsgálható lenne; másrészt a tájékoztatás időbeli megfelelősége (vagyis az, hogy a tájékoztatásnak szerződéskötés előttinek kell-e lennie, s ha igen, mennyivel korábban kell tájékoztatni a fogyasztót) olyan jogkérdés, ami nem volt a hivatkozott Jpe. 60.015/2021/15. számú határozat tárgya, azt a Kúria *sui generis* eljárása során egyáltalán nem vizsgálta. A Jpe. határozat hivatkozott bekezdései és a jogerős ítélet alapján a felperesek kérelme szerint felmerült jogkérdések nem voltak összevethetők, így a Kúria a felülvizsgálatot nem engedélyezte. Ezt követően a panaszosok által előterjesztett jogegységi panasz érvelése a felülvizsgálati eljárás lefolytatását célozta, az „másod-felülvizsgálati kérelemnek” tekinthető, mert abban a per korábbi szakaszában el nem fogadott saját álláspontjukat kívánták érvényesíteni úgy, hogy jogkérdésben történt eltérés nem is értelmezhető, hiszen a Kúria támadott, felülvizsgálatot megtagadó határozata jogkérdésben nem foglalt állást.
- [15] A jogegységi panasz eljárás egy a Bszi.-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, *sui generis* eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként”. (Jpe.I.60.011/2021/3. [20], Jpe.II.60.036/2021/13. [22], Jpe.I.60.035/2022/7. [17], Jpe.II.60.030/2022/8. [42].)
- [16] A kifejtettekre tekintettel a Kúria a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) és h) pontja alapján a jogegységi panaszt – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasította.

Záró rész

- [17] A II. rendű felperes által előterjesztett költségmentesség iránti kérelem a Kmt. 11. § c) pontja értelmében nem volt teljesíthető, figyelemmel arra, hogy a Jogegységi Panasz Tanács a jogegységi panaszt visszautasította.
- [18] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 22.

Dr. Patyi András s.k. a tanács elnöke, Dr. Varga Zs. András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Csák Zsolt s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Hajnal Péter s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Táncczos Rita s.k. bíró

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.025/2023/4. számú végzése

Rendelkező rész

A Kúria a felperesek jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperesek a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 42/B. § (2) bekezdése [helyesen: 41/B. § (2) bekezdése] alapján jogegységi panaszt terjesztettek, elő a Kúria Gfv.I.30.025/2023/2. számú, felülvizsgálatot megtagadó végzése ellen. Kérték a végzés hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontjuk szerint a Kúria végzése eltér a Kúria Jpe.60.015/2021/15. számú határozatának [11] és [16] bekezdéseiben foglaltaktól.
- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [3] A Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja alapján – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [4] A jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 50. § (1) bekezdése értelmében illetékköteles. A Bszi. 41/C. § (2) bekezdés h) pontja értelmében ugyanakkor a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) költségkedvezményekre vonatkozó szabályai a jogegységi panasz eljárásban is irányadók. A jogegységi panasz előterjesztője csak arra vonatkozó mentesség vagy kedvezmény esetén mentesül az illetékfizetési kötelezettség alól.
- [5] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a jogegységi panasz befogadásához elvárható, hogy a panaszos vagy hiánytalanul fizesse meg az illetéket, vagy nyújtson be teljes körű, szabályszerű, érdemben elbírálható költségmentességi kérelmet.
- [6] A panaszosok illetéket nem róttak le, a jogegységi panaszban személyes költségmentesség engedélyezését kérték valamennyien. Kérelmükhöz azonban nem mellékeltek a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog engedélyezésének alapjául szolgáló körülmények igazolásáról szóló 26/2017. (XII. 27.) IM rendelet (Kmr.) 10. § (3) bekezdésében meghatározott minden iratot (a fizetési számlát

vezető pénzforgalmi szolgáltató igazolását három hónapra visszamenőleg a fizetési számla egyenlegéről, valamint három hónapra visszamenőleg a fizetésiszámla-kivonatot). A hiányos költségmentesség engedélyezése iránti kérelmeket ezért a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának elnöke – figyelemmel arra, hogy a jogegységi panasz eljárásban hiánypótlásnak nincs helye – a Jpe.I.60.025/2023/3. számú végzésével elutasította.

- [7] A jogegységi panasz előterjesztői tehát sem az illetékfizetési kötelezettségüket nem teljesítették, sem elbírálásra alkalmas költségmentesség iránti kérelmet nem nyújtottak be. Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [8] A jogegységi panasz visszautasítása folytán illetékfizetési kötelezettség nem merült fel az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja alapján.
- [9] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 22.

Dr. Patyi András s.k. a tanács elnöke, Dr. Varga Zs. András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Csák Zsolt s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Hajnal Péter s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánccs Rita s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.II.60.026/2023/4. számú
végzése**

Rendelkező rész

A Kúria a IV. rendű alperes jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A IV. rendű alperes (a továbbiakban: panaszos) a Kúria Pfv.II.20.169/2023/7. számú, az I–IV. rendű alperesek csatlakozó felülvizsgálati kérelmét visszautasító végzésével szemben a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban Bszi.) 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztett elő, álláspontja szerint a Kúria végzése jogkérdésben eltér a Kúria Pfv.VI.20.862/2022/11. számú ítéletétől.
- [2] A IV. rendű alperes kérte továbbá a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsát, hogy a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (8) bekezdése alapján tárgyalás megtartásával bírálja el.
- [3] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [4] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdésének a) pontja szerint a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt

visszautasítja, ha azt nem az arra jogosult nyújtotta be.

- [5] A panaszos a Kúriának az I–IV. rendű alperesek csatlakozó felülvizsgálati kérelmét visszautasító végzésével szemben terjesztette elő a jogegységi panaszt, amelynek jogalapjaként a Bszi. 41/B. § (2) bekezdését jelölte meg. A Bszi. 41/B. § (2) bekezdésének értelmezésére is vonatkoznak az ugyanezen § (1) bekezdésében írtak, amely szerint jogegységi panasznak a pervezetésre vonatkozó végzés kivételével a Kúriának az eljárási törvény alapján további fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható határozata ellen van helye. A csatlakozó felülvizsgálati kérelmet visszautasító végzés pervezetésre vonatkozó végzésnek tekinthető, az nem érdemi (az ügyet lezáró) határozat. Az alapügyben az eljárás a Kúria előtt továbbra is folyamatban van, ebben az I–IV. rendű alperesek – és így a panasz előterjesztője is – érintettek. A Bszi. 41/B. § (1) és (2) bekezdésében foglalt feltétel hiánya miatt nincs lehetőség a támadott határozattal szemben jogegységi panasz benyújtására, így erre az alapeljárás IV. rendű alperese sem jogosult.
- [6] A Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdésének c) pontja szerint visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [7] A jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 50. § (1) bekezdése értelmében illetékköteles. A jogegységi panasz előterjesztőjének ezért a panasz benyújtásakor vagy le kell rónia a szükséges eljárási illetéket, vagy megfelelő költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelmet kell előterjesztenie. (Jpe.I.60.017/2021/4. [7]; Jpe.I.60.021/2022/3. [4]; Jpe.I.60.028/2021/4. [4]; Jpe.II.60.032/2022/5. [5]; Jpe.I.60.039/2022/6. [6]; Jpe.I.60.047/2022/5. [5]; Jpe.I.60.065/2022/3. [5])
- [8] A panaszos 70 000 forint illetéket fizetett a Kúria számlájára. A rendelkezésre álló adatokból megállapítható, hogy a panaszos a jogegységi panaszt a törvényben előírt határidő utolsó előtti napján, 2023. május 3. napján nyújtotta be. Az eljárási illeték jóváírása azonban a panasz benyújtására nyitva álló harminc napos határidő utolsó napját (2023. május 4.) követő negyedik napon, 2023. május 8. napján történt meg, amelyet a Magyar Allamkincstártól érkezett számlakivonat igazolt.
- [9] A jogegységi panasz eljárásban a Kúria következetes – legutóbb a Jpe.I.60.047/2022/5. számú határozat [7] bekezdésében kifejtett – gyakorlata szerint: „ha jogszabályból más nem következik, továbbá a Kúriának nincs hivatalos tudomása róla és a panasz vagy mellékletei sem teszik ellenőrizhetővé, hogy az illeték átutalása mikor történt meg, akkor az illeték megfizetése időpontjának a jóváírás napját kell tekinteni.” (Jpe.I.60.010/2021/2. [5]) Amennyiben ez a jogegységi panasz előterjesztésére előírt 30 napos határidőn kívül esik, abban az esetben az illeték késedelmes megfizetése a panasz Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja szerinti visszautasításához vezet. A Kúria arra is rámutatott, hogy „a jogegységi panasz határidőn belül benyújtottnak csakis akkor tekinthető, ha nemcsak a panasz előterjesztése,

hanem az eljárási illeték lerovása is a törvényi határidőn belül megtörtént.” (Jpe.I.60.026/2021/5. [9])

- [10] Megállapítható, hogy az illeték megfizetése a jogegységi panasz benyújtására nyitva álló határidőn belül nem történt meg.
- [11] A kifejtettekre tekintettel a Kúria a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés a) és c) pontja alapján a jogegységi panaszt – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasította.

Záró rész

- [12] Az eljárás a jogegységi panasz visszautasítására tekintettel az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja szerint illetékmentes, ezért a panaszos az Itv. 80. § (1) bekezdés i) pontja alapján a jogegységi panasz eljárásban késedelmesen megfizetett 70 000 forint illeték visszatérítését a székhelye szerint illetékes állami adóhatóságtól kérheti.
- [13] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a panaszos tárgyalás tartása iránti kérelmét indokolatlannak értékelve a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (8) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.
- [14] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 30.

Dr. Patyi András s.k. a tanács elnöke, Dr. Varga Zs. András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Márton Gizella s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Orosz Árpád s.k. bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Stark Marianna s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Tóth Kincső s.k. bíró, Dr. Vitál-Eigner Beáta s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.I.60.027/2023/3. számú
végzése**

Rendelkező rész

A Kúria a felperes jogegységi panaszát visszautasítja.
A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperes (a továbbiakban: panaszos) a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) „42/B. § (2) bekezdése” alapján jogegységi panaszt terjesztett elő a Kúria Gfv.I.30.026/2023/4. számú, felülvizsgálatot megtagadó végzése ellen. Kérte a végzés hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontja szerint a Kúria végzése eltér a Kúria Jpe.60.015/2021/15. számú határozatának [11], [14] és [16] pontjában foglaltaktól.
- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [3] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés h) pontja értelmében a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az nem tartalmazza a (3) bekezdésben foglaltakat, és a megfelelő kiegészítés

az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem történik meg.

- [4] A Bszi. 41/C. § (3) bekezdése szerint a jogegységi panaszban – a beadványra vonatkozó általános szabályokon túl – meg kell jelölni egyrészt azt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti, másrészt azt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít.
- [5] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a Bszi.-ben foglalt tartalmi követelmények mellett (a támadott és hivatkozott határozatok megjelölése) a félnek nem elég arra hivatkozni, hogy az egyik határozat eltért a másiktól, a panasz befogadásához szükséges, hogy az előterjesztő megjelölje, miben látja az eltérést. Az eltérés megjelölésének azonban konkrétan kell lennie, pontos jogértelmezésre vonatkozó álláspontnak kell ütköznie pontos jogértelmezésre vonatkozó állásponttal. Be kell mutatnia tehát azt a lényegi háttérnyállást, azaz a szükséges ügyszorosságot, ami az összehasonlítás alapfeltétele. Ki kell munkálnia, hogy a támadott határozat konkrétan melyik jogszabályi rendelkezésre vonatkozó mely jogértelmezést hol nem tartotta be, hol tért el a támadott határozat jogkérdésben a Kúria közzétett jogértelmezésétől. Fel kell tárnai tehát az ügyek összehasonlítható tényállását, az ügyben felmerült jogkérdést, az alkalmazandó jogot; egy konkrét jogszabály konkrét határozatban való értelmezését kell összevetni egy hasonló helyzetben történt más értelmezéssel. (Jpe.I.60.011/2021/3. [22], Jpe.I.60.014/2021/5. [17], Jpe.II.60.002/2022/3. [11], Jpe.II.60.032/2022/5. [10], Jpe.I.60.013/2023/3. [7])
- [6] A panaszos megjelölte azt a határozatot, amellyel szemben előterjesztette a jogegységi panaszt és azt a közzétett határozatot is, amelytől jogkérdésben való eltérést állít, ezzel azonban a Bszi. 41/C. § (3) bekezdésének csak formailag tett eleget. A támadott határozatban ugyanis a Kúria a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 411. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálatot megtagadta, jogkérdésben nem foglalt állást. A panaszos egy jogértelmezést nem tartalmazó határozatot kér összevetni egy olyan jogegységi határozat hatályú határozattal, amely több jogkérdésben is tartalmaz állásfoglalást. Emiatt a jogkérdésben való eltérés vizsgálata – ami a jogegységi panasz eljárás érdemét jelenti – nem folytatható le, hiszen az összehasonlítás egyik eleme hiányzik. Megjegyzi a Kúria, hogy a Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozatban a panaszban felvetett jogértelmezési kérdések jelentős részében már állást foglalt, azonban abban az ügyben – jelen üggyhöz képest eltérően – a jogegységi panasszal támadott határozatban a Kúria a felülvizsgálati eljárás eredményeként a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- [7] A Kúria már több döntésében utalt arra is, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőségét biztosítanak. (Jpe.I.60.001/2021/2. [13], Jpe.I.60.011/2021/3. [19], Jpe.I.60.014/2021/5. [14], Jpe.I.60.001/2022/3. [17], Jpe.I.60.015/2022/3. [16],

- Jpe.II.60.016/2022/3. [16], Jpe.II.60.036/2021/13. [22], Jpe.I.60.035/2022/7. [17], Jpe.II.60.030/2022/8. [42], Jpe.II.60.016/2023/4. [5], Jpe.I.60.013/2023/3. szám [10].) A panaszos előterjesztett az alapügyben felülvizsgálati és felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet is. A Kúria ez utóbbi elbírálása során már elvégezte az elemzést és a támadott határozata [14]–[17] bekezdésében megállapította, hogy a panaszos a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében egyrészt nem jelölt meg olyan jogkérdést tartalmazó határozatrészt, amely vonatkozásában a jogerős ítélet jogkérdésben való eltérése vizsgálható lenne; másrészt a tájékoztatás időbeli megfelelősége (vagyis az, hogy a tájékoztatásnak szerződésenkötés előttinek kell-e lennie, s ha igen, mennyivel korábban kell tájékoztatni a fogyasztót) olyan jogkérdés, ami nem volt a hivatkozott Jpe. 60.015/2021/15. számú határozat tárgya, azt a Kúria *sui generis* eljárása során egyáltalán nem vizsgálta. A Jpe. határozat hivatkozott bekezdései és a jogerős ítélet alapján a felperes kérelme szerint felmerült jogkérdések nem voltak összevethetők, így a Kúria a felülvizsgálatot nem engedélyezte. Ezt követően a panaszos által előterjesztett jogegységi panasz érvelése a felülvizsgálati eljárás lefolytatását célozta, az „másod-felülvizsgálati kérelemnek” tekinthető, mert abban a per korábbi szakaszában el nem fogadott saját álláspontját kívánta érvényesíteni úgy, hogy jogkérdésben történt eltérés nem is értelmezhető, hiszen a Kúria támadott, felülvizsgálatot megtagadó határozata jogkérdésben nem foglalt állást.
- [8] A jogegységi panasz eljárás egy a Bszi.-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, *sui generis* eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként”. (Jpe.I.60.011/2021/3. [20], Jpe.II.60.036/2021/13. [22], Jpe.I.60.035/2022/7. [17], Jpe.II.60.030/2022/8. [42].)
- [9] Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h*) pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [10] A panaszos által előterjesztett költségmentesség iránti kérelem a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény (Kmt.) 11. § *c*) pontja értelmében nem volt teljesíthető, figyelemmel arra, hogy a Jogegységi Panasz Tanács a jogegységi panaszt visszautasította.
- [11] A jogegységi panasz visszautasítása folytán illetékfizetési kötelezettség nem merült fel az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 57. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján.
- [12] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. június 5.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Patyi András s.k. bírő, Dr. Balogh Zsolt s.k. bírő, Dr. Bartal

Géza s.k. bírő, Dr. Bartkó Levente s.k. bírő, Dr. Csák Zsolt s.k. bírő, Dr. Darák Péter s.k. bírő, Dr. Domonyai Alexa s.k. bírő, Dr. Döme Attila s.k. bírő, Dr. Dzsula Marianna s.k. bírő, Dr. Farkas Attila s.k. bírő, Dr. Hajnal Péter s.k. bírő, Dr. Harangozó Attila s.k. bírő, Dr. Kovács András s.k. bírő, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bírő, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bírő, Dr. Sperka Kálmán s.k. bírő, Dr. Tánzos Rita s.k. bírő

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.031/2023/4. számú végzése

Rendelkező rész

A Kúria a felperes jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperes (a továbbiakban: panaszos) a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) „42/B. § (2) bekezdése” alapján jogegységi panaszt terjesztett elő a Kúria Gfv.I.30.026/2023/4. számú, felülvizsgálatot megtagadó végzése ellen. Kérte a végzés hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontja szerint a Kúria végzése eltér a Kúria Jpe.60.015/2021/15. számú határozatának [11], [14] és [16] pontjában foglaltaktól.
- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [3] A Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *c*) pontja alapján – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [4] A jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 50. § (1) bekezdése értelmében illetékköteles. A Bszi. 41/C. § (2) bekezdés *h*) pontja értelmében ugyanakkor a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) költségkedvezményekre vonatkozó szabályai a jogegységi panasz eljárásban is irányadók. A jogegységi panasz előterjesztője csak arra vonatkozó mentesség, vagy kedvezmény esetén mentesül az illetékfizetési kötelezettség alól. A Pp. 100. §-a alapján alkalmazandó költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kmt.) 5. § (2) bekezdése értelmében a fél részére költségmentességet kell engedélyezni, ha az (1) bekezdésben foglalt feltételek nem állnak fenn, de a bíróság a fél egyéb körülményeinek figyelembevételével megállapítja, hogy a fél létfenntartása veszélyeztetett.
- [5] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a jogegységi panasz befogadásának feltétele, hogy a panaszos vagy hiánytalanul fizesse meg az illetéket, vagy nyújtson be teljes körű, szabályszerű, érdemben elbíráható költségmentességi kérelmet.
- [6] Az előterjesztő illetéket nem rótt le, a jogegységi panaszban személyes költségmentesség engedélyezését kérte. A Kmt. felhatalmazása alapján

- megalkotott, a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog engedélyezésének alapjául szolgáló körülmények igazolásáról szóló 26/2017. (XII. 27.) IM rendelet (a továbbiakban Kmr.) 10. § (1) bekezdése értelmében (a rendeletben meghatározott kivételekkel) a kérelmezőnek minden vagyonáról nyilatkoznia kell – így különösen: ingatlanról, készpénzről, pénzügyi intézménnyel szemben fennálló követelésről, értékpapírról, ingó vagyontárgyról, követelésről, vagyoni értékű jogról. A Kmr. 10. § (3) bekezdése alapján a nyomtatványhoz mellékelni kell három hónapra visszamenőleg a fizetési számlát vezető pénzforgalmi szolgáltató igazolását a fizetési számla egyenlegéről, valamint három hónapra visszamenőleg a fizetesiszámla-kivonatot. Ha a kérelmező több fizetési számlával rendelkezik egy pénzforgalmi szolgáltatónál vagy több pénzforgalmi szolgáltatót vezet részére fizetési számlát, mindegyik vonatkozásában köteles az igazolásokat mellékelni.
- [7] A panaszos a jogegységi panasz eljárási illetékét nem róta le, a költségmentességre vonatkozó jogosultsága alátámasztása érdekében a jövedelmét és a kiadásait igazoló iratokat (például állaskeresési járadékra jogosultságot igazoló irat, munkáltatói jövedelemigazolás, távközlési-, áram- és gázszolgáltató számlái) nyújtott be. Az előterjesztő azonban a kérelméhez nem csatolta a Kmr. 10. § (3) bekezdése által megkövetelt, három hónapra visszamenőleg érvényes bankszámlakivonatokat.
- [8] A Kmr. 10. § (3) bekezdése eltérést meg nem engedő, kogens követelményt fogalmaz meg a költségmentesség engedélyezéséhez szükséges igazolások tekintetében, ezért a Kúria figyelemmel arra, hogy a jogegységi panasz eljárásban hiánypótlásnak nincs helye, a felperesek költségmentesség engedélyezésére vonatkozó kérelmét a Jpe.I.60.031/2023/3. számú végzésével elutasította.
- [9] A jogegységi panasz előterjesztője tehát sem az illetékfizetési kötelezettségét nem teljesítette, sem elbírálásra alkalmas költségmentesség iránti kérelmet nem nyújtott be. Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [10] Az eljárás az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja szerint illetékmentes.
- [11] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. június 26.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Patyi András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Csák Zsolt s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyírőné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánzos Rita s.k. bíró

KOLLÉGIUMI VÉLEMÉNYEK

1/2023. (VI. 12.) KK vélemény a közigazgatási perekben a perorvoslatban részt vett bíró kizárásával kapcsolatos egyes kérdésekről

A Kúria Közigazgatási Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 27. § (1) bekezdése alapján a megelőző bírósági eljárásban részt vett bíró kizárásával kapcsolatos kérdések közigazgatási perekben történő egységes értelmezése érdekében a következő kollégiumi véleményt alkotta:

1. A perorvoslattal támadott határozat meghozatalát megelőző bírósági eljárásban való részvételt - az alábbi kivételekkel - kiterjesztően kell értelmezni.

2. Az ügy érdemében előterjesztett fellebbezés elintézéséből nincs kizárva az a bíró, aki a megelőző bírósági eljárásban hozott határozat elleni perorvoslat elintézésében részt vett.

A perorvoslat elintézéséből nincs kizárva az a bíró, aki a megelőző bírósági eljárásban hozott határozat elleni perorvoslat elintézésében részt vett.

3. A hatályon kívül helyező végzést hozó bíró nincs kizárva az új eljárás során hozott határozat elleni perorvoslat elintézéséből.

4. Az iratok visszaküldése iránt intézkedő bíró nem kizárt azon az alapon, hogy a perorvoslattal támadott határozat meghozatalát megelőző bírósági eljárásban részt vett.

* * *

1. A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 10. § (2) bekezdése szerint a perorvoslat elintézéséből ki van zárva az a bíró, aki a perorvoslattal támadott határozat meghozatalát megelőző bírósági eljárásban részt vett. A Kp. a megelőző bírósági eljárás fogalmát nem definiálja. Ugyanakkor a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényhez (a továbbiakban: régi Pp.) képest oly módon változott a szabályozás, hogy a Kp. 10. § (2) bekezdése alapján felvetődhet a kizárással érintett esetkörök bővítésének lehetősége.

2. A régi Pp. az egyes eljárási szintekhez képest differenciált szabályozást tartalmazott. A 15. § (1) bekezdése kifejezetten rögzítette, hogy a per másodfokú elintézéséből ki van zárva az a bíró, aki a per elsőfokú elintézésében részt vett. A 21. § (2) bekezdése kimondta, hogy a perújítás során nem járhat el az a bíró, aki a perújítással megtámadott ítélet meghozatalában részt vett. A 21. § (3) bekezdése pedig úgy rendelkezett, hogy nem járhat el az a bíró, aki a felülvizsgálati kérelemmel érintett határozatok meghozatalában részt vett. Hasonlóan differenciált szabályozást követ a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.). A Pp. 13. § (1) bekezdése változatlan formában tartalmazza a másodfokú eljárást érintő

kizárási szabályt: a per másodfokú elintézéséből ki van zárva az a bíró, aki a per elsőfokú elintézésében részt vett. A Pp. 13. § (2)–(3) bekezdése alapján már nem csak azt a bírót kell kizártnak tekinteni, aki a perújítással, illetve felülvizsgálattal támadott határozat meghozatalában részt vett, hanem azt is, aki az érintett határozatok meghozatalát megelőző bírósági eljárásban részt vett. Az Alkotmánybíróság a 3085/2018. (III. 14.) AB határozatában foglalkozott a bíró perorvoslati eljárásból történő kizárásával. Megállapította, hogy a Pp. jelenlegi szabályozása szigorúbb, amennyiben abszolút kizárási okként határozza meg a bíró korábbi eljárásban való részvételét és nem csak a döntéshozatalt tekinti kizárási oknak. Ez a szabály azt juttatja kifejezésre, hogy az a bíró, aki valamely döntésnek akár csak az előkészítésében részt vett, az ennek a döntésnek vagy eljárásnak a felülvizsgálatában ne vehessen részt. (3085/2018. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [38]). Fontos kiemelni, hogy az AB határozathoz kapcsolódó tényállás alapja a bíró szolgálati helyének megváltozása és ennek alapján a konkrét ügyben a felülvizsgálati bíróság tagjaként való eljárása. Ettől az eljárási jogi helyzettől világosan el kell határolni a konkrét ügyben ugyanazon fokon korábban eljáró bíró vagy bírósági tanács eljárását.

A Kp. 10. § (2) bekezdésének legfontosabb értelme – egyszerű megfogalmazásban – annak kizárása, hogy bárki saját döntése felülvizsgálatában bíróként részt vehessen.

3. A Kp. a bírák perorvoslati eljárásból történő kizárásával kapcsolatban önálló szabályokat tartalmaz, ezért a Pp. idézett szakaszai háttérszabályként nem alkalmazhatók. Ettől függetlenül, arra rámutatnak, hogy a támadott határozat meghozatalát megelőző eljárásban való részvétel a régi Pp. szabályainál szigorúbb feltételt támaszt. Az Alkotmánybíróság a 3467/2021. (XI. 12.) AB határozatában kifejezetten a Kp. 10. § (2) bekezdését értelmezve kimondta, hogy azt a bírót is érinti a kizárási ok, amelyik a perorvoslattal támadott határozat meghozatalát megelőzően olyan eljárási cselekményeknél is eljár, amelyek az érdemi döntést célozták vagy arra kihatással lehettek. A határozat példaként említi tárgyalás kitérését vagy az alperes nyilatkozattételre való felhívását, amelyek az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem formális cselekmények, hanem az ügy előbbre vitelét célozzák. Hasonlóképpen, az igazolási kérelemnek helyt adás az érdemi döntésre kihatással lehet, ami szintén megalapozza a bíró perorvoslatból való kizárását (3467/2021. (XI. 12.) AB határozat, Indokolás [52]).

4. A fentiek alapján a megelőző bírósági eljárásban való részvételt kiterjesztően kell értelmezni. A Kp. 10. § (2) bekezdése alapján nem vehet részt a perorvoslat elintézésében az a bíró, aki az érdemi határozat meghozatalában, továbbá a határozatot célzó vagy arra kiható eljárási cselekménynél eljár. A kiterjesztő értelmezés azt is jelenti, hogy a Kp. 10. § (2) bekezdése alapján kizártnak kell tekinteni azt a bírót, aki a megelőző eljárásban bármilyen okból (pl. helyettesítés) részt vett.

5. Felmerül annak a másodfokon ítélező bírónak az érdemi határozat elleni jogorvoslat elintézéséből történő

kizárása, amely korábban az elsőfokú eljárásban hozott végzéssel szemben benyújtott fellebbezést jogerősen elbírálta. A kérdésnek különösen amiatt van jelentősége, mert a Kp. a kizárás szabályait nem az egyes eljárási szintekhez igazítja. A megelőző bírósági eljárás fogalmát az eljárási szinttől függetlenül, egységesen minden perorvoslat (fellebbezés, felülvizsgálat, perújítás) vonatkozásában használja azzal, hogy perújítás esetén az esetleges felülvizsgálati eljárást is figyelembe kell venni az alapeljárások körében.

Ilyen értelemben a megelőző bírósági eljárásban való részvételt jelentené az is, ha a másodfokon eljáró bíró (tanács) az elsőfokú végzéssel szembeni fellebbezést korábban már jogerősen elbírálta, ezért később az ítélet elleni perorvoslat elintézéséből is kizártnak kellene tekinteni. Azonban a kizárási ok csak az adott, konkrét határozattal szemben benyújtott perorvoslat tekintetében érvényesül, éppen ezért nem fogadható el az az álláspont, miszerint bármelyik elsőfokú végzéssel kapcsolatban korábban lefolytatott perorvoslati eljárás kizártná tenné ugyanazt a másodfokon vagy felülvizsgálatban eljáró bírót (tanácsot) az ítélet elleni perorvoslati eljárás elintézéséből.

Nem lehet kizárási okra hivatkozni olyan másodfokú bíró vonatkozásában sem, aki az elsőfokú eljárásban korábban meghozott végzés elleni fellebbezést elbírálta. Ennek oka, hogy a kizárási ok csak a konkrét határozat elleni perorvoslat viszonylatában érvényesül, illetve az elsőfokú eljárás folyamatban léte alatt nincsen olyan érdemi döntés vagy az érdemi döntés meghozatalát célzó más döntés sem, amely megalapozhatná a bíró kizárását. Így például, nem hivatkozhat a Kp. 10. § (2) bekezdésére az azonnali jogvédelem tárgyában hozott végzés elleni fellebbezést elbíráló másodfokon eljáró bíró, aki korábban a keresetlevelet visszautasító végzés elleni fellebbezést jogerősen elbírálta [Kp. 51. § (8) bekezdés]. 6. A bíróság a másodfokú vagy felülvizsgálati eljárás eredményeként hozott hatályon kívül helyező végzésében az új eljárás lefolytatására iránymutatást ad, amely az elsőfokú (másodfokú) bíróságot köti [Kp. 110. § (3) bekezdés, 115. § (2) bekezdés]. A hatályon kívül helyező végzést hozó másodfokú (felülvizsgálati) tanács kizárása az új eljárásban hozott döntés elleni perorvoslat elintézéséből a Kp. 10. § (2) bekezdése alapján nem állapítható meg. Ennek oka, hogy a hatályon kívül helyezést követő eljárás nem megelőző, hanem új eljárásnak minősül. A másodfokú (felülvizsgálati) bíróság felülbírálati jogköre pedig arra korlátozódik, hogy a hatályon kívül helyezésben foglalt iránymutatásnak a megismételt eljárásban hozott döntés megfelel-e. A másodfokú (felülvizsgálati) bíróság tehát ismételtelen nem vizsgálja az alapeljárás jogszerűségét.

Eltérő a helyzet akkor, ha az érintett bíró a hatályon kívül helyező végzés meghozatalában ugyan nem vett részt, de a hatályon kívül helyezett döntés meghozatala során első vagy másodfokon bíróként eljár. Ilyen esetben, az alapeljárással érintett bíró a hatályon kívül helyezést követő új eljárásban hozott döntés elleni perorvoslat elintézéséből kizárt a Kp. 10. § (2) bekezdése alapján.

7. A másodfokú vagy felülvizsgálati bíróság részéről elrendelt iratvisszaküldés (a fellebbezéssel vagy annak felterjesztésével kapcsolatos egyéb hibák kijavítása, pótlása) nem alapozza meg a Kp. 10. § (2) bekezdésének alkalmazását az intézkedést elrendelő bíró esetében. Az iratvisszaküldés nem az ügy érdemében kerül kiadásra, tartalmában pedig a jogorvoslat szabályszerű gyakorlását szolgálja. Ezért az intézkedést elrendelő másodfokon

vagy felülvizsgálati jogkörben eljáró bíró az iratok ismételt felterjesztését követően nem tekinthető kizártnak a Kp. 10. § (2) bekezdése alapján.

BÜNTETŐ KOLLÉGIUM

207 Nem tekinthető az elállás önkéntesnek, ha azt az motiválja, hogy a terhelt a sértettet a dologelvétel érdekében élet kioltására alkalmas eszközzel megfenyegette, azonban a sértett a felszólításnak nem tett eleget, így a terheltnek a dologelvétel érdekében további, minőségileg más, nagyobb súlyú magatartást kellett volna kifejtenie. Ellenben el sem követi a rablás kísérletét az a terhelt, aki ugyan társa mellett a cselekménybe beavatkozik, de a dologelvételre irányuló fenyegetéstől kifejezetten elhatárolódik [Btk. 10. § (4) bek. a) pont és (5) bek., 365. § (1) bek. a) pont és (3) bek. b) pont].

- [1] A járásbíróság a 2021. október 15-én meghozott és kihirdetett ítéletével az I. r. és a II. r. terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett rablás büntetének kísérletében [Btk. 365. § (1) bek. a) pont, (3) bek. b) pont], társtettesként elkövetett lopás vétségének kísérletében [Btk. 370. § (1) bek., (2) bek. a) pont], továbbá a II. r. terheltet testi sértés büntetének kísérletében [Btk. 164. § (1) bek., (3) bek.]. Ezért az I. r. terheltet mint többszörös visszaesőt – halmazati büntetésül – 8 év fegyház fokozatú szabadságvesztésre és 8 év közügyektől eltiltásra, míg a II. r. terheltet – halmazati büntetésül – 6 év fegyház fokozatú szabadságvesztésre és 6 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy az I. r. terhelt nem bocsátható feltételes szabadságra, míg a II. r. terhelt a szabadságvesztés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Ezen túlmenően az I. r. és II. r. terhelték vagyonára egyezően 18 092 forint erejéig vagyonelkobzást rendelt el, a II. r. terhelt tekintetében pedig elrendelte a kerületi bíróság végzésével kiszabott 1 év 5 hónap börtön fokozatú szabadságvesztés utólagos végrehajtását.
- [2] A védelmi fellebbezéseket elbírálva a törvényszék mint másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta. Az I. r. terhelt cselekményeit társtettesként elkövetett garázdaság büntetének [Btk. 339. § (1) bek., (2) bek. d) pont] és társtettesként elkövetett lopás vétségének [Btk. 370. § (1) bek., (2) bek. a) pont], míg a II. r. terhelt cselekményeit társtettesként elkövetett garázdaság büntetének [Btk. 339. § (1) bek., (2) bek. d) pont], társtettesként elkövetett lopás vétségének [Btk. 370. § (1) bek., (2) bek. a) pont] és testi sértés büntetének kísérletének [Btk. 164. § (1) bek., (3) bek.] minősítette. Az I. r. terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés és közügyektől eltiltás tartamát egyezően 3 évre, míg a II. r. terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát 2 év 3 hónapra, a közügyektől eltiltást pedig 3 évre enyhítette azzal, hogy a II. r. terhelt esetében a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát börtönben határozta meg.
- [3] A bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a megyei főügyészség terjesztett elő felülvizsgálati indítványt az I. r. és a II. r. terhelték terhére, a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpontjában meghatározott okból.
- [4] Indokai szerint a törvényszék a megállapított tényállás alapján tévesen helyezkedett arra az álláspontra, hogy a bűncselekmény befejezése az I. r. és a II. r. terhelt önkéntes elállása folytán maradt el.
- [5] Részletesen kifejtette: az irányadó tényállás alapján a másodfokú bíróság helytelenül állapította meg azt, miszerint az I. r. és a II. r. terheltet semmilyen külső, rajtuk kívül álló körülmény nem akadályozta abban, hogy az általuk megkísérelt rablási cselekményt a dolog elvételevel befejezzék. Erre figyelemmel az sem foghat helyt, hogy a sértett a jogtalan támadással szemben semmilyen ellenállást nem tanúsított.
- [6] Rámutatott, hogy önkéntes elállás hiányában a Btk. 10. § (4) bekezdés a) pontjában írt büntethetőséget kizáró ok az I. r. és a II. r. terhelt javára nem áll fenn, így az ügynevezett maradékbűncselekmény megvalósulásának (5) bekezdés szerinti vizsgálata sem indokolt.
- [7] Érveiből következően a bűncselekmény helyes minősítése a Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott, és a (3) bekezdés b) pontja szerint minősülő és büntetendő felfegyverkezve elkövetett rablás büntetének kísérlete, amit az I. r. és a II. r. terhelték társtettesként követtek el.
- [8] Kitért a főügyészség arra is, hogy a törvényszék minősítés az I. r. és a II. r. terhelt esetében is törvényszék büntetés kiszabását eredményezte, ugyanis a felfegyverkezve elkövetett rablás büntette 5 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, szemben a másodfokú bíróság által megállapított garázdaság büntetének 3 hónaptól 3 évig terjedő büntetési tételével.
- [9] A többszörös visszaeső I. r. terhelt tekintetében hozzátette, hogy a Btk. 89. § (1) bekezdésének alkalmazásával a Btk. 81. § (1)–(4) bekezdései alapján halmazati büntetesként 5 évtől 18 évig terjedő szabadságvesztés szabható ki, amelynek a Btk. 80. § (2) bekezdése szerinti középértéke 11 év 6 hónap. Ezzel összefüggésben kiemelte, hogy a Btk. 89. § (2) bekezdése szerint a többszörös visszaesővel szemben a büntetés a Btk. 82. § (1) bekezdése alapján csak különös méltánylást érdemlő esetben enyhíthető, azonban ilyen körülmény rá nézve nem volt feltárható.
- [10] A II. r. terheltet illetően arra hivatkozott, hogy a terhére rótt 3 rendbeli bűncselekmény miatt 5 évtől 10 – helyesen 15 – évig terjedő szabadságvesztés szabható ki, amelynek a középértéke 10 év, emellett a Btk. 82. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) és c) pontjai és (4) bekezdése alapján vele szemben legkevesebb 1 évi szabadságvesztés szabható ki.
- [11] Mindezekre figyelemmel indítványozta, hogy a Kúria a jogerős határozatot változtassa meg, az I. r. és a II. r. terhelttel szemben lényegesen hosszabb tartamú, a büntetési tétel középértékét el nem érő, és az elsőfokú bíróság által kiszabott szabadságvesztés mértékét meg nem haladó – fegyház fokozatú – szabadságvesztést, és ezzel arányos, felemelt tartamú közügyektől eltiltást szabjon ki.

- [12] A Legfőbb Ügyészség átiratában a főügyészség felülvizsgálati indítványát – hivatkozva az EBH 2004.1110. számú közlést – eseti döntésre is – fenntartotta és érdemben is azzal egyező indítványt tett.
- [13] A főügyészség indítványára tett észrevételében az I. r. és a II. r. terhelt is a felülvizsgálati indítvány elutasítását és a másodfokú ítélet hatályban tartását indítványozta.
- [14] Az I. r. terhelt indokai szerint a törvényszék helyesen jutott arra az álláspontra, hogy a bűncselekmény befejezése az önkéntes elállásuk folytán maradt el, bár rablási szándéka neki és a II. r. terheltnek sem volt.
- [15] A II. r. terhelt kifejtette, hogy a kést elővette ugyan, de a sértetthez annak kinyújtott lába miatt nem tudott volna közelebb menni, ráadásul az I. r. terhelt is „részállt”, hogy azt azonnal tegye el, amit meg is tett. Az incidensről készült kamera- és hangfelvétel alátámasztaná, hogy se fenyegetés, se követelés nem történt, az I. r. terhelt pedig ki akarta fizetni a kért cigarettát. A felvétel alapján – ami az alapeljárásban nem került beszerzésre – az is tisztázható lenne, hogy a helyszínen mindössze 1-2 ember volt, az is távolabb tőlük. Észrevételezte a II. r. terhelt azt is, hogy garázdaság elkövetése se állt szándékukban, de a hangoskodás miatt megvádolták őket. A garázdaságot el is ismerték, aminek 5 hónap után változott meg a minősítése.
- [16] A felülvizsgálati indítvány az I. r. és a II. r. terhelt terhére irányult és az I. r., valamint a II. r. terhelt védője is kérte nyilvános ülés tartását, így a Kúria a Be. 660. § (2) bekezdés a) pontja alapján nyilvános ülésen határozott.
- [17] A nyilvános ülésen a megyei főügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítványt a Legfőbb Ügyészség fenntartotta az abban foglalt indokokkal egyezően.
- [18] Az eljáró ügyész előadta, hogy a felülvizsgálati indítvány mindkét terhelt esetében a terhükre irányult, a Be. 649. § (1) bekezdés b) pontjának I. fordulata szerinti okból a ba) alpontra alapítottan. Nevezetesen, hogy az alapügyben meghozott jogerős ügyszózatnak III. tényállási ponthoz kapcsolódó cselekmény minősítése törvénysértő, és ez generálta a törvénysértő büntetésnek a kiszabását.
- [19] Álláspontja szerint eljárási szabálysértés az alapügyben nem állapítható meg. A felülvizsgálati indítvány tekintetében indokolt a Be. 659. § (1) bekezdése szerinti szabályokra utalni, mely szerint a felülvizsgálat során a tényálláshoz kötöttség elve érvényesül, az alapügyben megállapított tényállás támadhatatlan. Ennek kiemelését arra tekintettel tartotta indokoltak, hogy a másodfokú bíróság ítélete indokolásának [27] bekezdésében a tényálláshoz tartozónak tekintette az elsőfokú ítélet indokolása [43] bekezdésének utolsó mondatát is, mely álláspontja szerint téves. A bírói gyakorlat szerint ugyanis ítéletszerkesztési hiba folytán, ha valamely ténymegállapítás nem a történeti tényállásban, hanem tévesen a határozat indokolásában nyer rögzítést, azt az irányadó tényállás részének kell tekinteni. Ez azonban csak a ténymegállapításokra igaz. A másodfokú bíróság által a felülvizsgálati eljárásban irányadó tényálláshoz tartozónak tekintendően a tényállás részeként elfogadottak ténymegállapításnak nem minősülnek, pusztán az alapügyben eljáró bíróság bizonyítékértékelő tevékenysége körében az egyik tanú vallomásra történő hivatkozást rögzítene, amely a terheltek tagadásával szemben álló bizonyítékok körébe tartozott. Ekként az irányadó tényállás részének tekinteni nem lehet.
- [20] Kifejtette, hogy az irányadó tényállás büntetőjogi megítélése tekintetében ellentétes álláspont megállapításra jutott az első- és a másodfokú bíróság. Az elsőfokú bíróság ezt a cselekményt a rablás súlyosabban minősülő eseteként értékelte, és a vád szerinti minősítés is ez volt. Ettől eltérően a másodfokú bíróság arra a jogi álláspontra helyezkedett, hogy mindkét terhelt esetében a büntethetőséget megszüntető ok, az önkéntes elállás állapítható meg és erre tekintettel ezen vagyron elleni erőszakos bűncselekmény kísérlete miatt nincs helye a büntetőjogi felelősségre vonásuknak; a garázdaság súlyosabban minősülő alakzatában állapította meg a bűnösségüket, valamint a hazmatázi büntetést minkét terhelt esetében lényegesen enyhítette.
- [21] Hozzátette, hogy a felülvizsgálat tárgyát annak a megítélése képezi, hogy volt-e ebben az esetben a terheltek javára megállapítható önkéntes elállás, avagy sem. Az irányadó tényállás alapján kétséget kizáróan igazolt, hogy a terheltek szándéka dolog elvételére, a sértettekől cigarettát megszerzésre irányult, ennek az eszközcselekménye élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetés volt. A fenyegetésnek a törvényi definícióját a Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pontja rögzíti, amelynek álláspontja szerint az irányadó tényállás tényei megfelelnek.
- [22] Véleménye szerint nem vitás, hogy a II. r. terhelt élet elleni, az I. r. terhelt testi épség elleni fenyegetést alkalmazott a sértettel szemben és ezek közvetlennek is minősülnek. A közvetlenség annak alapján állapítható meg, hogy az általuk kilátásba helyezett súlyos hátrány, a késsel való szúrás és a paprika spray-vel történő lefújás azonnali bekövetkezésének lehetősége folytán mindkét terhelt magatartása objektíve alkalmas volt a sértetti akarat megtörésére.
- [23] Álláspontja szerint kiemelő: a bírói gyakorlat értelmében a kvalifikált fenyegetés közvetlen volta megállapításának nem képezi előfeltételét az, hogy a megfenyegetett személy, jelen esetben a sértett a jogtalan eltulajdonítást célzó elvételt tanúsítsa; és ennek megállapíthatóságát az sem zárja ki, ha a terhelti magatartással szemben a megfenyegetett védekezik. A másodfokú bíróság e tekintetben téves megállapításra jutott, amikor rögzítette ítélete indokolásában, hogy nem volt védekező tevékenység a sértett részéről. Ebbe a körbe tartozik, hogy felemelte a lábát a II. r. terhelt irányába, a célja az volt, hogy távoldartsa a II. r. terheltet, ám az I. r. terhelt cselekményével szemben nem tudott védekezni.
- [24] Előadta: megállapítható az irányadó tényállás alapján, hogy az I. r. és II. r. terheltek cselekvőségével a rablás kísérleti szakba lépett és a további cselekvőség tanúsításától nem önkéntesen álltak el, ezért javukra a büntethetőséget megszüntető ok nem állapítható meg.
- [25] Utalt arra is, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságtól ellentétes jogi álláspontjának alátámasztására hivatkozott a BH 2011.1. számú és az EBH 2004.1110. számú eseti döntésekre, amelyekre történő hivatkozása helyes. Az utóbbi

- eseti döntés támasztja alá szerinte a másodfokú bíróság jogi álláspontjától eltérő és a felülvizsgálati indítványban is hivatkozott azon helyes jogi álláspontot, mely szerint a két terhelt esetében önkéntes visszalépésről nem lehet beszélni. A cigaretta megszerzése érdekében az irányadó tényállás szerinti magatartást kifejtették és mivel további nyomatókat annak adni nem tudtak, ezért az időhúzást céltalannak tartva – miként az EBH-ban is – a helyszínről eltávoztak.
- [26] Álláspontja szerint a III. pont szerinti tényállás tekintetében a jogerős ügydöntő határozat jogi minősítése téves, és azért annak a Kúria által történő megváltoztatását tartja indokoltnak a Btk. 365. § (1) bekezdés *a)* pontjába ütköző felfegyverkezve elkövetettségre tekintettel, a (3) bekezdés *b)* pontja szerinti rablás büntetése, amely kísérleti szakban maradt és amelyet a terhelték társtettesként követtek el.
- [27] Kifejtette: az is megállapítható, hogy az alapügyben meghozott elsőfokú ítélet ellen a terhelték terhére súlyosításra irányuló fellebbezés nem került bejelentésre, azonban a joghatályosan előterjesztett felülvizsgálati indítvány a súlyosítási tilalmat feloldja. Tekintettel arra, hogy a hivatkozott tényállás szerinti cselekmény jogi minősítése törvénysértő, a Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pontjának I. fordulata szerinti okból a kiszabott büntetés törvényessége is felülvizsgálat tárgyát képezi. E körben hivatkozott a BH 2021.3. számú eseti döntésre, annak is a [24] bekezdésében foglaltakra.
- [28] Előadta, hogy a törvényes minősítés szerinti büntetésre már hivatkozott, ahhoz képest törvénysértő a kiszabott büntetés, amely az anyagi jogszabálysértés kiküszöbölése mellett tartományban eltúlzottan enyhe. Erre tekintettel indítványozta, hogy a Kúria mindkét terhelt esetében a halmazati büntetésként kiszabott büntetést emelje fel, a törvényes minősítéshez tartozó büntetési tételkeret körébe. Emellett kifejtette, hogy jelentősége van: az I. r. terhelt többszörös visszaeső, jelentősége van a büntetés kiszabása során a Btk. 89. § (1) bekezdésének, valamint mindkét terhelt vonatkozásában a halmazati büntetés és középmértékes büntetés kiszabására vonatkozó anyagi jogi normáknak is. Álláspontja szerint a büntetés törvénysértésének ekkénti orvoslásához kapcsolódóan a közügyektől eltiltás mellékbüntetés időtartamának felemelése és végrehajtási fokozat változatlanul hagyása indokolt az I. r. terhelt vonatkozásában, míg a II. r. terhelt vonatkozásában fegyház végrehajtási fokozat megállapítását tartja indokoltnak. Egyebekben a megtámadott határozatok helybenhagyását indítványozta.
- [29] Az I. r. terhelt védője a felülvizsgálati indítvány elutasítását indítványozta.
- [30] Álláspontja szerint az alapügyben eljáró bíróságok az eljárási szabályok maradéktalan betartásával folytatták le az eljárást, a bizonyítékokat egyenként és összességében értékelték, mérlegelték és mindezek alapján megalapozott tényállást állapítottak meg.
- [31] A felülvizsgálati indítvány hivatkozása szerint a másodfokú bíróság helytelenül állapította meg: a terheltet semmilyen külső, rajtuk kívül álló körülmény nem akadályozta abban, hogy az általuk megkísérelt rablási cselekményt a dolog elvételével befejezzék; valamint arra, miszerint az elsőfokú ítélet [27] bekezdése tartalmazza, hogy az esti időpont ellenére a helyszínen gyalogosok közlekedtek, ezért a terheltnek számítani kellett arra: egy nagyváros forgalmas utcáján felfigyelnek a sértett ellenállása miatt időben elhúzódó bűncselekményre és értesítik a rendőrséget.
- [32] Kifejtette, hogy ez a megállapítás egyrészt feltételezés, másrészt ezzel a tényállást támadják, így a felülvizsgálati indítvány nem foghat helyt, hiszen valóban rögzíti a bíróság azt, hogy a cselekményt megelőzően voltak járókelők, de hogy milyen messze voltak, észlelheték-e a későbbi cselekményt, ezzel kapcsolatban nem állapított meg a bíróság tényállást.
- [33] Hivatkozott arra is, hogy azzal kapcsolatban, hogy akár a cselekmény során, akár azt követően bármilyen gyalogos lett volna a cselekmény környezetében, nem állapított meg a bíróság tényállást, így erre hivatkozni az ügyészség részéről az álláspontja szerint a tényállás támadása.
- [34] Előadta, hogy arra is hivatkozik az ügyészség, miszerint a cselekmény a sértett ellenállása, és nem a terhelték belső elhatározása miatt maradt kísérleti szakban. Az is megállapítható véleménye szerint, hogy a sértetti magatartás nem volt alkalmas arra, hogy a terhelték magatartását akár gátolja, akár korlátozza; a cselekményüket befejezheték volna, ha akarták volna, különös tekintettel arra, hogy amikor az I. r. terhelt kifejtette a tevékenységét (tehát elővette a paprika sprayt), és odalépett a sértetthez, akkor már nem is állt fenn a sértetti ellenállás, nyilván nem állt percekig fél lábban a sértett.
- [35] A másodfokú bíróság helyesen hivatkozott arra, hogy ebben a körben a sértettnek és két társának a másodfokú ítélet [42] bekezdésében rögzített vallomása a meghatározó. Maguk a tanúk sem hivatkoznak semmilyen külső körülményre, ami arra engedne következtetni, amit a vádhatóság feltételez, hogy esetleges járókelők közelsége, közbeavatkozása, jelenléte lett volna az, ami a terheltet magatartásuk abbahagyására irányította volna.
- [36] Utalt rá, hogy helyesen hivatkozott a Legfőbb Ügyészség a Be. 659. § (1) bekezdésére, de részben éppen a tényállást támadja a felülvizsgálati indítvány, valamint hivatkozik arra is, hogy ugyanezen jogszabályhely azt is rögzíti, miszerint a bizonyítékok eltérő értékelésének sincs helye a felülvizsgálati eljárásban. A felülvizsgálati indítvány elutasítását, és a másodfokú határozat hatályában fenntartását indítványozta, annak helyes jogi és ténybeli indokai alapján.
- [37] A II. r. terhelt védője kifejtette, hogy a II. r. terhelt nem csak a terhére rótt I. és II. vádpontban foglalt bűncselekmény vonatkozásában, hanem a jelen felülvizsgálati eljárás tárgyát képező III. tényállási pont tekintetében is ténybelileg beismerő vallomást tett úgy, hogy a minősített garázdaság büntetést beismerte. A beismerő vallomásban foglaltakat az elsőfokú bíróság az előkészítő ülésen nem fogadta el a vádirati minősítés miatt és lefolytatta a bizonyítási eljárást, de megítélése szerint a II. r. terhelt vallomásában foglaltakat az elsőfokú bíróság beépítette a megállapított tényállásba.
- [38] Kiemelte, hogy a vádhatóság szerint sem került fel érdemi megalapozatlanságot megállapító ok. Ebből

- adódóan a tényállás adott, ezt a törvényszék is kifejtette a másodfokú ítélet 5. oldalán, miszerint a tényállás megállapítására és a bizonyítékok értékelésére az elsőfokú bíróság jogosult.
- [39] Előadta, hogy mivel a tényállás adott, az a felülvizsgálati eljárásban sem támadható, azonban megítélése szerint az ügyészség épp ezt teszi a felülvizsgálati indítványában azzal, hogy két olyan körülményt hoz fel, ami miatt – véleménye szerint – meg kellene változtatni a törvényszék határozatát és súlyosabb büncselekményben kellene megállapítani a II. r. terhelt felelősségét, ebből adódóan pedig vele szemben súlyosabb büntetést kellene kiszabni. Az egyik ilyen az önkéntes elállás kérdése. Az ügyészség álláspontja szerint a sértett lábának felelőssége és a II. r. terhelt felé történő lábtartása folytán kialakult egy olyan helyzet, ami meghátrálásra készítette a II. r. terheltet; aki felismerte, hogy a fenyegetésnek további nyomatékot képtelen adni és az időhúzás céltalan, hiszen az a felfedezés veszélyét növelte volna.
- [40] Kifejtette, hogy a beismerő vallomás alapján is kétségtelen: a II. r. terhelt ittas állapotban volt, a sértettől és két társától cigarettát kértek az I. r. terhelttel, annak megtagadása indulatot váltott ki a terheltben, és az is kétségtelen, hogy a kés előkerült. Az ügyészség állítása szerint további befejezésre okot adó körülmény nem merült fel.
- [41] Véleménye szerint lett volna mód arra, hogy a terhelték a cselekményt befejezzék, azonban, ha szigorúan a tényekre támaszkodunk, akkor az elsőfokú bíróság ítéletének [34] bekezdésében megállapítja, hogy miután a kés előkerült, a II. r. terhelt nem, hogy támadó mozdulatot nem tett, hanem hátrálni kezdett, a kezében lévő késsel már csak hadonászott, majd a terhelték eltávoztak a helyszínről.
- [42] Az álláspontja az, hogy ezzel összhangban áll a sértett és társai vallomása, melyek aggálytalanul elfogadhatóak, vonatkozásukban nem merült fel kétség. Hozzátette, hogy nem csak az I. r., hanem a II. r. terhelt is egyértelműen belső megfontolásból adódóan, önkéntesen hagyott fel a cselekménnyel és távozott el a helyszínről. A másik körülmény az elsőfokú ítélet [27] bekezdésében megállapított tényállásrész, mely szerint gyalogosok közlekedtek a cselekmény időpontjában az úton.
- [43] Kifejtette: a vádhatóság részéről ez egy elég tág fogalom és feltételezés, hiszen nem is került sor bizonyítás felvételére, hogy akik arra közlekedtek mennyien és milyen távolságra voltak, mit láttak, mit nem láttak, mit láthattak volna, vagy egyáltalán közbe léphettek volna még mielőtt a terhelték elkövették a cselekményt, vagy azt bármilyen módon meg akarták akadályozni. Mindezek alapján a felülvizsgálati indítvány elutasítását indítványozta.
- [44] A megyei főügyészség felülvizsgálati indítványa a II. r. terhelt tekintetében alapos, míg az I. r. terheltet illetően alaptalan.
- [45] Az I. r. és a II. r. terhelt terhére a Be. 651. § (1) bekezdése alapján előterjesztett felülvizsgálati indítvány a jogerős ügydöntő határozat 2022. április 20-i közlésétől számított hat hónapon belül érkezett a Kúriára, így az a Be. 652. § (3) bekezdésének megfelelően joghatályos.
- [46] Felülvizsgálatnak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt helye van [Be. 648. § a) pont].
- [47] A büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büncselekmény törvénysértő minősítése miatt szabott ki törvénysértő büntetést [Be. 649. § (1) bek. b) pont I. ford. ba) alpont].
- [48] A kiszabott büntetés törvényessége kérdésében csak akkor van helye felülvizsgálatnak, ha a kiszabott büntetés, illetve annak neme és mértéke a büntetőtörvény valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközik.
- [49] A Be. 650. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozat által megállapított tényállás nem támadható. Ennek megfelelően rögzíti a Be. 659. § (1) bekezdése, hogy a felülvizsgálati eljárásban a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó, a bizonyítékok ismételt egybevetésének, eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye.
- [50] A felülvizsgálat során tehát a jogerős határozatban megállapított tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vizsgálható, az eljáró bíróságok által levont jogi következtetések – így a bűnösség megállapításának és a cselekmény jogi minősítésének – helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével bírálható el.
- [51] Az indítványban megjelölt felülvizsgálati oknak az első feltétele, hogy a törvénysértő minősítés kapcsán azt kell panaszolni: a bíróság a megállapított tényállás jogi értékelése során tévedett, mert az nem a jogerős ítéletben írt büncselekményt, hanem egy másik büncselekménynek a törvényi tényállását valósítja meg. Amennyiben ez helytálló, akkor vizsgálható, hogy ez milyen kihatással volt a büntetés kiszabására.
- [52] A jogerős ítéletben megállapított – és a felülvizsgálati indítvánnyal érintett – az elsőfokú ítélet III. pontjában rögzített tényállás lényege a következő:
- 2019. november 3-án 22 óra körüli időben D.-n, a P. u. 16. szám előtti közterületen az ittas állapotban lévő I. r. és II. r. terhelt az arra elhaladó gyalogosoktól cigarettát kértek, majd a visszautasítást követően hangosan szitkozódtak, amire felfigyelt a közelben az egyik padon ülő J. R., D. S., valamint O. M. J. sértett.
 - Az I. r. terhelt odament hozzájuk és megkérdezte tőlük, hogy „Fiúk van egy cigitek?”. Közelebb érve a II. r. terhelt is közbeszólt, hogy „Ezek a fiúk nem sajnálják a cigit.”.
 - Ezt követően a baráti társaságból egyedül cigarettázó sértettől kérdezte azt az I. r. terhelt, hogy „Nem adsz egy szál cigit tesó?”, mire a II. r. terhelt is megismételte kérését, hogy adjon már egy szál cigarettát nekik.
 - Erre a sértett azt felelte, hogy nem ad, mert neki is kevés van, majd D. S. tájékoztatta őket arról, hogy néhány méterre van egy dohánybolt, mire az idegessé váló I. r. terhelt szidalmazni kezdte őt.
 - Az I. r. és a II. r. terhelt ezután folyamatosan kiabálva szitkozódott, majd a II. r. terhelt zsebéből elővett egy rugóskést, amit kinyitott.
 - Az I. r. terhelt ezt észelve felszólította a II. r. terheltet, hogy azt tegye el.

- Azonban a II. r. terhelt a körülbelül 6 centiméter pengeshosszúságú és 2 centiméter pengeszélességű késsel a sértett felé fordult és a kést a sértett mellkasa felé irányítva azt odatartotta tőle kb. 30 centiméterre és azt kiabálta, hogy „Nem adsz egy cigit köcsög?”.
 - A II. r. terhelt által kifejtett magatartás komoly félelmet keltett a sértettben, aki emiatt ijedtében felemelte a talajtól a bal lábát és azt részben kinyújtotta a II. r. terhelt felé, hogy azzal tartsa távol őt magától.
 - Ekkor a II. r. terhelt cselekményébe bekapcsolódó I. r. terhelt a kabátjának zsebéből elővett egy paprika sprayt és azt – erőfölényének kifejezése érdekében – fújásra emelve a sértett felé hajolt és annyit mondott neki, hogy ne emelgesse a lábát.
 - Az I. r. és a II. r. terhelt fenyegető fellépésétől a sértett és két barátja megijedt, ezért ezt követően nem mondtak semmit a terhelteknek, meg sem mozdultak, ezért az I. r. terhelt végül a paprika sprayt használat nélkül eltette.
 - Ezután az I. r. terhelt D. S. felé fordult és ökölbe szorított két kezét felemelve azt D. S. feje felé tartotta tőle kb. 20–30 centiméterre és azt kiabálta, hogy „mit képzelsz magáról, hogy őket a dohányboltba küldi?”.
 - Mivel az I. r. és a II. r. terhelt magatartása ellenére cigaretta átadására nem került sor, ezért a II. r. terhelt hátrálni kezdett és a kezében lévő késsel már csak hadonászott, majd mindkét ittas terhelt eltávozott a helyszínről. Végül meggondolták magukat és elmentek, majd ezt követően a sértett és barátai hívták a rendőrséget.
- [53] Az I. r. és a II. r. terhelt felülvizsgálati indítvánnyal érintett magatartásának büntetőjogi minősítésével kapcsolatban a Kúria a következőkre mutat rá.
- [54] Kétségtelen, hogy az I. r. és II. r. terheltek cselekvőségének jellegzetessége az időbeli és a térbeli egyezőség, ennek megfelelően a jogerős ítélet tényállása – az eljáró bíróságok által értékelt bizonyítékokra alapítottan – ugyanannak a helyszínen és időszakra vonatkoznak.
- [55] A büntetőjogi felelősség azonban személyre szabott, így az egyes elkövetők cselekményét – az általuk megvalósított magatartást – a törvényi tényállás elemeivel kell összevetni és egyedileg kell értékelni. Az értékelések bűnkapcsolat esetén értelemszerűen összeilleszkednek, azonban, ha nincs meg a bűnkapcsolat – akár valamely részesi vagy a társtettesi minőség révén – úgy a cselekmények önálló jogi megítélésűek.
- [56] Jelen esetben erről van szó.
- [57] A Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontjának II. fordulata szerint a rablást az követi el az, aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz. A (3) bekezdés b) pontja kimondja, hogy a bűncselekmény öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha a rablást felfegyverkezve követik el.
- [58] A Btk. 10. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. Ehhez kapcsolódóan a Btk. 10. § (4) bekezdés a) pontja azonban előírja, hogy nem büntethető kísérlet miatt, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése.
- [59] Az I. r. és a II. r. terhelt magatartása azzal kapcsolódott össze, hogy a tényállásbeli helyen mindketten kéregettek, így a sértettől is mindketten kértek cigarettát.
- [60] A sértett kéregetésre adott nemleges válaszát követően azonban a II. r. terhelt önálló akaratelhatározásból vette elő a nála lévő kést, és azt a sértett mellkasa felé irányítva, attól körülbelül 30 centiméterre tartva kiabálta azt, hogy „Nem adsz egy cigit köcsög?”.
- [61] A II. r. terhelt fenyegető követelőzése a sértettnél ugyan ijedelmet okozott, azonban számára nem volt akaratbénító, mivel a követelés teljesítése helyett – a másodfokú bíróság álláspontjával ellentétben – ellenállást mutatott azzal, hogy a bal lábát maga elé kinyújtva védekezett.
- [62] Rámutat a Kúria, hogy a lenyűgöző hatás, mint eredmény beálltát nem kívánja meg a törvény. A kvalifikált fenyegetés megállapíthatóságának nem előfeltétele, hogy a megfenyegetett tőrje is értékeinek jogtalan eltulajdonítást célzó elvételét. Ebből következően az élet vagy a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetés akarat megtörésére való objektíve alkalmas voltát önmagában nem zárja ki az, ha a bűncselekmény passzív alanya – vállalva annak kockázatát, hogy a fenyegetésben jelzett erőszak valóra válhat – az elkövetővel szemben ellenállást tanúsít.
- [63] A kvalifikált fenyegetés elhangzásakor a II. r. terhelt rablási cselekménye kísérleti szakaszba lépett, ám kétségkívül nem fejeződött be, minthogy a célcselekmény, a dologelvétel nem történt meg.
- [64] Ehhez képest – az irányadó tényállás szerint – az I. r. terhelt magatartása nem a cigaretta követeléséhez kapcsolódott, hanem kizárólag a II. r. terhelt védelmét próbálta meg kifejezni, büntetőjogilag egyébként értékelhető módon.
- [65] Ekként tehát külön jogi megítélés alá tartozik, hogy az I. r. terhelt a paprika sprayt elővette és a sértettet felszólította arra, hogy „ne emelgesse a lábát”.
- [66] Azzal azonban, hogy ezt megelőzően az I. r. terhelt a kés elrakására szólította fel a II. r. terheltet egyértelművé tette, hogy elhatárolódik a sértett irányába megfogalmazott fenyegető követeléstől.
- [67] Mivel az I. r. terhelt cselekvősége nem hárított el jogtalan támadást, ezért – értelemszerűen – nem tekinthető jogos védelemnek, azonban a rablásba való bekapcsolódásként sem értékelhető, mivel a paprika spray elővétele után sem tett olyan kijelentést, ami részéről a cigaretta követelésére utalt volna.
- [68] Erre figyelemmel nem értékelhető akként a magatartása, mint amelyik a II. r. terhelt rablásnak minősülő magatartásához csatlakozott.
- [69] Az eljáró bíróságok az I. r. és a II. r. terhelt magatartását, bár eltérően minősítették, de tekintetükben egyezően társtettesi minőséget állapítottak meg.
- [70] Ez az álláspontjuk a kifejtettek alapján téves, az I. r. és a II. r. terhelt tekintetében ugyanis nem állnak fenn a társtetteség ismérvei, de más bűnkapcsolati alakzat sem jött közöttük létre. A két terhelt tudattartalma és a cselekvősége is eltérően alakult.
- [71] A II. r. terhelt esetében a rablás befejezésétől való önkéntes elállásra vonatkozó, a Btk. 10. § (4)

- bekezdés *a*) pontjában szabályozott büntetethőséget megszüntető ok fennállta a következők miatt nem állapítható meg.
- [72] Az önkéntes elálláshoz kapcsolódó törvényi kedvezmény csak akkor alkalmazható az elkövető javára, ha az adott helyzetben külső körülmény nem gátolja ugyan a bűncselekmény véghezvitelében, azonban döntően a saját elhatározásából mégis felhagy annak véghezvitelével.
- [73] Jelen ügyben azonban nem erről van szó.
- [74] A II. r. terheltet egy váratlan helyzet készítette meghátrálásra. A sértett ugyanis a követelését nem teljesítette, majd emiatt és a sértett bal lábának a maga elé emelésével kialakult egy patthelyzet, egy olyan állapot, amelyben a dologelvétele céljából a II. r. terheltnek további, minőségileg más, nagyobb súlyú magatartást kellett volna kifejtenie.
- [75] Azt kellett ekkor a II. r. terheltnek mérlegelnie, hogy – a sértett ellenállása okán, valamint azért, mert az I. r. terhelt nem kapcsolódik be a fenyegető követelésbe – milyen lehetősége nyílik arra, hogy kikerüljön ebből a helyzetből.
- [76] Ebben a patthelyzetben a döntött úgy a II. r. terhelt, hogy a magatartásával felhagy. Az önkéntes elállás törvényi feltételei – amely befejezetlen kísérletnél dogmatikai alapon lehetséges lenne – azért nem állnak fenn, mert az elkövetési magatartás folytatása és a bűncselekmény befejezésétől való visszalépése döntően nem belső elhatározáson, hanem a külső körülményeken, alapvetően a sértett ellenállásán múlt.
- [77] Mivel az I. r. terhelt esetében nem állapíthatók meg a rablás ismérvei, ezért az attól való önkéntes elállásról sem lehet beszélni, és így őt érintően nem a maradékcselekményt kell értékelni, hanem azt, amire a szándéka eredetileg is irányult, a felfegyverkezve elkövetett garázdaság büntetettét.
- [78] A II. r. terhelt cselekménye tehát a rablás törvényi tényállásának keretei közé illeszkedik, ezért a Kúria a Be. 662. § (2) bekezdés *b*) pontja alapján a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot megváltoztatta és a II. r. terhelt cselekményét a késhasználatra, mint minősítő körülményre figyelemmel rablás büntette [Btk. 365. § (1) bek. *a*) pont, (3) bek. *b*) pont] kísérletének minősítette. Ezen bűncselekmény büntetési tétele 5 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztés.
- [79] A felülvizsgálati eljárásban megállapított törvénysértő minősítés esetén a büntetés abban az esetben is lehet törvénysértő, ha a törvényes minősítésnek megfelelő büntetési tétel keretei között került kiszabásra.
- [80] A téves minősítést kifogásoló, és egyben a kiszabott büntetést is sérelmező felülvizsgálati indítvány esetében a felülvizsgálat nem kizárt pusztán azért, mert a kiszabott büntetés a helyes minősítés szerint is az arra vonatkozó törvényes büntetési tételkeretek közé esik.
- [81] Következésképp, ha a minősítés valóban törvénysértő, akkor mindig vizsgálni kell, hogy a kiszabott büntetés – a helyes minősítéshez képest – törvényes-e. Ez azt jelenti, hogy a Kúriának az új minősítéshez képest vizsgálnia kell az adott büntetés kiszabásának valamennyi törvényi feltételét; nem elegendő tehát önmagában arra szorítkozni, hogy a téves minősítés alapján kiszabott büntetés a helyes minősítéshez tartozó törvényi kereten belüli-e vagy sem, illetve törvényesen kiszabható-e vagy sem. A Be. szerinti szabályozás értelme éppen az, hogy a törvénysértő minősítés esetében még akkor is szükséges a kiszabott büntetés vizsgálata, ha az a helyes minősítésnek megfelelő büntetési tétel keretén belüli, és a vizsgálat eredményétől függ, hogy a kiszabott büntetés is törvénysértővé vált-e.
- [82] Jelen esetben ez a helyzet. A II. r. terhelt terhére rótt cselekmények büntetési tétele a halmazati büntetés szabályaira is figyelemmel – szemben a másodfokú bíróság által alapul vett 3 hónaptól 4 év 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel – a helyes minősítés alapján 5 évtől 15 évig terjed. Ehhez képest a jogerős ítéletben kiszabott 2 év 3 hónapi – azaz a helyes minősítéshez képest a törvényi középértéket messze el nem érő, de a Btk. 82. § (1) és (2) bekezdés *d*) pontjának alkalmazásával kiszabható – szabadságvesztés a II. r. terhelttel szemben eltúlzottan enyhe.
- [83] A Kúria a bíróságok által értékelt büntetés kiszabási körülményekre is figyelemmel a megváltozott minősítéshez kapcsolódó tételkeret alapján – a Btk. 79. §-ában, valamint a Btk. 80. § (1) és (2) bekezdésében írtakat is szem előtt tartva, a szabadságvesztés tartamát a büntetési tételkeret minimumára, 5 évre súlyosította.
- [84] A szabadságvesztés végrehajtási fokozatát illetően a Kúria előrebocsátja, hogy a Be. 650. § (1) bekezdés *c*) pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak, ha a törvénysértés egyszerűsített felülvizsgálati eljárás lefolytatása útján orvosolható. Ez azonban csak a felülvizsgálat kezdeményezését zárja ki olyan törvénysértés miatt, ami egyszerűsített felülvizsgálat útján is orvosolható; de nem jelenti azonban a Kúria döntési jogkörének korlátozását akkor, ha a rendkívüli jogorvoslattal támadható terheltre hátrányos törvénysértés kiküszöbölése – következményesen – érint egyébként egyszerűsített felülvizsgálatban orvosolható rendelkezést is. Ezért a Kúria e körben is maga hozhat a törvénynek megfelelő határozatot. A szabadságvesztés végrehajtási fokozata a Btk. 37. § (3) bekezdés *ad*) pontja alapján fegyház.
- [85] A közügyek gyakorlásától a Btk. 61. § (1) bekezdése alapján azt kell eltüntetni, akit szándékos bűncselekmény elkövetése miatt ítélnék végrehajtandó szabadságvesztésre és méltatlan arra, hogy azok gyakorlásában részt vegyen. A II. r. terhelt a terhére megállapított szándékos bűncselekmények elkövetésével méltatlanná vált a közügyekben való részvételre, és a Kúria a közügyektől eltiltás tartamát a kiszabott szabadságvesztéshez igazodóan a Btk. 61. § (1) bekezdésére és a 62. § (1) bekezdésére figyelemmel 5 évre súlyosította.
- [86] Mivel az indítvány az I. r. terhelt tekintetében nem vezetett eredményre, a kiszabott – nem törvénysértő – büntetés mértékét a Kúria nem is vizsgálhatta. Erre nézve az ítélkezési gyakorlat következetes. Arra is utal a Kúria, hogy a jogerős ítélet tényállása alapján az I. r. terhelt a felfegyverkezve elkövetett garázdaság büntetettét megvalósította, azonban a felülvizsgálattal érintett cselekmény vonatkozásában anyagi jogszabálysértés nincs, és így a büntetés önálló vizsgálatára nincs sem ok, sem törvényes lehetőség. A büntetés kiszabás önmagában a felülvizsgálat tárgyát nem képezheti, így az sem, hogy a bíróságok a büntetés kiszabása során a

súlyosító és enyhítő körülményeket miként veszik figyelembe (BH 2012.239., BH 2016.264.II.).

- [87] A Kúria – mivel nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, aminek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a felülvizsgálati indítványnak a II. r. terhelt tekintetében helyt adott, és a megtámadott határozatok fent írtak szerinti megváltoztatásán túl azokat a Be. 662. § (1) bekezdése alapján a II. r. terhelt tekintetében egyebekben, illetve az I. r. terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.II.1.258/2022/19.)

208I. Az elévülés bekövetkezése miatt a büntetethezesség megszűnése olyan büntető anyagi jogi szabály, amely figyelmen kívül hagyása mellett a bűnösség megállapítása esetén a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontjában foglalt felülvizsgálati ok megvalósul, így az erre történő hivatkozások felülvizsgálati eljárás alapjául szolgálhat.

II. A res iudicata és a ne bis in idem elvének megsértése nem a büntető anyagi jog szabályának, hanem a büntető eljárásjog szabályának megsértését jelenti, így arra hivatkozással a Be. 649. § (1) bekezdésére alapozva felülvizsgálati indítványt benyújthat nem lehet. Amennyiben azonban a res iudicata hatás téves megállapítása miatt az eljárás megszüntetésére (a ne bis in idem elvének téves megállapítására) kerül sor, az a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontjában meghatározott eljárásjogi szabály megsértésén alapuló felülvizsgálati ok megállapítására alkalmas.

III. A res iudicata és a ne bis in idem lezáró és kizáró hatása a terhelt cselekményének jogerős elbírálásához kötődik, így értelemszerűen sem ítélt dolog hatás, sem pedig a kétszeres eljárás tilalma nem valósul meg, ha az elkövető cselekményének jogerős elbírálása hiányzik; vagy azért, mert az elkövető cselekménye tárgyában hozott döntés nem tekinthető bíróság általi jogerős elbírálásnak, vagy azért, mert a bíróság eljárás megszüntetéséről nem ügydöntő végzéssel határoz. Ez utóbbi körbe tartozik, ha a bíróság a büntetőeljárást a törvényes vád hiányában szünteti meg [1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) 32. § b) pont, 35. § (1) bek.; 2012. évi C. törvény (Btk.) 25. § b) pont., 28. § (1) bek.; 1998. évi XIX. törvény (korábbi Be.) 2. § (2) bek., 6. § (3) bek.; 2017. évi XC. törvény (Be.) 4. § (3) bek., 608. § (1) bek. f) és g) pont, 649. § (1) bek. a) pont aa) alpont, (2) bek. d) pont; 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Emberi Jogok Európai Egyezménye 7. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikk; az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya 14. cikk 7. bekezdés; az Európai Unió alapjogi kartája 50. cikk].

- [1] A járásbíróság ítéletében az I. r. terheltet bűnösnek mondta ki csalás büntettségében [Btk. 373. § (1) bek., (2) bek. b) pont bc) alpont, (6) bek. b) pont], 2 rendbeli csalás büntettségében, melyet felbujtóként követett el [Btk. 373. § (1) bek., (5) bek. a) pont], 3 rendbeli csalás büntettségében [Btk. 373. § (1) bek., (2) bek. b) pont bc) alpont, (5) bek. b) pont], csalás büntettségében [Btk. 373. § (1) bek., (2) bek. b) pont bc) alpont, (4) bek. b) pont], költségvetési csalás büntettségében [Btk. 396. § (1) bek. a) pont, (3) bek. a) pont], sikkasztás büntettségében [Btk. 372. § (1) bek., (2) bek. b) pont bc) alpont, (4) bek. b) pont],

csődbűncselekmény büntettségében, melyet társtettesként követett el [Btk. 404. § (2) bek. a) pont, (1) bek. c) pont], hamis magánokirat felhasználásának vétségében, melyet társtettesként követett el (Btk. 345. §). Ezért őt halmazati büntetésül 2 év szabadságvesztésre és 3 év közügyektől eltiltásra, 5 év vezető tisztségviselői tisztségtől való eltiltásra és 300 napi tétel, 1000 forint napi tétel összegű, összesen 300 000 forint pénzbüntetésre ítélte. Megállapította, hogy az I. r. terhelt tekintetében a szabadságvesztés végrehajtási fokozata börtön, és hogy az I. r. terhelt a kiszabott szabadságvesztésből feltételes szabadságra legkorábban annak kétharmad része kitöltését követő napon bocsátható. Beszámítani rendelte az I. r. terhelt által előzetes fogvatartásban töltött időt a kiszabott szabadságvesztés büntetésbe.

- [2] A járásbíróság ítéletében a III. r. terheltet bűnösnek mondta ki csalás büntettségében, melyet társtettesként követett el [Btk. 373. § (1) bek., (5) bek. a) pont], közokirat-hamisítás büntettségében, melyet társtettesként követett el [Btk. 342. § (1) bek. c) pont]. Ezért őt halmazati büntetésül 1 év szabadságvesztésre és 100 napi tétel, 1000 forint napi tétel összegű, összesen 100 000 forint pénzbüntetésre ítélte. Megállapította, hogy a III. r. terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtási fokozata börtön. A kiszabott szabadságvesztés végrehajtását a III. r. terhelt tekintetében 2 év próbaidőre felfüggesztette. A bíróság a kiszabott szabadságvesztés tartamába a III. r. terhelt által előzetes fogvatartásban töltött időt beszámítani rendelte. Megállapította, hogy a III. r. terhelt a kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának esetleges elrendelése esetén abból feltételes szabadságra legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható.

- [3] A járásbíróság a VII. r. és VIII. r. terheltet bűnösnek mondta ki csalás büntettségében [Btk. 373. § (1) bek., (5) bek. a) pont] és csődbűncselekmény büntettségében [Btk. 404. § (2) bek. b) pont, (1) bek. c) pont], mely cselekményeket társtettesként követtek el. Ezért VII. r. és VIII. r. terheltet személyenként halmazati büntetésül 1–1 év börtön fokozatú szabadságvesztésre, valamint 80–80 napi tétel, 1000–1000 forint napi tétel összegű, összesen 80 000 forint pénzbüntetésre ítélte. A kiszabott szabadságvesztés végrehajtását mind a két terhelt esetében 2–2 év próbaidőre felfüggesztette. Megállapította, hogy a VII. és VIII. r. terhelt a kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának esetleges elrendelése esetén abból feltételes szabadságra legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható. A bíróság a VII. és VIII. r. terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

- [5] A törvényszék, mint másodfokú bíróság a nyilvános ülés alapján meghozott ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét – egyebek mellett – az I. és III. r. terhelt tekintetében is megváltoztatta. Az I. r. terhelt által megvalósított, a tényállás I. pontjában írt felbujtóként elkövetett csalás büntetést folytatólágonban elkövetettnek minősítette, a III/4. tényállási pontban írt sikkasztás büntettségének jogszabályi hivatkozását helyesen a Btk. 372. § (1) bekezdés I. fordulója, a (2) bekezdés b) pont bc) alpontja, a (4) bekezdés b) pontja szerint jelölte meg. A III. r. terhelt által

- elkövetett vagyon elleni cselekményt a törvényszék folytatólagosan, társtettesként elkövetett család büntetnének [Btk. 373. § (1) bek., (5) bek. a) pont] és társtettesként elkövetett család büntetnének [Btk. 373. § (1) bek., (3) bek. a) pont] minősítette. Megállapította, hogy az I. r. terhelten szemben kiszabott vezető tisztségtől való eltiltás büntetés helyesen: vezető tisztségviselői foglalkozástól eltiltás. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét az I., III., VII. és VIII. r. terheltek vonatkozásában helybenhagyta.
- [6] A jogerős ügydöntő határozattal szemben az I. és III. r. terheltek meghatalmazott védője a Be. 648. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott okból nyújtott be felülvizsgálati indítványt. Kérte, hogy a Kúria a Be. 662. § (2) bekezdés a) pontja értelmében a jogerős ítéletet változtassa meg és az eljárást szüntesse meg.
- [7] Felülvizsgálati indítványát elsődlegesen a *ne bis in idem* megsértésére alapozta, mert álláspontja szerint az érintett terheltek felelősségét érdemben ugyanazon magatartás miatt korábban már jogerősen kimondták. Másodlagosan a megszüntetés okaként az eljárás tárgyát képező bűncselekmények elévülését jelölte meg.
- [8] A kétszeres értékelés tilalmának megsértésével kapcsolatosan hivatkozott arra, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdése szerint a jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték. Ezzel összhangban hivatkozott a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) 6. § (3) bekezdésére, amely szerint büntetőeljárás nem lehet indítani, a már megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni vagy felmentő ítéletet kell hozni, ha a terhelt cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a Negyedik Részben, valamint a XXIX. Fejezet II. és III. címében meghatározott eljárás esetét. Hivatkozott az Emberi Jogok Európai Egyezménye 7. kiegészítő jegyzőkönyve 4. cikkének (1) bekezdésére, mely szerint büntetőeljárás nem indítható, büntetés nem szabható ki, ha valakit egy állam büntető törvényének és büntetőeljárás törvényének megfelelően egy bűncselekmény kapcsán már jogerősen felmentettek vagy elítélték. A védő utalt továbbá az 1976. évi 8. tvr.-rel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikk (7) bekezdésére, amely értelmében senkivel szemben nem lehet büntetőeljárást indítani, vagy büntetést kiszabni olyan bűncselekmény miatt, amely miatt az adott ország törvényének és büntetőeljárásának megfelelően jogerős ítélettel már elítélték vagy felmentették. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikkét is idézte a védő, amely szerint senki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.
- [9] A védő álláspontja szerint a jogerős ítélet tárgyát képező bűncselekmények döntő többségét az ügy korábbi szakaszában a korábban eljárt törvényszék és az ítéletőzáró a korábban meghozott jogerős ítéletével elbírált. Ezt a tényt az sem érinti, hogy a hivatkozott jogerős másodfokú ítéletet a Kúria felülvizsgálat, mint rendkívüli jogorvoslat keretében meghozott határozatával hatályon kívül helyezte és az eljárást törvényes vád hiányában megszüntette. Álláspontja szerint a hatályon kívül helyezettől függetlenül a hatályon kívül helyezett másodfokú határozat már az ügy jogerős elbírálását jelentette arra tekintettel, hogy az alapján a büntetés végrehajtása is megkezdődött. Emiatt a korábbi első- és másodfokú ügydöntő határozat hatályon kívül helyezése és az eljárás törvényes vád hiánya miatt történő megszüntetését követő vádemelés folytatásának, ha már a tényállást és a bűnösséget érdemben elbíráló jogerős határozat született, amelynek a végrehajtása meg is kezdődött annak ellenére, hogy a magyar joggyakorlatban az Alkotmánybíróság döntéseit is figyelembe véve általánossá vált az újbóli vádemelés törvényes lehetőségének az elfogadása (a Kúria I. BK véleménye, valamint az Alkotmánybíróság 3074/2016. (IV. 18.) AB határozat 51. pontjában foglaltak).
- [10] Az I. és III. r. terhelt védője másodlagosan arra hivatkozott, hogy az ügyben elévülés címén van helye az eljárást megszüntetni, mert kizárt ügyésznek nemcsak a tárgyalási jelenlétét, de jogi aktusait – így a vádemelést is – semmisnek kell tekinteni (BH 2004.225.). A Kúria BH 2012.12.278.1. számon közzétett döntése szerint a büntethetőség elévülésének félbeszakadásáról csak akkor lehet szó, ha az elévülési határidő letelte előtt foganatosítottak az eljárás előbbre vitelére alkalmas eljárási cselekményt. Álláspontja szerint a kizárt ügyész általi vádemelés nem szakítja meg az elévülést. Az eljárás tárgyát képező legsúlyosabban büntetendő cselekmény büntetési tételének felső határa 10 év szabadságvesztés, ez alapján a büntethetőség elévülése bekövetkezett.
- [11] A vádról rendelkező, jogerős ügydöntő határozattal szemben a VIII. r. terhelt meghatalmazott védője is felülvizsgálati indítványt nyújtott be a Be. 648. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott okra hivatkozással és indítványozta a Be. 662. § (2) bekezdés a) pontja alapján, hogy a Kúria az eljárást elsődlegesen elévülés miatt, másodlagosan a Be. 4. § (3) bekezdésében megjelölt kétszeres értékelés tilalmára figyelemmel szüntesse meg. A VIII. r. terhelt védőjének indítványa indokolását és hivatkozásait tekintve lényegében az I. és III. r. terhelt védőjének felülvizsgálati indítványában írtaknak megfelelően.
- [12] A jogerős ügydöntő határozattal szemben a VII. r. terhelt védője is felülvizsgálati indítványt terjesztett elő, melynek alapjául a Be. 648. §-a, illetve 649. § (1) bekezdés b) pont *ba)* alpontját jelölte meg. Elsődlegesen a jogerős ügydöntő határozat a Be. 662. § (2) bekezdés a) és b) pontja alapján történő megváltoztatását és a VII. r. terheltek az ellene emelt vádak alóli felmentését, másodlagosan a Be.

663. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján az első- és másodfokú bíróság által hozott határozatok hatályon kívül helyezését és az eljárás megszüntetését, míg harmadlagosan a hivatkozott határozatok hatályon kívül helyezését és az eljárási bíróságok új eljárás lefolytatására utasítását indítványozta.
- [14] A VII. r. terhelt védője elsődleges indítványát arra alapozta, hogy az elsőfokú bíróság ítélete részben megalapozatlan, mivel az eljárásjogi szabályokat megsértve az elsőfokú bíróság a VII. r. terhelt vonatkozásában csak részben tett eleget indokolási kötelezettségének, ezt pedig a másodfokon eljárási bíróság sem orvosolta. Az első- és másodfokú ítéletek indokolása hiányos, emellett az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg a VII. r. terhelt büntetőjogi felelősségét, mert az nem volt kétséget kizáróan bizonyított, továbbá az elsőfokú bíróság a megállapított tényekből további tényekre helytelenül következtetett.
- [15] Az indokolás hiányosságai, valamint a tényből további tényekre történő helytelen következtetés eredményeként a VII. r. terhelt büntetőjogi felelősségét olyan bűncselekmény miatt állapították meg, amelyet a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem követett el. A védő mindezek mellett aggályosnak tartotta, hogy az elsőfokú bíróság több mint 20 éve keletkezett bizonyítékokra alapította a terhelt bűnösségét.
- [16] A VII. r. terhelt védője hivatkozott arra, hogy a Kúria Bfv.III.889/2015. számú ügyében született – korábbi jogerős ügydöntő határozatot hatályon kívül helyező és eljárást megszüntető – határozat szerint a kizárt ügyésznek nemcsak a tárgyalási jelenlétét, de jogi aktusait, így a vádemelést is semmisnek kell tekinteni. Erre figyelemmel az ilyen ügyészi aktusok joghatás kiváltására alkalmatlanok, így a védő álláspontja szerint a törvényben kizárt ügyész jelenlétében lefolytatott bírósági eljárási cselekmények az eljárás előbbre vitelére alkalmas eljárási cselekményeknek nem tekinthetőek, ezért azok az elévülési időt nem szakítják meg. Ennek, valamint a nem törvényes vádemelésnek a következményeképpen a bíróság eljárása nem volt jogszerű, mert az elévülést félbeszakító eljárási cselekmény nem történt. Emiatt a cselekmény büntethetősége az ismételt vádemelés időpontját megelőzően elévült.
- [17] A VII. r. terhelt védője az I. és III. r., valamint a VIII. r. terheltek védőinek felülvizsgálati indítványában foglaltakkal azonos tartalommal arra is hivatkozott, hogy a megismételt eljárásban a *ne bis in idem* elvének megsértésével került sor az ismételt ügydöntő határozat meghozatalára. Álláspontja szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdéséből, a Kúria I/2007. BK véleményéből és a 33/2013. (XI. 22.) számú AB határozat 17. pontjából az következik, hogy a törvényes vád hiánya miatti megszüntetés esetén csak abban az esetben lehet helye újabb vádemelésnek, ha a vádban szereplő magatartásokat érdemben még nem bíralták el, és a terhelt büntetőjogi felelősségéről még nem hoztak döntést.
- [18] A VII. r. terhelt védője összefoglalóan arra hivatkozott, hogy a VII. r. terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítása nem megalapozott, mert az ellene szóló bizonyítékok mind számukat, mind súlyukat, mind a bizonyító erejüket tekintve csekélyek, így nem állapítható meg a kétséget kizáró bizonyítottság. A 20 éve zajló büntetőeljárás idő távlatában már sem a speciális prevenció, sem pedig a generális prevenció nem juttatható érvényre a kiszabott büntetés által.
- [19] A VII. r. terhelt védője nyilvános ülés tartását indítványozta.
- [20] A Legfőbb Ügyészség átiratában az I. és III. r. terhelt védője, valamint a VIII. r. terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványokat alaptalannak tartotta. Kifejtette, hogy a jelen ügyben a vádat elbíráló törvényszék által 2013. február 11. napján meghozott elsőfokú, valamint az ítéletábra másodfokú ítéletét a felülvizsgálati eljárásban eljárási Kúria az I. és II. r. terheltek vonatkozásában a Bfv.III.1020/2014/12. végzésével, míg a III., IV., V., VI., VII., VIII. és IX. r. terheltek vonatkozásában a Bfv.III.889/2015/4. számú meghozott végzésével hatályon kívül helyezte és az eljárást törvényes vád hiánya miatt megszüntette. A Kúria a végzéseinek indokolásában rögzítette, hogy határozata „nem képezi akadályát annak, hogy – elévülési időn belül – az ügyész az azzal érintett cselekmények tekintetében ismételten vádat emeljen. Amennyiben ugyanis az eljárást megszüntető határozat alapja a törvényes vád hiánya, abból az is következik, hogy az eljárás tárgyát képező cselekmény(ek) érdemi elbírálására e határozattal nem került sor [I/2007. BK vélemény II/4.c. pont, BH 2012.278., 33/2013. (XI. 22.) AB határozat]. Az eddig lefolytatott bírósági eljárás egyes cselekményei – utójára a jogerős ítélet meghozatala – az elévülést megszakították, mert azok nyilvánvalóan a bíróság által a bűncselekmény miatt fogatosított büntetőeljárási cselekménynek minősülnek [Btk. 28. § (1) bek.], akkor is, ha a vád nem felelt meg a Be. 2. § (2) bekezdésében írt rendelkezéseknek.” A Legfőbb Ügyészség hivatkozott arra, hogy ezt követően a járási ügyészség ismételten vádat emelt a terheltekkel szemben és ezt a vádat bíralták el jogerősen a felülvizsgálati indítványokkal támadott határozatokban. A Legfőbb Ügyészség érvelése szerint a Kúria ezen felülvizsgálati eljárásban meghozott határozataival a korábbi első- és másodfokú ítéletet az érintett terheltek vonatkozásában hatályon kívül helyezte, azok az új vád emelésekor eljárásjogi értelemben már nem léteztek. Ebből következően alapvetően hibás az az álláspont, amely szerint e jogerős ügydöntő határozatok a hatályon kívül helyezésüket követő időben lefolytatott eljárás tekintetében a Be. 4. § (3) bekezdésének alkalmazására alapul szolgálnak, és ítélt dolgot eredményeznek. Egyebekben pedig az arra való hivatkozás, hogy a terheltek marasztalására annak ellenére került sor, hogy cselekményüket korábban már jogerősen elbíralták, a Legfőbb Ügyészség szerint nem felülvizsgálati, hanem a Be. 637. § (1) bekezdés b) pontja szerint perújítási okot képez.
- [21] A Legfőbb Ügyészség kifejtette, hogy a Kúria korábbi felülvizsgálati eljárásaiban hozott határozatainak indokolása a felülvizsgálati indítványokban vitatott mindkét kérdésre iránymutatást adtak. Rögzítették, hogy az addig lefolytatott bírósági eljárás egyes cselekményei – utójára a jogerős ítélet meghozatala – az elévülést

- megszakították, mert azok nyilvánvalóan a bíróság által a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménynek minősülnek akkor is, ha a vád nem felelt meg a korábbi Be. 2. § (2) bekezdésében írt rendelkezéseknek; másrészt rögzítették, hogy a Kúria határozata nem képezi akadályát annak, hogy – elévülési időn belül – az ügyész az azzal érintett cselekmények tekintetében ismételten vádat emeljen. Mivel a korábbi jogerős ítélet meghozatala és az új vád bíróságra érkezésének időpontja között 3 évnél kevesebb idő telt el, elévülés szóba sem jöhetett. Az elkövetéskor hatályos 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: korábbi Btk.) 35. § (1) bekezdése szerint az elévülést félbeszakítja a büntetőügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye. Ehhez hasonlóan rendelkezik az elbíráláskor hatályos Btk. 28. § (1) bekezdése akként, hogy az elévülést félbeszakítja a bíróságnak, az ügyészségnek, a nyomozó hatóságnak, illetve nemzetközi vonatkozású ügyekben az igazságügyért felelős miniszternek vagy a külföldi hatóságnak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye. A vádemeléssel az ügy bírósági szakaszba kerül és az ügyészség ügyfélévé válik, innentől kezdve az elévülést nem az ügyészség, hanem a bíróság eljárási cselekményei szakítják félbe. A bíróság eljárási cselekményeinek joghatása, így a büntethetőség elévülését félbeszakító hatása is független az ügyészi intézkedés törvényességétől. Az ezzel ellentétes, a felülvizsgálati indítványokban képviselt álláspont elfogadása ahhoz vezetne, hogy a nem törvényes vád alapján lefolytatott valamennyi bírósági eljárási cselekményt – pl. idézést, kényszerintézkedések fenntartásáról hozott határozatot, de akár egy eljárást megszüntető végzés vagy felmentő ítélet meghozatalát is – hatálytalannak kellene tekinteni.
- [23] Mindezek alapján a Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatoknak az I., III. és VIII. r. terheltek tekintetében történő hatályában fenntartását indítványozta.
- [24] A Legfőbb Ügyészség indítványára az I. és III. r. terhelt védője észrevételt tett, amelyben az indítványában foglaltakat fenntartotta. Kifejtette, hogy a kétszeres értékelés tilalma a büntető anyagi jog alapvető szintű szabálya, ami mind a tényállás megállapítása, mind a minősítés, mind pedig a büntetés kiszabása körében irányadó. Álláspontja szerint ismételt vádemelésnek csak akkor van helye, ha a korábbi eljárásban érdemi döntése nem született. Hivatkozott arra, hogy jogerős ítélet esetén kivételesen van lehetőség rendkívüli jogorvoslatokra, az újbóli vádemelés azonban ilyenek nem minősül.
- [25] A Legfőbb Ügyészség átiratában a VII. r. terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt részben a törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta. Kifejtette, hogy az indokolási kötelezettség megsértése a Be. 649. § (2) bekezdés *d)* pontjában és az abban hivatkozott 608. § (1) bekezdés *f)* és *g)* pontjában foglaltak értelmében felülvizsgálati okot csak akkor valósít meg, ha az ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes, illetve az ítélet szóbeli indokolása során elhangzott és az írásba foglalt ítélet tényállási elemei a bűncselekmény minősítését befolyásoló mértékben térnek el egymástól. Ilyen eljárási szabálysértésre azonban a felülvizsgálati indítvány előterjesztője nem hivatkozott és nem is állapítható meg ilyen az iratok alapján sem. Mindezekre tekintettel a felülvizsgálati indítvány az indokolási kötelezettség megsértését állító részében a törvényben kizárt.
- [26] Ugyancsak kizártnak tartotta a felülvizsgálati indítványt a jogerős ítéleti tényállás megalapozottságát, a bizonyítékok értékelését támadó részében. A jogerős ítéleti tényállás megalapozottsága, a bizonyítási eljárás lefolytatása, a bíróságok bizonyítékokat értékelő tevékenysége vitatására a felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség. A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható, eltérő tényállásra, illetőleg az irányadó tényállásban nem szereplő tényekre alapítottan a jogerős ügydöntő határozat nem támadható. A Legfőbb Ügyészség emellett hivatkozott arra, hogy az irányadó tényállás maradéktalanul tartalmazza azokat a tényeket, amelyek a VII. r. terhelt bűnösségének megállapítását mindkét terhére rótt bűncselekményben megalapozzák, ezért az irányadó tényállás alapján a bűnösség megállapítását támadó részében a felülvizsgálati indítvány alaptalan.
- [27] A VII. r. terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványnak a *ne bis in idem* elvének megsértésére, valamint a büntethetőség elévülésére alapított része tekintetében a Legfőbb Ügyészség – lényegében – az I. és III. r., valamint a VIII. r. terheltek védője által benyújtott felülvizsgálati indítvánnyal kapcsolatosan kifejtett álláspontját ismételte meg. A felülvizsgálati indítványt ezen részeiben alaptalannak tartotta.
- [29] A Legfőbb Ügyészség mindezek tükrében azt indítványozta, hogy a Kúria a támadott ügydöntő határozatokat a VII. r. terhelt tekintetében hatályában tartsa fenn.
- [30] A Legfőbb Ügyészség indítványára a VII. r. terhelt védője észrevételt tett, amelyben arra hivatkozott, hogy felülvizsgálati indítvány benyújtására van lehetőség a Be. 649. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontja és *b)* pont *ba)* alpontja alapján akkor, ha a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt állapította meg a bíróság a terhelt bűnösségét, illetve a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, vagy a Btk. más szabályainak megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést. Álláspontja szerint a sérelmezett ítéletben foglaltakkal szemben a VII. r. terhelt a terhére megállapított bűncselekmények törvényi tényállási elemeit nem valósította meg. Mindezekből egyszerre következik az, hogy az eljáró bíróság a büntető anyagi jog szabályainak ellenében állapította meg a VII. r. terhelt bűnösségét, másfelől pedig, hogy a vádlotti közrehatás elenyésző mértékét még a büntetés kiszabásánál sem értékelte. Észrevételében a felülvizsgálati kérelmében foglaltakat változatlanul fenntartotta.
- [31] Az I. és III. r. terhelt védőjének, valamint a VIII. r. terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa alaptalan; a VII. r. terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa részben törvényben kizárt, részben alaptalan.
- [32] A Be. XC. Fejezetében szabályozott felülvizsgálati rendkívüli jogorvoslat. Felülvizsgálatnak kizárólag a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő

- határozata ellen egyes, a törvényben megjelölt esetekben a jogerős ügydöntő határozat jogi és nem ténybeli (megalapozottságot érintő) hiányosságai esetén van helye. Felülvizsgálatnak kizárólag a törvényben meghatározott okokra történő hivatkozással, azok fennállása esetén van helye, a felülvizsgálati okok köre nem bővíthető.
- [33] A Be. 648. § *a)* és *b)* pontja alapján felülvizsgálatnak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt és eljárási szabálysértés miatt is van helye. A felülvizsgálati okokat a Be. 649. §-a tartalmazza.
- [34] A Be. 649. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontja és *b)* pont *ba)* alpontja szerint a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét; továbbá, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, illetve a Btk. más szabályainak megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést.
- [36] A Be. 608. § (1) bekezdés *f)* pontja szerint feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés – és így a Be. 649. § (2) bekezdés *d)* pontja alapján felülvizsgálati ok –, ha az ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes, míg ugyanilyen okot képez a Be. 608. § (1) bekezdés *g)* pontja szerint az, ha az ítélet szóbeli indokolása során elhangzott és az írásba foglalt ítélet tényállási elemei a bűncselekmény minősítését befolyásoló mértékben térnek el egymástól.
- [37] A Be. 652. § (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati indítványban meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülvizsgálati indítvány irányul, valamint az indítvány előterjesztésének okát és célját.
- [38] A Be. 650. § (2) bekezdése kimondja: felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozat által megállapított tényállás nem támadható.
- [41] A Kúria megállapította, hogy a VII. r. terhelt meghatalmazott védőjének indítványa azon részében, amelyben a jogerős ügydöntő határozat megalapozottságát, a bizonyítékok értékelését, a megállapított tényekből további tényekre történő következtetést, a bizonyítékok hitelességét vitatja, a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás támadásának minősül, így törvényben kizárt.
- [43] A felülvizsgálati eljárás lefolytatására nincs törvényes lehetőség azon hivatkozások alapján, melyek szerint a VII. r. terhelt büntetőjogi felelőssége nem volt kétséget kizáróan bizonyított, az ügyben eljáró elsőfokú bíróság tényből tényre helytelenül következtetett, és ezt a másodfokú bíróság nem küszöbölte ki; ugyancsak kizárt a bizonyítékok elfogadásának vitatása arra alapozva is, hogy azok 20 éve keletkeztek.
- [44] A VII. r. terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa az indokolási kötelezettség megsértésére, a hiányos indokolásra vonatkozó részében ugyancsak törvényben kizárt. Az indokolási kötelezettség megsértése 2018. január 1-jétől nem felülvizsgálati ok (BH 2020.355.). A büntetőeljárási törvény hivatkozott szabályaira figyelemmel a Be. 608. § (1) bekezdés *f)* pontjában foglaltak alapján csak az képez felülvizsgálati okot, ha a jogerős ügydöntő határozat indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben (a büntetőjogi felelősség tekintetében, a büntetőjogi főkérdések vonatkozásában) ellentétes. Erre a felülvizsgálati indítvány maga sem hivatkozott, lényegében az indokolási kötelezettség megsértését abban látta, hogy álláspontja szerint az első- és másodfokú bíróság a bizonyítékok értékelése, a tényből tényre történő következtetés körében adott hiányos indokolást és erre figyelemmel nem állapítható meg kétséget kizáróan a VII. r. terhelt bűnössége. Az indokolási kötelezettség megsértése relatív eljárási szabálysértés (Be. 609. §), ezért az felülvizsgálati ok megállapítását nem alapozhatja meg, így a felülvizsgálati indítvány alapján felülvizsgálati eljárás lefolytatása ebben a tekintetben is kizárt.
- [45] A teljesség érdekében utal a Kúria arra, hogy a VII. r. terhelt védője az indítvány tartalma alapján az indokolási kötelezettség megsértésére hivatkozva a bizonyítékok mikénti értékelését sérelmezte, ami alapján szintén kizárt a felülvizsgálat.
- [46] Az I. és III. r. terhelt, valamint a VIII. r. terhelt meghatalmazott védőjének felülvizsgálati indítványa, továbbá a VII. r. terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa a nem kizárt részében azon alapul, hogy a jogerős ügydöntő határozat meghozatalára, így az I., III., VII. és VIII. r. terhelt bűnösségének megállapítására annak ellenére került sor, hogy velük szemben az eljárás megszüntetését megalapozó ok (a vád tárgyát képező bűncselekményben történt korábbi jogerős elítélés, illetőleg a cselekmények büntethetőségének elévülése) állapítható meg.
- [47] A Kúria megállapította, hogy gyan a Legfőbb Ügyészség helyesen hivatkozott arra, miszerint a Be. 637. § (1) bekezdés *b)* pontja értelmében a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozatával befejezett büntetőeljárás esetén perújításnak van helye, ha a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt több jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozatot hoztak; ugyanakkor a Kúria következetes gyakorlata értelmében a Be. 649. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjában írt felülvizsgálati okot valószínűsíti meg, ha a jogerős ügydöntő határozatban a terhelt bűnösségének megállapítására büntethetőségi akadály folytán került sor.
- [48] Az elkövetéskor hatályos korábbi Btk. 32. § *b)* pontja értelmében az elkövető büntethetőséget megszünteti az elévülés.
- [49] Az elbíráláskor hatályos Btk. 25. § *b)* pontja szerint az elkövető büntethetőséget megszünteti az elévülés.
- [50] Mindezekre figyelemmel megállapítható, hogy az elévülés bekövetkezése miatt a büntethetőség megszűnése olyan büntető anyagi jogi szabály, amely figyelmen kívül hagyása mellett a bűnösség megállapítása esetén a Be. 649. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjában foglalt felülvizsgálati ok megvalósul, így az erre történő hivatkozás felülvizsgálati eljárás alapjául szolgálhat. (A Kúria erre figyelemmel az elévülés figyelmen kívül hagyására irányuló felülvizsgálati érvelést érdemben vizsgálta.)
- [51] Ugyanez nem állapítható meg a *ne bis in idem* elvének megsértésére való hivatkozás esetében.
- [52] A Be. 4. § (3) bekezdése kimondja, büntetőeljárás nem indítható, illetve a megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni, ha az elkövető cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a rendkívüli jogorvoslati

- eljárások és egyes különleges eljárások esetén. A Be. a *ne bis in idem* elvét alapul véve a *res iudicata* esetére rendelkezik, annak két következményét nevesítve. A Kúria megállapította, hogy a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt több jogerős ügyszabályozó határozat hozatala a felülvizsgálatot eredményező eljárási szabálysértéseknek a Be. 649. § (2) bekezdésében foglalt kimerítő felsorolásban nem szerepel, ezért amiatt a felülvizsgálat törvényben kizárt. A kétszeres elítélés megvalósulása esetén az a Be. 637. § (1) bekezdés *b*) pontja szerinti perújítási ok lenne. Felülvizsgálat oka, illetve indoka a kétszeres elítélés törvénysértő megállapítása esetében való eljárás megszüntetés lenne [vö. a Be. 648. § *b*) pont, 649. § (2) bek. *d*) pont, 608. § (1) bek. *e*) pont, 567. § (1) bek. *b*) pont] (Kúria Bfv.629/2021/11. számú döntés [29] bekezdés, BH 2021.298. számon közzé téve). A Kúria ugyancsak ezt az álláspontot fejtette ki a Bfv.222/2022/12. számú ügyében: megállapította, hogy ha a jogerős előtt az elsőfokú bíróság *res iudicata* indokkal megszünteti az eljárást, akkor ez abszolút eljárási szabálysértés címén másodfokú felülbírálat tárgyát képezheti. Ezzel egyező jogi helyzet, ha a *res iudicata* címén megszüntetés jogerőre emelkedik, ekkor feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértési okból felülvizsgálatnak lehet helye [Be. 608. § (1) bek. *e*) pont, 649. § (2) bek. *d*) pont]. Abban az esetben azonban, ha a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt több jogerős ügyszabályozó határozat meghozatalára került sor, ez a felülvizsgálatot eredményező eljárási szabálysértéseknek a Be. 649. § (2) bekezdésében foglalt kimerítő felsorolásában nem szerepel, ezért amiatt a felülvizsgálat törvényben kizárt (hivatkozott határozat indokolása [21]–[27]-ig). Ez utóbbi esetben a Be. 637. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügyszabályozó határozatával befejezett későbbi büntetőeljárás esetében perújításnak van helye, ha a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt korábban jogerős, a vádról rendelkező ügyszabályozó határozatot hoztak.
- [53] A Kúria ugyanakkor megállapította, hogy a jelen ügyben korábban folyamatban volt felülvizsgálati eljárásokban meghozott határozataiban – ahogy a Legfőbb Ügyészség arra indítványában hivatkozik is – tartalmaz e tekintetben érvelést, ezért az indítvány e tekintetben történő kizártságának megállapítása mellett az abban foglaltakkal kapcsolatosan általános jelleggel jelen határozatában is – a teljesség kedvéért – kifejtette álláspontját.
- [54] A kétszeres eljárás tilalma (*ne bis in idem*) és az ítélt dolog (*res iudicata*) két különböző fogalom. A *ne bis in idem* kizáró hatást, a *res iudicata* lezáró hatást eredményez. A kizáró hatás azt jelenti, hogy nincs helye újabb vádemelésnek, sem rendes jogorvoslatnak és általában további büntetőeljárásnak. A lezáró hatás viszont azt jelenti, hogy a terhelt büntetőjogi felelősségéről döntöttek, a vádat kimerítették (Bfv.222/2021/12. [21] bekezdés). A Be. ugyanakkor a 4. § (3) bekezdésében a *ne bis in idem* elvét alapul véve, a *res iudicata* esetére rendelkezik annak két következményét nevesítve, így a jelenlegi szabályozás az elkövető cselekményének jogerős elbírálásához köti a *ne bis in idem* elvének eljárásgátló hatását, az eljárás megindításának tilalmát, illetve ennek megsértése esetén az eljárás megszüntetésének következményét.
- [55] Mindebből először is az következik, hogy mind a *res iudicata*, mind a *ne bis in idem* eljárási és nem anyagi jogi akadály. A *res iudicata* és a *ne bis in idem* elvének megsértése nem a büntető anyagi jog szabályának, hanem a büntető eljárásjog szabályának megsértését jelenti, így arra hivatkozással a Be. 649. § (1) bekezdésére alapozva felülvizsgálati indítványt benyújtani nem lehet. Amennyiben azonban a *res iudicata* hatás téves megállapítása miatt az eljárás megszüntetésére (a *ne bis in idem* elvének téves megállapítására) kerül sor, az a korábban hivatkozottak szerint felülvizsgálati ok, de nem anyagi jogi, hanem a Be. 649. § (2) bekezdés *d*) pontjában meghatározott eljárásjogi szabály megsértésén alapuló felülvizsgálati ok.
- [56] Másodlagosan pedig az következik, hogy sem a *res iudicata*, sem a *ne bis in idem* nem állapítható meg, ha az elkövető cselekményét jogerősen nem bírálták el. A szabályozás a *res iudicata* és a *ne bis in idem* lezáró és kizáró hatását is a terhelt cselekményének jogerős elbírálásához köti, így értelemszerűen sem ítélt dolog hatás, sem pedig kétszeres eljárás tilalma nem valósul meg, ha az elkövető cselekményének jogerős elbírálása hiányzik; vagy azért, mert az elkövető cselekménye tárgyában hozott döntés nem tekinthető bíróság általi jogerős elbírálásnak, vagy azért, mert a bíróság eljárás megszüntetéséről rendelkező döntése egyben nem jelenti az elkövető cselekménye elbírálását is. Ez utóbbi esetet jeleníti meg az, amikor a bíróság a büntetőeljárást a törvényes vád hiányában szünteti meg. (Értelemszerűen ettől eltérő eset, ha az eljárás jogerős ügyszabályozó határozatban történő megszüntetésére a büntető anyagi jogban szabályozott büntethetőséget kizáró vagy megszüntető akadály fennállása miatt került sor, ebben az esetben ugyanis úgy kell tekinteni, hogy az elkövető cselekményét a büntető anyagi jogszabályok megfelelő alkalmazásával jogerősen elbírálták.)
- [57] A Be. 4. § (3) bekezdése azt is jelenti, hogy a rendkívüli jogorvoslati eljárások és egyes különleges eljárások a törvényi szabályozásnak megfelelően az elkövető cselekményét elbíráló jogerős ügyszabályozó határozat esetén a *res iudicata* hatást, így az ahhoz kapcsolódó *ne bis in idem* elvének megfelelő kétszeres eljárási tilalmat is áttörhetik. Amennyiben a rendkívüli jogorvoslat következtében az ügyszabályozó határozat jogereje feltörsre kerül, a rendkívüli jogorvoslat eredményeként az már nem tekinthető az elkövető cselekményét jogerősen elbíráló határozatnak, így ahhoz a jogerős ügyszabályozó határozathoz kapcsolódó következmények nem fűződhetnek, ahhoz *res iudicata* (és így *ne bis in idem*) hatás a továbbiakban nem kapcsolódik. Amennyiben a rendkívüli jogorvoslati eljárásban a jogerős ügyszabályozó határozat megváltoztatásával új, a terhelt cselekményét elbíráló jogerős ügyszabályozó határozat születik, a *res iudicata* és a *ne bis in idem* ezen határozathoz, annak tartalmához kötődik. Amennyiben a rendkívüli jogorvoslat folytán a jogerős ügyszabályozó határozat hatályon kívül helyezésére kerül sor anélkül, hogy új, a terhelt cselekményét elbíráló jogerős ügyszabályozó határozat születne – ilyennek tekinthető a törvényes vád

- hiányában történő eljárás megszüntetés is – úgy a korábbi határozat megszűnik a terhelt cselekményét elbíráló jogerős ügydöntő határozatként létezni, ahhoz további joghatás nem köthető, ugyanakkor annak helyébe más, az elkövető cselekményét jogerősen elbíráló ügydöntő határozat nem lép, ezért amennyiben annak anyagi és eljárásjogi feltételei fennállnak, az elkövető cselekménye miatti ismételt eljárás lefolytatásának nincs akadálya.
- [58] A Be. hivatkozott rendelkezése megfelel az I. és III. r. terhelt védője által hivatkozott, az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésében meghatározott alkotmányos elvnek, valamint az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Emberi Jogok Európai Egyezménye 7. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikkében, az 1976. évi 8. tvr.-rel kihirdetett polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya 14. cikk 7. bekezdésében és az Európai Unió alapjogi kartája 50. cikkében foglalt szabályozásnak.
- [59] Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk (6) bekezdése szerint a jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.
- [60] Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvényben kihirdetett 7. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontja szerint, ha valakit egy állam büntető törvényének és büntetőeljárás törvényének megfelelően egy bűncselekmény kapcsán már jogerősen felmentettek vagy elítélték, e személlyel szemben ugyanennek az államnak az igazságszolgáltatási szervei ugyanezen bűncselekmény miatt nem folytathatnak büntetőeljárást, és vele szemben abban büntetést nem szabhatnak ki. A 2. pont szerint ugyanakkor az előző bekezdés rendelkezései nem képezik akadályát annak, hogy az adott állam büntető törvényeinek és büntetőeljárás törvényeinek megfelelően az eljárást újból megindítsák, ha új, vagy újólág feltárt tények, vagy az eljárás alapvető hibái természetüknél fogva kihatással vannak a meghozott ítéletre.
- [61] A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet tartalmazza az Egyezmény kihirdetett 14. cikkét is, amelynek 7. pontja értelmében senkivel szemben nem lehet büntetőeljárást indítani, vagy büntetést kiszabni olyan bűncselekmény miatt, amely miatt az adott ország törvényének és büntetőeljárásának megfelelően a jogerős ítélettel már elítélték vagy felmentették.
- [62] Az Európai Unió Alapjogi chartája (2016/C202/02) 50. cikke szerint senki nem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.
- [63] Mindezen alkotmányos és nemzetközi jogi szerződésekben meghatározott szabályokat figyelembe véve megállapítható, hogy a kétszeres eljárás tilalma a jogerős elítélés tényéhez kötődik. A jogerős elítélés esetén az Alaptörvény és a Be. hivatkozott rendelkezéseire figyelemmel – amelyek megfelelnek az Emberi Jogok Európai Egyezménye 7. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikkének 2. bekezdésének is – a jogerő a rendkívüli jogorvoslati eljárásban feltörhető, ami a korábbi határozat jogerejének és az ahhoz kapcsolódó joghatásoknak a megszűnését eredményezi.
- [64] Másképpen fogalmazva: az elkövető cselekményét elbíráló ügydöntő határozathoz ítélt dolog (*res iudicata*) és ebből eredően a kétszeres eljárás tilalma (*ne bis in idem*) csak abban az esetben kapcsolódik, ha ez a határozat jogerős, vagyis jogereje beállt és az rendkívüli jogorvoslati eljárás következtében sem szűnt meg.
- [65] Jelen ügyben a kétszeres eljárás tilalmának megsértésére a felülvizsgálati indítvánnyal támadott jogerős ügydöntő határozat meghozatalakor nem került sor, mivel a korábbi, a felülvizsgálattal érintett terhelt cselekményét jogerősen elbíráló bírósági határozatokat a felülvizsgálati eljárás, mint rendkívüli jogorvoslat során eljáró Kúria hatályon kívül helyezte, így azok jogereje megszűnt, a felülvizsgálati eljárásban hozott határozatok pedig nem teremtettek új, a terhelt cselekményét jogerősen elbíráló *res iudicata* és így *ne bis in idem* hatást létrehozó jogerős határozatot. Az eljárás megszüntetésére a törvényes vád hiányában került sor, amely megszüntetés a korábbi szabályozás alapján ugyan ügydöntő volt, de nem jelentette a terhelt cselekményét elbíráló, így jogerőhatás kiváltására alkalmas döntést. Ez utóbbit jeleníti meg az Alkotmánybíróság gyakorlata és a Kúria 1. BK véleménye is.
- [66] A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény egyes rendelkezései Alaptörvény ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról szóló 33/2013. (XI. 22.) AB határozat [30] bekezdésében kifejtette: az Alkotmánybíróság a büntetőeljárás törvény vizsgálata alapján elsőként arra az álláspontra jutott, hogy a törvényes vád hiánya miatt történő eljárás megszüntetése a vádról szóló olyan bírói döntés, amely az adott büntetőeljárást befejezi. „Hasonlóan a büntetőeljárás bírói megszüntetésének többi jogcíméhez, a törvényes vád hiánya okán történő eljárás megszüntetéséről szóló döntés is ügydöntő [1998. évi XIX. törvény 332. § (1) bekezdés a)–h) pontja]. Mégis, a törvényes vád hiánya okán történő eljárás megszüntetését az különbözteti meg a többi eljárást megszüntető októl, hogy ez utóbbiak esetében valamely véglegesnek tekinthető körülmény, így pl. a vádlott halála, a bűncselekmény elévülése vagy anyagi jogi feltétel hiánya miatt válik lehetetlenné az eljárás folytatása. A törvényes vád hiánya ezzel szemben önmagában nem tekinthető olyan oknak, amely véglegesen lehetetlenítene el a büntetőeljárás lefolytatását. A törvényes vádról szóló bírói döntés ugyanis a vádban leírt tényeket, a cselekményt mégsem értékeli, vagyis elbírálatlanul hagyja (hasonlóan lásd EU Bíróság, Filomeno Mario Miraglia ügy, C-469/03, 2005. március 10., 33–34. pontjait, illetve EU Bíróság, Vladimír Turansky ügy, C-491/07, 2008. december 22., 42. és 45. pontjait). A bíróság ilyen esetekben ugyanis a tényeket nem vizsgálja, a bűnügy bizonyítékait nem mérlegeli és a

- büntetőjogi felelősség kérdésében nem határoz...”
Ilyen megfontolások alapján az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a törvényes vád hiánya okán történő eljárást megszüntető bírósági végzést követően, ugyanazon cselekmény miatti ismételt vádemelés nem sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésében foglalt *ne bis in idem* alkotmányos elvét.
- [67] Az Alkotmánybíróság ezt az álláspontját megerősítette az alkotmányjogi panasz elutasításáról szóló 3074/2016. (IV. 18.) AB határozat [51] bekezdésében.
- [68] A Kúria az 1. BK véleményének felülvizsgálati eljárásban figyelembe veendő szövegállapota szerinti II/4/a. pontban kifejtette: „A bíróságnak az ügydöntő határozatban a vádról határoznia kell. Kétségtelen, hogy a vád törvényessége, illetve törvényi kellékének hiánya miatt az eljárás megszüntetésével a bíróság a vádról határoz. Következésképpen e határozat ügydöntő határozat.”
- [69] A vélemény II/4/b. pontja értelmében e határozat jogi természetét tekintve azonban különbözik a más okból hozott megszüntető határozattól. Ez esetben ugyanis a bíróság nyilvánvalóan csak a vád – bírósági eljárásra való – alkalmasságát (eljárásjogi feltételeinek meglétét), nem pedig a vádban foglaltak büntetőjogi felelősséget megalapozó, anyagi jogi feltételeit vizsgálja, illetve bírálja el. A bűncselekmény hiányának megállapítása feltételezi a vád törvényességét. A vád eljárásjogi alkalmatlansága, mint a büntetőeljárás akadálya, nem jelenti egyben az adott személy büntetőjogi felelősségre vonásának elháríthatatlan akadályát. Következésképpen a vád törvényességének, illetve törvényi kellékének hiánya miatt történt megszüntetés, bár ügydöntő határozat, valójában azonban a büntetőjogi felelősség tekintetében anyagi jogerő hatással nem rendelkezik. Ez ugyanis csak a kimerített váddal, az elbírált cselekmény tekintetében valósulhat meg. A bíróság pedig csak az eljárás akadálya miatt nem döntött a büntetőjogi igényről, vagyis nem bírálta el érdemben a vád tárgyává tett cselekményt. A vád törvényessége, illetve törvényi kellékének hiánya miatt hozott megszüntető határozat esetében a megváltoztathatatlanság, mint jogerő hatás, csak az adott, eljárásjogi szempontból alkalmatlan vád következményei tekintetében áll fenn, ami nem más, mint az eljárás akadálya. Ehhez képest, ha a megszüntető végzés jogerőre emelkedik – nyilvánvalóan elévülési időn belül –, akkor nincs törvényes akadálya annak, hogy a vádló az általa korábban vád tárgyává tett cselekmény miatt a terhelttel szemben ismét vádat emeljen. A bíróság az ismételt vádat – értelemszerűen annak eljárásjogi alkalmassága esetén – jogosult és köteles érdemben elbírálni, és ugyanazon cselekmény miatt más személlyel szemben is indulhat eljárás.
- [70] A Kúria az ügyben meghozott korábbi jogerős ügydöntő határozatot a törvényes vád hiánya miatt hatályon kívül helyező határozataiban kimondta, hogy a határozat nem képezi akadályát annak, miszerint – elévülési időn belül – az ügyész az azzal érintett cselekmények tekintetében ismételt vádat emeljen. Amennyiben ugyanis az eljárást megszüntető határozat alapja a törvényes vád hiánya, abból az is következik, hogy az eljárás tárgyát képező cselekmény(ek) érdemi elbírálására e határozattal nem került sor [1/2007. BK vélemény II/4/c. pont, BH 2012.278., 33/2013. (XI. 22.) AB határozat]. Az eddig lefolytatott bírósági eljárás egyes cselekményei – utoljára a jogerős ítélet meghozatala – az elévülést megszakították, mert azok nyilvánvalóan a bíróság által a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménynek minősülnek [Btk. 28. § (1) bek.], akkor is, ha a vád nem felelt meg a (rég) Be. 2. § (2) bekezdésében írt rendelkezéseknek (Bfv.III.1020/2014/12. számú határozat 16. és 17. oldal, Bfv.III.889/2015/4. számú határozat 18. oldal).
- [71] A Kúria ezen töretlen álláspontja megjelenik a Bfv.I.737/2012. számú ügyben meghozott határozatban is (BH 2012.278.II.).
- [72] Mindezeket figyelembe véve megállapítható az is, hogy a felülvizsgálati indítványt benyújtó védők álláspontjával szemben a jogerős ügydöntő határozatban elbírált cselekmények tekintetében az elévülést mind az első, kizárt ügyész által emelt, így törvényesnek nem tekinthető vád folytán indult bírósági eljárásban a bíróság által a cselekmény elkövetése miatt azok elkövetőjével szemben foganatosított, az ügyet érdemben előre vivő cselekményei és döntései (ideértve a tárgyalás tartását, valamint a hatályon kívül helyezett jogerős ügydöntő határozat meghozatalát is), mind pedig a felülvizsgálati eljárásban eljárás megszüntetését követően törvényesen megvalósuló vádemelés, és az ismételt vád folytán indult bírósági eljárásban a bíróságnak az eljárás előre vitelét célzó, azt eredményező, a vádban foglalt cselekmény miatt azok elkövetőjével szemben foganatosított eljárás cselekménye megszakította.
- [73] Az ügy irataiból megállapítható, hogy az első vádemelés alapján meghozott elsőfokú ítéletet a megyei bíróság, mint másodfokú bíróság a végzésével valamennyi terheltet érintően hatályon kívül helyezte és az iratokat a megismételt eljárás lefolytatására a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező megyei bíróságnak küldte meg. A megismételt eljárásban az ügyész az eredeti vádiratot valamennyi terhelttel szemben fenntartotta, majd a vádat írásban kiegészítette és módosította. A megismételt eljárásban a törvényszék ítélete a másodfokon eljáró ítélőtábla ítéletével emelkedett jogerőre. A Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott hatályon kívül helyező és eljárást megszüntető végzését követően a járási ügyészség ismételte vádat emelt valamennyi terhelttel szemben.
- [74] Az elkövetéskor hatályos korábbi Btk. 35. § (1) bekezdése értelmében az elévülést félbeszakítja a büntetőügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye.
- [75] Az elbíráláskor hatályos Btk. 28. § (1) bekezdése lényegében ezzel azonos tartalommal rendelkezik arról, hogy az elévülést félbeszakítja a bíróságnak, az ügyészségnek, a nyomozó hatóságnak, illetve nemzetközi vonatkozású ügyekben az igazságügyért felelős miniszternek vagy a külföldi hatóságnak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye.
- [76] A korábbi jogerős ítélet meghozatala és az új vádemelés időpontja között eltelt időben az elévülés nem következett be. A büntethetőség elévülési ideje az elkövetéskor hatályos korábbi Btk. 33. § (1)

- bekezdés *b*) pontja alapján legalább 3 év, az elbíráláskor hatályos Btk. 26. § (1) bekezdése alapján pedig legalább 5 év volt. Megállapítható, hogy sem az ismételt vádemelésig, sem a vádemelést követően nem telt el olyan hosszú idő, amelyre figyelemmel az elévülés, mint büntethetőséget megszüntető ok bekövetkezett volna. Büntethetőséget megszüntető ok hiányában pedig az I., III., VII. és VIII. r. terheltek bűnösségének megállapítására az elévülésre vonatkozó büntetőjogi anyagi jogi szabály megsértése nélkül, törvényesen került sor.
- [77] A VII. r. terhelt védője felülvizsgálati indítványában sérelmezte, hogy VII. r. terhelt bűnösségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével került sor, illetve a bűncselekmény törvénysértő minősítése alapján törvénysértő büntetést szabtak ki vele szemben.
- [78] A felülvizsgálati indítvány alapján a felülvizsgálati ok vizsgálatát a jogerős tényállásban megállapított cselekmény alapján kell elvégezni, a hivatkozott anyagi jogi jogszabály megsértését e tényállás alapján kell megítélni (BH 2021.280.). A VII. r. terhelt büntetőjogi felelősségét a Btk. 373. § (1) bekezdésébe ütköző és az (5) bekezdés *a*) pontja szerint minősülő csalás büntetében, valamint a Btk. 404. § (1) bekezdés *c*) pontjára tekintettel a (2) bekezdés *b*) pontja szerint minősülő csődbűncselekmény büntetében állapította meg, melyeket társtettesként követett el.
- [79] A Btk. 373. § (1) bekezdése szerinti a csalást az követi el, aki jogtalan haszonszerzés végett más tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, míg a VII. r. terhelt terhére megállapított csődbűncselekményt az, aki a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet fizetéseképtelensége esetén az észszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes más módon a gazdálkodó szervezet vagyonát ténylegesen vagy színleg csökkenti, és ezzel a hitelező vagy a hitelezők kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja.
- [80] A VII. r. terhelt cselekvőségét a jogerős ítélet II/1. és II/2. tényállási pontja tartalmazza, ami a felülvizsgálati eljárásban irányadó. A II/1. tényállási pont tartalmazza, hogy az ott megjelölt szerződés megkötésének a napjáig az U. Kft.-t tulajdonló és vezető VII. r. és a VIII. r. terhelteknek már a kölcsön felvételekor sem állt szándékában a hitelt visszafizetni, hiszen az U. Kft.-ben meglévő üzletrészeiket még a hitelszerződés megkötésének napján eladták a Z. Kft.-nek, valamint a II. r. terhelteknek. Ezáltal is félrevezették és megtévesztették a hitelt nyújtó Bank Rt.-t a hitel valódi célját illetően. A tényállás szerint a vádpontban szereplő személyek által is tudottan megállapítható volt, hogy az U. Kft. gazdasági helyzetéből adódóan a futamidőn belül bevételeiből sem lett volna képes a hitel visszafizetésére, a szerződés teljesítési képessége sem állt fenn, erre reális lehetősége sem volt, mert a hitelösszeg az eredeti felhasználási céljától eltérően jelentős mértékben nem az U. Kft. működésének érdekében lett felhasználva, hanem az a Z. Kft.-t ténylegesen irányító I. r. terhelthez került. A tényállás tartalmazza azt, hogy a VII. és VIII. r. terheltek a 80 000 000 forint összegű hitelszerződés megkötése kapcsán tanúsított megtévesztő magatartásukkal a Bank Rt.-nek 80 000 000 forint összegű kárt okoztak. A II/2. tényállás tartalmazza, hogy a VII. és VIII. r., valamint a IX. r. terheltek, mint szerződő felek nevében eljáró ügyvezetők az U. Kft. szempontjából nyilvánvalóan az észszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes, a gazdasági racionalitásokkal szemben álló és a II. vádpontban részletesen kifejtett tevékenységet folytattak, amelynek következtében az U. Kft. vagyonát ténylegesen és nagy mértékben csökkentették, ezáltal a gazdasági társasággal szemben elrendelt hitelezői igények kielégítését részben megghiúsították. Tartalmazza továbbá, hogy az U. Kft. fizetéseképtelenségét a megyei bíróság a jogerőre emelkedett végzésével megállapította és elrendelte annak felszámolását. A II. tényállási pont tartalmazza azokat a jogügyleteket, amelyek a tényállás szerint az észszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétesek voltak, és amelyek következtében az U. Kft. vagyona ténylegesen és nagymértékben csökkent.
- [81] A fentiekben kifejtettek tükrében a jogerős ügydöntő határozatban megállapított és így a felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás alapján törvényesen került sor VII. r. terhelt bűnösségének kimondására csalás, valamint a csődbűncselekmény büntetében és e bűncselekmények minősítése is törvényes.
- [82] A VII. r. terhelt védője a felülvizsgálati indítványában nem hivatkozott a Btk. más – eltérést nem tűrő – szabályának megsértésére. Így az indítvány alapján – a törvénysértő minősítés hiányára tekintettel is – a Btk. 649. § (1) bekezdés *b*) pont *ba*) alpontjában írt felülvizsgálati ok nem állapítható meg.
- [83] A kifejtettekre tekintettel a Kúria megállapította, hogy a felülvizsgálati indítványok az elévülés bekövetkezésére, valamint a VII. r. terhelt terhére megállapított bűncselekménynek a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével történő bűnösség megállapítására vonatkozó részükben alaptalanok; a *ne bis in idem* elvének megsértésére, a VII. r. terhelt tekintetében megállapított tényállás megalapozatlansága és a bizonyítékok értékelésére vonatkozó része, valamint az indokolási kötelezettség hiányos teljesítésére vonatkozó része tekintetében pedig kizártak.

(Kúria Bfv.I.255/2022/13.)

209 Zár alá vétel a vagyonekobbzás vagy a polgári jogi igény biztosítása érdekében rendelhető el. A törvény a zár alá vétel tekintetében nem tesz különbséget aszerint, hogy az adott ügyben mely vagyonekobbzási ok áll fenn. Ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban vagyonekobbzásnak van helye, akkor a zár alá vétel rendelhető a ténylegesen bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett, bűncselekmény elkövetése útján létrejött dologra, a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott, vagy arra szánt dologra, illetve az ígért vagyoni előny tárgyára. Ha azonban a vagyonekobbzás tárgya már természetben nem áll rendelkezésre, akkor a zár alá vételt más (helyettesítő) dologra vagy pénzüsszegeben kifejezve kell elrendelni [Btk. 74. § (1) bek. a), e), f) és d) pont, 75. § (1) bek. a)–c) pont; Be. 324. § (1) bek., (3) bek. a) pont, 326. § (1) és (2) bek.].

- [1] A törvényszék végzésével – az előtte a főügyészég vádirata folytatn költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban – a nyomozási bíró végzésével B. Z. vonatkozásában 14 400 000 forint erejéig a tulajdonát 1/2–1/2 arányban képező belterületi 544. és 234. hrsz. ingatlanok tekintetében, vagyonekobbzás céljából elrendelt zár alá vételt feloldotta a Be. 331. § (1) bekezdés a) pontja alapján, de arra is utalással, hogy a zár alá vétel elrendelésének oka eleve nem állt fenn. Egyben megkereste az járási hivatalt a végzés jogerőre emelkedését követően a zár alá vétel ingatlannyilvántartásból történő törlése érdekében.
- [2] Az elsőfokú bíróság végzése indokolásának lényege szerint a benyújtott tulajdoni lapok és szerződések alapján a zár alá vett ingatlanokat a VI. r. vádlott még 2001. évben szerezte, így azok nem a vád tárgyává tett bűncselekmény elkövetéséből származnak, és nem tekinthetők a bűncselekményből származó vagyon helyébe lépett vagyonnak sem. A törvényszék tévesnek tartotta a zár alá vétel olyan „kiterjesztő értelmezését”, amely szerint a büntetőeljárás megindulását követően a kényszerintézkedés a terhelt bármely, a bűncselekménnyel semmilyen módon össze nem függő, meglévő vagyontárgyaira kiterjeszhető, mivel ez aránytalanul és szükségtelenül sértené a terhelteket is megillető tulajdonhoz való jogot.
- [3] Kifejtette, hogy a korábban elrendelt zár alá vétel nemcsak a VI. r. vádlott, hanem a tulajdonostársak és a hasznélvező jogos érdekét is érinti, a Be. 271. § (3) bekezdése szerint pedig a kényszerintézkedés végrehajtása során figyelemmel kell lenni arra, hogy az az érintetten kívüli személyt csak a legszükségesebb mértékben érintsen. Hivatkozott arra is, hogy a végrehajtási eljárás során is kiemelt védelmet élveznek az ingatlanok, amelyekre végrehajtás csak akkor folytatható, ha az adós más vagyonából a behajtás nem lehetséges vagy aránytalanul hosszú ideig tartana.
- [4] Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a vádhatóság nem valószínűsítette azt sem, hogy mi alapján lehet megalapozottan tartani attól, hogy a VI. r. terhelt egy jövőben elrendelésre kerülő vagyonekobbzás végrehajtását megghiúsítaná, ami pedig a zár alá vétel törvényi feltétele.
- [5] Az ügyészi fellebbezés folytán eljáró ítéletábla mint másodfokú bíróság határozatával az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta.
- [6] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság érvelésével is egyetértve kifejtette, hogy – a Be. 326. § (1) bekezdése szerint – a vagyonekobbzás biztosítása érdekében elrendelt zár alá vétel akkor terjedhet ki olyan vagyonra is, amely nem képezheti vagyonekobbzás tárgyát, ha a zár alá vétel e vagyon megőrzését szolgálja és a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyontól történő elkülönítése időigényes. Ebben az esetben a zár alá vétel azonban legfeljebb három hónapig tarthat. A VI. r. vádlott ingatlanai nem képezhetik vagyonekobbzás tárgyát, ezért a zár alá vételük fenntartása sem indokolható.
- [7] A fellebbezési bíróság nem osztotta azt az ügyészi álláspontot sem, amely szerint a pénzüsszegre nézve elrendelt vagyonekobbzás nem a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyon vonatkozásában kerül végrehajtásra, hanem a terhelt bármilyen és bármikor szerzett vagyonára. Álláspontja szerint a szabályok egybevetése útján csak az a következtetés vonható le, hogy „a vagyonekobbzás alá eső érték az egyébként vagyonekobbzással érintett vagyontárgyat helyettesíti, így a zár alá vétel bűncselekménnyel össze nem függő terhelti vagyontárgyakra történő kiterjesztése a hatályos anyagi és eljárásjogi szabályokkal, és az ezek háttérül szolgáló alaptörvényi rendelkezésekkel is ellentétben állna”. Egyedül a polgári jogi igény biztosítására látott lehetőséget a terhelt bárhol fellelhető vagyonának zárolására.
- [8] A törvényszék és az ítéletábla mint másodfokú bíróság fentiekben megjelölt véglegessé vált végzése ellen a legfőbb ügyész terjesztett elő jogorvoslatot a törvényesség érdekében.
- [9] A legfőbb ügyész tévesnek és az egységes jogalkalmazói gyakorlattal ellentétesnek tartotta a törvényszék és az ítéletábla által kifejtett álláspontot, amely szerint a vagyonekobbzás biztosítása érdekében elrendelt zár alá vétel csak olyan dolgokra terjedhet ki, amelyek a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 74. §-ában és 74/A. §-ában meghatározott anyagi jogi szabályok szerinti vagyonekobbzás alapjául szolgálnak; tekintve, hogy ez összemosza a vagyonekobbzás jogalapját képező törvényi rendelkezést [Btk. 74. § (1) bek. a) pont] az intézkedés pénzüsszegben kifejezésre kerülő tárgyával [Btk. 75. § (1) bek. a) pont].
- [10] A sérelmezett végzésekkel feloldott zár alá vétel tárgya ugyanis nem maga a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett vagyon volt – hiszen az a nyomozás idejére már nem is volt fellelhető – hanem a vagyonekobbzás végrehajtásának biztosítása érdekében került sor a részben a terhelt tulajdonában álló ingatlanok zár alá vételére. Megjegyezte, hogy az eljárás adatai szerint a VI. r. vádlott más vagyonnal nem rendelkezik, ezért a vagyonekobbzás végrehajtásának biztosítása más módon nem is volt lehetséges. Álláspontja szerint ebből a körülményből, valamint a vádiratban a VI. r. vádlott terhére rótt bűncselekmények szervezett elkövetéséből a vagyonekobbzás végrehajtása megghiúsításának reális veszélyére lehet megalapozottan következtetni.
- [11] Kifejtette, hogy a vagyontárgy megszerzése időpontjának és jogcímének vizsgálatát helyesen a vagyonekobbzás alá eső, jelen ügyben a bűncselekménnyel összefüggésben szerzett vagyon, és nem pedig a vagyonekobbzás végrehajtásának biztosítására zár alá vett vagyon tekintetében kell lefolytatni. A Be. 326. § (1) és (2) bekezdései tekintetében a jogszabály indokolása szerint a törvény az úgynevezett kevert dolgok zár alá vételének lehetőségét teremti meg a vagyonekobbzás alá nem eső elemek megőrzése érdekében, amely azonban a vagyonekobbzás alá eső és a vagyonekobbzás alá nem eső vagyon elkülönítéséig, de legfeljebb három hónapig tarthat. Jelen esetben azonban nem ilyen kevert dolgokról van szó, ezért az ítéletáblának az erre történő hivatkozását alaptalannak tartotta.
- [12] Indítványozta ezért: a Kúria a Be. 669. § (1) és (3) bekezdései alapján, a Be. 668. § (1) bekezdése szerinti tanácsulésen állapítsa meg, hogy a

- törvényszék és az ítéletábra mint másodfokú bíróság végzései törvénysértők.
- [13] A VI. r. terhelt és védője a jogorvoslati indítványra írásban észrevételt nem tettek.
- [14] A legfőbb ügyész törvényesség érdekében előterjesztett jogorvoslati indítványa alapos.
- [15] A legfőbb ügyész a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be a bíróság törvénysértő, jogerős ügydöntő határozata és végleges, nem ügydöntő végzése ellen [Be. 667. § (1) bek.]. A Be. 667. § (3) bekezdése alapján a jogorvoslat bejelentése nincs határidőhöz kötve.
- [16] A törvényszék és az ítéletábra mint másodfokú bíróság nem ügydöntő végzése véglegessé vált, így azzal szemben fennáll ezen rendkívüli jogorvoslat benyújtásának a Be. 667. § (1) bekezdés 2. fordulatában meghatározott feltétele. Mivel nem állapítható meg a Be. 667. § (2) bekezdésében foglalt egyik kizáró ok sem, a legfőbb ügyész által bejelentett jogorvoslati indítvány alapján a jogorvoslati eljárás lefolytatásának helye van.
- [17] A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat esetén a Be. XC. Fejezete (felülvizsgálati eljárás) rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni (Be. 666. §).
- [18] A Kúria az iratok alapján a következőket állapította meg.
- [19] A költségvetési csalás büntette miatti büntetőeljárásban a nyomozás során a főügyészség indítványára a nyomozási bíró jogerős végzésével B. Z. gyanúsított tulajdonát 1/2–1/2 arányban képező belterületi 544. és 234. helyrajzi számú ingatlanok tekintetében, 14 400 000 forint erejéig vagyonekobzás céljából zár alá vételt rendelt el. A zár alá vétel tényét az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezték.
- [20] A főügyészség vádat emelt a törvényszéken B. Z. VI. r. vádlott ellen bűnsegédként elkövetett 7 rendbeli a Btk. 396. § (1) bekezdés *a*) pontjába ütköző és az (5) bekezdés *b*) pontja szerint minősülő, bűnszervezetben, üzletszerűen elkövetett, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás büntette, 11 rendbeli a Btk. 396. § (1) bekezdés *a*) pontjába ütköző és a (4) bekezdés *b*) pontja szerint minősülő, bűnszervezetben, üzletszerűen elkövetett, jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás büntette, a Btk. 396. § (1) bekezdés *a*) pontjába ütköző és a (3) bekezdés *a*) pontja szerint minősülő, bűnszervezetben elkövetett, jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás büntette és 2 rendbeli a Btk. 345. §-ába ütköző, folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétsége miatt.
- [21] Az eljárás jelenleg a törvényszéken van folyamatban.
- [22] A vádirati tényállás szerint a VI. r. vádlott a vádlottársai költségvetést károsító jogellenes cselekményeit segítve, banki pénzfelnevőként 3 éven keresztül a bűnszervezethez tartozó cégek bankszámláiról többmilliárd forint összegben vett fel készpénzt. Ezért a tevékenységéért havi 400 000 forint, összesen 14 400 000 forint juttatásban részesült.
- [23] Az ügyészség a vádiratban indítványozta, hogy a bíróság a Btk. 74. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján a VI. r. vádlottal szemben (is) rendeljen el vagyonekobzást a 14 400 000 forint összegben megállapítható gazdagodása erejéig.
- [24] Annak megítélésénél, hogy a zár alá vétel feloldására törvényesen került-e sor, a Btk. vagyonekobzásra és a Be. zár alá vételre vonatkozó szabályainak együttes értelmezése szükséges.
- [25] A vagyonekobzás olyan intézkedés, amelynek célja a bűncselekmény elkövetéséből eredő, valamint a törvényesen szerzett, de bűncselekmény elkövetésére fordított vagy arra zánt vagyon elvonása az állam javára (69/2008. BK vélemény I. pont).
- [26] A Btk. 74. § (1) bekezdés *a*) pontja szerint vagyonekobzást kell elrendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett. Elkövető a tettes, a közvetett tettes, a társtettes, valamint a felbujtó és a bűnsegéd (Btk. 12. §).
- [27] A vagyonekobzást pénzüsszegben kifejezve kell elrendelni, ha a vagyonekobzás alá eső vagyon már nem lelhető fel [Btk. 75. § (1) bek. *a*) pont].
- [28] A vagyonekobzást a bíróság jogerős ítélete alapján az állami adó- és vámhatóság az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról szóló törvény rendelkezései szerint hajtja végre [a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. tv. (Bv. tv.) 323. §].
- [29] A pénzüsszegben kifejezett vagyonekobzás végrehajtása során az állami adóhatóság az adós vagyontárgyait a pénzkövetelés végrehajtásának szabályai szerint vonja végrehajtás alá [az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. tv. 125/C. § (1) bek.], amely – a törvényben meghatározott korlátozásokkal – az adós bármely vagyontárgyára kiterjedhet.
- [30] A vagyonekobzás végrehajthatóságának sikere (az állam ezirányú igénye) a büntetőeljárásban kényszerintézkedéssel, zár alá vétellel biztosítható.
- [31] A Be. 324. § (1) bekezdése szerint a zár alá vétel a vagyonekobzás vagy a polgári jogi igény biztosítása érdekében a zár alá vétel tárgya feletti rendelkezési jogot függeszti fel.
- [32] Zár alá vételt akkor lehet elrendelni, ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban vagyonekobzásnak van helye, vagy annak célja polgári jogi igény biztosítása, és – mindkét esetben – megalapozottan lehet tartani attól, hogy a vagyonekobzás végrehajtását, illetve a polgári jogi igény kielégítését meghiúsítják [Be. 324. § (3) bek. *a*) és *b*) pont].
- [33] A zár alá vétel – Be. 324. § (1) bekezdése szerinti fogalmából is kitűnően – jogi természetét tekintve a vagyonekobzás vagy polgári jogi igény alapjának megvédésére szolgáló kényszerintézkedés, melynek a célja annak megakadályozása, hogy a terhelt vagy más személy bármely módon elvonja annak alapját és ezzel kiüresítse az ügydöntő határozatban elrendelhető vagyonekobzást vagy a megítélt polgári jogi igény megfizetését.
- [34] A zár alá vétel mint kényszerintézkedés lehetősége tehát a büntető anyagi jogszabály által szabályozott intézkedésre (vagyonekobzásra) tekintettel, azzal szoros összefüggésben áll fenn, de a kettő nem azonosítható, a vagyoni intézkedés alkalmazhatóságának szabályait a Btk., míg a zár alá vétel – mint a később alkalmazásra kerülhető

- vagyonelkobzás biztosítását szolgáló kényszerintézkedés – feltételeit a Be. határozza meg.
- [35] A törvény a zár alá vétel tekintetében nem tesz különbséget aszerint, hogy az adott ügyben mely vagyonelkobzási ok áll fenn. Vagyis a zár alá vétel a Be. 324. § (3) bekezdés *a)* pontja alapján elrendelhető a Btk. 74. § (1) bekezdés *a)*, *e)* és *f)* pontja szerint vagyonelkobzás alá eső dologra (ténylegesen bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett, bűncselekmény elkövetése útján létrejött dolog, a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott, vagy arra szánt dolog, illetve az ígért vagyoni előny tárgya). Elrendelhető emellett akkor is, ha vagyonelkobzásra – mivel természetben már nem áll rendelkezésre – más (helyettesítő) dologra vagy pénzüsszegben kifejezve kerülhet sor a Btk. 74. § (1) bekezdés *d)* pontja vagy a Btk. 75. § (1) bekezdés *a)–c)* pontjai alapján.
- [36] A jelen ügyben – a vádirati tényállás alapján – a VI. r. vádlott a terhére rótt bűncselekményekkel összefüggésben gazdagodott, a bűncselekmény elkövetésében való bűnszegédi közreműködésért kapott pénzüsszeg a Btk. 74. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján vagyonelkobzás alá esik, és amely vagyonelkobzást – bűnszegét megállapító ítélet esetén – a Btk. 75. § (1) bekezdés *a)* pontja értelmében pénzüsszegben kifejezve kell elrendelni.
- [37] Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.
- [38] A zár alá vehető vagyon köréből a pénzüsszegben kifejezett vagyont a Be. nem emeli ki, így a Kúria nem látott észszerű okot arra, hogy eltérő szabály vonatkozzon a bűncselekmény útján szerzett és meglévő vagyonra, illetve az ugyanezen a jogalapon vagyonelkobzás alá eső, de már fel nem lelhető, ezért a Btk. 75. § (1) bekezdése alapján pénzüsszegben kifejezett vagyon biztosíthatósága között. Más szóval a vagyonelkobzás törvényes célja és alapja attól függetlenül fennáll, hogy az adott, elvonandó vagyon (jogellenes gazdagodás) a büntetőeljárás idején rendelkezésre áll-e, vagy az – általános helyettesítőként – pénzben fejezhető ki. A későbbi, jogerős ítéletnek a vagyonelkobzásra vonatkozó rendelkezése alapján történő végrehajtás biztosítása érdekében mindkét esetben törvényes (és a közjónak megfelelő) a vagyon zár alá vétele. A pénzben kifejezett vagyonelkobzás felmerülése esetén ez pedig a terhelt (vádlott vagy gyanúsított) vagy egyéb érintett [Btk. 74. § (2) és (3) bek.] bárhol fellelhető vagyonára vonatkozhat, mert önmagában a vagyonelem hiánya (mert az elkövető felélte, elrejtette, elvesztett stb.) nem változtat a törvényi rendelkezés célján, amely a bűnszeg úton szerzett vagyon elvonása.
- [39] Az adott ügyben a zár alá vétel tárgyi feltételei tehát teljesültek.
- [40] Nem osztotta a Kúria az elsőfokú bíróság azon megállapítását, hogy a zár alá vétel elrendelésének további feltétele – a későbbi végrehajtás megghiúsításának veszélye – nem áll fenn a jelen ügyben, illetve, hogy azt az ügyészség nem valószínűsítette.
- [41] Annak megítélése, hogy az adott terhelt esetében alappal kell-e tartani attól, hogy a későbbi vagyonelkobzást – a vagyontárgy elrejtésével, átalakításával stb. – megghiúsítja, tényeken nyugvóan és az adott terhelt, valamint az ügy egyedi jellemzői alapján kell megállapítani.
- [42] Az erre vont – bírói mérlegelést igénylő – következtetés ugyanakkor nem jelent bizonyosságot, ahogy a szabadságelvonással járó kényszerintézkedés esetén is az azt megalapozó okok valószínűsítése elegendő. Ezen túl nem szükséges törvényi feltétel az sem, hogy a terhelt a zár alá vétellel érintett vagyont ténylegesen megkísérelje az intézkedés hatóköréből kivonni, például értékesíteni, elajándékozni.
- [43] Ahogy a zár alá vételt elrendelő bíróság is utalt rá a végzésében jelen ügyben a vád szerinti cselekmény bünszervezet keretében elkövetett költségvetési csalás büntette, amelyhez a VI. r. vádlott mintegy 3 éven keresztül nyújtott segítséget, ezalatt ebből a bűnszeg tevékenységből rendszeres bevételre tett szert. A vagyon elleni bűncselekmény elkövetésének módjából, szervezett jellegéből kétségtelenül levonható az a következtetés, hogy a VI. r. vádlottal szemben szükséges zár alá vétellel biztosítani a bűncselekmény elkövetéséből származó előnynek megfelelő összeget. Emellett értékelendő az is, hogy a VI. r. vádlott esetében más olyan vagyontárgy felkutatása, amely az esetleges későbbi állami igény kielégítésére alkalmas lenne, nem vezetett eredményre. Így az esetlegesen elrendelésre kerülő vagyonelkobzás végrehajtásának biztosítása érdekében elrendelt zár alá vétel ezen feltétele is maradéktalanul fennáll.
- [44] Nem értett egyet a Kúria a másodfokú bíróság azon érvelésével, amely szerint a Be. 326. § (1) bekezdésének rendelkezése alapján nem lehet vitás, hogy a jogalkotó célja szerint a vagyonelkobzás biztosítása érdekében elrendelt zár alá vétel csak olyan, a Be. 324. § (2) bekezdésében meghatározott dolgokra terjedhet ki, amelyek a Btk. 74. § és 74/A. §-a szerinti vagyonelkobzás alapjául szolgálnak; és a zár alá vétel elkerüléséhez (feloldásához) elegendő lenne annak igazolása, hogy a zár alá vett ingatlanokat a vádlott nem a bűncselekménnyel összefüggésben szerezte.
- [45] A Be. 326. §-a nem a vagyonelkobzás érdekében elrendelhető zár alá vétel egyik esete, nem önálló zár alá vételi ok, és nem vonatkoztatható a pénzben kifejezett vagyonelkobzás esetére. E rendelkezés célja kizárólag az, hogy amennyiben a Be. 324. § (3) bekezdése szerint zár alá vehető bármely dolog olyan – a kényszerintézkedéssel nem érinthető – dologgal van tartósan vegyítve (keverve), amelyek szétválasztása (különválogatása) időigényes, ez – a vagyonelkobzás alá nem vonatkozó tulajdonra tekintettel – önmagában ne képezze akadályt a zár alá vétel fizikai végrehajtásának. Az ilyen (más tulajdonnal kevert) dolog esetében azonban az elkülönítésről rövid időn belül intézkedni szükséges. Ez azonban a vagyonelkobzás és a zár alá vétel

- dolgok tulajdonjogának korlátozása, a (várható) követelés túlbiztosítása.
- [60] A terheltnek emellett lehetősége van a zár alá vett vagyon megváltására is (Be. 329. §), amennyiben a tulajdona felett rendelkezni kíván. Az erre irányuló indítványáról a hatóság (bíró) határoz.
- [61] Az Alkotmánybíróság a vagyonek Kobzás érdekében elrendelhető zár alá vétellel, illetve a jelen ügyben alkalmazott zár alá vételi okkal kapcsolatos, a bíróságokra kötelező érvényű jogszabály-értelmezést nem adott; egyedi ügyben (alkotmányos panasz útján) pedig e döntések nem támadhatók, mivel nem minősülnek érdemi ügyszöntő határozatnak, ami az alkotmányjogi panasz előterjesztésének az Alkotmánybíróságról szölo 2011. évi CLI. törvény 27. § (1) bekezdése szerinti feltétele [például 3074/2018. (II. 26.) AB végzés].
- [62] Általánosságban, a tulajdonhoz való alapjog korlátozása körében az Alkotmánybíróság már több határozatában is kifejtette, hogy az állami büntetőhatalom monopóliumából egyértelműen következik a társadalmilag káros cselekményekkel szembeni büntetőjogi kontrollrendszer megteremtésének, a büntetőigény érvényesítésének, a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás alkotmányos feltételek szerinti működtetésének kötelezettsége. Ez az alkotmányos kötelezettség indokolja, hogy az állami büntetőhatalmat gyakorló szervek hatékony eszközöket kapjanak feladataik teljesítéséhez, még akkor is, ha ezek az eszközök lényegüket tekintve súlyosan jogkorlátozóak (3074/2016. (IV. 18.) AB határozat Indokolás [39] bekezdés).
- [63] E körbe tartozik a zár alá vétel is, mint a büntetőeljárásban törvényes keretek között alkalmazott kényszerintézkedés. A zár alá vétel tehát nem minősül olyan jogintézménynek, amely a tulajdonjogot (hasznosítás jogát stb.) ne korlátozhatná akár súlyos mértékben is, ennek azonban feltétele a büntető igazságszolgáltatás felmutatható érdeke és ezzel szoros összefüggésben a törvényi rendelkezések pontos betartása. Jelen ügyben nem merült fel ezek közül egyik hiányossága sem.
- [64] A Be. 331. § (1) bekezdés a) pontja alapján a zár alá vétel feloldásának akkor van helye – hivatalból is –, amennyiben az elrendelésének oka megszűnt. A kifejtettek szerint a vagyonek Kobzással összefüggő bűncselekmény miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban a zár alá vétel elrendelésére a törvényi előírások betartásával került sor, e kényszerintézkedés elrendelésekor vizsgálándó körülményekben a támadott nem ügyszöntő végzések meghozatalának időpontjáig nem történt érdemi változás, ezért a zár alá vétel elrendelésének oka nem szűnt meg.
- [65] A Kúria mindezek alapján azt állapította meg, hogy a vagyonek Kobzás érdekében elrendelt zár alá vétel feloldásának feltételei nem álltak fenn, és így a VI. r. vádlott ingatlanra zár alá vételének feloldására törvényes ok nélkül került sor a törvényességi jogorvoslattal támadott végleges határozattal.
- [66] A Kúria a fentiek szerint a legfőbb ügyész törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati indítványát alaposnak találva, a Be. 668. § (1) bekezdés szerint tanácsulésen eljárva, a Be. 669. § (1) bekezdése alapján megállapította, hogy a

törvényszék és az ítéletábla mint másodfokú bíróság végzése törvényszöntő. A Be. 669. § (2) bekezdése – a törvényszöntés megállapítása esetén – a jogerős (végleges) határozat terhelt javára történő megváltoztatására, vagy ilyen határozat meghozatala érdekében hatályon kívül helyezésére ad lehetőséget, ezért a Kúria jelen ügyben – a legfőbb ügyész által is indítványozottan – a törvényszöntés megállapítására szorítkozott.

(Kúria Bt.I.959/2022/3.)

210 Önmagában kizárja a terhelt cselekményének bűnpártolás büntettként való minősítését, ha az alpbűncselekmény közvetlenül e terhelt előnyszerzését célozta, illetve az is, ha e személy az alpbűncselekmény elkövetőjével a bűncselekmény elkövetésben előzetesen megegyezett. Ellenben a pénzmosás elkövetési magatartását kimerítő megszerzés megvalósul, ha a terhelt az alpbűncselekmény elkövetése során a bankszámlájára utalt pénzt a saját érdekében felhasználja [Btk. 282. § (1) bek. c) pont és (2) bek., 399. § (4) bek. a) pont I. ford., (5) bek.].

- [1] A törvényszék a 2021. március 2. napján meghozott ítéletével a III. r. terheltet bűnösnek mondta ki pénzmosás büntettkében [Btk. 399. § (4) bek. b) pont 5. ford., (5) bek.], ezért a III. r. terheltet 6 hónap börtön fokozatban végrehajtandó szabadságvesztésre ítélte, melynek végrehajtását 1 év próbaidőre felfüggesztette és megállapította, hogy a III. r. terhelt a szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése esetén legkorábban a kiszabott szabadságvesztés büntetés kétharmad része kiböltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Emellett vele szemben 346 200 forint erejéig vagyonek Kobzást rendelt el.
- [2] A III. r. terhelt és védője fellebbezése folytán másodfokon eljáró ítéletábla a 2021. október 14. napján meghozott ítéletével az elsőfokú ítéletet e terhelt tekintetében megváltoztatta; a terhelt cselekményét bűnpártolás büntettként [Btk. 282. § (1) bek. c) pont, (2) bek.] minősítette, vele szemben a büntetés kiszabását mellőzte és őt 3 évre próbára bocsátotta. Egyebekben az elsőfokú ítéletet e terhelt vonatkozásában helybenhagyta.
- [3] A jogerős ítélet felülvizsgálattal érintett lényege szerint az I. r. terhelt és társa 2017. november 29. napját megelőzően lényegét tekintve abban állapodtak meg, hogy az I. r. terhelt társa egy, a G. H. Kft. sértettel szemben fennálló követelés összegét a gazdasági társaság számlájáról netbankon a jogosult helyett, ténylegesen a III. r. terhelt forint alapú bankszámlájára utalja azért, hogy azt a III. r. terhelt szerezzze meg, afölött ő rendelkezzen saját céljaira.
- [4] Az I. r. terhelt ehhez a társa rendelkezésére bocsátotta a III. r. terhelt bankszámlájának a számát, egyidejűleg a III. r. terhelttel megegyezett, hogy a bankszámlájára fog érkezni egy összeg azért, hogy abból a saját kiadásait fedezze.
- [5] Az I. r. terhelt ismeretlenül maradt társa 2017. november 30. napján a G. H. Kft. sértett ügyvezetője által használt felhasználónév és jelszó megadásával belépett a SpectraNet rendszerbe, és az ügyvezető által korábban már rögzített, aláírásra váró megbízás adatait annyiban módosította, hogy a K.-A. Kft.-nek

- utalni kívánt 346 200 forint jogosultjaként a III. r. terhelt bankszámlaszámát adta meg az összeg eredeti címzettjének bankszámlaszáma helyett. A pénzügyintézet a megbízást a módosított adatokkal 2017. december 1. napján teljesítette.
- [6] A III. r. terhelt 2017. december 1. napján 8 óra 38 perckor sms-ben értesítést kapott a bankjától arról, hogy a bankszámlájára a G. H. Kft.-től 346 200 forint utalás érkezett „K.-A. Kft. CASCO ES AFA” közleménnyel. A pénzügyintézet ezt követően a III. r. terhelt tudtával hatósági átutalási megbízást teljesített akként, hogy a III. r. terhelt bankszámlájáról 14 000 forintot átutalt B. Megyei Jogú Város bankszámlájára. A III. r. terhelt ezt követően 8 óra 49 perckor bejelentkezett az internetes házi bankba, majd a számlatörténet lekérdezése után 8 óra 53 perckor netbankon keresztül 39 000 forintnak bankszámlájára való bankon belüli átutalásáról rendelkezett fennálló jelzáloghitelének részbeni törlesztéseként. A III. r. terhelt ezt követően röviddel megjelent a bank b.-i fiókjában, és a pénztárban 9 óra 17 perckor felvett 291 000 forint készpénzt. A felvett készpénzből repülőjegyet vásárolt és 2017. december 18-án elutazott az I. r. terhelthez F.-be. A 346 200 forintból fennmaradó összeg a banki tranzakciós díjakat fedezte.
- [7] Az I. r. terhelt a III. r. terhelt bankszámlaszámának rendelkezésre bocsátásával segítséget nyújtott társának ahhoz, hogy a G. H. Kft. netbank adatait módosítva kárt okozzon a gazdasági társaságnak annak érdekében, hogy ezáltal a III. r. terhelt jogtalan haszonra tegeyen szert.
- [8] A III. r. terhelt már a készpénz bankszámlára érkezésekor tisztában volt azzal, hogy a pénz bűncselekményből származik. A bűncselekmény folytán 346 200 forinttal jogtalanul gazdagodott.
- [9] A jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozattal szemben a fellebbezési főügyészség terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a III. r. terhelt terhére, a felülvizsgálat törvényi okaként a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont első fordulataának bb) alpontját jelölte meg.
- [10] Indokolása szerint a jogerős ügydöntő határozatban a III. r. terhelt cselekményének bűnpártolás büntettként történt minősítése és erre tekintettel vele szemben büntetés helyett intézkedés alkalmazása törvénytört. Az irányadó tényállás szerint az alapcselekmény elkövetését megelőzően az I. r. terhelt megbeszélte a III. r. terhelttel: a bankszámlájára pénz fog érkezni azért, hogy abból a saját kiadásait fedezze. Így a terheltek előzetes megbeszélését követően került sor arra, hogy a III. r. terhelt megvalósította a saját cselekményét; ez az előzetes megegyezés viszont kizárja a bűnpártolás megállapíthatóságát.
- [11] Kifejtette, hogy a tárgyi bűnpártolásra vezető, az alapcselekményből származó előny biztosításában való közreműködés feltétele, miszerint az alapcselekmény tettese vagy részese már megszerezze a kérdéses előnyt. A bűnpártoló tevékenysége arra irányul, hogy ez a helyzet fenn is maradjon. Jelen ügyben azonban az előnyt, az átutalt pénzt nem az I. r. terhelt vagy az ismeretlen társa, hanem a III. r. terhelt szerezte meg, majd a bűncselekményből származó összeget saját érdekében fel is használta, abból semmi nem jutott az alapcselekmény elkövetőjéhez. A felhasználás kifejtője lényegében ugyanúgy „közreműködik” a büntetendő cselekményből származó vagyon biztosításában, mint a bűnpártoló, azonban magatartása nem kizárólag az alapcselekmény elkövetőjének érdekét szolgálja.
- [12] Mindezekre tekintettel a III. r. terhelt jogerős ítéleti tényállás 1. pontjában ismertetett cselekményének helyes, a törvénynek megfelelő minősítése pénzmosás büntette, amelynek a büntetési tétele – az elbíráláskori Btk. szabályait alkalmazva – 5 évig terjedő szabadságvesztés. Erre tekintettel büntetés helyett intézkedés, próbára bocsátás alkalmazása törvénytört.
- [13] Az ügyészség az elsőfokú bíróság által kiszabott, végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés büntetést helytállóan értékelte azzal, hogy az elsőfokú bíróság a III. r. terhelt vonatkozásában elmulasztotta vizsgálni az előzetes mentesítés lehetőségét; álláspontja szerint azonban arra a III. r. terhelt nem érdemes.
- [14] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria az ítélet tábla ítéletét változtassa meg akként, hogy a III. r. terhelt cselekményét a Btk. 399. § (4) bekezdés b) pont 5. fordulat, (5) bekezdés szerinti pénzmosás büntettként minősítse és vele szemben határozott ideig tartó, börtön fokozatban végrehajtandó szabadságvesztés büntetést szabjon ki, amelynek a végrehajtását próbaidőre függeszse fel. Állapítsa meg, hogy a végrehajtás elrendelése esetén a III. r. terhelt legkorábban a kiszabott szabadságvesztés büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra, míg egyebekben a jogerős ügydöntő határozatot hatályában tartsa fenn.
- [15] A Legfőbb Ügyészség átiratában a felülvizsgálati indítványt – pontosítással és kiegészítéssel – fenntartotta.
- [16] Az ítélet tábla másodfokú ítéletében felhívott eseti döntés helyes értelmezésére rámutatva kifejtette, hogy ha az elkövető célja kizárólag az alapbűncselekményből származó teljes előnynek a saját maga részére történő megszerzése, biztosítása és felélése, akkor ezáltal az alapcselekmény elkövetőjének érdekében történő cselekvés is hiányzik, így – mint ahogy a jelen ügyben is – bűnpártolásról sem lehet szó.
- [17] Utalt rá: az irányadó tényállásból az állapítható meg, hogy az alapcselekmény elkövetése a III. r. terhelt kizárólagos előnyszerzését célozta; ezáltal szó sincs arról, hogy a III. r. terhelt a közreműködéséért cserébe részesült volna bármilyen haszonban. Miután a III. r. terhelt magatartása a bűncselekményből származó teljes pénzüsszeg megszerzésére és feléléseire irányult, cselekményének törvényes minősítése pénzmosás büntette.
- [18] Mindezek alapján az ítélet tábla mint másodfokú bíróság ítéletének a III. r. terhelt tekintetében való megváltoztatását, cselekményének – a felülvizsgálati indítványban írt minősítés helyett – a Btk. 399. § (4) bekezdés a) pont 1. fordulataába ütköző és az (5) bekezdés szerint minősülő pénzmosás büntettként minősítését; és vele szemben a próbára bocsátás mellőzését indítványozta, míg a felülvizsgálati indítvány egyéb indítványai tekintetében azzal egyező indítvány tett.
- [19] A III. r. terhelt védője a Legfőbb Ügyészség átiratára tett írásbeli észrevételében a felülvizsgálati

- indítványt alaptalannak találta. Kifejtette, hogy a másodfokú bíróság körültekintő eljárással, törvényesen hozta meg ítéletét, annak megváltoztatására ok nincs, az alkalmazott intézkedés megváltoztatása pedig a belső arányosság ellen is szólna. Mindezek alapján a támadott másodfokú ítélet hatályban tartását indítványozta.
- [20] A fellebbviteli főügyészség felülvizsgálati indítványa – a Legfőbb Ügyészség által tett pontosítással – alapos.
- [21] A Be. 660. § (1) bekezdése szerint a Kúria a felülvizsgálati indítványt tanácsüléssel bírálja el, kivéve, ha a terhelt vagy a védő a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány kézbesítésétől számított nyolc napon belül az ügy nyilvános ülésen való elbírálását indítványozza [Be. 660. § (2) bek. a) pont].
- [22] A fentiekre történő figyelmeztetés után a felülvizsgálati indítvánnyal érintettek nyilvános ülés kitűzését nem indítványozták, ezért a Kúria a felülvizsgálati indítványt tanácsüléssel bírálta el.
- [23] Az ügyiratok szerint a bíróság a jogerős ügyszöveget határozatát az ügyészséggel 2021. november 8-án közölte, miután pedig a fellebbviteli főügyészség felülvizsgálati indítványa 2022. április 13-án érkezett az ítéletablára, a Be. 652. § (3) bekezdése szerinti törvényes határidő kétséget kizáróan megtartott, így az ügyészség által a III. r. terhelt terhére előterjesztett felülvizsgálati indítvány joghatályos.
- [24] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely a Be. 648. §-a alapján csak a bíróság jogerős, vádról rendelkező ügyszöveget határozata ellen, kizárólag a Be. 649. §-ában megjelölt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe. A felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető, ezért az azon kívül eső anyagi vagy eljárásjogi kérdések a felülvizsgálatban közömbösek.
- [25] A Be. 649. § (1) bekezdés b) pont első fordulatának bb) alpontja alapján felülvizsgálati ok, ha a bíróság jogerős ítéletében alkalmazott intézkedés a cselekmény törvénysértő minősítése következtében törvénysértő.
- [26] Ugyanakkor a felülvizsgálat alapvető szabálya, hogy a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügyszöveget határozat által megállapított tényállás nem támadható [Be. 650. § (2) bek.]. A felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügyszöveget határozatban megállapított tényállás az irányadó [Be. 659. § (1) bek.].
- [27] A fenti rendelkezések összevetése alapján megállapítható, hogy a hivatkozott felülvizsgálati ok alapján az alkalmazott intézkedés akkor lehet felülvizsgálat tárgya, ha a terhelt terhére rótt bűncselekmény jogerős ítéleti minősítése a jogerős ítéletben megállapított tényállás alapulvételével törvénysértő, a kiszabott büntetés vagy az alkalmazott intézkedés pedig a helyes minősítéshez képest ugyancsak az. A felülvizsgálati indítvány a III. r. terhelt cselekményének a másodfokú bíróság által megállapított minősítését és az arra tekintettel alkalmazott joghátrányt támadja, ezért annak alapján a felülvizsgálatnak az indítvány szerint megjelölt okból helye van.
- [28] A Btk. 282. §-ában szabályozott bűnpártolás az utólagos bűnkapcsolatok egyik alakzata, melynek elkövetésére háromféle magatartást szabályoz a törvény.
- [29] A Btk. 282. § (1) bekezdés c) pontja szerinti bűnpártolást – az úgynevezett tárgyi bűnpártolást – az követi el, aki anélkül, hogy a bűncselekmény elkövetőjével az elkövetés előtt megegyezett volna, közreműködik a bűncselekményből származó előny biztosításában. A cselekmény súlyosabban minősülő és büntetendő, ha a bűnpártolást haszonszerzés végett követik el [Btk. 282. § (2) bek.].
- [30] Bűnpártolás esetén alapbűncselekményként olyan cselekmény kerülhet szóba, melyből bármilyen – jellemzően – anyagi előny származik. Előny alatt értünk olyan helyzetet, változást, amely az alapbűncselekmény elkövetésének a következménye, és az elkövető számára kedvezőbb, mint a bűncselekmény elkövetése előtti állapot. A bűnpártoló ennek a korábbinál előnyösebb helyzetnek a fenntartásában vagy még kedvezőbbé tételében működik közre, de kizárólag az alapcselekmény elkövetőjének az érdekében (BJD 741., BJD 7335.).
- [31] A bűnpártolás valamennyi esetében feltétel az elkövető és a bűnpártoló közötti előzetes megegyezés hiánya. A bűnpártolás elkövetője az alapbűncselekmény elkövetőjével az alapbűncselekmény elkövetése előtt nem egyezhet meg az általa tanúsítandó magatartásban (BH 2008.173.).
- [32] A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Tárgyi bűnpártolás esetén a szándékosság egyenes és eshetőleges is lehet, azonban az elkövetési tárgy bűncselekményből származó eredetével az elkövetőnek tisztában kell lennie.
- [33] A tárgyi bűnpártolás [Btk. 282. § (1) bekezdés c) pont] akkor valósul meg, ha a bűnpártoló az alapcselekmény elkövetőjének – és nem a saját vagy harmadik személy – vagyoni haszna végett működik közre az előny biztosításában (BJD 741., BH 1990.88., BH 1999.438.).
- [34] Az irányadó tényállás szerint:
- az I. r. terhelt és társa abban állapodott meg, hogy az I. r. terhelt társa a sértett gazdasági társaság számlájáról netbankon a jogosult helyett, ténylegesen a III. r. terhelt bankszámlájára fog utalni egy pénzüsszeget azért, hogy azt a III. r. terhelt szerezzék meg, afőltől ő rendelkezzen a saját céljaira;
 - az I. r. terhelt megbeszélte a III. r. terhelttel, hogy a bankszámlájára fog érkezni egy összeg azért, hogy abból a saját kiadásait fedezze;
 - a III. r. terhelt sms-ben értesítést kapott a banktól, hogy a bankszámlájára a G. H. Kft.-től 346 200 forint utalás érkezett „K.-A. Kft. CASCO ÉS ÁFA” közleménnyel;
 - az utalás megérkezését követő fél óra alatt a III. r. terhelt a teljes összegről rendelkezett, miután ebből az utalásból a bank, a III. r. terhelt rendelkezése alapján átutalási megbízást teljesített, majd maga a terhelt is utalt személyes kötelezettségeire, illetve az összeg jelentősebb részét készpénzben felvette, melyet saját külföldi utazására elköltött;
 - a III. r. terhelt már a készpénz bankszámlára érkezésekor tisztában volt azszal, hogy a pénz bűncselekményből származik és a bűncselekmény folytán 346 200 forinttal jogtalanul gazdagodott.
- [35] Az irányadó tényállásból tehát egyrészt az I. r. és a III. r. terheltek közötti előzetes megállapodásra van adat, másrészt az is megállapítható, hogy az

- alapszelekmény elkövetője teljes egészében a III. r. terhelt kizárólagos előnyszerzését célozta, és az előny tényleges megszerzője – a megszerzett pénzösszeg magára fordítása révén – kizárólag a III. r. terhelt volt.
- [36] Mindez azt jelenti, hogy a jelen ügyben szó sincs arról, ami a tárgyi bűnpártolás megállapítására vezethetne, azaz, hogy a III. r. terhelt fejtette ki a cselekményét az alapszelekmény elkövetésében részt vett I. r. terhelt érdekében; hanem – ahogyan arra a Legfőbb Ügyészség is utalt – mindez pont fordítva történt. Továbbá arról sincs szó, hogy a III. r. terhelt az alapszelekmény elkövetője érdekében végzett közreműködésért cserébe részesült volna bármilyen haszonban. Magatartása ténylegesen a bűncselekményből származó teljes pénzösszeg megszerzésére és felélésére irányult. Mindezt az igazolja, hogy tudott a várható utalásról, a készpénz bankszámlára érkezésekor már tisztában volt azzal, hogy a pénz bűncselekményből származik, hiszen az számára is egyértelműen se őt, se az I. r. terheltet nem illette meg, és az utalás megérkezését követően igen rövid idő alatt annak teljes összegét saját érdekkörének megfelelően fel is használta, amikor rendelkezett róla, illetőleg készpénzben felvette.
- [37] A bűnpártolás akkor minősül haszonszerzés végett elkövetettnek [Btk. 282. § (2) bek.], amennyiben a bűnpártoló az alapszelekmény elkövetője érdekében fejtje ki a cselekményét, azonban közreműködése a saját maga számára történő haszonszerzést is célozza (jellemzően valamilyen ellenszolgáltatás érdekében fejtje ki a bűncselekményből származó előny biztosítására irányuló tevékenységét). Amint azt a Kúria már kifejtette, a tárgyi bűnpártolás alapesetében törvényi követelmény a bűnpártoló részéről, hogy a bűncselekmény folytán jelentkező előny biztosításában az alapszelekmény elkövetője oldalán működjön közre. Mindez pedig változatlan követelmény a bűnpártolás haszonszerzés végett való elkövetése szerinti minősített esetében is.
- [38] Ennek megállapítására vezet az ítéletábra határozatában felhívott és a Legfőbb Ügyészség átiratában is értelmezett – helyesen – BH 2009.292. számú eseti döntés indokolása. A bűnpártoló haszna ugyanis magából a bűnpártoló cselekményből, nem pedig az alapszelekményből származik (Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.340/2010/6.).
- [39] Ha viszont az elkövető célja kizárólag az alapszelekményből származó teljes előnynek a saját maga részére történő megszerzése, biztosítása, illetve felhasználása, akkor ezáltal az alapszelekmény elkövetőjének érdekében történő cselekvés is hiányzik, így bűnpártolásról sem lehet szó. Jelen esetben pedig ez a helyzet.
- [40] A pénzmosás azon esete, amikor a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dolgot az elkövető magának vagy harmadik személynek megszerzi, speciális bűncselekmény a (tárgyi) bűnpártoláshoz képest, másrészt pedig annál súlyosabb megítélésű, ezért (specialitás hiányában is) elnyeli (konszumálja) azt (Kúria Bfv.II.538/2014/19.). A jelen ügyben is erről van szó.
- [41] A III. r. terhelt az általa is tudottan más által elkövetett büntetendő cselekményből származó vagyonhoz hozzájutott, amikor az utalás tárgyát képező pénzösszeget megszerzte. A megszerzés – mint elkövetési magatartás – általában véve az elkövetési tárgy feletti rendelkezési lehetőség, tényleges hatalom megszerzését jelenti, ami a terhelt rendelkezése alatt álló bankszámlára való érkezéssel megvalósult, felhasználásával pedig realizálódott is.
- [42] A Btk. 399. § (4) bekezdés a) pontjának első fordulata szerint pénzmosást követ el az is, aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó vagyont megszerzi. Tekintettel az utalás tárgyát képező összeg nagyságára, a III. r. terhelt a pénzmosást a Btk. 459. § (6) bekezdés c) pontjában meghatározott, jelentős értéket meg nem haladó értékre követte el. Mindezekre tekintettel a III. r. terhelt cselekménye – a Legfőbb Ügyészség minősítést érintő indítványának megfelelően – a Btk. 399. § (4) bekezdés a) pontjának I. fordulatába ütköző és az (5) bekezdés szerint minősülő bűnpártolás büntette megállapításra alkalmas.
- [43] Tekintettel arra, hogy az elbírálaskori Btk. 399. § (4) bekezdése szerinti elkövetési magatartások esetén, amennyiben azt jelentős értéket meg nem haladó értékre követik el, a büntetési tétel 5 évig terjedő szabadságvesztés, míg az elkövetéskori Btk. által ugyanezen elkövetési érték esetén alkalmazott büntetési tételkeret 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztés volt, a III. r. terhelt pénzmosásként értékelt cselekményének megítélése során – figyelemmel a Btk. 2. § (2) bekezdésére – egyetértve az elsőfokú bíróság álláspontjával, az elbírálaskori Btk. szabályait kell alkalmazni, mivel az rá nézve kedvezőbb.
- [44] A Btk. 65. § (1) bekezdése alapján a bíróság a vétség, valamint a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntett miatt a büntetés kiszabását próbaidőre elhalaszthatja, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja intézkedés alkalmazásával is elérhető.
- [45] A III. r. terhelt terhére megállapított pénzmosás büntetnének büntetési tétele tehát – az elbírálaskori Btk. szabályait alkalmazva – 5 évig terjedő szabadságvesztés, amelyre figyelemmel a próbára bocsátás alkalmazása a Btk. 65. § (1) bekezdése alapján törvénysértő.
- [46] A III. r. terhelt esetében a büntetési tételkeret a generális 3 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztés, a Btk. 80. § (2) bekezdése szerinti középérték 2 év 7 hónap 15 nap.
- [47] Az elsőfokú bíróság által maradéktalanul felsorolt büntetés-kiszabási körülmények alapján, az enyhítő körülmények túlsúlyára és a konkrét cselekmény tárgyi súlyára figyelemmel a középérték alsó határától messze elmaradó, a generális minimumhoz közelítő tartamú szabadságvesztés felel meg a Btk. 79. § szerinti büntetési céloknak és a Btk. 80. § (1) bekezdése szerinti büntetés-kiszabási elveknek.
- [48] A szabadságvesztés végrehajtási fokozata a Btk. 37. § (2) bekezdés a) pontja alapján börtön, és miután – különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel – alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető, a Kúria a szabadságvesztés végrehajtását a Btk. 85. § (1) és (2) bekezdése alapján – a törvényi minimum szerinti tartamban – próbaidőre felfüggesztette. A szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése esetére a Btk. 38. § (2) bekezdés a) pontjának

- megfelelően rendelkezett a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjáról.
- [49] Az alkalmazott jogkövetkezményekhez tartozik az előzetes mentesítés kérdése, amelyet Kúria a 8/2015. (IV. 17.) AB határozatban megfogalmazott alkotmányos követelményre tekintettel a III. r. terhelt tekintetében hivatalból vizsgált.
- [50] A Btk. 102. § (1) bekezdése szerint a bíróság az elítéltet előzetes mentesítésben részesítheti, ha a szabadságvesztés végrehajtását felfüggeszti, és az elítélt a mentesítésre érdemes.
- [51] Az előzetes mentesítés rendkívüli intézmény; a törvény eleve behatárolja az előzetes bírósági mentesítés lehetőségét, ezen belül pedig a bíróság mérlegeléséhez köti. Ehhez képest az érdemesség szempontjából a bűncselekmény jellegén, a büntetés mértékén túlmenően, alapvetően a terhelt személyének jövőbeni társadalomra veszélyessége mérlegelendő. Nem a terhelt büntetőjogi felelősségéről való döntésről van szó, hanem arról, hogy a bűncselekménye ellenében és kiszabott büntetése mellett, a társadalom védelme igényli-e a személyére háruló, a büntetett előlethez fűződő hátrányos következményeket is [BH 2018.135. (Kúria Bfv.III.1.055/2017.)].
- [52] A III. r. terhelt törvénysértő bűncselekménye a pénzügyi intézmények és a gazdasági élet szereplőinek törvényes működéséhez fűződő közösségi érdeket sérti, e bűncselekmény védett jogi tárgya a szervezett bűnözés elleni minél hatékonyabb küzdelemhez fűződő társadalmi érdek. A III. r. terhelt terhére rótt bűncselekmény jellegére, társadalomra veszélyességére, és az elkövetés körülményeire tekintettel az egyéb iránt rendezett személyi körülmények ellenére is a III. r. terhelt tekintetében az előzetes mentesítés törvényi indoka hiányzik.
- [55] Mindezekre tekintettel, miután a Kúria olyan felülvizsgálati okot, melynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles, nem észlelt, az ítéletábra ítéletét a III. r. terhelt tekintetében, a Be. 662. § (2) bekezdés *b*) pont első fordulata szerint a minősítés és a jogkövetkezmények tekintetében – a rendelkező részben foglaltak szerint – megváltoztatta, míg egyebekben a megtámadott határozatot e terhelt tekintetében a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.
- (Kúria Bfv.II.545/2022/9.)
- 211** Elköveti a tartozás fedezetének elvonása bűncselekményét, aki a tartozás fedezetére, kiegyenlítésére szolgáló vagyont (pénzösszeget) akként vonja el az erre a célra nyitott óvadéki számláról, hogy rosszhiszemű szerződésszegő magatartásával a vállalt kötelezettségét csalárd módon nem teljesítve eleve eltéríti attól azon vagyont (pénzösszeget), amelynek jogszerűen az óvadéki számlán a helye, és ténylegesen a fedezet alá tartozónak kell lennie [Btk. 405. § (1) bek.].
- [1] A kerületi bíróság a 2019. szeptember 26. napján kihirdetett ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki tartozás fedezetének elvonása büntetésében [Btk. 405. § (2) bek., (3) bek.], ezért öt 2 év, végrehajtásában 4 évi próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés büntetésre ítélte. A szabadságvesztés végrehajtási fokozatát börtönben határozta meg. Rendelkezett a szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése esetén a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjáról, a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításáról, a zár alá vételről, a bűnjelről és a bűnügyi költség viseléséről.
- [2] Védelmi fellebbezés alapján eljárva a törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. szeptember 24. napján meghozott ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, a bűncselekmény minősítésénél alkalmazott törvényhelyként a Btk. 405. § (1) bekezdését is feltüntette, a próbaidő tartamát 3 évre mérsékelte, a zár alá vétel feloldása kapcsán rögzített feltételt mellőzte, a zár alá vétel feloldásának végrehajtását 3 hónapra felfüggesztette. Egyebekben az elsőfokú határozatot helyben hagyta.
- [3] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 649. § (1) bekezdés *a*) pontjának *aa*) alpontja és a (2) bekezdés *c*) pontja szerinti okból, elsődlegesen hatályon kívül helyezés és az eljárás megszüntetése, másodlagosan a csődeljárás utáni cselekmények vonatkozásában felmentés, harmadlagosan a csődeljárás utáni cselekmények vonatkozásában a Btk. 24. § szerinti büntetendőséget kizáró ok miatti felmentés, negyedlegesen pedig a csődeljárás utáni cselekmények vonatkozásában a Btk. 20. § (2) bekezdése szerinti büntethetőséget kizáró okra tekintettel felmentés érdekében.
- [4] A védő szerint az R. Bank Zrt. pótmagánvádlói jogosultsága már a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (korábbi Be.) sértetti (és pótmagánvádlói) minőségére vonatkozó rendelkezései és az azokat értelmező általános érvényű kúriai iránymutatás (90. BK vélemény) alkalmazása alapján sem állt fenn.
- [5] A tartozás fedezetének elvonása elsődlegesen a gazdálkodás rendje elleni bűncselekmény, amely csak a hitelnyújtás rendjén felül sérti az egyes hitelezők érdekét. A tartozás fedezetének elvonása esetén ugyanis a jogi tárgy a „hitelezés biztonsága”. A hitelezés biztonságának sérelméhez képest az egyes hitelezőt ért sérelem a tartozás fedezetének elvonásával közvetett jellegű, és így másodlagos jelentőségű. Ezt mutatja az is, hogy a hitelezők száma a halmazat tekintetében is közömbös.
- [6] Hivatkozott a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. BJE határozatban foglaltakra. Álláspontja szerint mind a jogegységi határozat, mind a 90. BK vélemény iránymutatása, hogy egy alapvetően a „gazdasági rendet” sértő vagy veszélyeztető bűncselekmény esetén kizárt a pótmagánvádlóként való fellépés. Annak ellenére, hogy a jogegységi határozat a csődbűncselekményre vonatkozik, az abban szereplő gondolatmenet megfelelően irányadó a tartozás fedezetének elvonása bűncselekménye tekintetében is.
- [7] A tartozás fedezetének elvonása ugyanis a gazdálkodás rendjét sértő, nem pedig vagyon elleni bűncselekmény. Azon belül is közvetlenül a csődbűncselekményt követően kerül szabályozásra, illetve abban a „követelés fedezetétől szolgáló vagyon” fogalma szerepel, amely nem a hitelező, hanem jelen esetben a T. I. Zrt. vagyona.
- [8] Kifejtette, hogy a tartozás fedezetének elvonása nem önmagában azzal valósul meg, hogy valaki a „tartozás kiegyenlítését részben vagy egészben

- meghiúsítja”. A törvény konjunktívan azt is megköveteli, hogy ezt a „fedezetül szolgáló vagyon” elvonásával okozza. Fedezetül szolgáló vagyon és arra irányuló elkövetési magatartás hiányában a tartozás fedezetének elvonása bűncselekménye nem valósulhat meg.
- [9] Óvadék alá az R. Bank Zrt.-nél vezetett bankszámlán lévő, arra jóváírt pénz tartozott. Feltétele volt az óvadék létrejöttének, hogy az óvadéki szerződésben meghatározott bevétel megjelenjen az adott óvadéki számlán, ekkor lehetett úgy tekinteni, hogy az átadás a számlán való jóváírással megtörtént. Az adott számlákon meg nem jelenő összegekre attól függetlenül nem terjed ki az óvadék, hogy milyen okból nem jelent meg a számlán az adott bevétel.
- [10] Az óvadéki szerződés megkötésekor a T. I. Zrt., illetve a hitelintézet abban állapodtak meg, hogy a bank jogosult a felmondási esemény beállását követően az óvadéki számlák mindenkori egyenlegére nézve óvadéki jogát gyakorolni. Az óvadék tárgya tehát az óvadéki keretmegállapodásban egyértelműen meghatározott bankszámla egyenlegek összege, és nem több. A felek ugyanis az óvadéki szerződésben pontosan meghatározták, hogy milyen számlákra terjed ki az óvadéki szerződés. A taxatív felsorolásból következik, hogy ebben a felsorolásban nem szereplő számlákra nem vonatkozik az óvadéki szerződés. Az O. Bank Nyrt.-nek átutalt pénzüsszegek tehát soha nem tartoztak az R. Bank Zrt. javára fennálló óvadék alá, hiszen azokat az R. Bank Zrt.-nek nem adták át.
- [11] Erre figyelemmel a védő szerint az R. Bank Zrt.-nél vezetett számlán jóváírás formájában meg nem jelenő összegek nem tekinthetők a büntető tényállásban említett „követelés fedezetül szolgáló vagyonnak”. Így viszont a bérlők más számlára utalásra való felhívása nem óvadéokra irányult, ezáltal nem alapoazhatja meg a terhelti felelősség megállapítását tartozás fedezetének elvonása büntetőben.
- [12] Hivatkozott az alapeljárásban általa csatolt magánszakértői véleményben foglaltakra. Álláspontja szerint az R. Bank Zrt. bérleti díjakra vonatkozó követelése a csődeljárás megindítását követően, mivel azokon sem a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény, sem a Ptk. elkövetéskor hatályos szabályai alapján zálogjog nem keletkezett, ezen az alapon nem lehettek a tartozás fedezete elvonásának elkövetési tárgyai. Csupán a csődeljárás kezdeményezése előtt megvalósított cselekmények minősülhettek bűncselekménynek, hiszen zálogjog tárgyára irányultak, de ezek büntethetősége megszűnt.
- [13] Kifejtette, hogy a Hitelszerződés 11.5. pontja kötelező teljesítési helyre vonatkozó kötelezettséget eredetileg csak a vételárrészetek tekintetében határozott meg. A Hitelszerződés külön tartalmazott egy 5. pontot, amely a „Biztosítékokat” sorolta fel, a kötelező teljesítési helyre vonatkozó kötelezettség nem tartozott ebbe a körbe. Így tehát a felek a Hitelszerződés alapján a vételárra vonatkozó szerződéses rendelkezéseket nem tekintették biztosítéknak.
- [14] A bérleti díjak kötelező teljesítési helyére vonatkozó rendelkezéseket a Hitelszerződés 2009. évi módosításának 1.5. pontja tartalmazza. A módosító szerződés bérleti díjakra vonatkozó ezen rendelkezése kifejezetten a Hitelszerződés 11.5. pontjához kapcsolódik. Így viszont, ha a vételár teljesítési helyére vonatkozó szerződéses rendelkezéseket a felek nem tekintették biztosítéknak, akkor ez a besorolás irányadó az ezeket kiegészítő, a bérleti díjakra vonatkozó rendelkezésekre is.
- [15] Amennyiben a kötelező teljesítési helyre vonatkozó rendelkezések a Hitelszerződés szerint nem minősülnek biztosítéknak, akkor a büntető tényállás vonatkozásában sem hozhatnak létre „fedezetül szolgáló” vagyont. Amit ugyanis a felek egybehangzó szerződési akarata nem tekint biztosítéknak, azt a büntető tényállás vonatkozásában sem lehet annak tekinteni.
- [16] A büntető tényállás nem a biztosíték, hanem a fedezetül szolgáló „vagyon” fogalmán alapul. Erre figyelemmel viszont csak olyan biztosíték lehet releváns a tényállás alkalmazása tekintetében, amely fedezetet hoz létre. A teljesítési helyre vonatkozó szerződéses rendelkezések viszont – ha biztosítéknak is minősülnek – erre nem alkalmasak, így önmagukban nem lehetnek a büntető tényállás elkövetési tárgyai. Fedezetet ugyanis csak az óvadék képezett volna, de az jelen ügyben nem jött létre.
- [17] A Hitelszerződés 11.5. pontja maga is számol azzal, hogy a vételárrészetek megfizetése nem az óvadéki számlára történik. Ebben az esetben a T. I. Zrt. kötelezettsége csak az lett volna, hogy a vételárat az óvadéki számlára utalja át. A védő álláspontja szerint ezen kötelezettség elmulasztása viszont nem elegendő a tartozás fedezetének elvonása bűncselekményének megállapításához. Továbbá nem lehet elvonás megállapításának alapja az sem, ha valaki a bérlőket máshova teljesítésre hívja fel.
- [18] A védő szerint a csődeljárás elrendelése teljesen új helyzetet teremtett a szerződő felek kapcsolatában. Ezt követően ugyanis az 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról (a továbbiakban: Csődtv.) elkövetéskor hatályos szabályozása elsőbbséget élvez a régi Ptk. rendelkezéseivel és az azokon alapuló szerződésekre képest.
- [19] A csődeljárásban az adós nemcsak jogosult, de köteles volt intézkedni aziránt, hogy a bevételei a csődvagyonba kerüljenek. A csődeljárás nem csak a hitelezők és az adós jogviszonyára hat ki, hanem ebbe a kategóriába nem tartozó egyéb személyekre és szervezetekre is. Az ideiglenes moratórium megadásától kezdve a bérlők csak az adós T. I. Zrt. részére teljesíthették a csődvagyonba tartozó bérleti díjak kifizetését.
- [20] Így a T. I. Zrt. csak arra hívta fel a bérlőket, ami azoknak a jogszabály alapján kötelező is volt, illetve ami a Csődtv. alapvető célkitűzésének megvalósulását szolgálta. Ebből következően kifejezetten ellentétes a Csődtv. előírásaival az a hitelezői igény, hogy az adós a bevételeit az óvadéki számlákra irányítsa. Az R. Bank Zrt. magatartása sértette a csődtörvény azon általános rendelkezését, hogy az ideiglenes fizetési haladék és a fizetési haladék időtartama alatt a hitelezők is kötelesek tartózkodni minden intézkedéstől, amely a haladék célját meghiúsítja [Csődtv. 11. § (1) bek.].
- [21] A bérlőktől származó bevételeknek az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra való irányítása a csődeljárás megindulása után nem tekinthető

- jogellenes magatartásnak, hiszen annak kifejtésére az adóst a Csódtv. kifejezetten kötelezte.
- [22] A fizetési haladék időtartama alatt az elkövetéskor hatályos Csódtv. alapján az adós vagyonával szemben nem lehet kielégítést szerezni, továbbá az adóssal szemben a csődeljárás kezdő időpontja előtt kikötött biztosítékot nem lehet érvényesíteni [Csódtv. 11. § (1) bek. d) pont].
- [23] Alláspontja szerint jelen ügyben a Csódtv. 11. § (3) bekezdésében foglaltak – melyek szerint a fizetési haladék nem érinti a csődeljárás kezdő időpontját megelőzően kikötött óvadék érvényesíthetőségét, ha az egyik fél EGT-államban székhellyel rendelkező hitelintézet – nem jöhetnek számításba, mivel az óvadék nem jött létre, annak tekintetében a büntető tényállás nem valósult meg.
- [24] Kifejtette, hogy a csődeljárás során a terhelt magatartása a zálogjog tekintetében nem volt jogszerűtlen. Ezen biztosíték vonatkozásában kivétel nélkül érvényesült azon rendelkezés, hogy a fizetési haladék időtartama alatt az adós vagyonával szemben zálogjog alapján nem lehet kielégítést keresni, továbbá az adóssal szemben a csődeljárás kezdő időpontja előtt kikötött biztosítékot nem lehet érvényesíteni [Csódtv. 11. § (1) bek. d) pont].
- [25] Amennyiben a kötelező teljesítési helyre vonatkozó rendelkezések megszegése a törvényi tényállás megvalósulását megalapozza, akkor a Csódtv. erejénél fogva ezek sem érvényesülhetnek a csődeljárás megindítását követően. Ezek a biztosítékok ugyanis nem minősülnek óvadéknak, csupán az óvadék létrejöttének előfeltételei. Így viszont nem alkalmazhatók ezekre azok a kivételes csődjogi szabályok sem, amelyek az óvadékból való kielégítést a csődeljárás megindítása után bizonyos esetekben mégis lehetővé teszik.
- [26] A védő szerint, amennyiben a terhelt cselekménye esetlegesen megfelelné a tartozás fedezete elvonása tényállásnak és jogellenesnek minősülne, büntetőjogi felelőssége akkor is kizárt, mivel tévedett a tényállás kereteit kitöltő normákban. A terhelt által követett jogértelmezés ügyvédektől és a független vagyonfelügyelőtől származott, akik nem kifogásolták a terhelt eljárását.
- [27] Alláspontja szerint a polgári és csődjogi kérdések komplexitása kizárja a laikus terhelt felelősségét. Ezért indítványozta a terhelt felmentését a Btk. 20. § (2) bekezdésében írt büntetethez való jog kizáró okra (társadalomra veszélyességben való tévedés) tekintettel.
- [28] A pótmagánvádló jogi képviselője nyilatkozatában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta.
- [29] Kifejtette, hogy a felülvizsgálati indítvány érvelése helytelen a csődbűncselekmény sértettjével kapcsolatban, ugyanis a 6/2018. BJE határozatban tett megállapítások a tartozás fedezete elvonásának büntette vonatkozásában nem irányadók. A két bűncselekmény közötti különbség nem ad lehetőséget a hivatkozott büntető jogegységi határozat analógia alapján történő alkalmazására.
- [30] Az R. Bank Zrt. a tartozás fedezetének elvonása közvetlen sértettje, így pótmagánvádlói jogosultsága is fennállt.
- [31] A jogi képviselő szerint nem lehet a Ptk.-ban nevesített tipikus biztosítékok körére leszűkíteni a fedezet fogalmát, hanem a szerződési szabadságból kiindulva minden olyan szerződéses rendelkezés, ami a tartozás megfizetését biztosítja, fedezetnek tekintendő.
- [32] A fedezeti jelleg meghatározása körében abból kell kiindulni, hogy mi volt a felek akarata a meghatározott vagyontárgyra vonatkozó konkrét szerződési rendelkezés megfogalmazásakor. Minden olyan kifejezett korlátozás vagy lekötés, amelynek célja a hitel (kölcson) visszafizetésének a biztosítása, fedezetnek minősül.
- [33] Rámutatott, hogy a felülvizsgálati indítvány 2. pontja a jogerős ítéleti tényállás megalapozottságát kifogásolja akkor, amikor az elkövetési tárgy (fedezetül lekötött vagyon) hiányára hivatkozva eltérő tényállás megállapítását célozza. Mindez a felülvizsgálatban azonban törvényben kizárt. Ezáltal az is megállapítható, hogy az indítvány azon hivatkozása is alaptalan, amely szerint elvonás mint elkövetési magatartás az elkövetési tárgy hiányában nem állapítható meg.
- [34] Az indítvány 3. pontjában kifejtettekkel kapcsolatban a jogi képviselő rámutatott, hogy nem lehet alappal hivatkozni a csődeljárásban történtek jogszerűségére, ha maga a csődeljárás jogszerűtlen volt. A törvényszék, az ítéletábrá, majd a Kúria határozatában részben más érvek és indokok mentén, de minden esetben egyértelműen jogellenesnek minősítette a csődeljárás lefolytatását.
- [35] A jelen ügyben hozott első- és másodfokú ítélet a csődeljárással kapcsolatban is tett megállapításokat, amely szerint a csődeljárás motivációja kizárólag a sértetti R. Bank Zrt.-nek a döntésekből való kizárása volt.
- [36] Mivel a terhelt által indított csődeljárásnak – bírósági határozatok alapján – már a célja is jogellenes volt, alaptalan a felülvizsgálati indítványnak az arra való hivatkozása, hogy a terhelt magatartása a csődeljárásban jogszabály engedélye miatt jogszerű volt.
- [37] A jogi képviselő szerint az indítványozó az indítvány 4. pontjában is a jogerős tényállást kifogásolja a bizonyítékok eltérő értékelése mentén. A terhelt magatartása évekkel a csődeljárást megelőzően is szerződésszegő volt, hiszen már 2012-ben is nyitott az O. Bank Nyrt.-nél bankszámlát, amelyre az ítéleti tényállásban is meghatározott módon 2012. június 18. és 2013. november 6. között megközelítőleg 30 millió forintot utaltak a bérlők a terhelt felhívására. A terhelt előtt legkésőbb ekkor már ismertté vált, hogy ez a magatartása szerződésellenes, hiszen az R. Bank Zrt.-nek az esetről való tudomásszerzését követően, 2013. év vége felé a terhelt nagyobb összeget utalt át az R. Bank Zrt. részére a megtérítés érdekében. A terhelt ezt követően rövid idővel, 2014. január 10-én csődeljárást kezdeményezett saját cége, a T. I. Zrt.-vel szemben, amelyet a hivatkozott bírói döntések jogellenesnek minősítettek.
- [38] A terhelt társadalomra veszélyességben való tévedésre hivatkozását valamennyi körülmény cáfolja.
- [39] Utalt rá, hogy a jogerős ítélet tartalmazza annak indokolását, miszerint a bíróság a bizonyítékok mérlegelése során miért nem fogadta el a terhelt társadalomra veszélyességben való tévedésre hivatkozó védekezését. Ezért az indítvány a bizonyítékok eltérő mérlegelésének szükségességére hivatkozva a jogerős tényállás megváltoztatását

- célozza, amelyre a felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség.
- [40] Az indítvány 5. pontjában foglaltakkal kapcsolatban a jogi képviselő kifejtette, hogy a jogerős ítéleti tényállás megfelelően tartalmazza az elkövetési időszakot, és a büntetőeljárással kapcsolatban történt visszafizetést is. Az indítvány ezen pontja a jogi képviselő szerint kizárólag akkor lenne értelmezhető, ha csak a csődeljárás előtti cselekményekkel kapcsolatban lenne megállapítható bűncselekmény.
- [41] Álláspontja szerint az indítvány ez esetben is a jogerős ítéletben megállapított tényállást támadja akkor, amikor a csődeljárás utáni cselekményekkel kapcsolatban a tényállásszerűséget vitatja, ez pedig törvényben kizárt. A cselekmények jogszerűségére való hivatkozás pedig az előzőekben kifejtettek szerint alaptalan. A Btk. 405. § (4) bekezdésében írt büntethetőséget megszüntető ok nem állapítható meg jelen ügyben.
- [42] Ezért indítványozta, hogy a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal támadott jogerős ítéletet hatályában tartsa fenn.
- [43] Az indítványozó a pótmagánvádló jogi képviselőjének nyilatkozatára a felülvizsgálati indítványban foglaltakkal egyezően tett észrevételt. Továbbra is fenntartotta az indítványában foglaltakat.
- [44] A terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa nem alapos.
- [45] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozattal szemben jogi – nem ténybeli – okból terjeszthető elő (Be. 648. §). Kizárólag a Be. 649. §-ában megjelölt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető. A Be. 650. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozat által megállapított tényállás nem támadható. A Be. 659. § (1) bekezdése alapján pedig a bizonyítékok ismételt és eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye, a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó.
- [46] Ez azt jelenti, hogy felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vitatható. A jogkövetkeztetések – így a bűnösség vagy a jogi minősítés megállapításának – helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.
- [47] Az indítvány elsődlegesen a pótmagánvádlói legitimitációt hiányolva azt sérelmezte, hogy a bíróság törvényes vád hiányában járt el, ami feltétlen hatályon kívül helyezést, és az eljárás megszüntetését maga után vonó eljárási szabálysértés [Be. 607. § (1) bekezdés alapján, figyelemmel a Be. 567. § (2) bekezdés c) pontjára].
- [48] A Be. 649. § (2) bekezdés c) pontja szerint felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság a határozatát nem az arra jogosult által emelt vád alapján hozta meg.
- [49] Jelen ügy kapcsán azt kellett vizsgálni, hogy tartozás fedezetének elvonása büntette esetén helye van-e pótmagánvádnak, ugyanis a büntetőeljárás törvény nem határozza meg, hogy mely bűncselekmények esetén folytatható a Be. CV. Fejezete szerinti eljárás.
- [50] A Kúria ezzel kapcsolatban a következőkre mutat rá.
- [51] A Be. 50. §-a szerint a sértett az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette.
- [52] Másképpen szólva, sértettről a büntetőeljárásban csak akkor beszélhetünk, ha a bekövetkezett jog- vagy jogos érdekbeli sérelem, illetve veszélyeztetettség az adott természetes vagy jogi személyre konkretizált és közvetlen.
- [53] A büntetőjog által védett jogtárgy alapján megkülönböztethetünk olyan bűncselekményeket, amelyeknek van individuális – természetes vagy jogi személy – sértettje, és olyanokat, amelyeknél az állam vagy az egész társadalom a veszélyeztetett. Ez utóbbi esetben a bűncselekménynek nincs közvetlen sértettje.
- [54] Annak eldöntése során, hogy a hitelező a tartozás fedezetének elvonása bűncselekmény sértettjének tekinthető-e, a védett jogtárgyból kell kiindulni.
- [55] A tartozás fedezetének elvonása bűncselekmény a Btk. XLI. Fejezetében a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények között helyezkedik el. A fejezet a gazdálkodás rendjét, a hitelezői érdekek sérelmét, valamint a gazdálkodási kötelességeket sértő bűncselekményeket foglalja össze.
- [56] A tartozás fedezetének elvonása bűncselekmény jogi tárgya a hitelezők érdekeinek védelme. A piacgazdaság működésének elengedhetetlen feltétele a hitelezés biztonsága, a zavartalan tőkeáramlás. A hitelezés biztonságát szolgálják az egyes (hitel-, a kölcsön- és egyéb) szerződések biztosítékai is. A tartozás fedezete elvonásának bűncselekménye közvetlenül e biztosítékok védelmén keresztül növeli a hitelezők biztonságát.
- [57] A Btk. 405. §-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint ezen bűncselekmény esetén a jogi érdek a hitelekből, kölcsönökből, szállítási, vállalkozási stb. szerződésekből származó tartozások hitelezőinek kiemelt büntetőjogi védelme.
- [58] Téves a védő okfejtése, hogy ezen bűncselekmény elsődlegesen a gazdálkodás rendjét sérti, ezért a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. BJE határozatban foglaltak irányadók a tartozás fedezetének elvonása bűncselekményre is, és így kizárt a pótmagánvádlóként való fellépés.
- [59] A csődbűncselekmény jogi tárgya a gazdálkodás törvényes rendje, a pénzforgalom biztonságának megóvása. A közvetlenül védett jogi tárgy nem az egyes hitelezők vagyoni joga, hanem annál általánosabb értelemben a gazdálkodás rendje, a piaci folyamatok szereplőinek a védelme.
- [60] Csődbűncselekmény miatt a büntetőeljárás csak akkor indítható, ha a csőd- vagy felszámolási eljárás megindult, így ettől az időponttól kezdődően a gazdálkodó szervezettel szemben követelést támasztó természetes vagy jogi személy a Csődtv. hatálya alá tartozó hitelezővé válik. A hitelezők kielégítésének megghiúsulása a gazdálkodó szervezet vagyonának elvonásából vagy a kielégítési sorrend megsértéséből ered ugyan, azonban a hitelezők érdekeinek sérelme nem a bűncselekmény jogi tárgya, a bűncselekmény rendszerbeli elhelyezése alapján és a törvényi tényállás nyelvtani értelmezéséből is következően ez a sérelem csupán áttételes, míg a gazdálkodó szervezet érdekséreleme közvetlen.

- [61] A fentiekből pedig az következik, hogy a hitelező, illetve hitelezők érdekeit a csődbűncselekmény közvetlenül sérti, ezért a hitelező eljárásjogi értelemben nem sértett. A bűncselekmény sértette a vagyonszökkenést – illetve a kielégítési sorrend megsértéséből eredő sérelmet – elszenvedő gazdálkodó szervezet.
- [62] Ezzel szemben a tartozás fedezetének elvonása bűncselekmény közvetlenül védett jogi tárgy a hitelezők érdekeinek védelme. Ezt támasztja alá a Btk. 405. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezés is, mely szerint az elkövető büntetősége megszüntető okból nem büntethető, ha a tartozást a vádemelés előtt kiegyenlíti. Az alapszerződés teljesítése (tartozás kiegyenlítése) ugyanis szükségtelenné teszi a szerződés biztosítékának érvényesítését. Ezáltal a hitelező(k) érdeksérelmét megszünteti.
- [63] Jelen ügyben – mint ahogy a másodfokú bíróság is helyesen rámutatott – a büntetőjogilag releváns jogviszony a hitelező R. Bank Zrt. és az adós, a terhelt által vezetett T. I. Zrt. közötti jogviszony. A terhelt magatartása eredményeként bekövetkezett jogsérelem konkrét és közvetlen sértette az R. Bank Zrt.
- [64] Következésképpen jelen ügyben az R. Bank Zrt. mint hitelező a tartozás fedezetének elvonása bűncselekménynek a sértettje, így megilleti a pótmagánvádlókénti fellépés joga.
- [65] Az indítvány szerint a terhelt terhére rótt bűncselekmény vonatkozásában hiányzik az elkövetési tárgy és az elkövetési magatartás. Ekként az indítvány a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja szerinti okra is hivatkozik.
- [66] A Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja alapján a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét.
- [67] A Btk. 405. § (1) bekezdése szerint megvalósítja a tartozás fedezetének elvonása bűncselekményt, aki az írásbeli szerződés alapján fennálló követelés fedezetéül szolgáló vagyont részben vagy egészben elvonja, és ezzel a tartozás kiegyenlítését részben vagy egészben meghiúsítja.
- [68] A fedezet biztosítására irányuló szerződések alapvetően két csoportba sorolhatók: egyrészt a Ptk.-ban szabályozott dologi biztosítékok – a zálogjog és az óvadék – nyújtására vonatkozó megállapodások, másrészt a fedezet biztosítására szolgáló más szerződések.
- [69] Mindig a felek szerződési akaratából kiindulva kell és lehet megállapítani, hogy az adott vagyontárgy a hitel visszafizetésének a biztosítékául szolgál, s így a tartozás fedezetének elvonása bűncselekmény elkövetési tárgya-e vagy sem.
- [70] Az elkövetési tárgy kizárólag szerződéssel lekötött vagyon lehet. A tulajdonos azzal csak olyan módon gazdálkodhat, hogy a jogosult (a hitelező) kielégítési alapja ne csökkenjen. Elvonás minden olyan magatartás, amely a tényállásban írt eredmény előidézésére alkalmas. A bűncselekmény eredménye, hogy az elkövető a tartozás kiegyenlítését részben vagy egészben meghiúsítja.
- [71] A bűncselekmény egyenes és eshetőleges szándék mellett egyaránt tényállásszerű. A terheltnek tudnia kell, hogy a kérdéses vagyontárgy le van kötve tartozás fedezetéül, magatartásával azt elvonja, s ezáltal a jogosult igényének kielégítését részben vagy egészben meghiúsítja.
- [72] Az irányadó jogerős ítéleti tényállás egyértelműen rögzíti a következőket:
- A terhelt a T. I. Ingatlanforgalmazó és Beruházó Zrt. tulajdonosa, igazgatóságának elnöke, majd önálló képviselőre jogosult igazgatósági tagja volt – 2002. szeptember 2-től a felszámolási eljárás kezdő időpontjáig, így 2014. október 17. napjáig –, aki a projekt megvalósítása, az R. Bank Zrt.-vel megkötött hitel- és biztosítéki szerződések tárgyalása során, valamint a csődeljárásban és a bérllökkel való kommunikáció során is képviselte a társaságot.
 - Az E. C. ingatlancomplexum létrehozatala, és legfőképpen bérleti jogviszonyok útján történő hasznosítását célzó projekt megvalósítására, a T. I. Zrt. mint adós és az R. Bank Zrt. mint hitelező között 2006. május 6. napján kelt bankhitelszerződés és az ahhoz kapcsolódó
 - 600 000 000 forint hitelkeretre vonatkozó A1 Hitel,
 - 450 000 000 forint hitelkeretre vonatkozó A2 Hitel,
 - 600 000 000 forint hitelkeretre vonatkozó A3 Hitel jelzésű, a fennálló hiteltartozás részleges refinanszírozása céljából megkötött hosszúlejáratú hitelszerződések,
 - 2 974 320 000 forint hitelkeretre vonatkozó B1 Hitel,
 - 2 230 740 000 forint hitelkeretre vonatkozó B2 Hitel,
 - 2 080 740 000 forint hitelkeretre vonatkozó B3 Hitel jelzésű, a projekt nettó fejlesztési költségeinek biztosítására megkötött hosszúlejáratú hitelszerződések és
 - 750 000 000 forint hitelkeretre vonatkozó, C Hitel jelzésű, a projekt nettó fejlesztési költségeivel kapcsolatosan fizetendő áfa finanszírozása céljából megkötött középlejáratú hitelszerződés, továbbá az ezekhez kapcsolódó, biztosítéki célú szerződések jöttek létre, melyek összesen 9 685 800 000 forint keretet biztosítottak a terhelt által vezetett társaságnak.
 - E szerződésekben
 - a T. I. Zrt. felhatalmazta az R. Bank Zrt. sértettet, hogy amennyiben a hitelszerződések közül eredően bármilyen tartozás esedékessé válik, a sértetti pénzügyi vezetővel bankszámlákat megterhelje, és az azokon kezelt összegek a hitel törlesztésére kerüljenek felhasználásra,
 - ingatlanterhelő keretbiztosítéki jelzálogjogot alapítottak az R. Bank Zrt. javára a T. I. Zrt. tulajdonában álló, a projekttel érintett ingatlanokra,
 - követelést terhelő keretbiztosítéki jelzálogjogot alapítottak az R. Bank Zrt. javára a fenti szerződések közül fakadóan a T. I. Zrt. valamennyi jogcímen fennálló vagy keletkező, valamennyi jelenlegi és jövőbeli pénzkövetelésén,
 - vagyont terhelő keretbiztosítéki zálogjogot alapítottak az R. Bank Zrt. javára a T. I. Zrt. teljes vagyonán,
 - vételi jogot alapítottak az R. Bank Zrt. javára a T. I. Zrt. tulajdonában álló ingatlanokra,
 - a T. I. Zrt. tulajdonosai a társaságban fennálló, tulajdonukban lévő, vagy tulajdonukba kerülő részvények tekintetében az R. Bank Zrt. javára vételi jogot alapítottak,
 - a T. I. Zrt. az R. Bank Zrt.-re engedményezte a projektekre vonatkozó biztosításokból eredő jogait és követeléseit,
 - óvadéki szerződést kötöttek a T. I. Zrt. R. Bank Zrt.-nél vezetett bankszámláin szereplő összegekre nézve.

- A bankhitelszerződésben a felek rögzítették azt is, hogy a teljes projekt megvalósítása esetén a T. I. Zrt. miként hasznosítja a felépült ingatlanokat. A T. I. Zrt. vállalta, hogy az R. Bank Zrt.-nél vezeteti a számláit, az ingatlanegységek értékesítése, eladása vagy bérbeadása útján bevételezett összegeket az R. Bank Zrt.-nél vezetett bevételi óvadéki számlára szedi be, amennyiben pedig az adott összeg nem ide érkezik be, köteles az összeget a bevételi óvadéki számlára befizetni vagy átutalni.
 - A projekt befejezését követően a T. I. Zrt. az esedékes törlesztőrészek megfizetésével késedelembe esett. A késedelem folytán az R. Bank Zrt. 2012. június 21. napján tájékoztatta a T. I. Zrt.-t, hogy milyen összegű, azon belül lejárt tartozása áll fenn, melyre tekintettel a bankhitelszerződés kapcsolódó pontja szerint felmondási esemény merült fel, és megnyílt a bank beszámítási joga, illetve felhívta a figyelmet arra, hogy a zálogjoggal terhelt követelések kötelezettjei részére értesítést küld többek között arról, hogy a bérlő joghatályosan csak a T. I. Zrt. R. Bank Zrt.-nél vezetett, meghatározott bankszámláira teljesíthet. Ezen értesítést a bérlők részére ki is küldte.
 - A T. I. Zrt. ennek ellenére több esetben nem az előírtak szerint, és nem a megjelölt bankszámlaszámokra szedte be a bérbeadásból származó bérleti díjakat. A T. I. Zrt. 2012. június 18-án az O. Bank Nyrt.-nél pénzforgalmi számlát nyitott, majd a terhelt az E. C. bérlőit arra hívta fel, hogy a közüzemi és üzemeltetési díjakat ezen számlára teljesítsék, amelynek nyomán a bérlők a megadott számlára rendszeres befizetést eszközöltek 2012. június 18. és 2013. november 6. napja között, összesen 29 493 565 forint erejéig.
 - Ezen összegből 2013. szeptember 24-én 26 600 000 forintot utalt át a T. I. Zrt. az R. Bank Zrt.-nél vezetett számlájára, majd a terhelt 2016. október 6-án – a nyomozás során – 4 058 824 forintot fizetett be az R. Bank Zrt. részére.
 - A T. I. Zrt. 2014. január 10. napján magával szemben csődeljárást kezdeményezett, a csődeljárás kezdetének időpontja 2014. január 13. napja. A T. I. Zrt. ezt megelőzően, 2014. január 7. napján az O. Bank Nyrt.-nél egy újabb pénzforgalmi (forint) és devizaszámlát, majd 2014. február 3. napján két újabb euró devizaszámlát nyitott. A terhelt 2014. január 15. napján kelt levelével felhívta a bérlőket, hogy az üzemeltetési díj, a közüzemi díj és reklámtábla bérleti díj esetében az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra teljesítsenek. Ezt követően, a 2014. január 29. napján kelt, a terhelt és B. T. I. vagyonfelügyelő által is aláírt levéllel felhívta a bérlőket, hogy a bérleti díjakat is az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlára teljesítsék. A bérlők az O. Bank Nyrt.-nél vezetett megjelölt bankszámlákra díjfizetést teljesítettek a csődeljárás alatt, 2014. január 13. és 2014. október 17. közötti időszakban 706 648 675 forint összegben, így a 2012. június 18. és 2014. október 17. közötti időszakban mindösszesen 736 142 240 forint összegben.
 - A terhelt a T. I. Zrt. O. Bank Nyrt.-nél vezetett számláira történő eltereléssel a hiteltartozás fedezetül szolgáló, óvadéki számlára befizetendő vagyont elvonta, melynek következtében az R. Bank Zrt. nem tudott a hitel- és biztosítéki szerződések szerinti óvadéki jogával élni, így a tartozás kiegyenlítése a két, egymást követő időszak vonatkozásában 736 142 240 forint erejéig részben megghiúsult 2012. június 18. és 2014. október 17. között.
- [73] Az óvadéknak az a funkciója, hogy ha a kötelezett nem képes vagy nem akar a szerződésnek megfelelően teljesíteni, úgy erre az esetre az óvadék fedezetet nyújtson. A jogosult a szerződésszegéskor nyomban rendelkezhet az óvadékkal, abból közvetlenül kielégítést kereshet.
- [74] A tényállás egyértelműen tartalmazza, hogy óvadéki szerződést kötöttek a T. I. Zrt. R. Bank Zrt.-nél vezetett bankszámláin szereplő összegekre nézve. Továbbá a bankhitelszerződésben a felek rögzítették: a T. I. Zrt. vállalta, hogy az R. Bank Zrt.-nél vezeteti a számláit, az ingatlanegységek értékesítése, eladása vagy bérbeadása útján bevételezett összegeket az R. Bank Zrt.-nél vezetett bevételi óvadéki számlára szedi be, amennyiben pedig az adott összeg nem ide érkezik be, köteles az összeget a bevételi óvadéki számlára befizetni vagy átutalni.
- [75] Következésképpen a bevételi óvadéki számla az R. Bank Zrt. által nyújtott hitel biztosítékaul, ekként az abból eredő tartozás fedezetül szolgált. Ennek ellenére a terhelt a bérlőket arra hívta fel, hogy az üzemeltetési díjat, a közüzemi díjat és reklámtábla bérleti díjat az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlára utalják. A terhelt ezzel a szerződésellenes magatartással elvonta a tartozás fedezetül szolgáló vagyont, melynek eredményeként a tartozás kiegyenlítését részben megghiúsította.
- [76] A terhelt tisztában volt azzal, hogy a bérlők felhívása az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra történő utalásra szerződésellenes magatartás, mellyel nyilvánvalóan az volt a célja, hogy ezen bevételekkel az R. Bank Zrt. ne rendelkezhesen. Másképpen szólva azzal, hogy a bevételi óvadéki számláról elterelte a bérlők által fizetendő bérleti díjakat az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra, megakadályozta, hogy az R. Bank Zrt. ezen bevételekből, mint óvadékként lekötött bérleti díjakból kielégítést nyerjen, ezáltal elvonta a tartozás fedezetét.
- [77] A védő érvelésével kapcsolatban – miszerint óvadék alá csupán az R. Bank Zrt.-nél vezetett bankszámlán lévő, arra jóváírt pénz tartozott, az adott számlán meg nem jelenő összegekre pedig nem terjed ki az óvadék függetlenül attól, hogy milyen okból nem jelent meg a számlán az adott bevétel – a következőkre mutat rá a Kúria.
- [78] Az irányadó tényállás szerint a felek a bankhitelszerződést többször módosították, többek között emelve a biztosított követelés összeghatárát. E körben, a 2009. július 27-én aláírt szerződésmódosítás során (1.5. pont) az adós a bankhitelszerződés 11.5. pontjában vállalt kötelezettségeken túl – mely szerint az ingatlanok értékesítéséből származó bevételeket a forintban, euróban és svájci frankban vezetett bevételi óvadéki számlára kéri megfizetni – kötelezettséget vállalt arra is, hogy az ingatlanok hasznosítása során kötött bérleti szerződésekből származó minden bérleti díjat (beleértve a reklámból, hirdetőtáblákból származó bérleti díjbevételeket is) a fent hivatkozott bevételi óvadéki számlára kéri megfizetni azzal, hogy a bérleti szerződésekben a bérleti díjak kizárólagos teljesítési helyeként a bevételi óvadéki számla lehet megjelölve. A 2010. augusztus 6-i szerződésmódosítás 1.1. pontja a bevételi óvadéki számla fogalmát akként definiálja, hogy az az adós (terhelti társaság) banknál (R. Bank Zrt.) vezetett meghatározott számú, a mindenkori pénzforgalmi

- szabályok szerint az adós rendelkezése alól kikerült és elkülönítetten kezelt óvadéki alszámláját jelenti, amelynek javára az adós a projekt keretében megvalósuló ingatlanegységek értékesítéséből és hasznosításából származó valamennyi bevételét (különös tekintettel az ingatlanegységek tekintetében kötött bérleti szerződésekből származó bevételeit) beszedni és óvadékuul lekötöni köteles.
- [79] Az eljárás tárgyát képező cselekmény és a hitelszerződés megkötésének időszakában az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: korábbi Ptk.) volt hatályos, így e törvény alapján kell vizsgálni a polgári jogi jogviszonyokra irányadó szabályozást.
- [80] Az óvadék dologi jogi biztosíték, ami az alapjogügylet teljesítésének dologi jogi biztosítékát jelenti. Az óvadék is járulékos biztosíték; az óvadék érvényesítésére – a zálogjoggal egyezően – csak a kielégítési jog megnyíltát követően kerülhet sor. A biztosítékra irányuló megállapodás másodlagos, kiegészítő jellegű, az alapszerződéshez kapcsolódik, annak teljesítését biztosítja. A biztosítéki ügylet mindaddig a háttérben marad, amíg a hitelezési elemet tartalmazó ügylet szerződés szerinti teljesítésre kerül. Ha az alapügylet teljesítésére nem kerül sor, akkor lép előtérbe a biztosíték.
- [81] A korábbi Ptk. 270. § (1) bekezdése szerint valamely követelés biztosítására pénzen, bankszámla-követelésen, értékpapíron és egyéb, külön törvényben meghatározott pénzügyi eszközön az erre irányuló szerződéssel és az óvadék tárgyának átadásával óvadék alapítható. A (2) bekezdés értelmében átadásnak kell tekinteni minden olyan eljárást, amely alapján az óvadék tárgya egyértelműen azonosítható módon a kötelezett hatalmából a jogosult hatalmába kerül vagy a kötelezett korlátlan rendelkezése alól egyébként kikerül, különösen a bankszámlán, értékpapírszámlán, értékpapír-letéti számlán való jóváírást, ideértve a kötelezett vagy harmadik személy számláján a jogosult javára történő jóváírást is.
- [82] Jelen ügyben a bankhitelszerződés teljesítésének biztosítására az R. Bank Zrt. javára elsőbbségi kielégítést biztosító óvadékokat alapítottak az óvadéki számlák mindenkor egyenlegén. A terhelt kötelezettséget vállalt arra, hogy a bevételi óvadéki számlára kéri megfizetni az ingatlanok hasznosítása során kötött bérleti szerződésekből származó minden bérleti díjat azzal, hogy a bérleti szerződésekben a bérleti díjak kizárólagos teljesítési helyeként a bevételi óvadéki számla lehet megjelölve.
- [83] A terhelt a szerződéses kötelezettségét megszegve hívta fel a bérlőket arra, hogy a bérleti díjakat az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra utalják. Ez a magatartása alkalmas volt arra, hogy a tartozás fedezetéül szolgáló bérleti díjakat az óvadéki számláról történő eltereléssel elvonja, ezáltal a tartozás kiegyenlítését részben megghiúsította.
- [84] Nem kétséges, hogy a terhelt magatartása jogellenes és szerződésellenes volt, melynek eredményeként a tartozás kiegyenlítése az R. Bank Zrt. részére részben megghiúsult. A tartozás fedezetéül szolgáló bérleti díjaknak a terhelt által az óvadéki számláról való elterelése – a terhelt felhívása a bérlők felé, hogy a bérleti díjakat az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra utalják – és az eredmény között (tartozás-kiegyenlítés részbeni megghiúsítása) okozati összefüggés van.
- [85] A terhelt tisztában volt azzal, hogy a bérlők által fizetendő bérleti díjak megfizetését a bankhitelszerződésnek a 2009. július 27-i módosítása szerint a bevételi óvadéki számlára kell kérnie; valamint azzal is, hogy a bérleti szerződésekben a bérleti díjak kizárólagos teljesítési helyeként a bevételi óvadéki számla lehet megjelölve.
- [86] Helytálló volt a másodfokú bíróság érvelése, mely szerint a biztosítékok szerződésekben foglalt rendszere azzal teljes és nyeri el az óvadék biztosítéki funkcióját, valamint a szerződésekben és a Ptk.-ban foglalt értelmét, hogy a T. I. Zrt. köteles a bevételeket az óvadéki számlákra irányítani. Az óvadék létrejöttének ezen előfeltétele nélkül az egész biztosítéki rendszer kiüresedik, elveszti biztosítéki funkcióját, s valójában az a jogi helyzet áll elő, hogy az adós dönti el, hogy mi az, amit átad óvadékként és mi az, amit nem.
- [87] A védő szerint a csődeljárás elrendelése teljesen új helyzetet teremtett a szerződő felek kapcsolatában. Ezt követően ugyanis a Csődtv. elkövetéskor hatályos szabályozása elsőbbséget élvez a régi Ptk. rendelkezéseivel, és az azokon alapuló szerződésekhez képest.
- [88] Kétségtelen, hogy a Csődtv. 11. § (2) bekezdés *d*) pontja szerint az adós vagyonával szemben követelésen alapuló zálogjog alapján, valamint zálogtárgyból, óvadék tárgyából – kivéve a (3) bekezdésben meghatározott szervezetek közötti óvadéki megállapodást – nem lehet kielégítést szerezni, továbbá az adóssal szemben a csődeljárás kezdő időpontja előtt kikötött biztosítékot (ideértve a biztosítéki célú vételi jogot is) nem lehet érvényesíteni.
- [89] Azonban a Csődtv. 11. § (3) bekezdés *c*) pontja alapján a fizetési haladék nem érinti a csődeljárás kezdő időpontját megelőzően kikötött óvadék érvényesíthetőségét, ha az egyik fél EGT-államban székhellyel rendelkező hitelintézet.
- [90] A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 5. § (1) bekezdésében, majd a 2014. január 1. napjától hatályos, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. számú törvény 8. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel az R. Bank Zrt. hitelintézet. Ezáltal a Csődtv. 11. § (3) bekezdés *c*) pontja értelmében mindenki máséhoz képest privilegizáltként szerepelhetett jogosított félként az óvadék érvényesítése során.
- [91] Mindez azt jelenti, hogy a terhelt előzőekben részletezett fedezetelvonó magatartása hiányában – vagyis, ha nem tereli el a bérleti díjakat az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra – az R. Bank Zrt. a csődeljárás alatt is jogosult lett volna óvadéki jogát érvényesíteni a bérleti díjak vonatkozásában.
- [92] A teljesítési helyre vonatkozó rendelkezés megsértése kapcsán a védő által előadottak nem foghattak helyt. Nyilván nem közömbös, hogy miért nincs a bevételi óvadéki számlán pénzösszeg.
- [93] A bankhitelszerződésben azért jelölték meg a bérleti díjak kizárólagos teljesítési helyeként a bevételi óvadéki számlát, mert ezzel tudta biztosítani az R. Bank Zrt., hogy a T. I. Zrt. képviselőjében eljáró terhelt a szerződésben vállalt azon kötelezettségét, miszerint a bérleti díjakat óvadékuul lekötöti, teljesítse.

- A terhelt jogellenes, szerződésszegő magatartása (bérleti díjak elterelése) folytán a tartozás fedezetéül szolgáló bérleti díjak elvonásra kerültek, ennek okán pedig az R. Bank Zrt. a követelését az óvadék összegéből nem tudta kielégíteni.
- [94] A terhelt a bankhitelszerződésben rögzítettektől eltérően, az R. Bank Zrt.-t kikerülve, nem a kizárólagos teljesítési helyként megjelölt bevételi óvadéki számlára kérte megfizetni a bérlőktől a bérleti díjakat, ennek eredményeként a tartozás kiegyenlítése részben meghiúsult. Mivel a terhelt jogellenes magatartása okozta azt, hogy a bérleti díjakat nem lehetett lekötni óvadékként, ez a magatartása elvonásnak minősül, melynek eredménye a tartozás kiegyenlítésének a meghiúsulása.
- [95] Az óvadék a dologi biztosíték egyik fajtája, rendeltetése az, hogy a kötelezett szerződésszegése esetére a jogosult számára fedezetet, kielégítési alapot nyújtson. Az óvadék lehetővé teszi, hogy a jogosult a szerződés nemteljesítése vagy nem szerződésszerű teljesítése esetén követelését az óvadék összegéből közvetlenül kielégítse.
- [96] A bűncselekmény megvalósulása szempontjából közömbös, hogy az elkövető az óvadéki számláról vagy az óvadéki számla elől vonja el az odatartozó vagyont.
- [97] Ekként elköveti a tartozás fedezetének elvonása bűncselekményét, aki a tartozás fedezetére, kiegyenlítésére szolgáló vagyont (pénzösszeget) akként vonja el az erre a célra nyitott óvadéki számláról, hogy rosszhiszemű szerződésszegő magatartásával a vállalt kötelezettségét csalárd módon nem teljesítve eleve eltéríti attól azon vagyont (pénzösszeget), amelynek jogszerűen az óvadéki számlán a helye, és ténylegesen a fedezet alá tartozónak kell lennie.
- [98] A Kúria a védő által hivatkozott tévedéssel kapcsolatban a következőkre mutat rá.
- [99] A Btk. 15. § d) pontja alapján az elkövető büntethetőségét, illetve a cselekmény büntetendőségét kizárja vagy korlátozza a tévedés.
- [100] A Btk. 20. § (1) bekezdés szerint nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott.
- [101] A Btk. 20. § (2) bekezdése alapján nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van.
- [102] Ennek kapcsán előre kell bocsátani, hogy – a Be. 659. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban is – irányadó tényállásból nem tűnik ki olyan körülmény, mely alapján a terheltnek a társadalomra veszélyességben való tévedésre oka lett volna, de olyan sem, amelyből a tévedés tényére lehetne következtetni.
- [103] A törvény a ténybeli tévedést és a társadalomra veszélyességben való tévedést megkülönbözteti. A ténybeli tévedés a szándékosságot és ezzel a cselekmény tényállásszerűségét zárhatja ki, a társadalomra veszélyességben való tévedés pedig a szándékos bűnösséget. Ennek következtében a cselekmény vagy nem bűncselekmény, vagy csupán gondatlanságból elkövetett bűncselekmény lesz.
- [104] A szándékosság értelmi oldala a törvényi tényállás tárgyi elemeinek megfelelő tényekre terjed ki. Lényeges a tévedés, ha ilyen tényre vonatkozik.
- Ténybeli tévedésről tehát akkor beszélünk, ha a tényállásszerű cselekményt megvalósító személy tudata az elkövetéskor nem fogta át a konkrét bűncselekmény törvényi tényállásának valamennyi tárgyi oldali ismérvét. A ténybeli tévedés akkor zárja ki a büntetőjogi felelősséget, ha az olyan tényállási elemre vonatkozik, amit a szándékosságnak át kell fognia.
- [105] Jelen ügyben azonban az irányadó tényállás nem rögzít olyan körülményeket, amelyek alapján következtetés vonható arra, hogy a felrótt bűncselekmények esetében a terhelt tévedésben volt.
- [106] A következetes ítélkezési gyakorlat szerint a bíróság tényfelderítési kötelezettsége kiterjed minden, a büntetőjogi elbírálás szempontjából lényeges, releváns jelenségre. Az ennek eredményeként az ítéleti tényállás személyi és történeti részében rögzített ténymegállapítások nem kizárólag fizikai jellegű külső történések, de ún. belső történések, tudati tények is lehetnek.
- [107] A bírói ténymegállapítások sem a fizikai, sem pedig a tudati tények vonatkozásában nem jogi fogalmak – a törvény általános, illetve különös részében szereplő, vagy a jogtudomány és a joggyakorlat által értelmezett jogi kategóriák (szándékosság, gondatlanság, különös kegyetlenség, szándékerősítő jelenlét, stb.) –, hanem konkrét tények, cselekmények. Ilyen – jelen ügyben – a terheltnek a fedezetként lekötött vagyon sértetti rendelkezés alóli elvonására vonatkozó tudata.
- [108] A jogerős tényállás rögzítette, hogy:
- a T. I. Zrt. vállalta, hogy az R. Bank Zrt.-nél vezetni a számlát, az ingatlanegységek értékesítése, eladása vagy bérbeadása útján bevételezett összegeket az R. Bank Zrt.-nél vezetett bevételi óvadéki számlára szedi be, amennyiben pedig az adott összeg nem ide érkezik be, köteles az összeget a bevételi óvadéki számlára befizetni vagy átutalni.
 - A T. I. Zrt. ennek ellenére több esetben nem az előírtak szerint és nem a megjelölt bankszámlaszámokra szedte be a bérbeadásból származó bérleti díjakat.
 - A T. I. Zrt. 2012. június 18-án az O. Bank Nyrt.-nél pénzforgalmi számlát nyitott, majd a terhelt az E. C. bérlőt arra hívta fel, hogy a közüzemi és üzemeltetési díjakat ezen számlára teljesítsék, amelynek nyomán a bérlők a megadott számlára rendszeres befizetést eszközöltek 2012. június 18. és 2013. november 6. napja között.
 - A T. I. Zrt. 2014. január 10. napján magával szemben csődeljárást kezdeményezett, melynek kezdődőpontja 2014. január 13. napja volt. Ezt megelőzően, 2014. január 7. napján az O. Bank Nyrt.-nél forint pénzforgalmi számlát és euró deviza számlát, majd 2014. február 3. napján két másik euró devizaszámlát nyitott. A terhelt 2014. január 15. napján kelt levelével felhívta a bérlőket, hogy az üzemeltetési díj, a közüzemi díj és a reklámtábla bérleti díj esetében az O. Bank Nyrt.-nél vezetett számlákra teljesítsenek.
 - A terhelt a T. I. Zrt. O. Bank Nyrt.-nél vezetett számláira történő eltereléssel a hiteltartozás fedezetéül szolgáló, óvadéki számlára befizetendő vagyont elvonta, melynek következtében az R. Bank Zrt. nem tudta a hitel- és biztosítéki szerződések szerinti óvadéki jogával élni, így a tartozás kiegyenlítése a két egymást követő időszak vonatkozásában, 2012. június 18. és 2014. október 17. napja között 736 142 240 forint erejéig részben meghiúsult.

- [109]A másodfokú bíróság a tévedés ténybeli alapját, a terhelt tudattartalmát érintő vizsgálatot elvégezte. Helyesen indokolta, hogy a terhelt már a csődeljárás megindítását megelőzően is elterelte a bevételeket ugyanazon módszerrel, szerződésszegő magatartással annak érdekében, hogy az egyébként biztosítéki szerződésekkel az R. Bank Zrt. sértett felé fennálló tartozás fedezeteként lekötött bevételek és követelések semmiképp se juthassanak el a sértetthez, azokról a sértett ne rendelkezessen. E körben a terheltnek a nyilvánvaló szándéka az volt, hogy ezen bevételek és követelések semmiképp se szolgálhassanak a T. I. Zrt.-nek az R. Bank Zrt. felé fennálló, a tényállásban írtak szerint lejárt követeléseinek kielégítésének biztosítékául. Ezt alátámasztja az is, hogy az adós a hitelező felé a lejárt tartozásait nem fizette meg, bevételeit egyéb célokra fordította.
- [110]A társadalomra veszélyességben való tévedést egyébként mind az egységes jogirodalmi álláspontok, mind az állandó bírói gyakorlat szerint kizárja a cselekmény jogellenességének, erkölcsellenességének, társadalmi helytelenítésének, vagy ezek bármelyikének a felismerése.
- [111]A terhelt mint a T. I. Zrt. tulajdonosa, igazgatósági tagja, illetve önálló képviselőre jogosult tagja nyilvánvalóan tisztában volt a cselekményének jogellenességével, hiszen a jogerős tényállásban rögzített szerződésszegő magatartása semmiképp nem lehetett jogszerű.
- [112]Következésképpen a terhelt nem hogy nem tévedett, ellenkezőleg, család magatartása tudatos és kitartó volt.
- [113]Mindezek alapján a terhelt védőjének tévedésre való hivatkozása nyilvánvalóan alaptalan.
- [114]Nem sértett tehát törvényt az eljáró bíróság, amikor a terhelt bűnösségét a Btk. 405. § (1) és (2) bekezdésébe ütköző, és a (3) bekezdés szerint minősülő tartozás fedezetének elvonása büntetőtében megállapította.
- [115]Ekként a Kúria – miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek felülvizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a Be. 660. § (1) bekezdése alapján tanácsulésen eljárva a felülvizsgálati indítványt nem találta alaposnak, és a kerületi bíróság, illetőleg a törvényszék mint másodfokú bíróság ítéletét a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.III.64/2022/9.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM

POLGÁRI SZAKÁG

212A szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása a tizennegyedik életévét betöltött gyermek esetén is akkor kérhető, ha azok a körülmények, amelyeken a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapult, utóbb lényegesen módosultak, és ennek következtében a megváltoztatás a gyermek érdekében áll. A gyermektartásdíj meghatározása során figyelembe veendő, a Ptk. 4:218. § (2) bekezdésében rögzített szempontokat akkor is vizsgálni, és szükség esetén bizonyítani kell, ha a gyermektartásdíj fizetési kötelezettségről a bíróság erre irányuló kereseti kérelem hiányában határoz [2013. évi V. törvény (Ptk.) 4:170. § (1) bek., 4:171. § (4) bek., 4:218. § (2) bek.; 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 477. § (4) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felek korábban fennállt élettársi kapcsolatából 2008. július 12-én R. nevű gyermekük született. A Pesti Központi Kerületi Bíróság ítéletével a szülői felügyelet gyakorlására a felperest jogosította fel. Szabályozta az alperes kapcsolattartását, a folyamatos kapcsolattartást úgy, hogy a gyermek páratlan héten péntek 16:00 órától páros hét csütörtök 7:45 percig lehetett az alperessel. Az alperes fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Törvényszék a 2017. szeptember 11-én meghozott ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [2] A felek nem tudtak megállapodni gyermekük iskolaválasztásának kérdésében, ezért az alperes eljárást kezdeményezett az iskolakijelölés tárgyában a gyámhivatalnál. Kérelmét az elsőfokú hatóság elutasította. Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú hatóság a 2018. augusztus 29-én kelt határozatával a B.-i Gimnáziumot jelölte ki a gyermek iskolájaként.
- [3] A felperes a kapcsolattartás megváltoztatása iránt eljárást kezdeményezett a Gyámügyi Osztálynál arra hivatkozással, hogy a gyermek számára pszichés nyomást jelent a váltott kapcsolattartás, ehhez nehezen tud alkalmazkodni a szülei közötti feszültségek miatt. A hatóság határozatában változtatlanul fenntartotta a korábbi kapcsolattartási rendet. A gyámügyi eljárás során igazságügyi pszichológus szakértői véleményt szereztek be. A szakértő azt a javaslatot tette, hogy a gyermek az alperessel éljen együtt az erősebb kötődés miatt, de a kapcsolattartás a felperessel a lehető leggyakrabban és a lehető leghosszabb időtartamban valósuljon meg.
- [4] A gyámügyi osztály határozatában megállapította, hogy a gyermek értelmi, érzelmi és erkölcsi veszélyeztetésének fennállása miatt indokolt a védelembé vételi eljárás, ezért megkereste az illetékes hatóságot. A Kormányhivatal 2020. október 1-jén elrendelte a gyermek védelembé vételét. Ennek okaként a felek közötti viszályt és a gyermek lojalitáskonfliktusát jelölte meg, aminek elmélyülése miatt fennáll a veszélyeztetettség. Ezt követően 2021. februárban megszüntette a védelembé vételt, felhívta a gyermekjóléti központot, hogy a gyermek alapellátás keretében történő segítségnyújtását szervezzék meg. A védelembé vétel megszüntetésének indoka az volt, hogy a felek vállalták az együttműködést az alapellátás keretein belül.
- [5] A gyermek két lábujja 2021 augusztusában az iskolai táborban eltört. A gyermek az alperest erről tájékoztatta, de a felperesnek nem szólt, akit a felügyelő tanárok sem értesítettek. Az alperes az őt megillető kapcsolattartás során a gyermeket kórházba vitte, ezt követően bejelentést tett az illetékes gyámhivatalnál. Azt állította, hogy a tábor szervezői tájékoztatták az esetről a felperest, a gyermek is beszámolt a történetekről a felperesnek, aki ennek ellenére nem vitte orvoshoz. Indítványozta a védelembé vételi eljárás lefolytatását. A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat 2021. augusztus 27-én a gyermek elhanyagolásának gyanúja miatt feljelentést tett. A Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Osztálya 2021. szeptember 6-án a feljelentés alapján kiskorú veszélyeztetése büntetendő gyanúja miatt eljárást indított ismeretlen elkövetővel szemben. A nyomozóhatóság határozatával a feljelentést elutasította, azonban a gyámügyi eljárás megindításának szükségessége miatt a Kormányhivatal Gyámügyi Osztályához fordult. A Kormányhivatal a kezdeményezett védelembé vételi eljárást 2022. február 21-én határozatával megszüntette, felhívta a Család- és Gyermekjóléti Központot, hogy a felek és gyermekük részére szervezze meg a gyermekjóléti alapellátás keretében történő segítségnyújtást.
- [6] A felperes operációs vezető, havi nettó jövedelmének összege 436 500 forint. Házasságban él, házastársával neveli a gyermeket és házastársa két gyermekét. Az alperes ügyvéd, havi nettó átlagkeresetének összege 600 000 forint.
- [7] A felek azonos nevelési képességűek, környezetük gyermek nevelésére alkalmas. A gyermek értelmi fejlettsége életkorának megfelelő, átlagos, a felekkel való együttélése ideális, szülei az érzelmi stabilitást jelentik számára. Nem alakított ki érzelmi viszonyt a felperes házastársával, de elfogadta őt, a kapcsolata megfelelő vele. A felperes házastársának nevelési alkalmassága átlagos. A felek nevelési elvei eltérőek, a felperes elsősorban önállóságra, kötelességtudatra, a tetteiért való felelősségvállalásra neveli a gyermeket, az alperes megengedőbb, óvó magatartással viszonyul hozzá. A felek segítik gyermeküket a tanulásban, akinek iskolai előmenetelére a kettősség jellemző: az egyik héten kiválóan teljesít, a következő héten viszont a teljesítménye nem megfelelő, felszerelési is hiányosak.

A felperes keresete, az alperes viszontkeresete

- [8] A felperes keresetében kérte a kapcsolattartás megváltoztatását.
- [9] Az alperes viszontkeresetében kérte a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatását arra hivatkozással, hogy a felperes magatartása miatt a kapcsolatuk rendkívül feszült, ez gyermeke pszichés fejlődését hátrányosan érinti. Ezen túlmenően a felperes nem megfelelően látja el szülői, gondozási feladatait, nem törekszik a gyermekükkel intenzív kapcsolatra, nem oldja meg a gyermekkel való konfliktusait, nem veszi kellően figyelembe gyermeke véleményét, érzelmi szükségleteit, a gyermekkel való viszonya megromlott, ez visszavezethető a magatartására. Kérte a felperes kapcsolattartásának szabályozását.
- [10] A felperes ellenkérelme a viszontkereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú határozat, a másodfokú ítélet

- [11] Az elsőfokú bíróság végzésével a kereset tárgyában az eljárást a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 240. § (1) bekezdés a) pontja alapján megszüntette figyelemmel arra, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:181. § 2021. január 1-jét megelőzően hatályos (4) bekezdésében foglaltakra tekintettel a kapcsolattartás megváltoztatására a bíróság nem rendelkezett hatáskörrel.
- [12] Az elsőfokú bíróság ítéletével a viszontkeresetet elutasította. Ítélete indokolásában kifejtette, hogy a felek nevelési elvei eltérőek. A gyermek hosszútávú érdekét a felperes nevelési elveinek követése szolgálja, ami az önállóságot, a kötelességtudatot, a felelősségvállalást helyezi előtérbe, szemben az alperes megengedőbb magatartásával. Az eltérő nevelési elvek ellenére a gyermek nem értékelte magát nézve hátrányosnak azt, hogy a felperes gyakorolja a szülői felügyeletet. Sem a szakértő előtti, sem pedig a bíróság előtti meghallgatása során nem nyilatkozott úgy, hogy a felperes környezetében rosszul érezné magát, onnan elvágya. Mindezzel nem azonos az a kívánsága, hogy az alperessel a jelenleginél több időt szeretne tölteni, azaz az alperessel lakni. Ennek indokaként arra hivatkozott, hogy az alperesnél „lazább, szabadabb” az élet.
- [13] A gyermek hullámzó tanulmányi teljesítménye nem értékelhető a felperes terhére, nem jelenti a gyermek elhanyagolását. Az alperes valótlanul állította, hogy a felperes nem tanúsít kellő gondosságot a gyermek egészségi állapotát illetően. Ugyancsak nem értékelhető a felperes terhére, hogy a gyermek és a felperes házastársa között nem alakult ki szorosabb érzelmi kapcsolat. A gyermek megkapja a felperestől a kellő odafigyelést, törődést. Nem szorul háttérbe a felperes családjában, fejlődése megfelelően biztosított. A perben beszerzett igazságügyi pszichológus szakértői vélemény ugyan nem igazolta az alperes elidegenítő törekvését, azonban egyéb adatok: a sorozatos és indokolatlan gyámhatósági eljárások kezdeményezése, a gyermeknevelési megkérdőjelezése a gyermeknevelési képességet csökkentő körülmény. Az alperes szeretne volna elmarasztaltatni a felperest az iskolai táborban a gyermeket ért sérülés miatt, azonban a felperes nem mulasztott, mert semmilyen tájékoztatást nem kapott a történetekről sem a felügyelő tanároktól, sem a gyermektől, továbbá az alperes sem tájékoztatta annak érdekében, hogy a szükséges intézkedéseket megtegye, habár tudott a gyermek balesetéről. Az alperes akkor sem teljesítette együttműködési kötelezettségét, amikor a felperes tudta nélkül utazott a gyermekkel külföldre. Azt követően sem tájékoztatta, hogy a felperes hiába kereste telefonon a gyermeket, a gyermek a telefont nem vette fel, a felperest nem hívta vissza.
- [14] A gyermek a bíróság előtt elmondta, hogy lelkileg megterheli a felek feszült és ellenséges helyzete, az pedig még jobban, hogy szülei viszonyában ő az ütközőpont. Mindebből következően a gyermek lojalitáskonfliktussal küzd, melybe az alperes sodorta a felperestől elidegeníteni törekvő magatartásával. A lojalitás jegyében elvárja, hogy gyermeke őt válassza a felek közötti harcban, ezért nem tudta a gyermek valós indokát adni annak, hogy miért szeretne több időt tölteni az alperessel, miért akar vele lakni, hiszen minden második héten vele van, a felperes ebben nem korlátozza. A gyermek kinyilvánított akarata csak akkor köti a bíróságot, ha választása kifejezetten az érdekében áll. Az elsőfokú bíróság ezt nem látta igazoltnak, mert önmagában az anya engedékenysége, a kötöttségektől mentesebb élet nem jelent olyan körülményváltozást, amely a gyermek érdekében állóan a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatását igényelné.
- [15] Az alperes fellebbezését elbíráló másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érintve, fellebbezett részét ítéletével megváltoztatta: a szülői felügyelet gyakorlására az alperest jogosította fel, szabályozta a felperes kapcsolattartását és kötelezte, hogy 2022. november 1-től fizessen meg az alperesnek havonta előre esedékesen minden hónap 10. napjáig 70 000 forint gyermektartásdíjat.
- [16] Ítélete indokolásában kifejtette: az elsőfokú ítélet meghozatalakor közel tizennégy éves, életkorának megfelelően érett és fejlett gyermek véleményét egyértelműen, világosan és határozottan megjelenítette. Az elsőfokú bíróság azonban nem vette kellő súllyal figyelembe a gyermeknek azt a következetesen, több alkalommal is kinyilvánított kívánságát, hogy édesanyjánál több időt szeretne tölteni, mint az édesapjánál. A szülői felügyelet gyakorlása megváltoztatása Ptk. 4:170. § (1) bekezdésben rögzített feltételeinek vizsgálatakor az érintett gyermek életkörülményeivel kapcsolatos előadását a körülmények változásának mérlegelése során igen nagy súllyal kell értékelni. Az adott ügyben különösen amiatt, mert a gyermek az igazságügyi pszichológus szakértő vizsgálata óta következetesen és többször (a jelen perben is) megfogalmazta, hogy az alperessel kíván lakni. Tette ezt annak ellenére, hogy évek óta a felperes háztartásában tölt több időt, és hosszú idő telt el ahhoz, hogy beilleszkedjen, a család minden tagjával erős érzelmi kötődést alakítson ki.
- [17] Mindezek miatt a másodfokú bíróság nem értett egyet az elsőfokú bíróságnak azzal a jogi következtetésével, hogy nem történt olyan körülményváltozás, ami alapot adhat a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatására. Lényeges körülményváltozásként kell ugyanis azt is

- értékelni, ha a kellő érettséggel rendelkező gyermek által kinyilvánítottakból arra lehet következtetni, hogy tartósan elvágyódik a korábbi ítélet szerinti nevelési környezetből. A bíróságnak tizennyévi év alatti gyermek esetében következő lépésként azt kell vizsgálnia, hogy a gyermek által igényelt megváltoztatás az érdekében áll-e.
- [18] A perbeli esetben azonban a gyermek időközben betöltötte a tizennegyedik életévét, ezért – az alperes által alappal hivatkozott Ptk. 4:171. § (4) bekezdése alapján – a másodfokú bíróságnak hivatalból, a törvény erejénél fogva nem azt kellett vizsgálnia, hogy felülbíráható-e az elsőfokú bíróságnak a gyermek érdekével kapcsolatosan a mérlegelési jogkörben hozott döntése, hanem azt, hogy a gyermeknek az a választása, mely szerint az alperes háztartásában kíván nevelkedni, a fejlődését veszélyezteti-e. Az elsőfokú bíróság mérlegelési jogkörben hozott határozatát ugyanis „felülírja” az a kötelezően alkalmazandó anyagi jogi rendelkezés, hogy a tizennegyedik életévét betöltött gyermek szülői felügyeletére vonatkozó döntés az ő egyetértésével hozható, kivéve, ha a választása a fejlődését veszélyezteti.
- [19] A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróságnak azzal a következtetésével, hogy a felek az objektív körülményeket figyelembe véve azonos mértékben alkalmasak a gyermek nevelésére, szubjektív nevelési képességeik között pedig nincs lényeges különbség. Sem a korábbi szakértői véleményből, sem a perben beszerzett szakértői véleményből nem lehetett megállapítani az alperes terhére pszichológiai szempontból tiltott befolyásolást vagy elidegenítési törekvést a felperessel szemben. Az elsőfokú bíróság sem minősítette az alperes nevelési képességét olyan jellegűnek, ami a gyermeket akár potenciálisan veszélyeztetné. A másodfokú bíróság ezért arra következtetett, hogy a gyermeknek az a választása, amely szerint az alperes környezetében szeretne nevelkedni, őt érzelmileg, erkölcsileg, szellemileg, testileg nem veszélyezteti, tehát a vizontkereset megalapozott.
- [20] A másodfokú bíróság a felek közötti üzenetváltásokból arra következtetett, hogy a tartásdíjfizetési kötelezettség tárgyában való rendelkezés elmaradása olyan fokon terhelné a felek egymással szembeni bizalmatlan, viszályokkal teli kapcsolatát, ami közrehatna a gyermek érzelmi fejlődését veszélyeztető állapot kialakulásában. A gyermek érdekének védelmében ezért hivatalból kellett a bizonyításfelvétel kiegészítése, illetve további intézkedések megtétele nélkül a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a gyermek indokolt szükségleteihez igazodó, a felperest terhelő gyermektartásdíj fizetési kötelezettség megállapításáról dönteni. A megállapított havi 70 000 forint tartásdíj a felperes jövedelmének 16%-át teszi ki.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [21] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és – tartalma szerint – az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte. Hivatkozott a Ptk. 4:2. § (1) bekezdés, 4:170. § (1) bekezdés, 4:171. § (4) bekezdés, 4:218. § (2) bekezdés, a Pp. 3. §, 276. § (1) bekezdés, 302. § (1) bekezdés, 306. § (1) bekezdés, 373. § (1) bekezdés, 477. § (4) bekezdés, 492. § (2) bekezdés sérelmére.
- [26] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására és felülvizsgálati eljárási költsége megfizetésére irányult.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [31] A felülvizsgálati kérelem megalapozatlan a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatását, megalapozott a gyermektartásdíj meghatározását illetően.
- [32] A Ptk. 4:170. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a szülői felügyelet gyakorlása megváltoztatásának két együttes feltétele van: a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása a bíróságtól akkor kérhető, ha azok a körülmények, amelyek a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapult, utóbb lényegesen módosultak (ez az egyik feltétel) és ennek következtében a megváltoztatás a gyermek érdekében áll (ez a másik feltétel). Az eljáró bíróságok eltérően foglaltak állást abban a kérdésben, hogy a gyermek korábbi környezetéből való elvágyódása értékelhető-e a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatását megalapozó körülményváltozásként, továbbá a másodfokú bíróság álláspontja az volt: ha a tizennegyedik életévét betöltött gyermek választása nem veszélyezteti a fejlődését, akkor annak vizsgálata nélkül meg kell változtatni a szülői felügyelet gyakorlását, hogy az a gyermek érdekében áll-e.
- [33] Az 1991. évi LXIV. törvény a magyar jogrendbe iktatta a gyermek jogairól szóló New Yorkban 1989. november 20-án kelt egyezményt (a továbbiakban: Egyezmény), amelynek 12. cikk 1. és 2. pontja követelményként tartalmazza: az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában levő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét – figyelemmel korára és érettségi fokára – kellően tekintetbe kell venni. Ebből a célból lehetőséget kell biztosítani a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján a nemzeti jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.
- [34] A Ptk. Családjogi Könyve az alapelvek körében – továbbiak mellett – a 4:1. és 4:2. §-aiban tartalmazza a házasság és a család, valamint a gyermek érdekének védelmére vonatkozó rendelkezéseket. A Ptk. 4:2. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek. A gyermeket védő alapelv biztosítja egyrészt azt, hogy a gyermeket érintő valamennyi jogviszonyban a gyermek érdeke legyen az elsődleges, másrészt azt, hogy a gyermek az őt érintő szülői döntésnek olyan legfőbb érdekeltje legyen, akit tájékoztatni kell az adott kérdésről, erről kifejezheti a véleményét, mely véleményt – életkorának és érettségének megfelelően – kellő súllyal kell figyelembe venni.
- [35] A gyermek érdekének alapvető szintű védelme a Ptk. részletszabályaiban is megjelenik – továbbiak mellett – a Ptk. 4:148. §-ában, amelynek értelmében a szülőknek tájékoztatniuk kell a gyermeküket az őt

- érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleivel közösen dönthessen. A szülőknek a gyermek véleményét – korára, érettségére tekintettel – megfelelő súllyal figyelembe kell venniük. A Ptk. 4:171. § (4) bekezdése pedig azt tartalmazza, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során a bíróságnak – elháríthatatlan akadály esetén kivéve – mindkét szülőt meg kell hallgatnia és értesítenie kell az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket a nyilatkozattétel lehetőségéről. Ha a gyermek a meghallgatását maga kéri, vagy, ha azt a bíróság kérelem hiányában is indokoltan tartja, a bíróság a gyermeket közvetlenül vagy szakértők útján meghallgatja. Ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.
- [36] Az idézett jogszabályi rendelkezések központi szerepet tulajdonítanak a gyermek kinyilvánított akaratának, és ha az a gyermek átgondolt, megfontolt és kellően indokolt véleményét tükrözi, azt a gyermek sorsát érintő döntéshozatal során értékelni kell. Ennek korlátját az jelentheti, ha a gyermek életkorából, érettségéből, megnyilvánulásaiból az állapítható meg, hogy még nincs ítélőképessége birtokában: nem képes az adott kérdésben önállóan és befolyásmentesen véleményt nyilvánítani, illetve az, ha ugyan ítélőképessége birtokában van, de a szülői felügyeletét érintő kérdésben a választása a fejlődését veszélyezteti.
- [37] Az adott jogszabályi rendelkezések tehát központi szerepet tulajdonítanak a gyermek kinyilvánított akaratának, az akaratának megfelelő választásának. Ez értékelhető a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatását megalapozó körülményváltozásoként is akkor, ha a gyermek korábbi, a szülői felügyelet gyakorlásában hozott döntés meghozatalakor értékelt választása változott meg.
- [38] A Ptk. 4:170. § (1) bekezdés és 4:171. § (4) bekezdés együttes értelmezéséből nem vezethető le azonban a másodfokú bíróságnak az a jogi álláspontja, hogy a tizennegyedik életévét betöltött gyermek esetén kizárólag az vizsgálható, hogy a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti-e; és nem vizsgálható a szülői felügyelet gyakorlása megváltoztatásának az a feltétele, hogy a körülmények lényeges módosulása miatt a megváltoztatás a gyermek érdekében áll-e.
- [39] A Ptk. 4:170. § (1) bekezdése [A szülői felügyelet gyakorlásának és a gyermek elhelyezésének megváltoztatása] anyagi jogi feltételrendszerét a kiskorú gyermekek esetén egységesen határozza meg, nem tesz különbséget a tizennégy év alatti és fölötti gyermekek között. A Ptk. 4:171. § (1) – (4) bekezdései [A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti per] eljárás jellegű szabályait rögzítik: az (1) – (3) bekezdések tartalmazzák a peres felek meghatározását; a (4) bekezdés pedig azt, hogy a szülői felügyelet gyakorlása rendezésének és megváltoztatásának a Ptk. 4:167 – 4:170. §-okban rögzített feltételrendszerét hogyan kell vizsgálni: a szülők és a gyermek meghallgatásának kötelezettségét, továbbá a gyermek véleményének értékelését. Ez az eljárási jellegű szabály nem értelmezhető úgy, hogy helyettesíti a szülői felügyelet gyakorlása megváltoztatásának a Ptk. 4:170. § (1) bekezdésben rögzített egyik anyagi jogi feltételét, az eljárási szabály nem „írhatja felül” az anyagi jogi szabályt.
- [40] Ugyanakkor, ha az ítélőképessége birtokában lévő gyermek kinyilvánított választása nem veszélyezteti a fejlődését, ez általában azt is jelenti, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása egyben a gyermek érdekében is áll: egy tizennegyedik életévét betöltött gyermek harmonikus testi, szellemi és erkölcsi fejlődése általában az általa elfogadott, általa vágyott szülői környezetben biztosítható a legjobban. A gyermek érdekében ellentétes lehet annak a szülőnek a feljogosítása a szülői felügyelet gyakorlására, akihez a gyermek érzelmileg kevésbé kötődik, mert a másik szülőhöz (jelen esetben az alpereshez) vágyódik. Lehetnek azonban – az adott ügy tényállásától függően – olyan esetek is, amikor ugyan nem veszélyeztetné a gyermek fejlődését az általa választott szülő feljogosítása a szülői felügyelet gyakorlására, de az nem is állna a gyermek érdekében.
- [41] A másodfokú bíróság a jogerős ítéletében részletesen kifejtette, hogy az ítélőképés gyermek választása körülményváltozásoként értékelhető, továbbá mérlegelte azokat a szempontokat, amelyek miatt a gyermek választása nem veszélyezteti a fejlődését. Azok a szempontok, amelyeket a másodfokú bíróság annak vizsgálatakor értékelt, hogy a gyermek választása veszélyezteti-e a fejlődését, egyben alkalmasak annak eldöntésére is, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása a gyermek érdekében áll-e.
- [42] A felperes felülvizsgálati kérelmében sérelmezte a másodfokú bíróság mérlegelését is: állította, hogy a klinikai pszichológus szakértő szakvéleményének, továbbá a gyermek meghallgatásának okszerűtlen mérlegelésével jutott arra a következtetésre, hogy a gyermek elvágyódik a gondozásából; továbbá annak eldöntésénél, hogy a gyermek érdekében áll-e a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása, nem értékelt az alperes túlzottan megengedő nevelési módszereit, az általa alaptalanul indított eljárásokat.
- [43] A felperes ezzel az állításával az anyagi jogi szabály megsértését tartalmilag a bizonyítékok – álláspontja szerinti – téves értékelésére alapította. Helyesen utalt azonban arra az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében, hogy a felülvizsgálati kérelem nem tartalmazza a bizonyítás eredményének mérlegelésére vonatkozó jogszabályi rendelkezés, a Pp. 279. § (1) bekezdésének megjelölését. A felperes által vélt eljárási szabálysértés körülírása ugyan szerepel a felülvizsgálati kérelemben, de jogszabályhely megjelölése nélkül. A bizonyítékok mérlegelése azonban az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. pontja alapján anyagi jogszabályhely megjelölésével nem támadható. A Kúria ezért érdemben nem vizsgálhatta a felperesnek a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésére vonatkozó állítását: a Kúria döntésekor is abból kellett kiindulni, hogy nem veszélyezteti a gyermek fejlődését az alperes feljogosítása a szülői felügyelet gyakorlására.
- [44] A rendelkezésre álló adatokból az is megállapítható, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának

megváltoztatása a gyermek érdekében áll: az alperes nevelési képessége a felperesével azonos szinten van, környezete az objektív körülményeket is figyelembe véve alkalmas a gyermek nevelésére, a gyermek pedig vágyódik az alpereshez. A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott egyéb körülmények értékelése már nem a gyermek valós, hanem a felperes vélt érdekeit szolgálja.

- [45] A felülvizsgálati érveléssel ellentétben az alperes viszontkeresetében indítványozta az igazságügyi pszichológus szakértői véleményében foglaltak figyelembevételét, és azt csatolta is.
- [46] A kifejtettekkel következően a Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálattal támadott részében a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása körében – az indokok részbeni pontosításával – hatályában fenntartotta.
- [47] A Pp. 477. § (4) bekezdésében foglaltak szerint a bíróságnak a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított perben hozott ítéletében – szükség esetén erre irányuló kereseti kérelem hiányában is – határoznia kell – továbbiak mellett – a kiskorú gyermek tartása felől. Az idézett jogszabályi rendelkezés a Pp.-nek a kiskorú gyermek érdekének védelmében bevezetett rendelkezései közé tartozik. Célja annak biztosítása, hogy a gyermek mindenek felett érvényesülő érdeke a tartása körében is megvalósuljon. A perbeli esetben azonban nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény, hogy a másodfokú bíróság felhívására az ügyvédi tevékenységet gyakorló alperes kifejezetten úgy nyilatkozott, hogy nem kéri a gyermektartásdíj megállapítását. A másodfokú bíróság nem kereseti kérelem hiányában, hanem az igény érvényesítésére jogosult kifejezetten ellentétes nyilatkozatának figyelmen kívül hagyásával döntött a kiskorú gyermek tartása felől. Erre azonban az idézett Pp. rendelkezés nem biztosított lehetőséget számára. Ebben a körben nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy a Ptk. 4:218. § (2) bekezdése sorolja fel, hogy a gyermektartásdíj megállapításakor a szülők megegyezésének hiányában a bíróságnak milyen szempontokat kell figyelembe vennie. Ezen szempontok között első helyen szerepel a gyermek indokolt szükséglete, ami alapvetően meghatározza a tartásdíj mértékét. A perbeli esetben azonban a másodfokú bíróság a gyermek tartásával felmerülő indokolt, szükséges kiadásokat még hozzávetőlegesen sem határozta meg, azaz a Ptk. 4:218. § (2) bekezdését megsértve állapította meg a gyermektartásdíj mértékét. A gyermektartásdíj meghatározásakor a gyermek életkorának megfelelő szükségletekből kell kiindulni és azok alapul vételével kell megállapítani a tartás mértékét. Ezen szempontok figyelmen kívül hagyásával hozott döntés jogszabálysértő. Ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy a meghatározott összegű gyermektartásdíj a kötelezett (jelen esetben a felperes) jövedelmének hány százalékát érinti, mert a tartás mértékét a gyermek indokolt és reális szükségleteiből kiindulva kell meghatározni.
- [48] A kifejtettekkel következően a jogerős ítéletnek a gyermektartásdíjat meghatározó rendelkezését a Kúria hatályon kívül helyezte. Csak utal arra, hogy az alperes nincs elzárva annak lehetőségétől, hogy gyermektartásdíj iránti igényt érvényesítsen a

felperessel szemben, ha ebben a kérdésben a felek peren kívül nem tudnak megállapodni.

(Kúria Pfv.I.20.052/2023/5.)

213I. A gazdasági társaság nevének a cégnyilvántartásba történő bejegyzése nem zárja ki más (jogi) személy névviseléshez való személyhez fűződő jogának sérelmét.

II. A gazdasági tevékenység körében használt elnevezés – ezen belül a cégnév és a kereskedelmi név – utánzása a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző magatartásnak is minősülhet. A jogsértés megállapításának feltétele azonban, hogy a jogsértő és a sérelmet szenvedett fél versenytársak legyenek, továbbá az, hogy a jellegzetes elnevezésről a fogyasztók a piacon korábban jelenlévő versenytársat ismerjék fel [2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:43. § f) pont, 2:49. §, 2:51. §, 3:6. § (1) bek.; 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) 6. §, 86. § (2) bek.; 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 263. §, 265. §, 381. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A 2007. május 4-én alapított CCC Kft. felperes és a 2019. augusztus 5-én alapított CC Kft. alperes főtevékenysége egyaránt személygépjármű-, könnyűgépjármű kereskedelem. Az alperes jogosultja a ... domain névnek, e-mail címe 2022. április 26-ig a ... volt. Az alperes 2021. november 8-ig az általa forgalmazott gépjárművek rendszámtábláin a „CC Autókereskedés” megnevezést tüntette fel. A felperes az alperesnek a cégnevében, e-mail címében és domain nevében történő névhasználatához nem járult hozzá. 2021. február 1-jén a felperes felszólította az alperest a megtevesztő helyzet megszüntetésére azzal, hogy változtassa meg a cégnevét, mert annak használata sérti a névviseléshez való személyhez fűződő jogát. Az alperes a 2021. március 5-én kelt válaszában közölte, hogy a felperes kérelmének nem tesz eleget, majd 2021. május 11-én a cégnevét változtatta.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [2] A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes 2019. augusztus 1. és 2021. május 11. napja között megsértette a személyhez fűződő jogát azzal, hogy a választott cégneve nem különbözik egyértelműen a felperes cégnevétől, ezért kérte az alperes további jogsértéstől való eltiltását. A felperes kérte annak megállapítását, hogy az alperes magatartása a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába is ütközött, mert szolgáltatása értékesítésénél a hozzájárulása nélkül olyan kereskedelmi nevet használt, amelyről őt mint versenytársat szokták felismerni. Kérte, hogy a bíróság a sérelmes helyzetet szüntesse meg és a jogsértést megelőző állapotot állítsa helyre, kötelezze az alperest a jogsértéssel előállított rendszámtáblatartók megsemmisítésére, illetve jogsértő mivoltuktól való megfosztásra, valamint tiltsa el a ... domain név, és a ... e-mail cím használatától, annak sajátjaként való feltüntetésétől.
- [3] Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [4] Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az alperes 2019. augusztus 1. és 2021. május 11.

- napja között megsértette a felperes névviseléshez való személyhez fűződő jogát azzal, hogy a választott cégneve nem különbözött egyértelműen a felperes cégnevétől. A jövőre nézve az alperest e jogsértéstől eltiltotta. Megállapította, hogy az alperes e magatartása „sérti a tisztességes piaci magatartás követelményét” azzal, hogy szolgáltatása értékesítésével a versenytárs felperes hozzájárulása nélkül olyan kereskedelmi nevet használt, amelyről a versenytárs felperest szokták felismerni. Elrendelte a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértő állapot helyreállítását akként, hogy kötelezte az alperest a jogsértéssel előállított rendszámáblatartók megsemmisítésére, jogsértő mivoltuktól való megfosztásukra. Eltiltotta az alperest a ... domain név, továbbá a ... e-mail cím használatától, annak sajátjaként való feltüntetésétől.
- [5] Az elsőfokú ítélet indokolása szerint az alperes megsértette a felperes Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:43. § f) pontja által védett névviseléshez fűződő jogát és sérült a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 3. § (4) bekezdése alapján fennálló cégkizárolagosság követelménye is a 2019. augusztus 1. és 2021. május 11. napja között megvalósult névhasználatával. A két gazdasági társaság nevének összetevői túlnyomó részben megegyeznek, az összbenyomás alapján tájékozódó átlagos olvasó a felperes neve első két tagjának nagyobb jelentőséget tulajdonít, mint a „...” szónak. Mivel az alperes cégneve ugyanezen két szót tartalmazta, a cégnevek hasonlósága, a szavak sorrendjétől függetlenül, a gazdasági társaságok kapcsolatára utalt. A cégbejegyzés ténye a névviseléshez való jog sérelmét nem zárja ki. Az alperes magatartása egyben a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 6. §-ába is ütközött, mert a felek főtevékenysége megegyezik, cégformájuk azonos, neveik pedig az adott időszakban összetéveszthetők voltak. A felek hasonló piacon tevékenykednek, versenytársak, amely megállapítást az éves átlagos bevételük eltérése nem befolyásolja. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 180. § (1) bekezdése alapján a perindítás hatálya a keresetlevél közlésével beálltak, ezért az elsőfokú bíróság annak tulajdonított jelentőséget, hogy a jogsértő állapot ebben az időpontban még fennállt, ezért nem adott alapot a kereset elutasítására az, hogy az alperes a jogsértő helyzetet a per alatt részben megszüntette. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperes által a keresetlevél benyújtásának időpontjában használt domain név és e-mail cím, továbbá az alperes által forgalmazott rendszámáblatartó alkalmas a felperessel történő azonosítására, ezért a kereset alapos.
- [6] Az alperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helyes indokai alapján hagyta helyben.
- [7] A névviseléshez fűződő jog megsértésére alapított kereset elbírálásánál annak tulajdonított jelentőséget, hogy a Ptk. 3:6. § (1) bekezdésének a Ctv. 3. § (4) bekezdésével egyező rendelkezése szerint a jogi személy nevének olyan mértékben kell különböznie a korábban nyilvántartásba vett más jogi személy elnevezésétől, hogy azzal ne legyen összetéveszthető. Kifejtette, hogy a cégnyilvántartásba történő bejegyzés, a személyhez fűződő jog megsértését nem zárja ki. A felek cégnevének vezérszavait alkotó szövelemek a fogyasztók figyelmének felkeltése szempontjából releváns részben – azaz a cégnevek elején – megegyeztek, amelyen nem változtat a szövelemek fordított sorrendje, valamint a felperes cégnevében a „...” szövelem használata. A jogsértés megállapításához nem szükséges a konkrét összetévesztés bizonyítása, mert elegendő a nevek összetéveszthetősége. Az azonos tevékenységi kör és a székhelyek földrajzi távolsága alapján a másodfokú bíróság is megállapíthatónak tartotta, hogy a felperes és az alperes versenytársak, amelyet nem befolyásol a felek árbevétele közötti különbség. Ezért további bizonyítás nélkül is alkalmazhatónak tartotta a Tpv. 6. §-ának megsértésével összefüggő jogkövetkezményeket. A másodfokú bíróság rögzítette, hogy a jogsértés megtörtént, ami a jogsértés megállapítása iránti keresetet akkor is megalapozza, ha a per alatt a cég elnevezését az alperes megváltoztatta; az elsőfokú ítélet jogsértést megállapító rendelkezéseiből pedig kitűnik az, hogy a jogsértő állapot 2021. május 11-ét követően már nem állt fenn.
- [8] A jogerős ítélet indokolása szerint az elsőfokú bíróság helytállóan alkalmazta a névviseléshez fűződő személyiségi jog sérelme esetén a jogsértő magatartástól eltiltás jogkövetkezményét, továbbá a Tpv. 86. § (2) bekezdés b) és d) pontjának megfelelő alkalmazásával döntött a jogsértés abbahagyása és a sérelmes helyzet megszüntetése iránti keresetről is, mert az alperes a perben nem igazolta, hogy a rendszámábla-tartókat már nem használja. Egyetértett a jogsértés következtében a felperes elnevezésére utaló e-mail cím és domain név használatától történő eltiltásra vonatkozó érdemi döntéssel.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [9] A jogerős ítélettel szemben az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és elsődlegesen a felperes keresetének elutasítása, másodlagosan az első- vagy másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítása érdekében.
- [10] Az alperes az ügy érdemére kiható jogszabálysértésként a Tpv. 6. §-át, 86. § (2) bekezdését, a Ptk. 2:43. § f) pontját, 2:49. §-át, 2:51. §-át, 3:6. §-át, a Pp. 263. §-át, 265. §-át, 279. § (1) bekezdését és 381. §-át jelölte meg.
- [11] A felülvizsgálati kérelem indokai szerint a jogerős ítélet a Tpv. 6. §-ának rendelkezését megsértve állapította meg a jogsértést, mert két a cég neve nem azonos és nem is téveszthető össze, továbbá a felperes nem bizonyította, hogy az alperest az általa használt bejegyzett cégneve alapján bárki összetévesztette volna a felperessel és a felperest ebből bármilyen hátrány érte. Miután az alperes az eljárás során a cégnevét megváltoztatta, okszerűtlenül kötelezte a jogerős ítélet a jogsértés abbahagyására és tiltotta el a további jogsértéstől.
- [12] Az alperes felülvizsgálati érvelése szerint a perben a Ptk. 2:43. § f) pontja és a Ptk. 2:49. §-ának rendelkezései nem alkalmazhatók, mert a jogi

- személy névviselésének szabályait a Ptk. 3:6. §-a szabályozza. Ez utóbbi rendelkezésbe pedig nem ütközött a névhasználat, mert a felek cégneve nem összetéveszthető. A felperes tevékenységi köre tágabb, az elnevezésében az autójavító tevékenységet is feltünteti, míg az alperes tevékenysége csupán gépjárműkereskedelem, továbbá a cégnevekben a vezérszó elemeinek sorrendje eltérő. A jogerős ítélet a Ctv. 3. § (4) bekezdését is megsértve állapította meg a jogsértést, mert a cégbíróság a cégnévre vonatkozó jogszabályi rendelkezések érvényesülését hivatalból vizsgálja, és miután a cégnév eleget tett a cégkizárólagosság elvének, bejegyezte az alperest a cégnyilvántartásba. A felperes nem igazolta társaság tevékenységére vonatkozó állításokat, nem valószínűsítette, hogy a „...” és a „...” szavak bármilyen kombinációja a felpereshez kötődik, valamint elnevezése az üzletfelek és az ügyfelek körében jelentős és széles ismertséggel rendelkezik. A felek nem versenytársak, számos különbség van a két gazdasági társaság piaci mutatói, tevékenységi körei között. A felperes egy korábban alapított, jelentős piaci erőfőlénnyel, illetve bejáratott üzleti és ügyfélkörrel rendelkező, nagy számú alkalmazottat foglalkoztató, több telephellyel rendelkező gazdasági társaság. Ezzel szemben az alperes két éve alapított kisméretű gazdasági társaság, ami önmagában kizárja a versenytárs jellegét. Megalapozatlanul állapította meg azt is a másodfokú bíróság, hogy az ügyfélkör földrajzi szempontból azonos, mert az alperes Cs.-n működik, felperes székhelye pedig B.-n van.
- [13] Az alperes álláspontja szerint az eljáró bíróságok nem vették figyelembe a Pp. 263. § (1) bekezdésének és a Pp. 265. § (1) bekezdésének rendelkezéseit, a felperes által csatolt bizonyítékok (az alperesnek címzett felszólító levél, az alperes válasza, a cégkivonatok, a felperes által kiállított két számla, az ahhoz kapcsolódó szerződések) nem elégségesek a névviseléshez fűződő jog sérelmének alátámasztására. Bizonyítás hiányában az elsőfokú bíróság nem tárta fel a tényállást a megalapozott döntéshez szükséges mértékben és a másodfokú bíróság sem adott választ arra a kérdésre, hogy döntését milyen bizonyítékokra alapította. A másodfokú bíróság nem fejtette ki, hogy miből következtetett a cégnevek összetéveszthetőségére. Az eljáró bíróságok a feleket versenytársaknak minősítették, holott azt az eljárás során mindvégig vitatta, továbbá az e-mail cím és a domain név sem alkalmas további bizonyítás nélkül annak igazolására, hogy a fogyasztók a piaci szereplőket azonosítsák.
- [14] Az alperes sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a felperesnek fizetendő ügyvédi munkadíj összegének meghatározása során számítási hibát vétett, a másodfokú bíróság által megítélt ügyvédi munkadíj összege pedig eltúlzott. A másodfokú bíróság az illeték kiszabásánál nem vette figyelembe az általa átutalással megfizetett fellebbezési illetéket.
- [15] Az alperes másodlagos felülvizsgálati kérelme szerint a másodfokú bíróság az eljárási szabálysértéseket nem észlelte, a rendelkezésre álló bizonyítékokat a Pp. 279. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés megsértésével okszerűtlenül mérlegelte, a Pp. 381. §-át a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezésére irányadó szabályait nem alkalmazta, amellyel maga is eljárási szabálysértést valósított meg. Mindezek az eljárási szabálysértések az ügy érdemi döntésére kihatással voltak.
- [16] A felperes a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [17] A felülvizsgálati kérelem részben alapos.
- [18] A Pp. 423. § (1) bekezdése szerint a Kúria a felülvizsgálat során a felülvizsgálati és csatlakozó felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok, illetve a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérés tekintetében vizsgálja a jogerős ítélet jogszabálysértő, illetve a kúriai határozattól jogkérdésben való eltérő voltát.
- [19] A jogerős ítélet a kereset alapján kétféle jogalapon állapította meg az alperes gazdasági társaság kifogásolt névhasználatával a jogsértést. Egyrészt a Ptk. 2:43. § *f)* pontja és 3:6. §-a alapján a névviseléshez való jog megsértését állapította meg és alkalmazta a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjában foglalt jogkövetkezményeket, másrészt a Tpv. 6. §-a alapján a tisztességtelen piaci magatartás tanúsítását állapította meg és alkalmazta a Tpv. 86. § (2) bekezdés *a)*, *b)* és *d)* pontjában foglalt jogkövetkezményeket. Az alperes felülvizsgálati érvelése többirányú volt, amely esetenként nem tartozott az adott jogsértés törvényi tényállásához, vagy számos esetben nem különült el az egyes jogsértések tényállási elemei, illetve az alkalmazott szankciók szerint.
- [20] Az alperesnek a névviseléshez való jog megsértése körében kifejtett felülvizsgálati érvelésével kapcsolatban a Kúria a következőket emeli ki.
- [21] Alapítanul érvelt azzal az alperes, hogy a Ptk. 2:43. § *f)* pontja a perben nem alkalmazható. A Ptk. 3. § (1) bekezdése alapján a jogi személy jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek. A (3) bekezdés szerint a jogi személy személyhez fűződő jogaira a személyiségi jogokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, kivéve, ha a védelem jellegénél fogva csupán az embert illetheti meg.
- [22] A Ptk. e szabályaiból kitűnően egyértelmű, hogy a jogi személyeket a polgári jog által szabályozott vagyoni viszonyok mellett megilletik bizonyos személyhez fűződő jogok is. Személyisége csak az embernek van, de a személyiségi jogok közül több a jogi személyekkel kapcsolatban is értelmezhető, egyes személyiségi jogok ezért a jogi személy esetén is érvényesülnek. A Ptk. 2:43. § *a)–g)* pontjaiban, a személyiségi jogok lehetséges sérelmére adott példalozó jellegű felsorolásban az *f)* pont alatt emeli ki a névviseléshez való jog megsértését. A névviseléshez fűződő jog a természetes és jogi személyeket egyaránt megilleti, és arra szolgál, hogy a személy másoktól megkülönböztethető legyen. A nem természetes személyek névviselésének szabályai a magánszemélyekre vonatkozó előírásoktól azonban lényegesen eltérnek mind a név megválasztását, mind annak tartalmi vonásait illetően. A jogi személyek névválasztásával, névviselésével kapcsolatos szabályokat a Ptk. 3:6. § (1)–(3) bekezdései tartalmazzák.
- [23] A Ptk. 3:6. § (1) bekezdése szerint a jogi személy nevének olyan mértékben kell különböznie a korábban nyilvántartásba vett más jogi személy elnevezésétől, hogy azzal ne legyen

- összetéveszthető. Ha több jogi személy nyilvántartásba vételét kéri azonos vagy összetéveszthető név alatt, a név viselésének joga azt illeti meg, aki kérelmét elsőként nyújtotta be.
- [24] A jogi személy nevének legfontosabb tulajdonságaként Ptk. 3:6. § (1) bekezdése a megkülönböztető funkciót emeli ki, ezt teszi a név kiválasztásának fő kritériumává. Ha a név nem rendelkezik e megkülönböztető funkcióval, akkor alkalmatlan arra, hogy a jogi személyt mint önálló jogalanyt elkülönítse tagjaitól, illetve más jogi személyektől. A Ptk. 3:6. § (1)–(3) bekezdéseiben rögzített, valamennyi jogi személy nevével szemben felállított követelményeket a Ctv. a cégek vonatkozásában tovább részletezi. A Ctv. szabályai szerint a cégnévnek meg kell felelnie a cégvalódiság, cégkizárólagosság [3. § (4) bekezdés] és a cégszabatosság [3. § (2) bekezdés] elvének. A Ctv. 3. § (4) bekezdése szerint a cégnévnek (rövidített névnek) az ország területén bejegyzett más cég elnevezésétől, illetve a 6. § (3) bekezdése szerint lefoglalt elnevezéstől – az eltérő cégformától függetlenül is – egyértelműen különböznie kell, és nem kelthet olyan látszatot, ami – különösen a cég tevékenységi körét és a választott cégformát illetően – megtévesztő.
- [25] A cégbíróóság a cégbejegyzési eljárás során dönt arról, hogy a bejegyzést kérő cég elnevezése megfelel-e a Ctv. 3. § (4) bekezdésben foglalt cégkizárólagosság elvének, a cégnyilvántartásba történő bejegyzés azonban nem zárja ki névvisseléssel összefüggő jogok sérelmét. A polgári perben érvényesíthető igények a törvényességi felügyeleti eljárásban nem érvényesíthetők [Ctv. 74. § (3) bekezdés], ezért a cégeljárásokban nincs lehetőség a cégnévvel összefüggő valamennyi jogszabálysértő vagy annak tartott helyzet orvosolására, a névvisselés jogának sérelme esetén a jogsértővel szemben a jogkövetkezmény polgári peres eljárás keretében vonható le.
- [26] Mindebből az adott perben egyrészt az következik, hogy a téves felülvizsgálati állásponttal szemben, a gazdasági társaság nevének a cégnyilvántartásba való bejegyzése önmagában nem zárja ki a névvisseléshez fűződő személyiségi jog sérelmét, ennek vizsgálatára azonban a törvényességi felügyeleti eljárásban nincs lehetőség, a névvisselés jogszerűsége tárgyában a polgári jog általános szabályai szerint perindításnak van helye. Az a jogi személy, amelynek névvisseléshez való joga más szervezet névhasználatával sérül – akár az adott szervezet összetéveszthető elnevezése, akár jogosulatlan névhasználat miatt – a jogsértés megtörténtének bírósági megállapításán túl a számára sérelmes helyzet megszüntetését, így a jogsértő névhasználatból való eltiltását is peres eljárásban igényelheti és érheti el (Legfelsőbb Bíróság Cgf.II.30.513/2000/2. megjelent EBH 2002.656., Kúria Gfv.VI.30.073/2022/7. megjelent: BH 2022.330.). Másrészt a szabályozásból következik az is, hogy amennyiben az alperes cégneve a Ptk. 3:6. § (1) bekezdésében foglalt cégkizárólagosság követelményének nem felel meg, akkor a Ptk. 3:1. § (3) bekezdés utaló rendelkezése alapján a felperes a Ptk. 2:43. § *f*) pontjában nevesített, névvisseléssel összefüggő személyhez fűződő jogának sérelme alapján a Ptk. személyiségi jogok megsértésének szankciói alkalmazását kérheti.
- [27] A téves felülvizsgálati állásponttal szemben, a jogerős ítélet nem sértette meg a Ptk. 2:49. § (1) és (2) bekezdésének rendelkezéseit. A Ptk. irodalmi, művészeti, tudományos vagy közéleti szerepléssel járó tevékenységet végző személyek névvisseléshez fűződő jogának szabályai ugyanis az adott ügyben nem merültek fel, a felperes keresete és a jogerős ítélet névvisseléshez való jogának megsértését megállapító rendelkezése nem ezen az anyagi jogszabályon alapult. Az ítélezési gyakorlat értelmében pedig amely kérdéssel a korábban eljáró bíróságok erre irányuló kérelem hiányában nem foglalkozhattak, azzal kapcsolatban jogszabálysértést sem követhettek el (Kúria Pfv.V.20.797/2016/11., megjelent: BH 2017.232., Pfv.I.21.212/2019/9. megjelent: BH 2020.208., Pfv.V.20.474/2021/8., Gfv.VI.30.277/2022/8.).
- [28] A Ptk. 3:6. § (1) bekezdése és a Ctv. 3. § (4) bekezdése által a cégnévvel szemben támasztott alapvető követelmény, hogy a hasonló működési körben és azonos területen tevékenykedő, nyilvántartásba vett szervezetek nevéből a választott név különbözzék. A hasonló működési körben való tevékenység akkor is megállapítható, ha a felek cégnyilvántartásban bejegyzett tevékenységi köre csak részben esik egybe. A hasonló működési kör vizsgálatánál nem kizárólag a cégnyilvántartásban bejegyzett tevékenységnek, hanem a felek által ténylegesen kifejtett, valóságosan gyakorolt tevékenységeknek van ügydöntő jelentősége (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.20.419/2002/5., megjelent: BH 2004.106.). A cégnév pedig akkor felel meg a Ptk. felhívott szabályainak, ha átlagos figyelem mellett is alkalmas a megkülönböztetésre.
- [29] A perben rendelkezésre cégkivonatokat alapján a másodfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a felek főtevékenysége azonos és a felperes az általa csatolt okiratokkal igazolta azt is, hogy a személygépjármű-kereskedelmi tevékenységet ténylegesen gyakorolja. Az alperes által választott cégnév elemei, a vezérszóban megjelenő „...” és „...” szavak - sorrendjüktől függetlenül - kétséget kizáróan alkalmasak olyan látszat keltésére, mintha a két cég tevékenysége összekapcsolódna, arra pedig az elnevezés semmiképpen nem alkalmas, hogy átlagos figyelem mellett a cégnevek összetéveszthetőségét kizárja. Helytállóan állapította meg a jogerős ítélet, hogy a cégnév összetéveszthetősége szempontjából irreleváns a felek árbevétele és piaci jelenléte közötti különbség. Nem zárja ki a cégnevek összetéveszthetőségét az sem, hogy az alperes székhelye egy másik településen van. Ezért helytállóan jutottak az eljáró bíróságok arra a következtetésre, hogy a keresetben megjelölt, 2019. augusztus 1-től 2021. május 11-ig terjedő időszakban az alperes névhasználatát sértette a felperes Ptk. 2:43. § *f*) pontjában védett névvisseléshez fűződő jogát, amely alapot adott a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés *a*) pontjában foglalt objektív jogkövetkezmény alkalmazására.
- [30] A felülvizsgálati állásponttal szemben nem sértette a jogerős ítélet a Ptk. 2:51. § (1) bekezdésének *b*) pontját azzal, hogy az alperest a további jogsértéstől eltiltotta. A jogsértés megállapítása esetén a jogsértéstől való eltiltás alanyi jogon kérhető és attól

- függetlenül elrendelhető, hogy a cégnév használatával kapcsolatos jogsértő állapotot az alperes a per során megszüntette. Az alperes által kifogásolt jogsértés abbahagyására kötelező rendelkezést pedig a jogerős ítélet nem tartalmaz.
- [31] A tisztességtelen piaci magatartás tilalmát sértő magatartás miatt megállapított jogsértéssel összefüggésben a Kúria a következőket emeli ki.
- [32] Nem volt elfogadható az alperesnek a jellegbitorlás bizonyítottóságának hiányára vonatkozó felülvizsgálati érvelése.
- [33] A Tpvt. 2. §-a szerint tilos gazdasági tevékenységet tisztességtelenül – különösen a megrendelők, vevők, igénybe vevők és felhasználók (a továbbiakban együtt: üzletfelek), illetve a versenytársak törvényes érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon vagy az üzleti tisztesség követelményeibe ütközően – folytatni. A Tpvt. 6. §-a alapján tilos valamely forgalomképes ingó dolgot (a továbbiakban: termék) vagy szolgáltatást a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel – ideértve az eredetmegjelölést is – vagy elnevezéssel előállítani, forgalmazni vagy reklámozni, továbbá olyan nevet, árjelzőt vagy egyéb megjelölést használni, amelyről a versenytársat, illetve annak termékét, szolgáltatását szokták felismerni.
- [34] A fenti rendelkezések értelmében a gazdasági tevékenység körében használt elnevezés – ezen belül a cégnév és a kereskedelmi név – utánzása a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző magatartásnak is minősülhet. A jogsértés megállapításának feltétele azonban, hogy a jogsértő és a sérelmet szenvedett fél versenytársak legyenek (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.21.686/2009/5., megjelent: BH 2011.39.), továbbá az, hogy a jellegzetes elnevezésről a fogyasztók a piacon korábban jelenlévő versenytársat ismerjék fel (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IX.20.606/2010 megjelent: BH 2012.72., Kúria Gfv.VII.30.280/2018/14.).
- [35] A Tpvt. 6. §-ába ütköző, versenyjogot sértő, jellegbitorló piaci magatartást csak az adott piacon valamely tevékenységet kifejtő, a gazdasági versenyben érdekelt versenytárs sérelmére lehet elkövetni. A versenytársak köre az érintett piac alapján határozható meg. A felek ténylegesen gyakorolt tevékenységére és annak földrajzi kiterjedésére figyelemmel nem tekinthető okszerűtlennek a másodfokú bíróság azon következtetése, hogy a felek a gazdasági versenyben érdekelt, azonos piacon tevékenykedő vállalkozások, azaz a használatú kereskedelmi piacon versenytársak.
- [36] A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján helytállóan állapította meg azt is a másodfokú bíróság, hogy az alperes a használatú kereskedelem piacára lépésének időpontjában a felperes szolgáltatása az érintett piacon már ismert volt. A csatolt cégkivonat alapján megállapítható, hogy a felperes 2007-ben történt alapítása óta van jelen a személygépjármű kereskedelemben. A keresetlevél mellékleteként csatolt egyszerűsített éves beszámoló alapján az is megállapítható, hogy 2019-ben az értékesítés nettó árbevétele meghaladta az 500 000 000 forintot, amely tényekből alappal lehet a felperes piaci ismertségére következtetni, vagyis a felperes által használt „...” megjelölés az alperes alapításának évében már olyan jellegzetes elnevezés volt, amelyről a fogyasztók a felperest ismerték fel, a szóban forgó szóösszetétel a felperes beazonosítását tette lehetővé.
- [37] Annak megítélése pedig, hogy az alperes a kifogásolt cégnevének szóelemeit tartalmazó domain névben és e-mail címben, illetve a rendszámtáblatartókon olyan megjelölést alkalmazott-e, amelyről a felperest szokták felismerni, nem igényelte külön bizonyítási eljárás lefolytatását. A töretlen bírói gyakorlat szerint az összetéveszthetőséget eredményező külső hasonlóság általában szemrevételezéssel is megállapítható (Kúria Gfv.VII.30.116/2013/6. megjelent: BH 2014.52.), a jellegbitorlás megítélése tipikus esetben szakértelmet nem igényel (Kúria Gfv.VII.30.419/2014/4.), átlagosan figyelmes és tájékozott fogyasztó modellje alapján kell megállapítani, hogy a vásárló (fogyasztó) a meghatározó személy annak megítélésénél, hogy a versenytársak áru összetéveszthetők-e (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IX.20.606/2010/5. megjelent: BH 2012.72., Kúria Pfv.VII.22.042/2017/8.). Ezért nem sértették meg az eljáró bíróságok a Pp. 263. §-ának a tényállás szabad megállapítása és a Pp. 265. §-ában foglalt bizonyítási érdek szabályait azzal, hogy az összetéveszthetőség kérdésében a rendelkezésre álló peradatok alapján a kialakult bírói gyakorlatnak megfelelően, egyébként pedig helytállóan, szemrevételezés és az általános élettapasztalat alapján foglaltak állást. Az alperes téves felülvizsgálati álláspontjával szemben pedig az összetévesztés tényleges megtörténtét, illetve a bekövetkezett hátrányt bizonyítani a jellegbitorlás objektív jogkövetkezményeinek alkalmazásához nem kell, miután a Tpvt. 6. §-a ilyen tényállási elemet nem tartalmaz. Minderre tekintettel a jogerős ítélet jogszabálysértés nélkül állapította meg, hogy az alperes sérelmezett névhasználata a tisztességtelen piac magatartás tilalmába ütközik, ezért a Tpvt. 86. § (2) bekezdés a), b) és d) pontjaiban foglalt jogkövetkezmények alkalmazása is megalapozott volt.
- [38] Alaptalan volt az alperes másodlagos felülvizsgálati kérelme. A bizonyítás szabályainak megsértése ugyanis nem volt megállapítható, az alperes olyan, az ügy érdemi eldöntésére kiható lényeges eljárási szabálysértést pedig nem adott elő, amely a Pp. 381. §-ának alkalmazását, az elsőfokú eljárás megismétlését indokolta volna.
- [39] A töretlen és egységes ítélkezési gyakorlat szerint a felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok ismételt egybevetésnek és mérlegelésének nincs helye. Erre csak akkor van lehetőség, ha a korábbi mérlegelés kirívóan okszerűtlen, nyilvánvalóan iratellenes, vagy ellentétes a logika alapvető szabályaival (Kúria Pfv.V.20.430/2022/6. Pfv.IV.21.281/2022/5., Pfv.V.20.810/2022/5.). Az alperes állításával szemben a rendelkezésre álló okiratok alapján az eljáró bíróságok által levont következtetés nem volt kirívóan okszerűtlen, ezért a Pp. 279. § (1) bekezdésének megsértése nem volt megállapítható.
- [40] Az alperes sérelmezte a jogerős ítéletnek az ügyvédi munkadíj összegét tartalmazó eljárási költségben marasztaló rendelkezését, a megsértett jogszabályi rendelkezést azonban nem jelölte meg, ezért a jogerős ítélet perköltséggel összefüggő rendelkezése a felülvizsgálati eljárás során nem volt vizsgálható.

Az esetleges számítási hibát a Pp. 352. § (1) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság kérelemre, illetve hivatalból is kijavíthatja.

- [41] Alappal sérelmezte azonban az alperes, hogy a másodfokú bíróság az általa lerótt 24 000 forint fellebbezési illeték megfizetésére is kötelezte.
- [42] A fent kifejtett indokok alapján a Kúria a jogerős ítéletet részben hatályon kívül helyezte, az alperes által fizetendő fellebbezési illeték összegét 24 000 forintra leszállította, míg a jogerős ítélet ezt meghaladó rendelkezéseit hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.IV.20.253/2023/7.)

214 A hivatalból tett feljelentést a bíróság elnöke igazgatási jogkörében eljárva, elnöki ügyként intézi, amellyel kapcsolatban felvilágosítás csak az elnöki ügygel érintett személynek adható, következésképpen a feljelentéssel kapcsolatos adatok kiadása közérdekű adatigénylés körében nem kérhető [2011. évi CXII. törvény (Infotv.) 1. §, 3. §, 5–6. §, 27. § (2) bek. g) pont; 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 1. §; 2017. évi XC. törvény (Be.) 100. §, 111. §, 376. § (1)–(2) bek.; 14/2003. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.) 86. § (1) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes 2021. augusztus 6-án az alperestől elektronikus úton a következő közérdekű adatok kiadásának a teljesítését kérte:
1. Közfeladatot ellátó szerv-e, illetve bíróság-e?
 2. Annak felsorolása, hogy milyen veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatokat végzett a 2020. szeptember 1–30. közötti és e közfeladatok elvégzését elrendelő törvény/jogszabály/utasítás megjelölését.
 3. „Az alperes elnöksége” által 2020. augusztus 1. óta tett feljelentések időpontja, tárgya, továbbá annak közzéte, hogy a feljelentést magánszemély vagy hivatalos személy ellen tette-e?
- [2] Az alperes az adatmegismerési igény teljesítését részben megtagadta. A 2021. augusztus 12-i levelében tájékoztatta a felperest, hogy az 1. pont szerinti adatok nem minősülnek közérdekű, illetve közérdekből nyilvános adatnak, azok ugyanis jogi álláspont kifejtésére irányulnak. A 2. kérdést megválaszolta, míg a 3. kérdés tárgyában arról tájékoztatta a felperest, hogy a bíróságok feljelentéseivel kapcsolatos adatok nem minősülnek közérdekű, illetve közérdekből nyilvános adatnak, mivel azok nem a bíróságok közfeladatai ellátása során keletkeztek. A bíróságok elnökei a feljelentéseket igazgatási feladatkörükben eljárva elnöki ügyszámon intézik. Az elnöki ügyek ügyszámáról és arról, hogy az ügy befejezett-e, felvilágosítás a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (a továbbiakban: Büsz.) 86. § (1) bekezdése és a bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás (a továbbiakban: Beisz.) 177. §-a értelmében kizárólag az érdekeltnak adható.

A felperes keresete és az alperes ellenkérelme

- [3] A felperes keresetében a pert megelőző adatmegismerési igényében megjelölt adatok közül a következő közérdekű adat kiadásának teljesítését

kérte: az alperes közfeladatot ellátó szerv-e (a továbbiakban: I. kereset); bíróság-e (a továbbiakban: II. kereset); az alperes elnöksége által 2020. augusztus 1. óta tett feljelentések időpontja, tárgya és az az adat, hogy a feljelentést magánszemély vagy hivatalos személy ellen tette-e (a továbbiakban: III. kereset).

- [4] Álláspontja szerint az I–II. keresete olyan közérdekű tény, illetőleg adat megismerésére irányul, amelynek a teljesítését az alperes jogszabályt sértve tagadta meg. A III. kereset tárgyában arra hivatkozott, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 111. §-a bíróságok számára szignalizációs kötelezettséget ír elő. A Be. 376. § (2) bekezdése értelmében közzéadás bűncselekmény gyanújának észlelése esetén az alperes köteles feljelentést tenni. Állította, hogy a bíróság a feljelentést közfeladata ellátása körében teszi, ezért köteles az erre vonatkozó adatmegismerés iránti igényét teljesíteni.
- [5] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Állította, hogy bár közfeladatot ellátó szerv, a felperes keresetei nem közérdekű, illetve nem közérdekből nyilvános adatok megismerésének a teljesítésére irányul.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [7] Az elsőfokú bíróság indokolása szerint az I. és a II. keresetben megjelölt adatok nem minősülnek az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 3. § 5. és 6. pontjaiban meghatározott, közérdekű és közérdekből nyilvános adatnak, azokat az alperes nem kezeli.
- [8] Az elsőfokú bíróság jogértelmezése szerint a III. keresetben megjelölt adatigény nem az alperes igazságszolgáltatási tevékenységére vonatkozik, azok nem a közfeladatai ellátása során keletkeznek, ezért nem minősülnek közérdekű és közérdekből nyilvános adatnak. A felperes a feljelentések vonatkozásában nem igazolta a jogi érdekét, azok megismerését kifejezetten közérdekű adatként igényelte. Ezért az adatigény teljesítésére még anonimizált formában sincs lehetőség, azt az Infotv. 27. § (2) bekezdés g) pontja, a Büsz. 86. § (1) bekezdése és a Beisz. 177. §-a nem teszi lehetővé. Kiemelte, hogy a Be. 117. § (1) és (2) bekezdései kógens rendelkezésként írják elő, hogy az eljárás egyes szakaszaiban az irat megtekintésére, megismerésére mikor, milyen feltételek mellett és ki jogosult. Mivel az alperes elnöke által konkrét büntetőeljárásokban tett feljelentések adatai nem szolgálják az alperes működésének az átláthatóságát, nem tartoznak az Infotv. 1. §-ában deklarált közügyek átláthatóságához fűződő közérdekhez. Az ilyen adatok visszaélésszerű gyűjtése az alperes törvényes működését veszélyeztetné vagy adott esetben befolyásolná az elnököt a feljelentések megtételében.
- [9] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és kötelezte az alperest a 2020. augusztus 1-jét követően tett „feljelentések anonimizált másolata indokolás nélküli kiadására”.
- [10] A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy az I. és II. keresetben megjelölt igény jogszabályon alapuló köztudomású

- tény, ezért az alperes jogszerűen tagadta meg annak teljesítését.
- [11] A másodfokú bíróság a III. kereset tárgyában az Alkotmánybíróság határozatára utalva kiemelte, hogy az információs szabadság korlátozása nem automatikusan, a törvény erejénél fogva áll be, az mindig az adatkezelő döntésének közbejöttét igényli. Az elsőfokú bíróság annak ellenére korlátozta az információs szabadságot, hogy a peres felek erre irányuló indítványa hiányában nem vizsgálta az adatigénylés tárgyát képező dokumentumokat, illetve e körben nem kérte ki a büntetőeljárás folytató hatóság állásfoglalását. A másodfokú bíróság hangsúlyozta, hogy a kiadni kért dokumentum tartalmának ismerete és annak vizsgálata nem lett volna mellőzhető, enélkül ugyanis az adatkezelő által az információs szabadság korlátozása körében előadott megtagadási ok megalapozottságának, okszerűségének érdemi felülvizsgálata – s ekként az önkényes adatkezelői döntés kizárása – nem lehetséges a bíróság részéről.
- [12] A másodfokú bíróság jogértelmezése szerint a közügyek átláthatósága a közérdekű adatokhoz való hozzáférés a közhatalmi szervek demokratikus működésének, a jogszerűség, hatékonyság ellenőrzésének a garanciája. Ezért az adatigénylő (felperes) jogosult megismerni, hogy az alperes, ha hatáskörében eljárva bűncselekményt észlel, eleget tesz-e a feljelentési kötelezettségének. Az Infotv. 1. §-ában meghatározott cél a feljelentések anonimizált formában történő kiadásával mindenképpen teljesül, ez önmagában nem jelenti a Be., a Büsz. és a Beisz. hivatkozott rendelkezéseinek a sérelmét, nem vezet a büntetőeljárás tisztességes lefolytatásához vezető érdek sérelméhez, a büntetőeljárás megghiúsulásához.
- [13] Ezért az elsőfokú bíróság ítéletét a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 383. § (2) bekezdés alapján részben megváltoztatta és a felperes által kért időszakra kötelezte az alperest a feljelentések indokolás nélküli anonimizált módon történő kiadására.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [14] A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben – tartalma szerint – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és elsődlegesen az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását, másodlagosan az elsőfokú bíróság ítéletének a részbeni megváltoztatását és a „III. keresetnek megfelelő határozat” hozatalát kérte. Megsértett jogszabályként az Infotv. 1-2. §-át, a 3. § 5., 6. pontját, a 27. § (2) bekezdés g) pontját, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 1. §-át, a Be. 110. § (1) és (2) bekezdését, a Pp. 342. § (1) bekezdését és a Büsz. 86. §-át jelölte meg. Hivatkozott a Beisz. 177. §-ának a megsértésére is.
- [15] Felülvizsgálati álláspontja szerint, mint bíróság az igazságszolgáltatási tevékenysége során közfeladatot lát el, az azonban nem terjed ki az elnök által tett feljelentésekre. A feljelentésekkel kapcsolatos adatok nem vonatkoznak az igazságszolgáltatási tevékenységére, ezért nem közérdekű és nem közérdekből nyilvános adatok. A felperes adatmegismerési igénye teljesítését nem indokolja az Infotv. 1. §-ában deklarált közügyek átláthatóságához fűződő közérdek, az nem szolgálja a működésének az átláthatóságát.
- [16] Állította, az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy az adatigény teljesítésének – abban az esetben is, ha az az Infotv. hatálya alá tartozna – az Infotv. 27. § (2) bekezdés g) pontja szerinti akadálya van: a Büsz. 86. § (1) bekezdése és a Beisz. 177. §-a alapján az adatigénylés azért nem teljesíthető, mert a Be. 110. § (1) és (2) bekezdésének kógens rendelkezései egyértelműen meghatározzák, hogy az eljárás egyes szakaszaiban az irat megtekintésére mikor és ki jogosult, a felperes pedig nem tartozik ebbe a körbe.
- [17] Hangsúlyozta, hogy a másodfokú bíróság az ügy érdemi elbírálására kihatóan megsértette az eljárási szabályokat, mivel a felperes fellebbezése csak az adat közérdekűségére vonatkozott, az annak korlátozásával kapcsolatos elsőfokú ítéleti hivatkozásokat nem érintette, azokat nem vitatta. Ezért a felülbírálati jogköre nem terjedt ki információs szabadság korlátozásának vizsgálatára a Pp. 370. § (1) bekezdésére figyelemmel.
- [18] Állította, hogy a másodfokú bíróság az Infotv. 27. § (2) g) pontját megsértve rendelkezett a közérdekű adat kiadásáról, mivel a közérdekű adat megismerésének korlátozhatóságára vonatkozó indokolása nem helytálló. Az elsőfokú bíróság az Infotv. erre vonatkozó rendelkezésének helyes értelmezés mellett elfogadta a Beisz. 177. §-a, a Büsz. 86. § (1) bekezdése és a Be. 110. § (1)–(2) bekezdés szerinti kógens rendelkezések alapján azt a hivatkozását, hogy a feljelentésekről kizárólag az érdekelteknek adható felvilágosítás. A másodfokú bíróság nem vizsgálta ezt a megállapítást, a jogerős ítélet indokolásában csupán arra utalt, hogy a korlátozás az érintett dokumentumok vizsgálatával lett volna elbírálható.
- [19] Kiemelte: a felperes nem dokumentumok, feljelentések kiadását kérte az alperestől, ezért nem volt olyan dokumentum, amelyek vonatkozásában vizsgálni kellett volna, hogy az adatigény megtagadásának jogcíme, tartalmi indokoltsága megállapítható-e. Önmagában csak a kért adat jellege vizsgálható a megismerési korláttal kapcsolatban. Az elnöki iratként kezelt feljelentésekről a Büsz. 86. § (1) bekezdése, a Beisz. 177. §-a, Be. 110. § (1) és (2) bekezdése alapján az adatkiadás korlátozható.
- [20] Másodlagosan a Pp. 342. § (1) bekezdésének a megsértésére hivatkozott, mivel a másodfokú bíróság túlterjeszkedett a kereseten. A felperes nem a feljelentések kiadására kérte kötelezni az alperest, helyette az általa végzett tevékenységről kigyűjtött adathalmaz átadását kérte, egy listát, amelyen a feljelentéseket, azok adatait (időpontját, tárgyát és a feljelentett személy minőségét) kérte feltüntetni. A jogerős ítélettel elrendelt, a feljelentések indokolás nélküli anonimizált másolatának kiadása iránti kötelezés sérti a Pp. 342. § (1) bekezdését, mivel tágabb tartalmú, mint a III. keresetben megjelölt adatigény.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [21] A Kúria előrebocsátja, hogy a jogerős ítéletnek az elsőfokú bíróság ítéletét részben – az I. és II. keresetet elutasító rendelkezését – helyben hagyó része felülvizsgálattal nem volt támadott. Ezért a jogerős ítéletet a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a

- joghatályosan előterjesztett felülvizsgálati kérelem keretei között, az abban konkrétan megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálta és ítélte meg a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát.
- [22] A felülvizsgálati kérelem alapos a következők szerint.
- [23] A perben nem volt vitatott, hogy az alperes közfeladatot ellátó szervezetként kezeli a felperes által megismerni kívánt adatokat. A felülvizsgálati kérelem alapján a Kúriának azt kellett megítélnie, hogy a másodfokú bíróság jogszabályt sértve kötelezte-e az alperest a III. kereset tárgyában a feljelentések anonimizált másolatának – indokolás nélküli – kiadására.
- [24] Az alperes a felülvizsgálati kérelmében vitatta, hogy a felperesnek a III. kereset szerinti adatmegismerési igénye az Infotv. 3. § 5. és 6. pontjában meghatározott fogalomnak megfelel. Állította, hogy azok nem közérdekű, illetve közérdekből nyilvános adatok.
- [25] A másodfokú bíróság a jogvita eldöntése során helytállóan indult ki abból, hogy az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdése biztosítja a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jogot (információs szabadság). Az információs szabadság tartalma az Alkotmánybíróság következetesen érvényesített gyakorlata szerint (lásd összefoglaló jelleggel például: 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, Indokolás [27]–[35]) az informáltsághoz való jogot, az információk megszerzésének szabadságát és állami elismerését, továbbá biztosítását jelenti, ami azért lényeges, mert az információkhoz való hozzáférés lehetősége, az információk szabad áramlása, különösen a közhatalom és az állam szervei tevékenységének átláthatósága körében alapvető jelentőségű. Az információs szabadság és az azon alapuló alapjogi jogviszony tartalma kötelezettséget teremt a közfeladatot ellátó szervek és személyek számára, hogy bizonyos, a közfeladataikkal összefüggésbe hozható, annak révén keletkező, illetve azt jellemző adatokat proaktív módon nyilvánosságra hozzanak, vagy igény esetén hozzáférhetővé tegyenek. A közérdekű adatokat illetően a nyilvánosság-elv főszabályként való érvényesüléséhez szükséges, hogy az arra köteles adatkezelő a közérdekű adatok megismerését – proaktív módon, illetve adatigénylés alapján – biztosítsa (3486/2022. (XII.20.) AB határozat, Indokolás [19]).
- [26] Az információs szabadság érvényesülése során annak eldöntése, hogy az adatigényben megjelölt adat az Infotv. 3. § 5. és 6. pontja szerinti közérdekű adat, illetve a közérdekből nyilvános adat törvényi fogalma alá tartozik-e, jogalkalmazói feladat, amire jogvita esetén a bíróság hivatott (3077/2017. (IV. 28.) AB határozat, Indokolás [27]).
- [27] Az Alaptörvény 25. cikk (1) bekezdésében deklarált hatalommegosztás elve alapján az igazságszolgáltatási tevékenységet kizárólag a bíróságok végezhetik, amelybe beletartozik a büntetőügyekben történő döntés és ehhez kapcsolódóan a bűncselekmények elkövetőinek megbüntetésére. A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységének zavartalan ellátását garantálja az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése értelmében a bírói függetlenség, amely magában foglalja a bírósági szervezet függetlenségét, az ítélkező bíró függetlenségét, valamint a hivatásos bíró személyes függetlenségét. Az igazságszolgáltatási tevékenység fokozott alkotmányos védelemben részesül, melyet további jogszabályok szervezeti és státusbeli biztosítékok útján erősítenek meg. Ennek érdekében, hogy a bíróságok az igazságszolgáltatási feladataikat megfelelően elláthassák, biztosítva legyen a bíróságok, bírói kar függetlensége, a bíróságok által elbírált ügyekben részt vevő személyek adatainak védelme, e speciális célok biztosítása érdekében az Infotv. 27. § (2) bekezdés g) pontja többek között kimondja, hogy a közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jogot – az adatfajták meghatározásával – bírósági eljárásra tekintettel törvény korlátozhatja. A Kúria jogértelmezése szerint az egyes bírósági eljárásokban alkalmazandó eljárési törvényeknek – ide tartozik a Be. 100. § (1) bekezdése és a 110. § (1) és (2) bekezdése is – az eljárás iratainak a megismerését és a másolatkészítést korlátozó rendelkezései az Infotv. 27. § (2) bekezdés g) pontjában meghatározott, a közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismerését törvényben korlátozó rendelkezése. A bírósági eljárások alanyai és érdekeltjei egy zárt kört jelentenek, fokozott jelentősége lehet a bírósági eljárásokat illetően annak a követelménynek is, hogy a közérdekű adatokhoz való hozzáférés jogosultságának visszaélészerű gyakorlása ne eredményezhessen olyan helyzetet, amely a bíróságok alaptevékenységének ellátását veszélyeztetheti, vagy jelentősen elnehezíti” (3056/2015. (III. 31.) AB határozat, Indokolás [7]–[10], [14]).
- [28] A fentiekre figyelemmel az alperes helytállóan hivatkozott arra, hogy jogszerűen tagadta meg a feljelentéssel kapcsolatos adatmegismerési igény teljesítését.
- [29] A bírósági eljárásokhoz kapcsolódóan tett feljelentés alapja lehet egyrészt a Be. 111. §-ában szabályozott szignalizáció, valamint a Be. 376. § (2) bekezdésében meghatározott tényállás: a hivatalos személy (bíró) közvédra üldözendő bűncselekményt észlel, amelyet köteles feljelenteni. A (3) bekezdés értelmében a (2) bekezdés szerinti feljelentésben meg kell jelölni a bizonyítási eszközöket, egyidejűleg gondoskodni kell a bűncselekmény nyomainak, a bizonyítási eszközök, valamint az elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolgok és vagyon megőrzéséről. A Be. nem szabályozza a bíró által az eljárás során észlelt (bűn)cselekmény miatt hivatalból tett feljelentés intézésének rendjét, azt a Bűsz. 2. § 6. pontja és a Beisz. 167. § (1) bekezdése rendezi. A hivatalból tett feljelentés a bíró ítélkezési tevékenységén kívül esik, azt elnöki ügyként kell lajstromozni és a bíróság elnöke a Bűsz. 85. §-a értelmében igazgatási jogkörben intézi el. Az elnöki ügyvitelben történő elintézési mód önmagában nem változtatja meg az adat konkrét bírósági ügyszó kapcsolódását, ezért azzal kapcsolatban felvilágosítás a Bűsz. 86. § (1) bekezdése és a Beisz. 177. §-a értelmében csak az érdekeltnek adható.
- [30] A feljelentés tartalma (ténye, tárgya, alanya) továbbá alkalmas lehet a konkrét bírósági ügy „beazonosítására”, ennek eredményeként akár az igazságszolgáltatási tevékenység veszélyeztetésére.
- [31] A megismerni kívánt információ közérdekű adatigénylés útján történő megismerhetőségének

hiányában a Kúria mellőzte a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott eljárási szabálysértések [Pp. 342. § (1)–(3) bekezdés, 370. § (1) bekezdés, 388. §] vizsgálatát.

- [32] Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal érintett rendelkezését hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét – az indokolás kiegészítésével – helyben hagyta.

(Kúria Pfv.IV.21.176/2022/4.)

215. I. A teljesítés lehetetlenülése a szerződéses szolgáltatás végleges és teljes körű nem teljesíthetőségét feltételezi

II. Vis maior helyzet megállapítására sor kerülhet járvány, az ezzel összefüggő állami korlátozó intézkedések esetén, és a vis maior alapul szolgálhat a kötbérfelelősség alóli kimentésre [2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:179. § (1) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az alperes mint megrendelő és a felperes mint vállalkozó között „...” tárgyában kiírt nyílt közbeszerzési eljárás eredményeként 2020. február 19-én vállalkozási keretszerződés (a továbbiakban: szerződés) jött létre, amelynek értelmében a megrendelő kezelésében levő fürdőkben és strandfürdőkben uszodamester, vízciszszda-kezelő, pénztáros, szaunamester, fürdősegédmunkás, hostess feladatok, kertészeti segédmunkás, irodai adminisztrátor, fürdő házirend felügyelő szolgáltatásokat iskolaszövetkezeti tagsági jogviszonyban álló diákok látták el.
- [2] A szerződés időtartama alatt az alperes kötelezettséget vállalt legalább 280 000 munkaóra keretében diákmunkaerő foglalkoztatására azzal, hogy nettó 500 000 000 forint keretösszeg erejéig jogosult volt további munkaórák keretében diákmunkaerő foglalkoztatására, az alapmennyiséggel együtt legfeljebb 400 000 munkaóra mennyiségben, amely 70%-ának lehívására vállalt kötelezettséget.
- [3] A szerződés 24 hónap határozott időtartamra jött létre azzal, hogy a szerződés az alperes döntése alapján egy alkalommal változatlan feltételekkel meghosszabbítható volt a keretösszeg erejéig.
- [4] A szerződés rendes felmondással történő megszüntetésének lehetőségét a felek kifejezetten kizárták (8.1. pont). Rögzítették ugyanakkor, hogy az alperes a szerződést felmondhatja, vagy – a Ptk.-ban foglaltak szerint – a szerződéstől elállhat, ha feltétlenül szükséges a szerződés olyan lényeges módosítása, amely esetében a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXCV. tv. (a továbbiakban: Kbt.) 141. §-a alapján új közbeszerzési eljárást kell lefolytatni (8. 4. pont).
- [5] A felek meghíusulási kötbért kötöttek ki azzal, hogy annak összege a meghíusuláskor fel nem használt keretösszeg 30%-a (5.2. pont).
- [6] A felek együttműködése a szerződés alapján 2020. február 20. napjától kezdődött meg. A felperes az igényelt diákmunkaerót a szerződésnek megfelelően biztosította az alperes számára, a teljesítésekkel összefüggésben összesen 14 054 280 forintról állított ki számlát, amely összeget az alperes megfizette.
- [7] A koronavírus-fertőzés (Covid) 2020 januárjában Európában is megjelent, és februártól széleskörben

terjedni kezdett. A WHO 2020. március 11. napján pandémiának minősítette a koronavírus-járványt.

- [8] Az alperes kezdeményezésére a felek között 2020. március 9-én egyeztetésre került sor, amelynek célja a felperes részéről az alperes új menedzsmentjének történő bemutatkozás és az együttműködés optimalizálásának megbeszélése volt. Ezen a találkozón szóba került az alperes részéről a felmondási szándék.
- [9] B. város önkormányzata tulajdonosi döntéssel úgy határozott, hogy 2020. március 15. napjával a járványra tekintettel bezárja az alperes fürdőit. Ezzel nagyjából egyidejűleg a vidéki fürdők is bezártak.
- [10] Az alperes a 2020. május 15-én kelt, a felperes számára 2020. május 20-án kézbesített felmondásával a Kbt. 143. § (1) bekezdés a) pontjára utalással felmondta a szerződést. Arra hivatkozott, hogy a járványügyi rendelkezések és az azzal összefüggésben meghozott alapítói rendelkezés következtében a társaság által üzemeltetett fürdők és gyógyfürdők nem meghatározható ideig nem működnek. A társaság üzleti terveit, árbevételét a kialakult vis maior helyzet, a turizmus visszaesése és az ágazati válság hosszú távon negatívan befolyásolja. A társaságnak jelenleg nincs a szokásos üzleti tevékenységből származó bevétele, a keretszerződésben leköötött szolgáltatások igénybevételére nincs szüksége. A levélben foglaltak szerint a meglévő szerződés módosítása olyan mértékben lenne szükséges, amelyre a Kbt. 141. §-a nem ad lehetőséget és amelyre tekintettel új közbeszerzési eljárást kellene lefolytatni.
- [11] A kijárási korlátozások vidéki megszüntetésével 2020. május 4. napjától újranyitottak a vidéki strandfürdők. Az Operatív Törzs honlapján 2020. május 16-án jelent meg a hivatalos tájékoztatás arról, hogy május 18-tól újra nyithatnak a strandok és a szabadtéri fürdők. Az alperes is döntött a szerződéssel érintett fürdői közül egyes strandok újra nyitásáról.
- [12] A felmondást a felperes megalapozatlannak és jogszerűtlennek tartotta, ezért a 2020. június 11-i válaszlevelében bejelentette, hogy azt jogellenesnek tartja, és érvényesíti az ebből fakadó igényeit. A 2020. június 17-i újabb levelében a felperes a perbeli szerződés 5.2 pontja alapján felhívta az alperest 145 783 716 forint meghíusulási kötbér megfizetésére, amely felszólításnak az alperes nem tett eleget.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [13] A felperes keresetében elsődlegesen meghíusulási kötbér címén 145 783 716 forint és járulékai, másodlagosan kártérítés címén 72 614 411 forint és járulékai megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Perbeli igényét elsődleges keresete kapcsán a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:58. §, a 6:183. § alapján alkalmazandó 6:179. §, 6:186. § rendelkezéseire, továbbá a szerződés 5.5.2. pontjára, a másodlagos keresetével összefüggésben a Ptk. 6:58 §, a 6:183. §-a alapján alkalmazandó 6:179. §, 6:180. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó 6:142. § és 6:143. § szabályaira alapította.
- [14] Előadta, hogy az alperes a koronavírus-járványra való hivatkozással jogellenesen mondta fel a szerződést, mert felmondása nem felelt meg a

- szerződés 8.4. pontjában, illetőleg a Közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Kbt.) 143. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltaknak, tekintettel arra, hogy nincs szükség a közbeszerzési eljárás keretében kötött szerződés módosítására pusztán azért, mert az alperes szerződésszegő helyzetbe került. A felmondás olyan időpontban történt, amikor az alperes tudatában volt annak, hogy a fürdők heteken belül újra nyitnak. Amennyiben valóban szükséges lett volna a szerződés módosítása, úgy nem lett volna szükség a Kbt. 141. §-a alapján új közbeszerzési eljárás lefolytatására. Ervelése értelmében az alperes jogellenes felmondása a teljesítés jogos ok nélküli megtagadásának minősül, ezért a Ptk. 6:183. §-a értelmében a lehetetlenülés jogkövetkezményei alkalmazására alapítottnan érvényesíthette a szerződésben kikötött meghiúsulási kötbér iránti igényét. E körben utalt a Ptk. 6:186. §-ára és a szerződés 5.5.2. pontjában foglaltakra. Az 500 000 000 forint keretösszegeből fel nem használt 485 945 720 forint alapulvételével a kötbér összege ennek 30%-a, azaz 145 783 716 forint.
- [15] Másodlagos keresete körében kifejtette, hogy a jogellenes felmondás következtében az alperes köteles megtéríteni az elmaradt haszonban megnyilvánuló kárát, amelynek meghatározása során figyelemmel volt a szerződésben rögzített vállalkozói óradíjra, továbbá a korábbi szerződések teljesítésének tapasztalataira is. Ennek megfelelően az okozott kár összegét 72 614 411 forintban jelölte meg.
- [16] Az alperes ellenkérelme mindkét kereset elutasítására irányult. Indokai szerint a szerződés a szezonális szükségletének, azaz extra ideiglenes munkaerőigényének kielégítésére szolgált. A 2020 március elejétől a világot sújtó koronavírus-járvány beláthatatlan és kiszámíthatatlan, a felek felróhatósági körén kívül eső külső tényező volt, amely alapjaiban rendezte át az emberek életét és az üzleti ágazatokat, így különös hatást gyakorolt a turizmusra. A veszélyhelyzeti és az utazási korlátozások bevezetéséről szóló rendelet, továbbá a Nemzeti Népegészségügyi Központ határozata a fürdők látogatottságát jelentősen visszaszorította. Elmaradt a fürdők szezonális forgalomnövekedése, amelynek következtében nem volt szüksége plusz munkaerőre. Erre tekintettel a szerződés teljesítése a Ptk. 6:179. § (1) bekezdése értelmében lehetetlenné vált. Szerinte a szerződés nem volt módosítható, mivel nem volt előre látható, hogy a meghosszabbított határidőben hogyan képes azt teljesíteni. Felmondólevele tartalmazta a szerződés teljesítésének a koronavírus-járvány – mint vis maior – miatt történő lehetetlenné válását. Mivel a szerződés nem volt módosítható, ezért a Kbt. 141. § (8) bekezdése alapján új közbeszerzési eljárás kiírására lett volna szükség. Erre az esetre megillette a felmondás joga.
- [17] Ezen túlmenően az alperes vitatta a kötbérigény jogalapját és összegszerűségét. Hivatkozott a Ptk. 6:186. §-ára, és kifejtette, hogy a felelősség alóli mentesülése körében jelentősége van a járványügyi intézkedések során meghozott jogszabályoknak, a kijárási tilalom, illetve a határozat elrendelésének, ami köztudomású tényként radikális piaci változást eredményezett. Hangsúlyozta, hogy a családdal és többéves munkajogviszonnyal rendelkező állandó munkavállalói foglalkoztatásának fenntartását tartotta elsődlegesnek, és a munkaerő belső átcsoportosításával próbálta a veszélyhelyzet folyamán a bizonytalan helyzetbe kerülő munkavállalókat segíteni.
- [18] A kötbér összegszerűsége körében kifejtette, hogy a kötbérszámítás alapja – az általa kötelezően igénybe veendő munkaórák számára figyelemmel, azzal arányosan – 350 000 000 forint.
- [19] Az alperes a Ptk. 6:188. §-ára alapítottnan kérte továbbá a túlzott mértékű kötbér mérséklését.
- [20] A kártérítés iránti másodlagos keresettel összefüggésben vitatta, hogy szerződésszegést követett volna el, mivel felmondása megfelelt a jogszabályoknak. Kiemelte: a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény (Szövetkezeti tv.) 13/A. §-ára tekintettel a felperes szűkített körben realizálhat hasznot, ennél fogva kárszámítása hibás, mivel nem vette figyelembe az iskolaszövetkezetek gazdálkodására vonatkozó szabályokat.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [21] Az elsőfokú bíróság ítéletében a felperes elsődleges keresete alapján kötelezte az alperest 109 337 787 forint és járulékai 15 napon belül történő megfizetésére, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [22] Határozata indokolása szerint elsődlegesen azt vizsgálta, hogy a járványhelyzetre tekintettel szükséges volt-e a szerződés lényeges módosítása. Úgy ítélte meg, hogy a felmondás időpontjában nem volt előre látható a koronavírus fertőzési rátájának alakulása, a vírus mutálódása, a védőoltások védelmi idejének hossza, így nem volt előre látható az sem, hogy a strandok és fürdők mikor, milyen időtartamban és milyen korlátozások mellett tarthatnak nyitva. Emiatt tévesnek tartotta az alperes következtetését arra vonatkozóan, miszerint a járványhelyzet bizonytalanságából eredően a szerződés módosítása szükséges; e körben arra utalt, hogy a bizonytalan jövőbeli helyzet magában foglalja a körülmények jobbra fordulásának lehetőségét is, ami által az alperes a szerződést a későbbiekben teljesíteni tudja. Rámutatott arra, hogy a szerződés értelmében az alperes a szerződést egy alkalommal egyoldalúan meghosszabbíthatta, ennél fogva még 21 + 24 hónap állt rendelkezésére a szerződés szerinti munkaórák lehívására, ezért a járványhelyzet miatt a felmondás időpontjában egyáltalán nem volt szükséges a szerződés módosítása. A „pacta sunt servanda” kötelmi jogi alapelvből levezette, hogy a felek elsődleges kötelezettsége a szerződés teljesítése és az alperest nem vitásan sújtó járvány csak akkor szolgálhat alapul a szerződés megszűnésére, amennyiben a szerződéses jogviszony a fennálló tartalommal lényegi és feltétlen szükséges módosítás nélkül nem folytatható, de a jogszerű módosításra nincs lehetőség. Ez sem a felmondás időpontjában, sem azt követően nem volt megállapítható, ezért a felmondás nem volt jogszerű, az alperes a szerződést megszegte.
- [23] Az elsőfokú bíróság a Ptk. 6:186. §-ában foglaltakra utalva az alperes kimentés körében előadott hivatkozását megalapozatlannak ítélte. Hangsúlyozta: az alperes a szerződést idő előtt mondta fel, annak bevétele nélkül, hogy a járvány a

- szerződés időtartama alatt a tevékenységét miként érinti, hogyan befolyásolja annak teljesítését. Rámutatott, hogy az alperes által üzemeltetett fürdők átmeneti zárva tartása, illetve az átmenetileg keletkezett munkaerő-felesleg nem mentesíti az alperest a szerződésszegés alól. Jelentőséget tulajdonított a felperes által csatolt, az alperes által feladott diákmunkaerő-toborzásról szóló újsághirdetéseknél és megállapította: önmagában azok léte mutatja, hogy az alperes a felmondás időpontjában nem tudta megfelelően kalkulálni a saját jövőbeni munkaerőigényét és hirdetéseket kényszerült feladni.
- [24] A kötbér összezszerűségét illetően az elsőfokú bíróság utalt a Ptk. 6:183. §-ára, 6:179. § (1) bekezdésére, és a szerződés 5.5.2. és 1.1. pontjai alapján rámutatott, hogy a kötbér alapja – az alperes e körben előadott védekezésétől eltérően – a fel nem használt keretösszeg. A teljes keretösszegből (500 000 000 forint) levonva a nyújtott szolgáltatások értékét (14 054 280 forint) a fel nem használt keretösszeg 485 945 720 forint. Ennek – mint kötbéralapnak – a 30 %-a a meghíúsulási kötbér összege, ami 145 783 716 forint.
- [25] Ugyanakkor az alperes kérelmére az elsőfokú bíróság indokoltan tartotta a Ptk. 6:188. §-a alapján a kötbér mérséklését a járványügyi helyzetre, valamint az alperes bevételkiesésére figyelemmel, és azt 25%-kal alacsonyabb összegben, 109 337 787 forintban állapította meg. A késedelmi kamatról a Ptk. 6:155. § (1) bekezdése alapján rendelkezett.
- [26] Az elsődleges kereset alapos voltára tekintettel az elsőfokú bíróság a másodlagos keresetet nem vizsgálta.
- [27] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével a per főtárgya tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét – a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 369. § (3) bekezdésében rögzített anyagi jogi felülbírálati jogkörében eljárva, a Pp. 383. § (2) bekezdése alapján – megváltoztatta, és a keresetet elutasította.
- [28] Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást ítéltelése alapján elfogadta, de az abból levont jogi következtetéseivel és döntésével nem értett egyet.
- [29] Tévesnek ítélte az elsőfokú bíróság következtetését arra vonatkozóan, miszerint az alperesnek 21 + 24 hónap állt rendelkezésére a szerződés szerinti munkaóra lehívására. Rámutatott: a szerződés 1. pontja szerint az alperes arra vállalt kötelezettséget, hogy a keretszerződés időtartama alatt 280 000 munkaóra keretében foglalkoztat diákmunkaerőt. A szerződés 3. pontja szerint a felek a szerződést annak aláírásától számított 24 hónap határozott időtartamra kötötték. Az elsőfokú ítéletben kifejtettekkel szemben tehát a szerződés rendelkezései értelmében – a Ptk. 6:8. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel – az alperes szerződéses kötelezettsége 280 000 munkaórának a szerződés aláírásától számított 24 hónapon belüli lehívása volt. A szerződés 4. pontja ugyan lehetőséget biztosított opcionálisan további munkaóra lehívására, e körben azonban az alperest nem terhelte megrendelési kötelezettség, ez az alperes diszkrecionális joga volt, csakúgy, mint a szerződés tartamának meghosszabbítása.
- [30] A másodfokú bíróság a jogvita elbírálásakor a felek szerződésével elérni kívánt (célzott) joghatásnak tulajdonított jelentőséget, ami álláspontja szerint az alperesnek a meglévő munkaerő-állományon felüli, szezonális extra munkaerőigényének kielégítése volt. E körben általános jelleggel kiemelte: a szerződés teljesítése nem merül ki abban, hogy a kötelezett a vállalt magatartást kifejti, az a jogosulti érdek kielégítését, az elérni kívánt joghatás bekövetkezését, teljesülését jelenti, azaz nem önmagával a szolgáltatási cselekménnyel, hanem a célba vett eredmény maradéktalan megvalósulásával ér véget. A teljesítés nem szűkíthető a kötelezett cselekvésére, hanem azt jelenti, hogy a vállalt szolgáltatás realizálódik, ahhoz a másik fél ténylegesen hozzájut.
- [31] A másodfokú bíróság megítélése szerint az elsőfokú bíróság tévesen hagyta figyelmen kívül az alperes által ellenkérelmében hivatkozott, az emberek életét, mindennapjait gyökeresen meghatározó és átalakító koronavírus-járványt mint vis maior helyzetet, amellyel összefüggésben – az addig soha nem tapasztalt következményekre is figyelemmel – folyamatos kormányzati intézkedésekre volt szükség. Erre tekintettel nem tartotta megalapozottnak a felperes érvelését, miszerint az alperesnek mint professzionális gazdasági társaságnak a szerződéskötés időpontjában reális lehetőségként kellett volna számolnia a Covid-járvánnyal, hiszen a járvány a szerződéskötéskor előre nem látható körülményeket idézett elő, addig soha nem tapasztalt következményeket okozott: a Kormány 2020. március 11. napján a 40/2020. (III. 11.) Korm.rendelettel az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki, amelynek időtartama az elrendelés időpontjában nem volt meghatározható; a 46/2020. (III. 16.) Korm.rendelet 2020. március 17-től korlátozta a vendéglátó üzletekben való tartózkodást, a rendezvények megtartását és az üzletek nyitva tartását; ezt követően a 71/2020. (III.27) Korm.rendelettel 2020. március 28-tól szigorú kijárási korlátozásokat vezetett be; a 81/2020. (IV.1.) Korm.rendelet 2020. április 2. napjától megtiltotta a külföldről érkező nem magyar állampolgárok Magyarország területére történő belépését. Az elrendelt korlátozások a veszélyhelyzet megszűnéséig, 2020. június 17-ig hatályban voltak.
- [32] Hangsúlyozta azt is, hogy a pandémia alapjaiban változtatta meg az emberek mindennapi életét és az ország gazdaságát, az üzleti ágazatokat, azon belül a turizmust. Az alperesi létesítmények 2020. március 15-től határozatlan ideig történő bezárása, a kijárási korlátozások és a határozat nyilvánvaló kihatással volt a szerződés által elérni kívánt célzott joghatásra is, hiszen az adott körülményekből egyértelműen megállapítható, hogy az alperes extra munkaerőigénye nem vitásan megszűnt.
- [33] A másodfokú bíróság szerint a fentiek értelmében a koronavírus-járvány, és az ennek következtében kialakult – jogszabály által is meghatározott – körülmények a felek által kitűzött szerződéses cél megvalósulását, azaz a szerződés teljesítését tették lehetetlenné, amelynek következtében a szerződés a

Ptk. 6:179. § (1) bekezdésének megfelelően megszűnt. A szerződés megszűnéséből eredően elállási [helyesen: felmondási] jog nem merült fel, így az elállás [helyesen: felmondás] jogszerűségének vizsgálata is kizárt. Mivel a felek közötti szerződéses jogviszony a szerződéskötés után beálló vis maior helyzet okán lehetetlenült, a teljesítés meghíúsulása az alperesnek nem róható fel, ezért az alperes kötbérfizetési és kártérítési kötelezettsége sem megalapozott, azaz a felperes keresete elutasítandó.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [34] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és elsődlegesen – kérelme tartalmát tekintve – az elsőfokú ítélet helybenhagyása, másodlagosan a kártérítés iránti eshetőleges keresetének helyt adó határozat hozatala, harmadlagosan az elsőfokú bíróság, míg negyedlegesen a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítása érdekében.
- [35] Megsértett jogszabályhelyként a Ptk. 6:8. § (1) és (3) bekezdését, 6:86. § (1)–(2) bekezdését, 6:179. §-át, illetve az előzőekben felsoroltak jogsértő alkalmazása miatt a Ptk. 6:58.§-át, 6:142. §-át, 6:143. §-át, 6:155. § (1) bekezdését, 6:180. § (1) bekezdését, 6:183. §-át és 6:186. §-át jelölte meg – utóbbiakat azok jogszabálysértő mellőzése miatt –, továbbá hivatkozott a Pp. 2. §, 342. § (3) bekezdés, 346. § (5) bekezdés és 373. § (1), (5) bekezdései megsértésére.
- [36] A felperes elsődlegesen azt sérelmezte, hogy bár a másodfokú bíróság a tényállás elsőfokú bíróság általi megállapítását helyesnek ítélte, ehhez képest a jogerős ítélet alapjaként elfogadott egyes tények nem egyeznek meg az elsőfokú ítélet alapjául szolgáló tényekkel, továbbá a másodfokú bíróság eltérő jogszabályi alapon bírálta el a keresetet, amihez képest elmulasztotta a tényállás kiegészítését az eltérő jogalap szempontjából releváns tényekkel. A felperes esetenként nem tartotta megállapíthatónak, hogy az általa tett tényállítások, illetve a rendelkezésre bocsátott bizonyítékok közül a másodfokú bíróság melyek figyelembevételét mellőzte és milyen okból.
- [37] Eljárásjogi oldalról a felperes azért tartotta jogszabálysértőnek a jogerős ítéletet, mert álláspontja szerint a másodfokú bíróság nem tett eleget a Pp. 346. § (5) bekezdésének megfelelően indokolási kötelezettségének, illetve nyilvánvalóan okszerűtlen, iratellenes megállapításokat tett az ügy érdemi elbírálása során. E körben rámutatott: míg az elsőfokú bíróság – az alperes elsőfokú eljárásban tett és „véglegesnek” tekinthető nyilatkozataival összhangban – alapvetően a Kbt. 143. § (1) bekezdés a) pontja szerinti alperesi felmondás jogszerűsége szempontjából bírálta el a keresetet, addig a másodfokú bíróság e kérdést nem vizsgálta, mert álláspontja szerint a perbeli szerződés a jogszabály erejénél fogva szűnt meg lehetetlenülés következtében, ami azonban eltérő tényállás megállapítását tette volna szükségessé.
- [38] Sérelmezte a jogerős ítéletben foglalt azt a megállapítást, miszerint az alperes szerződési célja a meglévő munkaerő-állományon felül „szezonális extra munkaerőigény kielégítése volt”. Ezzel kapcsolatban szerinte a másodfokú bíróság nem vette figyelembe
- egyrészt a 2020 február-márciusi időszak során teljesített munkaóráról kiállított és nem vitatott számlákat,
 - másrészt a korábban, azonos feltételrendszerrel megkötött szerződések tényleges gyakorlatát, miszerint az alperes folyamatosan, évszaktól függetlenül vette igénybe az általa biztosított diákokat, akik hosszú távon keresztül kerültek alkalmazásra,
 - továbbá azt, hogy a perbeli szerződés alapján lehívni vállalt óramennyiséget a korábbi szerződéses időszakban az alperes egy év alatt igénybe vette,
 - ami összhangban van a diákok foglalkoztatásának alacsonyabb költsége miatti gazdasági megfontolással.
- [39] A felperes hiányolta továbbá a Covid-járvány aktuális helyzetének (a felmondás időszakában aktuálisává vált újra nyitás kérdésének, az alperes által feladott jelentős számú álláshirdetésnek, a más okból bezárt fürdőkből átirányított további munkavállalók foglalkoztatása kérdésének) figyelmen kívül hagyását.
- [40] Kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság ítélete indokolásában azt sem jelölte meg, hogy álláspontja szerint mikor szűnt meg a felek közötti szerződés, melynek kapcsán csak valószínűsíteni lehet, hogy azt a 2020. március 11. - április 2. közötti időszakra tette.
- [41] Állította továbbá, hogy a másodfokú bíróság megsértette a Pp. 342. § (3) bekezdésében foglalt jogcímhez kötöttség elvét, amelyet az alperes védekezésére is irányadónak tekintett. Hivatkozása értelmében az alperes elsőfokú eljárásban előterjesztett végleges védekezése nem terjedt ki a szerződésnek a Ptk. 6:179. §-a alapján történő, jogszabály erejénél fogva beálló megszűnésére. Az alperes ellenkérelmében kizárólag felmondása jogszerűségével érvelt, és az abban megjelölt felmondási okok vizsgálatát kérte. Erre tekintettel a felperes szerint a pernek nem volt tárgya a perbeli szerződés lehetetlenülés miatti megszűnése, így erre a másodfokú bíróság nem alapozhatta volna ítéletét. Ugyanerre tekintettel állította, hogy a jogerős ítélet a Pp. 2. §-a szerinti tárgyalási/önrendelkezési elvet is sérti.
- [42] Anyagi jogi oldalról a felperes a másodfokú bíróság szerződésértelmezését tartotta a Ptk. 6:8. § (1) és (3) bekezdésébe, 6:86. § (1) bekezdésébe és 6:179. §-ába ütközőnek, állítva, hogy jogszabályellenes értelmezése folytán a jogvita értékelésébe bevont egyes körülményekből nyilvánvalóan okszerűtlen következtetéseket vont le a szerződés lehetetlenülése körében, továbbá ugyanezen okból jogszabálysértő módon mellőzte a felmondás jogellenességének, valamint az ahhoz kapcsolódó jogkövetkezményeknek a vizsgálatát alkalmazását.
- [43] E körben a felperes hangsúlyozta: téves a másodfokú bíróság szerződésértelmezése a szerződéses munkaóra mennyiség lehívásának 24 hónapos határidejét illetően. Kifejtette, hogy a szerződés annak 1.3. pontja alapján 24 hónap határozott időtartamra jött létre, azzal azonban, hogy ugyanezen szerződési pont értelmében, az alperes döntése alapján egy alkalommal, változatlan feltételekkel

- meghosszabbítható volt a keretösszeg erejéig. Ezáltal a szerződés egyoldalú jogosultságot, időbeli opciós jogot biztosított az alperes számára arra vonatkozóan, hogy a szerződés időtartamát az ő hozzájárulása nélkül, egyoldalúan és változatlan feltételekkel meghosszabbítsa. A hosszabbítás a szerződés eredeti időtartamával történhetett (volna), azaz további 24 hónappal lehetett (volna) kiterjeszteni annak időbeli hatályát, így a szerződés teljes időtartama e jog gyakorlása esetén 48 hónap lett volna. Minderre tekintettel a 280 000 munkaóra mennyiséget a szerződés ezen időtartama alatt kellett volna az alperesnek lehívnia, így a szolgáltatások igénybevétele kellő flexibilitással volt biztosított számára.
- [44] A felperes fenntartotta továbbá, hogy a per tárgya nem a lehetetlenülés következtében történt megszűnés volt, amire alapított jogerős ítélet nem csak a már említett eljárási szabály sérelmét jelenti, hanem a Ptk. 6:179. § (1) bekezdése anyagi jogi szabályainak megsértését is. E kérdéskörrel összefüggésben részletesen kifejtette, hogy a szerződés lehetetlenülés miatti megszűnése kizárólag akkor lett volna megállapítható, ha a teljesítés lehetlenné válása egyrésztől végleges, másrésztől teljes körű. Kiemelte: a másodfokú bíróság a 24 hónapra létrejött és 48 hónapra meghosszabbítható szerződés lehetetlenülését arra tekintettel állapította meg, hogy annak teljesítése 3 hónapon keresztül akadályozott volt. A nem végleges, azaz átmeneti, időleges „lehetetlenülés” azonban nem eredményezheti a szerződés megszűnését. E körben jogirodalmi álláspontokat idézett (Grosschmid Béni, Csécsy Andrea, Szladits Károly, Leszkoven László, Csehi Zoltán), továbbá utalt a Legfelsőbb Bíróság BH 2006.122. számon közzétett eseti döntésére. Rámutatott: az alperesnek a felmondás időszakában már tisztában kellett lennie azzal, hogy az általa üzemeltetett fürdők napokon, heteken belül újra nyitnak, sőt a vidéki fürdők újra nyitása már azt megelőzően két héttel korábban megtörtént, amiből következik, hogy a felmondás időpontjában előre látható volt a korlátozások rövid időn belüli megszűnése. Álláspontja szerint, ha egy újabb fertőzéshullám miatt esetlegesen a felmondás közlését követően is zárva maradtak volna a fürdők hetekig, esetleg hónapokig, az sem eredményezhette volna (automatikusan) a szerződés lehetetlenülés miatti megszűnését.
- [45] Kiemelte a felperes azt is, hogy a teljesítés lehetlenné válása akkor állapítható meg, ha az teljes körű, azaz a szerződés által lefedett valamennyi szolgáltatásra kihat, a szolgáltatás teljesítését teljes egészében zárja ki. Megjegyezte, hogy a részleges lehetetlenülés a vagylagos szolgáltatások, illetve a dologszolgáltatás maradványa tekintetében a Ptk. által is értelmezett, azonban a Ptk. 6:28. §-a szerinti osztható szolgáltatások körében – amilyen az általa vállalt diák-munkaerő rendelkezésre bocsátására vonatkozó szerződéses szolgáltatás is – nincs szükség külön, speciális szabályozásra; egyes szolgáltatások teljesítésének esetleges lehetlenné válása csak az adott szolgáltatásra, illetve szolgáltatásrészre értelmezhető, azon szolgáltatásokat, amelyekre a lehetetlenülés nem terjedt ki, továbbra is teljesíteni kell, így a teljes szerződés megszűnésére nem kerülhet sor.
- [46] A végleges, illetve teljes körű lehetetlenüléshez képest a felperes rámutatott arra, hogy a peradatok az alperes tekintetében ennek ellenkezőjét igazolják: az alperes munkaigénye a Covid-járvány következtében valójában nem szűnt meg, folyamatosan munkaerőhiánnyal küzdött, melyet a csatolt jelentős számú álláshirdetéssel igazolt, és amelyek a perbeli szerződés által lefedett munkaköröket is érintettek. Az alperesnek a munkaerő-toborzásra annak ellenére is szüksége volt, hogy a járványtól függetlenül zárva tartó három fürdőből átirányított 136 fő saját munkavállalót az újra megnyitott fürdőiben foglalkoztatta. Álláspontja szerint e körülményt sem lehet a szerződés lehetetlenülése körében értelmezni, tekintettel arra is, hogy az említett három fürdő bezárásának a tényleges okát sem jelölte meg az alperes, így nem tekinthető bizonyítottnak, hogy e fürdők bezárása előre láthatatlan lett volna.
- [47] Azzal is érvelt, hogy a fürdők és azok felszereléseinek működtetéséhez szükséges személyzet nagyságát nem a látogatószám, hanem az infrastruktúra határozta meg. Továbbá az alperesnek semmilyen szerződéses kötelezettsége nem volt arra nézve, hogy a munkaórákat egyenletesen hívja le a szerződés időtartama alatt, amit a már említett nagyfokú flexibilitás biztosított számára. Így lehetősége volt, hogy a munkaórák lehívását az aktuálisan változó igényeihez igazíthassa. Ezzel összefüggésben is kiemelte, hogy az alperes a perbeli szerződés szerinti 280 000 munkaóra mennyiséget a korábbi szerződéses időszakban alig több mint egy év alatt hívta le.
- [48] Az alperes felmondáskori ismeretei tekintetében a felperes összevetette az alperes egyes perbeli nyilatkozatainak tartalmát, és hangsúlyozta, hogy míg ellenkérelmében az alperes még úgy érvelt, hogy a felmondás időpontjában egyáltalán nem volt számára előre látható a járvány alakulása, és hogy az miként hat ki a fürdők működésére, addig fellebbezésében már úgy nyilatkozott, pontosan tudta, hogy nem lesz képes a szerződés teljesítésére. Kiemelte: ha a körülmények változásának lehetőségével az alperesnek a szerződéskötéskor számolnia kellett, nem állhatnak be a lehetetlenülés következményei.
- [49] Kifejtette továbbá, hogy érdekbeli lehetlenné válást csak akkor lehet megállapítani, ha a szerződéskötést követően áll be olyan törvényi változás, amely előre nem látható, és ennek következtében a kötelezett rendkívüli nehézségek vagy aránytalan megerhelés mellett tudná csak kötelezettségét teljesíteni. E körben – analógia alkalmazásával – a bíróság általi szerződésmódosítás Ptk. 6:192. § (1) bekezdés a) pontjának szabályára utalt, amely előfeltételként azt határozza meg, hogy a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előre látható. Ugyancsak analógia útján látta figyelembe vehetőnek a Kúria Pfv.V.20.826/2021/2. számú határozata indoklásában az előre láthatóság mércével összefüggésben kifejtetteket, melynek lényege szerint: fokozódó világjárvány közepette kötött szerződések esetén észszerűen eljáró, az adott piaci viszonyokat ismerő szakcégtől elvárható, hogy – éppen különös szaktudása okán – a szerződés megkötésének időpontjában számoljon a reális korlátozásokkal, azaz a saját teljesítését negatívan

- befolyásoló körülményekkel, amelyek előreláthatósága kizárja a mentesülését. Ehhez képest a felperes álláspontja szerint az alperesnek is számolnia kellett a perbeli szerződés megkötésekor a saját teljesítését érintő különböző korlátozások bevezetésével és azok irányával is. A felmondás közlésekor maga az alperes sem tekintette a szerződést a másodfokú bíróság álláspontja szerinti meghatározott okból (lehetetlenülés) megszűntnek, és felmondásában sem a szerződés vis maior miatti megszűnéséről értesítette őt, hanem – ezt a nyilatkozatát a perfelvétel során is megerősítve – a szerződést felmondással a jövőre nézve szüntette meg.
- [50] A felperes a felmondás jogellenessége tekintetében kiemelte, hogy a perbeli jogvitát a Kbt. 143. § (1) bekezdés a) pontjára alapított felmondás jogszerűsége, illetve jogszerűtlensége alapján kellett volna elbírálni, és ennek jogkövetkezményeit kellett volna megítélni, melynek kérdését a másodfokú bíróság jogellenesen nem vizsgálta. Ehhez képest az elsőfokú bíróság foglalt el helyes jogi álláspontot saját határozata meghozatalakor. Fenntartotta korábbi álláspontját, miszerint a szerződés felmondására annak 8.4. pontjában foglalt feltételek fennállta esetén lett volna lehetőség, mely körben részletesen kifejtette, hogy a Kbt. 143. § (1) bekezdés a) pontjára tekintettel három konjunktív feltételnek kellett volna bekövetkeznie. Érvelése szerint az alperes e feltételek egyikét sem bizonyította, mert
- a felmondásban megjelölt körülmények nem tették feltétlenül szükségessé a szerződés módosítását,
 - az alperes meg sem jelölte, hogy mi lett volna a szerződésmódosítás tárgya, így annak lényeges voltát sem lehetett megítélni,
 - továbbá még az alperes érvelésének helytálló volta esetén sem lett volna szükség a Kbt. 141. §-a alapján új közbeszerzési eljárás lefolytatására.
- [51] Változatlan volt álláspontja abban a tekintetben is, hogy az alperes jogellenes felmondása a teljesítés jogos ok nélküli megtagadásának minősült, amire tekintettel az alperes a felmondásával szerződészegést követett, el ezért a Ptk. 6:183. §-a értelmében választhatott a késedelem vagy a lehetlenné válás jogkövetkezményei alkalmazása között.
- [52] A felperes érvelése szerint továbbá az alperes nem tudta magát sikerrel kimenteni a felelősség alól a Ptk. 6:142. §-a értelmében. Kiemelte: a kimentési okokat a felmondás időpontjában kell vizsgálni, és azok bizonyítása a Pp. 265. §-a alapján az alperest terhelte.
- [53] A felperes ezt követően részletesen megismételte kereseti tény- és jogállítást a meghiúsulási kötbérgény alapja és annak összecszerűsége tekintetében, továbbá kifejtette a másodlagos, kártérítési igényével és annak összegével kapcsolatos, valamint a késedelmi kamatkövetelését érintő álláspontját is.
- [54] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában történő fenntartását célozta.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [55] A felülvizsgálati kérelem – valamint az eljárás bíróságok határozatainak – tartalmára tekintettel a Kúria mindenekelőtt a felülvizsgálati eljárás kereteit és annak jogi természetét rögzíti az alábbiak szerint.
- [56] A felülvizsgálati eljárás nem a per folytatása, hanem szigorú eljárási szabályok szerinti rendkívüli perorvoslat. Tárgya a jogerős ítélet [Pp. 406. § (1) bekezdés], amelynek jogszabálysértő voltát a Pp. 423. § (1) bekezdésének főszabálya értelmében a Kúria kizárólag a felülvizsgálati és – ha előterjesztettek – a csatlakozó felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálhatja.
- [57] Amint arra a Kúria már számos határozatában (például: Pfv.V.21.336/2020/5., Pfv.V.20.066/2021/8., Pfv.V.20.130/2021/5., Pfv.V.20.477/2022/6., Pfv.V.20.561/2022/8., Pfv.V.20.707/2022/4., Pfv.V.20.794/2022/4.) rámutatott, az eljárásjogi tárgyú elvi iránymutatásoknak a Pp. hatályba lépése folytán történő felülvizsgálatáról szóló 1/2017. PJE határozat rendelkezései szerint a Kúria a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II.15.) PK véleményt (a továbbiakban: PK vélemény) – a 2. pontjának kivételével – a Pp. alkalmazása körében is megfelelően irányadónak tekintette. A PK vélemény 3. pontja által megerősítetten a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis, ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti (PK vélemény 3. pont). Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében több egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell az előző pontban meghatározott tartalmi követelményekkel (PK vélemény 4. pont). Lényeges továbbá, hogy a jogerős ítélet csak olyan kérdésben támadható felülvizsgálati kérelemmel, amely az első- és másodfokú eljárásnak is tárgya volt (Kúria Pfv.V.20.797/2016/11., közzétéve: BH 2017.232.II.).
- [58] A fentieknek a felperes felülvizsgálati kérelme szempontjából többirányú jelentősége volt.
- [59] A felülvizsgálati eljárásban a Kúria nem vizsgálhatta a felperes másodlagos (eshetőleges, kártérítési) keresettel összefüggésben felülvizsgálati kérelmében előadott hivatkozásokat, mert e kereseti kérelem vizsgálatát – eltérő jogi álláspont miatt ugyan – sem az elsőfokú, sem a másodfokú bíróság érdemben nem végezte el.
- [60] A Kúria nem foglalhatott állást a felmondás jogszerűsége vagy jogellenessége tárgyában sem, tekintettel arra, hogy a másodfokú bíróság – az elsőfokú bíróságtól eltérő anyagi jogi alapon nyugvó jogi indokolása folytán – e kérdés vizsgálatát kizártnak tekintette, ezáltal érdemi döntése erre nem terjedt ki.
- [61] Ugyanezen okból kifolyólag nem vizsgálhatta továbbá az elsődleges (meghiúsulási kötbér iránti) kereset további tényállási elemei: a kimentés, a kötbér alapja, a kötbér mértéke, a kötbér esetleges (további) mérséklése kérdéseit sem.

- [62] A felperes felülvizsgálati kérelmében több szempontból sérelmezte a tényállás másodfokú bíróság általi hiányos (ki nem egészített) jellegét, valamint tényállításai és az általa szolgáltatott bizonyítékok értékelésének elmaradását, illetve téves (általa iratellenesnek, logikátlanak, nyilvánvalóan okszerűtlennek tartott) mérlegelését. A felperes azonban felülvizsgálati kérelmében e körben adekvát eljárási szabály [Pp. 279. § (1) bekezdés] sérelmére nem hivatkozott, azt megsértett jogszabályhelyként nem jelölte meg, így – a fentebb részletezett felülvizsgálati korlátokra figyelemmel – a Kúria a jogerős ítéletben megállapított tényállást és a bizonyítékok értékelését a felülvizsgálat során nem érinthette.
- [63] A felsoroltak eleve kizárták – jogszabálysértés megállapítása esetén – az elsődleges és másodlagos felülvizsgálati kérelmek teljesíthetőségét.
- [64] Az így meghatározott felülvizsgálati keretek között eljárva a felülvizsgálat eredményeként a Kúria azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet az alább kifejtendőkre tekintettel anyagi jogi jogszabályt sért, ezért a felülvizsgálati kérelem alapos.
- [65] Anyagi jogi jogalkalmazása során a másodfokú bíróság megalapozottan, a Ptk. 6:8. § (1), (3) bekezdései és 6:86. § (1)–(2) bekezdései szerinti jognyilatkozat- és szerződésértelmezési szabályok megsértése nélkül jutott arra az álláspontra, hogy az alperes szerződéses kötelezettsége alapvetően a 24 hónap határozott időtartamra kötött szerződés futamideje alatt 280.000 munkaóranyi diákmunkaerő foglalkoztatása („lehívása”) volt. A csak opcionálisan, azaz az alperes egyoldalú mérlegelésén, diszkrecionális jogkörén alapuló egyszeri, azonos feltételekkel történő szerződés-hosszabbítás – az opció jogi természetéből következően – csupán az alperesnek a szerződésben biztosított joga, lehetősége, de nem kötelezettsége volt. A másodfokú bíróság e körben kifejtett indokolásával ezért a Kúria mindenben egyetértett.
- [66] Nem sérti a jogerős ítélet a Pp. 342. § (3) bekezdésében foglalt – a felperes felülvizsgálati kérelmében az alperes ellenkérelmére vonatkoztatottan hivatkozott – jogcímmel kötöttség elvét sem. Amint arra a Kúria érdemi határozatában (Pfv.V.20.627/2022/6. [41] pont) már rámutatott, az érdemi döntés korlátai a Pp. 342. § (1) és (3) bekezdései figyelembevételével vizsgálhatók. Ezek értelmében az érdemi döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, illetve nem terjedhet ki olyan jogra, amelyet a fél a perben nem állított. Az adott ügyre vetítve a Kúria kiemeli, hogy az alperes ellenkérelmében – annak a Pp. 110. § (3) bekezdése szerinti tartalmára tekintettel – kettős védekezést adott elő: egyrészt azzal védekezett, hogy a szerződés a 2020. május 15-i felmondásával jogszerűen megszűnt, másrészt a koronavírus-járványra tekintettel elő állt *vis maior* helyzetre hivatkozva állította a szerződés Ptk. 6:179. § (1) bekezdése szerinti lehetetlenülését. E ponton megjegyzi a Kúria: az alperes perbeli védekezése (érdemi ellenkérelmének tartalma, e körben tett jogállítása) nem kötött a pert megelőzően a felperessel közölt jogi álláspontjához, azaz védekezése nem szűkíthető le a közölt felmondásra, így a lehetetlenülésre vonatkozó jogállítása vizsgálatának a másodfokú bíróság részéről eljárásjogi akadálya nem volt.
- [67] Megalapozottan hivatkozott viszont a felperes felülvizsgálati kérelmében a lehetetlenülés anyagi jogi szabályainak megsértésére. E körben a Kúria az alábbiakra mutat rá.
- [68] A nem vitás – és a fentebb írtak okán a felülvizsgálati eljárásban is irányadó – tényállás szerint – az alperes a 24 hónap határozott időtartamra létrejött szerződés szerint öt terhelő, összesen 280 000 munkaóra „lehívására” vonatkozó kötelezettségét a szerződés első három hónapjában csupán csekély mértékben (14 054 280 forint számlaértékű szolgáltatás erejéig) teljesítette.
- [69] A másodfokú bíróság a már rendelkezésre álló peradatok alapján tévesen állapította meg, hogy a szerződés teljesítése az alperes részéről a 280 000 munkaóra fennmaradó része egészére lehetetlenült. E tekintetben jelentősége van a szerződés keretjelleget, amely a felek tartós jogviszonyára vonatkozó szabályokat tartalmazza (egyezmény: Kúria Pfv.V.20.470/2020/4. [37]), és amelyek az alperes részére – a felperes által helytállóan hivatkozott – „flexibilis” lehívást tettek lehetővé: az alperest nem egy konkrétan meghatározott időben történő, vagy valamilyen formában ütemezett szerződéses kötelezettség terhelte a diákmunkaerő igénybevételét illetően, hanem azt bármilyen kötöttség nélkül vehette igénybe a 24 hónapos szerződéses futamidő alatt.
- [70] Lényeges továbbá, hogy – a másodfokú bíróság álláspontjával szemben – nem vezethető le értelmezés útján a szerződés tartalmából, valamint a további peradatokból sem, hogy az alperes szezonális (extra) munkaerőigényét kívánta volna a perbeli (a korábbi évekre kötött szerződésekkel azonos jellegű) szerződés által biztosítani. Ezt cáfolja a felperes által hivatkozott korábbi évek szerződéses kapcsolata körében kimutatott gyakorlat, miszerint a felperesi szolgáltatások igénybevétele nem korlátozódott a nyári időszakra (szezonra), az alperes a diákmunkaerőt az egész év folyamán igénybe vette.
- [71] Az nem vitatható, hogy a koronavírus-járvány miatti kormányzati intézkedések és tulajdonosi döntés alapján bekövetkezett – időleges – bezárások nyilvánvalóan és értelemszerűen befolyásolták az alperes működését, ezáltal munkaerőigényét, az azon kívüli időszakokban azonban – saját álláshirdetéseitől is igazoltan – állandó munkavállalóin felüli munkaerőigénye is volt, nagyrészt a perbeli szerződéssel érintett munkakörök tekintetében, hiszen a veszélyhelyzeti korlátozásokkal nem érintett időszakokban az alperes fürdőinek működése döntően lehetséges volt.
- [72] A Kúria kiemeli: a szerződés teljesítése lehetetlenné válása (lehetetlenülés) Ptk. 6:179. §-ában szabályozott jogintézménye a szerződésszegés azon esetkörét jelenti, amikor a szerződés teljesítése a szerződéskötés után beállott körülmények miatt megghiúsul. Ez bekövetkezhet jogi, fizikai okból, illetve a már a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény hatálya alatt kikerült bírói gyakorlat szerint gazdasági, érdekbeli okból is.
- [73] Lényeges azonban, hogy a teljesítés lehetetlenülése a szerződéses szolgáltatás végleges nem teljesíthetőségét feltételezi (a késedelemmel szemben, ami az időleges nem teljesítés esetkörébe

- sorolható). A véglegesség mellett jelentősége van továbbá a szerződéses szolgáltatások teljes körű lehetlenné válásának is.
- [74] Az adott ügyre vetítve ez egyrészt azt jelenti, hogy a 24 hónap határozott időtartamú szerződéses futamidőből eltelt három hónapra tekintettel hátra maradt 21 hónap egésze tekintetében (ebben az értelemben végleges jelleggel) kellett volna lehetetlenülnie a felperes szerződéses szolgáltatása alperes általi igénybevételének, ami a peradatokból nem állapítható meg. Másrészt a 280 000 munkaóra le nem hívott egész része (teljes maradéka) igénybevétele meghíúsulásának kellett volna bizonyítottan fennállnia, mely éppen a keretszerződési jelleg, az abból fakadó fentebb írt igénybevételi sajátosságok miatt szintén nem igazolható.
- [75] A kifejtettekre tekintettel az átmeneti fűrdőbezárások – a perbeli szerződés keretjellegré, és abból adódóan az alperes kötetlen, bármikor, bármilyen mértékben aktiválható lehívási kötelezettségére figyelemmel – a teljes szerződés lehetetlenülését nem okozhatták, így annak bekövetkezését a másodfokú bíróság a Ptk. 6:179. §-ának anyagi jogi rendelkezését sértve állapította meg.
- [76] Az elsőfokú bíróság a felperes elsődleges keresete körében eljárva kizárólag az alperesi felmondás jogellenességével indokolta érdemi döntését. E körben az elsőfokú ítéletet a másodfokú bíróság kizárólag az alperes szerződési kötelezettségének tartalmát (280.000 munkaóra lehívását vállalta 24 hónap alatt) korrigálta a fentiek szerint helytállóan, azonban eltérő jogalapi álláspontja okán a felmondással kapcsolatos további kérdéseket, így az alperes általi felmondásnak a szerződés 8.4. pontjában meghatározott konjunktív feltételeinek fennálltát (a szerződés lényeges módosításának feltétlen szükségessége, emiatt a Kbt. alapján új közbeszerzési eljárás lefolytatásának szükségessége) nem vizsgálta, e kérdésekben az elsőfokú ítéletet érdemben nem bírálta felül. Ugyancsak eltérő jogalapi álláspontja miatt a másodfokú bíróság nem vizsgálta a felmondás jogszerűsége, illetve jogellenessége kérdését sem, továbbá – utóbbi esetén – a meghíúsulási kötbérfizetési kötelezettség jogalapjának fennálltát, az alperes kötbérfizetési kötelezettség alóli esetleges mentesülésének kérdését és annak mértékét, a kötbér alapjával, ebből eredően a kötbér összegszerűségével kapcsolatos – a felek által eltérően értelmezett – jogállításokat, valamint kötbérfizetési kötelezettség fennállta esetén az esetleges további kötbérmérséklés kérdését sem.
- [77] A Kúria rámutat, hogy *vis maior* helyzet megállapítására sor kerülhet járvány, az ezzel összefüggő állami korlátozó intézkedések esetén (Kúria Pfv.V.20.470/2020/4. [47]), és a *vis maior* alapul szolgálhat a kötbérfelelősség alóli kimentésre, ezért e körben téves az elsőfokú bíróság álláspontja, miszerint önmagában az idő előtti felmondás miatt a kimentés nem foghat helyt.
- [78] A fentiek szerint az alperes 280 000 munkaóra lehívásával kapcsolatos kötelezettsége alapulvételeivel, a már rendelkezésre álló peradatok alapján és szükség esetén további bizonyítás lefolytatásával kell megítélni – a kötbérfelelősség jogalapjának fennállta esetén –, hogy a 280 000 munkaórából fennmaradt munkaórák lehívásának alperes általi elmulasztása milyen mértékben menthető, míg a kimentéssel nem érintett kötbérfizetési kötelezettség körében felmerülhet a (további) kötbérmérséklés kérdése, ami a felperes fellebbezése hiányában megítélhető a másodfokú bíróság által.
- [79] A kifejtettekre tekintettel a Kúria az anyagi jogszabályt sértő jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és – a negyedleges felülvizsgálati kérelemnek helyt adva – a másodfokú bíróságot utasította új eljárásra és új határozat hozatalára.

(Kúria Pfv.V.21.049/2022/5)

216 Ha az adós a végrehajtási lap kibocsátása előtt meghal és ez a körülmény csak a végrehajtási lap kibocsátását követően derült ki, akkor a jogutód személyének a megállapítása és a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem elbírálása a végrehajtást foganatosító bíróság hatáskörébe tartozik [2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 31. § (2) bek. c) pont; 1994. évi LXXX. törvény (Vht.) 39. § (1) bek.].

A kijelölés alapjául szolgáló eljárás

- [1] A közjegyző az általa kibocsátott és jogerőre emelkedett fizetési meghagyás alapján 2023. március 7-én a végrehajtást kérő kérelmére végrehajtási lapot állított ki, a végrehajtás az adós ellen megindult.
- [2] Az adós gyermeke – egyéb érdekelt – 2023. április 14-én kelt, a foganatosító bírósághoz és a végrehajtóhoz címzett beadványában a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 217. § (2) bekezdése szerint végrehajtási kifogás megnevezésű kérelemmel élt, bejelentve, hogy az adós a végrehajtási lap kiállítását megelőzően, 2023. február 25-én elhunyt. Előadta azt is, hogy a hagyatéki eljárás még nem kezdődött el, emiatt a végrehajtási eljárás Vht. 52. § b) pontja szerinti szüneteltetését kérte.
- [3] A foganatosító bíróság az egyéb érdekelt beadványában foglaltakat végrehajtási lap visszavonási kérelemnek tekintette és „illetékességének hiánya” miatt a kérelmet 0306-7.Vh.104/2023/3. számú végzésével a végrehajtási lapot kibocsátó közjegyzőhöz tette át.
- [4] A közjegyző 24016/Ü/70167/2023/8. számú végzésében hatáskörének hiányát állapította meg és az iratokat az eljáró hatóság kijelölése érdekében a Kúriához terjesztette fel. Végzés indokai között rámutatott, hogy a végrehajtási lap kiállításakor az adós jogképességét nem vizsgálhatta, elhalálozásáról nem volt tudomása. A végrehajtási lap kiállítását ilyen módon törvénysértés nélkül történt, ezért visszavonására nincs mód. Utalt a Vht. 39. § (1) bekezdésére, amely szerint az adós személyében bekövetkező változásra tekintettel az eljárás a foganatosító bíróság hatáskörébe tartozik.
- [5] A Kúria a negatív hatásköri összeütközést a Kiskunhalasi Járásbíróság kijelölésével szüntette meg a következők szerint.
- [6] A Vht. 9. §-a folytán alkalmazandó, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXXIII. törvény (a továbbiakban: Pp.) 31. § (1) bekezdése értelmében az eljáró bíróságot jogerős határozatok folytán felmerült hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetén kell kijelölni.
- [7] A Vht. 39. § (1) bekezdése szerint, ha a végrehajtást kérő vagy az adós személyében változás állt be, a

végrehajtható okirat kiállítása előtt a kiállításra jogosult bíróság (hatóság), ha pedig a változás a végrehajtható okirat kiállítása után derült ki, a végrehajtást foganatosító bíróság a jogutódlás kérdésében végzéssel dönt.

- [8] A végrehajtási eljárásban a felek személyében a végrehajtható okirat kiállítását megelőzően bekövetkező, de a hatóság által azt követően észlelt változás esetén a jogutódlás megállapításáról szóló 1/2023. JEH II/11. pontjában foglaltak szerint a Vht. 39. § (1) bekezdése mint hatásköri szabály a felek személyében bekövetkező változással összefüggő eljárást, a jogutódlás megállapítását a változásról való tudomásszerzéshez, nem pedig a változás bekövetkezésének időpontjához köti. Ebből fakadóan, ha a fél – jelen esetben az adós – halála a végrehajtható okirat kibocsátása után „derül ki”, az eljárás akkor is a végrehajtást foganatosító bíróság hatáskörébe tartozik, ha a haláleset a végrehajtási lap kibocsátása előtt történt.
- [9] A jogegységi határozat II/13. pontjában arra is kitér, hogy a fél személyében bekövetkező változások szükségképpen eltérő jogkövetkezményekkel járnak a peres és az annak jogerős befejezését követő végrehajtási eljárásban. Utóbbi esetben az igényérvényesítés érdemi, kontradiktórius szakasza már lezárult, a bíróság a követelést érdemben alaposnak találta. Az ezt követő, a végrehajtási szakban a felek személyében bekövetkező változás – valamelyik fél halála –, nem eredményezi az eljárás félbeszakadását, hanem annak a Vht. 39. § (4)–(6) bekezdések szerinti folytatását, a körülményektől függően a Vht. 51. § b) pontja szerinti szüneteltetést. Amennyiben tehát a fél halála a végrehajtható okirat kibocsátása után „derül ki”, az eljárás a foganatosító bíróság hatáskörébe tartozik, és ha a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelmet is előterjesztettek, a Vht. 39. § (1) bekezdésének speciális hatásköri szabályára tekintettel azt is a foganatosító bíróságnak kell elutasítania.
- [10] A hatáskört az előzőek szerint megalapozó tudomásszerzés a jelen esetben a végrehajtható okirat kibocsátása után történt (a fél halála ezt követően „derült ki”), ezért a további eljárásra – ezen belül a jogutódlás megállapítására – a foganatosító bíróságnak van hatásköre. A végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem előterjesztésére nem került sor, a foganatosító bíróság az egyéb érdekelt beadványát tartalma szerint is alaptalanul tekintette annak, az egyéb érdekelt ugyanis az eljárásnak a Vht. 52. § b) pontja szerinti szüneteltetését indítványozta.
- [11] A foganatosító bíróság végzésében foglaltakra tekintettel a végrehajtási lap visszavonásának kérdésével összefüggésben a Kúria rámutat a következőkre. Mivel a jogegységi határozat értelmében a Vht. 39. § (1) bekezdése szerint a fél személyében a végrehajtható okirat kibocsátása előtt bekövetkező változásról a kibocsátás után történő tudomásszerzés a foganatosító bíróság hatáskörét alapozza meg, az esetleges végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem elbírálása sem tehető át a végrehajtási lapot kibocsátó közjegyzőhöz, hanem azt is a foganatosító bíróságnak kell elutasítania (1/2023. JEH II/15. pont).
- [12] Az ismertetett indokok alapján a Kúria a negatív hatásköri összeütközést a Vht. 9.§ értelmében alkalmazandó Pp. 31. § (2) bekezdés c) pontja

alapján a foganatosító járásbíróóság kijelölésével oldotta fel.

(Kúria Pkk.VII.24.622/2023/2.)

217I. A Kúria – a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 163. § (1) bekezdése szerinti közzétételi körbe tartozó – hatályon kívül helyező végzésében foglalt iránymutatás köti a megismételt eljárásban eljáró bíróságot. Ebből kifolyólag az esetleges felülvizsgálati eljárásban a Kúria csak azt vizsgálhatja, hogy a megismételt eljárásra utasított bíróság eleget tett-e a hatályon kívül helyező végzésben foglalt meghagyásnak, és az ügyben eljáró bíróságok a korábbi, a jogkérdést már elbírált végzésben foglaltakkal összhangban álló döntést hoztak-e.

II. Az emberi környezet fokozott védelme a kimentés szempontjából mindenkor megköveteli a magasabb, egyúttal szigorúbb mérce alkalmazását. Az állam mint tulajdonos a rendszerváltást megelőző állami tulajdon dominanciájára tekintettel polgári jogi felelősséggel is tartozik a tulajdonában lévő ingatlanon, az ingatlan kezelője által folytatott, nyilvánvaló környezetszennyező tevékenységgel okozott kárért [1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 100. §, 339. § (1) bek.; 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 63. § (1) bek.; 1952. évi III. törvény (régi Pp.) 164. § (1) bek., 3. § (3) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes házastársa 1975. november 23-án született P.-n, 1980-ban Z. településre költözött. Gyermekkorát ezen a településen töltötte, sokat tartózkodott az l-i ingatlanon működő gyár közelében.
- [2] Betegségének tünetei 2013 novemberében mutatkoztak. Kivizsgálása során a szövettani vizsgálat igazolta, hogy mesotheliomában (mellhártya daganat) szenved. A folyamatos gyógykezelések ellenére 2016. június 8-án elhunyt. Betegségének az volt a kiváltó oka, hogy azbesztszálak kerültek a tüdejébe. Az azbesztszennyezettségnek való kitétség (azbeszt expozíció) időszaka 1980-tól az 1992. év végéig terjedő időszakokra tehető.
- [3] A Cementipari Vállalatot 1963-ban alapították. 1971-ben a cementgyár mellé azbeszt-cement nyomócső gyártó üzem épült az állami tulajdonban álló ingatlanokon (a továbbiakban: gyár ingatlanok), amelyek tulajdonosa 1996. június 24-ig az alperes volt, kezelője, az állami vállalat lett az ingatlan-nyilvántartásba is bejegyezve.
- [4] A gyárban 1971-től fehér azbeszt felhasználásával készült különféle azbeszt-cement nyomócsöveket gyártottak, és kis mennyiségben kék azbeszt felhasználásával tűzálló cementet. A cementgyártási technológia elsősorban porterhelést jelentett a környezet számára. Az azbeszt-cement művek működésének első két évtizedében a kis hatékonyságú portalanító berendezések miatt és az azbeszt-cement termékek, valamint azbeszttartalmú hulladék óvatlan felhasználása miatt jelentős mennyiségű azbeszt-cementpor juthatott ki a környezetbe.
- [5] Az alperes szervezeti átalakulás folytán 1981-ben alapította a kezelőként bejegyzett vállalatot, amelynek a tevékenységi körébe tartozott a mész-,

- cement- és azbesztcementgyártás. Az említett vállalat jogutódja 1995. december 31-től, átalakulás folytán egy Kft. lett.
- [6] A gyári ingatlanokra vonatkozóan a földhivatal 1996. június 24-én törölte az alperes tulajdonjogát és az állami vállalat kezelői jogát, ezt követően az ingatlanok tulajdonosa végelszámolás, majd felszámolás alá került, a felszámolási eljárás befejezését követően 2017. április 6-án törölték a cégnyilvántartásból.
- A kereseti kérelem és az alperesek védekezése**
- [7] A felperes jogelődje módosított keresetében 50 000 000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Keresetét elsődlegesen a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. IV. törvény (régí Ptk.) 100. §-a és a régí Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján a szomszédjogi szabályok megsértésére, másodlagosan a régí Ptk. 345. §-a alapján a veszélyes üzemi felelősség szabályaira, harmadlagosan pedig a régí Ptk. 350. § (1) bekezdése szerinti megbízotti felelősség szabályaira alapította. Hivatkozott továbbá a régí Ptk. 76. §-ára is.
- [8] A per során bekövetkezett halála folytán a perbe felperesként a jogutódja, a házastársa lépett.
- [9] A felperes mint jogutód keresetének alapjaként arra hivatkozott, hogy az alperes felelős az azbeszt cementgyár kiporzása miatt kialakult, a jogelődje halálához vezető megbetegedésért. Álláspontja szerint a jogelődjének az egészsége azért károsodott, mert az alperes mint tulajdonos az eternit gyár létezésével, lakókörnyezetbe telepítésével, működtetésével szükségtelenül zavarta a gyár lakókörnyezetében élőket. Másodlagosan arra hivatkozott, hogy az alperes mint az ingatlan és az azbesztet felhasználó állami vállalat tulajdonosa a veszélyes üzemi felelősség szabályai szerint felelős a fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytató állami vállalat által okozott károkért. Harmadlagosan hivatkozott a megbízott igénybevételéért fennálló felelősség szabályaira.
- [10] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Védekezése szerint a gyárterület 1948. és 1993. között állami tulajdonban, de állami vállalatok kezelésében volt. Kifejtette, hogy az állami vállalatok tevékenységéért vagy mulasztásáért az állam nem felelős. Allította, hogy az alperes a károkozás időpontjában a felperes jogelődjének súlyos, esetlegesen halálos végkimenetelű megbetegedésének bekövetkeztét nem láthatta előre, így az okozati összefüggés is kizárt. Utalt arra, hogy mind a korabeli Európai Gazdasági Közösség (a továbbiakban: EGK), mind a korabeli magyar állami szabályozás az azbesztpor légszennyezettsége kapcsán kizárólag a munkavállalókat tekintette veszélyeztetettnek, a lakosságot nem. Hivatkozott arra is, hogy az adott helyzetben általában elvárható módon járt el az azbeszt por által okozott légszennyezettség csökkentése, egészséget károsító hatásainak megelőzése érdekében. Ennek alátámasztására hivatkozott arra, hogy a munkavédelem és a környezetvédelem tekintetében milyen intézményi rendszert alakított ki. Kiemelte továbbá, hogy a környezetvédelmi hatóság gyakorlatilag évente megbírságolta az üzemet, azaz azt rendszeresen ellenőrizte, ennek ellenére káros azbeszterhelést nem állapított meg.
- Az első- és másodfokú ítélet**
- [11] A Fővárosi Törvényszék a 2017. július 13-án kelt ítéletével a keresetet elutasította. A Fővárosi Ítéletábrla ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét – eltérő indokok alapján – helybenhagyta. A jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelem alapján a Kúria végzésével a jogerős ítéletet az elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatállyal hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Indokolásában megállapította, hogy az egészséget közvetlenül veszélyeztető tevékenység minden további bizonyítás nélkül szükségtelen zavarásként értékelhető. Kifejtette, hogy az adott ügyben az alperes mint a gyár ingatlanok tulajdonosa mulasztott, amikor nem akadályozta meg, hogy az ingatlanát használó állami vállalat légszennyezéssel járó üzemi tevékenységet folytasson, amely a szomszédos ingatlanok használóinak az egészségét károsította. Az elsőfokú bíróságnak meghagyta, hogy tényként kezelje: a szomszédjog sérelmére alapított kárkötelelem alanya az alperes, és a felperes jogelődjét ért nem vagyoni kár az ingatlantulajdonos alperes szükségtelen zavarásával mint jogellenes magatartással okozati összefüggésben keletkezett. Ehhez képest – tette hozzá indokolásában – az alperest kell felhívni a kártérítési felelősség alóli kimentés körében a bizonyítási indítványainak előterjesztésére és további bizonyítékai megjelölésére.
- [12] A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 40 000 000 forintot, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [13] A károkozó magatartást és az okozati összefüggést vizsgálva a műszaki szakértői vélemény és a tanúvallomások alapján megállapította, hogy a gyár ingatlanokon lévő üzemekben folyó gyártási folyamat során 1971-től 1985-ig nagyobb mértékben, majd azt követően csökkenő tendenciát mutatva, folyamatos azbeszt kiporzás történt. Kiemelte, hogy a műszaki szakértői vélemény rögzítette a gyártási technológia hiányosságait és azokat a körülményeket, amelyek igazolták a környezetet szennyező tevékenység kifejtését. Annak tulajdonított jelentőséget, hogy nincs egyenes összefüggés a kiporzás egészségkárosító hatása és a kiporzás mennyisége, egészségügyi határértéke között, így a legkisebb kiporzás is alkalmas volt arra, hogy károkozó magatartásnak minősüljön. Utalt arra, hogy környezetszennyezés, környezetveszélyeztetés esetén nem várható el a kár és a károkozó magatartás közötti okozati összefüggés teljes bizonyossággal való alátámasztása a bizonyítás során, ez a károsultra lehetetlen bizonyítási kötelezettséget róna. Az alperes előreláthatósággal kapcsolatos védekezését nem fogadta el, mivel a károsító folyamat pontos ismeretének hiánya nem teszi előre nem láthatóvá a kár bekövetkezését.
- [14] A veszélyes üzemi felelősség, illetve a megbízottért való felelősség címén az alperes kártérítési felelősségét nem látta megállapíthatónak.
- [15] Kiemelte, hogy a szomszédjogi felelősség tekintetében a Kúria hatályon kívül helyező végzése szerint az alperesnek mint a gyár ingatlanok tulajdonosának azt kellett bizonyítania a felelősség alóli kimentése érdekében, hogy nem tudott, vagy

- kellő gondosság mellett sem kellett tudnia arról, hogy a gyár ingatlanokon folytatott fokozott veszéllyel járó tevékenységgel összefüggésben a levegőbe kerülő és a környezetet szennyező azbeszt egészségkárosító és rákkeltő. A szakértői vélemény kiegészítését követően arra a következtetésre jutott, hogy a kimentés szempontjából a Kúria által 1980-tól 1992-ig meghatározott releváns időszak a felperes esetében kellően igazolt. Figyelembe vette, hogy természettudományos módszerekkel konkrétan nem lehetett meghatározni, hogy a felperes jogelődje pontosan mikor lélegezte be az azbesztszálát, illetve, hogy az azbesztszál mikor tapadt meg a szervezetében.
- [16] A kimentésre vonatkozó bizonyítás körében – utalva a Kúria végzésének indoklására – értékelte, hogy már az emberi környezet védelméről szóló 1976. évi II. törvény (a továbbiakban: régi Ktv.) 38. §-ában is elvárásként fogalmazódott meg az emberi környezet fokozott védelme, ami a kimentés szempontjából mindenkor megköveteli a magasabb, egyúttal szigorúbb mérce alkalmazását. Az 1976. évi 12. tvr. rendelkezéseiből, a 17/1975. (VI. 14.) MT. rendelet 2. számú mellékletének 24. pontjából, valamint a MSZ. 21461/1-1988. szabvány F.3.1. pontjából azt a következtetést vonta le, hogy az alperes már 1975-ben is tudta, hogy az azbeszt ártalmas az emberi egészségre, mert rákkeltő hatású. Figyelembe vette azt is, hogy az alperesnek volt lehetősége a tulajdonában álló ingatlanokat eltérő üzemeltetési rendben hasznosítani, különösen, mivel az adott időszakban az állami tulajdon dominanciája érvényesült a tulajdoni viszonyokban. Kiemelte, hogy a Kúria végzése szerint az állam közjogi szerepét – ide nem értve a jogalkotást – is értékelve megítélnie, hogy a tulajdonostól elvárható elővigyázatosság és ellenőrzés mellett teljesítette-e a kötelezettségét. Ennek fényében az alperes által felajánlott bizonyítást nem találta elegendőnek arra, hogy a felelősség alól magát kimentse arra hivatkozással, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.
- [17] Indoklása szerint nem lehetett következtetni az állami szabályozásból az adott időszak ismeretszintjére, mivel nem igazolt, hogy az adott szabályozás adekvátan követte az állam szervei által elérhető ismereteket, ezzel szemben az orvosszakértői vélemények, továbbá a nemzetközi tilalmak arra mutattak, hogy az azbesztózis kialakulásának mechanizmusára voltak már a szabályozást megelőzően is adatok. Figyelembe vette, hogy logikailag belátható volt: a munkavégzés során felhasznált azbeszt kikerülhet légmozgással a környezetbe, ennek ellenére az alperes alapvetően munkavédelmi oldalról szabályozta az azbeszt kibocsátási határértékeket.
- [18] Vizsgálta azt is a felróhatóság vonatkozásában, hogy az azbesztzennyezés hatókörét meghatározhatta-e az alperes vagy nem, és ha igen, akkor megtette-e az annak megakadályozásához szükséges intézkedéseket. Az igazságügyi műszaki szakértői vélemény indoklása szerinte nem igazolta az alperesnek azt a védekezését, hogy a tevékenységük során a tudomány akkori állásához igazodóan ellenőrizték a mindenkor hatályos jogszabályok betartását, mivel a szakértő megállapította, hogy az adott gyárban soha nem volt zárt az azbesztfelhasználás. Megállapította, hogy az alperes tudott az azbeszt és az azbesztpor rákkeltő hatásáról, arról is, hogy az belégzés útján levegőszennyezéssel is terjedhet, mégsem terjesztette ki a hatósági ellenőrzést a gyár környezetére. Kiemelte, hogy az állam mint az ingatlan speciális tulajdonosa nem volt elzárva attól, hogy az üzemeltetést megváltoztassa, zárt gyártási rendszert alakítson ki, az észlelt kibocsátási anomáliák esetén intézkedjék, így a gyár körül védőterületet hozzon létre, vagy akár meg is szüntesse a tulajdonában lévő állami vállalatot. Mindezek alapján nem tartotta alkalmasnak az alperes által felajánlott bizonyítást a felelősség alóli kimentésre.
- [19] A nem vagyoni kártérítés összegének megállapítása során figyelembe vette, hogy a felperes jogelődjének egészségét súlyosan sértette a károkozó magatartás, egy gyógyíthatatlan betegséggel szembesült, amely miatt életét is veszítette.
- [20] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást ítélezése alapjául elfogadta, és az arra alapított jogi következtetéseivel is egyetértett.
- [21] Döntése szerint az elsőfokú bíróság a szakértői bizonyítás eljárási szabályait nem sértette meg. Rámutatott: nem merült fel a szakvélemények között ellentmondás olyan, a jogvita eldöntése szempontjából jelentős kérdésben, ami a szakértők meghallgatását vagy az Egészségügyi Területen Működő Igazságügyi Szakértői Testület kirendelését tette volna szükségessé; a szakvélemények nem tértek el ugyanis abban a kérdésben, hogy természettudományos módszerekkel nem lehet pontosan megállapítani, hogy a felperes jogelődje a későbbi betegsége okozó azbesztrostokat mikor lélegezte be, mivel a mellhártya mesothelioma megbetegedést okozó folyamatindító expozíció bekövetkezésének időpontját csak különböző mértékű valószínűsítéssel lehetett meghatározni. Helytállóan tartotta az elsőfokú bíróságnak azt az értékelését a szakvélemények alapján, hogy a rövidebb idejű azbesztexpozíció is elindíthatja a megbetegedésre vezető folyamatot, és azt is, hogy a belégzés időpontjának bizonyíthatatlanságát a károkozás tényével szemben nem lehet a károsult terhére értékelni.
- [22] Hangsúlyozta: az azbesztcement gyártás kezdetét (1971.), a felperes jogelődjének születési dátumát (1975.), az azbesztgyár közelébe költözését (1980.), illetve a betegség lappangási idejét (a tünetek jelentkezését megelőző 20 év) és a tünetek jelentkezését (2013.) figyelembe véve az elsőfokú bíróság okszerűen indult ki a beszerzett orvosi szakvélemény kiegészítései és a Kúria hatályon kívül helyező végzése alapján abból, hogy a betegséget kiváltó azbesztexpozíció a felperes jogelődjét valamikor 1980. és 1992. között érte (releváns időszak). A szakvélemény és annak kiegészítő véleményei ugyan magasabb valószínűséget társítottak az 1986-ig tartó időszakhoz, azonban az alperes érvelésével szemben a szakvélemények alapján sem tartotta kizárhatónak azt, hogy a végzetes azbesztexpozíció 1986. és 1992. között valósult meg. Arra vonatkozó konkrét adat hiányában, hogy a felperes jogelődje gyermekkorának

- melyik részét töltötte hosszabb ideig az azbesztcementgyár közelében, az 1986. és 1992. közötti bekövetkezést találta valószínűnek, különösen a konkrét körülményeket figyelembe véve (költözés időpontja, lappangási idő). A releváns időszak esetleges további szűkítésének azért sem tulajdonított jelentőséget, mivel az alperes nem vitatta, hogy az ingatlanán működő gyárból származó azbesztkiporzás okozta a felperes jogelődjének egészségkárosodását, a felperest a régi Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján terhelő bizonyítási kötelezettséget az időpont közelebbi meghatározása nem érintette. Döntése szerint az alperes felelősség alóli kimentése szempontjából a további pontosítás közömbös, mert az alperes nem bizonyított olyan tulajdonosi intézkedést az 1980. és 1992. közötti időszakban, amely az ingatlanán folytatott egészségkárosító tevékenység megszüntetésére irányult volna.
- [23] A fellebbezésben foglaltakra tekintettel kiemelte: a perben a felek között nem volt vitás, hogy a felperes jogelődjének egészségkárosodását az azbesztszálak belégzése okozta, és az sem, hogy a belélegzett azbeszt az alperes tulajdonában álló ingatlan kezelőjének levegőt szennyező tevékenysége folytán került ki a levegőbe. Megállapította: a felperes ezzel bizonyította, hogy az alperes kártérítési felelősségének megállapításához szükséges, a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek közül megvalósult a nem vagyoni kár bekövetkezése (jogelődjének egészségromlása), és hogy a kárt az alperes tulajdonában álló ingatlan kezelője okozta, mert a kár bekövetkezése az ingatlan kezelőjének tevékenységével áll ténybeli okozati összefüggésben.
- [24] Kifejtette: a Kúria végzése alapján a megismételt eljárásban abból kellett kiindulni: az alperes azzal, hogy a releváns időszakban nem akadályozta meg, hogy az ingatlanát használó állami vállalat (az ingatlan kezelője) olyan légszennyezéssel járó üzemi tevékenységet folytasson, amely a szomszédos ingatlanok használóinak egészségét károsította, a tulajdonból fakadó jogainak régi Ptk. 100. §-ában foglalt korlátait túllépte, a lakókörnyezetben élők, így a felperes jogelődjét szükségtelenül zavarta, jogaikat (egészségét) veszélyeztette. Erre a megismételt eljárásban lefolytatott bizonyítás eredményéből sem vont le eltérő következtetést. Megállapította, hogy nem vitásan az alperes tulajdonában álló ingatlanon folytatott tevékenység eredményeként, az azbesztcementgyár folyamatos működése során 1980. és 1992. közötti időszakban kiporzással a levegőbe kerültek a lakókörnyezetben élők egészségét is károsító azbesztszálak, és ezt az alperes eltűrte. Mindezeket okfejtése szerint az elsőfokú bíróság helyesen értékelte a régi Ktv. 38. § (1) bekezdését sértő tevékenységnek, ezért az alperes azzal, hogy eltűrte az ingatlanán ezt a tevékenységet, és tulajdonosként nem lépett fel a környezetszennyező működés megszüntetése érdekében, az Alkotmánybíróság 5/2022. (IV.14.) AB határozatban foglalt indokokra is figyelemmel tulajdonosként megszegte a régi Ptk. 100. §-ában előírt kötelezettségét, ezért mulasztása jogellenes.
- [25] Az alperes fellebbezési érvelésével szemben arra a következtetésre jutott, hogy a régi Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján a kárért felelős személynek a releváns jogi oksági kapcsolat fennállásához nem kellett előre látnia a kár lehetséges mértékét, a légszennyező tevékenység hatókörét, súlyosságát. A magatartás és a kár közötti releváns jogi okozati összefüggés megállapításához elegendőnek tartotta, hogy a magatartás adekvát következménye legyen a kár, és a magatartást azért tiltsa a jog, hogy a károkozás, a kár bekövetkezése megelőzhető, elkerülhető legyen. A légszennyező és a munkavállalók egészségét veszélyeztető működés az állam mint tulajdonos részéről történő eltűrésével ezért releváns jogi oksági kapcsolatban állónak látott minden egészségkárosodást, amelyet a környezetszennyezés okozott a munkavállalóknak, illetve a lakókörnyezetben élőknek.
- [26] Az alperesnek az ismereteire vonatkozó érvelésére tekintettel utalt arra, hogy az elsőfokú bíróság által helyesen értékelt korabeli jogi szabályozásból [17/1975. (VI. 14.) MT rendelet 2. számú melléklete] kitűnően az alperes – szervei útján – már 1975-ben tudta, hogy az azbeszt veszélyes anyag, egészségkárosító hatású, tüdőrákot okozhat, és – mivel az azbesztszál belégzéssel okoz egészségkárosodást – számolnia kellett azzal is, hogy a zárt technológia, megfelelő védőberendezések, zártágot biztosító munkafolyamatok hiányában a levegőbe szükségtelenül kikerülő azbesztpor és azbesztszálak kijuthatnak az azbesztet felhasználó üzem területén kívülre is.
- [27] A kimentés tekintetében megítélése szerint nem az állam közjogi cselekvéseit kellett értékelni, hanem azokat a cselekvési lehetőségeit, amelyek az alperest az ingatlan tulajdonosaként illették meg. Döntése szerint a műszaki szakértői véleményből aggálytalanul megállapíthatók voltak azok a technológiai hiányosságok, amelyekkel kapcsolatban az alperestől is elvárható volt a fellépés. A kimentés körében a releváns időszakon belül a folyamatindító expozíció pontos időpontja megállapításának lehetetlenségét az alperes terhére értékelte, mivel neki kellett bizonyítania, hogy a káresemény annak ellenére következett be, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.
- [28] Az alperes felróhatósága tekintetében osztotta az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy a régi Ktv. 38. §-ára tekintettel az alperes tulajdonosi felelősségét szigorúbban kellett vizsgálni, továbbá helytállónak tartotta azt a megállapítását is, hogy az alperesnek az állami tulajdon dominanciájának időszakában lehetősége volt arra, hogy az ingatlant kezelő állami vállalat tevékenységét befolyásolja, így arra is, hogy a környezetet szennyezően működő állami vállalatot megszüntesse, illetve tőle a kezelői jogot visszavonja, de ennek érdekében intézkedést nem foganatosított. Ezért helytállónak értékelte az elsőfokú bíróságnak azt a megállapítását, hogy az alperes a régi Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján nem tudta kimenteni magát a felelősség alól a felperes jogelődjét ért, az ingatlanon folytatott környezetszennyező tevékenységből eredő kárért.
- [29] Az alperes nemzetközi, EKG szabályozásra, kiépített intézményrendszerre, a tudomány fejlődésére, az állami határértékekre hivatkozását súlytalannak tekintette annak alapján, hogy a régi Ktv. 38. §-ára figyelemmel a korabeli szabályok alapján is általában elvárható volt az, hogy szükségtelenül ne zavarja a

környezetét a gyár működése, illetve a munkavállalók és a lakosság egészségét ne veszélyeztesse a végzett tevékenység; a régi Ktv. 25. §-a alapján a technológiát is úgy kellett megválasztani, hogy az ne járjon káros légszennyezéssel. Mindemellett utalt arra is: a tulajdonos állam (alperes) abban való tévedése, hogy az ingatlanán folyó, általa eltűrt, nyilvánvalóan a levegőt szennyező tevékenység az üzem munkavállalóin kívül a lakókörnyezetben élőket nem érinti, a kárért felelős személy terhére esik, így nem alkalmas annak igazolására, hogy az alperes úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [30] A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben – annak tartalma szerint – elsődlegesen a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatásával a kereset elutasítását, másodlagosan – szükség esetén az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és az első- vagy másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte.
- [31] Megsértett jogszabályként a régi Ptk. 339. § (1) bekezdését, valamint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 3. § (3) bekezdését, 164. § (1) bekezdését, 177. § (1) bekezdését, 182. § (3) bekezdését és 206. § (1) bekezdését jelölte meg.
- [32] A régi Ptk. 339. § (1) bekezdésének megsértése körében kifejtette: változatlan jogi álláspontja szerint az adott ügyben a bekövetkezett kár és a károkozó magatartás közötti okozati összefüggés részét képező előreláthatóság, azaz a jogi okozatosság hiányzik, így nem áll fenn a kártérítő felelősség konjunktív feltétele, az okozati összefüggés bizonyítottsága, amely a felperes terhére esik.
- [33] Hangsúlyozta: a perben különösen nagy jelentősége van az előreláthatóság szempontjából annak a kérdésnek, hogy melyik időpillanatban kell vizsgálni a halálos megbetegedés mint lehetséges jogkövetkezmény (azaz a kár) bekövetkeztének lehetőségét. Álláspontja szerint ebben a kérdésben az általa már az elsőfokú eljárásban indítványozott, majd a másodfokú eljárásban fenntartott bizonyítási indítványoknak megfelelően lefolytatott, kiegészített bizonyítás eredményeként a jelenlegi adatoknál pontosabb, konkrétabb adatok és időintervallum lehetne meghatározható; amennyiben azonban a fenti bizonyítás lefolytatása sem vezetne eredményre, a számára legkedvezőbb, azaz a lehető legkorábbi időpontot lehet figyelembe venni, amely a felperes jogelődjének születési éve, 1975. Utalt arra is, hogy a Kúria végzésében a betegség kialakulására az 1971-től 1992. év végéig terjedő időszakot vette alapul.
- [34] Kiemelte, hogy a Kúriának az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2014. (VI. 30.) PK véleményének 4. pontjával összhangban az okozatosság tekintetében releváns időszak nemcsak – az elsőfokú bíróság indokolását idézve – „átértékelésre kerülhetett” volna, hanem azt át kellett volna értékelni.
- [35] Okfejtése szerint az okozati összefüggés kapcsán meg kell különböztetni a ténybeli és jogi okozatosságot, az utóbbi vonatkozásában az oksági láncolatban figyelembe veendő szakasz tartamát döntően befolyásolja, hogy a károsodásra vezető eseménysor elindítója látta-e, illetve láthatta-e a bekövetkező eredményt. Ezzel összefüggésben hivatkozott a BH1984.195. számon és BH2008.299. számon megjelent eseti döntésekre, a BDT2016.3577. és BDT2013.2893. számon közzétett jogesetekre, valamint a szerződésen kívüli kártérítési felelősséget feldolgozó szakirodalmi álláspontokra. Mindezekből arra következtetett: a károkozó magatartás és a kár között csak akkor áll fenn okozati összefüggés, ha a károkozó a károkozás időpontjában „a kár bekövetkeztét előre láthatta”, ekként a károkozó csak akkor marasztalható, ha a felperes az okozati összefüggés részeként bizonyítja, hogy a folyamatindító azbesztexpozíció eseménye bekövetkeztekor (időpontjában) előre láthatta a felperes jogelődjének súlyos – akár halálos eseménnyel járó – megbetegedésének lehetőségét.
- [36] Megítélése szerint téves a másodfokú bíróságnak a jogerős ítélet [39] bekezdésében írt az a megállapítása, hogy mivel előre láthatta a kár bekövetkeztét, így a jogi okozatosság fennálltát alaptalanul vitatta. Az ebben a vonatkozásban az elsőfokú ítéletben kifejtettek nem tartotta alkalmasnak arra, hogy az adekvát kauzalitás tanának általa idézett és az ott ismertetett bírósági döntésekben is megnyilvánuló jogirodalmi álláspontját cáfolják, mivel abból az következik, hogy a magyar bírósági gyakorlat a kár és a károkozó magatartás közötti okozati összefüggést csak akkor tartja megállapíthatónak, ha „a károkozó a bekövetkező eredményt mint kárt előre láthatta”. Rámutatott: mindezek alapján a jogi okozatosság fennálltához nem elég annak bizonyítása, hogy „az egészségre veszélyes azbeszt alapanyagként történő felhasználása sértheti más személyiségi jogát”, a felperesnek kifejezetten azt kellett volna bizonyítania, hogy az állam előre láthatta az azbeszt alapanyagként történő felhasználása következtében gyárban nem dolgozó helyi lakosok halálos megbetegedésének lehetőségét, amellyel kapcsolatban döntő jelentősége van a felperesi jogelőd azbesztexpozíciója időpontjának.
- [37] Ezzel összefüggésben arra hivatkozott: az orvosszakértő a jelen perben és a Fővárosi Törvényszék előtt indított, hasonló tényálláson alapuló perben adott, valamint egy másik szakvélemény alapján a felperes jogelődje károsodásának legvalószínűbb időpontja 1976–1986. évek közötti időszakra esik, ezért csak az 1986-ig tanúsított magatartása tekintetében vizsgálható, hogy a folyamatindító azbesztexpozíció időpontjában láthatta előre a felperes jogelődjének súlyos, akár halálos eredménnyel járó megbetegedése bekövetkeztét. Utalt arra is, hogy egy harmadik szakértő szakvéleményében általánosságban egyetértett azzal, hogy az expozíció kezdete után a megjelenő új mesotheliomas esetek gyakorisága 30–40 év múlva volt a legmagasabb.
- [38] Mindezeket a következőképpen összegezte. Vagy azt lehet megállapítani, hogy a felperes jogelődjének megbetegedését okozó folyamatindító azbesztexpozíció legvalószínűbb időpontja 1976. és 1986. közé esik, amely esetben az okozati összefüggés részét képező előre láthatóság 1986. év végéig vizsgálható. Vagy arra lehet következtetni,

- hogyan folyamatindító azbesztpozíció bekövetkezését valószínűség szintjén sem lehet megállapítani, amely esetben a felperes jogelődjének folyamatindító azbesztpozíciója akár a születése (1975. november 23.) után nyomban bekövetkezhetett, ezért a kár és a károkozó magatartás közötti okozati összefüggés részét képező előre láthatóság (jogi okozatosság) az érintett születésének időpontjára (1975.) nézve vizsgálható, mivel a felperes a jogi okozatosságot a születést követő időszakra nem tudta bizonyítani.
- [39] Kiemelte, hogy az EGK és az ő azbeszttel kapcsolatos szabályozásának összevetése alapján sem ő, sem a nála jóval fejlettebb EGK, illetve Európai Unió tagállamai nem látták előre a lakossági azbesztpozíció lehetséges következményeit. Úgy gondolták, hogy létezik az azbesztpor kibocsátás kapcsán olyan légszennyezettségi határérték, amelynek betartása mellett a rákbetegség kockázata nem áll fenn, továbbá az azbesztpor légszennyezettsége kapcsán csak a gyártó üzem munkavállalóit tekintették veszélyeztetettnek, a lakosságot pedig nem. Kitért arra is, hogy az igazságügyi műszaki szakértői vélemény szerint az érintett állami vállalat esetében is „a mért értékek a technikai határértéket nem haladták meg, a nemzetközi eredményekkel összehasonlítva megfelelnek egy forgalmas nagyvárosban élők azbeszterhelésének”.
- [40] Mindezek alapján az alperes a Kúria hatályon kívül helyező végzése után is irányadónak tekintette az elsőfokú bíróság 2017. július 13-án hozott 38.P.25.872/2016/11. számú ítélete indokolásában tett megállapítást, amely szerint eredménnyel bizonyította, hogy nem volt általában elvárható a nyolcvanas években, illetve a kilencvenes évek elején annak az információnak az ismerete, hogy az azbesztkiporzás a szakértői véleményben meghatározott hatókörben és valószínűséggel, határértékre tekintet nélkül egészségkárosító hatású, halálos betegséget okozhat. Érvelése szerint tehát a perben vizsgált időszakban a felperes jogelődjének folyamatindító azbesztpozícióját nem láthatta előre, ezért hiányzik a kár és a megbetegedés közötti okozati összefüggés részét képező előre láthatóság (jogi okozatosság), vagyis az okozati összefüggés bizonyítottasága, amely a felperes terhére esik.
- [41] Állította, hogy a kár és károkozó magatartás közötti okozati összefüggés bizonyítottasága esetére is igazolta, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben „tőle” elvárható volt. A Kúria hatályon kívül helyező végzésében foglalt útmutatással kapcsolatban kifejtette: a Kúria által említett „közjogi szerepét” jogalkotással valósítja meg, viszont a Legfelsőbb Bíróság Pf.V.24.375/1998/9. számú ítélete alapján a polgári perben eljáró bíróság nem állapíthatja meg, hogy a jogalkotó a jogalkotás sérelmezett elmulasztásával jogellenességet követett el.
- [42] A kimentés körében hivatkozott arra is, hogy a perben vizsgált időszakban a munkavédelem és munkaegészségügy, valamint a környezetvédelem vonatkozásában olyan szervezeti rendszert alakított ki, ami az akkori műszaki fejlettségi szinten maximálisan biztosította a munkavállalók – köztük az üzem dolgozóinak – egészségügyi védelmét és a szabályok betartásának ellenőrzését. Utalt továbbá az igazságügyi műszaki szakértő megállapítására is, amely szerint a környezetvédelmi szervezetem keresztül rendszeresen ellenőrizte az üzem levegőszennyezését, ugyanakkor ez az ellenőrzés káros azbeszt terhelést nem állapított meg. Álláspontja szerint a kor adott színvonalán minden tőle elvárható intézkedést megtett annak érdekében, hogy azbesztózis okozta súlyos megbetegedés ne fordulhasson elő, ebből kifolyólag hiányzik a magatartásának felróhatósága.
- [43] Tévesnek tartotta a jogerős ítélet indokolása [41] bekezdésének utolsó mondata szerinti érvelést, amelyben a másodfokú bíróság a károkozó magatartás (a felperes jogelődjének megbetegedése) időpontja bizonyítási nehézségeit nem az okozati összefüggés körében értékeli (a felperes terhére), hanem ezt a kimentés, azaz a felróhatóság körébe helyezi át megállapítva, hogy az a körülmény, hogy a károkozó magatartás pontos időpontját lehetetlen megállapítani, az alperes terhére esik. Ezzel ellentétben álláspontja szerint a kárt, a károkozó magatartást és a kettő közötti okozati összefüggést a károsult felperesnek kell bizonyítania, és a bizonyítás sikertelenségének következményei is őt terhelik. Ezért kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság a régi Pp. 3. § (3) bekezdésében és 164. § (1) bekezdésében foglaltakat szerinte megsértve, jogszabálysértő módon nem értékelt a bizonyításra köteles felperes terhére a jelen perben bizonyításra szoruló tények – így a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésében írt feltételek közül az okozati összefüggés megléte – bizonyítatlan voltát, és az okozati összefüggés nem bizonyított volta ellenére jogszabálysértő módon kötelezte kártérítés megfizetésére.
- [44] Sérelmezte, hogy a halálos megbetegedést okozó azbesztszál felperesi jogelőd tüdejében való megtapadásának időpontjára nézve a perben rendelkezésre álló, egymással ellentmondásos szakértői álláspontokat az általa felajánlott bizonyítás foganatosításával nem kísérelte meg tisztázni annak ellenére, hogy a mellőzött bizonyítás foganatosításával a jelenlegi adatoknál pontosabb, konkrétabb adatok és időintervallum állna rendelkezésre. Mindezek alapján érvelése szerint a jogerős ítélet a régi Pp. 177. § (1) bekezdését és a 182. § (3) bekezdését azzal sértette meg, hogy a perben irányadó tényállás megállapításához szükséges különleges szakértelmet részben mellőzve, az egymással ellentmondásban álló igazságügyi szakértői vélemények közül egyet kiválasztva, a nyilvánvalóan fennálló ellentmondás feloldását meg sem kísérelve állapította meg az ítélet alapjául szolgáló tényállást. Hangsúlyozta: mindez azt is eredményezte, hogy az eljáró bíróságok aggályos szakvélemény alapján állapították meg a tényállást, és ezzel a régi Pp. 206. § (1) bekezdését is megsértették.
- [45] Indítványozta valamennyi érintett szakértő – részben ismételt – meghallgatását és/vagy az Egészségügyi Területen Működő Igazságügyi Szakértői Testület felülvizsgálati szakvéleményének beszerzését, arra figyelemmel, hogy az elsőfokú bíróság előtt folyamatban lévő (folyamatban volt) azbesztózissal összefüggő kártérítési perekben beszerzett igazságügyi orvosszakértői vélemények egymástól olyan eltérést mutatnak, amelyek közti ellentmondások csak ilyen módon oldhatók fel.

- [46] A felperes a felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [57] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [59] Az alperes a felülvizsgálati kérelmét lényegében három jogszabálysértésre alapította: a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésének megsértésére; arra, hogy a másodfokú bíróság a régi Pp. 3. § (3) bekezdésében és 164. § (1) bekezdésében foglaltakat megsértve nem értékelte a felperes terhére a perben őt terhelő bizonyításra szoruló tények – az okozati összefüggés megléte – bizonyítatlan voltát; továbbá arra, hogy a másodfokú bíróság az igazságügyi szakértői vélemények ellentmondásait nem tisztázva, a régi Pp. 177. § (1) bekezdésének és 182. § (3) bekezdésének sérelmével állapította meg a tényállást.
- [60] A jogi okozatosság bizonyítottsága kapcsán a Kúria utal arra, hogy az ebben az ügyben a hatályon kívül helyező végzésével – jogkérdésben is állást foglalva – már döntést hozott. Ebben megállapította, hogy az alperes azzal, hogy az ingatlan használója által az egészséget károsító légszennyező tevékenységben megnyilvánuló zavaró szomszédjogi áthatást mint az ingatlan tulajdonosa nem akadályozta meg, az ingatlanait használó gyárral szemben semmilyen módon nem lépett fel, jogellenes mulasztásával a régi Ptk. 100. §-ába ütköző módon maga is közrehatott a kár bekövetkezésében, ezért a régi Ptk. 344. § (1) bekezdése alapján a közös károkozás szabályai szerint egyetemleges felelősséggel tartozik. Ennek okán a megismételt eljárásban tényként kezelendő, hogy a felperes jogelődjét ért nem vagyoni kár az ingatlan-tulajdonos alperes szükségtelen zavarásával mint jogellenes magatartással okozati összefüggésben keletkezett [rég Ptk. 100. §, 339. § (1) bekezdés].
- [61] A hatályon kívül helyező végzéshez a régi Pp. 229. § (1) bekezdése nem fűz anyagi jogerő hatást. A Kúria azonban a Jpe.III.60.037/2022/12. számú határozatában rámutatott, hogy a Kúria egységes és egy irányba mutató gyakorlata alapján, a Kúria – a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 163. § (1) bekezdése szerinti közzétételi körbe tartozó – hatályon kívül helyező végzésében foglalt iránymutatás köti a megismételt eljárásban eljáró bíróságot. Ebből kifolyólag az esetleges felülvizsgálati eljárásban a Kúria csak azt vizsgálhatja, hogy a megismételt eljárásra utasított bíróság eleget tett-e a hatályon kívül helyező végzésben foglalt meghagyásnak, és az ügyben eljáró bíróságok a korábbi, a jogkérdést már elbírált végzésben foglaltakkal összhangban álló döntést hoztak-e. Ennélfogva a felülvizsgálati eljárásnak nem képezhetette tárgyát az okozati összefüggés fennállásának, és ennek körében – az adott ügyben alkalmazandó régi Ptk.-ban egyébként nem szabályozott – előreláthatósági klauzula alkalmazhatóságának vizsgálata.
- [62] A fentiekből következően a megismételt eljárásban azt kellett és lehetett vizsgálni, hogy az alperes a tulajdonjogából fakadó kötelezettségeit a tulajdonostól az adott helyzetben általában elvárható elővigyázatosság és ellenőrzés mellett teljesítette-e. A Kúria – ebben a vonatkozásban is egyetértve az első- és a másodfokú bíróság álláspontjával – úgy ítélte meg, hogy az alperes mint sajátos helyzetben lévő jogalany a károkozás szakértői bizonyítással igazolt időtartamában (1980–1992) elegendő ismerettel rendelkezett ahhoz, hogy megfelelő gondosságot tanúsítva felismerje: az azbeszt felhasználásával végzett cementgyártás nem csak a gyár területén veszélyes és ezáltal a környezetében élőkre is az egészséget károsító rákkeltő hatása van.
- [63] A Kúria maradéktalanul egyetértett a másodfokú bírósággal abban is, hogy az alperes felelősség alóli kimentésre felajánlott bizonyítása nem vezetett eredményre. Amint azt a másodfokú bíróság helytállóan kifejtette, ebben a tekintetben nem az állam közjogi cselekvéseit, nem az alperes fellebbezésben hivatkozott, kialakított intézményrendszert, szerveinek hatósági jogalkalmazását (ellenőrzését) kellett értékelni, hanem azokat a cselekvési lehetőségeit, amelyek az alperest az ingatlan tulajdonosaként illették meg. Az alperes sajátos jogalanyiságával kapcsolatban a Kúria hangsúlyozza – amint arra már a hatályon kívül helyező végzésben is rámutatott –, hogy a közjogi helyzetébe nem értendő bele a jogalkotási szerepe, felelősségre vonásának alapja tehát nem a jogalkotási mulasztása.
- [64] A kimentés körében az alperes által a felülvizsgálati kérelemben kifejezetten nem vitatott szakértői vélemény aggálytalanul állapította meg a környezetszennyező azbesztgyár működésének hiányosságait, amelyek az azbesztszálak az üzemben kívülre kerülését lehetővé tették. A műszaki szakvélemény alapján az alperes nem bizonyította a releváns időszakra (1980–1992) nézve azt, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, mivel az anyag ismert veszélyességére, rákkeltő tulajdonságára tekintettel elvárható volt a kiporzás csökkentéséhez, megszüntetéséhez szükséges műszaki intézkedések megtétele a munkavállalók, és közvetve a lakókörnyezet védelme érdekében is.
- [65] Az alperes cselekvési lehetőségeivel összefüggésben mindenben helytállóan állapította meg azt is a másodfokú bíróság, hogy az adott esetben a régi Ktv. 38. §-ára tekintettel az alperes tulajdonosi felelősségét szigorúan kellett vizsgálni, amelynek keretei között a felróhatóság alól nem tudta magát kimenteni. A Kúria már a hatályon kívül helyező végzésben rámutatott arra, hogy az emberi környezet fokozott védelme a kimentés szempontjából mindenkor megköveteli a magasabb, egyúttal szigorúbb mérce alkalmazását. Az 5/2022. (IV. 14.) AB határozat [82] és [84] bekezdésekben foglalt indokokra tekintettel nem lehet vitás az sem, hogy az állam mint tulajdonos a rendszerváltást megelőző állami tulajdon dominanciájára tekintettel polgári jogi felelősséggel is tartozik a tulajdonában lévő ingatlanon, az ingatlan kezelője által folytatott, nyilvánvaló környezetszennyező tevékenységgel okozott kárért.
- [66] Az alperesnek a másodfokú bíróság ítéletében ismertetett és helyesen mérlegelési körébe vont jogszabályi környezetben [állami vállalatokról szóló 1977. évi VI. törvény, az állami tulajdonban álló ingatlanok kezeléséről szóló 9/1969 (II. 9.) Korm. rendelet, valamint a földről szóló 1987. évi I. törvény] tehát kétségtelenül lehetősége volt arra, hogy az ingatlant kezelő állami vállalat tevékenységét – akár az állami vállalat

- megszüntetése, akár a kezelői jogot visszavonása útján – befolyásolja, így rendelkezhetett volna a régi Ptk. 100. §-át sértő, az egészséget veszélyeztető, környezetszennyező tevékenység megszüntetése érdekében. Az alperes azonban mint tulajdonos az ingatlan kezelő állami vállalat környezetszennyező tevékenységével kapcsolatban a rendelkezésre álló tulajdonosi eszközökkel nem élt. A környezetszennyezés megszüntetésére irányuló tulajdonosi intézkedést nem állított, illetve nem bizonyított még a felülvizsgálati kérelmében sem; annak ellenére, hogy nemzetközi és hazai szabályok alapján is ismert volt számára az azbeszt rákkeltő hatása, a peradatok szerint a zártkörűséget a technológiában soha nem tudták elérni.
- [67] A Kúria úgyszintén egyetértett a másodfokú bírósággal abban is, hogy az alperes nemzetközi, EGK szabályozásra, kiépített intézményrendszerre, a tudomány fejlődésére, az állami határértékekre hivatkozása nem ad alapot a kimentésre az őt terhelő, a fentiekben ismertetett szigorúbb felelősség fényében. Mindezek alapján az alperes a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésének alkalmazásában nem tudta kétséget kizáróan bizonyítani, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható és emiatt felróhatóság nem terheli.
- [68] Bár az alperes helyesen hivatkozott arra, hogy a megismételt eljárásban felajánlott bizonyítás a tényállás eltérő tartalmú megállapítását is eredményezheti, a rendelkezésre álló adatok azonban nem cáfolják, hogy az 1980-tól 1992-ig terjedő időtartam minősül a károkozás releváns időszakának: ekkor történt a felperes jogelődjét ért károkozás, vagyis az azbeszt szennyeződés beleegyezése. Mindazonáltal ennek az időtartamnak a meghatározása nem az okozatosság, hanem a felróhatóság alóli kimentés körében bír jelentőséggel. A felróhatóság szempontjából kell ugyanis értékelni azt, hogy a károkozás időpontjához képest – azaz a releváns időszakon belül – az alperes mit láthatott előre, milyen ismeretekkel rendelkezett az azbeszt felhasználásának hatásairól. A felróhatóság törvényi vélelmével szemben mindezekre tekintettel lehet megítélni azt, hogy úgy járt-e el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.
- [70] A felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja [régi Pp. 272. § (2) bekezdés]. Ezeknek az együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt pedig a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti [1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. és 6. pont]. Erdemben csak azok a hivatkozások vizsgálhatók, amelyek esetében a régi Pp. 272. § (2) bekezdésében meghatározott tartalmi követelmények maradéktalanul teljesülnek (Pfv.V.20.301/2015/6., megjelent: BH2015. 307.; Pfv.I.20.259/2019/6.; Pfv.II.20.343/2022/9.). Az alperes a felülvizsgálati kérelmében csak általánosságban hivatkozott a szakvélemény ellentmondásosságára. Ezzel szemben a felülvizsgálati eljárásban, annak rendkívüli perorvoslati jellegére tekintettel az alperesnek konkrétan meg kellett volna jelölnie az állított jogszabálysértés indokait, nem elegendő visszautalni a korábbi beadványaira (Kúria Pfv.21.483/2013/8.; Jpe.60.004/2023/7. [45]). Mindezek hiányában a Kúria az alperes szakértői véleménnyel szemben felhozott kifogásait sem találta megalapozottnak.
- [71] Miután az alperesnek a kárfelelősség alóli kimentésre irányuló bizonyítása nem járt eredménnyel, mindkét fokú bíróság jogszabálysértés nélkül kötelezte az alperest a felperes jogelődje halálos kimenetelű egészségkárosodására tekintettel megállapított összegű nem vagyoni kártérítés megfizetésére. Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- (Kúria Pfv.VII.21.068/2022/5.)
- ## 218A házastársak közös végrendeletébe foglalt egyoldalú visszavonás tilalma a túlélő házastársa hagyatékát megöröklő házastársat is köti [2013. évi V. törvény (Ptk.) 7:73. § (3) bek.].
- ### A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás
- [1] D. I. örökgyó és házastársa, M. A. (a továbbiakban: házastárs) 2014. október 13-án a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 7:23. §-a szerint teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt közös végrendeletet tettek, amelyben valamennyi ingó és ingatlan vagyonukra egymást kölcsönösen általános örökösként, a felpereseket pedig helyettes örökösként jelölték meg. A végrendelet 10. pontja szerint a közös végrendelet egyoldalúan nem vonható vissza. A házastárs 2019. március 18-án bekövetkezett halála után hagyatékát túlélő házastársának mint végrendeleti örökösnek – a hagyatéki tárgyaláson kötött egyezség alapján – 5/6 részben adta át a közjegyző, a fennmaradó 1/6 részt pedig a leszármazója szerezte meg.
- [2] Az örökgyó a 2019. december 18-án kelt írásbeli magánvégrendeletében örökösként az I. rendű felperest, valamint az alpereseket jelölte meg, megelőző, „halál esetére tett ígéretét, nyilatkozatát, illetve intézkedését” pedig hatálytalanannak nyilvánította. Az örökgyó 2020. augusztus 28-án bekövetkezett halála után a közjegyző a hagyatékot ideiglenes hatállyal – mivel a felperesek annak érvényességét vitatták – a 2019. december 18-i végrendelet szerint adta át.
- ### A kereseti kérelem és az alperesek védekezése
- [3] A felperesek keresete az örökgyó 2019. december 18-i végrendelete érvénytelenségének megállapítására irányult, álláspontjuk szerint ugyanis a közös végrendelet egyoldalú visszavonására irányuló tilalom a túlélő házastársat is köti, ezért újabb végrendelet tételével sem hatálytalaníthatja a közös végrendeletet. Nézetük szerint az örökgyó végrendelete az elhunyt házastársa végakarátát is sérti, a közös végrendelet végső célja ugyanis a felperesek örökössé tétele volt, amit az utóbb készült végrendelet meghiúsított.
- [4] Az alperesek a kereset elutasítását kérték. A végrendelet érvényessége tekintetében arra

hivatkoztak, hogy a közös végrendelet egyoldalú visszavonásának tilalma csak mindkét fél életében fennálló korlát, a házastárs halálával ez a tilalom megszűnt: az örökhagyó házastársa hagyatékát megörökölte, vagyonáról pedig a törvény biztosította végrendelezési szabadság keretei között rendelkezett.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [5] Az elsőfokú bíróság a kiegészített ítéletével a keresetet elutasította. Döntését a végrendelet érvénytelensége tekintetében azzal indokolta, hogy a Ptk. 7:43. § (3) bekezdésébe foglalt egyoldalú visszavonási tilalom a végrendelezők életében megtett nyilatkozatokra vonatkozik, a túlélő házastárs azonban nincs elzárva attól, hogy a közös végrendelettel eltérő tartalmú végintézkedést tegyen. Az örökhagyó 2019. december 18-i végrendelete felülírta a közös végrendeletet, ezért a hagyatékot ez utóbbi végintézkedés szerint kell átadni. Utalt arra, hogy a felperesek a közös végrendelet értelmében is csak helyettes, nem pedig utóörökösök, az örökhagyó öröklésével helyettes örökösi pozíciójuk megszűnt.
- [6] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság megváltoztató ítéletével megállapította az örökhagyó 2019. december 18-án kelt végrendelete érvénytelenségét. A közös végrendelet jogintézményét elemezve a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságtól eltérő következtetésre jutott: közös végrendelet esetén a házastársak akkor is egymásra tekintettel végrendeleznek, ha a rendelkezésük nem a másikuk javára szól, ezért a visszavonás is csak közösen vagy akkor lehetséges, ha a másik félnek is módjában áll saját végintézkedését visszavonni. A kifejtettek alapján a Ptk. 7:43. § (3) bekezdés szerinti rendelkezés a házastársakat nem csupán életükben köti: a túlélő házastárs sem élhet az egyoldalú visszavonás jogával. Az adott esetben a házastárs az örökhagyó végintézkedésének ismeretében, azzal végrendelezett az örökhagyó javára, hogy helyettes örökösként mindketten a felpereseket jelölik meg és a végrendeletét az örökhagyó egyoldalúan nem vonja vissza. A kifejtettek miatt az örökhagyó eltérő tartalmú végrendelete a házastárs végintézkedési szabadságát sérti. Hangsúlyozta a másodfokú bíróság: a Ptk. 7:43. § (3) bekezdésében a törvény maga teszi lehetővé, hogy a közösen végrendelezők végintézkedési szabadságukat korlátozzák, e korlátoktól egyikük esetében sem lehet eltérni, ezt a házastárs halála után bekövetkező esetleges változások sem indokolják. Rámutatott, hogy a felperesek helyettes örökösi pozíciója sem szűnt meg az örökhagyó öröklésével, őket ugyanis a közös végrendeletben ő is helyettes örökösnek nevezte meg.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [7] A jogerős ítélet ellen felülvizsgálattal élő I. rendű alperes annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti a Ptk. 7:1. §-át, a Ptk. 7:10. §-át, a Ptk. 7:27. § (1) bekezdését, a Ptk. 7:41. § (2) bekezdését és a Ptk. 7:43. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezéseket. Hangsúlyozta: a közös végrendelet az örökhagyó

öröklésével a rendeltetését betöltötte, a házastárs végakarata teljesült, a helyettes örökös nevezése pedig nem váltott ki joghatást. A házastársak egyikének halálával a végrendelet „közös” jellege megszűnik, ezért kikerül a visszavonást tilalmazó szabályok hatálya alól, így nem volt akadálya annak, hogy az örökhagyó újabb végrendeletet tegyen. A másodfokú bíróság ellentétes döntése álláspontja szerint a Ptk. 7:43. § (3) bekezdését és a Ptk. 7:10. §-át sérti, indokolatlanul korlátozza a túlélő házastárs végrendelezési szabadságát, hangsúlyozva, hogy a házastárs halála után az „egyoldalú” visszavonás tilalma nem is értelmezhető. Nézete szerint téves következtetés, hogy az örökhagyó újabb végrendelete elhunyt házastársa érdekeit sérti: hagyatéka a végrendeleti akaratának megfelelően az örökhagyóra háramlott.

- [8] A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult. Rámutattak, hogy a végrendelezési szabadság korlátozását a Ptk. kifejezett rendelkezése teszi lehetővé, ami nem csupán mindkét fél életében érvényesül, az ellentétes értelmezésüket az alperesek nem támasztották alá. Érveik szerint nem lehet eltekinteni attól, hogy a felek a közös végrendeletet egymásra és egymás végintézkedésére tekintettel tették, az alperesek jogértelmezése a házastárs végintézkedési szabadságát sérti. Hangsúlyozták, hogy a végrendelező halála a közös végrendeletet sem teszi hatálytalanná, az abba foglalt visszavonási tilalom is hatályban marad.
- [9] A felperesek utaltak arra, hogy a körülmények utólagos megváltozására, „feltételezett életviszonyokra” történő hivatkozás felülvizsgálat alapja nem lehet.
- [10] A Kúria a felülvizsgálatot végzésével engedélyezte.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [11] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [12] A felülvizsgálati kérelem elbírálása körében a Kúriának jogkérdésről kellett állást foglalni: arról, hogy a házastársak közös végrendeletébe foglalt „egyoldalú visszavonási tilalom” [Ptk. 7:43. § (3) bekezdés] a közösen végrendelező házastársakat csak mindkettejük életében, vagy bármelyikük halála esetére is köti.
- [13] A Kúria előjáróban rámutat, hogy a házastársi közös végrendelet a Ptk. új, bár a magyar jogrendszerben nem előzmény nélküli jogintézménye: jogtörténeti előképét az 1928. évi magánjog törvényjavaslat (a továbbiakban: Mtj.) tartalmazta (Mtj. 1963–1967. §), részletes eligazítást adva arra az esetre is, amikor a közös végrendelet alapján öröklő házastárs utóbb a közös végrendeletet visszavonó nyilatkozatot tesz.
- [14] A Ptk. ehhez hasonló részletszabályokat nem tartalmaz, csupán az egyoldalú visszavonás kategorikus tilalmának két esetét: az egyoldalú visszavonás végrendeletben történő kizárását és a másik végrendelező értesítésének hiányát rögzíti [Ptk. 7:43. § (3) bekezdés]. Az elsőfokú bíróság lényegében a törvényszöveg nyelvtani értelmezése alapján – amely szerint az „egyoldalú visszavonás” csak abban az esetben értelmezhető, ha mindkét örökhagyó él – tekintette érvényesnek az örökhagyó végrendeletét és utasította el a keresetet, míg a másodfokú bíróság a házastársi közös végrendelet

- jogintézményét elemezve jutott ellentétes következtetésre.
- [15] A Kúria a felülvizsgálat tárgyát képező jogkérdésben a másodfokú bíróság értelmezését tartja helyesnek a következők szerint. A Ptk. 7:23. § (2) bekezdése – a közös végrendelet Ptk. 7:23. § (1) bekezdésébe foglalt általános tilalmának rögzítése után – kivételes lehetőségként szabályozza a házastársaknak az életközösség fennállása alatt készített közös végrendeletét. E fogalmi alapvetésből egyértelmű, hogy a jogalkotó kizárólag a végrendeletek között fennálló házassági életközösség esetére biztosítja a közös végrendelet készítését, és ebből adódik a végrendelet készítése formai lényegi sajátossága is: a végrendelet készítése szabályokat átszínező, a házassági életközösségre és az annak alapján keletkező vagyontársaságra vonatkozó speciális vagyoni jogi környezet.
- [16] A Ptk. családjogi könyve azt a szubszidiárius szabályt rögzíti, hogy – házassági vagyoni jogi szerződés eltérő rendelkezése hiányában – a házastársak között a házassági életközösség időtartamára házastársi vagyontársaság, ún. törvényes vagyoni jogi rendszer keletkezik [Ptk. 4:34. § (2) bekezdés], amiből az is következik, hogy a törvény a házassági vagyoni jogi viszonyok rendezése körében elsődlegesnek a felek megegyezését, a vagyoni jogi szerződést tekinti. A Ptk. azt is rögzíti, hogy a vagyontársaság fennállása alatt a házastársak a közös vagyontól csak együttesen – vagy a másik házastárs hozzájárulásával – rendelkezhetnek, és bármelyik házastárs közös vagyont érintő visszerterhes szerződését a másik házastárs hozzájárulásával kötöttnek kell tekinteni [Ptk. 4:45. § (1) bekezdés és Ptk. 4:46. § (1) bekezdés]. A törvényi szabályozás alapján a jogalkotói szándék egyértelmű: közös vagyontársaságról a felek – a vagyontársaságra irányadó vagyoni jogi rendszerre is kiterjedően – közösen rendelkezhetnek, vagyoni jogi szerződésükben haláluk esetére is nyilatkozhatnak, utóbbira a közös végrendelet Ptk.-beli szabályait kell alkalmazni (Ptk. 4:68. §).
- [17] A Ptk. idézett családjogi rendelkezései jelentik a közös tulajdon általános magánjogi szabályaitól a közösen közös – házassági életközösséggel keletkező – tulajdonközösség jogi kereteit, melyben a közös vagyont tekintetében a házastársak együttes – tényleges vagy vélelmezett – rendelkezése az alapvető. A közös vagyont védő effajta szigorúság másfelől a házastársak nagyfokú szabadságával párosul: maguk határozhatják meg a házassági vagyontársaságra irányadó vagyoni jogi rendszert, olyannyira, hogy a szerződésükben haláluk esetére is rendelkezhetnek a közös végrendelet szabályai szerint, annak az egyoldalú visszavonását is kizárhatják. A Ptk. szabályai a fentiek értelmében közvetlenül átvezetnek a házastársi közös végrendelet jogintézményéhez, nem hagyva kétséget afelől, hogy a Ptk. öröklési könyvében (Hetedik Könyv) szabályozott jogintézmény értelmezésénél a családjogi könyv (Negyedik Könyv) szabályai nem hagyhatók figyelmen kívül. Ezt a kapcsolatot erősíti a Ptk. 7:23. §-a is, amikor a közös végrendelet fogalmi elemeként határozza meg a házassági életközösség fennállását [Ptk. 7:23. § (2) bekezdés].
- [18] Az öröklési jog valóban minden végrendelet készítővel rendelkező jogalany számára biztosítja a végrendelet készítés szabadságát (Ptk. 7:10. §), a családjogi szabályok viszont korlátozzák a házastársak vagyoni rendelkezési jogát: elsődlegesnek az együttes rendelkezést tekintik, ugyanakkor az egyoldalú rendelkezéshez kötődik a házastárs vélelmezett hozzájárulása. A közös végrendelet jogintézményében jelen van tehát az öröklési jog által biztosított végrendelet készítés szabadság és a Ptk. családjogi könyvében szabályozott, a házastársi vagyontársaság tartamára irányadó vagyoni jogi rendszer megválasztásának, vagyoni jogi szerződés kötésének szabadsága, amelyben a házastársak haláluk esetére is rendelkezéseket, ezeken belül korlátozásokat tehetnek. Ennek megfelelően élet- és vagyontársaságuk védelme érdekében haláluk esetére is kifejezésre juttathatják a közös rendelkezés elsődlegességét, például a közös végrendelet egyoldalú visszavonásának tilalmával.
- [19] Nem vitás, hogy a közös végrendelet tárgya nem kizárólag a vagyontársaság körébe tartozó vagyontárgy lehet, de ahhoz sem férhet kétség, hogy a közös végrendeletüket az életközösségre és az életközösség ideje alatt köztük fennállt vagyontársaságra tekintettel alkotják meg a felek, ily módon a közös végrendelet jogi lényegét tekintve több mint két személy egy okiratra foglalt végrendelete, vagy két önálló végrendelet együttese: nem hagyható figyelmen kívül, hogy a házastársak e végrendeletüket az élet- és vagyontársaság szabályainak alárendelve, az együttes rendelkezés elvét követve teszik meg.
- [20] Mindezek miatt az I. rendű alperes Ptk. 7:43. § (3) bekezdésére vonatkozó érvelésével szemben – amely szerint az „egyoldalú” visszavonás csak a másik végrendelet készítő fél életben léte esetén értelmezhető – az egyoldalú visszavonás tilalmát a családjogi szabályok tükrében elemezve az a helyes értelmezés adódik, hogy a tilalom a túlélő házastárs esetében is fennáll. Az „egyoldalúság” ugyanis ebben a relációban a végrendelet készítő feleknek egymásra és a közös rendelkezésük alatt álló, a végrendelet tárgyát képező vagyontársaságra vonatkozó rendelkezését érinti. Amennyiben a házastársak a közös vagyontól közösen rendelkeztek és az egyoldalú visszavonás tilalmát is vállalták, az a hagyatéki vagyonná váló közös vagyont tekintetében a túlélő házastársat továbbra is köti, a házastárs halála esetén – mivel az együttes visszavonás már nem lehetséges, az egyoldalú visszavonást pedig kizárták – nem tehet a közös végrendelet hatályát megszüntető újabb végrendeletet. Az egyezmény tartalmú helyettes örökös nevezésre is tekintettel csak ily módon nem sérül az elhunyt házastárs végakarata, amely az adott esetben arra irányult, hogy az örökhagyó halála után a „közös” hagyatéket a felperesek örököljék. A közös végrendelet 9. pontja kifejezetten alátámasztja ezt az értelmezést, hiszen meghagyja, hogy az utóbb elhunyt örökhagyó eltemetéséről a felpereseknek mint helyettes örökösöknek kell gondoskodniuk.

- [21] A kifejtettek alapján a másodfokú bíróság jogértelmezése volt a helyes, ennek megfelelően jogszabálysértés nélkül adott helyt jogerős ítéletével a keresetnek, ítéletét ezért a Kúria hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv. VII.20.985/2022/5.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM GAZDASÁGI SZAKÁG

219I. A Brüsszel Ia. rendelet 17. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az olyan természetes személy, aki egy brókercéggel kötött, az árfolyam-különbözeti szerződésekhez hasonló szerződés alapján a forex (foreign exchange) nemzetközi devizapiacra ügyleteket hajt végre e brókercéggel közvetítésével, akkor minősül „fogyasztónak”, ha ez a szerződéskötés nem tartozik e személy szakmai tevékenységébe. Önmagában az a tény, hogy a felek között létrejött szerződés célja devizakereskedelmi tevékenység lebonyolítása és a forex ügyletek révén nyereségszerzésre törekvés, nem zárja ki a fél fogyasztói minőségének megállapítását [1215/2012/EU rendelete (Brüsszel Ia. rendelet) 4. cikk, 17. cikk (1) bek., 18–19. cikk; 593/2008/EK rendelete (Róma I. rendelet) 3. cikk (5) bek., 4. cikk (1) bek. h) pontja, 6. cikk (1)–(3) bek., 10. cikk (2) bek.; 93/13/EGK irányelve 3. cikk (1) bek.; 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (Nmjtv.) 5. § (1) bek.].

II. A különbözetre vonatkozó pénzügyi szerződések mint pénzügyi eszközök nem tartoznak a Róma I. rendelet fogyasztói szerződésekre vonatkozó 6. cikkének hatálya alá.

- A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás**
- [1] A közgazdász egyetemi hallgató felperes 2014 augusztusától 2015. január 23-ig devizatőzsdé kereskedelmi tevékenységet végzett, pénzügyi eszközökkel kereskedett az alperessel kötött szerződés alapján, az alperes által biztosított honlap felületen keresztül. Az alperes a felperes nevére szóló nyolc bankszámlán a pénzügyi mozgásokat nyilvántartotta és jóváírta. A bankszámlákon tartotta nyilván a bónuszt (a kereskedést elősegítő ingyenes juttatást), a nyereséget és a veszteséget. A bankszámlák egyikén nyereség keletkezett, és a felperes 2015. január 23-án 10 352 euró összegre kiutalási kérelmet nyújtott be az alperesnél, aki azt először elfogadta, majd megtagadta. Arra hivatkozott, hogy a kiutalást kért összeg nem a felperes nyeresége, hanem az általa juttatott bónusz összege, amely nem váltható át készpénzre.

- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [2] A felperes módosított keresetében 10 352 euró és késedelmi kamatai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Állította, hogy az alperessel online szerződést kötött devizapárokkal történő kereskedésre, és a szerződés megkötése a Trading Terms and Conditions (a továbbiakban: TTC) elfogadásával megtörtént, amelynek alapján az alperes által biztosított felületen utasításokat adott a kereskedésre. Hivatkozása szerint az egyik számlán nyereség keletkezett, amelynek kiutalására az alperes köteles. A követelés jogcímeiként elsődlegesen a szerződés teljesítését, másodlagosan a szerződésszegéssel okozott kár megtérítését jelölte meg.

- [3] Az alperes ellenkérelmében elsődlegesen a magyar bíróság joghatóságának hiányára hivatkozással a per megszüntetését kérte. Érvelése szerint a felperes nem tekinthető fogyasztónak, és ezért az Európai Parlament és a Tanács 2012. december 12-i 1215/2012/EU rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (a továbbiakban: Brüsszel Ia. rendelet) 4. cikke értelmében a szerződés nem fogyasztói szerződés. Erdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Előadta, hogy a felek jogvitájában a ciprusi anyagi jog szabályai alkalmazandók, amelyre vonatkozóan a felperes által is elfogadott Általános Kereskedelmi Feltételek egyértelmű kikötést tartalmaznak. Álláspontja szerint a felperesnek nyeresége nem keletkezett, az általa ingyenesen juttatott bónuszt és bankszámlákat ugyanis összevontan kell vizsgálni, és ez alapján kell a fizetést teljesíteni. Hivatkozott továbbá arra, hogy a felperes tiltott kereskedelmi tevékenységet folytatott, hedzselt, vagyis az árfolyam-különbözetre vonatkozó kereskedés során egyidejű ellentétes utasításokat adott, amely ellentétes a szerződéssel.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [4] Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperest 10 352 euró és annak 2015. január 24-től számított, az Európai Központi Bank fő refinanszírozási műveleteinél alkalmazott kamatláb szerinti késedelmi kamata felperes javára való megfizetésére kötelezte, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [5] Az alperes alaki védekezését illetően utalt a másodfokú bíróság korábbi végzésére, amellyel a per megszüntetését mellőzte, és megállapította a magyar bíróság joghatóságát.
- [6] Megállapította, hogy a felek szerződésére a magyar jog, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:272. §-a és 6:281. §-a alkalmazandó. Ezt azzal indokolta, hogy az Európai Parlament és a Tanács 2008. június 17-i 593/2008/EK rendelete a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (a továbbiakban: Róma I. rendelet) 3. cikk (5) bekezdésére, 4. cikk (1) bekezdés h) pontjára és 10. cikk (2) bekezdésére figyelemmel a fogyasztónak minősülő, magyarországi szokásos tartózkodási hellyel rendelkező felperes érdekeivel ellentétes az alperesnek az a magatartása, amely a ciprusi jogot teszi a felek által alkalmazandó joggá úgy, hogy annak megismerésében a felperes korlátozott lehetőséggel rendelkezik.
- [7] Az ügy érdemében abból, a felek között nem vitásnak tekintett tényből indult ki, hogy a felperes devizapárokkal kereskedett, amelyhez az alperes biztosított online felületet és bankszámlavezetést a felperes javára. A felek között létrejött szerződést átípus szerződésnek minősítette, amely a bizományosi szerződés és a megbízási szerződés

- elemeit egyaránt tartalmazta, és amelyhez kölcsönszerződés is kapcsolódott. Részletesen ismertette, hogy az egyes bankszámlákon az alperes a felperes részére mekkora összegű bónuszt biztosított, és azokon a felperesnek milyen mértékű vesztesége, illetve nyeresége keletkezett. Kiemelte, hogy a bónusz kiutalása bankszámlánként történt, és ezért annak levonására is csak bankszámlánként jogosult az alperes. Ennek figyelembevételével arra a következtetésre jutott, hogy a bankszámlák egyikén megjelent, a keresetben meghatározott összegű nyereséget az alperes köteles kiutalni a felperesnek. Az alperes részéről bizonyítatlannak találta az általa állított hedzselést. Ennek indokaként azt jelölte meg, hogy az üzletszabályzat csak ugyanazon személy ellentétes biztosítási, kockázatkizáró kereskedelmi tevékenységét minősíti csalárdnak, és ezért nem volt jelentősége annak, hogy a felperes és a perben nem álló harmadik személy végeztek-e ilyen tevékenységet.
- [8] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [9] Az alperes változatlanul fenntartott permegszüntetés iránti kérelmével kapcsolatban utalt a korábbi végzésének indokaira. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-464/01., C-208/18. és C-500/18. számú döntései alapján megállapíthatónak tartotta, hogy a szerződéskötés nem tartozott a felperes szakmai tevékenységébe, míg az alperes által a joghatósággal összefüggésben megjelölt további szempontok irrelevánsak voltak.
- [10] Egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a felek jogviszonyának elbírálására a magyar jogot kell alkalmazni, de az elsőfokú bíróság által e körben kifejtett jogi indokokat nem osztotta. Arra a meggyőződésre jutott, hogy az adott esetben a Róma I. rendelet nem alkalmazható, a pénzügyi eszközöknek minősülő, a különbözetre vonatkozó pénzügyi szerződések ugyanis nem tartoznak annak hatálya alá. Ehelyett a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, Rómában, 1980. június 19-én aláírásra megnyitott egyezmény és jegyzőkönyvei, valamint az azokat módosító egyezmények, továbbá a Ciprusi Köztársaságnak, a Cseh Köztársaságnak, az Észt Köztársaságnak, a Lengyel Köztársaságnak, a Lett Köztársaságnak, a Litván Köztársaságnak, a Magyar Köztársaságnak, a Máltai Köztársaságnak, a Szlovák Köztársaságnak és a Szlovén Köztársaságnak az említett egyezményhez és jegyzőkönyveihez történő csatlakozásáról szóló, Brüsszelben, 2005. április 14-én aláírt egyezmény kihirdetéséről szóló 2006. évi XXVIII. törvényt tartotta szükségesnek alkalmazni. Az e törvénnyel kihirdetett egyezmény (a továbbiakban: Római Egyezmény) 5. cikk (2) bekezdésében írt azt a feltételt, amely szerint a másik fél vagy annak képviselője a fogyasztó megrendelését ezen országban vette át, a felek által sem vitatottan fennállónak tekintette. Emellett hivatkozott a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelvének 3. cikk (1) bekezdésére és az EUB annak értelmezéséről szóló C-191/15. számú határozatára. Figyelembe vette továbbá, hogy a felperes a perben hivatkozott az alkalmazandó jogra vonatkozó szerződéses kikötés semmisségére. Mindebből azt a következtetést vonta le, hogy a felek jogviszonyára a fogyasztó szokásos tartózkodási helye szerinti jog, azaz a magyar jog az irányadó.
- [11] Egyetértett az elsőfokú bíróságnak azzal a jogi álláspontjával, hogy a felek között létrejött szerződés a TTC-ben foglalt, online megkötött szerződés. Az elsőfokú bíróságtól eltérően azonban azt állapította meg, hogy a szerződés nem a Ptk.-ban nem nevesített, atipikus szerződés, hanem a különbözetre vonatkozó pénzügyi szerződés, ún. forex ügylet. A felperes részéről okirattal bizonyítottan tartotta, hogy az egyik számlán nyereség keletkezett, amelynek kiutalását az alperes vállalta.
- [12] Utalt arra, hogy bár a felperes személyes meghallgatása valóban nem történt meg, de a felperes a perben írásbeli nyilatkozatot tett. Tévesnek nevezte az alperesnek azt az állítását, hogy a felperes nyilatkozata bizonyítékként lett volna értékelhető, és ezzel kapcsolatban hivatkozott a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 163. § (2) bekezdésére és 169. §-ára.
- [13] Elfogadta az alperesnek azt a fellebbezési érvelését, hogy a bónuszok összege összevonható és a számlákat egységesen kell kezelni. Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a bónusz levonására vonatkozó szerződéses előírások csak lehetőséget és nem kötelezettséget jelentenek az alperes számára. Ehhez képest értékelte, hogy az alperes 2015-ben a felperest a keresetben követelt összeg kiutalásáról tájékoztatta, amely nyilatkozat kötötte, e kötelezettségét mégsem teljesítette.
- [14] Rámutatott: a kiutalás megtagadásához az alperes részéről szükséges volt annak bizonyítása, hogy a hedzselés ténylegesen megtörtént, és noha az alperes ezzel tisztában volt, az állítását nem bizonyította. Ezzel összefüggésben utalt a Ptk. 6:104. § (1) bekezdés *a)* és *i)* pontjára, valamint arra is, hogy a felperes hivatkozott a Bónusz Szabályzat idevágó kikötésének semmisségére, és azt a Ciprusi Köztársaság Energetikai, Kereskedelmi, Ipari és Idegenforgalmi Minisztériuma határozatában tisztességtelennek minősítette. Annak is jelentőséget tulajdonított, hogy az alperes a 2015. évi kötelezettségvállalásában a hedzselés gyanújára nem utalt, és amiatt levonást nem érvényesített.
- [15] Mindezek alapján megállapította, hogy az alperes a felek közötti szerződést nem teljesítette, a felperesnek a szolgáltatás teljesítésére a Ptk. 6:58. §-a szerint jogosultsága áll fenn, és azt az alperesnek a Ptk. 6:34. §-a alapján teljesítenie kell.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [16] A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben elsődlegesen annak hatályon kívül helyezését és a per megszüntetését, másodlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett a kereset elutasítását kérte.
- [17] Megsértett jogszabályhelyként az elsődleges kérelme tekintetében a régi Pp. 130. § (1) bekezdés *a)* pontját és 157/A. § (1) bekezdés *b)* pontját, a másodlagos kérelme vonatkozásában a régi Pp. 206. § (1) bekezdését és a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Nmjt.) 8. § (1) bekezdését jelölte meg.
- [18] Kiemelte, hogy a per során mindvégig következetesen hivatkozott a bíróság joghatóságának

- hiányára. Előadta, hogy a felperes által végzett tevékenység – a felperes és a perben eljáró bíróságok szóhasználata szerint is – kereskedésnek, illetve kereskedelmi tevékenységnek minősül. Éppen ezért állította, hogy a szerződés fogalmilag nem minősülhet a Brüsszel Ia. rendelet értelmében fogyasztói szerződésnek. Lényegesnek tartotta, hogy az EUB gyakorlata szerint a fogyasztói szerződés fogalmát a nemzeti jogtól függetlenül, a Brüsszel Ia. rendelet 17. cikkében foglalt különös joghatósági szabályokat pedig megszorítóan kell értelmezni, és az nem a fogyasztó személyes körülményeitől, hanem a jogvita alapját jelentő szerződés céljától és a szerződéskötő feleknek az abban betöltött szerepétől függ. Egyértelműnek tartotta, hogy a felek között létrejött szerződés célja devizakereskedelmi tevékenység támogatása, lebonyolítása volt. Meglátása szerint tény, hogy a felperes a szerződést szakmai tevékenységi körén kívül eső, kizárólag nyereségszerzési célból kötötte meg, és ezért fogyasztónak, azaz végfelhasználónak semmiképpen sem tekinthető.
- [19] A másodfokú bíróságnak az alkalmazandó anyagi jogra vonatkozó indokait hiányosnak, homályosnak és teljes mértékben tévesnek tartotta. Azokkal szemben továbbra is állította, hogy a per elbírálása során a ciprusi anyagi jog szabályai alkalmazandók. Ezt azzal indokolta, hogy egyrészt a felperes által is elfogadott Általános Kereskedelmi Feltételek ezzel kapcsolatban egyértelmű kikötést tartalmaznak, másrészt az általa nyújtott szolgáltatási tevékenység egyetlen eleme sem köthető Magyarországhoz. Ennélfogva a jogerős ítélet teljes indokolását tévesnek nevezte, mert az nem az alkalmazandó ciprusi anyagi jog szabályain alapul, és a külföldi jog tartalma megállapításának elmulasztása miatt a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését tartotta indokoltnak. Álláspontja szerint ezzel az eljárás szabálysértéssel a másodfokú bíróság az érdemi védekezés lehetőségétől megfosztotta, és a per tisztességes lefolytatásához való joga is sérült.
- [20] Változatlanul hiányolta a precízen kidolgozott kereseti kérelmet, és utalt arra, hogy ezt az álláspontját az elsőfokú bíróság is osztotta, amikor erről a feleket tájékoztatta, továbbá a felperest figyelmeztette arra, hogy távolmaradása esetén a bizonyítatlanság következményeit a terhére értékeli. Sérelmezte, hogy a felperes személyes meghallgatása elmaradásának következményeit a másodfokú bíróság nem értékelté. Érvelése szerint a felperes személyes meghallgatását az általa előterjesztett írásbeli nyilatkozat nem pótolta, és anélkül a perben releváns információk nem váltak megismerhetővé. A perben alapvető jelentőségű kérdésnek tartotta, hogy a következetes állítása szerint nem végzett értékesítést a felperes nevében és javára, a felperes mindig saját döntése alapján, a saját kockázatára kereskedett. Hivatkozása szerint pedig ennek vitatása esetén szükség lett volna a felek nyilatkozattételre való felhívására, bizonyítás lefolytatására a felperes személyes meghallgatásával.
- [21] A másodfokú bíróságnak a hedzseléssel kapcsolatos megállapításával sem értett egyet, és hangsúlyozta: nem szükséges bizonyítania a visszaélésszerű kereskedést, a felperes által elfogadott Kereskedelmi Feltételek alapján már a pusztán gyanú is lehetővé teszi a profit elvonását. Álláspontja szerint ezért jogszerűen tagadhatta meg a bónusz kiutalását.
- [22] Mindezek miatt hivatkozott arra, hogy a másodfokú bíróság az ítéletét bizonyítatlan tényekre alapította, és a bizonyítékokat tévesen, kirívóan okszerűtlenül mérlegelte.
- [23] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [24] A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint megalapozott.
- [25] A Kúria a régi Pp. 275. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálati kérelem keretei között eljárva, a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet sérti a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Nmjtvr.) 5. § (1) bekezdését.
- [26] Az alperes az elsődleges kérelmében az eljárás korábbi szakaszaiban előterjesztett joghatósági kifogásának indokait ismételte meg. E körben megsértett jogszabályhelyként a régi Pp. 130. § (1) bekezdés a) pontját is feltüntette. Az itt meghatározott abszolút perakadály azonban akkor áll fenn, és arra tekintettel a régi Pp. 157. § a) pontja szerint a pert akkor kell megszüntetni, ha megállapítható, hogy a perre a magyar bíróság joghatósága a törvény vagy nemzetközi egyezmény rendelkezése alapján kizárt. A magyar bíróság joghatóságának kizártsága hiányában a per az említett okból nem szüntethető meg. Ha azonban ilyen esetben a magyar bíróság joghatósága egyetlen joghatósági ok alapján sem állapítható meg, a bíróságnak a régi Pp. 157/A. § (1) bekezdése értelmében az alperes perceselekményeitől függően kell határoznia az eljárás megszüntetéséről [Kúria Pfv.V.21.201/2018/8. (BH 2019.325.)]. E szerint a bíróság az eljárást megszünteti, amennyiben az alperes az első tárgyalást elmulasztotta, és írásbeli védekezést sem terjesztett elő, vagy az alperes a bíróság joghatóságának hiányát kifogásolja. Mivel pedig az adott esetben az alperes a perbe bocsátkozása előtt az utóbbiaknak megfelelő alaki védekezést terjesztett elő, ezért a régi Pp. 157/A. § (1) bekezdés b) pontjának sérelmére alapított felülvizsgálati támadás megalapozottságát kellett vizsgálni.
- [27] A Brüsszel Ia. rendelet 4. cikk (1) bekezdésében foglalt általános joghatósági szabály szerint valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül az adott állam bíróságai előtt perelhető. Az 5. cikk (1) bekezdése értelmében valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállam bíróságai előtt kizárólag e fejezet 2–7. szakaszában megállapított rendelkezések alapján perelhető. A fogyasztói szerződések esetében érvényesülő különös joghatósági szabályokat a Brüsszel Ia. rendelet 4. szakasza, a 17–19. cikkek tartalmazzák. Azok értelmezésekor figyelemmel kell lenni a preambulum (18) bekezdésére, amely szerint a biztosítási, fogyasztói és munkaszerződésekkel kapcsolatban a gyengébb felet az érdekeinek megfelelő, az általános szabályoknál kedvezőbb joghatósági szabályok kell védelemben részesíteni. A preambulum (19) bekezdése rögzíti, hogy a felek

szerződéses szabadságát – a biztosítási, fogyasztói és munkaszerződések kivételével, amelyeknél a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározása tekintetében csak korlátozott szerződéses szabadság engedhető meg – az e rendeletben megállapított kizárólagos joghatósági okok figyelembevételével tiszteletben kell tartani. A Brüsszel Ia. rendelet 18. cikk (1) bekezdése alapján a fogyasztó a másik szerződő fél ellen akár annak a tagállamnak a bíróságai előtt, ahol a fél székhellyel rendelkezik, akár – függetlenül a másik fél székhelyétől – saját lakóhelyének bíróságai előtt indíthat eljárást. A 19. cikk pedig meghatározza azokat a vagylagos feltételeket, amelyek valamelyikének fennállása esetén a felek a fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől megállapodással eltérhetnek.

- [28] A joghatóság kérdésében való állásfoglaláshoz ezért a perben érvényesített követelést megalapozó szerződés minősítésére volt szükség, azt kellett vizsgálni, hogy a felperes fogyasztóként kötött-e szerződést az alperessel. Az EUB ítélkezési gyakorlata értelmében a Brüsszel Ia. rendelet 17. cikkének (1) bekezdése abban az esetben alkalmazható, ha három feltétel teljesül: először is a szerződő felek egyike fogyasztói minőségben jár el, a szakmai tevékenységétől kívül esőnek tekinthető keretek között, másodszer a fogyasztó és a szakmai tevékenységet folytató személy közötti szerződést ténylegesen megkötötték, és harmadszor e szerződés a 17. cikk (1) bekezdés *a)–c)* pontjaiban említett kategóriák egyikébe tartozik. E feltételeknek kumulatív kell teljesülniük, miáltal a joghatóság már az egyik hiányában sem határozható meg a fogyasztói szerződésekre vonatkozó szabályok alapján (C-208/18., C-297/14., C-375/13). A felek között az elsőként említett feltétel teljesülése volt vitás: az alperes mindvégig vitatta a felperes fogyasztói minőségét, és a felülvizsgálati kérelmében is az ehhez kapcsolódó érveit fejtegette ki. Helyesen hivatkozott arra, hogy az EUB következetes gyakorlata szerint a főszabály alóli kivételeket megállapító joghatósági szabályok szigorúan értelmezendők (C-498/16., C-464/01.). Az EUB azt is megállapította, hogy a „fogyasztónak” a Brüsszel Ia. rendelet 17. és 18. cikke szerinti fogalmát megszorítóan kell értelmezni, és – a szerződés céljára és természetére tekintettel – az említett személynek a szerződésben fennálló helyzetére, nem pedig az érintett személy szubjektív körülményeire kell hivatkozni, mivel ugyanazt a személyt bizonyos ügyletekkel kapcsolatban fogyasztónak, míg másokkal összefüggésben már gazdasági szereplőnek lehet tekinteni (C-500/18., C-269/95.). Az EUB ebből arra a következtetésre jutott, hogy a kizárólag az egyén magánfogyasztásával kapcsolatos szükségleteinek kielégítését célzó, szakmai tevékenységtől vagy ilyen céltól függetlenül kötött szerződés tartozik azon különleges rendelkezések hatálya alá, amelyeket az említett rendelet a fogyasztó – mint gyengébbnek tartott fél – védelmére előír (C-208/18., C-498/16., C-464/01.).
- [29] Az EUB ugyanakkor a már hivatkozott C-208/18. számú ügyben 2019. október 3-án hozott ítéletében a következő, a perbeli joghatósági vita eldöntése szempontjából is kiemelt jelentőségű megállapításokat tette. E határozat szerint a Brüsszel Ia. rendelet 17. cikkének (1) bekezdését úgy kell

értelmezni, hogy az olyan természetes személy, aki egy brókercéggel kötött, az árfolyam-különbözeti szerződésekhöz hasonló szerződés alapján a forex (foreign exchange) nemzetközi devizapiacon ügyleteket hajt végre e bróker cég közvetítésével, e rendelkezés értelmében „fogyasztónak” minősül, ha e szerződéskötés nem tartozik e személy szakmai tevékenységébe, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia. E minősítés szempontjából egyrészt főszabály szerint önmagukban irrelevánsak az olyan tényezők, mint például az árfolyam-különbözeti szerződésekhöz hasonló szerződések alapján végrehajtott ügyletek értéke, az ilyen szerződések megkötéséhez kapcsolódó, pénzügyi veszteségre vonatkozó kockázatok mértéke, az említett személynek a pénzügyi eszközök területén fennálló esetleges ismeretei vagy szakértelme, vagy az ilyen ügyletek keretében tanúsított aktív magatartása, és másrészt főszabály szerint önmagában irreleváns az, hogy a pénzügyi eszközök nem tartoznak a Róma I. rendelet 6. cikkének hatálya alá, illetve az, hogy e személy a pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv, és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint 93/22/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 21-i 2004/39/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének 12. pontja értelmében vett „lakossági ügyfélnek” minősül. Az EUB ezzel lényegében azonosan határozott a fentiekben ugyancsak megjelölt C-500/18. számú ügyben 2020. április 2-án hozott ítéletében, és a fogyasztói minősítés szempontjából főszabály szerint önmagában olyan tényezőt is irrelevánsnak nevezett, mint azt a körülményt, hogy az említett személy viszonylag rövid időn belül nagyszámú tranzakciót hajtott végre, vagy hogy e tranzakciókba jelentős összegeket fektetett be.

- [30] Mindezek figyelembevételével az a tény, hogy a felek között létrejött szerződés célja devizakereskedelmi tevékenység lebonyolítása, és a felperes a forex ügyletek révén nyereségszerzésre törekedett, a felperes fogyasztói minőségének megállapítását nem zárta ki. Ebből a szempontból önmagában annak sem lehetett jelentőséget tulajdonítani, hogy a felperesnek közgazdász egyetemi hallgatóként a pénzügyi eszközök területén miféle ismeretei voltak. Ehhez képest a jogerős ítéletben megállapított tényállás további elemei sem tették lehetővé annak megállapítását, hogy az említett szerződések megkötése a felperes szakmai tevékenységének körébe tartozott. A másodfokú bíróság ezért a per megszüntetését mellőző és a magyar bíróság joghatóságát megállapító végzésében helyesen rögzítette, hogy a felperesnek a szerződéssel elérni kívánt célja kizárólag a magánfogyasztásával kapcsolatos szükségleteinek kielégítése volt. Ennélfogva pedig helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy a perben a Brüsszel Ia. rendelet fogyasztói szerződésre meghatározott különös joghatósági szabályát kellett alkalmazni. Az elsődleges felülvizsgálati kérelem emiatt nem volt teljesíthető, és a per a Pp. 157/A. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján nem volt megszüntethető.
- [31] Az alperes a másodlagos kérelmét részben az Nmjt. 8. § (1) bekezdésének megsértésére alapította. E

jogszabályhely azonban – az Nmjtvt. időbeli hatályát meghatározó, a 125. §-ban írt hatályba léptető rendelkezésre, valamint a 126. §-ban foglalt átmeneti rendelkezésekre is tekintettel – a perben nem volt alkalmazható. A régi Pp. 272. § (3) bekezdése szerint, ha a felülvizsgálati kérelemben tartalmilag helyesen történik hivatkozás a jogszabálysértés tényére, de a megsértett jogszabályhely megjelölése téves, ezen okból a felülvizsgálati kérelem nem utasítható el. Erre az értelmezési szabályra figyelemmel nem volt eljárásjogi akadálya annak, hogy a Kúria érdemben vizsgálja a felülvizsgálati kérelemben feltüntetett Nmjtvt. 8. § (1) bekezdésének tartalmilag megfeleltethető Nmjtvt. 5. § (1) bekezdésének megsértését.

- [32] A perben eljáró bíróságok az alkalmazandó jog kérdésében úgy foglaltak állást, hogy a felek jogválasztása, a felperes által is elfogadott Általános Kereskedelmi Feltételek kikötése ellenére a jogvita eldöntésekor nem a ciprusi, hanem a magyar anyagi jog szabályait kell alkalmazni. Mindezt eltérően indokolták: míg az elsőfokú bíróság a Róma I. rendelet 3. cikk (5) bekezdésének, 4. cikk (1) bekezdés *h)* pontjának és 10. cikk (2) bekezdésének értelmezése alapján a felperest mint fogyasztót nem tartotta elzárhatónak a szokásos tartózkodási helye szerinti jog alkalmazásától; addig a másodfokú bíróság egyrészt a Római Egyezmény 5. cikk (2) bekezdésében meghatározott feltételek egyikének fennállása, másrészt a vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelensége miatt tekintette irányadónak a magyar jogot. Noha az elsőfokú bíróság a Róma I. rendelet fogyasztói szerződésekre vonatkozó 6. cikkére külön nem hivatkozott, az ítéletében e körben felhozott indokokból következően a felperes fogyasztói minősége jelentette számára azt a szempontot, amelyre figyelemmel az alkalmazandó jogot a jogválasztással szemben meghatározta. A fogyasztó definícióját a Róma I. rendelet 6. cikk (1) bekezdése tartalmazza, és – bizonyos feltételek fennállása esetére – rendelkezik a fogyasztó szokásos tartózkodási helye szerinti jog alkalmazásáról, a 6. cikk (2) bekezdése pedig a fogyasztói szerződések esetében gyakorolható jogválasztással szemben támasztott követelményekről szól. A másodfokú bíróság helyesen indult ki abból, hogy a Róma I. rendelet 6. cikk (4) bekezdés *d)* pontja a 6. cikk (1) és (2) bekezdésében foglalt szabályok hatálya alá a „valamely pénzügyi eszköz által megtestesített jogok[at] és kötelezettségek[et]” kizárja, amennyiben azok nem minősülnek pénzügyi szolgáltatás nyújtásának. A Róma I. rendelet (30) preambulumbekkezdése szerint e rendelet alkalmazásában pénzügyi eszközök a 2004/39/EK irányelv 4. cikkében meghatározott eszközök, amelyek között az említett irányelv I. melléklet C. szakasz 9. pontja értelmében a különbözetre vonatkozó pénzügyi szerződések is szerepelnek. Az EUB a korábbiakban már hivatkozott és a másodfokú bíróság által is felhívott C-208/18. számú ügyben hozott ítéletében ennek megfelelően fejtette ki, hogy a pénzügyi eszközök nem tartoznak a Róma I. rendelet 6. cikkének hatálya alá. [Kiemelte ugyanakkor azt is, hogy mindez irreleváns valamely személynek a Brüsszel Ia. rendelet 17. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „fogyasztókénti” minősítése szempontjából.] Mindebből azonban a

másodfokú bíróság tévesen vonta le azt a következtetést, hogy az alkalmazandó jogot a Római Egyezmény alapján kellett meghatározni. Figyelmen kívül hagyta ugyanis egyrészt azt, hogy a Róma I. rendeletnek a Római Egyezménnyel való kapcsolatát szabályozó 24. cikk (1) bekezdése szerint a Róma I. rendelet – főszabályként – a Római Egyezmény helyébe lépett a tagállamokban, másrészt azt, hogy a Róma I. rendeletet annak 28. cikke értelmében a 2009. december 17-től kötött szerződésekre kell alkalmazni. Ennélfogva, a párhuzamos alkalmazás kizártsága miatt a perben a Róma I. rendelet szabályai által meghatározott jogot kellett irányadónak tekinteni.

- [33] Mivel a fentebb írtak szerint a Róma I. rendelet 6. cikk (4) bekezdés *d)* pontjára tekintettel a 6. cikk (1) és (2) bekezdése nem volt alkalmazható, ezért – a 6. cikk (3) bekezdését is figyelembe véve – a felperes mint fogyasztó és az alperes mint vállalkozó közötti szerződésre alkalmazandó jogot a 3. és 4. cikk alapján kellett megállapítani. Az utóbbi két rendelkezés közül a 3. cikk szabályozza a jogválasztást, és annak (5) bekezdése az alkalmazandó jogra vonatkozó megállapodás létrehozására és érvényességére a 10., 11. és 13. cikk alkalmazását írja elő. Tekintve azt, hogy a jogválasztás az adott esetben is megtörtént, és a felek a ciprusi jog alkalmazásában megállapodtak, abban a kérdésben kellett volna állást foglalni, hogy a jogválasztás megfelelt-e az azzal szemben támasztott követelményeknek. A másodfokú bíróság viszont a jogválasztástól való eltérést azzal is indokolta, hogy az azzal összefüggő szerződéses kikötés tisztességtelenségnek minősült. E körben utalt a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelvének 3. cikk (1) bekezdésére és az EUB annak értelmezéséről szóló C-191/15. számú határozatára. Figyelembe vette továbbá, hogy a felperes a perben hivatkozott az alkalmazandó jogra vonatkozó szerződéses kikötés semmisségére. Az alperesnek ugyanakkor ehhez kapcsolódó, a régi Pp. 272. § (2) bekezdésében, valamint az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. és 4. pontjában foglaltaknak megfelelő felülvizsgálati hivatkozása nem volt: a jogerős ítélet indokolása említett részének hiányosságát és téves voltát az adekvát jogszabályhelyek feltüntetése és jogi indokainak kifejtése nélkül állította. A Kúria ezért a jogválasztást tartalmazó szerződéses kikötés tisztességtelenségét, illetve a jogerős ítélet azt kimondó megállapítását érdemben nem vizsgálhatta. Ez pedig azt kellett, hogy jelentse, hogy az alkalmazandó jog kérdésében a Róma I. rendelet 4. cikke alapján kellett állást foglalni, amely a jogválasztás hiányában alkalmazandó jogra vonatkozó szabályokat rögzíti. Az itt felsorolt és egymással eshetőleges viszonyban álló kapcsolódó elvek közül akár a szolgáltatást nyújtó fél szokásos tartózkodási helye [4. cikk (1) bekezdés *b)* pontja], akár a szerződés jellegeből adódó teljesítésre kötelezett fél szokásos tartózkodási helye [4. cikk (2) bekezdés], vagy akár a legszorosabb kapcsolat elve [4. cikk (4) bekezdés] figyelembevételével a felek szerződéses kötelezettségeire alkalmazandó jogként a ciprusi jog volt meghatározható. Az alperes a felülvizsgálati kérelmében helyesen mutatott rá arra, hogy mivel ciprusi székhelyű gazdasági társaságként szolgáltatásait kizárólag Cipruson nyújtja, az

ügyletkötések céljából igénybe vehető platformot Cipruson üzemelteti, és a felperes részére nyitott bankszámlát is ugyanitt vezette, az általa nyújtott szolgáltatás egyetlen eleme sem volt Magyarországhoz köthető.

- [34] Következésképpen az alperes megalapozottan sérelmezte, hogy a perben eljáró bíróságok nem a ciprusi anyagi jogot alkalmazták, és annak tartalmát nem tárták fel. A jogerős ítélet ezért sérti az Nmjtvr. 5. § (1) bekezdését. [Mindez a régi Pp. 206. § (1) bekezdésének sérelmére alapított felülvizsgálati támadás érdemi vizsgálatát szükségtelessé tette.]
- [35] A Kúria a kifejtettekre figyelemmel, a régi Pp. 275. § (4) bekezdése szerint a jogerős ítéletet az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.
- [36] Az elsőfokú bíróságnak a megismételt eljárásban a felek közötti jogvitában alkalmazandó ciprusi anyagi jog releváns tartalmát meg kell állapítania, és a felek ahhoz igazodó jogállításainak figyelembevételével kell az érdemi döntését meghoznia.

(Kúria Gfv.III.30.388/2022/6.)

220I. A kockázatfeltáró nyilatkozat az egyedi szerződés mértékadó devizanemre vonatkozó kitételével és az üzletszabályzat hivatkozott pontjaival történő „együtt értelmezése” mellett sem elégíti ki azt az elvárt tartalmat, hogy kellő súllyal, átlátható módon felhívja a fogyasztó figyelmét arra, hogy az árfolyam számára kedvezőtlen változása akár jelentős is lehet, és annak esetleges bekövetkezése a gazdasági helyzetét súlyosan megnehezítheti.

II. A tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződések esetén a magyar jogszabályi rendelkezések EU-jog konform értelmezésének az felel meg, ha a bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményét a tisztességtelen feltétel elhagyásával biztosítja. A kölcsönszerződés olyan tartalommal történő érvényessé nyilvánítása felel meg az Európai Unió Bírósága által értelmezett uniós jognak és egyben a magyar jogszabályi előírásoknak is, amely teljes egészében mentesíti a fogyasztót az árfolyamkockázat viselése alól. Az érvénytelenség oka ugyanis nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat viselésének a fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága.

III. A tájékoztatás elégtelensége miatt az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen feltétel következtében érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként a bíróság a szerződést érvényessé nyilváníthatja azzal a tartalommal, hogy a szerződés többi – nem tisztességtelen – feltételének érintetlenül hagyásával az árfolyamkockázat nem a fogyasztót terheli. Az elszámolást úgy kell elvégezni, hogy a kölcsön tökeösszegének és járulékainak (kamat és esetlegesen a százalékban meghatározott kezelési költség) visszafizetésére a folyósításkori árfolyamon és kamatmértékkel kerül sor [1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 209. §, 209/A. § (2) bek., 237. § (2) bek.; 2014. évi XL. törvény (DH2 tv.) 37. § (1) bek.; 1996. évi CXII. törvény (rég. Hpt.) 203. § (6)–(7) bek.; 6/2013. PJE határozat; Jpe.I.60.015/2021/15. JPE határozat; 1/2010. PK vélemény; 93/13/EGK tanácsi irányelv (fogyasztói irányelv) 6. cikk (1) bek., 7. cikk (2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes jogelődje, a Zrt. (a továbbiakban: felperes) mint hitelező és az I. rendű alperes mint kölcsönbevevő között 2009. szeptember 24-én svájci frank alapú kölcsönszerződés jött létre személygépkocsi vételárának finanszírozása céljából.
- [2] A kölcsön összegét 3 967 600 forintban, az összes törlesztőrészlet együttes összegét 5 600 736 forintban, a rendszeres törlesztőrészleteket 96 x 58 341 forintban határozták meg. A szerződésben feltüntetett teljes hiteldíj mutató 13,37% volt. Mértékadó devizanemként CHF-t jelölték meg. A kölcsönszerződés szerint a kölcsönbevevő havi fix devizakonstrukciót választott.
- [3] A szerződéskötéshez kapcsolódóan az I. rendű alperes külön kockázatfeltáró nyilatkozatot is aláírt az alábbi tartalommal:

„Szeretnénk felhívni a figyelmét arra, hogy a deviza alapon történő finanszírozás választásával Ön élvezheti a választott deviza piacának előnyeit, ugyanakkor viseli annak kockázatait is. [...] Mi az árfolyamkockázat? Mivel Ön a deviza alapú hitelt forintban törleszti, számolnia kell az árfolyamkockázattal is. A törlesztőrészlet ugyanis devizában van meghatározva, amely ezután forintra kerül átszámításra. Árfolyamkülönbözet keletkezik, ha változik az adott deviza forinthez viszonyított árfolyama a szerződéskötéskor érvényes Mértékadó árfolyammal szemben, azaz árfolyamkülönbözettel a Mértékadó árfolyam és az esedékesség napján jegyzett deviza-forint eladási árfolyam eltérése esetén kell számolnia. Fontos azonban tudni, hogy egy deviza árfolyamának jövőbeni változása kiszámíthatatlan. Az L. Csoport által alkalmazott Takarékbank deviza vételi és eladási árfolyama megtekinthető a honlapon, a devizaárfolyam alatt, valamint arról informálódhat a takarékbanki fiókokban, takarékszövetkezeteknél. HAVI FIX konstrukcióban kötött szerződés esetén, az árfolyamváltozás nem a hátralévő díjak havi összegének módosulásával, hanem a szerződés futamidejének változásával történik. A futamidő változása következtében a díjakban fizetett tőke- és kamat aránya módosul. A futamidő módosulásáról a „Lejárat dátuma” mező tájékoztatja Önt. Felhívjuk figyelmét, hogy minél hosszabb futamidejű szerződést kötött, illetve minél hosszabb a még hátralévő futamidő a kamatváltozás bekövetkezésekor, annál nagyobb mértékű lesz a hátralévő futamidő módosulása a kamatváltozás következtében. [...] Árfolyamváltozásra vonatkozó általános tájékoztatást a szerződésének mellékletét képező Üzletszabályzat „árfolyamváltozás I.” és „árfolyamváltozás II.” fogalmak alatt talál. Árfolyamváltozás miatt bekövetkezett esetleges fizetési kötelezettségről a Fizetési értesítő „Árfolyamkülönbözet elszámolása” címszó alatt értesíti Önt társaságunk. [...] Az egyedi szerződésen Ön az aláírásával igazolja, hogy ennek a finanszírozásnak a kockázatairól világos tájékoztatást kapott, a kockázati összetevőket ismeri, és a hitelt ennek ismeretében is fel kívánja venni.” A felperes az árfolyamkockázat mellett a kamatkockázatról is tájékoztatást adott.

- [4] A II. rendű alperes a kölcsönszerződéssel azonos napon készfizető kezességet vállalt I. rendű

- alperesnek a kölcsönszerződésből eredő kötelezettségeiért.
- [5] A kölcsönszerződés részévé vált üzletszabályzat I.17. pontja az mértékadó devizanem, I.20. pontja az árfolyam, I.21. pontja a rendkívüli (25%-ot meghaladó) árfolyamesemény, I.22. pontja a mértékadó árfolyam, I.23. pontja az árfolyamváltozás meghatározását tartalmazta. Az I.8. és a XIII. pontok a havi fix konstrukcióra vonatkozó külön rendelkezéseket határozták meg. A VI.5. pont az adós nyilatkozataként rögzítette, hogy vállalja a mértékadó devizanem és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat.
- [6] Az I. rendű alperes a fizetési kötelezettségének nem tett eleget maradéktalanul. A felperes az I. és II. rendű alperesnek egyaránt megküldött figyelmeztető levéllel 2014. július 21-ig biztosított póthatáridőt 525 749 forint lejárt tartozás teljesítésére. Mivel az I. rendű alperes a póthatáridőre sem tett eleget a fizetési kötelezettségének, a felperes szerződésszegésre hivatkozva 2014. augusztus 21. napjára felmondta a szerződést. A felmondást az alperesek 2014. július 31-én átvették. A felperes a felmondást tartalmazó nyilatkozatában még egy lehetőséget biztosított az I. rendű alperesnek a felmondás napjáig esedékessé vált meg nem fizetett tartozás (616 213 forint), valamint a hirdetményben meghatározott ügyviteli költség (97 644 forint) legkésőbb 2014. augusztus 21-ig történő megfizetésére. Mivel az I. rendű alperes továbbra sem teljesítette a fizetési kötelezettségét, a felmondás hatályosult.
- [7] A felperes 2015. április 1. fordulónappal elkészítette a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 tv.) szerinti elszámolást, amely szerint a tisztességtelenül felszámított összeg 334 165 forint volt. A felperes a felmondást követően átvett gépjárművet értékesítette, a befolyt 1 630 268 forint vételárat elszámolta I. rendű alperes tartozásába.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [8] A felperes a fizetési meghagyásos eljárásból perré alakult eljárásban előterjesztett – az alperesek érvénytelenségi kifogására tekintettel – módosított keresetében az induló ügyleti kamat százalékos mértéke feltüntetésének hiánya folytán érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként a kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítását kérte annak megkötéséig visszaható hatállyal akként, hogy az ügyleti kamat éves százalékos mértéke 9,84%-ban kerüljön meghatározásra. Az ekként érvényessé nyilvánított szerződés alapján 3 188 524 forint, valamint 13 685 forint 2019. július 5. és 2019. október 7. napja között esedékes lejárt késedelmi kamat és 2 921 088 forint tőke után 2019. október 8-tól a kifizetés napjáig járó, a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamat egyetemleges megfizetésére kérte az alpereseket kötelezni. Előadta, hogy az I. rendű alperes a szerződéskötéskor egyedi CASCO biztosítást választott, azonban többszöri felszólítás ellenére a biztosítás megkötését nem igazolta, ezért a szerződés átdolgozásra került NO CASCO-ra, a többletkockázat miatt 30% kamatfelárat épített be a havidíjba, ezért a törlesztőrészlet 2014. januártól 60 428 forintra változott.
- [9] Másodlagos kereseti kérelmében – arra az esetre, ha a bíróság az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás tisztességtelenségét állapítaná meg – az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés érvényessé nyilvánítását oly módon kérte, hogy kirovó pénznemmé a forint váljon, az induló ügyleti kamat éves százalékos mértéke 9,84%-kal legyen egyenlő, és kötelezze a bíróság az I. és II. rendű alpereseket 3 181 214 forint tőke és ezen összeg után 2019. október 8. napjától kezdődően a kifizetés napjáig járó, a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamat egyetemleges megfizetésére.
- [10] Harmadlagosan – szintén az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás tisztességtelenségének megállapítása esetére – egyenértéki kamat meghatározása mellett a szerződés határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítását, és az alperesek 2 245 196 forint és ennek 2022. január 1-től a kifizetés napjáig járó, a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamat egyetemleges megfizetésére kötelezést kérte. A harmadlagos kereseti kérelme tekintetében hangsúlyozta, hogy a bíróság felhívására elkészített elszámolási móddal nem ért egyet.
- [11] Az alperesek a kereset elutasítását kérték, vitatták annak jogalapját és összecszerűségét is, a keresettel szemben érvénytelenségi kifogást terjesztettek elő.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [12] Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy a felek között létrejött kölcsönszerződés érvénytelen. Azt az ítélelhozatal napjáig terjedő időre hatályossá nyilvánította, és kötelezte az I. és II. rendű alpereseket egyetemlegesen 2 241 097 forint megfizetésére. A keresetet ezt meghaladóan elutasította.
- [13] Az elsőfokú bíróság az az alperesek védekezését az ügyleti kamat meghatározottságának hiánya és az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás hiányossága tekintetében is megalapozottnak találta, és az érvénytelenségi kifogás alapján mindkét okból érvénytelennek ítélte a szerződést. Ezzel összefüggésben – a felek által előterjesztett bizonyítási indítvány hiányában – a szerződés szövegét és az annak részévé vált üzletszabályzat tartalmát vizsgálta a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 203. § (6), (7) bekezdése, az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-51/17., C-186/16. és C-227/18. számú döntéseinek, valamint 2/2014. PJE határozat tükrében.
- [14] Úgy ítélte meg, hogy sem a külön árfolyamkockázati tájékoztatásból, sem az üzletszabályzat I.23. pontjából, sem a szerződés egyéb rendelkezéseiből nem volt felismerhető az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára, hogy a szerződéses jogviszony alatt a nemzeti valuta súlyos leértékelődése is bekövetkezhet, ennek következtében a törlesztőrészletek akár jelentősen is megemelkedhetnek, ezáltal a bankkal szembeni

- tartozás jelentős mértékben is nőhet, amely gazdaságilag nehezen elviselhetővé válhat. A tájékoztatásból az sem volt felismerhető, hogy a forint gyengülése esetén az árfolyam fogyasztóra nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa. Az a kitétel, hogy „a deviza árfolyamának jövőbeni változása kiszámíthatatlan” semmiképpen nem felel meg a fenti követelményeknek, hiszen az sem a változás irányára, sem annak mértékére vonatkozó tartalommal nem bír. A „kiszámíthatatlan” árfolyamváltozás ugyanakkora eséllyel lehet pozitív, mint negatív irányú, és pont ugyanakkora eséllyel lehet kicsi, mint jelentős.
- [15] Az elsőfokú bíróság rögzítette, a felperes által hivatkozott, a Kúria Gfv.VII.30.127/2020/6. számú ítélete eltérő tényálláson alapult, az abban a perben vizsgált okiratokból kitűnik, hogy a nemzeti fizetőeszköz a kölcsön nyilvántartási devizaneméhez képest súlyosan leértékelődhet, ami növeli a hátralévő tartozást.
- [16] Az elsőfokú bíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 237. § (1) és (2) bekezdése, az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény (a továbbiakban: 1/2010. PK vélemény) 2–10. pontjai és a devizaalapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. Polgári jogegységi határozat (a továbbiakban: 6/2013. PJE határozat) 4–5. pontjai figyelembevételével vizsgálta az alkalmazandó érvénytelenségi jogkövetkezményt. Figyelemmel volt ezzel összefüggésben arra, hogy a perbeli szerződés két okból is érvénytelen, a felperes pedig az érvényessé és a hatályossá nyilvánítás kapcsán is előterjesztett keresetet, és az alperesek egyik jogkövetkezmény ellen sem tiltakoztak.
- [17] Az elsőfokú bíróság megállapítása szerint az ügyleti kamat nem csupán a tőke és az összes törlesztőrészlet különbözete, mert abban más költségek is vannak, ezért a szerződést nem találta érvényessé nyilváníthatónak és az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés hatályossá nyilvánítását alkalmazta a felperes harmadlagos kereseti kérelme alapjául szolgáló elszámolást alapul véve. A felperes e körben elszámolás előterjesztésére hívta fel, meghatározva az egyenértéki kamat számítási módszerét. Megjegyezte, hogy az így elkészített elszámolás figyelembevételével meghatározott marasztalási összeg közel azonos az érvényessé nyilvánítás iránt előterjesztett kereset, illetve az alperesek által előterjesztett egyezségi ajánlat összegével. A marasztalási összeg meghatározásához egyéb költségeket nem vett figyelembe, mert álláspontja szerint hatályossá nyilvánítás esetén a szerződés rendelkezéseit nem lehetett figyelembe venni.
- [18] A felperes és az alperesek által előterjesztett fellebbezés alapján eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét – az indokolás részbeni pontosítása mellett – helybenhagyta.
- [19] A másodfokú bíróság nem tartotta alaposnak az alperesek eljárásjogi hivatkozásait, és kifejtette, hogy teljesült az alpereseknek az az elvárása, hogy az elsőfokú bíróság a fogyasztó számára kedvezőbb elszámolást alkalmazta.
- [20] A felperes fellebbezése kapcsán rámutatott, amellet, hogy a szerződésben az ügyleti kamat százalékos mértékének hiányát, és ennélfogva a szerződés régi Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pont szerinti semmisségét a felperes nem vitatta, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződéses kikötés tisztességtelenségére is megalapozottan következtetett az elsőfokú bíróság. A másodfokú bíróság e körben az elsőfokú ítélet indokaival maradéktalanul egyetértett. Kifejtette, nincs jogi jelentősége annak, hogy az adós a pillanatnyi szubjektív érzete szerint a kockázatfeltárányilatkozat aláírásakor világosnak ítélte-e meg a tájékoztatást, esetleg arról nyilatkozott is, hanem az vizsgálendő, hogy az alapján ténylegesen olyan helyzetbe kerülhetett-e, hogy fel tudta mérni a konstrukció veszélyeit.
- [21] A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság azon megállapításával, hogy az árfolyamkockázati tájékoztatással szembeni elvárás kapcsán az ítélkezési gyakorlat szigorodott. A perbeli tájékoztatást az üzletszabályzat felperes által hivatkozott pontjainak figyelembevétele mellett sem találta megfelelőnek. Az nyelvtani szempontból sem felel meg az érthetőség elvárásának, és annak a követelménynek sem tesz eleget, hogy a tájékoztatás tartalmát a fogyasztónak ne a szerződés különböző rendelkezéseiből kelljen kikövetkeztetnie. A felperes által hivatkozott kúriai döntés kapcsán az ítélkezési gyakorlat szigorodására utalt.
- [22] A másodfokú bíróság a jogkövetkezmények tekintetében annyiban pontosította az elsőfokú ítélet indokolását, miszerint az ügyleti kamat százalékos mértékének hiánya – szemben az elsőfokú bíróság álláspontjával – érvényessé nyilvánítással kiküszöbölhető, hiszen az kiszámítható. Egyetértett azonban azzal, hogy a két okból is érvénytelen kölcsönszerződés esetén az elsőfokú bíróság által alkalmazott érvénytelenségi jogkövetkezmény biztosította – az ítélet indokolásában részletesen kifejtettek szerint – leginkább a felek által nyújtott szolgáltatások értékegyensúlyának helyreállítását.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [23] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett előfelülvizsgálati kérelmet, egyben a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet is. Felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és – tartalma szerint – az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatásával a módosított elsődleges keresetének, másodlagosan a másodlagos kereseti kérelmének helyt adó határozat hozatalát kérte. Harmadlagos felülvizsgálati kérelme a jogerős ítélet elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedő hatályon kívül helyezésére, és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítására irányult.
- [24] Állította, hogy a jogerős ítélet sérti a régi Ptk. 209. § (1), (2) és (4) bekezdését, 209/A. § (2) bekezdését, 237. § (2) bekezdését, 238. §-át, a régi Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdését, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 237. §-át, 346. § (5) bekezdését, és ellentétes 6/2013. PJE határozatban, illetve az 1/2010. PK véleményben foglaltakkal.
- [25] A felperes álláspontja szerint az eljáró bíróságok a hibásan megállapított tényállásból helytelen és megalapozatlan, a Kúria Gfv.VII.30.127/2020/6. számú eseti döntésével ellentétes jogi következtetéseket vontak le. A perben rendelkezésre

- álló adatok alapján ugyanis megállapítható, hogy az alperesek világos és egyértelmű tájékoztatást kaptak az árfolyamkockázat viseléséről, amely megfelel a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK tanácsi irányelvnek (a továbbiakban: fogyasztói irányelv) és az EUB joggyakorlatának is.
- [26] A felperes előadta, az eljáró bíróságoknak a szerződés megkötését megelőzően kelt okiratok (finanszírozási kérelem), az egyedi kölcsönszerződés és az annak elválaszthatatlan részét képező üzletszabályzat rendelkezéseit, továbbá a külön kockázatfeltáró nyilatkozatot együttesen, egybevetve kellett volna vizsgálniuk. Tévesen állapították meg, hogy a kockázatfeltáró nyilatkozat és az üzletszabályzat felperes által hivatkozott kikötései nem egyértelműek.
- [27] A Kúria a hivatkozott ítéletében a felperes perbelihez hasonló szerződését és kockázatfeltáró nyilatkozatát vizsgálta. Azt világosnak és érthetőnek ítélte, ebből következően nem állapította meg az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás tisztességtelenségét. Sem az első-, sem pedig a másodfokú ítélet nem tartalmaz valós indokokat arról, hogy jogkérdésben miért tértek el kúriai döntéstől. A két ügyben a tényállás azonos, és a másodfokú bíróság által megjelölt C-186/16. számú EUB döntésre a Kúria a hivatkozott ítéletében kifejezetten kitért.
- [28] A felperes álláspontja szerint a világos és érthető kockázatfeltáró nyilatkozaton kívül az egyedi szerződés 8. pontja, az üzletszabályzat I.17. pontja, I.8. pontja, XIII. fejezete, I.20–23. pontja, végül a VI.5. pontja az árfolyam változással és az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos további információkat tartalmaz. Külön kiemelte, hogy az I.21. pont meghatározza a rendkívüli árfolyameseményt, amely az árfolyam szélsőséges mértékű (25%-ot meghaladó) növekedése a mértékadó árfolyamhoz képest. Mindezek alapján az alpereseknek számolniuk kellett azzal, hogy a forint svájci frankhoz viszonyított árfolyamának gyengülése a szerződéskötés időpontjában irányadó árfolyamhoz képest 25%-os mértéket is meghaladhatja.
- [29] Amennyiben a Kúria a fentiek ellenére arra a következtetésre jutna, hogy a kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő rendelkezése tisztességtelen, és emiatt a szerződés érvénytelen, úgy a felperes jogszabálysértőnek tartotta az eljáró bíróságok által alkalmazott elszámolási módot.
- [30] Az eljáró bíróságok a régi Ptk. 237. § (2) bekezdése megsértésével nyilvánították „érvényessé” (valójában: hatályossá) a szerződést, mert nem rendelkeztek az ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről. Nem gondoskodtak az eredetileg egyenértékű szolgáltatások értékegyensúlyának fenntartásáról, nem akadályozták meg bármelyik fél jogalap nélküli gazdagodását. Az eljáró bíróságok által végzett számítás alapján az alperesek jogalap nélkül gazdagodnak.
- [31] A felperes kifejtette, a Kúria következetes gyakorlata értelmében, amennyiben az érvénytelenség oka kiküszöbölhető, az egyedül alkalmazható érvénytelenségi jogkövetkezmény a szerződés érvényessé nyilvánítása, amelyre vonatkozóan a felperes szabályszerűen előterjesztette a kereseti kérelmét.
- [32] Az alperesek nem terjesztettek elő felülvizsgálati ellenkérelmet.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [33] A Kúria a felperes kérelme alapján a Gfv.VI.30.427/2022/2. számú végzésében a Pp. 409. § (2) bekezdés a) pontjára alapított felülvizsgálatot engedélyezte. Ezt követően az 5. sorszámú végzésével a felülvizsgálati eljárást az EUB előtt C-705/21. számon folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárás befejezéséig felfüggesztette.
- [34] A folytatódó eljárásban a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt az abban megjelölt okokból részben – az érvénytelenség alkalmazott jogkövetkezménye tekintetében – jogszabálysértőnek találta.
- [35] A Kúriának a felülvizsgálati kérelem alapján egyrészt az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás tartalma, így az árfolyamkockázatot az alperesekre (a kölcsönszerződés adására és a készfizető kezére) telepítő szerződéses kikötés tisztességtelensége tárgyában, másrészt – ettől függően – az eljáró bíróságok által alkalmazott jogkövetkezmény – a szerződés ítélethozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítása a jogerős ítéletben írt tartalommal – jogszerűsége kérdésében kellett állást foglalnia.
- [36] A Kúria egyetértett az eljáró bíróságok azon egyező megállapításával, hogy a felperes által írásban nyújtott tájékoztatás alapján az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjén keresztül megítélt alperesek nem kerülhettek abba a helyzetbe, hogy fel tudják mérni a deviza alapú szerződéses konstrukció veszélyeit, tájékozott és megalapozott döntést tudjanak hozni a szerződés megkötéséről.
- [37] Tény, hogy a perbeli időszakban a felperes a korábbi gyakorlatához képest teljesebb körű tájékoztatás nyújtására törekedett, és a perbeli kölcsönszerződés megkötésekor már külön árfolyamkockázati tájékoztatást is közölt az alperesekkel, amely egy dokumentumban foglalta össze az árfolyamkockázattal kapcsolatos, általa lényegesnek tekintett információkat, utalva az üzletszabályzat I.23. pontjára is. Ez az üzletszabályzati pont az árfolyamváltozás I. és árfolyamváltozás II. magyarázatát tartalmazta. A Kúria megítélése szerint az ekként nyújtott tájékoztatásból az alperesek valóban megismerhették az árfolyamváltozás mechanizmusát (a törlesztőrészlet devizában van meghatározva, amely ezután forintra kerül átszámításra; árfolyam különbözet keletkezik, ha változik az adott deviza forinthez viszonyított árfolyama a szerződéskötéskor érvényes mértékadó árfolyammal szemben), és felismerhették, hogy az árfolyamkockázat őket terheli (ön élvezheti a választott deviza piacának előnyeit, ugyanakkor viseli annak kockázatait is). Helytállóan állapították meg azonban az eljáró bíróságok, hogy a kockázatfeltáró nyilatkozat nem hívta fel a fogyasztók figyelmét kellő súllyal, átlátható módon arra, hogy az árfolyam számukra kedvezőtlen változása akár jelentős is lehet, és annak esetleges

- bekövetkezése az adós, illetve a készfizető kezes fogyasztó gazdasági helyzetét súlyosan megrongálhatja.
- [38] A Kúria maradéktalanul osztja e körben az elsőfokú bíróság jelen ítélet [14] pontjában idézett álláspontját „a deviza árfolyamának jövőbeni változása kiszámíthatatlan” fenti követelményeket ki nem elégítő tartalma tekintetében. Kiemeli továbbá, hogy bár a kockázatfeltáró nyilatkozat kitér arra, hogy a havi fix konstrukció esetén a futamidő meghosszabbodhat, azonban azt a kamatkockázat bemutatásától elkülönülő, az árfolyamkockázat bemutatására szolgáló részben tévesen a „kamatváltozás” következményeként tartalmazza, ami megtévesztő, és az érthetőséget tovább nehezíti („minél hosszabb futamidejű szerződést kötött, illetve minél hosszabb a még hátralévő futamidő a kamatváltozás bekövetkezésekor, annál nagyobb mértékű lesz a hátralévő futamidő módosulása a kamatváltozás következtében”).
- [39] Egyetértett a Kúria az eljáró bíróságokkal abban, hogy a kockázatfeltáró nyilatkozat az egyedi szerződés mértékadó devizanemre vonatkozó kitételével és az üzletszabályzat hivatkozott pontjaival történő „együtt értelmezése” mellett sem elégíti ki a fenti elvárt tartalmat. A nemzeti fizetőeszköz súlyos leértékelődésének és ennek a fogyasztó gazdasági helyzetére gyakorolt hatására való figyelemfelhívásnak az üzletszabályzat I.21. pontjában meghatározott rendkívüli árfolyamesemény definíciója sem alkalmas. Egyrészt az üzletszabályzat e pontjára a kockázatfeltáró nyilatkozat külön nem hívta fel az alperesek figyelmét, másrészt bár abból kikövetkeztethető, hogy az árfolyam elmozdulás akár 25%-os is lehet, azonban az – külön magyarázat nélkül – akár úgy is érthető, hogy miután az „rendkívüli”, ezért ezt a mértéket valószínűleg nem fogja elérni, azaz kivételesnek, valószínűtlennek mutatkozik, továbbá bármilyen irányban bekövetkezhet.
- [40] A felperes a jogerős ítélet jogszabálysértésére a Kúria Gfv.VII.30.127/2020/6. számú ítéletétől való indokolatlan és álláspontja szerint érvekkel nem kellően alátámasztott eltérésre is hivatkozott. A hivatkozott határozatában a Kúria a felperes perbelihez „hasonló” árfolyamkockázati tájékoztatását megfelelőnek ítélte. Az eljáró bíróságok e körben az ítélkezési gyakorlat szigorodására utaltak.
- [41] A Kúria rámutat, a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a 2021. november 22-én hozott és a Magyar Közlöny 2021. évi 243. számában 2021. december 28-án közzétett Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatában (a továbbiakban: JPE határozat) megerősítette azt a már több határozatában is megmutatkozó joggyakorlatát, hogy a 2/2014. PJE határozatot követően meghozott EUB határozatokra (egyebek mellett a felperes által hivatkozott C-186/16. számú ítéletre) és az azokban kifejtett szempontokra tekintettel a 2/2014. PJE határozat 1. pontja (Ha a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás vagy a tájékoztatás elmaradása folytán a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az őt csak korlátozott mértékben terheli, a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés részlegesen, vagy teljesen érvénytelen) azzal a kötelező (kiegészült) értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet (JPE határozat elvi tartalom, 34. pont). A JPE határozat azt is kimondta, hogy a Kúria bármely határozatának ezzel ellentétes jogértelmezése kötelező erejűként már nem hivatkozható.
- [42] A Kúria rögzíti, a felperes által hivatkozott Gfv.VII.30.127/2020/6. számú ítélete alapjául szolgáló felperesi tájékoztatás egyrészt az elsőfokú bíróság által is helytállóan megállapítottak szerint részben eltérő tartalmú volt, azt a felperes is csak „hasonlóként” említette, másrészt a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 41/D. § (1) és (5) bekezdése, valamint 42. § (1) bekezdése alapján a bíróságokra nézve kötelező JPE határozat előtt született. Amennyiben tehát az abban vizsgált tájékoztatás kapcsán az utóbb hozott JPE határozattal ellentétesen foglalt volna állást a Kúria, az a JPE határozat közzétételét követően már precedens erejűként nem hivatkozható. Hangsúlyozza azonban a Kúria, hogy jelen ügyben szükségtelen volt a két tájékoztató összevetése, mert a perbeli tájékoztató JPE határozatnak való tartalmi megfelelésének vizsgálata enélkül is elvégezhető volt.
- [43] A fentiekből következik, hogy jogszabálysértés nélkül állapították meg az eljáró bíróságok, hogy a perbeli fogyasztói kölcsönszerződés mint a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontjába ütköző szerződés semmisa a kamat százalékos mértéke feltüntetésének hiánya miatt, de emellett azért is érvénytelen, mert az árfolyamkockázatot a fogyasztóra (alperesekre) hárító szerződéses kikötés a felperes által nyújtott nem megfelelő tájékoztatás következtében a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése és 209/A. § (2) bekezdése alapján tisztességtelen.
- [44] A Kúria abban a részében ugyanakkor megalapozottnak találta a felülvizsgálati kérelmet, hogy a jogerős ítéletben az érvénytelenség alkalmazott jogkövetkezménye (a szerződés ítélethozatalig történő hatályossá nyilvánítása) és az elszámolási módszer jogszabálysértő, mert az nem felel meg a 6/2013. PJE határozat 4. pontjában írtaknak, valamint az uniós jognak, különösen az EUB C-705/21. (C-705/21. sz. MJ kontra AxFina Hungary Zrt. ügyben 2023. április 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2023:352) és C-520/21. (C-520/21. sz. Arkadiusz Szcześniak kontra Bank M. SA ügyben 2023. június 15-én hozott ítélet ECLI:EU:C:2023:478) számú ítéletében pontosított szempontrendszernek.

- [45] A másodfokú bíróság bár elvben nem látta akadályát a kölcsönszerződés érvényessé nyilvánításának, mégis a hatályossá nyilvánítást tekintette alkalmasabb megoldásnak a szolgáltatások értékegyensúlyának helyreállítására akként, hogy a szerződéses rendelkezések mellőzésével egyenértéki kamatot (hat havi BUBOR és hat havi törvényes kamat átlaga) megfizetése mellett kötelezte az alpereseket a tőkeösszeg visszafizetésére. A Kúria álláspontja szerint a hatályossá nyilvánítás mellett a másodfokú bíróság által alkalmazott elszámolási módszer a szerződés olyan bírói módosításának minősül, ami – az alább kifejtettek szerint – nem felel meg a hazai és az uniós jognak.
- [46] Az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeiről a régi Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdése rendelkezik. A DH2 tv. hatálya alá tartozó deviza alapú fogyasztói szerződések esetén – ekként a perbeli kölcsönszerződés vonatkozásában is – a DH2 tv. 37. (1) bekezdése lex specialisként kizárja a régi Ptk. 237. § (1) bekezdésének, a szerződéskötés előtt fennállott helyzet visszaállításának az alkalmazását. A bíróság tehát az érvényessé nyilvánítás, illetve a határozathozatalig terjedő hatályossá nyilvánítás jogkövetkezménye között választhat azzal a megszorítással, hogy nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amely ellen valamennyi fél tiltakozik [az új Ptk. alapján elbírálandó ügyekben irányadó elvi iránymutatásokról szóló 1/2014. Polgári jogegységi határozat értelmében a régi Ptk. alkalmazása körében változatlanul irányadó, az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. a) pont].
- [47] Helytállóan hivatkozott a felperes a felülvizsgálati kérelmében arra, hogy a 6/2013. PJE határozat értelmében, ha a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés érvénytelenségét állapítja meg a bíróság, a jogkövetkezmények alkalmazására irányuló kereset esetén – feltéve, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető – elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie, azaz alkalmazhatósága esetén az érvényessé nyilvánítás „megelőző” a hatályossá nyilvánítást. Ezzel azonosan fogalt állást a Kúria – általános jelleggel – a régi Ptk. alkalmazása körében változatlanul irányadó 1/2010. PK. vélemény 6. pontjának indokolásában: A (rég) Ptk. 237. § (2) bekezdés szerinti határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítás jogintézménye olyan esetekben jelent alkalmas eszközt a bíróság számára a felek érvénytelen jogviszonyának a rendezésére, amikor az eredeti állapot nem állítható helyre és a szerződés érvényessé sem tehető, tehát az érvénytelenség egyik elsődleges jogkövetkezménye sem alkalmazható.
- [48] A Kúria álláspontja szerint az uniós jogi normák, illetve az EUB joggyakorlata sem zárja ki generálisan az érvényessé nyilvánítás jogkövetkezményének az alkalmazását. Ahogyan azt a Kúria a Gfv.VI.30.206/2023/2. és a Gfv.VI.30.313/2022/9. számú precedensértékű határozataiban már részletesen kifejtette, a fogyasztói irányelv a tagállamok nemzeti jogszabályainak csak részleges harmonizációját írta elő. Az irányelvben nem szabályozott kérdésekben – így az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása tekintetében is – változatlanul a tagállami anyagi jogi és eljárásjogi szabályok az irányadók. A bíróságnak tehát a régi Ptk. 237. § (2) bekezdését, valamint a DH2 tv. 37. és 37/A §-át az uniós jogra tekintettel és az EUB által adott jogértelmezési keretek között akként kell megfelelően alkalmaznia, hogy azok eredményként a fogyasztói irányelvben megfogalmazott célkitűzések megvalósulása biztosítható legyen.
- [49] A felperes a módosított elsődleges és másodlagos kereseti kérelmében az érvényessé nyilvánítás jogkövetkezményének az alkalmazását kérte, és a jogerős ítéletben írtak szerint, bár az alperesek valamennyi kereseti kérelem elutasítását kérték, nem tiltakoztak az érvényessé, valamint a hatályossá nyilvánítás ellen sem. Nincs ezért eljárás akadály a kölcsönszerződés érvényessé nyilvánításának.
- [50] A Kúria álláspontja szerint az érvényessé nyilvánítás eredményeként megvalósíthatók a fogyasztói irányelv EUB által értelmezett célkitűzései is az alábbiak szerint.
- [51] Az uniós jogalkotó által a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott cél arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartsa a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa (C-472/20. sz. Lombard Pénzügyi és Lízing Zrt. kontra PN ügyben 2022. március 31-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:242, 54. pont; C-118/17. sz. Zsuzsanna Dunai kontra ERSTE Bank Hungary Zrt ügyben 2019. március 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2019:207, 40. pont; C-932/19. sz. JZ kontra OTP Jelzálogbank Zrt. és társai ügyben 2021. szeptember 2-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:673, 40. pont). A szerződési feltételek tisztességtelen jellegét megállapító tagállami bíróságok feladata egyrészt a nemzeti jog alapján meghatározni az ebből eredő jogkövetkezményeket abból a célból, hogy a szóban forgó feltételek ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, másrészt értékelni azt, hogy az érintett szerződés ezen tisztességtelen feltételek kihagyásával is fennmaradhat-e (C-472/20., 53. pont; C-126/17. sz. ERSTE Bank Hungary Zrt. kontra Czako Orsolya ügyben 2018. február 22-én hozott végzés, ECLI:EU:C:2018:107, 38. pont).
- [52] Az EUB a 2023. április 27-én magyar előterjesztésre hozott C-705/21. számú határozatában megerősítette a korábbi gyakorlatát, hogy a fogyasztói irányelv 6. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha a nemzeti bíróság megállapítja a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, e bíróság nem egészítheti ki a szerződést e feltétel tartalmának módosításával (C-705/21. 38. pont; C-269/19. sz. Banca B. SA kontra A.A.A. ügyben 2020. november 25-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:954, 30. pont; C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13. sz. Unicaja Banco, SA és Caixabank SA kontra José Hidalgo Rueda és társai és Caixabank SA contre Manuel María Rueda Ledesma és társai egyesített ügyben 2015. január 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2015:21, 31. pont) a fogyasztói irányelv 7. cikk (2) bekezdése által elérni kívánt hosszú távú, az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányuló

- cél elérése érdekében (C-705/21. 40. pont; lásd ebben az értelemben: C-125/18. sz. Marc Gómez del Moral Guasch kontra Bankia SA ügyben 2020. március 3-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2020:138, 60. pont).
- [53] Az EUB két konkrétan megjelölt érvényessé nyilvánítási módszer tekintetében állapította meg az uniós joggal való összeférhetetlenséget (C-705/21. 41. pont), amikor kimondta, hogy a nemzeti bíróság nem orvosolhatja a szerződésnek az abban szereplő valamely kikötés tisztességtelen jellegéből eredő érvénytelenségét oly módon, hogy e szerződést érvényesnek nyilvánítja, és egyidejűleg módosítja annak pénznemét és az említett szerződésben rögzített kamatlábat. Másrészt az EUB – ugyan részletesebb indokolás nélkül – ugyancsak ilyen tiltott bírói szerződésmódosításnak tekintette a deviza árfolyamának maximálását (ez feleltethető meg a Kúria Konzultációs Testülete által kidolgozott, és a magyar bíróságok egy része által követett, de jelen ügyben nem alkalmazott elszámolási módnak), amelynek dogmatikai alapját az képezte, hogy a tisztességtelen mértékű árfolyamkockázatot nem lehet a fogyasztóra telepíteni, de az egyenértékűség követelményének megfelelően az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonásánál törekedni kell arra, hogy egyik fél se kerüljön a másikkal szemben aránytalanul kedvezőbb, illetve méltánytalanul súlyosabb vagyoni helyzetbe, más szóval meg kell akadályozni bármelyik fél jogalap nélküli gazdagodását. A jogkövetkezmények levonásának ez az elve kiolvasható uniós jogforrásból is, hiszen a 2014. február 4-i, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU rendelet módosításáról szóló 2014/17/EU irányelv (30) preambulum bekezdésére tekintettel megállapított 23. cikk (4) és (6) bekezdésében a 20%-os mértékű árfolyam kockázatot tekintette olyannak, mint amelyet a fogyasztó tájékoztatás hiányában is viselni köteles. Abból azonban, hogy az EUB a C-705/21. számú ítéletben egy ennek az elvnek megfelelő bírói rendezést is elvetett, az következik, hogy a jogkövetkezmények levonása során az EUB a hangsúlyt – a korábbi joggyakorlatában (C-212/20. sz. M.P. és B.P. kontra „A.” پروادزچۍ دڙيالڼوښۍ za poŝrednietwem „A.” S.A. ügyben 2021. november 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:934, 69. pont; C-19/20. sz. I.W. és R.W. kontra Bank BPH S.A. és Rzecznik Praw Obywatelskich ügyben 2021. április 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2021:341, 68. pont; C-520/21. 77. pont) is megjelenő elv alapján – a szankciós jellegre helyezte át. Összegezve a fentieket: a nemzeti bíróság a tisztességtelen feltétel tartalmának megváltozását eredményező jogi megoldással nem jogosult helyreállítani az e feltétel okozta jelentős egyenlőtlenséget, mert e lehetőség sérthetné a fogyasztói irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, amely az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányul [C-705/21. 40. pont].
- [54] Az EUB azonban a fenti megállapításain túlment, amikor pontosítva eddigi gyakorlatát kimondta azt is, hogy ha a felek vonatkozásában nem lehet helyreállítani azt az állapotot, amelyben akkor lettek volna, ha e szerződést nem kötötték volna meg, a tagállami bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna (C-705/21. 47. pont; C-472/20. 57. pont). Ezért a nemzeti bíróság jogosult többek között arra, hogy a fogyasztó érdekeit védelemben részesítse azáltal, hogy visszatéríteti neki azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be, azzal, hogy e visszatérítés a jogalap nélküli gazdagodás jogcímén történik (C-705/21. 48. pont, C-472/20. 58. pont, C-520/21. 61. pont).
- [55] Az EUB a tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződések teljes egészében való semmissé nyilvánításának joghatásai tárgyában hozott két legutóbbi ítélete (C-705/21. és a C-520/21.) tükrében megállapítható, hogy a jogerős ítéletben alkalmazott egyenértékű kamat meghatározás nem feleltethető meg a uniós jognak, mert a nemzeti bíróságnak az a jogosultsága, hogy a szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, sértené a fogyasztói irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, a tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszűnését, mivel ezáltal eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak maradnának, azaz az alkalmazott jogkövetkezmények (szankciónak) nem lenne visszatartó, elrettentő hatása. A bíróság tehát nem jogosult meghatározni az elszámolás eredményeként az idegen pénz használatáért járó, általa reálisnak tekintett ellenértéket, ekként az eredményét tekintve lényegében módosítani, kiegészíteni a tisztességtelen feltételt. Az is egyértelmű ugyanakkor, hogy a felperes másodlagos kereseti kérelme szerinti elszámolás szintén az uniós jogba ütköző megoldást tükröz.
- [56] A Kúria álláspontja szerint a fentiekből az következik, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződések esetén a magyar jogszabályi rendelkezések EU-jog konform értelmezésének az felel meg, ha a bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményét a tisztességtelen feltétel elhagyásával biztosítja. A kölcsönszerződés olyan tartalommal történő érvényessé nyilvánítása felel meg az EUB által értelmezett uniós jognak és egyben a magyar jogszabályi előírásoknak is, amely teljes egészében mentesíti a fogyasztót az árfolyamkockázat viselése alól. Az érvénytelenség oka ugyanis nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat viselésének a fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága. Ez a megoldás nem jelent az uniós joggyakorlat fogalomkészlete szerint tiltott szerződésmódosítást (C-618/10. sz. Banco Español de Crédito, SA kontra Joaquín Calderón Camino ügyben 2012. június 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2012:349, 65. pont; és C-488/11. sz. Dirk Frederik Asbeek Brusse és Katarina de Man Garabito kontra Jahani BV ügyben 2013. május 30-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:341, 57. pont), mert lényegét tekintve arról van szó, hogy – ha a kockázattelepítés tekintetében adott tájékoztatás átláthatatlan – a teljes szerződés megdőlése esetén az a jogkövetkezmény, hogy kiesik az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő feltétel – az átváltási mechanizmusra vonatkozó szerződési rendelkezések cogens jogszabályi rendelkezésekkel való felváltására is

- figyelemmel –, a szerződés a kockázattelepítő rendelkezések nélkül fennmaradhat. A szerződés egyéb – nem tisztességtelen – feltételei változatlan tartalommal köti a feleket (Gfv.VI.30.206/2023/2. és Gfv.VI.30.313/2022/9.).
- [57] A Kúria jelen határozata meghozatalakor figyelemmel volt arra is, hogy a fenti két hivatkozott határozatát követően hozta meg az EUB lengyel bírósági kezdeményezésre a C-520/21. számú ítéletét. A Kúria megítélése szerint az abban írtak figyelembevételével sem szükséges a Gfv.VI.30.206/2023/2. és a Gfv.VI.30.313/2022/9. számú határozataiban kifejtett, fentebb ismertetett álláspontjának módosítása.
- [58] A lengyel bíróság jelen ügy szempontjából releváns kérdése az előzetes döntéshozatali eljárásban arra irányult, hogy az átváltási mechanizmust szabályozó tisztességtelen feltétel következtében teljes egészében semmis szerződés alapján, amely az abban foglalt tisztességtelen feltételek törlését követően nem maradhat hatályban – és amelynek a lengyel nemzeti jog szerint az a jogkövetkezménye, hogy úgy kell tekinteni, mintha a felek a szerződést meg sem kötötték volna, és követelhetik a már teljesített jogalap nélküli szolgáltatások visszatérítését –, igényt tarthat-e a bank további (nem a szerződés rendelkezéseiből fakadó) összegekre a fogyasztótól az idegen pénz ideiglenes használatba adása, jogalap nélküli felhasználása ellenszolgáltatásaként, illetve kártérítés jogcímén. Az EUB a nemzeti jog olyan értelmezését, amely szerint a hitelintézet jogosult a fogyasztótól az az ilyen szerződés teljesítése címén az általa folyósított tőkeösszeg visszatérítésén, valamint a törvényes késedelmi kamatok megfizetésén felül bárminemű megtérítést követelni, a fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdésével és 7. cikk (1) bekezdésével ellentétesnek ítélte.
- [59] A Kúria ezzel összefüggésben hangsúlyozza, a Gfv.VI.30.206/2023/2. számú határozatában már részletesen bemutatta a magyar és lengyel jogi szabályozás lényeges különbségeit, amelyek közül most csak azt emeli ki, hogy szemben a lengyel szabályozással, a régi Ptk. 237. § (2) bekezdésének első fordulata értelmében a teljesen érvénytelen szerződés is érvényessé válhat, érvényesség nyilvánítása esetén fennmaradhat, ha az érvénytelenség oka kiküszöbölhető. A lengyel előterjesztő bíróság EUB-hez intézett kérdése viszont abból a nemzeti jogán alapuló előfeltevésekből indult ki, és ebből fakadóan erre az esetre vonatkozott az EUB kérdésre adott válasza is, hogy a szerződés egészében semmis és az a tisztességtelen feltételek törlését követően nem maradhat fenn, így a lengyel jog rendelkezései értelmében az eredeti állapot helyreállításának és a jogalap nélküli szolgáltatások visszatérítésének van helye.
- [60] Magyarországon viszont lehetőséget ad a teljes egészében érvénytelen szerződés (autonóm uniós fogalomként használt) „fennmaradására” a régi Ptk. 237. §-ának a fogyasztói irányelv célkitűzéseit tiszteletben tartó megfelelő alkalmazása akként, hogy az érvényesség nyilvánítás eredményeként abból csak a per tárgyát képező tisztességtelen feltétel, az árfolyamkockázat fogyasztók általi viselése „esik ki”. Miután a forint/deviza közötti átváltás a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény 3. § (2) bekezdése szerint biztosított, és az árfolyamrész alkalmazásából adódó tisztességtelenséget a DH2 tv. szerinti elszámolás eredményként a jogalkotó [az EUB által az uniós jog szempontjából nem kifogásoltan (C-118/17, C-51/17, C-932/19.)] kiküszöbölte, így – a lengyel jogi helyzettől abból adódóan is lényegesen eltérően, hogy ott ilyen jogalkotói beavatkozásra nem került sor – nincs akadálya a tisztességtelen feltételtől megfosztott szerződés alapján történő elszámolásnak.
- [61] Ez a megoldás lehetővé teszi annak a jogi és ténybeli helyzetnek a helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltétel hiányában találná magát (C-520/21. 61. pont). A tőkén felüli, a fogyasztót terhelő további fizetési kötelezettségek a fennmaradó szerződés tisztességtelenség nem minősülő feltételein alapulnak, és nem a bíróság által utólagosan meghatározott feltételek eredményeként kerülnek felszámításra, amely utóbbit tekintette az EUB lényegében a tisztességtelen kikötés módosításának, kiegészítésének (C-520/21. 77. pont és az ott hivatkozott bírósági gyakorlat).
- [62] Az EUB ezen ítéletében is hangsúlyozott visszatartó erőt továbbá a fenti tartalmú érvényesség nyilvánítás is megfelelően szolgálja. Nem teremt, teremthet ugyanis olyan helyzetet, amelyben a fogyasztó számára kedvezőbb lenne a tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés teljesítésének tovább folytatása az irányelvből eredő jogai gyakorlása helyett (C-520/21. 79. pont), mivel annak eredményeként őt előny, viszont a pénzügyet jelentős hátrány éri: a kölcsön fogyasztóra nézve kedvezőbb, a devizához igazodó kamatmértékkel marad fenn, anélkül azonban, hogy a konstrukció szerinti „ellentételezés”, a fogyasztó által viselt árfolyamkockázat azt kompenzálná. Éppen ellenkezőleg, a pénzügyet alacsony kamat mellett maga viseli az árfolyamkockázatot. Ez semmiképp sem alkalmas a pénzügyet elmaradt hasznának „pótlására”, ezért megfelelő visszatartó erővel is bír.
- [63] A felperes a felülvizsgálati kérelmében arra is hivatkozott, hogy a jogerős ítélet sérti az 1/2010. PK vélemény 8. pontjában foglaltakat, amelyek értelmében bíróságnak arra kell törekednie, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeinek rendezése során egyik fél se kerüljön a másikkal szemben aránytalanul kedvezőbb, illetve méltánytalanul súlyosabb vagyoni helyzetbe, meg kell akadályozni bármelyik fél jogalap nélküli gazdagodását. Ezzel összefüggésben a Kúria az [53] bekezdésben foglaltak alapján rámutat arra, hogy a C-705/21. számú ítéletből következően a nemzeti bíróság a tisztességtelen feltétel tartalmának megváltozását eredményező jogi megoldással nem jogosult helyreállítani az e feltétel okozta jelentős egyenlőtlenséget, ezért a tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződések esetén a jogkövetkezmények levonása során – az EU-jog konform értelmezésnek megfelelően – az érvényesség nyilvánításakor az 1/2010. PK vélemény 8. pontjában megfogalmazott elszámolási elvek nem irányadók, illetve a visszatartó erő, a szankciós jelleg érvényesülésének érdekében akként értelmezendők, hogy a felek közötti tényleges egyensúly

- helyreállítását a tisztességtelen feltétel elhagyásával kell biztosítani.
- [64] A perbeli kölcsönszerződés jogszabályba, a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés *c*) pontjába ütközés miatti érvénytelenségének jogkövetkezménye vonatkozásában – ahogyan arra a jogerős ítélet is rámutatott – nincs akadálya a szerződés érvényessé nyilvánításának abban az esetben, ha a felek ténylegesen megállapodtak az ügyleti kamat fizetésében, és a szerződés adatai alapján a kamat mértéke is kiszámítható. Ez esetben az ügyleti kamatot a szerződésből kiszámítható kamatmértéknek megfelelően kell meghatározni (Gfv.VII.30.167/2016/7., Gfv.VII.30.150/2016/10.).
- [65] A fentiekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet az elsőfokú ítéletre is kiterjedően hatályon kívül helyezte, és miután az érdemi döntéshez szükséges adatok jelenleg nem állnak rendelkezésre, a Pp. 424. § (3) bekezdése alapján az elsőfokú bíróságot a perfelvételi szaktól új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.
- [66] Az új eljárásban a Kúria jelen határozatában kifejtettek alapján az árfolyamkockázatot az adós fogyasztóra telepítő kikötés tisztességtelensége már nem tehető vitássá. A jogkövetkezmények levonása körében az elsőfokú bíróságnak lehetőséget kell adnia a felek részére az EUB 705/21. számú ítéletének 46. pontjában körülírt keretek között tárgyalások folytatására és a fogyasztói irányelv célkitűzéseinek megfelelő egyezség megkötésére. A felek megegyezésének hiányában az elsőfokú bíróságnak fel kell hívnia a felperest a fenti elveknek megfelelő elszámolás elkészítésére, ennek alapján keresete esetleges módosítására, illetve pontosítására. Az újraszámítást követően az alperes előterjesztheti védekezését, a fennmaradó tartozását tételesen vitathatja, illetve megteheti esetleges további perjogi nyilatkozatait. Mindezen adatok birtokában, erre vonatkozó indítvány esetén a szükséges bizonyítás lefolytatását követően kerül az elsőfokú bíróság abba a helyzetbe, hogy a felperes fenntartott kereseti kérelme tárgyában megalapozott ítéletet hozzon a két okból is érvénytelen szerződés jogkövetkezményeiről.
- [67] A Kúria a felülvizsgálati eljárásban felmerült költségeket a Pp. 424. § (4) bekezdése alapján csak megállapította, a költségek viseléséről az eljárást befejező határozatot hozó bíróság dönt.

(Kúria Gfv.VI.30.205/2023/2.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM

MUNKAÜGYI SZAKÁG

221I. A bírói gyakorlat szerint az Mt. 20. § (3) bekezdésén alapuló utólagos jóváhagyó nyilatkozatot a jogosult időbeli korlátozás nélkül megteheti. Ez a nyilatkozat a folyamatban lévő perben is felhasználható, erre azonban csak a Pp. rendelkezésinek keretei között van lehetőség. A munkáltatót ellenkérelmének megváltoztatása, új tények állítása és bizonyítékok csatolása a perfelvételi szakban korlátozás nélkül, az érdemi tárgyalási szakban pedig korlátozásokkal illeti meg. A másodfokú eljárásban a Pp. 373. § (2)–(3) bekezdésének megfelelően azonban csak szűk körben van helye új tény állításának és az ezt alátámasztó bizonyítékok csatolásának [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 20. § (3) bek.; a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXXI. törvény (Pp.) 373. § (2)–(3) bek.].

II. Az Mt. 210. § (2) bekezdése a vezető állású munkavállalók tekintetében csupán az ún. objektív határidőt emelte fel három évre, nem érintette azonban az ún. szubjektív határidő mértékét: így a munkaviszony azonnali hatályú felmondással történő megszüntetésére a kötelezettségzegésről való tudomásszerzéstől számított 15 napon belül van lehetőség a vezető állású munkavállalók esetében is [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 210. § (2) bek.].

A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás

- [1] Az alperesi társaság alapítója és egyedüli részvényese P. Önkormányzata. Az önkormányzat közgyűlése javasolta, hogy az alperes zrt. közgyűlése döntsön úgy, hogy igazgatóságának elnöke, a felperes 2016. május 1-jétől 2016. június 30-ig az elnöki tisztséget megbízási jogviszonyban, majd 2016. július 1-től munkaviszonyban lássa el.
- [2] Az alperes alapszabálya rögzíti, hogy az alapító önkormányzat kizárólagos hatáskörébe tartozik az igazgatóság tagjainak és elnökének megválasztása, visszahívása. Az igazgatósági tagság visszahívással megszűnik. Az igazgatóság elnöke megbízási jogviszonyban látja el tevékenységét. Az alapszabály szerint az igazgatóság a társaság ügyvezető szerve, ugyanakkor – a hatályos polgári jogi szabályozás alapján – a társaság ügyvezetését az igazgatóság elnöke a társasággal kötött megbízási vagy munkaviszonyban láthatja el.
- [3] A közgyűlés határozatnak megfelelően a felperes 2016. május 1-jétől 2016. június 30-ig megbízási jogviszony keretében látta el az alperesnél az igazgatósági elnöki tisztséget, ezt követően munkaviszonyban végezte ezt a tevékenységet.
- [4] 2020. január 10-én P. Önkormányzatát képviselő polgármester kezdeményezésére az alperes zrt. képviselőjében a felperes megbízott egy ügyvédet a társaság 2014. november 1-jétől a megbízási szerződés aláírásáig terjedő időszakban folytatott gazdálkodása teljes körű átvilágításával, ideértve

minden olyan tevékenységet, amely kihatott az alperes pénzügyi és gazdálkodási eredményeire. A megbízási szerződés módosítása alapján az átvilágítási jelentést a megbízottnak legkésőbb 2020. június 30-ig kellett átadnia a felperesnek mint megbízónak. Mivel az átvilágítással megbízott ügyvéd nem adta át a felperesnek az átvilágítási jelentést, a felperes 2020. december 1-jén megkereste a megbízottat annak megküldése végett, egyben tájékoztatta, hogy – a megbízási szerződés teljesítését alátámasztó dokumentum hiányában – a teljesítésigazolást nem áll módjában aláírni.

- [5] 2020. december 7-én a polgármester tájékoztatta a felperest, hogy a megbízott az alperesi társaság átvilágítását 2020. június 30-ával lezárta, az átvilágításról készült részletes jelentést átadta, annak tartalmáról 2020. október 5-én prezentációt tartott az irodájában. Tájékoztatta továbbá a felperest, hogy a megbízottat arra utasította, hogy a jelentést kezelje bizalmasan, annak a társaság részére való megküldéséről mint polgármester személyesen fog döntést hozni, valamint engedélyezte a felperesnek mint megbízónak, hogy a végteljesítést igazolja a megbízott részére.
- [6] A polgármester az átvilágítási jelentés és az általa kezdeményezett és lefolytatott büntetőjogi felülvizsgálat eredményéről 2021. február 23-án tájékoztatta az önkormányzat közgyűlését. P. Közgyűlése a határozatával megállapította, hogy mivel a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet alapján a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXXVIII. törvény 46. § (4) bekezdésében foglaltak szerint a települési önkormányzat képviselőtestületének feladat- és hatáskörét a veszélyhelyzet időszakában a polgármester gyakorolja, ezen hatáskörében eljárva a polgármester a felperest mint az alperes igazgatóságának elnökét és igazgatósági tagját 2021. február 23. napjával visszahívta tisztségéből.
- [7] A polgármester a P. Önkormányzata mint munkáltató képviseletében 2021. február 23-án azonnali hatályú felmondással megszüntette a felperes munkaviszonyát. Ezt azzal indokolta, hogy az önkormányzat közgyűlése határozatával a felperest az igazgatósági elnöki és tagi tisztségéből 2021. február 23-ával visszahívta. Az alperes alapszabályának VII.7.2.c. pontja értelmében az alapító önkormányzat kizárólagos hatáskörébe tartozik az igazgatósági elnök visszahívása. A közgyűlési határozat rendelkezései értelmében azzal, hogy a tulajdonos visszahívta tisztségéből, nem láthatja el a felperes az igazgatósági elnöki tisztséget, így a munkaviszonya 2021. február 23-án azonnali hatállyal megszűnt.
- [8] Megjelölte a munka törvénykönyvéről szóló 2021. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 52. § (1)

bekezdés d) pontját, amely alapján a munkavállaló köteles a munkaköre ellátáshoz szükséges bizalomnak megfelelő magatartást tanúsítani. Az Mt. 210. § (2) bekezdése alapján az azonnali hatályú felmondás joga a vezetővel szemben az ennek alapjául szolgáló ok bekövetkezésétől számított 3 éven belül, bűncselekmény elkövetése esetén a büntethetőség elévüléséig gyakorolható. A társaság jogi átvilágítását követően alaposan feltételezhető volt, hogy az alperes zrt. a 2016–2019. közötti időszakban és jelenleg is a társaság korábbi igazgatósági tagjának érdekkörébe tartozó cégláncolattól a piaci ár meghatározására irányuló beszerzési eljárást megsértve nem igazolt piaci áron vásárolt gumiabroncsokat. P. Önkormányzatának Közgyűlése a 2021. február 23-án tartott közgyűlésen értesült a társaság működését átvizsgáló, ún. átvilágítás eredményéről, amely alapján a már hivatkozott számú határozatban a felperes visszahívásáról döntött.

- [9] A felperes az átvilágítási jelentésben foglaltakat nem ismerte, mivel azt nem adták át részére, annak tartalmát nem ismertették vele.
- [10] Az alperes igazgatósága 2021. április 19-én határozatával jóváhagyta P. Önkormányzata Közgyűlésének a 92/2021. (II. 23.) számú határozatát, amelyben a polgármester a felperest a társaság korábbi igazgatósági elnöki és igazgatósági tagi tisztségéből 2021. február 23-án visszahívta.

A felperes keresete és az alperes ellenkérelme

- [11] A felperes keresetében munkaviszonya jogellenes megszüntetése miatt kártérítés, végkielégítés, továbbá becsülethez és jóhírnévhez fűződő személyiségi joga megsértése miatt sérelemdíj megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Elsősorban azt kifogásolta, hogy a munkaviszony megszüntetése jogát nem az arra jogosított testület gyakorolta, ezért az érvénytelen, továbbá az annak alapjául szolgáló indokról való tudomásszerzéstől számított 15 napon túl tették meg a jognyilatkozatot, amely nem tartalmaz indokolást. Erdemben sem találta megalapozottnak az intézkedést arra figyelemmel, hogy az azonnali hatályú felmondásban megjelölt indokok nem valóságosak, okszerűek és világosak. Sérelmezte azt is, hogy az alperes a felmondás jogát rendeltetésellenesen gyakorolta, annak indokát nem a felmondásban, hanem a Facebookon jelentette meg.
- [12] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Előadta, hogy az alapszabállyal ellentétes volt a felperes munkaszerződése, mert az igazgatósági elnök tevékenységét csak megbízási jogviszonyban láthatta volna el. Felette a munkáltatói jogkört nem az igazgatóság gyakorolta az alapszabály szerint, amit alátámaszt az a tény is, hogy a felperes szabadság engedélyét a polgármester írta alá. A felperes munkaviszonyát csak az alperesi társaság tulajdonosa, alapítója szüntethette meg, mivel a visszahívás jogát is az alapító gyakorolta és az alperes igazgatósága jóváhagyta azt.
- [13] A kifogásolt közgyűlési határozat nem minősül a munkaviszony megszüntetésének, kizárólag a visszahívásról szólt. Az átvilágítási jelentés bemutatását követően büntetőjogi felülvizsgálat történt, annak eredményéről és a büntetőjogi feljelentés tervezetéről 2021. február 22-én

tájékoztatták a polgármestert, aki 2021. február 23-án tájékoztatta az önkormányzat közgyűlését az átvilágítás és a büntetőjogi felülvizsgálat eredményéről. Ezt követően visszahívták a felperest az igazgatósági elnöki tisztségéből. Erre a tudomásszerzéstől számított 15 napon belül sor került, azonban a vezető beosztású személlyel szemben 3 éven belül lehet gyakorolni az azonnali hatályú felmondás jogát. Erdemben is megalapozottnak találta az alperesi intézkedést.

Az első- és a másodfokú bíróság határozata

- [14] A törvényszék közbenső ítéletével megállapította, hogy a felperes munkaviszonyát megszüntető azonnali hatályú felmondás jogellenes. A felperes jogszerűen látta el igazgatósági elnöki tevékenységét munkaviszonyban, hiszen a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 3:112. § (1) bekezdése lehetőséget biztosított erre. Rámutatott arra is, hogy maga az alapító önkormányzat 2016. április 21-i közgyűlési határozatában kifejezetten javasolta az alperesnek, hogy a felperes munkaviszonyban lássa el igazgatósági elnöki tisztségét. Ezt követően jött létre a felek között a munkaviszony. A munkaszerződés alapján a felperes munkáltatója az alperes volt, és a felek megállapodtak abban is, hogy a munkáltatói jogokat a társaság igazgatósága gyakorolja. Erre figyelemmel a felperes munkaszerződését az alperes képviselőjében két igazgatósági tag kötötte meg.
- [15] A felperes igazgatósági elnöki és tagi tisztségéből való visszahívásáról a Ptk. szabályai szerint P. Önkormányzata volt jogosult dönteni saját hatáskörében. Mivel a felperes vezetői tisztségét munkaviszonyban látta el, a tisztségéből való visszahívásával nem szűnt meg automatikusan a munkaviszonya, hanem azt az Mt. rendelkezéseivel összhangban kellett volna megszüntetnie a munkáltatói jogkör gyakorlására jogosult alperesi igazgatóságnak. Erre figyelemmel jogellenesen szüntette meg a felperes munkaviszonyát a polgármester, akinek az eljárása ezért érvénytelen.
- [16] Az alperes igazgatósága 2021. április 19-i határozatával nem a felperes munkaviszonyát megszüntető azonnali hatályú felmondást hagyta jóvá, hanem P. Önkormányzatának a felperes vezetői tisztségviselői megbízatásából való visszahívásáról rendelkező határozatát. Erre figyelemmel – mivel az azonnali hatályú felmondás jogát nem a munkáltatói jogkörre jogosult gyakorolta, és az alperes igazgatósága utóbb nem is hagyta jóvá azt – a polgármester eljárása érvénytelen maradt.
- [17] Az elsőfokú bíróság kifejtette azt is, hogy tekintettel arra, hogy a felperes vezető állású munkavállaló volt, munkaviszonyát azonnali hatályú felmondással nem 15 napon, hanem 3 éven belül szüntethette meg az alperes, így intézkedése nem késett el. Emellett erdemben nem találta megalapozottnak az alperesi intézkedést.
- [18] A peres felek fellebbezése folytán eljárt ítélet tábla közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét helybenhagyta. Kifejtette, hogy az alperes sem a perfelvétel lezárásáig, sem az érdemi tárgyalási szakban az elsőfokú közbenső ítélet meghozataláig nem állította, hogy az alperes igazgatósága a felperes azonnali hatályú felmondását utólag jóváhagyta.

- Arra sem hivatkozott, hogy rendelkezésére áll ilyen tartalmú okirat. Azt sem kérte, hogy az új bizonyíték alapján tett új tényállítására tekintettel az ellenkérelmét módosíthassa.
- [19] A felperes munkaszerződését az alperes igazgatóságának tagjai írták alá az alperes részéről, a munkáltatói jogkör gyakorlójaként pedig e szervet jelölték meg. Az azonnali hatályú megszüntetés nem e szervtől származott, így helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a felperesnek az alperesnél fennállt munkaviszonyát nem az arra jogosult munkáltatói jogkör gyakorlója szüntette meg, ezért az eljárása utólagos orvoslás hiányában érvénytelen.
- [20] A Ptk. rendelkezései lehetővé tették, hogy a felperes az igazgatósági elnöki tisztséget munkaviszonyban lássa el. E döntést erősítette az alapító közgyűlés határozata is, így nem tekinthető érvénytelennek a peres felek között létrejött munkaviszony.
- [21] Abból a körülményből, hogy a szabadság kiadása, illetve a járványügyi helyzet kapcsán a felperessel szemben P. polgármestere részjogosítványokat gyakorolt a felperes nem következtethetett alappal arra, hogy a munkaszerződésében foglaltakkal ellentétben a tulajdonos önkormányzat képviselőjében a munkaviszony megszüntetésére a polgármester jogosult, így az Mt. 20. § (3) bekezdése szerint sem tekinthető jogszerűnek az azonnali hatályú felmondás.
- [22] Kifejtette, hogy bár az egységes bírói gyakorlat szerint egy adott jognyilatkozat Mt. 20. § (3) bekezdésén alapuló utólagos jóváhagyására korlátozás nélkül van lehetőség, mindezt a folyamatban lévő perben kizárólag a Pp. adta szabályok és keretek között lehet gyakorolni (Kúria Mfv. X.10.110/2020/5. számú ítélet [30]–[35] bekezdés). A fellebbezési eljárásban a másodfokú bíróság vizsgálta, hogy a Pp. 373. § (2)–(3) bekezdésében rögzített feltételek fennálltak-e. Megállapította, hogy az azonnali hatályú felmondás alperesi igazgatóság által történő utólagos jóváhagyására vonatkozó tényállítást az alperes nem tett, bizonyítékot nem csatolt, nem is hivatkozott arra az elsőfokú eljárásban, hogy létezik ilyen dokumentum. Emiatt kizártnak találta, hogy ezzel a lehetőséggel korábban önhibáján kívül nem élt, ezért az ellenkérelem változtatást a Pp. 373. § (1) bekezdése alapján elutasította.
- [23] A felperes fellebbezési érveit elfogadva kifejtette, hogy P. polgármestere 2020. október 5-én teljes körű ismereteket szerzett a jogi átvilágítás megállapításairól, a felperes munkaviszonya megszüntetésére azonban csak jóval később, 2021. február 23-án került sor. Az Mt. 210. § (2) bekezdése helyes értelmezése szerint a vezető állású munkavállalók tekintetében az objektív határidő 3 év, a szubjektív határidő azonban e jog gyakorlására az általános szabályok szerinti 15 nap, így a felperes munkaviszonya megszüntetésére e határidőt elmulasztva került sor. Az alperes érvelésével szemben 2020. október 5. után nem történt olyan, a felmondás indokait befolyásoló esemény, amely jogszerűen magyarázta volna a késlekedést.
- A felülvizsgálati kérelem és felülvizsgálati ellenkérelem**
- [24] A jogerős közbenső ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, melyben elsődlegesen annak „megváltoztatását” és a kereset elutasítását, másodlagosan annak hatályon kívül helyezésével a másodfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára való utasítását kérte. Előadta, hogy érdemben helytálló döntést hozott az alperes, mivel a vizsgált időszakban megvalósult gumibeszerzések a felperes tudtával, irányításával, koordinációjával történtek.
- [25] Érvelése szerint a másodfokú bíróság valótlan megállapítást tett, amikor kifejtette, hogy az alperes a felperes visszahívását jóváhagyó igazgatósági döntésről nem tájékoztatta az elsőfokú bíróságot és nem hivatkozott korábban arra. A/2. számú mellékletként becsatolta a Zrt. 2021. április 19-én 11 órakor tartott igazgatósági ülésén készült jegyzőkönyv kivonatát, melyben jóváhagyta a felperes tisztségéből való visszahívását, egyidejűleg jogviszonya megszüntetését. Ennek megfelelően megállapítható, hogy a jóváhagyásra már 2021. április 19-én sor került, kizárólag az azt megerősítő dokumentáció került később benyújtásra.
- [26] Fenntartotta azt az álláspontját, hogy az alperesi társaság alapszabálya arról rendelkezik, hogy az igazgatóság elnöke megbízási jogviszonyban látja el tevékenységét, és ezt megsértve létesítettek munkaviszonyt a felperessel. Az alapszabály nem rendelkezik arról sem, hogy az igazgatósági elnök tekintetében a munkáltatói jogkör gyakorlója az igazgatóság lenne.
- [27] P. Önkormányzat Közgyűlésének 2012. évi önkormányzati rendelete az önkormányzati vagyoni feletti rendelkezési jogok gyakorlásának közös szabályai között kimondja, hogy a tulajdonosi jogokat a közgyűlés, valamint meghatározott mértékben és feltételekkel a költségvetési és gazdasági bizottság, továbbá a polgármester gyakorolja. A munkaviszonyban is alkalmazandó Ptk. 6:63. § (5) bekezdése kimondja, hogy a szerződés tartalmává válik minden szokás, amelynek alkalmazásában a felek korábban megállapodtak. Tekintettel arra, hogy a munkáltatói jogokat deklaráltnak a polgármester mint tulajdonos képviselőjére jogosult személy gyakorolta, kijelenthető, hogy eljárása érvényes volt, amellyel a felperes is tisztában volt.
- [28] A felperes munkaviszonya megszüntetése megfelel az Mt. 20. § (3) bekezdés második felének, hiszen jóváhagyás hiányában is érvényes a jognyilatkozat, ha a munkavállaló a körülményekből alappal következtethetett az eljáró jogosultságára. Maga a felperes is úgy nyilatkozott, hogy a szabadságot a polgármester engedélyezte, amivel szemben a felperes nem emelt kifogást.
- [29] Sérelmezte azt is, hogy az elsőfokú bíróság súlyos eljárási hibát vétett akkor, amikor a bizonyítási teher kiosztásakor nem az alperest hívta fel a polgármester eljárási jogosultsága bizonyítására, és nem adott tájékoztatást a sikertelenség következményeiről. Az ítéletábla azon döntése, hogy az eljárása során becsatolt második megerősítő igazgatósági jóváhagyás figyelembevételét elutasította ellentétben az Mfv.10.225/2019/5. és Mfv.10.712/2017/3. számú precedensképes határozatokkal, melyben a Kúria kifejtette, hogy az utólagos jóváhagyás tekintetében a jogalkotó nem állapít meg időbeli korlátot. Ez olyan alperesi nyilatkozat, amely határidő nélkül megtehető, annak jogát nem lehet

korlátozni, az nem valamilyen új tény, körülmény bizonyítására szolgál, hanem olyan, a per bármely szakaszában megtehető konstitutív nyilatkozat, amely az eredeti jognyilatkozat érvénytelenségi okát küszöböli ki. Az A/2. szám alatt csatolt jóváhagyás már korábban kifejezte egyetértését a polgármester döntésével, amely legitímálta a törvényi, egyéb jogszabályi, alapszabályi rendelkezések szerinti visszahívást, és egyértelmű kifejezése annak, hogy a jogviszonyt megszüntette. Meglátása szerint e kettő elválaszthatatlan, nem lehet két külön aktusként értelmezni.

- [30] Az azonnali hatályú felmondás jogát az Mt. 210. § (2) bekezdése alapján nem 15 napon, hanem 3 éven belül lehetett gyakorolni. Ennek megfelelően az azonnali hatályú felmondás kibocsátására határidőben került sor.
- [31] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében kérte, hogy a Kúria a jogerős ítéletet hatályában tartsa fenn, mivel az megfelel a jogszabály rendelkezéseinek.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

- [32] Az alperes felülvizsgálati kérelme nem megalapozott.
- [33] Az alperes megismételte a fellebbezésében előterjesztett azon nyilatkozatát, hogy a felek közötti munkaviszony az alperes alapszabályával ellentétesen jött létre, a felperes csupán megbízási jogviszonyban láthatta volna el feladatait, a felek által megkötött munkaszerződés érvénytelen volt. Az alperes állításával ellentétben helytállóan állapították meg az eljáró bíróságok, hogy a Ptk. 3:112. § (1) bekezdése szerint a társaság ügyvezetését a vezető tisztségviselő – a társasággal kötött megállapodása szerint – megbízási jogviszonyban vagy munkaviszonyban látja el. Ebből következik, hogy megbízási jogviszony jön létre a választást követő elfogadó nyilatkozattal, kivéve, ha a felek abban állapodnak meg, hogy a tevékenység ellátása munkaviszonyban történik.
- [34] A perbeli esetben P. Önkormányzat Közgyűlése határozatában döntött arról, hogy javasolja az alperesnek az aszerinti döntést, hogy a felperes 2016. május 1-jétől 2016. június 30-ig megbízási jogviszonyban, díjazás nélkül, majd ezt követően, 2016. július 1-jétől munkaviszonyban lássa el tevékenységét. A határozat 5. pontja akként rendelkezett, hogy az alperes alapszabályának módosítását az előterjesztés melléklete szerinti tartalommal fogadják el és felhatalmazták az alperes közgyűlésén az önkormányzat képviselőjében eljáró személyt, hogy szavazatát e határozati pontok szerint adja le.
- [35] Megállapítható, hogy kifejezetten az alapító önkormányzat kívánságának megfelelően döntöttek a peres felek arról, hogy a felperes 2016. július 1-jétől munkaszerződéssel munkaviszonyban látja el a továbbiakban igazgatósági elnöki tevékenységét. A munkaszerződésben rögzítették, hogy vezető állású munkavállalóként alkalmazza a felperest a munkáltató és felette a munkáltatói jogokat az alperesi igazgatóság gyakorolja. A munkaszerződést a munkáltató képviselőjében két igazgatósági tag kötötte meg.
- [36] Ennek megfelelően megállapítható, hogy a felek között az alapító akaratának is megfelelően érvényes munkaszerződés jött létre, mely az alperes

igazgatóságát jelölte meg a munkáltatói jogkör gyakorlójaként. A munkaszerződés kifejezetten meghatározta a munkáltatói jogkör gyakorlás rendjét, így nem volt jelentősége annak, hogy a 2012. évi önkormányzati rendelet milyen általános szabályokat tartalmaz az önkormányzati vagyoni feletti rendelkezési jogok gyakorlása vonatkozásában.

- [37] Mivel a felperes munkaviszonyát nem az arra jogosult munkáltatói jogkör gyakorlója szüntette meg, eljárása az Mt. 20. § (3) bekezdése szerint érvénytelen. E rendelkezés második fordulata kizárja az érvénytelenség jogkövetkezményét, ha a jogkör gyakorlója a jognyilatkozatot akár utólag jóváhagyja. Alapítanul állította az alperes felülvizsgálati érvelésében, hogy megsértette a bíróság a Pp. 237. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakat, amikor nem hívta fel arra, hogy igazolja P. polgármesterének az eljárási jogosultságát. Az alperesnek nem azt kellett bizonyítania, hogy P. polgármestere gyakorolta a munkáltatói jogkört a felperes felett, hanem azt, hogy a felperes munkaviszonyát megszüntető jognyilatkozatot az erre jogosult tette meg, illetőleg azt a jogosult utólag jóváhagyta.
- [38] Az alperes azt nem bizonyította, hogy a polgármester jogosult volt a jognyilatkozat megtételére, arra vonatkozóan pedig, hogy az arra jogosult testület utólag a polgármester munkaviszonyt megszüntető nyilatkozatát jóváhagyta, még tényállítást sem tett. Az alperes perben becsatolt ellenkérelme melléklete azt tartalmazta, hogy az alperes igazgatósága 2021. április 19-én jóváhagyta P. Önkormányzata Közgyűlésének a határozatát, amelyben a polgármester a felperest a társaság korábbi igazgatósági elnöki és igazgatósági tagi tisztségéből 2021. február 23. napjával visszahívta.
- [39] A vezető tisztségviselői jogviszony a Ptk. rendelkezésein, az e tevékenység ellátására létesített munkaviszony pedig az Mt. szabályain alapul, így a két jogviszony létesítésére és megszüntetésére eltérő szabályok vonatkoznak. Ennek megfelelően az alperesnek már a perfelvétel során, illetve szükség esetén az elsőfokú eljárásban nyilatkoznia kellett volna arról, hogy az alperes igazgatósága utólag jóváhagyta volna a polgármester munkaviszonyt megszüntető nyilatkozatát, és csatolnia kellett volna az ezt igazoló bizonyítékot, ilyen állítást azonban az elsőfokú eljárás során nem tett. Az alperes első ízben a fellebbezésében állította új tényként, hogy az alperes igazgatósága utólag jóváhagyta az azonnali hatályú felmondást tartalmazó nyilatkozatot, és ennek alátámasztására csatolta a 2022. április 8-án kelt okiratot.
- [40] Helytállóan hivatkozott az alperes arra, hogy a bírói gyakorlat szerint az Mt. 20. § (3) bekezdésén alapuló utólagos jóváhagyó nyilatkozatot a jogosult időbeli korlátozás nélkül megteheti (Kúria Mfv.I.10.379/2018/9., Mfv.II.10.225/2019/5.). Ez a nyilatkozat a folyamatban lévő perben is felhasználható, erre azonban csak a Pp. rendelkezéseinek keretei között van lehetőség (Kúria Mfv.X.10.110/2020/5.). Ennek megfelelően helytállóan fejtette ki a másodfokú bíróság, hogy az alperest ellenkérelmének megváltoztatása, új tények állítása és bizonyítékok csatolása a perfelvételi szakban korlátozás nélkül, az érdemi tárgyalási szakban pedig korlátozásokkal illeti meg, e

- jogosultsággal azonban az alperes nem élt. A másodfokú eljárásban a Pp. 373. § (2)–(3) bekezdésének megfelelően csak szűk körben van helye új tény állításának és az ezt alátámasztó bizonyíték csatolásának, a perbeli esetben azonban ennek feltételei nem álltak fenn. Az alperesnek nem sikerült bizonyítania, hogy a jóváhagyó nyilatkozat másodfokú eljárásban történő csatolására önhibáján kívül került sor, illetve azzal nem tudott élni az elsőfokú eljárás során, így ezt az új tényállítást jogszerűen hagyta figyelmen kívül az ítéletábra.
- [41] Ugyancsak alaptalanul állította a felülvizsgálati kérelmében az alperes, hogy a perbeli esetben az Mt. 20. § (3) bekezdésének második fordulatában kifejtett rendelkezés szerint jóváhagyás hiányában is érvényesnek tekintendő a nyilatkozat, mivel a felperes alappal következtethetett az eljáró jogosultságára. E szabályt a jogalkotó a visszaélésszerű joggyakorlás megelőzése érdekében alkotta. E rendelkezés alkalmazásakor különös jelentősége van annak, hogy a munkáltató milyen tájékoztatást adott a munkavállalónak a munkáltatói jogkör gyakorlója személyéről. Ha a tájékoztatás egyértelmű és világos volt, és nem a jogkör gyakorlója járt el az adott esetben, az álképviselő eljárása érvénytelennek minősül.
- [42] A perbeli esetben a munkaszerződés egyértelműen rendelkezett a munkáltatói jogkör gyakorlójáról, mely adott esetben egy testület volt. Önmagában abból a körülményből, hogy a munkáltatói jogkör egyes kisebb jelentőségű jogosítványait (pl.: szabadság kiadása) a polgármester gyakorolta, még nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a munkaszerződésben foglaltakkal ellentétben a tulajdonos önkormányzat képviselőjében a munkaviszony megszüntetésére is jogosult egy kívülálló személy.
- [43] Jogszerűen állapította meg a másodfokú bíróság azt is, hogy az Mt. 210. § (2) bekezdése a vezető állású munkavállalók tekintetében csupán az ún. objektív határidőt emelte fel három évre, nem érintette azonban az ún. szubjektív határidő mértékét: így a munkaviszony azonnali hatályú felmondással történő megszüntetésére a kötelezettségszegésről való tudomásszerzéstől számított 15 napon belül van lehetőség a vezető állású munkavállalók esetében is.
- [44] A munkáltatói azonnali hatályú felmondás indoka valamely olyan súlyos kötelezettségszegés lehet, aminek megismerését követően nincs mód a jogviszony fenntartására. A joggal való visszaélés tilalmából következik, hogy az ilyennek minősülő munkavállalói magatartásról a munkáltató rövid időn belül döntsön, és amennyiben jelentős súlyúnak ítéli azt, azonnali hatállyal szüntesse meg a jogviszonyt. A jogintézmény alapvető jellegével nem férne össze az, ha a felmondásra a tudomásra jutástól számított három éven belül bármikor lehetősége lenne.
- [45] A per adatai szerint P. polgármestere 2020. október 5-én teljes körű ismereteket szerzett a felperes terhére rótt kötelezettségszegésekről, az azonnali hatályú felmondás kibocsátására azonban csak 2021. február 23-án került sor. A 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet és ennek nyomán a 2011. évi CXXVIII. törvény 46. § (4) bekezdése alapján 2020. november 4-től a polgármester saját személyében gyakorolhatta a képviselőtestület jogait, ezért a jogi átvilágításról saját személyében szerzett tudása egyúttal a képviselőtestület tudomására jutásának is számít. Ennek megfelelően legkésőbb 2020. november 4-én teljeskörűen tudomást szerzett a kötelezettségszegés tényéről a polgármester személyében a képviselőtestület is, az azonnali hatályú felmondás kibocsátására azonban csak több hónap elteltével került sor.
- [46] Mindezeknek megfelelően, mivel a felperes munkaviszonyának megszüntetése több alaki hibában szenved, annak érdemi vizsgálatára nem volt szükség.
- [47] Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős közbenső ítéletet a Pp. 424. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.
- (Kúria Mfv.VIII.10168/2022/5.)
- 222** Az elvülés nyugvását kizárólag olyan megakadályozta a felet a követelés érvényesítésében és a fél oldalán a követelés érvényesítésével kapcsolatban önhiba nem állapítható meg [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 286. § (4) bek.; a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:24. § (1) bek.].
- A tényállás**
- [1] A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás szerint a felek 2014 júliusában munkaviszonyt létesítettek, az alperes azonban munkáltatóként a felperes foglalkoztatását csak 2016. július 5-én jelentette be a Nemzeti Adó- és Vámhivatal felé a 2014. július 14. és 2014. július 25. napja közötti időszakra havi 106 900 forint munkabérrrel. 2014. július 25-én az alperes fia, S. B. az alperes tulajdonában álló személygépkocsival balesetet okozott, amely során a felperes utasként megsérült. A baleset következtében a felperes 2014. július 25-től 2015. március 31-ig keresőképtelen volt és ezen időszakra nem részesült ellátásban.
- [2] A felperes bejelentése alapján a Megyei Kormányhivatal közigazgatási eljárásban vizsgálta a felek között fennállt jogviszonyt, illetve a felperes balesete jellegét. A hatóságok a felperes foglalkoztatását szervezett munkavégzésnek, 2014. július 25-i balesetét munkabalesetnek minősítették, elrendelték annak kivizsgálását és nyilvántartásba vételét. A jogerős határozat felülvizsgálata iránt az e per alperese közigazgatási pert indított, amit a bíróság 2017. június 29-én elutasított. Az alperes ezt követően, 2017. július 12-én készítette el a felperes 2014. július 25-én bekövetkezett balesetével összefüggő munkabaleseti jegyzőkönyvet.
- [3] A felperesnek az alperesnél fennállt biztosítási jogviszonyával összefüggésben 2014. július 25. napjától igényelt baleseti táppénz iránti kérelmét a Kormányhivatal a 2017. augusztus 31-én kelt határozatában az igény érvényesítésére nyitva álló egy éves határidő elmulasztása miatt elutasította.
- [4] A felperes a 2014. július 25-én bekövetkezett balesetből származó kárának, illetve sérelemdíjának megfizetése iránt pert indított a járásbírószágon egyrészt e per alperesével mint az I. rendű alperessel, valamint S.B. II. rendű alperessel és a Biztosító Egyesület III. rendű alperessel szemben. A polgári perben a felperes jogi képviselővel eljárva az I. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetétől elállt,

- amelyre tekintettel a bíróság az végzésével az e per alperese vonatkozásában a pert megszüntette.
- [5] A polgári perben a felperes a 2 276 567 forint baleseti táppénznek megfelelő összegű kártérítési igényét a közlekedési balesetet okozó II. rendű alperessel, illetőleg a kötelező gépjármű felelősségbiztosítás alapján az III. rendű alperessel szemben tartotta fenn, e kereseti kérelmét azonban a bíróság ítéletével elutasította. Az elsőfokú ítélet elleni fellebbezés elbírálása folytán eljáró bíróság a felperes jogi képviselője részére 2020. február 17-én kézbesített ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének érdemi rendelkezését helybenhagyta. A jogerős ítélet indoklásában foglaltak szerint a jelen per alperese volt a felperes munkáltatója, a foglalkoztatás bejelentése a munkáltató kötelezettsége, s a felperes baleseti táppénz iránti igénye szorosan kapcsolódik a munkáltató bejelentési kötelezettségéhez. Figyelemmel arra, hogy a baleseti táppénz kifejezetten a munkaviszonyhoz kapcsolódik, a munkaviszonyból származó kötelezettség megsértéséért S. B. II. rendű és a Biztosító Egyesület III. rendű alperesek felelőssége, helytállási kötelezettsége nem állapítható meg. A bíróság előtt folyamatban volt perben a felperes munkáltató mulasztásával okozati összefüggésben felmerült kárt kívánt érvényesíteni, azonban ez az igény az általános kártérítési igény körében nem volt vizsgálható.
- A felperes keresete és az alperes ellenkérelme**
- [6] A felperes 2020. november 6-án keresetet terjesztett elő, melyben kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest 2 276 567 forint kártérítés mint elmaradt baleseti táppénz, valamint ezen összeg után 2015. április 1-jétől számított késedelmi kamat megfizetésére. Kereseti kérelme jogalapjaként a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 166. § (1) bekezdésére, 167. § (1) bekezdésére, valamint a 169. § (1) és (2) bekezdésére hivatkozott. Előadta, hogy a bíróság ítéletének kézhezvételét követően került abba a helyzetbe, hogy elmaradt baleseti táppénz iránti igényét az alperessel szemben érvényesítse.
- [7] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint a felperesi igény elévült, mivel az elévülési időt 2017. szeptember 30-tól, azaz akkortól kell számítani, amikor a bíróság felperes baleseti táppénz iránti igényét elutasító végzése jogerőre emelkedett. Kifejtette, hogy a felperes által indított polgári per a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:25. § (1) bekezdés c) pontja alapján nem volt alkalmas arra, hogy a munkaviszonyból származó igény elévülését megszakítsa. Vitatta, hogy a felperes a bíróság jogerős ítéletét követően került volna abba a helyzetbe, hogy jelen peres eljárást megindítsa. A kártérítési felelőssége azért sem állhat fenn, mert a felperes felróható magatartására vezethető vissza, hogy baleseti táppénzben nem részesült.
- Az első- és a másodfokú bíróság határozata**
- [8] Az elsőfokú bíróság kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 2 276 567 forint kártérítést és ezen összeg után 2015. április 1-jétől járó késedelmi kamatot. Megállapította, hogy a felperes által a bíróság előtt indított polgári per az Mt. 286. § (4) bekezdése szerint alkalmazandó Ptk. 6:25. § (1) bekezdés c) pontja értelmében az e perben érvényesített követelés elévülését nem szakította meg, mivel a bíróság a pert a jelen per alperese vonatkozásában megszüntette, azaz jogerős érdemi határozatot nem hozott vele szemben.
- [9] Az elsőfokú ítéletben foglaltak szerint ugyanakkor az elévülés nyugvásának a Ptk. 6:24. § (1) bekezdésében foglalt feltételei fennálltak. E körben figyelembe vette, hogy a felperes a bíróság előtt pert indított, melynek tárgya volt a felperes baleseti táppénz iránti igénye is. A felperes igényét – e per alperesének perből való elbocsátását követően – olyan alperesekkel szemben érvényesítette, akikkel szemben ez az igény nem volt érvényesíthető, azonban erről teljes bizonyossággal a bíróságnak a felperes jogi képviselője részére 2020. február 17-én kézbesített ítéletéből szerzett tudomást. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a felperes egészen a jogerős ítélet kézbesítéséig bízhatott abban, hogy igényérvényesítése a bíróság előtt indított per alpereseivel szemben eredményre vezet.
- [10] Ebből következően a felperes a baleseti táppénztől való eleséséből eredő kárát 2020. február 17-ig menthető okból nem érvényesítette az alperessel szemben, így igénye 2017. június 22-től 2020. február 17-ig nyugodott. Az akadály megszűnésétől – azaz 2020. február 17-től – számítottan a Ptk. 6:24. § (2) bekezdése szerinti egy éves határidőn belül pedig a felperes megindította az alperessel szemben a pert.
- [11] A felperes vétkes közrehatása, illetőleg kártérítési felelősség alóli mentesülése körében megállapította, hogy a felperes a baleseti táppénz iránti kérelmét a társadalombiztosítási szervnél előterjesztette, melyet a bíróság azért utasított el, mert az igényét a jogszabályban meghatározott egy éves határidőn túl nyújtotta be. E körülmény ugyanakkor az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az alperes kártérítési felelősségét nem érinti. Azáltal, hogy a felperes eljárást indított a felek közötti jogviszony szervezett munkavégzésként történő elismerése iránt, sor kerülhetett a felperes balesetének munkabalesetként történő elismerésére, illetve a bíróság kötelezte az alperest a munkabaleseti jegyzőkönyv elkészítésére, az alperes azonban ennek csak 2017. július 12-én tett eleget.
- [12] Kifejtette, hogy a baleseti táppénz iránti igény érvényesítéséhez üzemi baleseti határozat, az üzemi baleseti határozat meghozatalához pedig munkabaleseti jegyzőkönyv szükséges, melyet az alperes csak késedelmesen, 2017. július 12-én készített el, az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a felperest a baleseti táppénz iránti igény érvényesítése körében mulasztás nem terheli, illetve hogy a felperesi mulasztás nem volt kihatással a baleseti táppénz iránti igény érvényesíthetőségére.
- [13] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság jogi és ténybeli indokaival teljeskörűen egyetértett. A fellebbezésben foglaltakra figyelemmel megállapította, hogy a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (a

- továbbiakban: Ebtv.) 65. § (1) bekezdése, valamint az e törvény végrehajtása érdekében alkotott 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Ebtv. Vhr.) 43. § (5) bekezdése értelmében a felperes csak a munkabaleseti jegyzőkönyv kiállításával kerülhetett abba a helyzetbe, hogy táppénz iránti igényét érvényesítse. A felperes a munkabaleseti jegyzőkönyv kiállítását követően ez irányú igényét előterjesztette, azonban a hatóság azt a baleset bekövetkezésétől számított egy éves igényérvényesítésére nyitva álló határidő elmulasztása miatt utasította el. Mivel az elutasító határozat 2017. szeptember 30-án emelkedett jogerőre, a felperes kára a táppénz elmaradásával összefüggésben ekkor következett be és az elévülési időpont is ekkor kezdődött.
- [14] Megállapította, hogy a felperes teljes bizonyossággal csak a baleset okozójával, illetve a kötelező felelősségbiztosítás alapján a biztosítóval szemben megindított polgári kártérítési igény elutasítására vonatkozó másodfokú jogerős ítéletből szerezhetett tudomást arról, hogy velük szemben igénye nem alapos. Erre tekintettel a felperes az alperessel szemben követelését 2020. február 17-ig menthető okból nem tudta érvényesíteni, így az elévülés ezen időpontig a Ptk. 6:24. § (1) bekezdése alapján nyugodott, így a felperes követelését a Ptk. 6:24. § (2) bekezdése szerint egy éven belül érvényesíthette.
- [15] Nem találta megalapozottnak a másodfokú bíróság az alperes azzal kapcsolatos kifogását sem, hogy a felperes a baleseti táppénz iránti igényét saját mulasztása miatt nem érvényesíthette, így kártérítési felelősége nem áll fenn. A munkabaleseti jegyzőkönyv kiállítása nélkül a baleseti ellátás nem volt megállapítható, azt azonban az alperes késedelmesen, a baleset bekövetkezésétől számított egy éves időn túl állította ki. Az alperes mulasztása önmagában azt eredményezte, hogy a felperes az igényérvényesítési határidőn belül baleseti táppénz iránti igényét nem tudta érvényesíteni.
- A felülvizsgálati kérelem**
- [16] A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, melyben kérte, hogy a Kúria azt az elsőfokú ítéletre is kiterjedően helyezze hatályon kívül, s a felperes keresetét utasítsa el, mivel a jogerős ítélet sérti az Mt. 286. § (1) és (4) bekezdését, továbbá a Ptk. 6:24. §-át, illetve az Alaptörvény XXVIII. cikke (7) bekezdését. Érvélese szerint az elévülés nyugvásának feltételei az adott ügyben nem álltak fenn. A polgári perben a felperes számára kirendelt pártfogó ügyvéd tájékoztatta a felperest az igény érvényesítése lehetőségéről, ezért a felperes a 2017. május 25-én tartott tárgyaláson az I. rendű alperes (e per alperese) vonatkozásában elállt keresetétől és vele szemben megszüntették az eljárást.
- [17] Állította, hogy a kártérítési perrel párhuzamosan zajlott e per alperese által a szervezett munkavégzést megállapító és a balesetet munkabalesetnek minősítő közigazgatási határozatok felülvizsgálata iránt indított eljárás, melyben 2017. június 29-én jogerős ítélet született, mellyel a közigazgatási határozatok hatályon kívül helyezésére irányuló keresetet elutasította a bíróság. Ezt követően az alperes 2017. július 12-én bejelentette a felperest a NAV felé, és felvette a munkabaleseti jegyzőkönyvet.
- [18] Érvélese szerint miután a felperes a kártérítés iránti perben szembesült azzal, hogy a baleseti táppénz iránti igényét (mint munkajogi igényt) nem tudja érvényesíteni (2017. május 25.), illetve a munkabaleseti jegyzőkönyvet kézhez vette (2017. július 12.), pontosan tisztában volt vele, hogy mi az útja a baleseti táppénz iránti igény érvényesítésének. 2017. július 19-én kérelmet terjesztett elő.
- [19] Arra hivatkozott, hogy az elévülés nyugvásának Ptk. szerinti feltétele nem állt fenn, mivel a felperes az igényét érvényesíteni tudta és azt meg is próbálta. Kérelmét 2017. augusztus 31-én kelt határozattal elutasították és ezzel megnyílt a felperes lehetősége arra, hogy a baleseti táppénz iránti igényét peres eljárásban érvényesítse. Ennek érdekében mégsem tett semmilyen lépést több mint három évig, egészen 2020. november 6-ig, amikor e pert megindította.
- [20] Az alperes érvélese szerint a felperes mulasztása vizsgálatánál az eljáró bíróságok szintén téves és az iratanyaggal, illetve bizonyítékokkal ellentétes következtetésre jutottak. Baleseti táppénz iránti igényt és a keresőképtelenségről szóló igazolást a foglalkoztatóhoz kellett volna benyújtania a felperesnek, ő azonban ezt elmulasztotta. Mivel a keresőképtelenséget igazoló orvosi igazolásokat nem adta le, így azt a munkáltatónak nem állt módjában megküldeni az illetékes hatósághoz.
- [21] Az elsőfokú bíróság ítélete indokolásában alperesi mulasztásnak értékelte azt is, hogy a munkabaleseti jegyzőkönyv elkészítésére irányuló kötelezettségének az alperes csak 2017. július 12-én tett eleget arra tekintettel, hogy jogorvoslattal élt a közigazgatási határozatokkal szemben. A bíróságok ezzel megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdését, amely a jogorvoslat jogát biztosítja az állampolgároknak.
- A Kúria döntése és annak jogi indokai**
- [22] Az alperes felülvizsgálati kérelmével együtt a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet terjesztett elő és az azt megalapozó okként a Pp. 410. § (2) bekezdés c) pont cd) alpontjára hivatkozva azt adta elő, hogy az első- és a másodfokú bíróság ítéletének rendelkezése eltér a Kúria Mfv.IV.10.074/2021/4. számon közzétett egyedi döntésétől. A Pp. XXXIX. Fejezete a munkaügyi perekre több eltérő rendelkezést tartalmaz. A Pp. 523. § (1) bekezdése szerint nincs helye felülvizsgálatnak, ha a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték, illetve annak a 21. § (1)–(4) bekezdése alapján, továbbá a 21. § (5) bekezdésének az egyesített perekre történő megfelelő alkalmazásával megállapított értéke a teljes munkaidőre megállapított kötelező legkisebb havi munkabér (minimálbér) ötszörösét nem haladja meg. A perbeli esetben a pertárgy értéke – a felperes által követelt kártérítés – meghaladta ezt az összeget. A Pp. nem korlátozta a felülvizsgálati kérelem előterjesztése lehetőségét, nem volt szükség annak engedélyezésére, így a Kúria az alperes felülvizsgálati kérelmét engedélyezési eljárás lefolytatása nélkül érdemben vizsgálta.
- [23] A felülvizsgálat a megelőző eljáráshoz kapcsolódó rendkívüli, korlátozottan igénybe vehető rendkívüli perorvoslat, amelynek kizárólag jogszabálysértésre hivatkozásra alapítottan van helye. A felülvizsgálat funkciója a kérelmet előterjesztő fél által állított

- sérelem elbírálása és megalapozottsága esetén annak orvoslása. A Kúria kizárólag azt bírálja el, hogy a felülvizsgálati kérelemben előadott okból a megjelölt jogszabályokat megsértette-e a jogerős ítélet.
- [24] A felülvizsgálati kérelemnek a Pp. 413. § (1) bekezdés *a)–e)* pontjaiban felsorolt tartalmi kellékekkel kell rendelkeznie. A felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja [Pp. 413. § (1) bekezdés *b)* pont]. A Pp. 413. § (1) és (2) bekezdése értelmében – miként azokat a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egy kérdéseiről szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény (a továbbiakban: PK vélemény) 3 – 7. pontja értelmezte és ami az eljárásjogi tárgyú elvi iránymutatásoknak az új Pp. hatálybalépése folytán történő felülvizsgálatáról szóló 1/2017. Polgári Jogegységi határozat szerint az új Pp. alkalmazása körében is megfelelően tartalmi – a jogerős ítélet több rendelkezését támadó, avagy több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozó felülvizsgálati kérelemnek valamennyi hivatkozás tekintetében rendelkeznie kell a törvényben meghatározott, egymással szoros logikai és perjogi kapcsolatban álló kötelező tartalmi kellékekkel, ellenkező esetben a tartalmilag fogyatékos felülvizsgálati kérelmet – vonatkozó részében – a Kúria nem vizsgálhatja érdemben. A tartalmilag hiányos perorvoslati kérelem nem korrigálható utóbb sem hiánypótlás elrendelésével, sem a felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél kiegészítő nyilatkozatával.
- [25] Az ismertetett jogszabályi rendelkezések értelmében a felülvizsgálati kérelem akkor bizonyulhat eredményesnek, ha a kérelem előterjesztője a szükséges tartalmi kellékekkel rendelkező, határidőben benyújtott beadványában kimunkálja a támadott jogerős határozatnak a jogvita érdemi elbírálására konkrétan kiható módon jogszabálysértő voltát, vagyis a támadott határozatra vonatkoztatva adja elő jogszabálysértésre hivatkozásait, a konkrét döntés alapjául szolgáló érvrendszer téves, illetve hiányos voltát mutatja ki, vagy az érdemi döntésre kiható eljárási szabálysértést igazol.
- [26] Az alperes felülvizsgálati kérelme második részében arra hivatkozott, hogy a felperes vétkesen közrehatott a kár bekövetkezésében és mulasztása kimentésére állította az Alaptörvény XXVIII. cikke (7) bekezdésében biztosított jogosultságát, a megsértett jogszabályhelyet [Mt. 167. § (2) bekezdés] azonban nem jelölte meg. A felülvizsgálati kérelem e vonatkozásban nem felel meg a Pp. 413. § (1) bekezdés *b)* pontjában foglaltaknak, ezért a Kúria – a PK vélemény 3. és 4. pontjára is figyelemmel – e hivatkozását figyelmen kívül hagyta.
- [27] A Kúria a jogerős ítéletet a fentiek figyelembevételével a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a hatályosan előterjesztett felülvizsgálati kérelem keretei között, az abban konkrétan megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálta és ítélte meg a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát. Az alperes felülvizsgálati kérelme e körben az alábbiak szerint megalapozott.
- [28] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság jogi és ténybeli indokaival egyetértve azt állapította meg, hogy a felperes az alperessel szemben követelését 2020. február 17-ig menthető okból nem érvényesíthette, ezért ezen időpontig a Ptk. 6:24. § (1) bekezdése alapján az elévülés nyugodott, követelését 2020. november 6-án a Ptk. 6:24. § (2) bekezdésében előírt egy éves határidőn belül érvényesítette, így nem volt helye a kereset elutasításának.
- [29] A felperes az elévülés nyugvásának indokaként azt jelölte meg, hogy igényét korábban nem megfelelő alperesekkel szemben érvényesítette, azonban erről teljes bizonyossággal a törvényszék 2020. január 14-én kelt, jogi képviselője számára 2020. február 17-én kézbesített ítéletből szerzett tudomást. Egészen eddig az időpontig bízott abban, hogy igényérvényesítése a járásbíróság előtt indított per II. és III. rendű alperesével szemben eredményre vezet. A Kúria ezzel az állásponttal nem értett egyet.
- [30] A magánjogi jogviszonyokban – különösen a munkaviszonyban – törekedni kell a huzamosabb ideig fennálló bizonytalan jogi helyzet mielőtti rendezésére. A bírósághoz fordulás joga nem korlátlan, a jogalkotó elsődleges szerepet biztosít a jogbiztonságnak az egyén anyagi igazsága érvényesítéséhez való jogához képest. Az Mt. 286. § (1) bekezdése rögzíti a munkajogi igény elévülésének határidejét, mely főszabály szerint három év. A munkajogi igény elévülésére az Mt.-ben nem érintett kérdésekben a polgári jog szabályait kell alkalmazni. Ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az akadály megszűnésétől számított egy éven belül a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt vagy abból egy évnél kevesebb van hátra. Vita esetén a jogosultnak kell azt bizonyítania, hogy menthető okból nem tudta az igényét érvényesíteni (Ptk. 6:24. § (1) és (2) bekezdés).
- [31] Annak eldöntéséhez, hogy az elévülés a konkrét esetben valóban nyugodott-e azt kellett feltárni, hogy a felperes mikor került abba a helyzetbe, hogy az igényét akadálytalanul érvényesítse. Az elévülés nyugvását ugyanis kizárólag olyan körülmény okozhatja, amely ténylegesen megakadályozta a felet a követelés érvényesítésében és a fél oldalán a követelés érvényesítésével kapcsolatban önhiba nem állapítható meg.
- [32] Az elévülés nyugvása megállapítására csak egészen kivételes, rendkívüli okok alapján kerülhet sor. Az elévülés nyugvását eredményező menthető ok közelebbi jogszabályi meghatározásának hiányában minden esetben egyedi mérlegelést igényel annak megítélése, hogy egy adott körülmény alkalmas-e az említett joghatás kiváltására. Az ehhez szükséges szempontokat a bírói gyakorlat alakította ki. E szerint az említett feltétel akkor áll fenn, ha a jogosult akár objektív, akár szubjektív okból el van zárva attól, hogy a követelését érvényesítse (Pfv.IV.21.403/2019., Pfv.III.21.484/2021/6.).
- [33] A Kúria megállapítása szerint a perbeli esetben ilyen ok nem állt fenn. A felperes 2014. július 25-én szenvedett balesetet, amelyet S. B. az alperes tulajdonában álló gépkocsival okozott, s amely során a felperes utasként megsérült. A felperes 2015. június 22-én a járásbíróság előtt pert indított az alperes, illetve a baleset okozója, valamint a kötelező felelősségbiztosítás alapján helytállni tartozó biztosítóval szemben. A járásbíróság a perben

tájékoztatta a felperest a bizonyítási teherről és arról, hogy munkabér követelését a munkáltatóval szemben érvényesítheti. A Megyei Kormányhivatal 2015. augusztus 6-án azt állapította meg, hogy a felek között munkavégzésre irányuló jogviszony szervezett munkavégzés keretében történt, majd a felperes balesetét munkabalesetnek minősítették, így a felperes e határozatokból is tudomást szerezhetett arról, hogy elmaradt táppénz iránti igénye volt munkáltatójával, e per alperesével szemben perelhető. A felperes jogi képviselője tanácsára 2017. május 25-én tartott tárgyaláson az I. rendű alperes (e per alperese) vonatkozásában elállt a keresettől, így vele szemben a pert a bíróság megszüntette.

- [34] A járásbíróság előtt folyt polgári perben a bíróság 2019. június 29-én kelt ítéletével döntött a balesetet okozó személy és a biztosító alperesekkel szemben a sérelemdíj megfizetésére vonatkozó igényről, elutasította azonban a felperesnek a baleseti táppénz összegének megfelelő kártérítés iránti igényét. Mivel az szorosan kapcsolódott a felperes munkavégzéséhez, munkaviszonyához és az ebből eredő fizetési kötelezettség megszegéséért a munkaviszonyon kívül álló személyek helytállási kötelezettsége nem volt megállapítható. A felperes ennek megfelelően legkésőbb az elsőfokú ítéletből értesülhetett arról, hogy a munkaviszonyból származó kártérítési igényét a munkáltatójával szemben érvényesíthette volna.
- [35] A felperesnek minden információ a rendelkezésére állt ahhoz, hogy akár a polgári perrel párhuzamosan megindítsa e per alperesével szemben a munkajogi pert, így az önhiba hiánya a megfelelő időben történő igényérvényesítés vonatkozásában nem volt megállapítható. Kellő alap nélkül bízott a felperes abban, hogy a munkaviszonyból származó igényét az általános hatáskörű bíróságon a munkaviszonyon kívül álló személyekkel szemben érvényesíteni tudja, így e körülmény nem vezethetett az elévülés nyugvásához, az kívül esett az önhiba hiányának fogalmi körén. Mivel a felperes az elévülési időn túl érvényesítette igényét az alperessel szemben, a felperes kereseti követelése nem volt megalapozott, azt bírósági úton nem lehetett érvényesíteni. Mindezekre figyelemmel a Kúria a Pp. 424. § (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította.

(Kúria Mfv. VIII.10.172/2022/3.)

KÖZIGAZGATÉSI KOLLÉGIUM

223 A Gebhard-tesztnek meg nem felelő magyar online sportfogadás szabályozás a közösségi jogba ütközik.

A korábban elrendelt megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak az új eljárásra adott iránymutatás szerint, az ott meghatározott körben kellett eljárnia [1952. évi III. törvény (Pp.) 339/A. §, 206. §, 221. § (1) bek.; 1991. évi XXXIV. törvény (Szjtv.) 29/C. §, 2. § (2) bek., 37. § (14) bek., 12. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az alperes jogelődje, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítás Szerencsejáték Felügyeleti Főosztály (a továbbiakban az alperessel együtt: alperes) internetes adatgyűjtéssel megvalósult, hivatalból történő ellenőrzés alapján határozatával a felperest 100 000 000 Ft bírsággal sújtotta.
- [2] Indokolása szerint a ...-on bejegyzett felperes által üzemeltetett honlapon szervezett szerencsejátékok Magyarország területén lévő igénybe vevők felé irányulnak, magyar pénznemben fizetendő ellenérték fejében több fajta sportfogadásban (ideértve az élő sportfogadást is) és kaszinójátékokban való részvételt teszik lehetővé.
- [3] A felperes a honlapon a szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Szjtv.) 29/C. § szerinti távszerencsejátékok (online sportfogadás) is szervezett, tevékenységét hatósági engedély nélkül végezte, ezért az az Szjtv. 2. § (2) bekezdése és 37. § 14. pontja alapján tiltott szerencsejátéknak minősül, amely szervezésének a szankciója az Szjtv. 12. § (1)–(2) bekezdései, (3) bekezdés *d*) pontja, valamint a 12. § (6) bekezdése alapján bírság fizetése.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [5] A felperes álláspontja szerint a magyar online szerencsejáték szabályozás ellentétes az uniós joggal, sérti az Európai Unióról szóló szerződést és az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 56. cikke szerinti szolgáltatás nyújtás szabadságát és 49. cikke szerinti letelepedés szabadságát, nem állja ki az uniós joggal való összhangjának vizsgálatára az Európai Unió Bírósága C-55/94. számú Gebhard ügyben kialakított, úgynevezett négy lépcsős teszt próbáját, valamint meg nem felel a koherens, szisztematikus, önkénytelen mentes és indokolt jogalkotás követelményének.
- [7] Az alperes a kereset elutasítását kérte határozatában foglalt indokok alapján.
- [8] Hangsúlyozta, hogy online sportfogadás engedély nélküli szervezése miatt szabott ki bírságot, a felperes keresetében olyan jogszabályi rendelkezések közösségi jogba ütközését állítja, amelyek a per tárgyával nem hozhatók összefüggésbe, ezáltal a perben nem alkalmazhatók és nem vizsgálhatók. A felperes az EUMSZ 56. cikkére hivatkozással kívánja megalapozni a magas közrendi (pénzmosás), fogyasztóvédelmi és

egészségügyi (addiktológiai) kockázattal járó tevékenységét anélkül, hogy a magyar hatóságok ellenőrzése alatt állna, illetve a tevékenysége magyarországi negatív hatásainak kompenzálására kialakított köztelherviselésben részt venne. Tevékenysége Magyarország közrendi, fogyasztóvédelmi és egészségügyi érdekeinek sérelmével jár, mert nem áll rendelkezésre a határon átnyúló online szerencsejáték kockázatainak csökkentésére szolgáló érdemi és hatékony uniós eszköz.

- [9] Kifejtette, hogy az Európai Parlament és Tanács belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123/EK (2006. december 12.) irányelv 2. cikk (2) bekezdés *h*) pontja értelmében a szerencsejáték-szervezés nem tartozik az irányelv hatálya alá, amely oka a (25) preambulumbekkezdés szerint a tevékenység sajátos természete, amely a közrendre és a fogyasztóvédelemre vonatkozó szabályok a tagállamok részéről való végrehajtásával jár.
- [11] A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 23.K.33.477/2017/8. számú ítéletével az alperes határozatát hatályon kívül helyezte. A Kúria Kfv.I.35.728/2018/8. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Megállapította, hogy az elsőfokú bíróság nem a megfelelő jogszabályokra alapította ítéletét. Felhívta az EUB C-3/17. számú Sporting Odds ügyben hozott ítéletében kifejtett értelmezést, rögzítette, hogy a sportfogadásnak minősülő távszerencsejáték nemzeti szabályozásának az állami monopóliumon alapuló struktúrája önmagában nem kifogásolható, a kérdés végleges megválaszolásához vizsgálni kell, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságát korlátozó szabályozás ténylegesen az érintett tagállam által hivatkozott célokat követi-e koherens és szisztematikus módon. Az új eljárásra előírta, hogy lehetőséget kell adni az alperesnek arra, hogy a jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékokat rendelkezésre bocsássa, a jogvita eldöntése érdekében a Gebhard ügyben hozott ítéletben megfogalmazott tesztnek való megfelelést igazolja.
- [12] A megismételt eljárás során a felperes fenntartotta keresetét. Álláspontja szerint nyilvánvaló, hogy a szerencsejáték szolgáltatás számos kockázatot (játékfüggőség, szerencsejátékokkal összefüggő bűncselekmények) hordoz magában, ugyanakkor a kockázatok pusztá léte nem teszi szükségessé és arányossá a monopóliumot. Az alperes nem igazolta, hogy Magyarország annyira kitett volna ezeknek a kockázatoknak, hogy a jogalkotónak az egyetlen lehetősége a monopólium bevezetése volt. Az alperes által csatolt a Kft. által készített szakvélemény (a továbbiakban: PMD szakvélemény) nem alkalmas bizonyíték, mivel egyrészt a szakértő pártatlansága megkérdőjelezhető, másrészt a szakvélemény aggályos. Ennek cáfolatára csatolt külföldi professzortól származó szakmai véleményt, amely szerint a PMD szakvélemény alapjául szolgáló 2015. év előtti online sportfogadásra vonatkozó adatok a

- rendkívül kis mintaméret miatt megbízhatatlanok, azokból nem lehet következtetést levonni a magyarországi online sportfogadások 2015. év előtti tendenciájára. Megbízható adatok hiányában pedig nem állapítható meg, hogy 2014-ben hány magyar játékos játszott online sportfogadást és ezek közül hányan minősültek problémásnak.
- [13] Hasonlóképpen nem igazolt az online sportfogadással kapcsolatos bűncselekmények elterjedésére vonatkozó alperesi állítás, azok emelkedése adatokkal nem igazolható.
- [14] A koherens és szisztematikus szabályozás követelményével kapcsolatban előadta, hogy 2012 és 2014 közötti időszakban a magyar szerencsejáték szabályozás inkoherens volt. A magyar online szerencsejáték szolgáltatókra, ideértve az állami monopóliummal rendelkező állami szolgáltatót is, semmilyen reklámkorlátozást nem vezettek be, amely körülmény kétségessé teszi, hogy az új szabályozás a fogyasztók védelmét célozza.
- [15] Az EUB joggyakorlatára hivatkozással kifejtette, hogy a fogyasztók védelme fő szabály szerint nehezen összeegyeztethető a szerencsejátékok terjesztésére irányuló politikával, amely többek között új játékok kínálásával és azok reklámozásával jellemezhető. Erre vonatkozóan a Sz. Zrt. marketingpolitikájával és azzal kapcsolatos kiadásaival összefüggésben beszerzett adatok véleménye szerint azt támasztják alá, hogy az Sz. Zrt. agresszív, expanzív marketing politikát folytat.
- [17] A megismételt eljárás során az alperes fenntartotta határozatában foglaltakat, a kereset elutasítását kérte. Állítása szerint az online sportfogadás esetén az állami monopólium bevezetését és fenntartását a felelős játékszervezési elvek lehető legteljesebb érvényre juttatása indokolta.
- [18] Hivatkozott arra is, hogy az Szjtv.-nek 2013-ban és 2015-ben is bevezetett rendelkezései a játékosok fokozottabb védelmét biztosítják, illetőleg az Sz. Zrt. tevékenységét is törvények szabályozzák, továbbá a magyar hatóságok folyamatos szigorú felügyelete alatt áll. Az Sz. Zrt. felelős játékszervezői minősítéssel rendelkezik, tagja a szerencsejáték iparág nemzetközi ernyőszervezeteinek, illetve reklám tevékenységét a magyar reklámetikai kódex szabályainak és az általa alkotott reklám és támogatás etikai kódex szigorú szabályait követve végzi. A felelős játékszervezői tevékenységének főbb elemei közül az első a prevenció és a kiskorúak védelme, a kiskorúakat reklámtevékenységgel nem célozza, a játékból hatékonyan kizárja. Ezen túlmenően szponzorációs és támogatási tevékenysége révén közösségi célok megvalósításához is hozzájárul.
- [19] Az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásban a hozott 41.K.701.623/2020/53. számú ítéletével az alperes határozatát hatályon kívül helyezte. Az alperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán eljárta a Kfv.V.35.599/2021/9. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozathozatalára utasította. Rögzítette, hogy a per tárgyát az online sportfogadásra vonatkozó jogszabályok vizsgálata képezte abból a szempontból, hogy teljesítik-e a közösségi jog által támasztott követelményeket. Ezt a vizsgálatot a közigazgatási perre irányadó szabályok szerint kell elvégezni az alperesi határozat meghozatalakor fennállt tények és hatályos jogszabályok figyelembevételével, a Kúria korábbi új eljárásra adott kötelező iránymutatása alapján. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a megismételt eljárás kereteit, irányát tévesen értelmezte, ugyanis nem tekintette át az online sportfogadásra, illetve az állam által a monopólium bevezetésére megjelölt közrendvédelmi, közegészségügyi indokok védelmére vonatkozó nemzeti jogszabályokat, így nem azok szisztematikus és koherens jellegét vizsgálta. Iránymutatása szerint az elsőfokú bíróságnak fel kell tárnai azokat a közcélú értékeket, amelyeket a jogalkotó a szabályozás által védeni kívánt, rögzítenie kell a szabályozás azon elemeit, amelyek ezen értékek védelmére szolgálnak, illetve azokat, amelyek gyengítő hatással rendelkeznek.
- Az elsőfokú bíróság döntése**
- [20] Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperes határozatát hatályon kívül helyezte.
- [21] Rögzítette a távszerencsejátékokra irányadó jogszabályi rendelkezéseket, azok időbeli változásait. Hangsúlyozta, hogy a felek között nem volt vitatott, hogy a távszerencsejáték szervezésére a felperesnél végzett ellenőrzés időpontjában kizárólag a monopól helyzetben lévő állami szerencsejáték szervező volt jogosult és hogy a felperes engedély nélkül a Magyarország területén lévő igénybe vevők felé irányulóan szervezett távszerencsejátékot.
- [22] A bíróság a Kúria döntése alapján azt vizsgálta, hogy a magyar távszerencsejáték szabályozás ellentétes-e az uniós jogban szabályozott szolgáltatásnyújtás és letelepedés szabadságával. Elismerte, hogy a szerencsejáték szabályozás nem tárgya az uniós jog harmonizációnak, a tagállamok erkölcsi, vallási és kulturális különbségeik szerint jogosultak mérlegelési jogkörükben az EUMSZ jogkérdéseivel összeegyeztethető szabályozás keretében a szerencsejátékok üzemeltetését és az abban való részvételt érintő tevékenységek szervezése és ellenőrzése módjának megválasztására. A korlátozó szabályozásnak meg kell felelnie az EUB C-55/94. számú ügyben kidolgozott feltételrendszernek: hátrányos megkülönböztetéstől mentes, közérdeken alapuló, kényszerítő indok által igazolt, alkalmas az általa elérni kívánt cél megvalósításának biztosítására és nem lép túl az elérni kívánt cél megvalósításához szükséges mértéken. Emellett a korlátozó szabályozásnak ténylegesen a tagállam által hivatkozott célokat kell követnie koherens és szisztematikus módon. Hangsúlyozta, hogy az EUB iránymutatása szerint a nemzeti bíróság feladata az előtte folyamatban lévő ügyben e feltételek teljesülésének vizsgálata.
- [24] Elemezte azokat az alperesi érveket, amelyeket az online sportfogadásra bevezetett állami monopólium közérdekű céljaként megjelölt, így a fogyasztók védelmének biztosítására, a játékfüggőség és az online sportfogadáshoz kapcsolódó bűncselekmények elleni küzdelemre történő hivatkozásokat.
- [25] A kereset elbírálásakor azt is figyelembe vette, hogy 2022. július 22-én kihirdetésre került az egyes gazdaságsszabályozási tárgyú törvények módosításáról szóló 2022. évi XIX. törvény (továbbiakban: Mód.tv.), mely többek között az

- Szjtv.-t is módosította, ezzel a távszerencsejáték játékfajta, az úgynevezett liberalizált szerencsejátékok körébe került át, ezáltal megszűnt az állami játékszervező távszerencsejáték szervezésére vonatkozó jelenlegi monopóliuma. Hivatkozott a törvényhez fűzött indoklásra, mely kiemelte, hogy a módosítás célja az EUB rendelkezéseinek történő megfelelés volt. Az elsőfokú bíróság azt a következtetést vonta le, hogy az alperesnek a korábbi állami monopólium bevezetésével kapcsolatos az az érvelése, miszerint annak bevezetését és fenntartását az indokolta, hogy a védeni kívánt közérdekű célok megvalósítása kizárólag monopolizált rendszerben biztosítható, a bevezetett új szabályozás és annak törvényi indoklás egyértelműen cáfolta.
- [26] Elemezte az alperes által hivatkozott PMD szakvélemény adatait, erre vonatkozó összegző értékelése szerint ez nem támasztja alá azt az alperesi állítást, hogy csak a monopólium tudott megoldást nyújtani a Magyarországon fennálló problémákra. Arra is rámutatott, hogy a 2014. évre vonatkozóan online szerencsejátékkal kapcsolatos adatok, kutatások korlátozottan állnak rendelkezésre, az alperes által hivatkozott tanulmányok nem online sportfogadás specifikusak. A kutatások alacsony elemszáma korlátozza a kutatási eredmények megbízhatóságát, amelyet tovább relativizál az önbevallásos mintavétel megbízhatósága és a PMD szakvélemény óvatos állásfoglalása. Elfogadta azt a felperesi hivatkozást, hogy a sportban a csalásnak, bundázásnak a szerencsejáték szervezők jellemzően nem az elkövetői, hanem kárvallottjai, tekintettel arra, hogy az elcsalt mérkőzések után is fizetési kötelezettségük áll fenn. Nem találta elegendőnek és értékelhetőnek a BM által a sportbeli csaláshoz kapcsolható pénzmosás elkövetése vonatkozásában nyújtott információt, így az alperes részéről sikertelen volt annak bizonyítása, hogy a távszerencsejátékkal összefüggő pénzmosás milyen konkrét problémát okozhatott. Az alperes által hivatkozott „Szerencsejáték függőség és bűnözés” című tanulmányt sem találta olyannak, amely bizonyítaná, hogy a távszerencsejátékhoz kapcsolódó lopás súlyos problémákat okozott Magyarországon, így nincs relevanciája, hogy a fogvatartottak körében milyen arányú a játékfüggők jelenléte.
- [28] Nem tartotta indokoltnak a különféle nemzeti szabályozási rendszerek összehasonlítását, ugyanis egy másik országban kidolgozott alkalmazott és adott esetben bevált szabályozási rendszerből nem vonható le következtetés a magyar szabályozás jogszerűségére vonatkozóan. Abban nem kívánt állást foglalni, hogy az Sz. Zrt. marketing és reklámkielégítése európai vagy országos viszonylatban alacsony vagy magas-e. Ugyanakkor a terjeszkedő marketingpolitikát az Sz. Zrt. tekintetében az általános marketing költség tekintetében megállapította. Azt is rögzítette, hogy a monopólium jogosultja által szervezett offline sportfogadás szolgáltatás vizuális megjelenítése, reklámja gyakorlatilag megkerülhetetlen a professzionális magyar sportban, minden jelentősebb sporteseményen megjelenik.
- [30] Összegző értékelése szerint az alperes bizonyítása nem támasztotta alá, hogy az online sportfogadás szervezése, illetve az abban való játékos részvétel olyan közegészségügyi, közbiztonsági és közrendi problémákat okozott és kockázatokkal járt, amelyek kezelésére, valamint a magyar játékosvédelmi előírások teljes körű érvényre juttatására a leghatékonyabb eszköz a monopolizált szabályozás volna. Mindezekre figyelemmel a szolgáltatásnyújtás szabadságát korlátozó, a legálisan szolgáltatók körét egyetlen piaci szereplőre szűkítő rendelkezés a közrendi célok eléréséhez általánosságban alkalmas azonban nem kizárólagosan célravezető, ezáltal -a közrendi célok eléréséhez szükséges mértékkel összevetve és a szabályozási rendszer elemeit is egésszé tekintve- nem arányos, nem koherens és nem szisztematikus, ennek okán a korlátozás nem összeegyeztethető az EUMSZ 56. cikkével. Mindezekre figyelemmel a közösségi joggal ellentétes szabályozás megsértése miatt szankció alkalmazása nem lehetséges.
- A felülvizsgálati kérelem, csatlakozó felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [31] Az alperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen azt kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nem volt figyelemmel a Pp. 339/A. §-ában írtakra, vagyis a pert nem a meghozatalakor alkalmazandó jogszabályok és fennálló tények, és a Kúria új eljárást elrendelő Kfv.I.35.728/2018/8. és Kfv.V.35.599/2021/9. számú végzéseiben adott iránymutatás, valamint az EUB joggyakorlatában elfogadott elvek mentén vizsgálta felül, bírálta el.
- [32] Azzal, hogy az elsőfokú bíróság a kereset elbírálásakor figyelembe vette a 2022. július 22. napján kihirdetésre került Mód.tv. előírásait, a Pp. 339/A. §-ába ütközően hozta meg ítéletét.
- [33] Szerinte az elsőfokú bíróság a Kúria által előírt vizsgálatot csak részben folytatta le, mivel nem elemezte és vetette össze a határozat meghozatalakor hatályos szabályozás egyes elemeit, az uniós joggyakorlat által elvárt egyes feltételekkel, az azokra vonatkozó hatásával és következményeivel, hanem csak a felek által benyújtott bizonyítékokat értékelte részletesebben kifejtve.
- [35] Szerinte nem létezik olyan elfogadott szempontrendszer, számítási modell, módszertani útmutató, melyet zsinórmértékként használva feltárható és bemutatható lett volna az, hogy a kitzított állami célok megvalósítására kizárólag az állami monopólium az alkalmas, illetve a monopolista szerencsejáték szervezői tevékenységéhez kapcsolódó marketing tevékenységnek mekkora az a mértéke, amely még feltétlenül szükséges az állam által elérni kívánt célok megvalósításához. Előadása szerint teljesíthetetlen azon elsőfokú bírósági elvárás, hogy az alperes bizonyítsa, hogy a hazai monopolszabályozás kizárólagosan célravezető a közrendi célok elérése érdekében. Ennek bizonyítása ugyanis csak úgy lenne lehetséges, ha Magyarország az összesféle szabályozási modellt kipróbálna és tapasztalatok alapján lesűrhető lenne a kizárólagosan célravezető megoldás.
- [36] Az elsőfokú bíróság a sportfogadási csaláshoz kapcsolódó pénzmosás elkövetését elbagatellizálja, illetve okszerűtlen az a következtetése is, hogy sikertelen volt annak bizonyítása, hogy a szerencsejátékokkal összefüggő pénzmosás milyen

- konkrét problémát okozhatott. Az ítéletből nem derül ki, hogy mely adatok alapján és mihez képest tekintette az Sz. Zrt. reklám és marketing kötésének nagyságát eltűzöttnek. Továbbá az Sz. Zrt. marketing tevékenységét az alperesi határozat meghozatala utáni, az utóbbi néhány évben folytatott marketing tevékenységre figyelemmel értékelte, a szabályozási rendszerben való elhelyezés nélkül.
- [38] A felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmében bár az ítéletét alapjaiban helyesnek ismerte el, de kérte az ítélet indokolásának [37], [56], [54] és [47] pontjainak részbeni hatályon kívül helyezését, vagy megváltoztatását, mert álláspontja szerint az elsőfokú bíróság ítélete indokolásának ezen részei jogszabálysértőek, mert az alapul fekvő uniós jog contra legem értelmezésén alapul, vagy az alapul fekvő tényállás került iratellenesen és a rendelkezésre álló bizonyítékok kirívóan okszerűtlen mérlegelésével iratellenesen megállapítva. Kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság tévesen félreértelmezte és alkalmazta az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában kidolgozott szükségességre és alkalmasságra vonatkozó követelményeket, különösen a Gebhard ítéletben előírt kritériumokat. Az elsőfokú bíróság ugyanis tévesen a szükségesség megállapítása során figyelembe veendő tényezőket kizárólag az arányosság követelménye tekintetében értékelte.
- [42] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását indítványozta.
- [43] Az alperes észrevételében megismételte a felülvizsgálati kérelmében előadottakat, állította, hogy bizonyította azoknak a közérdekű céloknak a sérelmét, amelyek szükségessé tették a monopolisztikus szabályozás bevezetését.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [44] Az alperes felülvizsgálati kérelme az ítélet érdemi részét nem befolyásoló részében kisebb mértékben alapos, míg a felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelme alaptalan.
- [46] A Kúria következetesen alkalmazott joggyakorlata szerint az új eljárást elrendelő felsőbb bírósági iránymutatás köti az új eljárást lefolytató bíróságot, attól eltérnie nem lehet (Kfv.V.35.053/2019/7., Kfv.V.40.253/2021/4., Kfv.I.35.055/2021/8., Kfv. III. 37.135/2020/5.).
- [47] A Kúria elsőként a Pp. 339/A. §-a sérelmét állító alperesi érveket vizsgálta és egyetértett azzal, hogy az időközben bekövetkezett jogszabálmódosítás és annak törvényi indokai nem szolgálhatnak alapul a több évvel korábban más jogszabályi előírásra alapított határozat jogszerűtlenségének megállapítására. Tévesen tulajdonított jelentőséget az elsőfokú bíróság a 2023. január 1-i állami monopóliumot megszüntető liberalizált szabályozásnak, a jogszabályi módosítások figyelembevételére sérti a Pp. 339/A. §-ban előírtakat, a Mód.tv. perbeli időszakra történő visszavetítésével a korábbi szabályozás jogszerűtlenségét kimondani nem lehet. Erre figyelemmel a Kúria az elsőfokú ítéletnek azon részeit, amelyek erre figyelemmel vezet le a 2015. október 1-jétől bevezetett szabályozás uniós joggal való összeegyeztethetlenségét, mellőzi az ítéletből [39. pont] és erre figyelemmel az elsőfokú ítélet indokolását módosítja.
- [48] Rögzíthető ugyanakkor, hogy az elsőfokú bíróság nem csupán a már fentebb említett jogszabály módosításra volt tekintettel a határozat jogszerűségének megítélésekor, hanem a korábbi kúriai döntésekben előírtakat is szem előtt tartotta, így a Kúria a kötelező iránymutatás végrehajtását is vizsgálta. A Kúria álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a kúriai végzések útmutatása alapján hozta meg új ítéletét.
- [50] Az Európai Bíróság ítélezési gyakorlata egyértelmű elkötelezettséget mutat az EU-n belüli szolgáltatásnyújtás szabadság érvényesülése mellett, beleértve a szerencsejáték-szolgáltatások nyújtásának szabadságát is, miközben megpróbál egyensúlyt teremteni a szolgáltatók új uniós piacokra való belépési jogai és a tagállamok szuverén hatásköre között a szerencsejáték-ágazat ellenőrzési mechanizmusainak végrehajtása terén. Az EUB már kezdetektől azt a megközelítést alkalmazta, hogy minden egyes tagállamnak saját döntési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy milyen intézkedéseket vezet be a szerencsejátékokkal kapcsolatban meghatározott célok elérése érdekében. Ez a mérlegelési jogkör a szabályozások sokaságát eredményezte. Egy valami azonban közös ezekben a szabályozásokban, meg kell felelniük azoknak az uniós jogi alapelveknek, amelyek megjelennek az EUB ítélezési gyakorlatában. Az EUB ítélezési gyakorlata a korlátozás igazolhatóságainak okát emeli ki, vagyis a nyomós közérdeket, mint például a fogyasztók védelmét, a csalásnak vagy az állampolgárok a játékhoz kapcsolódó túlzott kiadásokra való ösztönzésének megelőzését. A jogalkotási szempontból az e célok elérésének szükségességét, alkalmasságát, valamint a koherens és szisztematikus módon való hozzájárulását jelenti. Más szóval az állami monopólium csak akkor igazolható, ha az a szerencsejátékkal kapcsolatos kockázatok megelőzésére szolgál.
- [51] Következésképpen, ha a nemzeti korlátozásokat az uniós jog oldaláról támadják, és a nemzeti bíróság megállapítja, hogy a korlátozás az arányosság és a megkülönböztetésmentesség szempontjából érinti az uniós jogot (pl. annak megállapításával, hogy a nemzeti jog mögöttes célja nem jelent olyan társadalmi problémát, amely indokolná az állami beavatkozást), a bíróságnak azt a következtetést kell levonnia, hogy a bevezetett nemzeti korlátozások összeegyeztethetetlenek az uniós joggal.
- [52] Az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlata szerint a monopolrendszernek megkülönböztetés nélkül kell működnie, és a kitűzött célokat következetesen és szisztematikus módon kell elérnie. A monopolrendszerben a versenyt úgy szüntetik meg, hogy megakadályozzák más szerencsejáték-szolgáltatók piacra lépését. Az EUB döntései egyértelművé tették, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságának ilyen jellegű korlátozása csak közérdekkel indokolható. Konkrétan akkor, ha a nemzeti bíróság megállapítja, hogy a vonatkozó jogszabályok: ténylegesen elsősorban a fogyasztók szerencsejáték-függőség elleni védelmével, valamint a szerencsejátékokkal kapcsolatos bűncselekmények és csalások megelőzésével kapcsolatos célokat szolgálnak; e célokat következetesen és szisztematikus módon követik, és megfelelnek az uniós jog általános elveiből eredő követelményeknek,

- különösen a jogbiztonság, a bizalomvédelem és a tulajdonhoz való jog elvének.
- [53] Magyarország az uniói jog által szélesen megszabott kereteket kihasználva a határozat meghozatalakor egyedi módon szabályozta a szerencsejáték szolgáltatások piacát, melyen belül eltérő megoldást alkalmazott az szerencsejáték szolgáltatókkal szemben: egyes szerencsejáték-típusok (ideértve a sportfogadást és a lóversenyfogadást) állami monopólium alá tartoztak, míg más szerencsejáték-típusokat (különösen a hagyományos és az online kaszinójátékokat) szervezhettek a megfelelő engedéllyel rendelkező, magánszférához tartozó gazdasági szereplők.
- [54] A Kúria megítélése szerint a két párhuzamos rendszer egymás melletti léte önmagában nem befolyásolja a monopólium arra való alkalmasságát, hogy elérje célját. Az elsőfokú bíróság által ismertetett uniói ítéletek értelmezésből levonható a következtetés, miszerint a szolgáltatásnyújtás szabadságával szembeni tagállami korlátozás nem irányulhat a hazai gazdasági szereplők előnyben részesítésére, a más tagállamban letelepedett gazdasági szereplők hátrányos megkülönböztetésére. A közrendi, közegészségügyi avagy fogyasztói érdekek mint célkitűzések hangoztatása még önmagában elégtelen. Az egyes korlátozó szabályozások relációjában követelmény, hogy a célok eléréséhez igazoltan alkalmasnak, egyúttal arányosnak kell lenniük.
- [55] Hangsúlyozza a Kúria, hogy csak a legitim cél elérésére alkalmas eszköz minősíthető szükségesnek és csak a szükséges eszköz esetében vizsgálható az arányosság. A szükségességi–arányossági vizsgálat kiegészülhet a legkevésbé korlátozó megoldás követelményével, amely azt jelenti, hogy a jogalkotónak olyan szabályozási megoldást kell találnia, amely a lehető legkevésbé korlátozza összességében véve a szóban forgó alapvető jogokat. A teszt lényege, hogy az elemek mindegyikének érvényesülnie kell.
- [58] Az alperes megjelölte azokat a közérdekű célokat (a fogyasztók védelme, a játékszenvedély, függőség, illetve a szerencsejátékokkal összefüggő csalások, bűncselekmények elleni küzdelem), amelyek álláspontja szerint a monopolisztikus szabályozás bevezetését indokolták és tanulmányokkal, statisztikai adatokkal igyekezett igazolni ezek olyan mértékű fennállását, amelyekre figyelemmel a kérdéses szabályozás bevezetése és fenntartása megalapozott volt.
- [59] A Kúria nem értett egyet az alperes felülvizsgálati kérelmében kifejtett azon érvelésével, hogy az elsőfokú bíróság nem kellő alaposan elemezte a benyújtott tanulmányokat és azokból helytelen következtetésre jutott. A Kúria álláspontja szerint az elsőfokú bíróság részletes elemzés alá vetette ezeket az érveket és helytállóan állapította meg, hogy a rendelkezésre álló adatok, tanulmányok nem igazolták a bevezetett szabályozás szükségességét és arányosságát sem. Tévesen hivatkozott az alperes arra, hogy nem vette figyelembe az elsőfokú bíróság a szabályozás alakulását, ítélete [28, 38] pontjai részletes áttekintést adnak a szabályozás alakulásáról, és erre figyelemmel elemezte az alperes részéről hivatkozott tanulmányokat, statisztikai adatokat. Tényszerűen hivatkozott arra, hogy a tanulmányok maguk is elismerték, hogy a rendelkezésre álló és elemzés alá vett adatok alapján a tendenciák nem azonosíthatók, így az alperes nem tudta kellőképpen bizonyítani, hogy kizárólag a monopólium tudott megoldást nyújtani a Magyarországon fennálló szerencsejáték problémák megoldására. Ezzel összefüggésben a Kúria rámutat arra is, hogy az alperes által hivatkozott tanulmányokban szereplő adatok többsége már a bevezetett szabályozás utáni, többségük 2018–2019-ből származik, illetve olyan tanulmányok, amik nem a bevezetést megelőzően, illetve közel azonos időben keletkeztek, nem a távszerencsejáték hatásait vizsgálják, emiatt ezek semmiképpen nem vizsgálhatók a 2015-ös évben bevezetett monopolisztikus szabályozás igazolásának alapjául. Nem lehet ezeket az adatokat a bevezetés évére visszavetítve igazolni a szabályozás bevezetésének szükségességét.
- [60] Az alperes nem tudott olyan hatástanulmányt bemutatni, amelyek adatokkal, elemzésekkel igazolták volna azoknak a közérdekű céloknak a veszélyeztetettségét, kitéttőségét, amelyekre tekintettel a korlátozás bevezetése indokolt volt. Nem került kellőképpen bizonyításra, hogy a távszerencsejáték tekintetében olyan fókú függőség kialakulása volt megfigyelhető, melynek hatásainak csökkentése érdekében volt szükség a szabályozás megváltoztatására, illetve a szerencsejátékkal összefüggésben elkövetett bűncselekmények száma sem volt olyan számottevő, ami ezt indokolta volna.
- [61] Az elsőfokú bíróság kitért minden alperes által felvetett kérdésre, az adatokat széles körben elemezte, melynek során jogszerűen vette figyelembe a felperes által azok cáfolatára beadott más országból származó szakvéleményeket. Ezek a vélemények alapos indokkal kérdőjelezték meg az alperes által állítottakat és mutattak rá azok ellentmondásosságára. Az elsőfokú bíróság ítéletének [41–42] pontjában a játékfüggőséggel kapcsolatos adatokat, míg [43–45] pontjában a játéknak a bűnelkövetésre gyakorolt hatásait kellő mélységben elemezte. A Kúria ezzel összefüggésben ismételt hangsúlyozza, hogy a bizonyítékok Pp. 206. §-án alapuló értékelését csak akkor tekintti jogszerűtlennek, ha az nyilvánvaló logikai hibában szenved, nyilvánvalóan észszerűtlen, vagy megfelelő indokolás hiányában nyilvánvalóan önkényes, illetőleg a bizonyítékok értékelése hiányosan, iratellenesen, vagy a bizonyítási kötelezettség téves értelmezésével történt. Ilyen jogsértést azonban a felülvizsgálati bíróság nem tárt fel, és felülmérlegelést nem végezhet. Arra, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyítékok kirívóan okszerűtlen, iratellenes vagy a logika szabályaival ellentétes értékelését végezte volna el, megalapozottan következtetni nem lehetett. Pusztán az a körülmény, hogy az elsőfokú bíróság ítélete számos ponton a bizonyítékok értékelését illetően ellentmond az alperesi érvelésnek, nézőpontnak önmagában nem ad alapot a Pp. 206. § (1) és 221. § (1) bekezdései megsértésére.
- [62] Nem képezte az elsőfokú bíróság feladatát az Sz. Zrt. reklámpolitikájának elemzése, és nem kellett abban állást foglalnia, hogy marketing költségei túlzottan tekinthető vagy sem. A Kúria álláspontja szerint a szerencsejáték-reklámokat olyan befolyásoló

tényezőnek kell tekinteni, amelyek különösen fontosak a szerencsejátékos magatartásának formálásában. Helyesen ismerte fel ezt a tényezőt az elsőfokú bíróság és erre figyelemmel vizsgálta meg az Sz. Zrt. reklámpolitikáját, amelynek terjeszkedő minősége egyértelműen kimutatható volt. Az elsőfokú ítélet [52–53] pontjaiban foglalt elemzéssel a Kúria mindenben egyetért. A Kúria hangsúlyozza ezzel összefüggésben, hogy a Bizottság 2014. július 14-i ajánlása preambuluma 6. pontja is hivatkozott az EUB ezzel kapcsolatos álláspontjára, ami elismerte a reklámozás lehetőségét, de rögzítette ennek jellemzőit, mikor kimondta:” Az Európai Unió Bírósága megállapította a szerencsejátékokra vonatkozó kereskedelmi kommunikáció alapvető szabályait is, különös tekintettel a monopolhelyzetben folytatott kommunikációra. Az állami monopólium jogosultja által alkalmazott reklámnak mértéktartónak kell lennie, és szigorúan a fogyasztóknak az ellenőrzött játékok rendszere felé orientálásához szükséges mértékre kell korlátozódnia. Az ilyen reklám nem irányulhat a fogyasztók játékokra való természetes hajlamának a szerencsejátékban való aktív részvételre biztatás útján történő erősítésére, ideértve például a játék banalizálását vagy a játék vonzerejének jelentős nyeremények lehetőségét felvillantó, figyelemfelkeltő reklámüzenetek útján történő növelését. Különösen fontos különbséget tenni a monopólium jogosultjának a kizárólag a termékek potenciális vásárlóinak tájékoztatását és a játékosok szerencsejátékokban való rendszeres részvételének ellenőrzött mederbe terelését szolgáló, valamint az ilyen játékokban való aktív részvételre felhívó és azokra ösztönző stratégiája között.” A feltárt adatok alapján mindezek pedig nem mondhatók el az Sz. Zrt. reklámpolitikájáról. Nem megalapozott az az alperesi védekezés, hogy kizárólag a legális játék felé terelés érdekében használta a reklámot a monopól helyzetben lévő állami cég, mert mint ahogy azt az elsőfokú bíróság helytállóan megállapította reklámja gyakorlatilag megkerülhetetlen a professzionális magyar sportban.

- [63] Nem fogadható el a szabályozás bevezetésének indokaként az az alperesi érvelés sem, hogy egyszereplős piac esetében az ellenőrzési tevékenység egyszerűbb, mert ez nem olyan legitim cél, illetve közérdeken alapuló kényszerítő ok, amelyre figyelemmel a monopolisztikus szabályozás bevezethető.
- [64] A fentieket összegezve a Kúria álláspontja az, hogy az elsőfokú bíróság helytálló döntést hozott, a kúriai végzéseiben előírt iránymutatás mentén vizsgálta az alperesnek a monopolisztikus szabályozás bevezetését indokoló érveit, a szükséges elemzéseket kellő mélységben elvégezte és jogoszerű következtetésre jutott a per érdemét illetően. Erre figyelemmel a Kúria a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján az indokolás részbeni módosításával hatályában fenntartotta.
- [65] Nem tartotta megalapozottnak a Kúria a felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmét. Az alperes felülvizsgálati kérelmére vonatkozóan kifejtettek érvényesek a felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelme tekintetében is. A Kúria megítélése szerint a bíróság eleget tett a Gebhard tesztben előírt követelmények vizsgálatának. Helytállóan foglalt

állást abban, hogy a korlátozás akkor engedhető meg, ha az alapszerződésekkel összeegyeztethető legitim célt szolgál, és/vagy közérdeken alapuló kényszerítő ok érdekében kerül alkalmazásra, amely szintén összhangban van az uniós érdekekkel. Jogszerűen vizsgálta, hogy a bevezetett szabályozás arányos-e, azaz nem haladja meg azt a mértéket, amely a cél eléréséhez szükséges.

- [66] Az alkalmasság vizsgálatát jelenti az, amikor arról foglal állást, hogy az alkalmazott intézkedés legalább elméleti szintem megfelelő eszköznek bizonyul-e a kitűzött cél elérésére. A második elem a szükségesség elemzését követeli meg, annak tanulmányozását, hogy valóban a választott eszköz volt a legkevésbé korlátozó és nem volt a tagállam kezében más, amely ugyanolyan hatékonysággal – ám a gazdasági szabadságot kevésbé érintően – szolgálta volna a célt. A harmadik elem a szigorú értelemben vett arányosság, amely szerint minél nagyobb az alapszabadságok szabad mozgásának elvére gyakorolt káros befolyás, annál fontosabb kell, hogy legyen a tagállam által hivatkozott közérdek védelme. Mindezt az elemzést az elsőfokú bíróság elvégezte, végig elemezte az alperes által a korlátozás alapját képező indokokat, célokat és helytálló következtetésre jutott, döntése összhangban áll az EUB kialakított gyakorlatával is.
- [67] Ahogy a Kúria [62] pontban kifejtette, nem kellett állást foglalnia az Sz. Zrt. marketing politikájának mértékéről sem, hanem kizárólag a per érdemi eldöntése szempontjából lényeges adatokat kellett figyelembe venni és ezekre figyelemmel állást foglalnia. A perben az alperest terhelte a bizonyítás, ezért nem követett el jogszabálysértést az elsőfokú bíróság akkor sem, mikor a felperes szakértők meghallgatására vonatkozó kérelmét elutasította. A felperest az új Pp.-vel bevezetett bizonyítási szükséghelyzet nem terhelte, nem volt tőle elvárható az alperes által állított tények fenn nem állásának a bizonyítása, így tulajdonképpen bizonyítási indítványok előterjesztésére sem volt köteles. A Kúria értékelte a felperesnek az alperesi állításokra adott válaszait, cáfolatait, ezek elősegítették az alperesi állítások megdöntését. Ismételten hangsúlyozza a Kúria, hogy perben jelentős tényeket annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valószínűleg fogadja el. A bizonyítási teher azt fejezi ki, hogy a bizonyítás elmaradásának vagy sikertelenségének elsősorban pervesztésében megnyilvánuló következményeit az a fél viseli, aki bizonyítási kötelezettségét nem, vagy nem megfelelően teljesítette. Jelen esetben ez az alperest terhelte, mely teljesítésének elmaradása a kereset teljesítését jelentette.

(Kúria Kfv.I.35.031/2023/8.)

224^A fogyasztóvédelmi törvény 47. § (9) bekezdése alapján kiszabható eljárás bírság összegének meghatározása során az Ákr. 77. § (3) bekezdés a)–c) pontjában meghatározott szempontokat kell értékelni. Az Ákr. 77. § (3) bekezdés b) pontjában szereplő, vagyoni helyzet és jövedelmi viszonyok értékelése során önmagában az érintett nettó árbevétele nem elegendő adat az értékeléshez. Az eljárásjogi bírság kiszabásának célja elsődlegesen a

helyes eljárásvitel kikényszerítése [2016. évi CL. törvény 77. § (Akr.); 1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) 47. § (9) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes különböző közérzetjavító szolgáltatások és termékek értékesítésével foglalkozó vállalkozás.
- [2] Az alperes 2020. november 5-én helyszíni hatósági ellenőrzést tartott a felperes által is értékesített termékeket forgalmazó egységben, majd 2020. november 11-én hivatalból közigazgatási hatósági eljárást indított a felperessel szemben.
- [3] Az alperes az eljárás folyamán több tanút hallgatott meg, nyilatkoztatta többek között a felperes ügyvezetőjét is, és még az ügy érdemében hozandó döntését megelőzően, BP/2200/02548-2/2021. számú döntésében eljárási bírságot szabott ki a felperessel szemben, arra hivatkozva, hogy a felperes két alkalommal is valótlanul állította, hogy nem végez és nem végeztet állapotfelmérő tesztet. Az eljárási bírságot kiszabó végzéssel szemben felperes részéről benyújtott kereseti kérelem eredményeként a Fővárosi Törvényszék 103.K.700.694/2021/6. számú ítéletével az alperes végzését megsemmisítette, és az alperest új eljárásra kötelezte.
- [4] A megismételt eljárásra adott útmutatásban előírta, hogy a tényállást teljes körűen fel kell tární, meg kell állapítani, hogy a felperes nevében és megbízásából mikor és kik végeztek állapotfelmérést, az egyes bizonyítékokat pontosan megjelölve kell számba venni, és a végzés indokolásában számot kell adni arról, hogy a bizonyítékokban foglaltak hogyan támasztják alá a felperes tudomását arról, hogy az eljárás során tett, alperes szerint valótlan nyilatkozata megtételekor a nevében és megbízásából állapotfelmérést végeztek.
- [5] Az alperes a megismételt eljárás eredményeként hozta meg 2022. július 4-én kelt, BP/2200/4291-4/2022. számú végzését, amelyben a felperest ismételtén 700 000 forint eljárási bírság megfizetésére kötelezte.
- [6] A végzés indokolása szerint az eljárási bírság kiszabásának jogalapját a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) 47. § (9) bekezdése teremtette meg, mely szerint amennyiben a fogyasztóvédelmi hatóság felhívására a vállalkozás az adatokat nem közli, vagy valótlan adatokat közöl, vele szemben eljárási bírság kiszabásának van helye. Az alperes végzése indokolása szerint a felperes két alkalommal, 2020. december 10-én és 2021. február 11-én is nyilatkozott arról, hogy nem végez és nem végeztet állapotfelmérő tesztet, mely állítása valótlan volt. A határozat indokolása számba vette azokat a tanúvallomásokat, amelyek a felperes ezen két nyilatkozatát cáfolni látszanak. A végzés indokolása szerint az állapotfelmérő tesztek készítése a társaság által értékesített termékek eladásának ösztönzésére irányultak, valójában döntő többségében az állapotfelmérést követően tudott a felperes terméket értékesíteni. Ebből, illetve a tanúvallomásból, nyilatkozatokból következik, hogy az üzletben folyamatosan végeztek állapotfelméréseket.
- [7] Az eljárási bírság összege meghatározásánál a végzés indokolása utalt az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Akr.) 77. § (2) és (3) bekezdésére.

Hangsúlyozta, hogy az eljárási bírság összegének meghatározása során a társaság vagyoni helyzetére volt figyelemmel, és a felperes nyilvánosan közzétett beszámolója alapján rögzítette, hogy 2020. október 1. és 2020. december 31. időszakra vonatkozó éves nettó árbevétele a felperesnek 96 469 000 forint volt, amely a KSH által, a 2–9 fős mikrovállalkozások nettó árbevétele átlagához képest közel kétszeres összeg, amelyet súlyosító körülményként értékelte. Rögzítette, hogy egy jelentősnek mondható nettó árbevétellel rendelkező vállalkozás felé elvárás, hogy a jogszabályi előírásokat betartsa. Ezért az eljárási bírságnak kiszabható maximális összeg középértékét meghaladó bírság kiszabását tartotta indokoltnak, amelyet alkalmasnak vélt arra, hogy a felperest további jogsértésektől elteremtse.

A végzés indokolása szerint enyhítő körülményt figyelembe venni a felperessel szemben nem tudott, mert bár a felperessel szemben ugyanezen tényállás alapján eljárási bírság kiszabására nem került sor, de alapvető elvárás a felperessel szemben, mint valamennyi vállalkozással szemben is, hogy ne adjon okot magatartásával eljárási bírság kiszabására és működjön együtt a hatóságokkal.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [8] A felperes keresetében elsődlegesen a végzés hatályon kívül helyezését vagy megsemmisítését, másodlagosan az eljárási bírság 50 000 forintra történő leszállítását kérte.
- [10] A kereset szerint a mérlegelési jogkörben hozott döntés indokolása sérti az Akr. 81. § és 77. § rendelkezéseit. Jogsértőnek nevezte, hogy az alperes semleges tényezőként értékelte azt a körülményt, hogy a felperessel szemben korábban nem szabott ki eljárási bírságot. Kirívóan okszerűtlennek értékelte azt az érvelést, hogy a felperes vagyoni helyzetét kimagaslónak nevezte a szektorból, állította, hogy a nettó árbevétel nem tükrözi ténylegesen a vagyoni helyzetet, többek között azért nem, mert a felperes számos megbízottal teljesítési segéddel dolgozik, amely hozzájárul ahhoz, hogy nagyobb forgalmat tud lebonyolítani alacsony számú munkaerővel.
- [11] A kereset szerint az alperes a bírság kiszabása során összekeverte a nettó árbevétel és a vagyoni helyzet fogalmát. Érvelése szerint az Fgytv. 47/C. § (2) bekezdése bár tartalmaz az előző üzleti év figyelembevételére vonatkozó jogi iránymutatást, ezt a jogszabályhelyet azonban az anyagi jogi bírság kiszabásakor kell alkalmazni, az eljárási bírság kiszabása során csak az Akr. 77. § (3) bekezdés a)–c) pontjai vehetők figyelembe. A kereset ezért az indokolást kirívóan okszerűtlennek értékelte, rögzítve, hogy ezzel megsértette az alperes indokolási kötelezettségét is.
- [17] Az alperes védiratában a felperes keresetének elutasítását indítványozta.

A jogerős ítélet

- [21] A közigazgatási bíróság 2022. november 17-én kelt ítéletével a felperes keresetét mint alaptalant elutasította, a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 88. § (1) bekezdés a) pontjára hivatkozva.
- [22] Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy egyrészt az alperes eleget tett megismételt eljárásában a korábbi közigazgatási bírósági ítélet útmutatásának, azaz az

- Ákr. 123. § (1) bekezdés *f*) pontja szerinti semmisségi ok nem áll fenn. Másrészt rögzítette, hogy nem sértette meg az eljárás megindítására vonatkozó szabályokat sem az alperes, ugyanis a bíróság megsemmisítő döntése nyomán megismételt eljárás egységes eljárásként kezelendő, és a megismételt eljárásra vonatkozóan az Ákr. nem ír elő ismételt értesítési kötelezettséget.
- [23] A Fgytv. 47. § (9) bekezdésében megállapította, hogy az alperes döntése indokolása felsorakoztatta azokat a tényállási elemeket, amelyek alapján megállapíthatóvá vált, hogy a felperes kétszer is valótlan nyilatkozatot tett az állapotfelmérő tesztek elvégzésével kapcsolatban. Kiemelte a felperes nyilatkozatával ellentétben álló tanúk vallomását, és azt, hogy a felperes kereskedelmi egységében történtek a felperes működési körébe esnek, és egyébként is életszerűtlen, hogy a felsorakoztatott bizonyítékok alapján a több alkalommal végzett állapotfelmérésről a felperes nem tudott volna. Ezért az ítélet indokolása szerint a felperes alaptalanul hivatkozott teljesítési segédjének helyzetére, és arra, hogy tevékenységéről nem tudott, ezért az neki nem róható fel. Megállapította, hogy az alperes jogszerűen alkalmazott eljárási bíróságot a felperessel szemben annak valótlan nyilatkozatai miatt.
- [24] A bíróság összecszerúsége meghatározásával összefüggésben az ítélet indokolása utalt arra, hogy a kialakult bírói gyakorlat szerint a bíróságnak nincs jogszerű lehetősége a kiszabott bírságösszeg felülmérlegelésére (utalt a Kúria Kfv.III.37.083/2016/4., Kfv.III.37.599/2017/6. számú döntéseire).
- [25] Az ítélet szerint az alperes végzése a mérlegelési szempontokat tartalmazta, az ügy egyedi jellegére a bíróság mértékének meghatározása során az alperes figyelemmel volt, érvényesítette az arányosság követelményét. Felsorolta a felperes javára és terhére figyelembe vett körülményeket, azt kellő terjedelemben indokolta.
- [26] Az ítélet indokolása szerint a felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy a bírságkiszabás során nem vette figyelembe az alperes valós vagyoni helyzetét, s hogy sérelmes a más vállalkozásokkal való összehasonlítása. Az ítélet szerint az alperes megfelelő indokát adta annak, hogy az előzményi bírság kiesése miért nem jelentkezik bírságsökkentő tényezőként, és az ítélet szerint az alperes a felperes kimagasló bevételi helyzetéből vonta le azt a következtetést okszerűen, hogy vele szemben fokozottan kell érvényesülnie a jogkövető magatartásnak. A felperes által csatolt 2020. évi beszámoló adatait azért nem tartotta alkalmasnak a kimagasló vagyoni helyzettel szembeni érvelésre, mert abban a felperes nagy értékű készlete kimutatható.
- [27] Irrelevánsnak értékelte a felperes azon érvelését, hogy az alperes a nettó árbevétel és a vagyoni helyzet fogalmát összekeverte. Rögzítette, hogy az Fgytv. 47/C. § (2) bekezdésre hivatkozás nem lehet releváns, ugyanis az az ügy érdemében kiszabható fogyasztóvédelmi bírság összegének megállapításakor veendő figyelembe. Az alperes azonban eljárási bíróságot szabott ki. Az alperes az 1 millió forint összegű felső határhoz képest a középértékűt felfelé tért el, ezt a jogsértés kiemelt súlyára figyelemmel megfelelően indokolta. Hangsúlyozta, hogy az alperes indokolási kötelezettségének a bíróság kiszabása során is eleget tett. Hangsúlyozta, hogy az alperes a végzését a bíróság összege tekintetében a mérlegelési jogkörben hozott döntésekre vonatkozó Kp. 85. § (5) bekezdése szerint indokolta, a végzéséből megállapíthatóak a mérlegelés szempontjai, és azok okszerűsége.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [28] A jogerős ítélettel szemben a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben elsődlegesen az ítélet megváltoztatását, és az alperes döntése megsemmisítését és az alperes új eljárásra kötelezését kérte, másodlagosan az ítélet hatályon kívül helyezését és a közigazgatási bíróság új eljárásra utasítását.
- [29] A felülvizsgálati kérelme szerint el kell határolni az eljárási bíróság és az anyagi jogi bíróság kiszabása során figyelembe vehető szempontokat, az Fgytv. és az Ákr. rendelkezéseit nem lehet felcserélni. Utalt a Fővárosi Törvényszék másik tanácsa egy hasonló ügyben (105.K.701.191/2022.) hozott döntésére, amely szerint az eljárási bíróság esetében csak az Ákr. 77. § (2), (3) bekezdése alkalmazható, az Fgytv. 47/C. § (1) bekezdés szempontrendszere nem, azaz a nettó árbevétel sem lehetett volna figyelembe venni.
- [30] A Kúria határozatától való eltérést indokolva a Kfv.III.37.188/2021. számú határozatára hivatkozott, mely szerint a közigazgatási szankció meghatározása során, a törvényben szereplő zárt taxációtól való eltérés nem megengedhető, és utalt arra, hogy az Ákr. 77. §-a is zárt taxációt tartalmaz, amelyben a nettó árbevétel vizsgálata nem szerepel, és jogsértő a mérlegelés, mert olyan szempontot értékelt a hatóság, amely – a törvény szerinti zárt felsorolásra figyelemmel – nem volt figyelembe vehető.
- [31] A felülvizsgálati kérelem szerint a közigazgatási bíróság az Ákr. 77. §-a alapján kiszabható eljárási bíróságot nem eljárásjogi, hanem anyagi jogi jogszabályok figyelembevételével bírálta felül.
- [32] A felülvizsgálati kérelem a bírságkiszabás jogalapját már nem vitatta, csak annak összecszerúsége meghatározását. Érvelése szerint az eljárási bírság kiszabásánál a mérlegelés körülményeit kizárólag az Ákr. 77. § (3) bekezdés *a)–c*) pontjai tartalmazzák, amelyben bár szerepel az érintett vagyoni helyzete és jövedelmi viszonyainak figyelembevétele, ez azonban nem azonosítható az Fgytv. 47/C. §-a anyagi jogi, a fogyasztóvédelmi bírság kiszabása során használt nettó árbevétel fogalmával, mely az érintett vagyoni helyzetétől alapvetően eltérő jogi kifejezés.
- [33] Idézte a Fővárosi Törvényszék egy másik tanácsának az Ákr. 77. §-a (2) és (3) bekezdése, valamint az Fgytv. 47/C. § (1) bekezdése közötti összefüggés körében tett megállapítását, amellyel az általa felülvizgálni kért ítélet ellentétes voltát állította.
- [34] Hivatkozott a Kúria 2/2015. (XI.25.) KMK véleményére is, amely szerint bár a bírósági jogszerűségi kontroll a hatóság mérlegelési jogkörére nem terjed ki teljes körűen, és a bíróság számára nem biztosít felülmérlegelési lehetőséget, ellenben a mérlegelési szempontok vizsgálatának elmulasztása a határozat megalapozatlanságát eredményezi, és jogsértőnek minősülhet a mérlegelés, ha téves vagy

- az ügy érdemével össze nem függő mérlegelési szempontot vesz figyelembe a hatóság.
- [35] A felperes szerint az Fgytv. 47/C. § (1) bekezdés *a)* pontja és 47/C. § (2) bekezdése által alkalmazott nettó árbevétel használata azért is sérelmes, mert az azt határozza meg, hogy melyik gazdasági évben elért nettó árbevétel kell alkalmazni, ehhez képest az Ákr. 77. § (3) bekezdés *b)* pontja az aktuális vagyoni helyzet figyelembevételét írja elő, és nem egy korábbi időszakra vonatkozó állapotot. A nettó árbevétel mint anyagi jogi, fogyasztóvédelmi bírság kiszabása esetén alkalmazott tényező jóval hátrányosabb az ügyfél számára is, és méltánytalan annak figyelembe vétele vele szemben egy eljárás bírság kiszabása során.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [37] A Kúria a Kp. 115. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó, Kp. 108. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem korlátai között eljárva a Fővárosi Törvényszék ítéletét megvizsgálva megállapította, hogy az az ügy érdemére kiható módon jogszabálysértő az alábbiak miatt.
- [38] A Kúria előrebocsátja, hogy az Ákr. 123. § (1) bekezdés *f)* pontjában szereplő semmisségi ok miatt – felülvizsgálati kérelem hiányában is – hivatalból vizsgálta, hogy a Fővárosi Törvényszék helyesen állapította-e meg, hogy az alperes a megismételt eljárásban a Fővárosi Törvényszék korábbi, az alperes döntését megsemmisítő ítélet útmutatásának megfelelően járt-e el, majd ennek eredményeként megállapította, hogy a Fővárosi Bíróság ítélete indokolásában helyesen rögzítette, hogy az Ákr. 123. § (1) bekezdés *f)* pontja szerinti semmisségi ok nem állt fenn, az alperes betartotta a Törvényszék korábbi útmutatását.
- [39] Figyelemmel arra, hogy a felperes felülvizsgálati kérelme a vele szemben kiszabott eljárás bírság jogalapját nem vitatta, a Kúriának kizárólag a felülvizsgálni kért ítélet és ezen keresztül az alperes döntésében szereplő eljárás bírság összeváltásának jogszabálysértését kellett vizsgálni.
- [40] Elvi jelentőségű, hogy a fogyasztóvédelmi eljárásban az eljárás bírság kiszabásának jogalapját megteremtő Fgytv. 47. § (9) bekezdése alkalmazása során nem a fogyasztóvédelmi eljárásban, a fogyasztóvédelmi rendelkezések megsértése megállapítása esetén kiszabható anyagi jogi bírság összegének meghatározásánál irányadó Fgytv. 47/C. §-ban részletezett körülményeket kell értékelni, ugyanis az anyagi jogi és az eljárás bírság kiszabásánál figyelembe vehető szempontok eltérőek, és a bírság jogpolitikai célja is eltérő.
- [41] A felülvizsgálati kérelem – és a felperes keresete is – helyesen hivatkozott arra, hogy az alperes döntése a 700 000 forint eljárás bírság összeváltásának meghatározása során az Fgytv. 47/C. §-a figyelembevételével járt el, és bár az alperes végzése indokolásában nem került feltüntetésre kifejezetten az Fgytv. 47/C. §, a végzés tartalma szerint azonban a felperes nettó árbevétele került figyelembevételre, az alperes védírata pedig kifejezetten hivatkozott is az Fgytv. 47/C. §-ra, amelyben szereplő nettó árbevétel mint értékelési körülmény kifejezetten az anyagi jogi bírság meghatározásánál kap jelentőséget.
- [42] A Fővárosi Törvényszék ítélete indokolásában ([24] bekezdés) tévesen állapította meg, hogy az alperes nem sértette meg az eljárás bírságra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket.
- [43] Elvi jelentőségű, hogy az eljárás bírság összeváltásának meghatározása során – a fogyasztóvédelmi törvényben szereplő eltérő rendelkezés hiányában – az Ákr. 77. § (3) bekezdés *a)–c)* pontjában meghatározott körülményeket kell értékelni. Bár az Ákr. 77. § (3) bekezdés *b)* pontja kötelezővé teszi az érintett vagyoni helyzete és jövedelmi viszonyai értékelését, erre azonban a nettó árbevételből csak közvetetten lehet következtetni, másrészt önmagában a nettó árbevétel nem alkalmas az érintett vagyoni helyzete és jövedelmi viszonyai értékelésére.
- [44] Bár a törvényszék a nettó árbevétel mellett a felperes kereseti kérelmében hivatkozott, 2020. évi beszámoló adatai értékelésére is tartalmaz indokolást, ez azonban nem pótolhatja az alperes által elmulasztott értékelést, tekintve, hogy a bíróság nem veheti át az alperes mérlegelési jogkörét, másrészt a Fővárosi Törvényszék hibásan értékelte az alperes által a végzésében elvégzett értékelést az Ákr. 77. § (3) bekezdése szempontrendszer szerint megfelelőnek.
- [45] A felülvizsgálati eljárás korlátai, és a felülvizsgálati kérelemhez kötöttség elve miatt a Kúria nem foglalkozhatott annak kérdésével, hogy összeegyeztethető-e az eljárás bírság természetével, hogy az magasabb összegű legyen, mint a vizsgált anyagi jogi jogsértés miatt kiszabott anyagi jogi bírság. Azt azonban megjegyzi a Kúria, hogy az anyagi jogi bírság szerepét egy eljárás bírság nem veheti át, és bár az eljárás bírságnak van preventív funkciója is, annak elsődleges célja a helyes eljárás kikényszerítése, és nem a megtorlás, mint ahogy erre az alperes végzése indokolása is utalt.
- [46] A Kúria megjegyzi, hogy a felülvizsgálati kérelem a Kúria Kfv.III.37.188/2021. számú ügyben hozott határozattól való eltérésre a felülvizsgálni kért ítélet kapcsán alaptalanul hivatkozott, ugyanis abban az került kimondásra, hogy akkor jogsértő a mérlegelés, ha olyan szempontot értékel a hatóság, amely a törvény zárt felsorolására figyelemmel nem vehető figyelembe. Perbeli ügyben azonban a nettó árbevétel figyelembevételét jogszabály nem zárja ki, az Ákr. 77. § (3) bekezdés *b)* pontjában szereplő vagyoni helyzet és jövedelmi viszonyok értékelésének kötelezettsége miatt, azonban ahogy arra a Kúria az indokolásban már utalt, a nettó árbevétel a vagyoni jövedelmi viszonyok értékelésénél csupán egy szempont lehet és önmagában alkalmatlan az Ákr. 77. § (3) bekezdés *b)* pontja szerinti értékelési szempontból való számadásra.
- [47] A fentiek alapján a Kúria a Kp. 121. § (1) bekezdés *b)* pontja alkalmazásával a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.
- [48] Az alperesnek a Kúria döntése eredményeként megismételt új eljárás során hozandó döntésében a felperessel szemben kiszabandó eljárás bírság összegét az Ákr. 77. § (3) bekezdés *a)–c)* pontjában szereplő szempontok értékelésével kell meghatározni, a Kúria jelen határozatában megfogalmazott elvi tételek figyelembevételével.

(Kúria Kfv.II.37.042/2023/4.)

225I. A természetvédelmi hatóság rendelkezik a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel, ha a Tvt. 76/B. § (1) bekezdése alapján a végrehajtást elrendeli. Ilyen esetekben erre vonatkozóan külön bizonyítást nem kell lefolytatni.

II. A véglegessé vált és végrehajtható kötelező határozat önkéntes teljesítésének elmaradása esetén nem szabható ki az Ákr. 77. §-a szerinti eljárási bírság a kötelezést előíró határozat végrehajtására, amennyiben a végrehajtást fogantató szerv a Tvt. 76/B. §-a alapján a természetvédelmi hatóság [2016. évi CL. törvény (Ákr.) 131. §, 77. §; 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 45/A.§, 174.§].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes testvére külföldre távozása miatt a felperesnek adományozott több, a Washingtonban 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről rendelkező 2003. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Washingtoni Egyezmény) hatálya alá tartozó, afrikai és ázsiai elefántból készült dísz tárgyat (a továbbiakban: példányok). Az alperes 2021. július 5. napján véglegessé vált, PE/KTFO/4639-2/2019. számú másodfokú végzésével elrendelte a példányok lefoglalását. A végzés ellen előterjesztett keresetet a Fővárosi Törvényszék a 38.K.702.263/2020/13. számú ítéletével elutasította.
- [2] Az alperes PE-06/KTF/22890-2/2021. számú határozatával elrendelte a példányok elkobzását, megállapította, hogy a példányok a Magyar Állam tulajdonába kerülnek és kötelezte a felperest, hogy a példányokat adja át a Magyar Természettudományi Múzeumnak (a továbbiakban: MTM). Az alperes PE-06/KTF/22890-3/2021. számú határozatával a példányoknak a MTM-be történő elhelyezéséről rendelkezett.
- [3] A felperes a PE-06/KTF/22890-2/2021. számú határozatban foglaltak, a példányok átadására vonatkozó kötelezettségének nem tett eleget, ezért az alperes a PE-06/KTF/22890-6. számú végzésével elrendelte a határozat végrehajtását és a felperessel szemben 50 000 forint eljárási bírságot szabott ki.
- [4] A felperes ezt követően sem szolgáltatta be a példányokat, ezért az alperes 2022. június 13. napján kelt PE-06/KTF/16383-4/2022. számú végzésével a felperessel szemben 400 000 forint eljárási bírságot szabott ki, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 77.§-a alapján. Végzésének indoklásában kifejtette, hogy a felperesnek 2021. október 29. napjáig volt lehetősége az önkéntes teljesítésre, azonban annak a végzés meghozataláig nem tett eleget. A felperes ugyan előadta a 2021. július 13-án kelt nyilatkozatában, hogy a példányok kikerültek a birtokából, ez azonban nem volt figyelembe vehető, mert ezzel a magatartásával a felperes akadályozta a határozat végrehajtását. Hivatkozott emellett a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló Tanács 338/97/EK rendelet 2. cikkének t) és u) pontjaira és B. mellékletére, valamint a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és

európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szóló 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet 4. § (1) és (3) bekezdéseire, valamint a 9. § (1) bekezdésére. A bírság összegének meghatározásánál figyelembe vette a jogellenes magatartás súlyát, továbbá, hogy a védett állatok kereskedelmének szabályozása, a rendezetlen kereskedelmi tevékenység megakadályozása a Washingtoni Egyezmény kiemelt célja, végül hogy a felperes a korábban kiszabott bírságot nem fizette meg.

A kereseti kérelem és a védírat

- [5] A felperes keresetében az alperesi végzés megsemmisítését kérte.
- [6] Az alperes védíratában a felperes keresetének elutasítását kérte.

A jogerős ítélet

- [7] Az eljárási bíróság jogerős ítéletével az alperes végzését megsemmisítette. Rögzítette, a perben nem volt vitás, hogy az alperes PE-06/KTF/22890-2/2021. számú határozatában a példányokat lefoglalta és kötelezte a felperest, hogy a határozat véglegessé válásától számított 30 napon belül azokat adja át az MTM részére. Az sem volt vitatott, hogy ez a döntés véglegessé és végrehajthatóvá vált, mivel a felperes a kötelezésben foglaltaknak nem tett eleget. Az alperesnek a per tárgyát képező PE-06/KTF/16383-4/2022. számú végzése ezen határozat végrehajtásának a kikényszerítését szolgálta azáltal, hogy az Ákr. 77. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárási bírságot szabott ki a felperessel szemben.
- [8] Hivatkozott az Ákr. 131. § (1) és (2) bekezdéseire, 132. §-ára, 133. § (1) és (2) bekezdéseire, 134. § (1) bekezdésre, 77. § (1)–(3) bekezdéseire, és megállapította, hogy a határozatok végrehajtásának a szabályait az Ákr. külön fejezetben szabályozza. A perbeli esetben fennállt a végrehajthatóság, illetve a perben a felperes olyan körülményre nem hivatkozott, miszerint a döntés ne lenne végrehajtható, ebből következőleg a bíróság is azt állapította meg, hogy az elkobzást elrendelő határozat végrehajtása elrendelhető volt. Az Ákr. IX. fejezete pontosan meghatározza, hogy a végrehajtás során milyen intézkedések tehetők, illetve milyen kényszerítő eszközök alkalmazhatók a kötelezettel szemben. Az alperes a PE-06/KTF/22890-6/2021. számú végzésében rendelte el a határozat végrehajtását és egyben 50 000 forint bírság kiszabásáról rendelkezett. Ugyanakkor a végrehajtás elrendelése tárgyában nem rendelkezett a végrehajtást fogantató szervről, arról, hogy azt az állami adóhatóság útján kívánja-e fogantatóítani, és amennyiben nem annak, mi a jogszabályi alapja. Azaz a végrehajtás elrendelése már önmagában hiányos volt, az nem felelt meg az Ákr. 133–134. §-ában foglaltaknak.
- [9] Rámutatott, a végrehajtási eljárásban alkalmazható kényszerítő eszközöket (így a bírságolás lehetőségét) nem az Ákr., hanem – a végrehajtás fogantatójától függően – az adóhatóság által fogantatóítandó végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. törvény (a továbbiakban: Avh.), vagy a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) tartalmazza. Ezen jogszabályok

– így például az Avh. 22. §-a – lehetőséget biztosít bírság kiszabására, azonban azt a végrehajtó szerv szabja ki a végrehajtási szabályok szerint. Rámutatott, az Ákr. 77. §-ában meghatározott bírság kiszabása az elsőfokú eljárás lefolytatásához és nem a végrehajtási eljárásához kapcsolódik. Az Ákr. 77. §-ában meghatározott bírság kiszabásának nem a döntés végrehajtásának a kikényszerítése a célja, hanem hogy a döntés meghozatalához az eljárás eredményesen, gyorsan és célszerűen lefolytatásra kerülhessen. Minderre figyelemmel az alperes olyan szankciót alkalmazott a felperessel szemben, amelynek a végrehajtási eljárásban nem volt helye, így annak a kiszabása is jogellenes volt.

- [10] Ítéletének indokolása értelmében az alperest azért nem kötelezte új eljárásra, mert a végrehajtás elrendelésére szabályszerűen nem került sor, továbbá az alkalmazott szankcióról nem az alperesnek, hanem a végrehajtást foganatosító szervnek kell döntenie. Megjegyezte, a bírság kiszabásának a végrehajtási eljárásban is helye lehet, feltéve, hogy az szabályszerűen elrendelésre kerül, és annak feltételei a végrehajtási eljárásban fennállnak. Emellett azt a körülményt is a végrehajtási eljárásban kell értékelni, hogy a példányok kikerültek-e a felperes birtokából vagy sem, a kötelezésnek eleget tud-e tenni, és amennyiben nem, annak milyen további – akár végrehajtási, akár anyagi jogi – jogkövetkezményei lehetnek.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [11] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, a felperes keresetének elutasítását, és szükség esetén az eljárt bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte.
- [12] Rámutatott, a keresetben foglaltakkal ellentétben az alperes határozata csak elkobzásról rendelkezett, ami eredménytelenül zárult, mivel az abban foglaltaknak a felperes nem tett eleget, bírságot ugyanakkor a határozat nem helyezett kilátásba. Ebből fakadóan a keresettel támadott végzés sem tartalmazhatott olyan rendelkezést, miszerint a vitatott eljárási bírság kiszabásának oka az lenne, hogy a határozatban kiszabott bírság nem került rendezésre. A végzés kibocsátásának oka ezzel szemben az elkobzást elrendelő határozatban foglaltak be nem tartása, mivel a felperes nem működött együtt a hatósággal.
- [13] Kifogásolta, hogy az eljárt bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) 76/B. § (1) bekezdésének értelmében maga a természetvédelmi hatóság (azaz az alperes) a végrehajtást foganatosító szerv, így nem volt szükséges a végzésben külön megnevezni a végrehajtást foganatosító hatóságot. Erre figyelemmel az eljárt bíróság tévesen hivatkozott ítéletében az Ákr. 133–134. §-aira, mert a perbeli esetben maga az alperes a végrehajtó szerv. Így tehát a Tvt. mint *lex specialis* az Ákr. rendelkezéseitől eltérően jelölte ki a természetvédelmi tárgyú ügyekben a végrehajtó szervet.
- [14] Rámutatott, ahogy a végzésből is kitűnik, az alperes határozata végleges, az abban foglaltakat (elefántcsontok átadása) a felperes nem teljesítette. Megállapítható, hogy a felperes akadályozta a határozat teljesítésének ellenőrzését, valamint annak

végrehajtását, mert az elefántcsont példányok fizikai hollétét nem adta meg, sőt azokat állítólag másnak átadta. Ezzel egyértelműen akadályozta az alperes mint természetvédelmi és mint végrehajtást is foganatosító hatóság eljárását. Az Ákr. 77. § (1) bekezdése pedig egyértelműen rendelkezik erre az esetre.

- [15] Érvelése szerint téves a bíróság jogértelmezése abban, hogy az Ákr. 77. §-át csak az elsőfokú eljárásra lehet alkalmazni. Hivatkozott az Ákr. 111. §-ára, amely szerint a jogorvoslati eljárásban e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. Az Ákr. 131. §-a is egyértelmű, amikor kimondja, hogy e törvény rendelkezéseit a végrehajtási eljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. Minderre figyelemmel a jogerős ítélet jogsértően jutott arra a következtetésre, hogy a tárgyi ügyben az Ákr. 77. §-a nem volt alkalmazható. Emellett végül kifogásolta, hogy az eljárt bíróság az ítéletben – több helyen – határozatnak nevezte a keresettel támadott végzést.
- [16] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte. Előadta, hogy a PE-06/KTF/22890-2/2021. számú határozat nem tartalmaz bírság-kiszabást. Ennek azért van jelentősége, mert az alperes részben arra alapította a végzésben foglalt bírság kiszabását és annak mértékét, hogy a felperes nem fizetett meg egy korábban kiszabott bírságot, holott azt vele szemben az alperes a határozatban ki sem szabta.
- [17] Érvelése szerint még ha a határozat tartalmazott is volna bírságkiszabást, az alperes egy másik döntésével az ügyintézési határidőt túllépte, így a felperes a teljes eljárás vonatkozásában mentesített minden bírság szankciótól, vagyis az alperes utóbb a végzésében semmilyen módon nem értékelheti a felperes hátrányára, hogy nem fizetett meg egy bírságot.
- [18] Kiemelte, helytálló az eljárt bíróság érvelése, miszerint az Ákr. 77. §-ában meghatározott bírság kiszabása az elsőfokú eljárás lefolytatásához és nem a végrehajtási eljárásához kapcsolódik. Az Ákr. 77. §-ában meghatározott bírság kiszabásának célja ugyanis nem a döntés végrehajtásának a kikényszerítése, hanem az eljárás eredményes, gyors és célszerű lefolytatásnak elősegítése. Az alperes által alkalmazott szankciónak tehát a végrehajtási eljárásban nem volt helye.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [19] Az alperes felülvizsgálati kérelme az alábbiak szerint érdemben alaptalan.
- [20] A Kúria a jogerős ítéletet a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 115. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó 108. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem keretei között, az abban megjelölt jogszabálysértések körében vizsgálta felül.
- [21] A Kúria mindenekelőtt rögzíti, a perben nem volt vitatott, hogy az alperes PE-06/KTF/22890-2/2021. számú, a példányokat lefoglaló és a felperest azok MTM részére történő átadására kötelező határozata végleges és végrehajtható, ahogyan az sem volt vitás, hogy a felperes a határozatban foglalt kötelezésnek nem tett eleget. Az alperes felülvizsgálat tárgyát

- képező PE-06/KTF/16383-4/2022. számú, az Ákr. 77. §-a alapján eljárési bírságot kiszabó végzése ezen kötelező határozat végrehajtásának kikényszerítését szolgálta.
- [22] Az alperes kifogásolta felülvizsgálati kérelmében, hogy a jogerős ítélet figyelmen kívül hagyta a Tvt. 76/B. § (1) bekezdését, amely szerint a természetvédelmi hatóság a végrehajtást foganatosító szerv, amelyre tekintettel nem volt szükséges a végzésben külön megnevezni a végrehajtást foganatosító hatóságot.
- [23] A Kúria rámutat, az Ákr. 134. § (1) bekezdése határozza meg a végrehajtást foganatosító szervet, amely szerint a végrehajtást – ha törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzat rendelete másként nem rendelkezik – az állami adóhatóság foganatosítja. Látható tehát, hogy fő szabályként az állami adóhatóság a végrehajtást foganatosító szerv, ettől – egyebek mellett – törvény eltérően rendelkezhet. A perbeli esetben a Tvt. 76/B. § (1) bekezdése a főszabálytól eltérő rendelkezést tartalmaz, kimondja ugyanis, hogy a végrehajtást foganatosító szerv a természetvédelmi hatóság, ha a döntésében meghatározott cselekmény végrehajtásának foganatosításához rendelkezik a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel. Ugyanezen § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy ha a természetvédelmi hatóság által az (1) bekezdés szerint foganatosított végrehajtás nem vezetett eredményre, a természetvédelmi hatóság a végrehajtás foganatosítása érdekében megkeresi az állami adó- és vámhatóságot.
- [24] A Kúria a fenti jogszabályi rendelkezések összevetése alapján arra a megállapításra jutott, hogy az alperes hatáskörre vonatkozó érvelése megalapozott volt. A Tvt. 76/B. §-a alapján ugyanis, amennyiben a természetvédelmi hatóság a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel rendelkezik, ezen hatóság foganatosítja a végrehajtást. Ebből pedig az is következik, hogy amennyiben a természetvédelmi hatóság nem rendelkezik a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel, a végrehajtást az állami adóhatóság foganatosítja, ilyen esetben pedig a természetvédelmi hatóság a végrehajtás elrendeléséről nem is határoz. E kérdésben a természetvédelmi hatóság diszkrecionális jogkörében eljárva dönt, figyelembe véve az adott végrehajtás foganatosításához szükséges feltételeket. Abból, hogy a természetvédelmi hatóság a végrehajtást a perbeli esetben PE-06/KTF/22890-6/2021. számú végzésével elrendelte, az a következtetés vonható le, hogy a természetvédelmi hatóság a perbeli esetben arra a megállapításra jutott, hogy a végrehajtáshoz szükséges feltételekkel rendelkezik. Ilyen esetben pedig a bíróságnak erre vonatkozóan külön bizonyítást nem kell lefolytatnia.
- [25] A Kúria tehát megállapította, hogy az alperes helyesen kifogásolta felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet alperes hatáskörére vonatkozó megállapításait. Az alperes felülvizsgálati kérelme emellett alappal kifogásolta azt is, hogy a jogerős ítélet az alperes felülvizsgálat tárgyát képező végzését több ízben határozatnak nevezte, ugyanakkor ez nyilvánvalóan mindösszesen elírás volt, ami az ügy érdemét nem érintette.
- [26] Az Ákr. 77. §-a szerinti eljárési bírság végrehajtási eljárásban történő alkalmazása körében a Kúria az alábbiakat állapította meg. Helyesen mutatott rá az eljárási bíróság, hogy a határozatok végrehajtásának szabályait az Ákr. külön fejezetben (XI. fejezet) szabályozza. Az Ákr. 131. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy e törvény rendelkezéseit a végrehajtási eljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni, míg a (2) bekezdés első fordulata szerint e törvény eltérő rendelkezése hiányában a Vht.-t kell alkalmazni. A (3) bekezdés utolsó fordulata szerint a végrehajtási eljárásban eljárási bírság kiszabására e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Ezen rendelkezések alapján megállapítható, hogy a perbeli végrehajtási eljárásban elsődlegesen az Ákr. XI. fejezete szerinti, a végrehajtási eljárásra vonatkozó speciális szabályokat kell alkalmazni, annak hiányában az Ákr. általános szabályait, azok hiányában pedig a Vht. rendelkezéseit.
- [27] Ezt követően az eljárési bírság jogi természete volt vizsgálendő. Az eljárési bírság az Ákr. 77. §-ában található, amely „Az eljárás akadályozásának következményei” címet viseli. Az eljárési bírság célja az eljárás időszerű befejezésének elősegítése, és minden, ezt akadályozó magatartás szankcionálása. Az Ákr. 77. §-a szerinti, eljárási típusú, az eljárás időszerű befejezését akadályozó magatartást szankcionáló bírság Vht. szerinti megfelelője a Vht. 45/A. § (1) bekezdése szerinti rendbírság. A Vht. ezen rendelkezése szerint a végrehajtást foganatosító bíróság 500 000 Ft-ig terjedő rendbírsággal sújtja az adóst vagy a végrehajtási eljárásban közreműködésre kötelezett személyt, szervezetet, ha a végrehajtásból eredő, jogszabályban foglalt kötelezettségének nem tesz eleget, vagy a végrehajtást végző hatóság intézkedésének eredményességét akadályozó magatartást tanúsít. A kiszabott rendbírság összege nem haladhatja meg a végrehajtási ügyértékét. Az adóssal szemben nem lehet rendbírságot kiszabni kizárólag abból az okból, hogy a végrehajtható okiratban foglalt kötelezettségét nem teljesíti.
- [28] Látható tehát, hogy az Ákr. 77. §-a és a Vht. 45/A. §-a szerinti (eljárási, illetve rend-) bírságok egymásnak megfeleltethető jogintézmények. Ugyanakkor az Ákr. kimondja, hogy a végrehajtási eljárásban eljárási bírság kiszabására e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni (Ákr. 131. § (3) bekezdés utolsó fordulat). Így tehát rögzíthető, hogy a végrehajtási eljárás akadályozása miatt nem a Vht. 45/A. §-a szerinti rendbírság, hanem az Ákr. 77. §-a szerinti eljárési bírság lenne alkalmazandó.
- [29] A perbeli esetben azonban (a felvett tényállás szerint) az alperes nem azért szabott ki bírságot a felperessel szemben, mert a felperes akadályozta a végrehajtási eljárás lefolytatását, hanem, mert ezen a módon kívánt a végleges és végrehajtható határozatában foglalt kötelezésnek érvényt szerezni. Erre az esetre azonban a Vht. külön rendelkezést tartalmaz, amikor akként rendelkezik, hogy a bíróság végzéssel határoz a végrehajtás módjáról, így a kötelezettel szemben 500 000 Ft-ig terjedő pénzbírságot szabhat ki (Vht. 174. § c) pont).
- [30] A perbeli esetben ugyanis az állapítható meg, az alperes eljárásának célja az volt, hogy a végrehajtás egyik módjaként, a felperes önkéntes teljesítésének elmaradása miatt, a kötelezés kikényszerítése

- érdekében, a végleges és végrehajtható döntéssel meghatározott cselekmény végrehajtására alkalmazzon a felperessel szemben bírságot, azért, hogy ösztönözze a kötelezettet a meghatározott cselekmény elvégzésére. Ennek elérésére azonban nem az Ákr. 77. §-a szerinti eljárási bírság, hanem a Vht. szerinti pénzbírság alkalmazandó. Megjegyzi e körben a Kúria, hogy ugyan a fentiekben kifejtettek szerint a Vht. 45/A. §-a szerinti rendbíróság a perbeli esetben nem alkalmazható, azonban annak (1) bekezdés utolsó fordulata kifejezetten deklarálja, hogy rendbíróság kiszabására nem kerülhet sor azért, mert a kötelezett nem teljesíti a végrehajtható okiratban foglaltakat. Következik tehát mindebből az, hogy a határozatban foglaltak nem teljesítése miatt nem szabható ki az eljárás akadályozása miatti bírság.
- [31] Erre figyelemmel tehát helyesen jutott az eljárási bíróság arra következtetésre, hogy a perbeli esetben az Ákr. 77. §-a nem volt alkalmazható a felperessel szemben, mindamellelt, hogy ítéleti indokolása e körben sommás volt. Ítéletének indokolásában ugyanis annak ellenére, hogy idézte, elmulasztotta az Ákr. 131. § (1)–(3) bekezdéseit vizsgálni, illetve azokat a szükséges mértékben a Vht. rendelkezéseivel összevetni, és e körben döntését megindokolni.
- [32] Megjegyzi e körben a Kúria, hogy amellett, hogy a korábban hatályos, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Ket.) rendszere az Ákr. hatályos rendszeréhez hasonlóan a végrehajtási eljárásban elsődlegesen a Ket. VIII. fejezete szerinti szabályokat rendelte alkalmazni, annak hiányában a Ket. általános szabályait, mindezen rendelkezések hiányában pedig a Vht.-t [Ket. 125. § (1)–(2) bekezdései], a Ket. a teljesítés elmaradása esetére eljárási bírság kiszabásáról rendelkezett [Ket. 134. § d) pont]. A Ket. rendszerében tehát mind az eljárás akadályozásának következményeként, mind a teljesítés elmaradása esetén eljárási bírság kiszabására volt lehetőség, a Ket. VIII. fejezetének erre vonatkozó utaló szabálya folytán, melyet az Ákr. már nem tartalmaz.
- [33] Utal végül a Kúria arra is, hogy az Ákr. *Nagykommentára* (Dombi Gergely, In: Barabás Gergely–Baranyi Bertold–Fazekas Marianna (szerk.): *Nagykommentár az általános közigazgatási rendtartásról* szóló 2016. évi CL. törvényhez) is a fenti értelmezést támasztja alá. Eszerint, „bár az Ákr. 131. § (3) bekezdése utal arra, hogy a végrehajtási eljárásban az Ákr. szerinti eljárási bírságra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, fontos kiemelni, hogy a jelen esetben már egy sui generis bírságolási tényállásról van szó. A Vht. is ismeri az eljárási bírsággal analóg jogintézményt, a rendbíróságot (Vht. 45/A. §), a Vht. 174. § c) pontja szerinti bírság nem rendbíróság: a terminológiai különbségen túl ezt támasztja alá az is, hogy részben eltérnek a feltételei és a bírság megfizetésére kötelezettek köre is. Mindebből az következik, hogy a meghatározott cselekmény végrehajtása során a végrehajtást foganatosító szerv nem az Ákr. szerinti eljárási bírságot, hanem a Vht. szerinti pénzbírságot szabja ki, azaz az Ákr. 131. § (3) bekezdése szerinti utaló szabály e pénzbírságra nem alkalmazható, így nem alkalmazhatók az eljárási bírság Ákr. 77. § (1)–(2) bekezdésben meghatározott alapfeltételei és összeghatára és az Ákr. 77. § (3) bekezdésében meghatározott mérlegelési szempontjaira vonatkozó általános szabályok sem.
- [34] A fentiekben kifejtettek tekintetével a Kúria az elsőfokú bíróság ítéletét a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján hatályában fenntartotta. A Kúria egyetértett a jogerős ítéletben foglaltakkal a megismételt eljárás mellőzése körében is, egyrészt arra figyelemmel, hogy az alperes felülvizsgálati kérelme nem irányult arra, hogy a Kúria az alperest új eljárásra kötelezze, másrészt mert az alperes a hivatalbóli eljárását bármikor ismételtelen megindíthatja, ha annak jogszabályi feltételei fennállnak.
- (Kúria Kfv.II.37.080/2023/5.)
- 226** Az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelete végrehajtásáért felelős hatóság a fogyasztóvédelmi hatóság. A nemzeti jogszabályok az uniós joggal összhangban hatáskört biztosítanak a fogyasztóvédelmi hatóságnak mint a Rendelet 16. cikk (1) bekezdése szerint kijelölt nemzeti szervnek a járat törléséből, késéséből fakadó, a Rendelet 7. cikk (1) bekezdésében meghatározott kártalanítási összeg fizetésére kötelezésre is [261/2004/EK rendelet 5. Cikk (1) bek. c) pont, 7. Cikk (1) bek. c) pont, 16. Cikk (1)–(2) bek.; 25/1999. (II. 12.) Korm. rendelet 27. § (3)–(4) bek.; 1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) 43/A. § (2) bek., 45/A. § (1)–(3) bekezdés].
- A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás**
- [1] A külföldi utas (a továbbiakban: utas) a felperes mint légifuvarozó járatának késése miatt lekéste a csatlakozó járatát. Az utas ezért az alpereshez mint fogyasztóvédelmi hatósághoz fordult azért, hogy kötelezze a felperest a visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelete (a továbbiakban: Rendelet) 5. cikk (1) bekezdés c) pontja megsértésének orvoslásaként a 7. cikk szerinti kártalanítás megfizetésére.
- [2] Az alperes 2020. május 12-én kelt BP-05/200/1289-3/2020. számú határozatában megállapította, hogy a felperes megsértette a Rendelet 5. cikk (1) bekezdés c) és 7. cikk (1) bekezdés c) pontját. Kötelezte a felperest, hogy fizessen meg az utas részére 600 EUR kártalanítást, és a jövőben minden olyan esetben fizesse meg az előírt kártalanítási összeget a panasztevő utasoknak, amikor az általa üzemeltetett járat törlését/késését, illetve a beszállás visszautasítását nem rendkívüli körülmény okozta.
- [3] Hatáskörét a Rendelet 16. cikk (1) és (2) bekezdéseire, a légi személyszállítás szabályairól szóló 25/1999. (II. 12.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 27. § (3) és (4) bekezdésére, a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) 43/A. § (2) bekezdésére, 45/A. § (1)–(3) bekezdéseire, a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 387/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 1–2. §-aira, 3. § (4) bekezdésére alapította.

A kereseti kérelem

- [4] A felperes az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) C-597/20. számú LOT ügyben [Polskie Linie Lotnicze „LOT” S.A. és Budapest Főváros Kormányhivatala ügyben 2022. szeptember 29-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2022:735] kihirdetett ítéletére hivatkozással előterjesztett keresetében az alperes határozatának megsemmisítését kérte. Hangsúlyozta, a Rendeletből nem következik kártalanítás elrendelésére vonatkozó fogyasztóvédelmi hatósági hatáskör. Annak a nemzeti jogban fennálló jogalapja nincs, mivel a magyar szabályozásban nincs kifejezett jogszabályi felhatalmazás arra, hogy az alperes kártalanítás megfizetésére irányuló intézkedést tegyen, illetve határozatot hozzon. A Fgytv. 47. § (1) bekezdése szerinti szankciók sorában nincs olyan rendelkezés, amely felhatalmazná a Rendelet 7. §-a szerinti kártalanításra kötelezésre.

Az elsőfokú ítélet

- [5] A törvényszék ítéletével az alperes BP-05/200/1289-3/2020. számú határozatát megsemmisítette.
- [6] Döntését alapvetően a Rendelet 16. cikk (1) és (2) bekezdésére, a Korm. rendelet 27. § (3) bekezdésére, az Fgytv. 43/A. § (2) bekezdésére, 45/A. § (2) bekezdésére, 47. § (1) bekezdés c) pontjára és az EUB döntéseire alapította. Kimondta, hogy az alperes mint fogyasztóvédelmi hatóság általánosságban hatáskörrel rendelkezik a Rendelet megsértése miatti panaszokkal kapcsolatos eljárásra. Az EUB a C-145/15. és C-146/15. számú egyesített ügyekben hozott ítéletében ugyanakkor rámutatott, hogy a Rendelet 16. cikkét akként kell értelmezni, hogy a tagállamok által kijelölt szervek nem kötelesek végrehajtási intézkedéseket hozni a fuvarozóval szemben a 7. cikk (1) bekezdésében előírt kártalanítás megfizetésére kötelezés érdekében. A C-597/20. számú ügy pedig akként értelmezte a Rendelet 16. cikkét, hogy a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy feljogosítsák a Rendelet végrehajtásáért felelős nemzeti szervet arra, hogy az utasoknak ugyanezen Rendelet alapján járó, az annak 7. cikke értelmében vett kártalanítás megfizetésére kötelezze a légitfuvarozót, ha e nemzeti szervhez egyéni utaspanasszal fordultak, feltéve, hogy ezen utas és a légitfuvarozó számára rendelkezésre áll a bírósági jogorvoslat lehetősége.
- [7] A Rendelet 16. cikk (2) bekezdésében említett panaszok inkább a Rendelet megfelelő végrehajtásához hozzájáruló jelzésnek tekintendők anélkül, hogy a kijelölt szerv köteles lenne eljárni annak érdekében, hogy a panaszt előterjesztő utasok kártalanításban részesüljenek. A Rendelet 16. cikk (3) bekezdésében előírt szankciók esetén „általános jellegű felügyelet gyakorlása során megállapított jogsértésekre reagálva elfogadott intézkedésekről van szó, nem pedig minden egyes konkrét esetben hozandó közigazgatási, végrehajtási intézkedésekről”. A C-597/20. számú ügyben született ítélet [26] és [27] bekezdései szerint a tagállamok mozgástérrel rendelkeznek arra vonatkozóan, hogy nemzeti szerveiknek milyen hatásköröket adnak a Rendelet végrehajtása körében. Önmagában pedig a 16. cikkéből nem vezethető le az alperes kártalanítás megfizetésére kötelező

hatásköre. Ahhoz külön nemzeti jogszabályi rendelkezésre van szükség.

- [8] A bíróság ezért megvizsgálta, hogy ilyen rendelkezés található-e az Fgytv.-ben vagy más jogszabályban és kimondta, hogy az nem áll fenn, arra az alperes sem hivatkozott.
- [9] Az alperes által alkalmazott jogkövetkezményt az Fgytv. 47. § (1) bekezdés c) pontjával indokolta, amely szerint a fogyasztóvédelmi hatóság a feltárt hibák, hiányosságok megszüntetésére kötelezheti a vállalkozást. Ezen c) pontból a kártalanítás megállapítására vonatkozó alperesi hatáskör nem vezethető le.
- [10] A kártalanítás alapvetően egy polgári jogi igény, az Fgytv. pedig nem tartalmaz kifejezett rendelkezést arra, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság ilyen igényt eldönthetne. Az Fgytv. 38. §-a kizárólag arról rendelkezik, hogy közérdekű pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényének érvényesítése iránt. A jogalkotó más eljárásban sem hatalmazta fel a fogyasztóvédelmi hatóságot polgári jogi igény eldöntésére, így az Fgytv. 47. § (1) bekezdés c) pontja mint egyfajta generálklauszula jelen ügytípusban sem értelmezhető akként, hogy az alperes rendelkezne ezen hatáskörrel. Az EUB ítéletéből pedig az is következik, hogy a nemzeti szerv ezen hatáskörrel való felruházásához az is elengedhetetlen, hogy a jogalkotó rendelkezzen a közigazgatási szerv és a polgári bíróság előtti igényérvényesítés összehangolásáról, elkerülendő az eljárások megkettőződését.
- [11] Kitért arra is, hogy az Fgytv. 47. § (3) bekezdés rendelkezésére, amely alapján a hatóság a fogyasztóvédelmi rendelkezés megsértése esetére további jogkövetkezményeket határozhat meg, az alperes határozatában nem, csak a perben hivatkozott. Ugyanakkor megjegyezte, hogy ezen jogszabályhely sem alapozza meg a fogyasztóvédelmi hatóság Rendelet szerinti kártalanításra kötelezésre vonatkozó hatáskörét.
- [12] Az elsőfokú bíróság a Kúria Kfv.IV.37.979/2022/5. számú ítéletét az ügyben nem tartotta alkalmazhatónak az C-597/20. számú EUB döntésre figyelemmel. Ugyanakkor hivatkozott a Kfv.II.37.401/2020/4. számú ítéletre, amely szerint a polgári jogi igényről való döntés főszabály szerint a polgári bíróság hatáskörébe tartozik.
- [13] Az alperes alaptalanul vonta le azt a következtetést a C-597/20. számú ítéletre adott érdemi válaszból, hogy tényként kezelte volna az EUB, hogy nemzeti szinten létezik fogyasztóvédelmi hatósági hatáskört megalapozó jogszabályi rendelkezés. Az EUB-nak ugyanis nem tartozik hatáskörébe a tagállami jogszabályok értelmezése, másrészt a megkereső tagállami bíróság előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzése semmilyen formában nem érintette ezt a kérdést.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [14] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 121. § (1) bekezdés a) pontja szerint kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását.
- [15] Érvélese szerint a C-597/20. számú ítéletben az EUB kétséget kizáróan arra az álláspontra helyezkedett,

- hogyan az alperes a Rendelet alapján hatáskörrel rendelkező arra, hogy hatósági eljárás keretében kötelezze a felperest az utasoknak járó kártalanítás megfizetésére. Ezt erősíti a Kúria Kfv.IV.37.979/2020/5. számú precedensképes döntésében hivatkozott álláspont is. A Rendelet 7. cikk (1) bekezdéséből levezethető, hogy a kártalanítási összeg fizetésére vonatkozó kötelezettség egy fogyasztóvédelmi jogszabályban előírt imperatív norma, amely nem tekinthető azonosnak a légiutas késésből fakadó, polgári jogon alapon alapuló kára megtérítésével. Az utóbbi ugyanis kifejezetten a szerződés teljesítése körében okozott kárnak, így egy polgári jogi jellegű igénynek minősül, míg a fogyasztóvédelmi rendelkezés a fogyasztók magasabb szintű védelmét biztosító, a légitársaságot gondosabb, pontosabb eljárásra sarkaló objektív jogkövetkezmény. A fogyasztóvédelmi hatóság az utasok jogainak biztosítása érdekében szükséges intézkedés keretében jogosult a légitársaságot ezen kártalanítási összeg megfizetésére kötelezni, valamint fogyasztóvédelmi bírság kiszabásáról is rendelkezhet.
- [16] A Rendeletnek a légitársaságokat az utasoknak járó kártalanítás megfizetésére kötelező rendelkezései közvetlenül is alkalmazandó olyan jogszabályi előírások, amelyre az Fgytv. 47. § (3) bekezdése is utal. Így mind az EUB, mind a Kúria jogértelmezése az alperes azon álláspontját támasztja alá, hogy a hivatkozott jogszabályhelyek [Fgytv. 43/A § (2) bekezdés, 45/A § (2) bekezdés, 47. § (1) bekezdés c) és l) pontjai] alapján hatáskörrel rendelkező a döntés meghozatalára.
- [17] Az a jogszabályi környezet, amelyben a Kúria Kfv.IV.37.979/2020/5. számú ítéletét meghozta, nem változott meg. A Kfv.II.37.401/2020/4. számú ítéletben pedig azzal utasította új eljárásra az eljáró bíróságot a felülvizsgálati bíróság, hogy vizsgálnia kell, hogy a polgári jogi jogkövetkezmények szempontjából kijelölt hatóságnak minősül-e. Vagyis a Kúria két döntése nem ellentétesen foglalt állást a hatásköri kérdésben, csupán az új eljárást lefolytató bíróságra bízta a döntést a hatáskör megállapítása tárgyában.
- [18] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében – a kereseti érveit és az elsőfokú bíróság jogi okfejtését megismételve – az ítélet hatályában fenntartására tett indítványt. Hangsúlyozta, kártalanításra kötelezéssel kapcsolatban kifejezett felhatalmazó rendelkezés nincs a magyar jogban, ilyenre az alperes sem hivatkozott a felülvizsgálati kérelmében sem.
- A Kúria döntése és jogai indokai**
- [20] Az alperes felülvizsgálati kérelme – az alábbiak okán – alapos.
- [21] A felülvizsgálati eljárás kereteit a Kp. 115. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Kp. 108. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem jelöli ki. A Kp. 120. § (5) bekezdésére figyelemmel a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [22] A Kúria szerint az elsőfokú bíróság a törvényesen megállapított tényállásból nem helytálló jogi következtetést vont le. Mindenekelőtt azonban kiemeli, a Kfv.V.37.015/2023/11. számú ügyben – a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.002/2021/7. számú határozatában megfogalmazott ügyazonosság kritériumainak is megfelelően – a Kúria másik tanácsa a felülvizsgálat tárgyát képező jogkérdésben állást foglalt. Azon ítéletben foglalt megállapításokkal a Kúria jelen tanácsa egyetért, az abban foglaltaktól eltérni nem kíván. A felülvizsgálati kérelemmel összefüggésben a következőket emeli ki.
- [23] Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 288. cikke értelmében a rendeletek teljes egészében kötelezőek és közvetlenül alkalmazandók valamennyi tagállamban.
- [24] A Rendelet előírásai alapvetően fogyasztóvédelmi rendelkezések, amelyet alátámaszt annak (1) preambulum bekezdésében foglalt azon célja is, miszerint szükséges, hogy a Közösség fellépése a légiközlekedés terén az utasok magas szintű védelmére irányuljon. Emellett maradéktalanul figyelembe kell venni az általános fogyasztóvédelmi követelményeket. Az Európai Bizottság 2011. március 28-án elfogadott, közlekedésről szóló fehér könyvében [Útiter az egységes európai közlekedési térség megvalósításához – Úton egy versenyképes és erőforrás-hatékony közlekedési rendszer felé. COM(2011)0144] is megemlíti, hogy szükség van az utasjogokra vonatkozó uniós jogszabályok egységes értelmezésére, valamint összehangolt és hatékony érvényesítésére egyrésztől azért, hogy az iparág szereplői egyenlő versenyfeltételek mellett tevékenykedhessenek, másrésztől azért, hogy a polgárok számára európai szintű védelmet lehessen biztosítani. Az Európai Parlament 2012. március 29-én elfogadott állásfoglalásában [Az Európai Parlament állásfoglalása a légi járműveken utazók számára megállapított jogok működéséről és alkalmazásáról, 2011/2150(INI)] kiemelte a megfelelő és egyszerű jogorvoslati eszközök alkalmazásának szükségességét az utasok jogainak biztosítása érdekében.
- [25] A Rendelet 5. cikk (1) bekezdés c) pontja meghatározza, hogy a járat törlése esetén az érintett utasoknak joguk van az üzemeltető légitársaság általi kártalanításhoz a 7. cikkel összhangban. A 7. cikk (2) bekezdés c) pontja kimondja, az utasok 600 EUR kártalanítást kapnak minden, az a) és b) pontba nem sorolható repülőútra.
- [26] A Rendelet 16. cikk (1) és (2) bekezdése szerint minden tagállam kijelöl egy szervezet, amely annak végrehajtásáért felel a területén levő repülőterekről induló légi járatok, valamint harmadik országból e repülőterekre induló járatok tekintetében. Adott esetben e szerv meghozza a szükséges intézkedéseket az utasok jogai tiszteletben tartásának biztosítása érdekében. A tagállamok tájékoztatják a Bizottságot arról, hogy e bekezdéssel összhangban melyik szervezet jelölték ki. Az utasok az (1) bekezdés alapján kijelölt bármely szervnél vagy a tagállam által kijelölt bármely illetékes szervnél panaszt tehetnek a Rendeletnek a tagállam területén található repülőtéren történt állítólagos megsértésével vagy a tagállam területén található repülőtérről harmadik országból induló járatokkal kapcsolatban.
- [27] Jelen ügy eldöntendő kérdése az volt, az alperes mint fogyasztóvédelmi hatóság a Rendelet 16. cikk (1)

- bekezdése szerinti kijelölt nemzeti szervnek minősül-e.
- [28] Ebben a kérdésben a Kúria nem kíván eltérni a Kfv.IV.37.979/2020/5. számú ítéletben foglalt végkövetkeztetéssel azzal a megállapítással, hogy a Rendelet végrehajtásáért felelős hatóság az alperes, a nemzeti jogszabályok az uniós joggal összhangban hatáskört biztosítanak az alperesnek mint a Rendelet 16. cikk (1) bekezdése szerinti kijelölt nemzeti szervnek a 7. cikk (1) bekezdésében meghatározott kártalanítási összeg megfizetésére való kötelezésre az alábbiak szerint.
- [29] A felülvizsgálati bíróság joggyakorlatától való eltérést az elsőfokú bíróság a C-597/20. számú ügyben hozott ítélet következtetéseivel indokolta.
- [30] Nem vitatottan a Rendelet 16. cikkéből önmagában nem vezethető le az alperes kártalanítás megfizetésére kötelező hatásköre. Ahhoz külön nemzeti jogszabályi rendelkezésre van szükség.
- [31] A Rendelet 16. cikkének szövege – az EUB ítélet értelmében – nem tiltja, hogy valamely tagállam ilyen hatáskört ruházzon az annak végrehajtásáért felelős szervre, hanem azt mondta ki, hogy a tagállamok mozgástérrel rendelkeznek azon hatáskörökkel illetően, amelyeket az utasok jogainak védelme céljából a nemzeti szerveiknek biztosítani kívánnak.
- [32] Az EUB ítéletében utal arra is, hogy a Rendelet 16. cikk (2) bekezdésében említett panaszok inkább általában a Rendelet megfelelő végrehajtásához hozzájáruló jelzésnek tekintendők anélkül, hogy a kijelölt szerv köteles lenne e panaszok nyomán eljárni annak érdekében, hogy biztosítsa minden egyes utas jogát ahhoz, hogy kártalanításban részesüljön.
- [33] Következésképpen a tagállamok eldönthetik, hogy nemzeti szerveiket milyen hatáskörökkel ruházzák fel a Rendelet végrehajtása körében és felhatalmazhatják a nemzeti szerveiket arra, hogy az egyéni panaszok ismeretében intézkedéseket foganatosítsanak.
- [34] A Kúria a Kfv.IV.37.979/2020/5. számú ítéletében kitért arra is, hogy azért tartotta a Rendelet rendelkezéseit egyértelműnek, mert azokat az EUB már értelmezte a C-402/07 és C-432/07 számú egyesített ügyekben, amikor a kimondta, hogy a kártalanítás iránti jogot biztosító rendelkezéseket tágan kell értelmezni. A késéssel érintett légi járatok utasait a törölt járatok utasaihoz hasonlóan lehet tekinteni a kártalanítás iránti jog szempontjából, így megilleti őket is a Rendelet 7. cikke szerinti kártalanítás, kivéve, ha a légifuvarozó bizonyítja a járat késését rendkívüli körülmény okozta.
- [35] A törölt járatok utasai, valamint a késéssel érintett járatok utasai hasonló, idővesztésben megnyilvánuló kárt szenvednek. A Rendelet a kár egységesített és azonnali orvoslására irányul, ezen azonnali érvényesülés azt kívánja tehát, hogy a Rendelet által meghatározott kártalanítási összeg a késés bekövetkezésekor nyomban esedékessé váljon. A Rendelet célja a beavatkozásokkal tehát az, hogy orvosolja – többek között – az érintett utasok által az idővesztés következtében elszenvedett kárt, aminek egyetlen módja az idővesztés visszafordíthatatlan jellegére tekintettel a kártalanítás. Márpedig e tekintetben meg kell állapítani, hogy az említett kárt úgy a törölt járatok utasai, mint a késéssel érintett járatok utasai elszenvedik, ha a célállomásukra érkezésük előtt a légifuvarozó által eredetileg meghatározottnál hosszabb utazási idővel kell számolniuk. Ezért a Rendelet – az EUB értelmezésének is megfelelő – nyilvánvaló értelme az, hogy a légifuvarozó az azon alapuló kártalanítási kötelezettsége a késés bekövetkezésekor külön bírósági és hatósági eljárások nélkül beáll. Ezt szolgálja a fogyasztók érdekeinek magas szintű érvényesülését és a rendelet céljainak az elérését is.
- [36] A Kúria ezt követően megvizsgálta a nemzeti jogszabályi rendelkezéseket a kártalanítás megfizetésére kötelezés hatásköre kapcsán.
- [37] Az elsőfokú bíróság által is részletesen elemzett Fgytv. 43/A. § (2) bekezdése értelmében a fogyasztóvédelmi hatóság látja el – szükség szerint a légiközlekedési hatóság megkeresésével – az (EU) 2017/2394 rendelet végrehajtását a Rendelet rendelkezéseibe ütköző Európai Unió belüli jogsértések tekintetében. Az Fgytv. 43/A. § (2) bekezdése valóban a 2017/2394/EU rendelet végrehajtása körében ad felhatalmazást a fogyasztóvédelmi hatóságnak a Rendeletbe ütköző jogsértések miatti fellépésre, amely rendelet az egyes tagállamok fogyasztóvédelmi hatóságainak egymással való együttműködését szabályozza.
- [38] Ugyanakkor az Fgytv. 45/A. § (2) bekezdése szerint a fogyasztóvédelmi hatóság ellenőrzi a külön jogszabályban fogyasztóvédelmi rendelkezésként meghatározott rendelkezések betartását és – ha a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény eltérően nem rendelkezik – eljár azok megsértése esetén.
- [39] A Korm.r. 27. § (3) bekezdése szerint pedig a Rendelet 16. cikkének (2) bekezdése alapján kijelölt szerv a fogyasztóvédelmi hatóság. A (4) bekezdés szerint a fogyasztóvédelemről szóló törvényben meghatározott fogyasztóvédelmi bíróság kiszabása szempontjából a Rendelet rendelkezéseinek megsértése a fogyasztóvédelmi rendelkezések megsértésének minősül.
- [40] A fenti jogszabályok összevetéséből megállapítható, hogy a Rendelet rendelkezéseinek megsértése fogyasztóvédelmi rendelkezések megsértésének minősül. Márpedig a fogyasztóvédelmi rendelkezésként meghatározott rendelkezések betartását a fogyasztóvédelmi hatóság ellenőrzi és eljár azok megsértése esetén. Ez az eljárás pedig magában foglalja a Rendelet 7. cikkében meghatározott kártalanítás megfizetésére kötelezés előírását is.
- [41] Mindezek ismeretében a Kúria megállapította, hogy az alperes mint fogyasztóvédelmi hatóság a – a Rendelet 16. cikk (1)–(2) bekezdése, az Fgytv. 45/A. § (2) bekezdése és a Korm.r. 27. § hivatkozott rendelkezései alapján – kijelölt szerv. Hatáskörében a Rendelet 16. cikk (1) bekezdése szerint az utasok jogainak biztosítása érdekében szükséges intézkedésekre jogosult, így a Rendelet 16. cikk (2) bekezdése szerint a nála tett panasz alapján a Rendelet 7. cikke által meghatározott kártalanítási összeg megfizetésére kötelezheti a légifuvarozót.
- [42] Az ezzel ellentétes értelmezés a Rendelet 16. cikk (1) bekezdése szerinti szükséges intézkedések megtételére való hatáskör kiüresítésével járna, amely

nem feleltethető meg sem a Rendelet céljának, sem hatékony érvényesülése biztosításának, de az utasok magas szintű jogainak érvényre juttatásának sem.

- [43] A Kúria rámutat arra is, – ahogyan a Kfv.IV.37.979/2020/5. számú döntés egyik fő megállapítása is ez volt – hogy a Rendelet 7. cikk (1) bekezdésében meghatározott kártalanítási összeg fizetésére vonatkozó kötelezettség egy fogyasztóvédelmi jogszabályban előírt imperatív norma, amely nem tekinthető azonosnak a légiutas késésből fakadó, polgári jogon alapuló kárának megtérítésével. Még ez utóbbi ugyanis kifejezetten a szerződés teljesítése körében okozott kárnak, így polgári jogi jellegű igénynek minősül, a fogyasztóvédelmi rendelkezés a fogyasztók magasabb szintű védelmét biztosító, a légítársaságot gondosabb, pontosabb eljárásra sarkalló objektív jogkövetkezmény. Ez az értelmezés pedig elősegíti a közigazgatási és bírósági eljárások megfelelő összehangolását és lehetővé teszi azt, hogy csökkentsék a kettős eljárások lehetőségét. Mindezekre figyelemmel a Rendelet 7. cikke szerinti kártalanítás az idővesztésért járó kártalanítás, „átalánykártérítés”, amely nem foglalja magában az ezen túlmenően elszenvedett, bekövetkezett olyan kárt, amely külön polgári jogi igényként polgári bíróság előtt követhető.
- [44] Az elsőfokú bíróság tévesen minősítette a Kúria Kfv.IV.37.979/2020/5. számú ítéletével ellentétesnek a Kfv.II.37.401/2020/4. számú ítéletet, ez utóbbi ügyben a Kúria ugyanis a hatáskör kérdésében nem foglalt állást, ebben a körben érdemben nem döntött.
- [45] Mindezek alapján a Kúria a Kp. 121. § (1) bekezdése szerint a jogerős ítélet hatályon kívül helyezte és az ügyben eljárt elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította.
- [46] Az új eljárás során az elsőfokú bíróságnak érdemben kell elbírálnia a felperes keresetében foglaltakat azzal, hogy a fentiekben kifejtettek értelmében az alperes hatáskörrel rendelkezik a kártalanítás megfizetésére kötelezésre.

(Kúria Kfv.III.37.096/2023/8.)

227I. Nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely előírja, hogy a rehabilitációs szakértői szerv kizárólag az adott szakterülethez kapcsolódó szakképesítéssel rendelkező szakértőkből állhat. A 401/2017. (XII. 15.) Korm. rendelet 1. számú melléklete az orvosszakértői tevékenység végzéséhez szükséges valamennyi szakképesítést felsorolja, azok egyikével kell rendelkeznie annak a szakértőnek, aki a névjegyzékbe történő felvételét kéri.

II. A fogyatékosági támogatásra való jogosultsághoz három konjunktív feltétel fennállta szükséges. Egyrészt az érintett személynek fogyatékosnak kell minősülnie, másrészt ezen állapotnak tartósan vagy véglegesen kell fennállnia, harmadrészt a kérelmet előterjesztőnek önálló életvitelre képtelennek kell lennie vagy mások állandó segítségére szorulnia. Ezen feltételek mindegyikét vizsgálni kell a támogatás megítéléséhez [1998. évi XXVI. törvény (Fot.) 23. § (1) bek. a) pont; 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet 1. számú Melléklet (1) bek. a), b) pont, 2. § (1)–(2) bek., 6. § (1) bek.; 2011. évi CXCI. törvény (Mmtv.) 24/A. §

(1) bek. c) pont, (3), (3a) bek.; 401/2017. (XII. 15.) Korm. rendelet 1. §, 1. számú Melléklet].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes 2022. április 14-én fogyatékosági támogatás megállapítása iránti kérelmet terjesztett elő az alperesnél a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) 23. § (1) bekezdés a) pontjára hivatkozással, mint látási fogyatékos.
- [2] Az alperes 2022. május 3-án kelt T-FE-CST-20866-4/2022. számú határozatával a felperes kérelmét elutasította. A döntés indoka szerint a felperes – a rehabilitációs szakértői szerv szakvéleményére alapítottan – nem felel meg a súlyos fogyatékosági minőségének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól szóló 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 1. számú melléklet 1. pont a) és b) alpontjában foglalt feltételeknek, azaz nem minősül súlyos látási fogyatékosnak. Azt is kimondta, a felperes önálló életvitelre képes, önkiszolgálási képessége nem hiányzik, felülvizsgálata nem indokolt.
- [3] A határozat rögzítette, hogy a fogyatékosági támogatásra való jogosultság együttes feltétele a súlyosan fogyatékos állapot fennállta, ezen állapot tartóssága vagy véglegessége, továbbá az ügyfél önálló életvitelre való képességének hiánya vagy mások állandó segítségére szorulása. E konjunktív feltételek bármelyikének hiánya esetén a támogatásra való jogosultság nem állapítható meg.

A kereseti kérelem

- [4] Jogsértésre hivatkozással előterjesztett keresetében a felperes a határozat megváltoztatását, a fogyatékosági támogatás részére történő megítélését kérte. Előadása szerint látásromlását a szakorvos 67,5 %-ot meghaladó mértékben állapította meg a SOTE Szemészeti Klinikán, állapota fokozatosan romlik. Keresetleveléhez járóbeteg szakellátási lapokat, valamint ambuláns kezelőlapot csatolt és kérte igazságügyi szakértői bizonyítás lefolytatását a perben. Hivatkozott arra is, hogy bármilyen ügy elintézéséhez kísérő segítséget kell igénybe venni.

Az elsőfokú ítélet

- [5] A törvényszék ítéletével az alperes T-FE-CST-20866-4/2022. számú határozatát megsemmisítette és az alperest új eljárásra kötelezte.
- [6] A felperes indítványára kirendelt igazságügyi személy orvosszakértő (a továbbiakban: szakértő) szakvéleményére alapítottan megállapította, hogy a felperes látásromlása a Korm. rendelet 1. számú melléklet 1. pont a) pont aa) alpontjában írtaknak megfelel. Ennek okán az alperes határozata megalapozatlan, hiszen szakértői bizottsági véleményre alapította döntését, amely szakmailag nem helytálló. Kitért arra is, hogy az alperes által beszerzett rehabilitációs szakértői bizottsági véleményt olyan orvosok adták, akik személyzeti szakkompetenciával egyáltalán nem rendelkeznek.
- [7] A per során készült szakvélemény megfelel a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályainak, az nem aggályos, nem hiányos, tartalmazza a jogszabályban előírt

- kötelező tartalmi elemeket, nem homályos, önmagával és a perbeli adatokkal nem ellentétes és annak helyességéhez kétség nem fér.
- [8] A szakvélemény megállapításai ismeretében a törvényszék kimondta, hogy a felperes fogyatékosági támogatás iránti kérelmét elutasító döntés jogszerűtlen, és az alperes határozatát a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 92. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján megsemmisítette, az alperest a Kp. 89. § (1) bekezdés *b*) pontja szerint új eljárásra kötelezte.
- [9] Az új eljárásra előírta az alperesnek, hogy kötelezően alkalmaznia kell a perben beszerzett szakértői véleményt, az abban foglaltaktól nem térhet el. A szakértő megállapítása szerint a felperesnek mindkét szemén látásélessége 5/70 mértékű, ami megfelel a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése és az 1. számú melléklet 1. pont *a*) pont *aa*) alpontjának, a felperes személyzeti státusza alapján súlyosan fogyatékos személy. Ezért az alperesnek meg kell állapítani a felperes fogyatékosági támogatásra való jogosultságát.
- A felülvizsgálati kérelem**
- [10] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az eljárás bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását indítványozta.
- [11] Kérelmét a Fot. 23. § (1) bekezdésének rendelkezéseire alapította. A felülvizsgálni kért ítéletben ugyanis nem jelenik meg annak a megállapítása, hogy a fogyatékosági támogatásra való jogosultság mindhárom jogszabályi feltétele fennállna. Ezek a feltételek: a súlyosan fogyatékos állapot, ezen állapot tartóssága vagy véglegessége, továbbá az ügyfél önálló életvitelre való képességének hiánya vagy mások állandó segítségére szorulása. A fogyatékosági támogatásra jogosultság megítéléséhez nem kizárólag a látási fogyatékos állapot megállapítása szükséges.
- [12] A súlyos fogyatékoság akkor minősül tartósnak, ha annak időtartama előreláthatólag három évig fennáll a Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése értelmében. A Korm. r. 2. § (2) bekezdése az önálló életvitelre való képesség meghatározásáról is rendelkezik. Ezen utóbbi feltételeket azonban sem a perben kirendelt szakértő, sem pedig az elsőfokú bíróság nem vizsgálta. Ezen feltételek pedig a támogatás összehajósítására is kihatnak.
- [13] Vitatta az elsőfokú bíróság azon ítéleti megállapítását is, hogy kompetenciával nem bíró szakértők készítették a közigazgatási eljárásban a szakvéleményt. E körben kifejezetten hivatkozott a Korm. r. 6. § (1) bekezdésére, valamint a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény (a továbbiakban: Mmtv.) 27/A. § (1) bekezdés *c*) pontjára, annak (3)–(3a) bekezdéseire.
- [14] Megjelölte továbbá a rehabilitációs orvosszakértői névjegyzékről és a foglalkozási rehabilitációs szakértői névjegyzékről szóló 401/2017. (XII. 15.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 1. §-át is, amely szerint a rehabilitációs orvosszakértői tevékenység végzésére az jogosult, aki a Rendelet 1. számú mellékletében felsorolt szakképesítéssel és az e szakképesítéssel ellátható területeken legalább öt év szakmai gyakorlattal rendelkezik. A hatósági eljárásban eljáró két szakértő fogyatékosági támogatási ügyekben eljárni jogosult volt, szakképesítéseik megfeleltek a Rendelet 1. számú mellékletének.
- A Kúria döntése és jogai indokai**
- [16] Az alperes felülvizsgálati kérelme – az alábbiak okán – alapos.
- [17] A felülvizsgálati eljárás kereteit a Kp. 115. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Kp. 108. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem jelöli ki. A Kp. 120. § (5) bekezdésére figyelemmel a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [18] Ennek során megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a hiányosan feltárt tényállásból helytelen jogi következtetést vont le.
- [19] A közigazgatási eljárásban kirendelt rehabilitációs szakértői szervet alkotó orvosszakértők kompetenciája körében a Kúria Kfv.III.37.808/2022/8. számú végzésében elvi élel leszögezte, hogy nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely előírja, hogy a szakértői szerv kizárólag az adott szakterülethez kapcsolódó szakképesítéssel rendelkező szakértőkből állhat. A Rendelet úgy rendelkezik, hogy az 1. számú mellékletben felsorolt valamelyik szakképesítéssel és az e szakképesítéssel ellátható területeken legalább öt év szakmai gyakorlattal kell rendelkeznie annak a szakértőnek, továbbá egészségbiztosítási szakképesítéssel. Az 1. számú melléklet az orvosszakértői tevékenység végzéséhez szükséges valamennyi szakképesítést felsorolja, azok egyikével kell rendelkeznie annak a szakértőnek, aki a névjegyzékbe történő felvételét kéri.
- [20] A megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról szóló 327/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet is mindösszesen azt mondja ki a 13. §-ában, hogy az orvosszakértői szerv bizottsági állásfoglalása alapján hozza meg döntését, szakvéleményét, illetve vizsgálja a rendelet vagy más jogszabály alapján a feladatkörébe tartozó szakkérdést. A szakértői bizottság legalább két tagból áll.
- [21] Azon tények megállapításához, amelyek megítélése különleges szakértelmet igényel, a fogyatékosági támogatási szerv eljárásában a Kormány által kijelölt szakértői bizottság ad szakvéleményt. A felperes súlyosan fogyatékos állapotának meghatározása szakkérdés volt. Azt a felek nem vitatták, hogy a rehabilitációs szakértői szerv szakértői a Rendelet 1. számú mellékletében felsorolt szakképesítések egyikével rendelkeztek, egészségbiztosítási szakvizsgát tettek, ekként a jogszabályi feltételek fennállta okán a kirendelésükre jogszerűen került sor.
- [22] Miután a felperes a keresetlevélben a súlyos látási fogyatékoságát állította és a határozatnak a szakvéleménnyel indokolt részeit vitatta, az elsőfokú bíróság jogszerűen jutott arra a következtetésre, hogy a felperes fogyatékosági támogatásra jogosultságát a perben is szakértő által kell vizsgálni.
- [23] A Fot. 23. § (1) bekezdés *a*) pontja értelmében fogyatékosági támogatásra az a 18. életévét betöltött

- súlyosan fogyatékos, az ellátás igénylésének időpontjában Magyarországon élő magyar állampolgár, letelepedett, valamint bevándorolt jogállású személy, továbbá a magyar hatóság által menekültként, illetve hontalanként elismert személy jogosult, akinek segédeszközzel vagy műtéti úton nem korrigálható módon látóképessége teljesen hiányzik vagy aliglátóként minimális látásmaradvánnyal rendelkezik és ezért kizárólag tapintó-halló életmód folytatására képes (látási fogyatékos) és állapota tartósan vagy véglegesen fennáll, továbbá önálló életvitelre nem képes vagy mások állandó segítségére szorul.
- [24] A fogyatékosági támogatásra való jogosultsághoz három konjunktív feltétel fennállta szükséges. Egyrészt az érintett személynek – a perbeli ügy tényállása mellett – látásában fogyatékosnak kell minősülnie, másrészt ezen állapotnak tartósan vagy véglegesen kell fennállnia, harmadrészt a felperesnek önálló életvitelre képtelenség kell lennie vagy mások állandó segítségére szorulnia.
- [25] A Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése szerint a fogyatékosági támogatás megállapítása szempontjából a súlyos fogyatékoság akkor minősül tartósnak, ha annak időtartama előreláthatólag három évig fennáll. A (2) bekezdés pedig arról rendelkezik, hogy önálló életvitelre az a személy nem képes, aki a mindennapi életviteléhez, társadalmi életben való részvételéhez szükséges tevékenységeket testi, illetőleg érzékszervi fogyatékosága vagy az azzal összefüggő kommunikációs képtelenség miatt még a szükség szerinti segédeszköz igénybevételével sem képes más személy közreműködése nélkül elvégezni.
- [26] A Korm. rendelet 3. §-a értelmében, az önkiszolgálási képessége annak a személynek hiányzik, aki mások személyes segítségével nem képes étkezni, vagy tisztálkodni, vagy öltözködni, vagy illemhelyet használni, vagy lakáson belül - a szükség szerinti segédeszköz igénybevétele mellett sem - közlekedni.
- [27] Az állapot tartóssága, véglegessége, az önálló életvitelre képesség, illetve a mások állandó segítségére szorulás feltételének vizsgálata ugyanúgy szakkérdés, mint a látási fogyatékoság kérdése, mivel a Korm. rendelet 2. § (2) bekezdés a) pontja az érintett személy testi, illetőleg érzékszervi fogyatékoságához kapcsolatosan rendeli vizsgálni ezen kritériumokat.
- [28] A szakértő a kirendelő végzésben foglaltakra választ adva ugyan megállapította, hogy a felperes – az alperes határozatában foglaltakkal ellentétben – a Fot. és a Korm. rendelet szabályai szerint látásában fogyatékos személynek minősül, ugyanakkor ezen állapota tartóssága vagy véglegessége, önálló életviteli képessége, önkiszolgálási képessége vizsgálatát nem végezte el. Habár a szakvélemény tartalmazza, hogy ez az állapota a felperesnek visszafordíthatatlan, azonban az nem derül ki, hogy ez a jogszabályi feltételek szerinti véglegességet, tartósságot jelenti-e.
- [29] Következésképpen az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásra adott iránymutatásában úgy rendelkezett a fogyatékosági támogatás megítéléséről, hogy annak valamennyi, jogszabályi konjunktív feltételét nem vizsgálta, ezért a Kúria az elsőfokú ítéletet a Kp. 121. § (1) bekezdés a) pontja szerint eljárva hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította.
- [30] Az új eljárás során az elsőfokú bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a Fot. 23. § (1) bekezdése szerinti konjunktív feltételek a felperes esetében fennállnak-e. Ehhez szükséges a szakértő szakvéleményének kiegészítése a fogyatékos állapot tartóssága vagy véglegessége, és az önálló életvitelre képesség és mások állandó segítségére szorulás feltételének vizsgálata körében. A valamennyi jogszabályi feltételre kiterjedő szakvélemény alapján lesz az elsőfokú bíróság abban a helyzetben, hogy a kereseti kérelem teljességéről és az alperes határozatának jogszerűségéről döntsön.
- (Kúria Kfv.III.37.218/2023/4.)
- 228I. A külföldiek ingatlanszerzéséhez kapcsolódó önkormányzati érdeksérelem megítéléséhez törvény és a szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet a helyi önkormányzat számára nem szakhatósági feladat- és hatáskört biztosít.**
- II. A polgármester érdeksérelem fennállásáról szóló értesítése alapján a külföldiek ingatlanszerzését engedélyező hatóságnak érdemben kell vizsgálnia, hogy az ingatlanszerzés a települési önkormányzat, vagy az általa közvetlenül igazgatott területtel összefüggésben a Fővárosi Önkormányzat törvényben meghatározott kötelező vagy az általa önként vállalt helyi közügyet érintő önkormányzati érdekét sérti-e. Az értesítésből egyértelműen ki kell tűnnie, hogy az önkormányzati érdeksérelem milyen helyi közügyet érint [1993. évi LXXVIII. törvény (Lakástörvény) 1/A. § (2) bek.; 251/2014. (X. 2.) Korm. rendelet 4. § (1) bek. a) pont, (3) bek.].**
- [1] A perben nem álló tulajdonos eladóként és az orosz állampolgár felperes vevőként 2022. február 17-én adásvételi előszerződést kötött a Budapest XIII. kerületi ingatlan, (a továbbiakban: Ingatlan) 16/3714 tulajdoni illetősége – az Ingatlanon várhatóan bejegyzésre kerülő lakás és a hozzá tartozó közös tulajdoni hányad – tulajdonjogának megszerzésére vonatkozóan.
- [2] A felperes mint külföldi állampolgár 2022. május 31-én az Ingatlan tekintetében ingatlanszerzésének engedélyezése iránti kérelmet terjesztett elő az I. rendű alperesnél. Az I. rendű alperes a külföldiek mező- és erdőgazdasági hasznosítású földnek nem minősülő ingatlanokat érintő tulajdonszerzéséről szóló 251/2014. (X. 2.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 4. § (1) bekezdés a) pontja, 4. § (3) bekezdése és 6. § (2) bekezdése alapján felhívta Budapest Főváros XIII. kerületi Önkormányzat Polgármesterét, hogy nyilatkozzon, a felperes külföldi állampolgár ingatlanszerzése sért-e önkormányzati érdeket, „[a]mennyiben érdeksérelem merült fel, kérjük ennek indokait felsorolni.”
- [3] A II. rendű alperes 2022. június 23. napján kelt XI/429-2/2022 számú indokolás nélküli nyilatkozatában arról tájékoztatta az I. rendű alperest, hogy az ingatlanszerzés „önkormányzati érdeket sért”.
- [4] Az I. rendű alperes a 2022. június 11. napján kelt BP/1008/04729-8/2022. számú határozatával a felperes kérelmét elutasította. Rögzítette, hogy a II.

rendű alperes nyilatkozata szerint az ingatlanszerzés önkormányzati érdeket sért, ezért a lakások és helyiségek bérletére, valamint elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Lakástörvény) 1/A. § (2) bekezdése, a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése, 4. § (1) bekezdésének a) pontja, valamint a 4. § (3) bekezdése alapján az ingatlanszerzési kérelmet el kellett utasítania.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [5] A határozattal szemben a felperes keresetet terjesztett elő a Fővárosi Törvényszéknél, melyben a határozat megsemmisítését és az I. rendű alperes új eljárásra kötelezését kérte. Álláspontja szerint sem a II. rendű alperes nyilatkozatából, sem az I. rendű alperes határozatából nem állapítható meg, hogy a felperes ingatlanszerzése milyen kötelező vagy önként vállalt helyi közügyet érintő önkormányzati érdekét sérti. A II. rendű alperes nyilatkozatából nem derül ki egyrészt, hogy milyen jogszabályi rendelkezésre alapítottan van lehetősége – mérlegelési jogkörben – dönteni arról, hogy a tulajdonszerzés önkormányzati érdeket sért-e; másrészt, hogy milyen önkormányzati érdekek szolgálnak nyilatkozata alapjául.
- [6] Az I. és a II. rendű alperesek védiratukban a kereset elutasítását kérték. Az I. rendű alperes kifejtette, hogy a kógens jogszabályi rendelkezések okán az önkormányzati érdeksérelem fennállására vonatkozó polgármesteri nyilatkozat esetén mérlegelés nélkül el kellett utasítania a felperes kérelmét, további tényállás-tisztázási és indokolási kötelezettsége nem állt fenn. A II. rendű alperes kifejtette, hogy nem az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 55. §-a szerinti szakkérdésben nyilatkozott, nem érdemi döntést hozott, nyilatkozatát diszkrecionális jogkörében tehetette meg.

Az elsőfokú ítélet

- [7] A Fővárosi Törvényszék 2023. február 1. napján kelt 113.K.702.943/2022/10. számú ítéletével a támadott közigazgatási határozatot megsemmisítette, az I. rendű alperest új eljárás lefolytatására kötelezte, azzal, hogy a megismételt eljárásban az I. rendű alperesnek ismételten meg kell keresnie a II. rendű alperest, és fel kell hívnia, hogy tegyen új, a Korm. rendelet 6. § (2) bekezdésének megfelelő tartalmú, indokolt nyilatkozatot, majd ennek birtokában kell ismételten döntést hoznia és azt indokolnia.
- [8] A jogerős ítélet szerint az I. rendű alperesnek az Ákr. 62. § (1) bekezdése alapján tényállás tisztázási, az Ákr. 81. § (1) bekezdése alapján indokolási kötelezettsége van, vagyis azokat a tényeket, körülményeket, amelyeknek az ügy elbírálásában jelentősége van, rögzítse, a szükséges eljárási cselekményeket elvégezze, és az ennek eredményeként beszerzett bizonyítékokat összevesse, majd azok értékelése alapján határozatát részletesen, a jogszabályi követelményeket kielégítő módon és döntésének indokait is rögzítve, megfelelően indokolja. Ennek következtében nem osztotta a II. rendű alperes azon álláspontját, hogy nincs olyan jogszabály, amely megmondaná, hogy milyen feltételekről és hogyan kell számot adnia. A Korm. rendelet rendelkezései értelmében az I. rendű

alperesnek az Ákr. alkalmazásával, a Korm. rendelet alapján kellett eljárnia.

- [9] Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a Korm. rendelet alapján az I. rendű alperes nem hagyhatta volna figyelmen kívül, hogy a Korm. rendelet 6. § (2) bekezdésének megfelelő nyilatkozatot adott-e a II. rendű alperes. „Mindezekre figyelemmel – bár a Korm. rendelet nem szakhatóságnak nevezi az Önkormányzat Polgármesterét – a Korm. rendeletben meghatározott eljárási rend, különös tekintettel az I. rendű alperest megkeresésre kötelező 4. § (1) bekezdés a) pontjára és a II. rendű alperes nyilatkozattételi kötelezettségét, és annak tartalmát előíró 6. § (2) bekezdésére, az Ákr. 55. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően, a szakhatósági eljárás tartalmi elemei fennállnak, ezért a II. rendű alperes eljárására az Ákr. 55. § (2) bekezdése is irányadó.”
- [10] Az elsőfokú bíróság tehát úgy ítélte meg, hogy az eljárásban a II. rendű alperes szakhatóságként működik közre, a felperes által vitatott közigazgatási cselekményt két közigazgatási szerv valósította meg, az I. rendű alperes hatósági tevékenysége a II. rendű alperes tevékenységén – adott esetben nyilatkozatán – alapul, azt nem bírálhatja felül, tevékenységüket ugyanabban a megelőző eljárásban valósították meg. A szakhatósági állásfoglalás jellemzői is fennállnak a II. rendű alperes nyilatkozata vonatkozásában.
- [11] A jogerős ítélet indokolása szerint a Korm. rendelet értelmében a II. rendű alperesnek kifejezetten meg kellett volna jelölnie mi az az ok, tény, körülmény, amely miatt a külföldi állampolgár ingatlanszerzése az Önkormányzat érdekét sérti. A Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése alapján legalább arról számot kellett volna adnia, mi az a törvényben meghatározott kötelező vagy az Önkormányzat által önként vállalt helyi közügyet érintő önkormányzati érdek, amelynek sérelme miatt nem tudja elfogadni a felperes ingatlanszerzési szándékát.
- [12] Jelen ügyben a tulajdonhoz való alapjog önkényes korlátozását eredményezte, hogy az alperes a Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése szerinti indokok – mint releváns tényállási elem – figyelmen kívül hagyásával, ennek következtében a tényállás-tisztázási és az azzal szorosan összefüggő indokolási kötelezettség megsértésével utasította el a felperes ingatlantulajdon megszerzésének engedélyezésére irányuló kérelmét. A felperes alappal állította, hogy a határozat sérti az Ákr. 62. § (1) bekezdését és a 81. § (1) bekezdését, kiemelve, hogy a hatóság számára az Ákr. 62. §-ában és 81. §-ában előírt tényállás-tisztázási és indokolási kötelezettség az alperesi eljárás garanciális eleme.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [13] A jogerős ítélettel szemben a II. rendű alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, a jogerős ítélet megváltoztatását és a kereset elutasítását kérve. Álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti az Ákr. 62. § (1) bekezdését, mivel a Korm. rendelet 4. § (3) bekezdése alapján az I. rendű alperesnek nincs mérlegelési lehetősége közérdek- vagy önkormányzati érdeksérelem esetén, a kérelmet el kellett utasítania. Az I. rendű alperes nem folytathat le bizonyítási eljárást arra vonatkozóan, hogy az ingatlanszerzés valóban sérti-e a közérdeket vagy

- önkormányzati érdeket, és ha sérti, akkor milyen közérdeket vagy önkormányzati érdeket sért.
- [14] Az ítélet indokolásából nem állapítható meg továbbá, hogy a bíróság mire alapította azt a jogi álláspontját, hogy a Korm. rendelet világosan előírja a II. rendű alperes nyilatkozattételi és indokolási kötelezettségét, amely nem vezethető le a Korm. rendelet 6. § (2) bekezdéséből sem. Az meghatározza az önkormányzati érdeksérelemet, és azt a kötelezettséget rója a polgármesterre, hogy érdeksérelem fennállása esetén erről értesítse a kormányhivatalt. A polgármester számára kizárólag értesítési kötelezettséget és nem indokolással ellátott szakhatósági döntéshozatalt ír elő.
- [15] A II. rendű alperes vitatta továbbá, hogy szakhatóságnak minősülne. Kiemelte, hogy az Ákr. 55. §-a meghatározza azt, hogy milyen jogszabályban lehet kijelölni szakhatóságot és annak milyen a jogszabályban meghatározott szakkérdésben kell állást foglalnia. A polgármester értesítési kötelezettségét előíró jogszabály nem törvény és nem is a szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet, azt a jogalkotó a Lakástörvény 93. §-ában kapott felhatalmazás alapján alkotta meg, amely felhatalmazás nem terjedt ki arra, hogy az Ákr. 55. § (1) bekezdése szerinti szakhatóságot jelöljön ki. A jogszabály értelmezése nem eredményezhet alaptörvényellenes alkalmazást. Egy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendeletnek nem adható olyan értelmezés, amely a felhatalmazás kereteit túllépi, hiszen a jogalkotó sem lépheti át alkotmányosan a felhatalmazás kereteit, ezáltal a jogállam követelményeinek megsértését jelenti a felhatalmazás kereteit túllépő jogértelmezés.
- [16] A felülvizsgálati kérelem szerint a II. rendű alperes azért sem lehet szakhatóság, mert nem szakkérdésben kell állást foglalnia. A polgármester az érdeksérelem megállapítása során nem azt vizsgálja, hogy a kérelem teljesítése jogszerű-e, hanem azt, hogy az önkormányzat érdekét sérti-e. Amennyiben a polgármester ezen ügyekben szakhatóságként jár el az Ákr. 55. § alapján, akkor az értesítésére az Ákr. 55. § (2) bekezdése szerint a döntésre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni, az azonban nem nevezhető értesítésnek.
- [17] A II. rendű alperes hivatkozott továbbá arra, hogy a Korm. rendelet és a Lakástörvény rendelkezései szerint elsősorban polgári jogi keretek között kell az anyagi jogi szabályokat vizsgálni, ezért a polgármester az önkormányzati érdek körében tett nyilatkozatát nem hatóságként teszi meg, hanem a polgári jog szabályai között. Ezt az álláspontot erősíti az is, hogy a Korm. rendelet 1. számú melléklete az ingatlanszerzés engedélyezése iránti kérelem formanyomtatványát tartalmazza, nem nevesíti hatóságként a polgármestert és az önkormányzati érdeksérelemről történő nyilatkozatot, csak a kiutasítás, vagy beutazási és tartózkodási tilalom, valamint elfogatóparancs hatálya alatt állásra vonatkozó adatok továbbítása érdekében a hatáskörrel rendelkező hatóságok megkeresését írja elő.
- [18] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását és a II. rendű alperes felülvizsgálati kérelmének elutasítását kérte perköltségben történő marasztalása mellett.
- Hivatkozott arra, hogy a II. rendű alperes felülvizsgálati kérelmével ellentétben a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) nem ad olyan megváltoztatási jogkört a felülvizsgálati bíróság számára, mely alapján a bíróság jogerős ítéletét megváltoztatná anélkül, hogy a megtámadott közigazgatási cselekményt is megsemmisítené. A Kúria kötve van II. rendű alperes felülvizsgálati kérelméhez, tehát jelen felülvizsgálati eljárásban a Kp. 121. § (1) bekezdésében meghatározott egyik döntést sem hozhatja meg.
- [19] Kifejtette, hogy a jogerős ítélet és a II. rendű alperes is helyesen állapította meg, hogy az önkormányzati érdeksérelem igazolásának két együttes felétele van, s csupán az illetékes polgármester értesítése alapján még nem állapítható meg az önkormányzati érdek sérelme. Amennyiben pusztán a polgármesteri értesítésre alapozza az eljáró kormányhivatal a döntését – illetve, amennyiben a polgármesteri értesítésből nem állapítható meg ténybelileg az önkormányzati érdek sérelmének fennállta – úgy a hatóság nem tesz eleget a tényállás-feltárási kötelezettségének. Ebben az esetben a kormányhivatalnak további bizonyítási eljárást kell lefolytatnia, vagyis annak megállapítása, hogy a külföldi személy ingatlanszerzése önkormányzati érdeket sért, végső soron az eljáró kormányhivatal feladata.
- [20] Az I. rendű alperes megkeresésében külön felhívta II. rendű alperest, hogy amennyiben az ingatlanszerzés önkormányzati érdeket sért, úgy jelölje meg annak indokait, de ennek nem tett eleget. E körben hivatkozott a Debreceni Törvényszék K.703.301/2020/8. számú ítéletére, mely álláspontja szerint hasonló jogkérdésben született, s jelen ügyre is releváns megállapításokat tartalmaz. Így különösen kiemelte, hogy a hatóságnak nem az érdeksérelem veszélyének fennálltát, hanem a tényleges érdeksérelemet kell a jogszabály szövegéből kitűnően tisztáznia a célból, hogy a felperes tulajdonszerzése engedélyezhető-e, avagy sem. Jelen ügyben a felperes ingatlanszerzésének önkormányzati érdeksérelemet okozó indokait nem tárta fel.
- [21] A felperes a jogerős ítélet szakhatóságra vonatkozó megállapításaival kapcsolatban kifejtette, hogy a Fővárosi Törvényszék helyes következtetéseket vont le a joggyakorlat és a hatályos jogszabályok alapján. Vitatta továbbá a II. rendű alperes azon érvelését, hogy a polgármester a tájékoztatás megadása során polgári jogi jogviszonyban járna el. Az illetékes kormányhivatal külföldi ingatlanszerzésének engedélyezésére irányuló eljárása hatósági eljárásnak minősül, így a polgármester tájékoztatásának megadása is közigazgatási cselekménynek minősül.
- [22] Az I. rendű alperes a felülvizsgálati eljárásban nyilatkozatot nem tett.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [23] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.
- [24] A Kúria a Kp. 115. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó 108. § (1) bekezdése szerint a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem, a csatlakozó felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem keretei között vizsgálja felül.

- [25] Jelen ügyben a Kúriának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a II. rendű alperes az eljárásban szakhatóságként jár-e el, az érdeksérelem fennállásáról szóló értesítése indokait köteles-e megjelölni.
- [26] A Lakástörvény 1/A. § (2) bekezdése értelmében a külföldi jogi személy vagy a külföldi természetes személy az (1) bekezdés szerinti ingatlan az ingatlan fekvése szerint illetékes fővárosi és vármegyei kormányhivatal (a továbbiakban: kormányhivatal) engedélyével szerezheti meg.
- [27] A Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése szerint „az ingatlanszerzést engedélyezni kell, amennyiben a) az közérdeket és önkormányzati érdeket nem sért...” E § (3) bekezdése előírja, hogy „amennyiben az ingatlanszerzés közérdeket vagy önkormányzati érdeket sért, és e rendelet nem írja elő, hogy az ingatlanszerzést engedélyezni kell, az ingatlanszerzés engedélyezése iránt benyújtott kérelmet el kell utasítani.”
- [28] A Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése szerint „Önkormányzati érdek sérelmének minősül, ha az ingatlanszerzés a települési önkormányzat, vagy az általa közvetlenül igazgatott területtel összefüggésben a Fővárosi Önkormányzat törvényben meghatározott kötelező vagy az általa önként vállalt helyi közügyet érintő önkormányzati érdekét sérti, és erről az ingatlan fekvése szerint illetékes települési polgármester, Budapesten a fővárosi kerületi önkormányzat polgármestere, a Fővárosi Önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület tekintetében a főpolgármester (a továbbiakban együtt: polgármester) a megkeresését követő harminc napon belül értesíti a fővárosi és vármegyei kormányhivatalt.”
- [29] Az Alaptörvény 31. cikk (1) bekezdése értelmében Magyarországon a helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok működnek. A 32. cikk (1) bekezdés l) pontja kimondja, hogy a helyi önkormányzat a helyi közügyek intézése körében törvény keretei között törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.
- [30] Az Ákr. 55. § (1) bekezdése szerint törvény vagy a szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság számára előírhatja, hogy az ott meghatározott szakkérdésben és határidőben más hatóság (a továbbiakban: szakhatóság) kötelező állásfoglalását kell beszereznie. A Kormány az Ákr. 139. § b) pontjában kapott felhatalmazás alapján alkotta meg az egyes közérdekeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szóló 531/2017. (XII. 29.) Korm. rendeletet.
- [31] Az Alaptörvény 28. cikkére is figyelemmel a fenti jogszabályhelyek együttes értelmezéséből a Kúria szerint a következő megállapítás tehető.
- [32] Jelen esetben a külföldiek ingatlanszerzéséhez kapcsolódó önkormányzati érdeksérelem megítéléséhez a Lakástörvény a helyi önkormányzat számára feladat- és hatáskört nem biztosít. A Korm. rendelet továbbá nem szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet, így az Ákr. 55. § (1) bekezdésének megfelelően az sem minősíthette sem az önkormányzatot, sem a polgármestert szakhatósággá. A II. rendű alperes tehát az eljárásban nem önálló hatóságként és nem szakhatóságként vett részt. Tévedett az elsőfokú bíróság, amikor a II. rendű alperest szakhatóságnak tekintette és a perből, mint alperest nem bocsátotta el [Kp. 18. § (1) bekezdés, 25. § (1) bekezdés] és nem érdekeltként [Kp. 20. § (1) bekezdés] kezelte, ez azonban a II. rendű alperes perben állására tekintettel az ügy érdemére nem hatott ki.
- [33] Megállapítható továbbá, hogy az önkormányzati érdeksérelemre való hivatkozás nem lehet általános, a Korm. rendelet alapján csak az önkormányzat törvényben meghatározott kötelező vagy az általa önként vállalt helyi közügyet érintő önkormányzati érdek sérelméhez kapcsolódhat, az önkormányzat nem polgári jogi kapcsolatban áll a (szerződő) felekkel, illetve az ingatlannal.
- [34] A Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése meghatározza, hogy a hatóságnak (jelen esetben az I. rendű alperesnek) mit kell önkormányzati érdeksérelemnek tekinteni. Ehhez kapcsolódóan a hatóságot az Ákr. 62. § (1) bekezdése szerint a tényállás tisztázására, az Ákr. 81. § (1) bekezdése értelmében a döntés indokolására vonatkozó kötelezettség terheli. Ennek teljesítése elképzelhetetlen az érdeksérelem okának kifejtése nélkül.
- [35] Az I. rendű alperest az önkormányzat polgármesterének kizárólag az érdeksérelem tényéről szóló értesítése nem köti, az érdeksérelem megállapításának feltétele ugyanis egyrészt az értesítés megtörténte, másrészt annak tartalma. Az érdeksérelem fennállása ugyanis a polgármesteri értesítéstől függetlenül – hivatalból – nem állapítható meg. Ebből következően az értesítésből ki kell tűnnie, hogy az önkormányzati érdeksérelem milyen helyi közügyet érint, megfogalmazásában pedig konkrét tény, vagy szempontot is tartalmaznia kell. A kormányhivatal nem terjeszkedhet túl a nyilatkozat tartalmán, a határozatának indokolásában pedig ki kell fejtenie, hogy mi alapján állapította meg, hogy az önkormányzat által előadott érdeksérelem az önkormányzat kötelező vagy az általa önként vállalt helyi közügyet – mennyiben és milyen okból – érinti. Az ezzel ellentétes álláspont elfogadása azzal járna, hogy a konkrét érdeksérelem ismerete nélkül nem lenne eldönthető, hogy az fennáll-e, illetve az mennyiben érinti az önkormányzat törvényben meghatározott kötelező vagy az általa önként vállalt helyi közügyet, ezáltal a Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése ténylegesen kiüresedne, a megtagadás indoka nem lenne ismert a fél előtt, így sérülne az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése által garantált tisztességes ügyintézéshez való jog.
- [36] A Kúria megjegyzi továbbá, hogy a 2012. október 17. napján hozott Kfv.II.39.175/2011/4.számú döntésében, igaz más jogszabályi környezetben, de hasonló jogkérdésben kimondta, hogy azzal, hogy a hatóság nem mérlegelte a polgármester választát, hanem feltétel, azaz mérlegelés nélkül elfogadta, jogszabálysértően hozta meg döntését. A döntés ez irányú tartalmát a Kúria eljáró tanácsa továbbra is irányadónak tekinti.
- [37] A fentiek alapján a Kúria a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.IV.37.203/2023/5.)

229 Az Art. 24. § (1) bekezdésével összefüggésben az Art. 19. § (2) bekezdés a) pont ac) alpontja alkalmazásakor a változásbejegyzéshez kapcsolódó adóregisztrációs eljárásban az akadályhordozó társaság adószáma törlésének ténye és annak időpontja a releváns. A törlést elrendelő később meghozott határozatok nem minősíthetők a változással érintett adózó adószáma törlésének [2017. évi CL. törvény (Art.) 19. § (2) bek. a) pont, ac) pont, 24. § (1) bek.].

- A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás**
- [1] X.Y. 2008. július 8-tól a Kft. (a továbbiakban: akadályhordozó társaság) vezető tisztségviselője és 50%-ot meghaladó szavazati joggal rendelkező tagja, továbbá 2020. december 30. napjától a felperesi társaság cégnyilvántartásba bejegyzett vezető tisztségviselője volt.
 - [2] Az adóhatóság az akadályhordozó társaság adószámát 2012-ben törölte, majd – anélkül, hogy annak visszaállítására sor került volna – a 2020. május 1-jén majd a 2020. augusztus 25. napján véglegessé vált határozataival ismét adószámának törlését rendelte el.
 - [3] Az akadályhordozó jelenleg is bejegyzett gazdasági társaság, adószáma 2012. évi törlésének ténye a cégjegyzékben feltüntetésre került.
 - [4] A felperes 2021. január 6. napján a vezető tisztségviselőjének személyében történt változás átvezetését kérte a cégbírószágon, amelyre tekintettel az adóhatóság által hivatalból indított adóregisztrációs eljárásban megállapította, hogy a felperes vezető tisztségviselője a változásbejegyzési kérelem cégbírószághoz történő benyújtásának napját megelőző 5 éven belül az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (a továbbiakban: Art.) 227. § (3) bekezdése, valamint az 246. § (1) bekezdés g) pontja szerint véglegesen elrendelt adószám törléssel érintett akadályhordozó társaságban a határozat meghozatalának napján, illetve azt követően vezető tisztségviselő és 50%-ot meghaladó szavazati joggal rendelkező tag volt. Erre figyelemmel – eredménytelenül – felszólította a felperest az akadály elhárítására, majd a ... (a továbbiakban: elsőfokú adóhatóság) határozatával elrendelte a felperes adószámának és közösségi adószámának törlését.
 - [5] A fellebbezés alapján eljárt alperes a 6424545650/2021/NAV számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta.
 - [6] Határozatát az Art. 19. § (2a) bekezdésére, 24. § (1) bekezdés a) pontjára, 24. § (2) és (3) bekezdéseire, 246. § (2) és (3) bekezdéseire alapította.
 - [7] Indokolása szerint a felperes vezető tisztségviselőjének személyére tekintettel az Art. 19. § (2) bekezdés a) pontjának ac) alpontja szerinti akadály merült fel, amelyet a felperes az adóhatóság felhívására nem hárított el. Az akadályhordozó társaság adószámát a felperes változásbejegyzés iránti kérelme benyújtásának napját megelőző öt éven belül, a 2020. május 1. napján és 2020. augusztus 25. napján véglegessé vált határozataival az Art. 227. § (3) bekezdésében megjelölt okból, valamint az Art. 246. § (1) bekezdés g) pontja szerint véglegesen törölte. Az akadályal érintett személyi és vezető tisztségviselői jogviszonya az adószám törlését kimondó végleges (jogerős) határozatok meghozatalának napján és azt követően is fennállt. Mindezekre tekintettel az Art. 19. § (2) bekezdés a)

pontjának ac) alpontja szerinti akadály fennállását jogszerűen állapította meg az elsőfokú adóhatóság, a felperes az akadályt nem hárította el és mulasztását nem mentette ki, így az elsőfokú adóhatóság jogszerűen törölte adószámát és közösségi adószámát az Art. 246. §-a alapján.

- [8] A fellebbezésben foglaltakra kifejtette, hogy nem fogadható el a felperesi álláspont, mely szerint, ha az adóhatóság az adózó adószámát valamely okból már jogerősen (végleges hatállyal) törölte, az adózás rendjéről szóló 2003. XCII. törvény (a továbbiakban: régi Art.) 54. § (5) bekezdés c) pontja, az Art. 266. § a) pontja és a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 128. § (1) bekezdés a)–c) pontja alapján nincs lehetőség az adószám ismételt törlésére még akkor sem, ha annak feltételei egyébként – más okból vagy ismételen – fennállnának, és ezért az a 2012. január 17. napján jogerőssé vált adószám törlést elrendelő határozatot követően az újabb adószám törlésre jogszerűtlenül került sor. Amennyiben az adóhatóság az adószám valamely okból történő törlésével egyidejűleg vagy azt követően nem intézkedne az adószám más okból való törlése iránt, illetve anélkül rendelné el az adószám ismételt megállapítását, hogy az adózó nem valamennyi adószám törlési okot illetően állította helyre a törvényes állapotot, az adózó adókötelezettségeit meghatározó jogszabályi rendelkezések kiüresednének.
 - [9] Utalt arra, hogy a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 62. § (4) bekezdés első mondata értelmében a cég a cégjegyzékből való törléssel szűnik meg. Az akadályhordozó társaság adószámának 2012. évben elrendelt törlése alapján a cégbírószágon nem törölte az akadályhordozó társaságot, ezért a hatályos jogszabályi előírások alapján a társaság adószámának törlésére 2020. május 1. és 2020. augusztus 25. napján jogszerűen került sor.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [11] A felperes keresetében az első- és a másodfokú adóhatósági határozat megsemmisítését kérte.
 - [12] Előadta, hogy az adóhatóság az Art. 19. § (2) bekezdés a) pontjának ae) alpontját jogszerűtlenül alkalmazta, mert az akadályhordozó cég adószámának törlésére a felperesi ügyvezető cégbejegyzésére történő kérelem benyújtásának napját megelőző 5 éven túl került sor, így a felperes adószámának törlésére nem volt jogi lehetőség. Addig, ameddig az adóhatóság egy törölt adószámot ismételen nem állapított meg az adózó részére, addig az adószám ismételt törléséről – erre vonatkozó hatáskör (az eljárás lefolytatására vonatkozó jog és kötelezettség) hiányában – érvényesen nem hozhat újabb határozatot. Nem vitatta, hogy az adószám törlésének oka akár egyidejűleg, akár egymás követően is felmerülhet, amelynek jogkövetkezménye nem az adószám ismételt törlése, hanem az adószám ismételt kiadásának megtagadása az Art. 246. § (7) szerint. Emiatt az akadályhordozó társaság adószámának 2020. évben történt kétszeri újbóli végleges törlésére vonatkozó határozatok az adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Air.) 132. § (1) bekezdés a)

pontja és 25. § (1) bekezdése szerint semmisek. Kérte a semmisség hivatalból történő figyelembe vételét.

A jogerős ítélet

- [14] Az elsőfokú bíróság az alperes teljes határozatát az elsőfokú határozatra kiterjedően megsemmisítette, az elsőfokú adóhatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte.
- [15] Megállapította, hogy a 2020. évi adószám törlését elrendelő határozatok nem semmisek, azonban az adóregisztrációs eljárásban joghatás kizárólag a 2012. évi törlésről szóló határozathoz fűződik, mert a törölt adószám törlése fogalmilag kizárt. Nem vitásan, az adóhatóság az akadályhordozó társaság vonatkozásában 2020. évben két ízben két eljárásban megállapította, hogy az adószám törlésének feltételei fennállnak és döntéseiben két további alkalommal az adószám törlését rendelte el, azonban ezen törlésnek a végrehajtása során már nem volt olyan adószám, amely ezen döntések következményeképpen került volna törlésre. Az adóregisztrációs eljárás megindulását megelőzően az akadályhordozó társaság adószámának jogerős törlése 2012. január 17. napján történt. Az Art. 19. § (2) bekezdés *a)* pontjának *ac)* alpontja alkalmazásakor az akadályhordozó társaság adószámának jogerős törlésére 5 éven túl került sor, ennek következményeképpen az alperesnek ezzel ellentétes megállapításra alapított döntése nem jogszerű.
- #### A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem
- [16] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására történő utasítását kérte.
- [19] Előadta, hogy az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg a perben eldöntendő jogkérdést, mert nem arról kellett döntenie, hogy az Art. 19. § (2) bekezdés *a)* pontjának *ac)* alpontja alkalmazása során melyik adószámot törölő határozatot kell figyelembe venni. Az Art. 24. § (1) bekezdése szerint az adóhatóságnak és a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a felperesnél a 2021. január 6-i változás bejegyzési kérelmet megelőző öt éven belül bekövetkezett-e az Art. 19. § (2) bekezdés *a)* pontjának *ac)* alpontjában meghatározott akadály.
- [20] Az elsőfokú bíróság a per keretein túlterjeszkedett, amikor megállapította, hogy a jogerősen törölt adószám ismételt törlését kimondó határozat jogi hatását tekintve nem eredményezi a törölt adószám törlését. A 2020. évi adószám törölő határozatok megsemmisítésre sem adóigazgatási, sem peres eljárásban nem került sor, az akadályhordozó társaság ezen határozatokkal szemben rendes jogorvoslattal (fellebbezéssel) nem élt, a rendkívüli jogorvoslati kérelmekre (felülvizsgálati intézkedés iránti kérelmekre) eljárva pedig az alperes nem állapította meg, hogy az adószám törölő határozatok jogszabálysértőek. Ezt a tényállási elemet az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta döntése meghozatala során, ezáltal megsértette a Kp. 85. § (2) bekezdését.
- [22] Hangsúlyozta, hogy az Art. szerint az adószám törlésnek számos esete van, az adóregisztrációs eljárásban relevanciával kifejezetten az Art. 227. § (3) és 246. § szerinti esetkörök bírnak. A felperes perében az akadályhordozó társaság adószámának több okból történt törlése a bíróság előtt nem

vitatható ténykérdés. Az adóhatóság több éves gyakorlata szerint az adószám törlésére akár azonos, akár különböző jogcímek alapján több ízben, egymástól függetlenül sor kerülhet. Nem feltétele az adószám újbóli törlésének, hogy előtte az adószám ismételt megállapításra kerüljön. Az adószám szankciós törlésének tehát nem akadálya, ha az adószám más tényállás alapján már törölt állapottal rendelkezik. Az adószám törlésére mindaddig lehetőség van, ameddig a gazdasági társaságot a közhiteles cégnyilvántartásból jogerősen nem törlik.

- [24] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [26] Az alperes felülvizsgálati kérelme nem alapos.
- [29] A Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság jogszabálysértés nélkül helyezkedett arra az álláspontra, hogy a felperesnél lefolytatott, változásbejelentéshez kapcsolódó adóregisztrációs eljárásban joghatást a 2012. évi, az akadályhordozó társaság adószámát törölő határozat válthat ki, az akadályhordozó társaság további adójogi jogsértéseinek következményeként meghozott 2020. évi határozatok nem rendelkeznek hasonló jogsértéssel.
- [30] Az Art. 24. § (1) bekezdése szerint az adóhatóságnak azt kellett megvizsgálnia, hogy a felperesi törvényes képviselő bejegyzésével a változás-bejegyzés napját megelőző öt éven belül bekövetkezett-e a 19. § (2) bekezdés *a)* pont *ab)* és *ac)* alpontjában meghatározott valamely akadály.
- [31] Az Art. 19. § (2) bekezdés *a)* pont *ac)* alpontja kimondja, hogy az adószám megállapításának akadálya, ha adószámát az állami adó- és vámhatóság az adószám megállapítására irányuló kérelem benyújtásának napját megelőző öt éven belül a 227. § (3) bekezdésében és a 246. §-ban felsorolt okból, az ott meghatározott eljárásban jogerősen törölte.
- [32] Figyelemmel arra, hogy az akadályhordozó társaság adószámának törlése 2012-ben bekövetkezett, e tény a cégnyilvántartásban feljegyzésre is került, azóta nem állapította meg ismételt az adószámot a hatóság, nem teljesül az Art. 24. § (1) bekezdésében megjelölt azon törvényi feltétel, mely szerint a változásbejegyzést megelőző öt éven belül került sor az adószám törlésére.
- [33] Az adóregisztráció eljárásban a törvényi rendelkezés a törlés tényéhez, illetve annak időpontjához fűz jogkövetkezményt. Ezen nem változtat az, hogy az akadályhordozó társaság működését érintő szabálytalanságok esetén az adóhatóság technikailag – nyilvánvalóan eltérő eljárási lehetőség hiánya miatt – újból és újból adószám törlést elrendelő határozatokat hoz, ezáltal mintegy listázza az akadályhordozó társaság által elkövetett szabálytalanságokat. Ezen határozatoknak azonban a joghatása nem az adószám törlése, hanem a jogszabálysértően működő adóalanyok számára az adószám ismételt megállapításának akadályozása. E szabálytalanságok határozati rögzítése ugyanakkor nem érinti a változásbejelentéshez kapcsolódó adóregisztrációs eljárásban vizsgálandó tény, hogy az akadályhordozó társaság adószámának törlésére a felperesi változásbejegyzés előtt 5 éven túl következett be.

- [34] Helytállóan hivatkozott arra az alperes, hogy az adószám szankciós törlésének jogintézménye azt a célt szolgálja, hogy az adózó valamennyi olyan mulasztását pótolja, amely az adószám törlését eredményezheti vagy eredményezte. A jelen perben azonban nem az akadályhordozó társaság adójogi jogsértéseinek megítélése, tehát nem az adószám törléséről rendelkező határozatok jogszerűsége, hanem a felperes változásbejegyzéshez kapcsolódó adóregisztrációs eljárásban meghozott határozat törvényessége volt elbírálandó. Mivel az adóregisztrációs eljárásban a törlés és annak időpontja a releváns tények, az elsőfokú bíróság helyesen határozta meg a per tárgyát és állapította meg, hogy az akadályhordozó társaság adószámának törlése a változásbejegyzéshez képest öt éven túl történt, ezért az alperes felperes adószámának törléséről szóló határozata jogszabálysértő.
- [35] A Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság – a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal szemben – nem terjeszkedett túl a per keretein, és nem az akadályhordozó társaság adószámának törlésére vonatkozó határozatok törvényességi vizsgálatát végezte el, hanem a felperes adószámának törléséről szóló döntés során alkalmazott Art. 24. § (1) bekezdésében foglalt törvényi tényállás megvalósulását vizsgálta, és helytálló következtetésre jutott. Ezáltal döntése megfelel a Kp. 85. § (2) bekezdésében foglalt követelménynek, mert a közigazgatási tevékenység jogszerűségét a megvalósításának időpontjában fennálló tények alapján vizsgálta.
- [36] Erre figyelemmel a Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel nem támadott részét nem érintette, a támadott részében – mivel az nem sérti az alperes által megjelölt jogszabályi rendelkezéseket – a Kp. 121. § (2) bekezdés alkalmazásával hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.V.35.377/2022/7.)

230 A hitelesített mérőeszköz hibátlanságához és az általa mért adatok helyességéhez egyaránt törvényi vélelem fűződik, azonban azzal szemben ellenbizonyításnak van helye.

A törvényi vélelem nemcsak közvetlen bizonyítékokkal, hanem közvetett bizonyítékok zárt láncolatán keresztül is megdönthető [1991. évi XLV. törvény (Mérésügyi törvény) 13. § (3) bek.; 36/2017. (IX. 18.) NFM rendelet 13. § (3) bek.; 2016. évi CL. törvény (Ákr.) 62. § (2)–(4) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az elsőfokú hatóság 2021. február 18-án a Nemzeti Tengelysúlymérő Rendszer (a továbbiakban: TSM rendszer) által az F22 mérőponton rögzített mérési adatok alapján ellenőrizte a felperes által üzembentartott járműszerelvényt. A mérőponton történő áthaladáskor a járműszerelvény – mérőeszköz üzemelési hibahatárával korrigált – mért össz tömege 40 900 kg volt.
- [2] Az elsőfokú hatóság a 2021. február 21-én kelt TSM/N1/00/9/01969/00/2021. számú határozatával a felperest 50 000 Ft közigazgatási bírság megfizetésére kötelezte. Az elsőfokú határozat jogorvoslatról való tájékoztatása tartalmazta, hogy a döntés közzétételétől számított 8 napon belül az üzembentartó bizonyítási indítványt terjeszthet elő, valamint élhet a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (a továbbiakban: Kkt.) 21/A. §-ában meghatározott kimentés lehetőségével; illetőleg a döntés ellen 15 napon belül fellebbezést lehet előterjeszteni. Indokai szerint a rendelkezésre álló adatok alapján megállapította, hogy a járműszerelvény össz tömege meghaladta a meghatározott össz tömeget, tengelyterhelést, tengelycsoport-terhelést és méretet meghaladó járművek közlekedéséről szóló 36/2017. (IX. 18.) NFM rendelet (a továbbiakban: NFM rendelet) 2. §-ában meghatározott maximális értéket, továbbá a járműszerelvény a túlterhelten való közlekedésre közútközlekedési hozzájárulással nem rendelkezett.
- [3] A felperes 2021. március 24. napján a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, felhasználásának rendjéről és az ellenőrzésben történő közreműködés feltételeiről szóló 410/2007. (XII. 29.) Korm.rendelet (a továbbiakban: 410/2007. Korm.rendelet) 9. § (4) bekezdése alapján bizonyítási indítványt terjesztett elő a mérőberendezés mérési pontosságának felülvizsgálata iránt. Előadta, hogy az általa üzembentartott járművek a szállítást megkezdése előtt a telephelyén minden esetben súlymérésen esnek át, amelyről kitarolási mérlegjegy kerül kiállításra. A kitarolási mérlegjegy tanúsága szerint az ellenőrzés napján a járműszerelvény telephelyén mért súlya 39780 kg volt Az ellenőrzéssel érintett jármű az adott napon a menetlevéllel összhangban végezte a szállítást, többletsúly felrakására nem került sor. Álláspontja szerint – a korábbi mérési eltérések tényére is figyelemmel – nem zárható ki, hogy a hiba a hatósági mérőeszközben lehetett. A bizonyítási indítványa alátámasztására – hivatkozása szerint – csatolta a kitarolási mérlegjegyet, a jármű menetlevelét, az érintett jármű adott napon történő mozgásáról kinyomtatott GPS adatokat, a telephelyén használt mérleg hitelesítési bizonyítványát.
- [4] A felperes 2021. március 31. napján előterjesztett fellebbezésében sérelmezte, hogy az elsőfokú hatóság bizonyítási indítványát nem bírálta el, holott annak teljesítése nélkül a tényállás megalapozottan nem tisztázható.
- [5] Az elsőfokú hatóság a 2021. július 15. napján kelt – önálló jogorvoslattal nem támadható – végzésével a bizonyítási indítványt elutasította, tekintettel arra, hogy az abban foglaltak nem alkalmasak annak igazolására, hogy nem történt jogsértés, illetőleg, hogy a jogsértésért nem a felperes a felelős.
- [6] A felperes az elsőfokú határozattal szemben 2021. augusztus 6. napján fellebbezést terjesztett elő annak hangsúlyozásával, hogy az általa előterjesztett bizonyítási indítvány teljesítésével tisztázható a tényállás teljeskörűen.
- [7] A felperes fellebbezése alapján eljáró alperes a 2021. szeptember 14. napján kelt MHF/60365-1/2021-ITM számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta. Indokai szerint a méréshez használt mérőberendezés a mozgásban lévő közúti járművek tengelyterhelésének mérésére szolgáló mérőeszközök mérés technikai követelményeiről szóló 22/2017. (VIII. 17.) NGM rendelet (a

továbbiakban: NGM rendelet) és annak mellékletei alapján került telepítésre és hitelesítésre. A méréshez használt eszközök ún. WIM érzékelővel rendelkeznek, amelyek a hivatkozott NGM rendelet szerint alkalmas a mozgásban lévő járművek dinamikus tengelyterhelésének mérésére. Rámutatott arra, hogy a mérésügyről szóló 1991. évi XLV. törvény (a továbbiakban: Mérésügyi törvény) 13. § (3) bekezdése alapján a hitelesített mérőeszköz hibátlanságához törvényi vélelem fűződik. A rendelkezésre álló bizonyítékok értékelése alapján megállapította, hogy a jogsértésekért a felperes mint üzemeltető tehető felelőssé a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (a továbbiakban: Kkt.) 21. § (3b) bekezdése és a 21. § (1) bekezdés d) pontja hivatkozott rendelkezései alapján.

A kereseti kérelem

- [8] Az alperesi határozattal szemben a felperes keresetet terjesztett elő annak az elsőfokú határozatra is kiterjedő megsemmisítése, az eljárás közgazgatási szerv új eljárásra kötelezése iránt. Álláspontja szerint az első- és a másodfokú hatóság eljárása sérti az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 62. §-át. Kérte a bizonyítási indítványa mellékleteként megküldött okirati bizonyítékok értékelését, továbbá szakértői kirendelését a hatóság által alkalmazott mérőberendezés mérési hitelességének felülvizsgálata, valamint az általa és a hatóság által használt mérőeszköz összehasonlítása érdekében.
- [9] Az alperes a 2022. február 15. napján kelt MHF/19862/2022-ITM számú határozatával a keresettel támadott határozatának indokolását az Ákr. 115. § (1) bekezdése alapján módosította.
- [10] Módosító határozata indokolásában az NFM rendelet 5. § (2) és (3) bekezdése alapján kiemelte, hogy az ellenőrzés történhet statikus méréssel vagy dinamikus méréssel is, amennyiben a mérőeszköz hitelesítésre került. A hitelesített mérőeszköz hibátlanságához és az általa mért adatok helyességéhez egyaránt törvényi vélelem fűződik. Rámutatott arra, hogy a vélelem megdöntésére nem alkalmas a felperes által indítványozott szakértői bizonyítás, tekintettel arra, hogy a mérőeszköz hitelesítése másik hatóság eljárásának tárgyát képezte, amely eljárásra jogi ráhatása nincsen. Mindezek alapján az elsőfokú hatóság jogszerűen járt el, amikor a felperes bizonyítási indítványát elutasította. Hangsúlyozta, hogy a jogi képviselővel eljáró felperes sem a bizonyítási indítványához, sem a fellebbezéséhez nem csatolta a kitérő mérlegjegyet és a menetlevelet, amelynek következtében azokra érdemben nem is tudott reagálni. Rámutatott továbbá arra, hogy egy esetleges, a hatósági méréstől eltérő időpontban, helyen és körülmények között történő mérés nem alkalmas arra, hogy igazolja, hogy a hatósági mérés időpontjában a járműszerelvény – a hiteles mérés eredménnyel ellentétben – nem közlekedett túlsúlyosan.
- [11] A felperes a keresetét a módosító határozat ismeretében is fenntartotta, tekintettel arra, hogy az a jogsérelmet nem orvosolta. Álláspontja szerint az alperes – az Ákr. 2. § (2) bekezdés a) pontja szerinti együttműködési kötelezettségére is tekintettel – köteles lett volna hiánypótlási felhívást kibocsátani a

bizonyítási indítvány alátámasztására csatolni elmulasztott okiratok vonatkozásában.

Az elsőfokú ítélet

- [12] Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletével a kereset elutasította.
- [13] Indokai szerint a Mérésügyi tv. 13. § (3) bekezdésében foglaltakból következően törvényi vélelem áll fenn arra nézve, hogy a mérőeszköznek nem volt a mérési eredményt befolyásoló hibája, ezért az általa mért adatból számított össztömeg adat helyességéhez is törvényi vélelem fűződik. Ez azonban nem jelentheti egyben a felperesnek az Alaptörvény XXIV. és XXVIII. cikkeiben deklarált tisztességes ügyintézéshez és hatékony jogorvoslathoz fűződő alapjogai kiüresítésével a bizonyítéknak a hatósági vagy bírósági peres eljárásban való megdönthetetlen jellegét. Ervelése szerint a törvényi vélelem megdönthető, a felperes érdekében áll a mérési eredmény hibájának kimutatása, a perben őt terhelő a sikertelen bizonyítás következménye.
- [14] A szakértői bizonyítás iránti indítványnak nem adott helyet, mert a hatósági bizonyítvánnyal igazoltan hiteles mérés jogszabályi korrekción túli hibájának 2021. február 18-i időpontra visszamenőlegesen történő szakértői megállapítására nem látott reális lehetőséget. A méréshez képest jelentős idő telt el és a mérőberendezés hitelességét adott napon igazoló hatósági bizonyítvány érvényességi ideje is lejárt, ezért a bizonyítás csak közvetett bizonyítékot produkálhatott volna. Ugyanezen okból nem volt indokolt a szakértői bizonyítás a két mérőeszköz összehasonlítása végett sem, ugyanis a két eszköznek a mérés időpontjában fennállt állapotára – így arra, hogy ugyanazon adatokat mérhették-e az adott időpontban – a bizonyítás eredményétől függetlenül következtetni nem lehet.
- [15] Rámutatott arra, hogy a per során csatolt kitérő mérlegjegyet és menetlevelet értékelnie kellett a határozat jogszerűségi felülvizsgálata során, figyelemmel arra, hogy a felperes már a közigazgatási eljárásban is hivatkozott arra, hogy a járműszerelvény a mérés pillanatában nem léphette át a jogszabály által meghatározott határértéket.
- [16] Megállapítása szerint az ellenőrzés időpontjától eltérő időpontban mért és teljes össztömeget nem igazoló mérlegjegy nem bizonyította, hogy nem történt útközben súlyváltozás, ezért az nem voltak alkalmas annak megállapítására, hogy a járműszerelvény nem közlekedett túlsúlyosan. Erre tekintettel nem volt jelentősége a becsatolt menetlevélnek és a GPS adatoknak sem, azok ugyanis a járműszerelvény kitérő időpontja szerinti össztömegére vonatkozólag információt nem szolgáltatottak.
- [17] Mindezek alapján azt állapította meg, hogy az alperes a tényállástisztázási kötelezettségének eleget tett, a rendelkezésére állt bizonyítékokat megfelelően és okszerűen értékelte, azok alapján megalapozott és jogszerű döntést hozott, következésképpen nem sértette meg az Ákr. 62. §-át.

A felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelem

- [18] A felperes felülvizsgálati kérelmében az elsőfokú ítélet megváltoztatását, a módosított alperesi határozat elsőfokú határozatra is kiterjedő

- megsemmisítését, és a közigazgatási szerv új eljárás lefolytatására kötelezését kérte.
- [19] Állította, hogy az elsőfokú hatóság eljárásának indokolatlan és jogsértő elhúzódása miatt a bizonyítás a perben ellehetetlenült.
- [20] Hivatkozása szerint lényeges eljárási szabálysértés az eljáró hatóságok részéről az együttműködési kötelezettség és jóhiszeműség alapelveinek figyelmen kívül hagyása, az eljárási határidő be nem tartása és a tényállás tisztázási kötelezettség elmulasztása.
- [21] Sérült az Ákr. azért is, mert amennyiben a bizonyítási indítványhoz valóban nem került csatolásra a mérlegjegy és a menetlevél, abban az esetben fel kellett volna hívni őt hiánypótlásra.
- [22] Az alperesi hatóság eljárásának, így a bizonyítási indítvány elbírálásának ilyen időintervallumot érintő elhúzódása gyakorlatilag kiüresíti az eljárással érintett mérleg működésének szakértői vizsgálattal történő megvizsgálásának, a bizonyítás és fellebbezés eredményességének lehetőségét.
- [23] Álláspontja szerint a bizonyítási indítványa teljesítése és a csatolt bizonyítékai alapján igazolható, hogy a jármű összömege a mérési ponton áthaladáskor nem haladta meg a jogszabályban meghatározott értéket.
- [24] Eljárási anomáliát okoz az is, hogy a bizonyítási indítvány előterjesztésére a döntés tudomásra jutásától számítottan nyolc nap határidő állt rendelkezésére, míg a fellebbezést tizenöt napon belül kellett előterjeszteni úgy, hogy - figyelemmel arra a tényre, hogy az indítvány elbírálása négy hónapot vett igénybe - nem volt ismert előtte, a bizonyítási indítványa elfogadásra vagy elutasításra kerül-e.
- [25] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte, mivel az nem sérti a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályokat, továbbá a felperes olyan jogszabálysértésekre – Ákr. 2. §-a, 50. §-a, 51. §-a – hivatkozott, amelyekre keresetében nem hivatkozott.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [26] A felülvizsgálati kérelem alapos.
- [27] A Kúria a Kp. 115. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó Kp. 108. § (1) bekezdés szerint a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem keretei között vizsgálta felül.
- [28] A Kp. 120. § (5) bekezdése alapján a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [29] Helytállóan hivatkozott arra az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében, hogy a felperes a keresetében az Ákr. 50. §-ának és 51. §-ának megsértésére nem hivatkozott, így azok a felülvizsgálati eljárás tárgyát sem képezhették.
- [30] Az elsőfokú bíróság helyesen indult ki abból, hogy a mérőeszköz pontosságához fűződő törvényi vélelem megdönthető. Tévedett azonban akkor, amikor úgy ítélte meg, hogy közvetett bizonyítékok alapján ez a vélelem nem dönthető meg. Helytelen jogi álláspontja miatt a jogvita lényegi tényállása bizonyítatlan, feltáratlan maradt, az ítélet ezért megalapozatlan.
- [31] A tényállás tisztázása a közigazgatási hatósági ügy jogilag releváns tényeinek, körülményeinek pontos megállapítását, feltárását jelenti. A tényállás tisztázásának célja, hogy megalapozott döntést hozzon a közigazgatási hatóság. A tényállás-tisztázási kötelezettség megsértése a közigazgatási cselekmény megalapozatlanságát eredményezi, másképpen megfogalmazva a tényállás teljes körű feltárása a közigazgatási hatóság feladata, megalapozott döntés ennek hiányában nem hozható. A közigazgatási hatósági döntés akkor megalapozott, ha meghozatala során a hatóság az ügy megítélése szempontjából releváns valamennyi szempontot megvizsgált, és valódi szerepe, súlya szerint értékelte.
- [32] Az Ákr. 62. § (1) bekezdése értelmében bizonyítási eljárást akkor kell lefolytatni, ha a rendelkezésre álló adatok nem elegendőek a döntéshozatalhoz. Az Ákr. 62. § (2)–(4) bekezdéseiben foglaltakra tekintettel a hatóság az eljárása során minden olyan bizonyítékot felhasználhat, amely a tényállás tisztázására alkalmas, döntését hivatalosan ismert és köztudomású tényekre is alapozhatja, szabadon választja meg a bizonyítás módját, a rendelkezésre álló bizonyítékokat szabad meggyőződése szerint értékeli.
- [33] A kétfokú közigazgatási hatósági eljárás tárgyát képezte, hogy az ellenőrzés időpontjában a járműszerelvény összömege meghaladta-e az NFM rendelet 2. §-ában meghatározott maximális értéket. E kérdés hiteles mérés alapján dönthető el.
- [34] A hatósági ellenőrzés során alkalmazott TSM rendszer egy olyan összetett mérési hálózat, amely az útburkolatba épített WIM eszközökkel képes a járművek összömeget és tengelyterhelését megállítani nélkül, menet közben lemérni és meghatározni a mért értékek jogszabályoknak való megfelelőségét.
- [35] Az NGM rendelet 1. § h) pontja szerint a WIM eszköz olyan a mozgásban lévő közúti járművek tengelyterhelésének hatósági ellenőrzésre és bizonyításra használt mérésére szolgáló automatikus működésű mérőeszköz, amely a WIM érzékelőből, WIM műszerből és egyéb kiegészítő eszközökből áll, és képes a mozgásban levő közúti jármű tengelyterheléseinek és összömegeinek megállapítására.
- [36] Az NGM rendelet 8. § (4) bekezdése értelmében a hitelesítés során a mérésügyi hatóság megvizsgálja és tanúsítja, hogy az eljárásával ellenőrzött WIM eszköz megfelel a hitelesítési engedély szerinti típusmintának és az 1. mellékletben meghatározott követelményeknek.
- [37] Az NFM rendelet 5. § (2) és (3) bekezdései alapján az ellenőrzés egyaránt történhet statikus méréssel vagy dinamikus méréssel is, amennyiben a mérőeszköz hitelesítésre került.
- [38] Az NFM rendelet 13. § (3) bekezdése kimondja, hogy a hitelesített mérőeszközt – az ellenkező bizonyításáig úgy kell tekinteni, hogy annak nincs a mérési eredményt befolyásoló hibája.
- [39] A Mérésügyi tv. 13. § (3) bekezdése szerint a hitelesített mérőeszközt – az ellenkező bizonyításáig úgy kell tekinteni, hogy annak nincs a mérési eredményt befolyásoló hibája.
- [40] A Mérésügyi tv. 13. § (3) bekezdéséből és az NFM rendelet 13. § (3) bekezdéséből következően a hitelesített mérőeszköz által mért adatok helyességét

- az ellenkező bizonyításáig – vélelmezni kellett. A hitelesített mérőeszköz hibátlanságához és az általa mért adatok helyességéhez egyaránt törvényi vélelem fűződik, amely ellenbizonyítással megdönthető. Téves volt azonban az alperes arra vonatkozó álláspontja, hogy mérőeszköz hitelességéhez fűződő törvényi vélelem csak a mérőeszköz hitelesítése iránti eljárásban lett volna megdönthető. Amint arra az elsőfokú bíróság – helyesen – rámutatott, a mért adatok helyességéhez fűződő vélelemmel szemben, mind a közigazgatási hatósági eljárásban, mind a közigazgatási perben ellenbizonyításnak van helye. A vélelem megdöntéséhez ugyanis nem azt kell bizonyítani, hogy a mérőeszköz hitelesítésre jogszzerűtlenül került sor, hanem azt, hogy a mérőeszköz által mért adatok nem voltak pontosak.
- [41] A 410/2007. Korm.rendelet 9. § (4) bekezdése alapján a Kkt. 21. §-a szerinti bírsággal kapcsolatos eljárásban az ügyfelet az eljárás megindításáról nem kell értesíteni. A határozat kiküldésekor azonban az ügyfelet tájékoztatni kell arról, hogy 8 napon belül bizonyítási indítványt terjeszthet elő, valamint élhet a Kkt. 21/A. §-ában meghatározott kimentés lehetőségével. Ha az ügyfél ezt a jogát nem gyakorolja, a határozat kézbesítéséhez fűződő jogkövetkezmények a határidő lejártát követő naptól állnak be.
- [42] A felperes élve a 410/2007. Korm.rendelet 9. § (4) bekezdésben biztosított lehetőséggel, az elsőfokú határozat közlését követően előterjesztett bizonyítási indítványában kísérletet tett a mérőeszköz hitelességéhez fűződő törvényi vélelem megdöntésére.
- [43] A Kúria rámutat arra, hogy az alperes csak akkor értékelhette volna a felperes terhére a bizonyítékok csatolásának elmulasztását, ha azok tekintetében az Ákr. 2. § (2) bekezdés a) pontjában rögzített együttműködési kötelezettsége keretében a felperest hiánypótlásra felhívta volna. A bizonyítási indítvány elbírálásának több mint három hónapos időtartama alatt erre nyilvánvalóan lehetősége is lett volna.
- [44] A Kúria hangsúlyozza, hogy közvetett bizonyítékok láncolatán keresztül is megdönthető a vélelem, amennyiben az NFM rendelet 2. §-ában meghatározott összítőmög érték alattiságot a fél által csatolt bizonyítékok olyan zárt láncolata támasztja alá, amelyet az alperes a hiteles mérőeszközzel való általános hivatkozása nem tud áttörni. Az alperes és az elsőfokú bíróság álláspontjának elfogadása ugyanis végső soron azt eredményezné, hogy csak olyan bizonyíték lenne elfogadható a határozati megállapítás megdöntésére, amely közvetlenül az ellenőrzés időpontjában keletkezett, amely nyilvánvalóan az életszerűséget teljes egészében nélkülöző elvárás.
- [45] Az elsőfokú bíróság a bizonyítékok közvetettségen túl az időmúlás miatt sem tartotta megdönthetőnek a vélelmet. A Kúria szerint, ha az időmúlás a hatóság késedelme okán következik be, akkor annak az ügyfél terhére való értékelése különösen sérti a tisztességes hatósági ügyintézéshez való jog követelményét.
- [46] A fentiek alapján elmondható, hogy az ügy érdemét illetően helyes volt az elsőfokú bíróság arra vonatkozó álláspontja, hogy a mérőeszköz hitelességéhez fűződő vélelem megdönthető, arra azonban tévesen következtetett, hogy a bizonyítási indítványhoz csatolni elmulasztott bizonyítékok értékelésével az alperesi határozat érdemben felülvizsgálható volt.
- [47] Elkerülte ugyanis az elsőfokú bíróság figyelmét, hogy a módosított alperesi határozat olyan hibában szenved, amely miatt az érdemi felülvizsgálatra alkalmatlan. Az alperes ugyanis úgy állapította meg a jogsértést, hogy a mérőeszköz hitelességének megdöntésére hivatkozott kitarolási mérlegjegyet és menetlevelet nem vizsgálta.
- [48] A Kúria hangsúlyozza, hogy olyan bizonyítékok értékelése, amelyeket a hatóság – bár lehetősége lett volna – nem értékelt, a bíróság által nem pótolható, mert az végső soron hatáskör elvonást és a fél Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében deklarált jogorvoslathoz való joga megsértését eredményezné.
- [49] Az elsőfokú bíróságnak annak a következményét kellett volna levonnia, hogy a tényállás tisztázatlan, a bizonyítékok értékelése hiányos. Mindez önmagában az ügy érdemére kiható eljárási jogszabálysértés, amely miatt a módosított alperesi határozat megsemmisítése és az alperes új eljárásra kötelezése lett volna indokolt.
- [50] A fent kifejtettekre tekintettel a Kúria az elsőfokú ítéletet a Kp. 121. § (1) bekezdés b) pontja alapján úgy változtatta meg, hogy a módosított alperesi határozatot az elsőfokú határozatra is kiterjedően megsemmisítette. A Kúria új eljárást nem rendelt el, tekintettel a vélelemmel szembeni ellenbizonyítás – felperesnek fel nem róható időmúlás és a mérőberendezés hitelességét igazoló hatósági bizonyítvány érvényességi idejének lejártá miatti – ellehetetlenülésére. Nincs elzárva azonban a közigazgatási szerv attól, hogy hivatalból eljárást indítson a felperessel szemben, ha fennállnak a feltételei.

(Kúria Kfv. VI.37.866/2022/6.)

231 Az Art. 196. § (2) bekezdése szerint a 180 napos visszatérítési határidő alkalmazásának feltétele, hogy a felperes fizetési kötelezettségét előíró jogszabály közösségi jogba ütközését az EUB ítélete kimondja. Ennek hiányában a gépjárműadó mentességre alapított visszatérítési igény az általános elévülési időn belül érvényesíthető [2017. évi CL. törvény (Art.) 196. §; 1991. évi LXXXII. törvény (Gjt.) 13. § (6) bek.; 2017. évi I. törvény (Kp.) 121. § (2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes Törökországban bejegyzett gazdasági társaság, az Európai Unióban és más államokban letelepedett kereskedelmi cégek megbízásából közúti áru fuvarozást végez. Magyarországra be- és kilépésekor 2017. év végéig a gépjárműadóról szóló 1991. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Gjt.) külföldön nyilvántartott gépjárművekre vonatkozó szabályai alapján gépjárműadót fizetett.
- [2] Az elsőfokú adóhatósághoz az 2021. december 31-én a felperes kérelmet terjesztett elő a Törökországban nyilvántartott tehergépjármű után megfizetett gépjárműadó visszatérítése iránt, a Gjt. 13. § (6) bekezdésében rögzített nemzetközi egyezmény alapján fennálló mentességére hivatkozással. Kérte az adózás rendjéről szóló 2017.

- évi CL. törvény (a továbbiakban: Art.) 65. §-a szerint kamat megfizetését is.
- [3] Kérelmében utalt a Gjt. 1. §-ára, az Európai Gazdasági Közösség (a továbbiakban: EGK) és Törökország közötti társulás létrehozásáról szóló egyrészről a Török Köztársaság, másrészről az EGK tagállamai és a Közösség által 1963. szeptember 12. napján Ankarában aláírt, a Közösség nevében az 1963. december 23-i 64/732/EGK tanácsi határozattal megkötött, jóváhagyott és megerősített megállapodásra (a továbbiakban: EGK – Törökország megállapodás), valamint a Közösség nevében az 1972. december 19-i 2760/72/EGK tanácsi rendelettel megkötött, jóváhagyott és megerősített EGK – Törökország megállapodáshoz csatolt, Brüsszelben 1970. november 23. napján aláírt kiegészítő jegyzőkönyvre, az EK – Törökország Társulási Tanács 1/95 (1995. december 22.) a vámunió végső szakaszának megvalósításáról szóló határozat (a továbbiakban: Társulási Tanács 1/95. határozat) 4. cikkére, ezt meghaladóan a Magyarország Európai Unióhoz csatlakozásáról szóló Csatlakozási Okmány 6. cikk (1) bekezdésére, valamint az Istanbul Logistic Ltd. és az alperes között folyamatban volt perben kezdeményezett C-65/16. számú előzetes döntéshozatali eljárásban meghozott Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) ítéletre, az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 216. cikkének (2) bekezdésére.
- [4] Az elsőfokú adóhatóság határozatával a felperes kérelmét elutasította.
- [6] A fellebbezés fellebbezése folytán eljáró alperes 6434305181 számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta.
- [7] Indokolásában megállapította, hogy a felperes 2016-ban, 2017. évben gépjárműadót fizetett meg. Az ügy tárgyát képező kérdésben az EUB a C-65/16. számú eljárásban már döntött, mely meghatározza az igényérvényesítés módját, így az elsőfokú adóhatóság helyesen járt el akkor, amikor a kérelmet az Art. 196. §-a szerinti visszatérítési kérelemként bírálta el.
- [8] Utalt az EUB C-65/16. számú ítélete alapján meghozott, a Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (a továbbiakban: Szegedi KMB) 7.K.27.825/2017/3. számú ítéletére, az EUB C-28/62-C-30/62. egyesített (Da Costa) ügyben és a C-283/81. számú (SRL Cilfit) ügyben hozott döntéseire, az ítéletek mindenkire kötelező (*erga omnes*) és visszaható (*ex tunc*) hatályára, a Kúria Kfv.I.35.055/2007/5., Kfv.I.35.123/2021/5. számú eseti döntéseire.
- [9] Álláspontja szerint az EUB nem mondta ki mindenkire kiterjedő hatállyal a Gjt. közösségi jogba ütközését, kizárólag az adott felperesre: az Istanbul Logistic Ltd. részére volt köteles visszafizetni a külföldön nyilvántartott gépjármű után fizetett adót.
- [10] Az alperes a Kúria Kfv.I.35.733/2016/10., Kfv.V.35.205/2016/7., EBH 2017.K.18. számú eseti döntéseire hivatkozással kifejtette, az elsőfokú adóhatóság a régi Art. 124/C. §-ának, valamint az Art. 196. §-ának rendelkezéseit helyesen értelmezte, a felperes 2016., 2017. években megfizetett gépjárműadó visszafizetése iránti kérelmét a határidő elmulasztása miatt helyállóan utasította el, így a kamat megállapítása iránti kérelem sem volt teljesíthető.
- A felperes keresete, az alperes védírata**
- [11] A felperes keresetében az alperes határozatának az elsőfokú határozatra is kiterjedő megsemmisítését, az elsőfokú adóhatóság új eljárásra, új határozat meghozatalára kötelezését, továbbá a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 33. §-a szerinti mintaper alkalmazását kérte. Jogszabálysértésként az Art. 6. § (3) bekezdésére, 54. §-ára, 74. §-ára, 196. §-ára, 202. §-ára hivatkozott. Álláspontja szerint az adóhatóság a jogalap nélkül befizetett adóra helytelen eljárási jogszabályokat alkalmazott, az igényérvényesítés lehetőségét jogszabálysértő módon korlátozta.
- [12] Hangsúlyozta, a Gjt. uniós jogba ütközését kimondó EUB ítélet nem született, ezt az elsőfokú adóhatóság is elismerte, ezzel ellentétes álláspontra az alperes sem helyezkedett. Az EUB kizárólag azt vizsgálta, hogy a török fuvarozókkal ténylegesen megfizettetett külföldi gépjárműadó vámmal azonos hatású díjnak minősül-e, és a török fuvarozókkal szembeni alkalmazás uniós jogba ütközik-e.
- [13] Az Alkotmánybíróság (AB) által kifejtettek szerint különbséget kell tenni azon esetek között, amikor az adózó visszatérítését a Kúria, az AB vagy az EUB határozata alapozza meg, illetve amikor az adózói visszatérítési igény nem ilyen határozaton alapul, hanem az eljáró adóhatóság mulasztásán, felróható magatartásán [3040/2021. (II. 19.) AB határozat [55] pont].
- [14] Jelen esetben nem alkalmazható automatikusan az Art. 196. §-a, mivel a jogalkalmazói mulasztás alapozza meg a visszatérítési igényt és erre tekintettel kell meghatározni a kapcsolódó igényérvényesítési módot. Az Art. 196. §-ának nyelvtani értelmezése szerint sem áll fenn az alkalmazás lehetősége, mivel az adófizetési kötelezettséget előíró jogszabály Európai Unió kötelező aktusába ütközése nem került megállapításra, a Gjt. rendelkezései az adott időszakban megfelelőek voltak.
- [15] Rögzítette, nem az EUB ítélete keletkeztette a visszatérítési igényét, mivel az nem eredményezett megsemmisítendő vagy hatályon kívül helyezendő jogszabályt, a Gjt. 13. § (6) és (7) bekezdéseit az EUB döntés nem érintette. Utalt az Art. 74. § (1) bekezdésére, 54. § (1) bekezdésére megsértésére, továbbá arra, hogy jogalkotói mulasztás hiányában az Art. 196. §-ában meghatározott speciális igényérvényesítési lehetőség nem alkalmazható. Az Art. 6. § (3) bekezdés b) pontja alapján az adó visszaigénylésre és visszatérítésre a költségvetési támogatásra vonatkozó rendelkezések alkalmazandók, az Art. 202. §-a határozza meg az általános 5 éves igényérvényesítési lehetőséget, mely határidőt megtartotta.
- [17] Az alperes védírataiban a határozatában foglalt indokok fenntartása mellett a kereset elutasítását kérte.
- A jogerős ítélet**
- [19] Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletével az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően – megsemmisítette, az elsőfokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte.

- [21] Az ügy érdemében rögzítette, a felek között nem volt vitatott, hogy felperes a megfizetett gépjárműadó után visszatérítési igényvel élhet, a jogvita kizárólag arra irányult, hogy igényét milyen eljárási szabályok szerint, milyen határidőn belül érvényesítheti.
- [22] Az EUB az előzetes döntéshozatali eljárásban a külföldön nyilvántartott gépjárművek adójára vonatkozó szabályozást nem teljeskörűen tekintette át, kizárólag a fizetendő adótételt és a megfizetés módját szabályozó 15. §-t vizsgálta abból a szempontból, hogy az ott előírt gépjárműadó vámmal azonos hatású díjnak minősül-e. Az EUB nem foglalt állást a Gjt.-nek az EUB kötelező jogi aktusába ütközéséről és nem mondta ki azt sem, hogy a Gjt. szerinti külföldi gépjárműadó mint vámmal azonos hatású díj a Társulási Tanács 1/95. határozatának 4. cikkével összeegyeztethetetlen.
- [23] Megállapította, hogy az ügyben nem állnak fenn az Art. 196. § alkalmazásának feltételei.
- [25] Helytálló a felperesi állítás, hogy volt olyan nemzetközi egyezmény, amely alapján a Törökországban bejegyzett gépjárműveket a Gjt. 13. § (6) bekezdésének alkalmazásával az adóhatóságnak mentesítenie kellett volna a gépjárműadó megfizetése alól. Jogalkalmazói mulasztás, hogy az adóhatóság ezt nem vette figyelembe, így a felperes adóvisszatérítési igényét nem az EUB ítélet, hanem az elsőfokú adóhatóság jogszabálysértő jogalkalmazási gyakorlata keletkeztette. Az alperes jogszabálysértő módon jutott arra a következtetésre, hogy a visszatérítési kérelemre az Art. 196. §-ának rendelkezései alkalmazandók. A megismételt eljárásra előírta, hogy a felperes visszatérítés iránti kérelmének elbírálásánál az Art. 196. § (2) bekezdése nem alkalmazható.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [26] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a Kp. 115. § (1) bekezdése és 121. § (1) bekezdése alapján az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte.
- [27] A határozatában foglalt jogi álláspontját fenntartva kiemelte, az EUB nem közvetlenül állapítja meg a nemzeti jogszabály uniós jogba ütközését, hanem formálisan az uniós jogot értelmezi. Közvetve következik ezért belőle, hogy a vizsgált nemzeti jogszabály ellentétes-e az uniós joggal.
- [29] Az Istanbul Lojistic ügyében hozott EUB ítélet rendelkező része ugyan valóban „csak” azt állapította meg, hogy a Társulási Tanács 1/95. számú határozata 4. cikkének értelmezése alapján a jelen eljárással érintett gépjárműadó vámmal azonos hatású díjnak minősül, azonban az ítélet indokolásából, a [40] bekezdésből kitűnik, hogy az EGK - Törökország megállapodás kontextusában a Társulási Tanács 1/95. számú határozatának 4. cikke alapján tilos a vámmal azonos hatású díjak alkalmazása. Ezt a kapcsolatot az érvelésben hasonló főtanácsnoki indítvány is egyértelművé tette a (66) és (102) bekezdésekben foglalt következtetéseiben.
- [31] Az EUB ítélet nem tartalmaz az időbeli hatályra vonatkozó korlátozást, az visszamenőlegesen is alkalmazandó, így jelen ügyben az Art. 196. § (1) bekezdésében meghatározott feltétel is teljesült. Az EUB joggyakorlata szerint a tagállamok adóvisszatérítési kötelezettsége nem korlátlan, előírhatják a külön kérelem előterjesztését, határidőhöz is köthetik az igényérvényesítést. Ennek figyelembevételével került sor az Art. 196. §-ának megalkotására.
- [33] Álláspontja szerint az Art. 196. §-át jogszerűen alkalmazta, az elsőfokú bíróság ezzel ellentétes ítélete jogszabálysértő.
- [34] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte a Kp. 121. § (2) bekezdésére hivatkozással.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [38] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [40] Rögzíti a Kúria, hogy az elsőfokú bíróság érdemben helytálló ítéletet hozott, indokaival egyetért, azt megismételni nem kívánja, a felülvizsgálati kérelemben előadottakkal összefüggésben az alábbiakat emeli ki.
- [41] Az Alaptörvény 40. cikke rögzíti a közteherviselés elvét, kimondva, hogy a közteherviselés alapvető szabályait, a közös szükségletek kielégítéséhez való kiszámítható hozzájárulás érdekében sarkalatos törvény határozza meg.
- [42] Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény 28. § (1) bekezdése szerint Magyarországon minden természetes személy, jogi személy és más jogszerű
- a) adó, járulék, hozzájárulás, vagyonszerzési illeték, pótlék vagy más hasonló – az állam közvetlen ellenszolgáltatása nélküli – rendszeres vagy rendkívüli fizetési kötelezettség, továbbá
- b) az állami közhatalom birtokában nyújtható szolgáltatásért, eljárásért fizetendő felügyeleti díj, eljárási és felügyeleti illeték, igazgatási szolgáltatási díj, pótdíj teljesítésével járul hozzá a közös szükségletek fedezetéhez.
- [43] Az adófizetési kötelezettség a közteherviselés része. A Gjt. a 20. § (1) bekezdése szerint 1992. január 1. napján lépett hatályba. Preambuluma rögzíti: „az Országgyűlés a motorizációval járó közterhek arányosabb elosztása, a települési, a fővárosban a kerületi önkormányzatok bevételeinek gyarapítása, valamint a közúthálózat karbantartásához és fejlesztéséhez szükséges források bővítése érdekében” alkotta meg.
- [44] A Gjt. 13. § (6) bekezdése szerint részben vagy egészben mentes az adó alól az a gépjármű, amelynek adómentességét vagy kedvezményét – ideértve az adó mértékét is - nemzetközi egyezmény vagy viszonyosság biztosítja.
- [46] A felperes kérelmében az adóhatározatokban is rögzítettek szerint kifejezetten hivatkozott a Gjt. 13. § (6) bekezdésében szabályozott adómentességre, a Társulási Tanács 1/95. számú határozatának 4. cikkére mely szerint: „A behozatali és kiviteli vámokat, valamint az azokkal azonos hatású díjakat a Közösség és Törökország között e határozat hatálybalépésének napjától teljes mértékben el kell törölni. A Közösség és Törökország a fenti időponttól tartózkodik minden új vám vagy azzal azonos hatású díj kivetésétől az import- és exportárukra. Ezeket a rendelkezéseket a fiskális vámokra is alkalmazni kell.”
- [47] Az elsőfokú bíróság ítélete [38] és [39] bekezdéseiben jogszerűen állapította meg, hogy a felperes vonatkozásában alkalmazni kell az Európai

- Unióhoz való 2004. évi csatlakozás óta Magyarországra is kötelező, a felperesnek adómentességet biztosító Társulási Tanács 1/95. számú határozatának 4. cikkét és ez alapján a Gjt. ismertetett 13. § (6) bekezdését.
- [48] Az adóhatóság a döntés meghozatalakor nem végezte el a jogalkotó részletes szabályozásán alapulóan a vizsgálatot, ennek hiányában nem jutott el a Gjt. III. fejezetében a 13. §-ban található mentességi szabályhoz.
- [49] Az EUB C-65/16. számú (Istanbul-Lojistic) ítélete [39] bekezdésében megerősítette korábbi ítélkezési gyakorlatát [C-313/05., 22. pont (Brezinski), C-254/13., 23. pont (Orgacom) ítéletek], melynek megfelelően „(...) vámmal azonos hatású díjnak minősül minden olyan pénzügyi teher, legyen az bármilyen csekély összegű, amelyet egyoldalúan vetnek ki – bármilyen legyen is az elnevezése és alkalmazásának módja -, valamint amely a határ átlépésének tényéből eredően sújtja az árukat, amennyiben az nem minősül a szó szoros értelmében vett vámnak”. Ennek megfelelően a vámmal azonos hatású díjak tilosak, függetlenül bevezetésük céljától csakúgy, mint az azokból származó bevételek rendeltetésétől. Az EUB C-65/16. számú ítélete rendelkező részének és indokolásának nincsen olyan része, amelynek tartalma szerint a Gjt. vizsgált §-ai ellentétesek lennének az uniós joggal.
- [50] A Gjt. ugyanakkor szabályozza az adómentességet. A C-65/16. számú EUB ítélet kifejezetten meghatározta – egyértelművé téve –, hogy a Társulási Tanács 1/95. határozata 4. cikkének értelmezése alapján a gépjárműadó vámmal azonos hatású díjnak minősül. A felperes gépjárművei esetében a gépjárműadó beszede az uniós kötelező jogi aktusába és a Gjt. 13. § (6) bekezdésébe ütközött, mivel a Gjt. e törvényhelye kifejezetten mentességet biztosít az uniós jog szerinti vámmal azonos hatású díjak tekintetében. Az adóhatóság felperesre vonatkozó gépjárműadó beszedei gyakorlata jogsértő volt.
- [51] Az Art. 196. § (1) bekezdése szerint, ha az Alkotmánybíróság, a Kúria, illetve az Európai Unió Bírósága az adófizetési kötelezettséget előíró jogszabály alaptörvény-ellenességét, önkormányzati rendelet esetén más jogszabályba ütközését, illetve az Európai Unió kötelező jogi aktusába ütközését a döntés kihirdetéséhez képest visszamenőleges hatállyal állapítja meg és a döntés alapján az adózónak visszatérítési igénye keletkezik, az elsőfokú adóhatóság az adózó kérelmére a visszatérítést – a döntésben foglalt eltérésekkel – e § rendelkezései szerint teljesíti. A (2) bekezdés kimondja az adózó a kérelmet az Alkotmánybíróság, a Kúria, illetve az Európai Unió Bírósága döntésének közzétételétől, illetve kézbesítésétől számított 180 napon belül az adóhatósághoz írásban terjesztheti elő. A kérelmet az adóhatóság határozattal utasítja el, ha a döntés közzétételének, illetve kézbesítésének napjáig az adó megállapításához való jog elévült.
- [52] A felülvizsgálattal érintett eljárásban az Art. 196. §-ának alkalmazhatósági feltétele, hogy a felperes fizetési kötelezettségét előíró jogszabály (Gjt.) közösségi jogba ütközését az EUB döntésében kimondja. A Gjt. nem ellentétes az uniós joggal, ezért az Art. 196. § (1) bekezdésre hivatkozásnak nincs tényállásbeli és jogi alapja, jelen ügyben nem alkalmazható.
- [53] Az EUB állandó ítélkezési gyakorlata szerint azt az értelmezést, amelyet valamely uniós jogszabályra vonatkozóan kifejt, és megmagyarázza, – szükség esetén – pontosítja e szabály jelentését, terjedelmét, a hatályba lépésének időpontjától alkalmazni kell. Főszabály szerint tehát az uniós jogi kötelezettséggel ellentétesen beszedett adó visszatérítésének kötelezettsége – a C-65/16. számú ítéletben foglalt értelmezéssel egyértelműsítve – minden olyan fizetési kötelezettség tekintetében fennáll, amely a kötelezettséget előíró uniós jogi norma (jelen esetben a Társulási Tanács 1/95. számú határozata) hatályba lépését követően keletkezett. Az EUB csak kivételesen, az uniós jogrendhez szorosan hozzátartozó jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján korlátozhatja bármely érdekelt azon lehetőségét, hogy a jóhiszeműen létrejött jogviszonyok vitatása céljából az EUB által értelmezett rendelkezésre hivatkozzék. Az EUB részéről ilyen fajta korlátozásra a C-65/16. számú ügyben nem került sor, így a felperes jogszerűen érvényesítheti az uniós joggal ellentétesen beszedett gépjárműadó visszatérítése iránti igényét, melynek Art. 196. §-a nem szabhat korlátot, az a tagállami jog által előírt általános elévülési időn belül érvényesíthető.
- [54] Az alperes felülvizsgálati kérelme 10. oldalán kifejtett érvelés, amely a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát egyetlen indokkal – az EUB ítélet [40] bekezdéséből levont következtetéssel a nemzeti jognak az uniós joggal való ütközésére alapozva - kívánja igazolni, értelmezhetetlen. Az EUB ítéletének rendelkező része nincs ellentmondásban az indokolással, a [40] bekezdésből nem „tűnik ki”, hogy a Gjt. ellentétes lenne az uniós joggal. A [40] bekezdés a vámmal azonos hatású díjak tilalmát rögzítette, és a jogértelmezés a Gjt. 13. § (6) bekezdése szerinti mentességi szabályt nem is érintette.
- [55] Mindezek folytán a Kúria az elsőfokú bíróság jogerős ítéletét a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv. VI.35.026/2023/10.)

232 Kijavítással csak az adminisztrációs jellegű korrigálhatók. A kijavítás nem eredményezi a bírósági határozat érdemi megváltoztatását, ezért arról végzés formájú határozatban kell rendelkezni [2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 352. § (1) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az alperes a határozatával egyrészt a /1 hrsz-ú ingatlanról, másrészt az X hrsz.-ú ingatlanról, harmadrészt az Y hrsz-ú ingatlanról rendelkezett.

A kereseti kérelem

- [2] A felperes mint az X hrsz.-ú ingatlan tulajdonosa, keresettel támadta az alperesi határozat egyes rendelkezéseit.

A jogerős ítélet

- [3] Az elsőfokú bíróság a 15. sorszámú jogerős ítéletével az alperes határozatát megsemmisítette és az alperest új eljárás lefolytatására kötelezte.
- [4] Ezt követően az elsőfokú bíróság a 16. sorszámú kijavító ítéletével a 15. sorszámú ítélete rendelkező részét kijavította, és annak helyébe az alábbi rendelkezést léptette: „A bíróság az alperes határozatát az X helyrajzi számú ingatlanra vonatkozó részében megsemmisíti, és az alperest új eljárás lefolytatására kötelezi”. A kijavító ítélet indoklása szerint a felperes az X helyrajzi számú ingatlan tulajdonosaként, az ezen ingatlanra vonatkozó alperesi döntéssel szemben keresetet nyújtott be, melynek a bíróság a 15. sorszámú ítéletével helyt adott, „és a keresettel vitatott alperesi döntést a felperes keresetével vitatott részében megsemmisítette, és az alperest új eljárás lefolytatására kötelezte”. Az elsőfokú bíróság az ítélet kihirdetését követően észlelte, hogy az ítélet rendelkező részében nem szerepeltette „az X helyrajzi számú ingatlanra vonatkozó részében” fordulatot. Az ítélet rendelkező részének elírása miatt a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 352 § (1) bekezdése alapján az ítélet kijavításának volt helye.
- [12] A Kp. 84. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 340. §-a értelmében a bíróság a per érdemében ítélettel, a per során felmerült minden más kérdésben végzéssel határoz.
- [13] Tekintettel arra, hogy a kijavítás az ügy érdemét nem érintő hibák korrekciójára szolgál, ezért – amennyiben lett is volna helye kijavításnak – az ítéletet kizárólag végzés formájú határozattal lehetett volna kijavítani.
- [14] Mindezen lényeges eljárási szabálysértések miatt az ügyben érdemi felülvizsgálatra nem volt lehetőség, ezért a Kúria az elsőfokú bíróság kijavított ítéletét a Kp. 121. § (1) bekezdés a) pontja alapján hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás megismétlését követően a perrendi szabályoknak megfelelően kell érdemi határozatot hoznia az ügyben.

(Kúria Kfv.VI.37.919/2022/7.)

A felülvizsgálati kérelem

- [5] Az alperes felülvizsgálati kérelmében az ítélet hatályon kívül helyezését kérte.
- [6] A felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmében az elsőfokú ítélet indoklásának részbeni megváltoztatását kérte.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [7] Az ítélet érdemi felülvizsgálatára nincs lehetőség.
- [8] A Kp.121. §-ának (1) bekezdése értelmében, ha a felülvizsgálni kért határozat az ügy érdemére kiható módon jogszabálysértő, a Kúria a jogerős határozatot egészben vagy részben hatályon kívül helyezi, és szükség esetén az ügyben eljáró bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítja.
- [9] A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 84. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 352. § (1) bekezdése szerint, ha a határozat névcserét, hibás névirást, szám- vagy számítási hibát, illetve más hasonló elírást tartalmaz, a bíróság azt kérelemre vagy hivatalból bármikor kijavíthatja.
- [10] A kiemelt jogszabályi rendelkezés alapján a Kúria rámutat arra, hogy a kijavítás lehetősége a bírósági munkával elkerülhetetlenül együtt járó adminisztrációs jellegű hibák orvoslására szolgál, nem alkalmazható a bíróság ténybeli tévedésének korrigálására, a bíróság kijavítással nem változtathat az eredeti ítélete érdemén.
- [11] A Kúria megállapította, hogy az elsőfokú bíróság eredeti, 15. sorszámú ítéletének rendelkező részében az alperes határozatát teljes egészében semmisítette meg, míg a kijavító, 16. sorszámú ítéletével ezen alperesi határozatnak csak a felperes által támadott, az X hrsz.-ú ingatlanra vonatkozó részét semmisítette meg. A kijavítás ténylegesen a rendelkező rész tartalmi megváltoztatását jelenti, az nemcsak technikai, adminisztrációs jellegű elírást kíván orvosolni. Erre azonban a Pp. hivatkozott rendelkezése értelmében nincs jogszerű lehetőség.

EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁROZATAI

I.

C-411/22. sz. Thermalhotel Fontana ügyben 2023. június 15-én hozott ítélet

1) A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

az államilag finanszírozott kártalanítás, amelyet a munkavállalóknak azon vagyoni károk után nyújtanak, amelyeket a jövedelemszerző tevékenységüknek a Covid19-ben való megbetegedésük, annak gyanúja vagy az említett betegséggel való megfertőződésük gyanúja miatti elkülönítésük során fennálló akadályoztatása okozott, nem minősül az e rendelkezés értelmében vett „betegségi ellátásnak”, és így nem tartozik e rendelet hatálya alá.

2) Az EUMSZ 45. cikket és a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról szóló, 2011. április 5-i 492/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 7. cikkét

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal ellentétben az olyan tagállami szabályozás, amelynek értelmében az olyan jövedelemkiesés után járó kártalanítás nyújtásának, amelyet a munkavállalók a Covid19-teszt pozitív eredménye alapján elrendelt elkülönítés miatt szenvednek el, az a feltétele, hogy az elkülönítési intézkedést e tagállam hatósága e szabályozás alapján rendelje el.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2004. L 166., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 5. fejezet, 5. kötet, 72. o.) 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának, az EUMSZ 45. cikknek, valamint a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról szóló, 2011. április 5-i 492/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2011. L 141., 1. o.) 7. cikkének az értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a Thermalhotel Fontana Hotelbetriebsgesellschaft mbH (a továbbiakban: Thermalhotel Fontana) és a Bezirkshauptmannschaft Südstaiermark (délnyugat stájerországi közigazgatási hatóság, Ausztria; a továbbiakban: közigazgatási hatóság) között folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgya, hogy ezen utóbbi megtagadta a Thermal Fontana részére a kártalanítás megfizetését azon jövedelemkiesés után, amelyet a munkavállalói a szlovéniai és magyarországi

lakóhelyükön való, a Covid19-világjárvánnyal összefüggésben e tagállamok hatóságai által előírt elkülönítés időszakai során szenvedtek el.

Az alapeljárás

10 A Thermalhotel Fontana székhelye Ausztriában van, ahol szállodát üzemeltet.

11 2020 negyedik negyedévében e szálloda több alkalmazottján Covid19-tesztet végeztek, amelyek eredménye pozitív volt, amit a Thermalhotel Fontana bejelentett az osztrák egészségügyi hatóságnak.

12 Tekintettel arra, hogy ezek az alkalmazottak Szlovéniában és Magyarországon rendelkeztek lakóhellyel, e hatóság nem írt elő velük szemben az EpiG rendelkezései szerinti elkülönítési intézkedéseket, hanem tájékoztatta e tagállamok illetékes hatóságait, amelyek az említett alkalmazottakkal szemben bizonyos időszakokra a lakóhelyükön való elkülönítést rendeltek el.

13 Ezen elkülönítési időszakokban a Thermalhotel Fontana az érintett munkavállalók számára továbbra is fizette a munkabérüket, mégpedig, amint az az osztrák kormány észrevételeiből kitűnik, a polgári törvénykönyvnek és az Angestelltenengesetznek (a munkavállalókról szóló törvény; BGBl. 292/1921. sz.) a Bundesgesetzből (szövetségi törvény; BGBl. I. 74/2019. sz.) eredő változatában foglalt vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően, amelyek annyiban alkalmazandók, amennyiben a munkaszerződésükre az osztrák jog az irányadó.

14 A Thermalhotel Fontana a 2020. december 1-jei leveleiben az EpiG 32. §-a alapján a közigazgatási hatóságtól kártalanítást kért az ezen munkavállalóknak az elkülönítésük időszaka során felmerült jövedelemkiesése után, úgy véelve, hogy mivel ezen időszakok során az említett munkavállalók részére fizette a munkabérüket, a kártalanításhoz való jog átszállt rá. E kérelmeket a 2020. december 29-i határozatokkal elutasították.

15 A Landesverwaltungsgericht Steiermark (stájerországi regionális közigazgatási bíróság, Ausztria) az e határozatokkal szemben benyújtott kereseteket megalapozatlanság miatt elutasította. E bíróság – megállapítva, hogy a kártalanítási kérelmekhez mellékelt dokumentumok külföldi hatóságok olyan határozatai vagy igazolásai, amelyek az érintett munkavállalókkal szemben elkülönítési intézkedést írtak elő – kifejtette, hogy kizárólag az EpiG alapján hozott, a munkavállalók tekintetében jövedelemkiesést okozó közigazgatási intézkedésen alapuló határozat keletkeztet az e törvény értelmében vett kártalanításhoz való jogot.

16 A Thermalhotel Fontana ezen elutasító határozatokkal szemben felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Verwaltungsgerichtshofhoz (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Ausztria), azaz a kérdést előterjesztő bírósághoz, vitatva, hogy az EpiG 32. §-ának (1) és (3) bekezdése a Landesverwaltungsgericht Steiermark (stájerországi regionális közigazgatási bíróság) általi értelmezés

alapján összeegyeztethető lenne az EUMSZ 45. cikkel és a 883/2004 rendelettel.

17 A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja az, hogy ha az EpiG 32. §-a szerinti kártalanítást a 883/2004 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében vett „betegségi ellátásnak” kell minősíteni, az osztrák hatóságoknak és bíróságoknak a más tagállamban elfogadott, elkülönítést elrendelő határozatot a 883/2004 rendelet 5. cikkének b) pontja értelmében úgy kell figyelembe venniük, mintha azt egy osztrák hatóság hozta volna. Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy nem ez a helyzet, így az említett kártalanítás nem tartozik a rendelet hatálya alá. E tekintetben először is megállapítja, hogy a kedvezményezett, aki a jövedelemszerző tevékenységének a gyakorlásában akadályoztatva van, a jövedelemkiesés után anélkül kártalanítják, hogy feltétlenül betegnek kellene lennie, mivel az elkülönítési intézkedést vele szemben elfogadhatták pusztán a betegség vagy a megfertőződés gyanúja miatt is. Másodsor, az elkülönítési intézkedés elfogadása nem az elkülönített személy gyógyulását célozza, hanem a lakosságnak az e személy általi megfertőzéssel szembeni védelmét, és az EpiG 32. §-ában előírt kártalanítás célja nem a betegség vagy a kezelés költségeinek kompenzálása.

18 Ami az EUMSZ 45. cikket és a 492/2011 rendelet 7. cikkét illeti, a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás a munkáltató kártalanításának feltételeként közvetetten azt írja elő, hogy a munkavállalóinak belföldön kell lakóhellyel rendelkezniük, e feltétel tehát a munkavállalókkal szembeni egyenlőtlen bánásmódnak minősül, amely közvetetten az állampolgárságon alapul. E tekintetben e bíróság megjegyzi, hogy a Thermalhotel Fontana alkalmazottaihoz hasonló, határ menti ingázó munkavállalókat, akiknek a Covid19-tesztjei pozitívak lettek, az Ausztriában lakóhellyel rendelkező, ugyanilyen helyzetben lévő munkavállalókkal ellentétben nem az osztrák hatóság különítette el. Ugyanakkor e határ menti ingázó munkavállalókra a lakóhelyük szerinti tagállamban hatályban lévő intézkedések alapján e hatóság által előírtakhoz hasonló elkülönítési intézkedések vonatkoztak, amelyek tekintetében az EpiG a jövedelemkiesés után nem biztosít kártalanításhoz való jogot. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint az a körülmény, hogy az ily módon elkülönített munkavállalóknak járó munkabér kifizetését követően a munkáltató az, aki érvényesíti az érintett munkavállalóktól származtatott, kártalanításhoz való jogot, nincs hatással ezen elemzésre.

19 E bíróság úgy véli, hogy az ilyen eltérő bánásmód esetleges igazolása alapítható a közegészségre, mivel az elkülönítési határozatok tiszteletben tartását az osztrák hatóságok csak az ország területén ellenőrizhetik, ahol a világjárványt érintő helyzet eltérhet a más tagállamban fennálló helyzettől. További igazolásként szolgálhat az, hogy az osztrák állam kizárólag az osztrák hatóságok által elrendelt elkülönítési intézkedés hatálya alá tartozó munkavállaló jövedelemszerző tevékenységének akadályozásáért felelős. Következésképpen azok a határ menti ingázó munkavállalók, akikkel szemben a lakóhelyük szerinti tagállam hatóságai által elrendelt elkülönítési intézkedéseket alkalmaznak, ezen államhoz irányíthatók annak kérelmezése érdekében, hogy az ott esetlegesen fennálló kártalanítási rendszereket igénybe vehessék. A

kérdést előterjesztő bíróságnak mindenesetre kétségei vannak az érintett egyenlőtlen bánásmód arányos jellegét illetően.

20 E körülmények között a Verwaltungsgerichtshof (legfelsőbb közigazgatási bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) A [883/2004/EK] rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében vett betegségi ellátásnak minősül-e az olyan kártalanítás, amely Covid19-ben megbetegedett, illetve Covid19-betegségre vagy -fertőzésre gyanús személyeként történő elkülönítésük ideje alatt illeti meg a munkavállalókat az általuk történő jövedelemszerzés akadályozottsága folytán keletkezett vagyoni hátrányok ellensúlyozása érdekében, és amelyet először a munkáltatónak kell kifizetnie a munkavállalók részére, a kifizetés időpontjában pedig a munkáltatóra száll át a szövetségi állammal szemben fennálló, kártalanításhoz való jog?”

2) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 45. cikket és a [492/2011 rendelet] 7. cikkét, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az egészségügyi hatóság által pozitív Covid19-teszteredmény miatt elrendelt elkülönítés folytán a munkavállalók által elszenvedett jövedelemkiesés ellensúlyozására nyújtott kártalanítás (amelyet először a munkáltatónak kell kifizetnie a munkavállalók részére, és annak erejéig megtérítéshez való jog illeti meg a munkáltatót a szövetségi állammal szemben) folyósításának az a feltétele, hogy az elkülönítést belföldi hatóság rendelje el a nemzeti járványügyi rendelkezések alapján, és így nem részesülnek ilyen kártalanításban azok a munkavállalók, akik határ menti ingázó munkavállalóként másik tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, és akiknek elkülönítését (»karantén«) a lakóhelyük szerinti állam egészségügyi hatósága rendeli el?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

21 A kérdést előterjesztő bíróság az első kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a 883/2004 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy az államilag finanszírozott kártalanítás, amelyet a munkavállalóknak azon vagyoni károk után nyújtanak, amelyeket a jövedelemszerző tevékenységüknek a Covid19-ben való megbetegedésük, annak gyanúja vagy az említett betegséggel való megfertőződésük gyanúja miatti elkülönítésük során fennálló akadályoztatása okozott, az e rendelkezés értelmében vett „betegségi ellátásnak” minősül, és így e rendelet hatálya alá tartozik.

22 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 883/2004 rendelet hatálya alá tartozó, és az abból kizárt ellátások közötti különbségtétel alapvetően az egyes ellátások alkotóelemein alapul, többek között azok célján és nyújtásának a feltételein, és nem azon, hogy a nemzeti szabályozás szociális biztonsági ellátásnak minősíti-e az ellátást, vagy sem (2021. július 15-i A [Állami egészségügyi ellátások] ítélet, C-535/19, EU:C:2021:595, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

23 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából így az következik, hogy valamely ellátás akkor tekinthető szociális biztonsági ellátásnak, ha azt egyrészt jogszabályban meghatározott helyzetben a jogosult személyes szükségletének bármiféle egyedi és diszkrecionális mérlegelése nélkül nyújtják, másrészt az a 883/2004 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésében kifejezetten felsorolt kockázatok valamelyikét fedezi. E két feltételnek egyszerre kell teljesülnie (2021. július 15-i A [Állami egészségügyi ellátások] ítélet, C-535/19, EU:C:2021:595, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

24 Az előző pontban hivatkozott első feltétel tekintetében emlékeztetni kell arra, hogy az akkor teljesül, ha az ellátás nyújtására objektív feltételekre tekintettel kerül sor, amelyek – amint teljesülnek – anélkül biztosítanak jogot az ellátásra, hogy az illetékes hatóság figyelembe vehetne egyéb személyes körülményeket (2021. július 15-i A [Állami egészségügyi ellátások] ítélet, C-535/19, EU:C:2021:595, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

25 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy az első említett feltétel teljesül, mivel az alapügy tárgyát képező ellátást jogilag meghatározott objektív kritériumok alapján nyújtják, anélkül hogy az illetékes hatóság figyelembe venné a munkavállalóknak az elkülönítésükön és a rendszeres munkabérük összegén kívüli egyéb személyes körülményeit.

26 A jelen ítélet 23. pontjában említett második feltételt illetően emlékeztetni kell arra, hogy az említett rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja kifejezetten említi a „betegségi ellátásokat”.

27 E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy az e rendelkezés értelmében vett „betegségi ellátások” alapvető célja a beteg gyógyulása az állapotának megfelelő ellátások igénybe vételével, amelyek így a kóros állapothoz fűződő kockázatot fedezik (2021. július 15-i A [Állami egészségügyi ellátások] ítélet, C-535/19, EU:C:2021:595, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

28 Márpedig az olyan kártalanítás esetében, mint amelyet az EpiG 32. §-a ír elő, nem ez a helyzet.

29 Egyrészt ugyanis az ilyen kártalanításban való részesülés tekintetében nincs jelentősége annak, hogy az EpiG szerinti elkülönítési intézkedés hatálya alatt álló személy ténylegesen beteg-e, vagy sem, vagy hogy az adott esetben a Covid19-kórhoz kapcsolódó kockázat megvalósul-e, vagy sem, mivel az ily módon történő elkülönítéshez elegendő, ha fennáll a Covid19-betegségnek vagy az azzal való megfertőződésnek a gyanúja. Másrészt az elkülönítést, amelynek a tiszteletben tartását e kártalanítással biztosítani kívánják, nem az elkülönített személy gyógyulása céljából rendelik el, hanem a lakosságnak az utóbbi személy általi megfertőzésével szembeni védelme érdekében.

30 A fentiekre tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 883/2004 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy az államilag finanszírozott kártalanítás, amelyet a munkavállalóknak azon vagyoni károk után nyújtanak, amelyeket a jövedelemszerző tevékenységüknek a Covid19-ben való megbetegedésük, annak gyanúja vagy az említett betegséggel való megfertőződésük gyanúja miatti elkülönítésük során fennálló akadályoztatása okozott, nem minősül az e rendelkezés értelmében vett

„betegségi ellátásnak”, és így nem tartozik e rendelet hatálya alá.

A második kérdésről

31 Az első kérdésre adott nemleges válasza tekintettel válaszolni kell a második kérdésre, amellyel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy az EUMSZ 45. cikket és a 492/2011 rendelet 7. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amelynek értelmében az olyan jövedelemkiesés után járó kártalanítás nyújtásának, amelyet a munkavállalók a Covid19-teszt pozitív eredménye alapján elrendelt elkülönítés miatt szenvednek el, az a feltétele, hogy az elkülönítési intézkedést e tagállam hatósága e szabályozás alapján rendelje el.

32 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 45. cikk (2) bekezdése azt írja elő, hogy a munkavállalók szabad mozgása magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében.

33 Az egyenlő bánásmódnak az e rendelkezésben előírt elvét pontosítja a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése is, amely szerint valamely tagállamnak valamely másik tagállam területén foglalkoztatott állampolgára a hazai munkavállalókkal azonos szociális és adókedvezményeket élvez (2022. április 28-i Gerencia Regional de Salud de Castilla y León ítélet, C-86/21, EU:C:2022:310, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 Ezenkívül a Bíróság megállapította, hogy az említett rendelet 7. cikkének (2) bekezdésére éppúgy hivatkozhatnak a valamely fogadó tagállamban élő migráns munkavállalók, mint a határ menti ingázó munkavállalók, akik – noha ezen utóbbi tagállamban folytatnak foglalkoztatottként tevékenységet – egy másik tagállamban rendelkeznek lakóhellyel (2020. április 2-i Caisse pour l'avenir des enfants [A határ menti ingázó munkavállaló házastársának gyermeke] ítélet, C-802/18, EU:C:2020:269, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 A „szociális kedvezmény” fogalma, amelyet a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése kiterjesztett a más tagállamok állampolgárságával rendelkező munkavállalókra, minden olyan kedvezményt magában foglal – függetlenül attól, hogy az a munkaszerződéshez kapcsolódik-e, vagy sem –, amelyet általában a hazai munkavállalók esetében, főként objektív munkavállalói minőségük folytán vagy az állam területén való lakóhellyel rendelkezés pusztá ténye alapján elismernek, és e fogalomnak a más tagállamok állampolgárságával rendelkező munkavállalókra való kiterjesztése következképpen alkalmasnak tűnik az Unión belüli mobilitásuk megkönnyítésére, ennél fogva pedig a fogadó tagállamba való integrációjukra, a szociális kedvezményekre való, e rendelkezésben foglalt hivatkozást pedig nem lehet megszorítóan értelmezni (2022. június 16-i Bizottság kontra Ausztria [A családi ellátások indexálása] ítélet, C-328/20, EU:C:2022:468, 95. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 Meg kell állapítani, hogy az olyan kártalanítás, mint amelyet az EpiG 32. §-a előír, ilyen „szociális kedvezménynek” minősül. E cikk (1) bekezdésének

szövege szerint ugyanis azt többek között az e törvény alapján elkülönített személyeknek nyújtják a jövedelemszerző tevékenységük akadályozásával okozott vagyoni kár miatt.

37 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az egyenlő bánásmódnak az EUMSZ 45. cikk (2) bekezdésében és a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésében foglalt szabálya nemcsak az állampolgárság alapján történő nyilvánvaló hátrányos megkülönböztetést tiltja, hanem minden olyan rejtett módon való hátrányos megkülönböztetést is tilt, amely egyéb megkülönböztető kritériumok alkalmazása által ténylegesen ugyanarra az eredményre vezet. Így a nemzeti jog valamely rendelkezése, még ha állampolgárság szerinti különbségtétel nélkül alkalmazandó is, közvetetten hátrányosan megkülönböztetőnek tekintendő, amennyiben jellegénél fogva a más tagállamok állampolgárságával rendelkező munkavállalókat nagyobb mértékben érintheti, mint a belföldi munkavállalókat, és következésképpen fennáll annak a veszélye, hogy különösen az előbbieket hozza hátrányosabb helyzetbe, kivéve ha azt objektív okok igazolják, és az arányos az elérni kívánt céllal (2022. december 8-i Caisse nationale d'assurance pension ítélet, C-731/21, EU:C:2022:969, 31. és 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

38 Az alapeljárásban nem vitatott, hogy az EpiG 32. §-a szerinti kártalanítást csak az e törvény, és különösen annak 7. és 17. §-a alapján elkülönített személyeknek nyújtják. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az ily módon elkülönített személyek általában Ausztria területén rendelkeznek lakóhellyel. Ezzel szemben az alapügy által érintett határ menti ingázókat, akik egy másik tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, nem az említett törvény alapján, hanem a lakóhelyük szerinti állam egészségügyi szabályozása alapján különítették el. Következésképpen az elkülönítésük által okozott vagyoni károk az említett 32. § alapján nem téríthetők meg.

39 Ebből következik, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy az e kártalanításra való jogosultság közvetetten az ausztriai lakóhely feltételéhez kapcsolódik. Márpedig a jelen ítélet 37. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatból eredő kritériumok szerint a belföldi lakóhelyre vonatkozó ilyen feltétel igazolás hiányában közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül, mivel jellegénél fogva inkább a migráns munkavállalókat érintheti, mint a belföldi munkavállalókat, és következésképpen fennáll annak a veszélye, hogy különösen az előbbieket hozza hátrányosabb helyzetbe (lásd ebben az értelemben: 2020. április 2-i PF és társai ítélet, C-830/18, EU:C:2020:275, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

40 Ezt a következtetést nem befolyásolja az a körülmény, hogy az EpiG 32. §-ának (3) bekezdése értelmében a kártalanítás összegét az e törvényen alapuló elkülönítési intézkedés hatálya alá tartozó munkavállalók munkáltatóinak kell kifizetniük, és ezért e munkáltatókat illeti meg a követelés az állammal szemben, míg a más tagállam egészségügyi szabályozása alapján elkülönített határ menti ingázó munkavállalók esetében e munkáltatók az EpiG alapján nem jogosultak arra, hogy az osztrák állam megtérítse számukra azt a munkabért, amelyet e munkavállalók számára az elkülönítésük ideje alatt továbbra is megfizetnek.

41 A Bíróság ugyanis megállapította, hogy a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó szabályok

érvényesülését könnyen megakadályozná, ha a tagállamok az e szabályokban foglalt tilalmakat megkerülhetnék pusztán azért, hogy a munkáltatókkal szemben írják elő az általuk alkalmazott munkavállalókra vonatkozóan olyan kötelezettségeket vagy feltételeket, amelyeknek közvetlenül a munkavállalókkal szembeni alkalmazása a szabad mozgás jogának a korlátozását jelentené, amelyre a munkavállalók az EUMSZ 45. cikk alapján hivatkozhatnak (lásd ebben az értelemben: 2014. szeptember 4-i Schiebel Aircraft ítélet, C-474/12, EU:C:2014:2139, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

42 Ami a jelen ítélet 37. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében vett objektív igazolás fennállását illeti, a kérdést előterjesztő bíróság, valamint az osztrák kormány megemlíti a közegészség célját, mivel az elkülönítési időszak alatt felmerült jövedelemkiesés megtérítése az elkülönítésnek mint az egészségügyi hatóságok által a fertőzések arányának csökkentése érdekében hozott intézkedésnek a tiszteletben tartását hivatott elősegíteni. Ebben a kontextusban azt, hogy kizárólag az EpiG alapján elrendelt elkülönítési intézkedések miatt nyújtanak kártalanítást, az igazolja, hogy az ilyen intézkedések tiszteletben tartását csak nemzeti területen lehet ellenőrizni.

43 E tekintetben kétségtelenül úgy kell tekinteni, hogy a közegészség érdekét – amely alapján többek között az EUMSZ 45. cikk (3) bekezdése értelmében korlátozható a munkavállalók szabad mozgása – valóban szolgálja az, ha az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló elkülönítési intézkedéseket írják elő, és ezen intézkedések tiszteletben tartásának az ösztönzése érdekében kártalanítást biztosítanak.

44 E cél elérésére azonban nem tűnik alkalmasnak, ha kizárólag a nemzeti szabályozás – a jelen esetben az EpiG – alapján elkülönített személyeknek nyújtanak kártalanítást, kizárva többek között a lakóhelyük szerinti tagállamban hatályban lévő egészségügyi intézkedések alapján elkülönített migráns munkavállalókat. Az ilyen migráns munkavállalók kártalanítása ugyanis ugyanúgy ösztönözhetné ezen utóbbiakat arra, hogy a velük szemben előírt elkülönítést tiszteletben tartás, ami a közegészség érdekét szolgálná. Ezenkívül, ami az elkülönítés tiszteletben tartásának ellenőrzésére vonatkozó lehetőséget illeti, úgy tűnik – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálat sérelme nélkül –, hogy az EpiG 32. §-a szerinti kártalanításban az arra jogosult személyek azért részesülnek, mert velük szemben elkülönítési intézkedést rendeltek el, nem pedig azért, mert azt tiszteletben tartják.

45 A kérdést előterjesztő bíróság és az osztrák kormány arra is hivatkozik esetleges igazolásként, hogy a kártalanításnak a kizárólag az EpiG alapján elkülönített személyek számára való nyújtása abból ered, hogy az osztrák állam kizárólag e személyek tekintetében felelős a jövedelemszerző tevékenységnek az elkülönítési intézkedéssel okozott akadályozásáért, és a lakóhelyük szerinti tagállam egészségügyi szabályozása alapján elkülönített migráns munkavállalók ezen állam illetékes hatóságaihoz fordulhatnak az e szabályozás szerinti esetleges kártalanításhoz való joguk érvényesítése érdekében.

46 Márpedig ez az érvelés önmagában nem olyan konkrét célra vonatkozik, amely igazolhatná a munkavállalók szabad mozgásának akadályozását. Mivel

ezen érvelés – amint azt többek között a cseh kormány megjegyzi – az EpiG 32. §-a szerinti kártalanítás pénzügyi költségeinek korlátozására irányuló törekvésen alapul, emlékeztetni kell arra, hogy bár a költségvetési megfontolások szolgálhatnak valamely tagállam szociális politikai választásainak alapjául, és befolyásolhatják az általa elfogadni kívánt szociális védelmi intézkedések jellegét és terjedelmét, önmagukban nem minősülnek e politika céljainak, így nem igazolhatják a migráns munkavállalók hátrányos megkülönböztetését (2013. június 20-i Giersch és társai ítélet, C-20/12, EU:C:2013:411, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

47 Ebben a kontextusban, még ha – amint azt az osztrák kormány állítja – a nem az EpiG 32. §-a alapján elrendelt elkülönítési intézkedések által okozott jövedelemkiesés utáni kártalanítás megtagadása az olyan migráns munkavállalók jogalap nélküli gazdagodásának elkerülésére is irányul, akiket a lakóhelyük szerinti tagállam a saját illetékes hatóságai által elrendelt elkülönítés miatt szintén kártalanít, meg kell állapítani, hogy az ilyen megtagadás meghaladja az e túlzott mértékű kompenzáció elkerüléséhez szükséges mértéket. Amint ugyanis arra a Bizottság rámutatott, e lehetőség kizárásához elegendő, ha a kártalanítás nyújtása során az osztrák hatóságok figyelembe veszik a más tagállam szabályozása alapján már kifizetett vagy kifizetendő kártalanítást, adott esetben az előbbi összeg csökkentése útján.

48 A fentiekre tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 45. cikket és a 492/2011 rendelet 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amelynek értelmében az olyan jövedelemkiesés után járó kártalanítás nyújtásának, amelyet a munkavállalók a Covid19-teszt pozitív eredménye alapján elrendelt elkülönítés miatt szenvednek el, az a feltétele, hogy az elkülönítési intézkedést e tagállam hatósága e szabályozás alapján rendelje el.

II.

C-567/21. sz. BNP Paribas ügyben 2023. június 8-án hozott ítélet

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 33. cikkét e rendelet 36. cikkével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

azzal ellentétes, ha a munkaszerződésre vonatkozó, az eredeti eljárás szerinti tagállamban hozott határozatnak a címzett tagállamban való elismerése azzal a következménnyel jár, hogy a címzett tagállam bíróságához benyújtott kérelmek elfogadhatatlanok arra tekintettel, hogy az eredeti eljárás szerinti tagállam joga e munkaszerződésre vonatkozó valamennyi kérelem koncentrációjára vonatkozó eljárási szabályt ír elő, a címzett tagállam azon eljárási szabályainak sérelme nélkül, amelyek az elismerést követően alkalmazhatók.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról,

valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) 33. és 36. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a BNP Paribas SA és TR között ez utóbbinak egy angol bíróság által hozott olyan határozat tárgyát képező elbocsátása tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelynek vitatottak a francia bíróságok előtt később indított kereset elfogadhatóságára gyakorolt hatásai.

Az alapeljárás

17 1998. augusztus 25-én egy angol jog szerinti szerződés alapján a BNP Paribas, korábban BNP SA az alapeljárás alperesét e francia társaság londoni (Egyesült Királyság) fióktelepén foglalkoztatta.

18 2009. április 2-án e felek a francia jog szerinti határozatlan idejű munkaszerződést írtak alá, amely előírta az érintett Szingapúrba történő kirendelését. Ezt követően e szerződés 2010. augusztus 16-i módosítása értelmében őt a londoni fióktelephez osztották be.

19 A 2013. szeptember 30-i levélben az alapeljárás alperesét súlyos kötelezettségszegés miatt elbocsátották a szingapúri kirendelése során bekövetkezett tények miatt, ám ő az elbocsátást vitatta.

20 A Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy 2013. december 20-án e munkavállaló jogellenes elbocsátás megállapítása iránt és e jogcímen kártérítés iránti keresetet nyújtott be az Employment Tribunal, London Centralhoz (munkaügyi bíróság [London Central], Egyesült Királyság; a továbbiakban: angol bíróság), és az egyébiránt a munkaszerződésének megszüntetésével kapcsolatos fizetési kérelmek előterjesztésére irányuló fenntartással élt.

21 2014. szeptember 26-i ítéletével (a továbbiakban: brit határozat) e bíróság e keresetet az Egyesült Királyság jogára tekintettel megalapozottnak nyilvánította, és a kártérítési intézkedésekre vonatkozó többi kérdést egy későbbi tárgyalásra visszautalta. A BNP Paribas kártérítés címén 81 175 font sterling (GBP) (hosszvetőleg 96 517 euró) összeget fizetett ki az érintettnek. Ebben az ítéletben az említett bíróság többek között kifejtette, hogy a BNP Paribas a francia munka törvénykönyvének megfelelő szankciót szabott ki alkalmazottjára, de e társaság jogi képviselője elfogadta, hogy a jogvitát az 1996. évi ERA és az Egyesült Királyság ítélkezési gyakorlata alapján bírálják el.

22 2014. november 27-én az említett munkavállaló a conseil de prud'hommes de Paris-hoz (párizsi munkaügyi bíróság, Franciaország) fordult annak érdekében, hogy a bíróság kötelezze a BNP Paribas-t arra, hogy különböző összegeket fizessen meg számára, különösen a valós és komoly ok nélküli elbocsátás miatti kártérítést, a felmondási idő be nem tartása miatti kártérítést, a végkielégítést, valamint a munkaszerződésében előírt jutalékokat és pótlékokat. A 2016. május 17-i ítéletben e kérelmeket a brit határozat jogerős jellege miatt elfogadhatatlannak nyilvánították.

23 2016. május 17-i ítéletével a cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország) hatályon kívül helyezte ezt az ítéletet. E bíróság úgy vélte, hogy a brit határozat annyiban, amennyiben azt állapította meg, hogy az elbocsátás nem valós és komoly okon alapul, jogerőre emelkedett, ugyanakkor a munkavállaló Franciaországban benyújtott kérelmei

elfogadhatók voltak. E bíróság rámutatott arra, hogy az angol bírósághoz benyújtott kereset kifejezetten utalt arra, hogy az érintett „alap-végkielégítést és az elbocsátásra tekintettel járó kártérítést” kér, nem pedig „a munkaszerződésének megszüntetésével összefüggő szociális juttatásokat és előnyöket”, amelyeket egy másik bíróság előtt kívánt megszerezni. A cour d’appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság) megállapította, hogy az angol bírósághoz benyújtott pénzbeli kérelmek nem ugyanazok, mint az elé terjesztett kérelmek, így azokkal szemben nem lehet jogerős határozatot hozni. E bíróság a BNP Paribas-t arra kötelezte, hogy a francia jog és az alapügyben szóban forgó munkaszerződés alapján fizessen tényleges és komoly ok nélküli elbocsátás miatti kártérítést, a felmondási idő be nem tartása miatti kártérítést, végkielégítést, valamint fizesse meg a jutalékokat és pótlékokat.

24 A BNP Paribas fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a Cour de cassationhoz (semmitőszék, Franciaország), amely a jelen eljárásban a kérdést előterjesztő bíróság. Különösen a 44/2001 rendelet 33. cikkére hivatkozik annak alátámasztása érdekében, hogy a brit határozat miatt a francia bíróságoknak nem volt lehetőségük az érintett munkavállaló által előterjesztett kérelmek vizsgálatára. E tekintetben először is úgy véli, hogy a jogerő alóli kivételt arra tekintettel kellett volna értékelni, hogy a külföldi ítélet a meghozatalának helye szerinti tagállamban milyen önállósággal rendelkezett, és hogyan érvényesült, továbbá hogy meg kellett volna vizsgálni, hogy ez az ítélet akadályát képezte volna-e annak, hogy egy másik tagállam bíróságai olyan kérelmekről határozzanak, amelyeket az előbbi államban indított eljárásban is elő lehetett volna terjeszteni. Másodszor arra hivatkozik, hogy az alapeljárásban a munkavállaló által Franciaországban benyújtott kérelmek tárgya ugyanaz, nevezetesen az elbocsátása következményei miatti kártérítés, és ugyanaz a jogcím, nevezetesen a 2009. április 2-án aláírt munkaszerződés, mint azok esetében, amelyekkel kapcsolatban már az angol bírósághoz fordultak, így azok az angol bíróság által hozott jogerős ítéletekbe ütköznek, tehát elfogadhatatlanok.

25 E tekintetben a Cour de cassation (semmitőszék) először is arra keresi a választ, hogy a 44/2001 rendelet 33. és 36. cikkére tekintettel valamely tagállam bírósága által hozott határozat elismerése elfogadhatatlanná teheti-e az ugyanazon felek közötti és ugyanazon szerződésen alapuló olyan keresetet, amelyet később egy másik tagállamban nyújtottak be az említett külföldi bíróság előtt elő nem terjesztett kérelmekről való határozathozatal érdekében, amennyiben az eredeti eljárás szerinti tagállam joga vagyis az előbbi állam a kérelmek koncentrációjára vagy az eljárás egységességére vonatkozó szabályt ír elő, és adott esetben a címzett tagállam, vagyis e második állam joga hasonló szabályt tartalmaz.

26 A kérdést előterjesztő bíróság szerint jelen esetben az Egyesült Királyság joga kapcsán a BNP Paribas a Court of Chancery (England and Wales) (kancelláriai bíróság [Anglia és Wales]) 1843. július 20-i Henderson v. Henderson határozatából eredő „abuse of process” szabályra hivatkozik, amely „arra kötelezi a feleket, hogy amennyiben a kérdésük valamely hatáskörrel rendelkező bíróság előtti jogvita tárgyává válik, az ügyük egészét terjesszék e bíróság elé annak érdekében, hogy e kérdés valamennyi vonatkozását – fellebbezés fenntartása mellett – egyszer s mindenkorra

el lehessen dönteni”. A kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy a francia jogot illetően a munka törvénykönyve R. 1452-6. cikkében foglalt, az úgynevezett „eljárás egységességének” szabálya, amely előírja, hogy az ugyanazon felek közötti munkaszerződéssel kapcsolatos valamennyi kérelemnek főszabály szerint egyetlen eljárás tárgyát kell képeznie, még hatályban volt, amikor a conseil de prud’hommes de Paris-hoz (párizsi munkaügyi bíróság) fordultak.

27 Másodszor, abban az esetben, ha a Bíróság azt állapítaná meg, hogy ilyen körülmények között a 44/2001 rendelet 36. cikke értelmében vett külföldi határozat joghatásaiból nem következik elfogadhatatlanság, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy e rendelet 33. és 36. cikkének alkalmazása szempontjából milyen hatással jár a „jogalap” és a „tárgy” esetleges azonossága, különös tekintettel a jelen ügyben az angol, illetve a francia bíróságok előtt előterjesztett különös kérelmekre.

28 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság egyrészt azt kívánja megtudni, hogy „azonos tárgyúnak” kell-e minősíteni minden olyan kérelmet, amelynek célja az ugyanazon munkaszerződésből eredő kötelezettségek nemteljesítésének pénzügyi szankcionálása, vagy e kérelmeket aszerint kell megkülönböztetni, hogy az e szerződés teljesítésével járó vagy az e szerződés felmondására jellemző kötelezettségekre vonatkoznak.

29 Másrészt e bíróság különösen arra keresi a választ, hogy a „tárgy” azonos-e egyrészt a jogellenes elbocsátásra tekintettel járó olyan kártérítés esetén, mint az Egyesült Királyság jogában az 1996. évi ERA által előírt kártérítés, másrészt pedig az olyan valós és komoly ok nélküli elbocsátásra tekintettel járó végkielégítés esetén, mint amelyet a francia jogban a munka törvénykönyve L. 1235-3. cikke előír, vagy esetleg az e törvénykönyv L. 1234-5. cikkének első bekezdésében, illetve az L. 1234-9. cikkének első bekezdésében előírt, a felmondási idő be nem tartása miatti kártérítés és végkielégítés esetén.

30 Harmadszor és végül a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy az olyan keresetet, mint amilyen az Egyesült Királyságban fennálló jogellenes elbocsátás miatti kereset, és a munkaszerződésben előírt bónuszok vagy jutalmak megfizetése iránti keresetet, úgy kell-e tekinteni, hogy azoknak „azonos jogalapja” és „azonos tárgya” van, ha e két kereset a felek közötti ugyanazon a szerződéses jogviszonyon alapul.

31 E körülmények között a Cour de cassation (semmitőszék) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Úgy kell-e értelmezni a [44/2001 rendelet] 33. és 36. cikkét, hogy amennyiben a határozat kiadásának helye szerinti tagállam joga e határozatnak olyan hatást tulajdonít, hogy az akadályát képezi annak, hogy azonos felek új keresetet indíthassanak olyan kérelmek elbírálása érdekében, amelyeket az első eljárás során előterjeszthettek volna, az e határozat által a megkeresett tagállamban kiváltott hatások kizárják, hogy ez utóbbi állam bírósága az ilyen kérelmekről határozzon, amennyiben ezen állam időbeli hatály folytán alkalmazandó joga a munkajog területén a követelések

koncentrációjára vonatkozóan hasonló kötelezettséget írt elő?

2) Az ezen első kérdésre adandó nemleges válasz esetén úgy kell-e értelmezni a [44/2001 rendelet] 33. és 36. cikkét, hogy valamely olyan keresetnek, mint az egyesült királysági »unfair dismissal« miatti keresetnek, megegyezik-e a jogalapja és a tárgya az olyan keresetével, mint a francia jog szerinti, valós és komoly ok nélküli elbocsátás miatti kereset, amely folytán elfogadhatatlanok a munkavállaló által azt követően, hogy tekintetben az Egyesült Királyságban az »unfair dismissal«-t megállapító és ennek alapján elbocsátásra tekintettel járó kártérítést (compensatory award) megítélő határozat került meghozatalra, a francia bíróság előtt előterjesztett, valós és komoly ok nélküli elbocsátás miatti kártérítés, felmondási idő megváltása és végkielégítés iránti kérelmek? Különbséget kell-e tenni e tekintetben a valós és komoly ok nélküli elbocsátás miatti kártérítés, amelynek jogalapja és tárgya azonos lehet a »compensatory award« tárgyával és jogalapjával, illetve a végkielégítés és a felmondási idő megváltása között, amelyek a francia jogban akkor járnak, ha az elbocsátás valós és komoly okon alapul, azonban nem járnak a súlyos köteleességszegésen alapuló elbocsátás esetén?

3) Hasonlóképpen, úgy kell-e értelmezni a [44/2001 rendelet] 33. és 36. cikkét, hogy egy, az egyesült királysági »unfair dismissal« miatti keresetnek hasonló keresetnek, illetve a munkaszerződésben előírt bónuszok vagy jutalmak megfizetése iránti keresetnek azonos a jogalapja és a tárgya, amennyiben e keresetek a felek közötti ugyanazon szerződéses jogviszonyon alapulnak?»

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes észrevételek

32 Először is, ami a 44/2001 rendelet időbeli hatályát illeti, meg kell jegyezni, hogy azt az 1215/2012 rendelet hatályon kívül helyezte és felváltotta, azonban ez utóbbi 66. cikkének (2) bekezdése értelmében az előbbi rendeletet továbbra is alkalmazni kell a 2015. január 10. előtt indított eljárásokban hozott határozatokra.

33 Így egy másik tagállamban hozott határozat elismerése vagy végrehajtása iránti kérelem keretében az e két rendelet közül az időbeli hatállyal rendelkező meghatározásához azon eljárás megindításának az időpontját kell figyelembe venni, amely a kérelmezett végrehajtás tárgyát képező határozat meghozatalához vezetett (lásd ebben az értelemben: 2019. június 6-i Weil ítélet, C-361/18, EU:C:2019:473, 24. pont).

34 A jelen ügyben az azon határozathoz vezető keresetet, amelynek elismerése az alapügy tárgyát képezi, 2013. december 20-án nyújtották be az angol bírósághoz. Ebből következik, hogy a 44/2001 rendelet időbeli hatályánál fogva alkalmazandó a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvitára.

35 Másodszor, ami a 44/2001 rendeletnek az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépésétől függetlenül fennálló területi hatályát illeti, meg kell állapítani, hogy a kilépésről rendelkező megállapodás 126. és 127. cikkével összefüggésben értelmezett 67. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében az 1215/2012 rendelet alkalmazandó az Egyesült Királyságban, valamint a tagállamokban az Egyesült Királyságot érintő helyzetekben az átmeneti időszak

vége, azaz 2020. december 31. előtt indított bírósági eljárások keretében hozott határozatok elismerésére és végrehajtására.

36 Ebből következik, hogy a 44/2001 rendeletben szereplő, elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezések, amelyeket e kilépési megállapodás elfogadásakor az 1215/2012 rendelet már hatályon kívül helyezett és felváltott, ugyanezen feltételek mellett továbbra is alkalmazandók.

37 A jelen ügyben, mivel a brit határozatot, amelynek elismerését Franciaországban kérik, egy 2013. december 20-án indított bírósági eljárás keretében hozták, a 44/2001 rendelet területi hatálya kiterjed az alapeljárásra.

38 Harmadszor, a 44/2001 rendelet értelmezését illetően, – amint az e rendelet (19) preambulumbekkezdéséből kitűnik, és annyiban, amennyiben e rendelet a tagállamok közötti kapcsolatokban az új tagállamoknak az alábbi egyezményhez való csatlakozásáról szóló későbbi egyezményekkel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) helyébe lépett – a Bíróság által az ezen egyezmény rendelkezéseire vonatkozóan adott értelmezés az említett rendelet rendelkezéseire is érvényes, amennyiben e jogszabályok rendelkezései egyenértékűnek tekinthetők (2017. július 7-i Nogueira és társai ítélet, C-168/16 és C-169/16, EU:C:2017:688, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

39 A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemben kifejezetten említett rendelkezésekre tekintettel meg kell állapítani, hogy ilyen egyenértékűség áll fenn egyrészt a Brüsszeli Egyezmény 26. és 29. cikke, másrészt pedig a 44/2001 rendelet 33. és 36. cikke között, mivel az előbbi cikke szövegét lényegében átvették ez utóbbi cikke. Következésképpen a Bíróság által az előbbi cikkekre vonatkozóan korábban adott értelmezés érvényes az utóbbi cikkekre is.

40 Negyedszer és utolsósorban, a jelen ügyben előterjesztett kérdések terjedelmét illetően pontosítani kell egyrészt, hogy az alapügyben szóban forgó helyzet megfelel a 44/2001 rendelet 33. cikkének (3) bekezdésében említett esetnek, vagyis annak, amikor az egyik tagállamban, az úgynevezett „származási tagállamban” hozott határozat elismerésére járulékos jelleggel egy másik tagállam, az úgynevezett „címzett tagállam” bírósága előtt hivatkoznak. Másrészt a P. Jenard által a Brüsszeli Egyezményről készített jelentésből (HL 1979. C 59., 44. o.) kitűnik, hogy ezen egyezmény 26. cikkének harmadik bekezdése, amely e rendelet 33. cikke (3) bekezdésének felel meg, „azon esetekre vonatkozik, amikor az elismerésre járulékos jelleggel hivatkoznak, azaz egy másik eljárás során hozott jogerős határozat alóli kivételként”, annak megakadályozása érdekében, hogy az e határozatban eldöntöttekkel azonos kérdésekre vonatkozó kérelmek e másik tagállamban történő benyújtása kétségbe vonja a határozatot.

Az első kérdésről

41 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 44/2001 rendelet 33. cikkét e rendelet 36. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha az eredeti eljárás

szerinti tagállamban hozott, a munkaszerződésre vonatkozó határozatnak a címzett tagállamban való elismerése azzal a következménnyel jár, hogy a címzett tagállam bíróságához benyújtott kérelmek elfogadhatatlanok azzal az indokkal, hogy az eredeti eljárás szerinti tagállam joga e munkaszerződéssel kapcsolatos valamennyi kérelem koncentrációjára vonatkozó eljárási szabályt ír elő.

42 E tekintetben meg kell állapítani, amint azt a főtanácsnok is tette indítványának 37. pontjában, hogy az „elismerés” fogalmát a 44/2001 rendelet nem határozza meg, a 33. cikkének (1) bekezdésében csupán azt mondja ki, hogy a valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik, a 36. cikkében pedig azt, hogy a külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül.

43 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a 44/2001 rendelet rendelkezéseit önálló módon, e rendelet rendszerére és célkitűzéseire figyelemmel kell értelmezni (2012. november 15-i Gothaer Allgemeine Versicherung és társai ítélet, C-456/11, EU:C:2012:719, 25. pont; 2018. március 7-i E.ON Czech Holding ítélet, C-560/16, EU:C:2018:167, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

44 A 44/2001 rendelet célkitűzéseit illetően a (2), a (6), a (16) és a (17) preambulumbekendésből kitűnik, hogy az a polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamokban hozott határozatok szabad mozgásának a biztosítására törekszik a hatásköri szabályok egységesítése és az alakiságoknak az e határozatok gyors és egyszerű elismerése és végrehajtása céljából történő egyszerűsítése útján (lásd ebben az értelemben: 2018. október 4-i Società Immobiliare Al Bosco ítélet, C-379/17, EU:C:2018:806, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2019. december 12-i Aktiva Finants ítélet, C-433/18, EU:C:2019:1074, 25. pont).

45 Ami a 44/2001 rendelet által létrehozott rendszert illeti, annak (16) preambulumbekendése hangsúlyozza az igazságszolgáltatás iránt az Unióban táplált kölcsönös bizalom fontosságát, különösen akkor, ha a tagállamok bíróságainak közös joghatósági szabályokat kell alkalmazniuk. E kölcsönös bizalom igazolja a valamely tagállamban hozott határozatot ipso iure elismerését, amint azt e rendelet 33. cikkének (1) bekezdése előírja, és magában foglalja az ilyen határozatok érdemi felülvizsgálatának hiányát, amint azt az említett rendelet 36. cikke megköveteli (lásd ebben az értelemben: 2012. november 15-i Gothaer Allgemeine Versicherung és társai ítélet, C-456/11, EU:C:2012:719, 28., 35. és 37. pont; 2013. szeptember 26-i Salzgitter Mannesmann Handel ítélet, C-157/12, EU:C:2013:597, 31. és 32. pont; 2015. július 16-i Diageo Brands ítélet, C-681/13, EU:C:2015:471, 40. pont).

46 Az említett bizalom azt is feltételezi, hogy az ilyen határozatok elismerésének elvére vonatkozó olyan rendelkezéseket, mint amelyek a 44/2001 rendelet 33. cikkében szerepelnek, ne értelmezzék megszorítóan, míg az ezen elv alóli kivételeket megállapító rendelkezéseket szigorúan kell értelmezni (lásd ebben az értelemben: 2012. november 15-i Gothaer Allgemeine Versicherung és társai ítélet, C-456/11, EU:C:2012:719, 28. és 30. pont; 2015. július 16-i Diageo Brands ítélet, C-681/13, EU:C:2015:471, 41. pont; 2022. június 20-i London Steam-Ship Owners Mutual Insurance Association ítélet, C-700/20, EU:C:2022:488, 77. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

47 Ebben az összefüggésben, amint arra a Bíróság már emlékeztetett P. Jenard-nak a jelen ítélet 40. pontjában említett jelentésére hivatkozva, az elismerésnek „az a hatása, hogy ugyanazt az önállóságot és érvényesülést biztosítsa a határozatnak, mint amellyel az abban a tagállamban rendelkezik, ahol hozták”. Következésképpen, a 44/2001 rendelet 33. cikke értelmében elismert külföldi határozatnak főszabály szerint ugyanazon joghatásokat kell kiváltania a kérelmezett államban, mint a származási államban (lásd ebben az értelemben: 2012. november 15-i Gothaer Allgemeine Versicherung és társai ítélet, C-456/11, EU:C:2012:719, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

48 Amint arra a főtanácsnok indítványának 42–52. pontjában lényegében rámutatott, ezen ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy amikor a 44/2001 rendelet alapján hivatkoznak a valamely tagállamban hozott határozat elismerésére, főszabály szerint egyrészt kizárólag az eredeti eljárás szerinti tagállam jogának szabályaira kell utalni azon joghatások meghatározása érdekében, amelyeket e határozatnak a címzett tagállamban ki kell fejtenie, másrészt pedig az ilyen határozatnak azt az önállóságot és hatékony érvényesülést kell tulajdonítani, amellyel az az eredeti eljárás szerinti tagállamban rendelkezik.

49 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az eredeti eljárás szerinti tagállam joga arra kötelezi a feleket, hogy az ugyanazon jogviszonyra vonatkozó valamennyi kérelmüket az elfogadhatatlanság terhe mellett egyetlen eljáráson belül koncentrálják. Meg kell tehát határozni, hogy az ilyen eljárási szabály az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban hozott határozat önállóságára és érvényesülésére vonatkozik-e, amennyiben azt a címzett tagállamban elismerik, és így a címzett tagállam bíróságához ugyanazon felek között és ugyanazon jogviszony alapján később benyújtott új kérelmek elfogadhatatlanok.

50 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a kérelmek koncentrációjára vonatkozó ilyen belső jogi szabály eljárási jellegű, és célja – mind a gondos igazságszolgáltatás, mind az érintett felek érdekében – annak elkerülése, hogy a felek közötti egy és ugyanazon jogviszonyhoz kapcsolódó kérelmek több eljárást eredményezzenek. Márpedig az ilyen szabálynak nem célja, hogy a jelen ítélet 47. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében szabályozza a határozatnak a meghozatala szerinti tagállamban fennálló önállóságát és érvényesülést. Következésképpen az említett szabály nem alkalmazandó az olyan határozathoz kapcsolódó joghatások meghatározására, amelyek elismerésére az ugyanazon felek közötti és ugyanazon jogviszonyra vonatkozó, e határozatot követően valamely másik tagállamban indított kereset elfogadhatóságának vitatása érdekében hivatkoznak.

51 Amint azt a főtanácsnok indítványának 58–62. pontjában lényegében hangsúlyozta, az ezzel ellentétes értelmezés veszélyeztetné az e rendelet III. fejezetében szereplő, elismerésre vonatkozó rendelkezések alkalmazását, továbbá az említett rendelet II. fejezetében szereplő, a tagállami bíróságok joghatóságát egységes módon meghatározó rendelkezések végrehajtását is korlátozhatná, mivel azzal a következménnyel járhat, hogy megakadályozza az egyik felet abban, hogy új kérelmekkel forduljon egy olyan bírósághoz, amelyet

ugyanezen rendelet egyébként hatáskörrel rendelkezőként jelölt meg.

52 Mindenestre a Bíróság emlékeztett arra, hogy noha az elismerésnek főszabály szerint az a hatása, hogy ugyanazt az önállóságot és érvényesülést biztosítsa a külföldi határozatoknak, mint amellyel azok abban a tagállamban rendelkeznek, ahol azokat hozták, más a helyzet a határozat végrehajtásának szakaszában, arra tekintettel, hogy e szakasz során nem áll fenn olyan ok, amely alapján e határozatnak olyan jogkövetkezményeket kellene tulajdonítani, amelyek az eredeti eljárás szerinti tagállamban sem fűződnek hozzá, illetve ahhoz olyan joghatások kötődnek, amelyeket még közvetlenül a címzett tagállamban hozott azonos típusú ítéletek sem keletkeztetnének (lásd ebben az értelemben: 2009. április 28-i Apostolides ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 66. pont; 2018. október 4-i Società Immobiliare Al Bosco ítélet, C-379/17, EU:C:2018:806, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

53 Ugyanígy, ha a külföldi határozatot a címzett tagállamban elismerik, azt be kell illeszteni e tagállam jogrendjébe, és e tagállam eljárási szabályait kell alkalmazni.

54 A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak meghatározása, hogy melyek az eredeti eljárás szerinti tagállamban hozott határozat elismerését követően alkalmazandó eljárási szabályok és a később benyújtott kérelmekre vonatkozó esetleges eljárási jogkövetkezmények.

55 A fenti indokok összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 44/2001 rendelet 33. cikkét e rendelet 36. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha a munkaszerződésre vonatkozó, az eredeti eljárás szerinti tagállamban hozott határozatnak a címzett tagállamban való elismerése azzal a következménnyel jár, hogy a címzett tagállam bíróságához benyújtott kérelmek elfogadhatatlanok arra tekintettel, hogy az eredeti eljárás szerinti tagállam joga az ugyanezen munkaszerződésre vonatkozó valamennyi kérelem koncentrációjára vonatkozó eljárási szabályt ír elő, a címzett tagállam azon eljárási szabályainak sérelme nélkül, amelyek az elismerést követően alkalmazhatók.

A második és harmadik kérdésről

56 Tekintettel az első kérdésre adott válaszra, a második és a harmadik kérdésre nem kell válaszolni.

III.

C-570/21. sz. YYY. (Notion de consommateur) ügyben 2023. június 8-án hozott ítélet

1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 2. cikkének b) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztó” fogalmába tartozik az a személy, aki részben kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységéhez kapcsolódó, részben pedig nem az e tevékenységhez tartozó felhasználásra irányuló hitelszerződést kötött

egy másik olyan hitelfelvevővel együtt, aki nem saját szakmai vagy kereskedelmi tevékenysége keretében járt el, amennyiben a szakmai vagy kereskedelmi cél oly mértékben korlátozott, hogy nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében.

2) A 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

annak meghatározása érdekében, hogy egy személy az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztónak” minősül-e, és különösen, hogy az e személy által kötött hitelszerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja olyan mértékben korlátozott, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében, a kérdést előterjesztő bíróságnak figyelembe kell vennie az e szerződéssel kapcsolatos valamennyi, olyan releváns mennyiségi és minőségi körülményt, mint például a kölcsönzött tőke megoszlása a kereskedelmi, üzleti és szakmai tevékenység, illetve a nem kereskedelmi, üzleti és szakmai tevékenység között, több hitelfelvevő esetében pedig azt a tényt, hogy közülük csak egy követ kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt, illetve azt a tényt, hogy a hitelező a fogyasztásra szánt hitel nyújtását attól tette függővé, hogy a felvett összeget részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódó tartozások törlesztésére használják fel.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 2. cikke b) pontjának értelmezésére irányul.

2 E kérelmet I. S. és K. S., valamint az YYY. S.A. bank között, azon kamatokkal növelt összeg visszafizetése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelyhez e bank jutott egy külföldi deviza árfolyamán indexált jelzáloghitelre vonatkozó szerződésben foglalt feltételek értelmében.

Az alapeljárás

16 Az alapeljárás felperesei, I. S. és K. S. házassági vagyoni jogi szerződés megkötése nélkül kötöttek házasságot.

17 2006. február 28-án a felperesek svájci frankban indexált, 206 120 lengyel złoty (PLN) (hozzávetőleg 45 800 euró) összegű jelzálogkölcsön iránti kérelmet nyújtottak be az alapeljárás alperesének jogelődjéhez. E kölcsön célja egyrészt egy fogyasztói hitellel, egy banki folyószámlával és egy hitelkártyával kapcsolatos fogyasztói tartozások refinanszírozása, másrészt lakásfelújítási munkálatok finanszírozása volt.

18 2006. március 21-én az alapeljárás felperesei 198 996,73 PLN (hozzávetőleg 44 200 euró) összegű, svájci frankban indexált, 300 hónap futamidejű jelzálogfedezetű kölcsönszerződést kötöttek az alapeljárás alperesének jogelődjével. E hitel első részlete egyrészt hitel jogcímén 70 000 PLN (hozzávetőleg 15 600 euró) összegnek az I. S. által vezetett társaság nevében lévő folyószámlára történő visszafizetésére, másrészt pedig különböző biztosítási díjak 1 216,80 PLN (hozzávetőleg 270 euró), 3979,93 PLN (hozzávetőleg 880 euró) és 3800 PLN

(hozzávetőleg 840 euró) összegben történő megfizetésére szolgált. A hitel második részlete egyrészt az alapeljárás felpereseinek 9720 PLN (hozzávetőleg 2200 euró), 7400 PLN (hozzávetőleg 1600 euró) és 9000 PLN (hozzávetőleg 2000 euró) összegnek megfelelő pénzügyi kötelezettségvállalásai visszafizetésére, másrészt pedig 93 880 PLN (hozzávetőleg 20 900 euró) összegű lakásfelújítási munkálatok finanszírozására szolgált.

19 A hitelkérelem benyújtásának és e hitelszerződés megkötésének időpontjában is I. S. felperes polgári jogi társaság formájában folytatott gazdasági tevékenységet, K. S. pedig lakatosként dolgozott egy munkaszerződés keretében.

20 Az alapeljárás felperesei azzal az indokkal indítottak keresetet a kérdést előterjesztő bíróság előtt 13 142,03 PLN (hozzávetőleg 2900 euró) kamatokkal növelt összegének visszatérítése iránt, amelyhez az YYY. az említett hitelszerződésnek a havi törlesztőrészletek összege és a tartozás összege valorizációjára vonatkozó rendelkezései alapján jutott, hogy e feltételek tisztességtelenek.

21 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt YYY. többek között azt állította, hogy a szóban forgó hitelt egy szakmai tevékenységhez kapcsolódó hitel visszafizetése érdekében nyújtották, ily módon az alapeljárás felperesei nem hivatkozhatnak a polgári törvénykönyv 3851. cikkében előírt jogi védelemre.

22 Ezenfelül, e kérelemből az is kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt 2021. január 11-én tartott tárgyaláson I. S. megerősítette, hogy a szóban forgó hitelszerződés keretében nyújtott 70 000 PLN (hozzávetőleg 15 600 euró) összeget egy üzleti számlán fennálló tartozás visszafizetésére fordították, és e visszafizetést követően e számlát megszüntették. I. S. is úgy nyilatkozott, hogy az említett visszafizetés egyik feltétele volt e szerződés megkötésének.

23 E körülmények között a kérdést előterjesztő bíróság kétségeket táplál a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalma értelmezésével kapcsolatban egy olyan helyzetben, amelyben egy „vegyes” hitelszerződés keretében a hitelezett összeg egy részét, nevezetesen annak 35%-át, amely sem nem jelentős, sem nem elhanyagolható, az alapeljárás egyik felperesének szakmai tevékenységéhez kapcsolódó hitel visszafizetésére használták fel, ezen összeg másik részét pedig, nevezetesen annak 65%-át valamely szakmai tevékenységtől független fogyasztásra szánták. E bíróság lényegében arra vár választ, hogy a fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályokon alapuló azon értelmezés, amelyet a „fogyasztó” fogalmával kapcsolatban a 2005. január 20-i Gruber ítéletben (C-464/01, EU:C:2005:32; a továbbiakban: Gruber ítélet) került elfogadásra, amely ítéletben a Bíróság kimondta, hogy ahhoz, hogy az a személy, aki részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai, részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységén kívüli használatra szánt dologra köt szerződést, e joghatósági szabályok kedvezményeire hivatkozhat, a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai használatnak annyira mellékesnek kell lennie, hogy a kérdéses ügylet egészében elhanyagolható szerepet kell játszania, alkalmazható-e analógia útján a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalma értelmezésére.

24 E tekintetben az említett bíróság rámutat, hogy a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekzdéséből,

valamint az 524/2013 rendelet (13) preambulumbekzdéséből az következik, hogy a „fogyasztó” fogalmának meghatározása vonatkozásában a kettős célú, tehát az olyan célokból kötött szerződések esetében, amelyek csak részben tartoznak az érintett kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységébe, a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt olyan mértékben kell korlátozni, hogy az ne legyen túlsúlyban a szóban forgó szerződés egészének tekintetében.

25 Ezenfelül, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni ezen meghatározás keretében. Elsősorban azt kívánja megtudni, hogy az a tény, hogy az alapeljárás felperesei közül csak az egyik követett kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt, illetve az a tény, hogy az érintett vállalkozás tartozásának visszafizetése nélkül a szóban forgó kölcsönt nem nyújtották volna kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célra, releváns szempontoknak minősülnek-e ebben a tekintetben.

26 E körülmények között a Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (varsói székhelyű Varsó-Wola kerületi bíróság, Lengyelország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Úgy kell-e értelmezni a [93/13] tanácsi irányelv 2. cikkének b) pontját és annak preambulumbekzdéseit, hogy azokkal nem ellentétes az, hogy a »fogyasztó« meghatározásába tartozzon a gazdasági tevékenységet folytató olyan személy, aki az ilyen tevékenységet nem folytató adóssal együtt külföldi pénznemben indexált, részben az egyik adós kereskedelmi vagy szakmai, részben kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívüli használatra szánt kölcsönszerződést kötött, és nem csupán az olyan esetekben, amikor a gazdasági használat annyira mellékes, hogy a kérdéses szerződés egészében elhanyagolható szerepet játszik; az pedig, hogy a nem kereskedelmi és nem szakmai cél van túlsúlyban, jelentéktelen?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni a [93/13] irányelv 2. cikkének b) pontját és annak preambulumbekzdéseit, hogy a »fogyasztó« e rendelkezésben szereplő fogalma arra a személyre is vonatkozik, aki a szerződés aláírásának időpontjában gazdasági tevékenységet folytatott, a másik adós pedig ilyen tevékenységet egyáltalán nem folytatott, majd e két személy a bankkal külföldi pénznemben indexált kölcsönszerződést kötött, amely kölcsön tőkeösszegét részben az egyik adós szakmai céljára, részben gazdasági tevékenységén kívüli célra használták fel, abban az esetben, amikor a gazdasági cél nem mellékes, és nem játszik a kölcsönszerződés egészének összefüggésében elhanyagolható szerepet, ugyanakkor a nem kereskedelmi és nem szakmai cél van túlsúlyban, a kölcsön tőkeösszegének szakmai vagy kereskedelmi célra való felhasználása nélkül pedig a kölcsön nem szakmai vagy nem kereskedelmi célra nem lett volna nyújtható?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

27 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e

értelmezni a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját, hogy azzal ellentétes az, ha „fogyasztónak” minősül az a személy, aki részben kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységéhez kapcsolódó, részben pedig nem az e tevékenységhez tartozó felhasználásra irányuló hitelszerződést kötött egy másik olyan hitelfeltevővel együtt, aki nem saját kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenysége keretében járt el, amennyiben az e szerződés és e személy kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenysége között fennálló kapcsolat nem annyira jelentéktelen, hogy az említett szerződés egésze tekintetében elhanyagolható szerepet töltené be, ellenben olyan mértékben korlátozott, hogy nincs túlsúlyban ebben az összefüggésben.

28 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezése szempontjából nemcsak annak szövegét, hanem szövegkörnyezetét és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelyek az a részét képezik (2019. november 7-i Kanyeba és társai ítélet, C-349/18–C-351/18, EU:C:2019:936, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29 A 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának szövegét illetően meg kell állapítani, hogy e rendelkezés értelmében „fogyasztó” minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén.

30 Ennek megfelelően az érintett személy „fogyasztói” minőségét egy olyan funkcionális szempont alapján kell meghatározni, amely annak értékelésében áll, hogy a szóban forgó szerződéses kapcsolat valamely szakma gyakorlásán kívül eső tevékenységek keretében tartozik-e (2022. október 27-i S. V. ítélet [Társasház], C-485/21, EU:C:2022:839, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A Bíróság azt is megállapította, hogy a „fogyasztó” 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett fogalma objektív jellegű, és független azon konkrét ismeretektől, amelyekkel az érintett személy rendelkezhet, vagy azon információktól, amelyekkel e személy ténylegesen rendelkezik (2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 A 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának szövege azonban nem teszi lehetővé annak meghatározását, hogy az a személy, aki olyan kettős célú szerződést kötött, amely csak részben tartozik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körébe, az ezen irányelv értelmében vett fogyasztónak tekinthető-e, és ha igen, milyen esetekben.

32 Ami azt a szövegkörnyezetet illeti, amelybe a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja illeszkedik, valamint az általa követett célokat, emlékeztetni kell arra, hogy ezt az irányelvet – amint az az 1. cikkének (1) bekezdéséből és 3. cikkének (1) bekezdéséből következik – az, „eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződések” „egyedileg meg nem tárgyal” tisztességtelen feltételeire kell alkalmazni (2015. január 15-i Šiba ítélet, C-537/13, EU:C:2015:14, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 Amint azt ezen irányelv tizedik preambulumbekkezdése előírja, a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes szabályokat ugyanezen irányelv 2. cikkének b) és c) pontjában meghatározott, az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti

„valamennyi szerződésre” alkalmazni kell (2022. október 27-i S. V. ítélet [Társasház], C-485/21, EU:C:2022:839, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 A 93/13 irányelv tehát a szerződő felek azon jellemzője szerint határozza meg azokat a szerződéseket, amelyekre alkalmazandó, hogy e szerződő felek üzleti tevékenységük keretében vagy azon kívül járnak-e el (2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 E szempont megfelel azon elvnek, amelyen az ezen irányelv által létrehozott védelmi rendszer alapul, miszerint a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében, amely helyzet az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát (2015. szeptember 3-i Costea ítélet, C-110/14, EU:C:2015:538, 18. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 E hátrányos helyzetre tekintettel ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Olyan kögens rendelkezésről van szó, amely arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse (2022. május 17-i Ibercaja Banco ítélet, C-600/19, EU:C:2022:394, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

37 A Bíróság egyébiránt már elismerte, hogy „fogyasztó” e tágan értelmezett fogalma lehetővé teszi az ezen irányelv által nyújtott védelem biztosítását mindazon természetes személyek számára, akik az eladóval vagy szolgáltatóval szemben hátrányos helyzetben vannak (lásd ebben az értelemben: 2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 28. pont).

38 E körülményekre figyelemmel, amint arra a főtanácsnok is lényegében rámutatott az indítványának 61. és 66. pontjában, a 93/13 irányelvben foglalt rendelkezések kögens jellege és az azokhoz kapcsolódó, a fogyasztó védelmével kapcsolatos különleges követelmények megkövetelik, hogy a „fogyasztó” ezen irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett fogalmának tág értelmezését legyen előnyben részesítve ezen irányelv tényleges érvényesülésének biztosítása érdekében.

39 Ennek megfelelően, bár a 93/13 irányelv rendelkezései főszabály szerint csak abban az esetben alkalmazhatók, ha a szóban forgó szerződés tárgya olyan áru vagy szolgáltatás, amelyet nem üzleti vagy szakmai felhasználásra szánnak, az a természetes személy, aki részben saját szakmája vagy üzleti tevékenysége körébe tartozó használatra szánt árura vagy szolgáltatásra vonatkozó szerződést köt, amely tehát csak részben áll távol e tevékenységtől, bizonyos esetekben az ezen irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztónak” minősülhet, következésképpen részesülhet az ezen irányelv által biztosított védelemben.

40 A fogyasztói szerződések terén az európai jogalkotó által kitűzött célok tiszteletben tartásának, valamint az uniós jog koherenciájának biztosítása érdekében különösen a „fogyasztónak” a más uniós jogi szabályokban szereplő fogalmait kell figyelembe venni

(lásd ebben az értelemben: 2013. december 5-i Vapenik ítélet, C-508/12, EU:C:2013:790, 25. pont).

41 Amint azt az alapeljárás felperesei, a lengyel kormány és az Európai Bizottság is hangsúlyozzák írásbeli észrevételeikben, a 2011/83 irányelv különösen releváns e tekintetben.

42 Azon a körülményen túl, hogy a „fogyasztó” fogalmának a 93/13 irányelv 2. cikkében és a 2011/83 irányelv 2. cikkében szereplő meghatározásai teljes mértékben egyenértékűek, ez utóbbi irányelv ugyanazt a célkitűzést követi, mint a 93/13 irányelv. A 2011/83 irányelv ugyanis az eladókkal vagy szolgáltatókkal szerződést kötő fogyasztók jogaira vonatkozik, és a fogyasztók magas szintű védelmének biztosítására irányul az eladókkal vagy szolgáltatókkal kötött ügyletekkel kapcsolatos tájékoztatásuk és biztonságuk garantálása által (lásd ebben az értelemben: 2021. április 15-i MiGame végzés, C-594/20, EU:C:2021:309, 28. pont).

43 Ezenfelül, amint azt a főtanácsnok is hangsúlyozta indítványának 72. pontjában, a 2011/83 irányelv szorosan kapcsolódik a 93/13 irányelvhez, mivel az előbbi módosította az utóbbit, és e két irányelv ugyanazon szerződésre is alkalmazható, feltéve hogy e szerződés egyidejűleg vonatkozó tárgyi hatályuk alá is tartozik. Egyébiránt az uniós jogalkotó a közelmúltban megerősítette ezt a kapcsolatot a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról szóló, 2019. november 27-i (EU) 2019/2161 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2019. L 328., 7. o.) elfogadásával.

44 E körülményekre tekintettel a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának értelmezéséhez figyelembe kell venni a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekzdését, amely az uniós jogalkotónak a „fogyasztó” fogalma kettős célú szerződések esetén történő meghatározására vonatkozó szándékát fejezi ki, és amelyből az tűnik ki, hogy ha egy szerződést részben az érdekelt szakmájába tartozó, részben pedig azon kívül eső célból kötik, és ha a kereskedési cél annyira korlátozott, hogy a szerződés egészének összefüggésében nem elsődleges, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.

45 A 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekzdésével összefüggésben történő értelmezése relevanciáját a 2013/11 irányelv (18) preambulumbekzdése és az 524/2013 rendelet (13) preambulumbekzdése is megerősíti, amelyek ugyanezt a pontosítást tartalmazzák a „fogyasztó” fogalmának a kettős célú szerződések esetén történő meghatározását illetően. Jóllehet a 2013/11 irányelv, valamint az 524/2013 rendelet a fogyasztói jogviták rendezésére, ezért a 93/13 és a 2011/83 irányelvben a fogyasztóvédelemre vonatkozásában szabályozottaktól eltérő kérdésekre vonatkozik, e preambulumbekzdések az uniós jogalkotó azon döntéséről tanúskodnak, hogy e fogalom meghatározásnak horizontális hatályt kíván biztosítani.

46 Mivel az említett preambulumbekzdések az alapügy tényállásának megvalósulása utáni jogalkotási aktusokban szerepelnek, elegendő arra emlékeztetni, hogy – amint az a jelen ítélet 38. pontjában megállapításra került – a 93/13 irányelvben foglalt rendelkezések kógens jellege és az azokhoz kapcsolódó

fogyasztóvédelmi követelmények megkövetelik, hogy a „fogyasztó” ezen irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalmának tág értelmezése legyen előnyben részesítve az irányelv tényleges érvényesülésének biztosítása érdekében. Következésképpen a 93/13 irányelv teleologikus értelmezése az uniós jogalkotó által az ugyanezen preambulumbekzdésekben kifejtett azon megközelítése mellett szól, amely szerint azt a személyt, aki részben saját szakmája, üzleti tevékenysége körébe tartozó célból kötött szerződést, fogyasztónak kell tekinteni, amennyiben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai cél oly mértékben korlátozott, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés általános összefüggésében.

47 A „fogyasztó” fogalmának a Bíróság által a Gruber ítélet 31. és 45. pontjában elfogadott és a 2018. január 25-i Schrems ítélet (C-498/16, EU:C:2018:37) 29–32. pontjában a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítések: HL 2006. L 242., 6. o., HL 2011. L 124., 47. o.) 15–17. cikkének értelmezését illetően, valamint a 2019. február 14-i Milivojević ítélet (C-630/17, EU:C:2019:123) 87–91. pontjában a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 351., 1. o.) 17–19. cikkének értelmezését illetően szintén nem képezi akadályát annak, hogy a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekzdésének fényében kerüljön értelmezésre.

48 A Gruber ítéletben a Bíróság ugyanis az új tagállamoknak az ezen egyezményhez való csatlakozásáról szóló későbbi egyezményekkel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.; a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) 13–15. cikkét értelmezte.

49 Amint az többek között ezen ítélet 32., 33. és 43. pontjából kitűnik, az ítélet a Brüsszeli Egyezményben előírt, a fogyasztókkal kötött szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályok értelmezésére vonatkozott, amelyek eltérnek az ezen egyezmény által előírt általános joghatósági szabálytól, nevezetesen az alperes lakóhelye szerinti szerződő állam bíróságainak joghatósági szabályától, amelyeket – mint az ezen általános joghatósági szabálytól eltérő joghatósági szabályokat – szigorúan kell értelmezni abban az értelemben, hogy azok nem vezethetnek olyan értelmezéshez, amely túllép az egyezmény által kifejezetten szabályozott tényállásokon.

50 A Bíróság tehát ebben a sajátos összefüggésben, és figyelemmel az említett egyezményben előírt joghatósági szabályok értelmezése keretében releváns egyéb olyan tényezőkre is, mint a jogbiztonság követelménye, annak előreláthatósága, hogy melyik bíróság rendelkezik joghatósággal, valamint az ugyanezen egyezmény II. címének 4. szakasza által követelt, a fogyasztó megfelelő védelmére irányuló célkitűzés (lásd ebben az értelemben: Gruber ítélet, 34. és 45. pont) állapította meg, hogy az a személy, aki részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységére vonatkozó használatra szánt dologra köt olyan szerződést, amely csak részben esik e

tevékenységen kívül, nem hivatkozhat a Brüsszeli Egyezményben a fogyasztókkal kötött szerződések területén meghatározott különös joghatósági szabályokra, kivéve, ha a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai használat annyira mellékes, hogy a kérdéses ügylet egészében elhanyagolható szerepet játszik (lásd ebben az értelemben: Gruber ítélet, 39 és 54. pont).

51 Ennek megfelelően, mivel a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja nem szigorúan értelmezendő rendelkezés, és figyelembe véve ezen irányelvnek a fogyasztók tisztességtelen szerződési feltételek esetén történő védelmére irányuló ratio legisét, a „fogyasztó” fogalmának a Gruber ítéletben a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkében a kettős célú szerződések esetére előírt, eltérést engedő joghatósági szabályok terjedelme meghatározása céljából elfogadott szigorú értelmezése analógia útján nem terjeszthető ki a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalmára.

52 Ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos választ lehessen adni, azt is meg kell állapítani, hogy az eladóval vagy szolgáltatóval kötött hitelszerződés keretében az adóstárs helyzetében lévő természetes személy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztó” fogalma alá tartozik, mivel kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységén kívül első célok érdekében jár el, és ha ezen eladóval vagy szolgáltatóval szemben az adóshoz hasonló helyzetben van, az adóssal együtt az ezen irányelvben előírt védelemben kell részesülnie (lásd ebben az értelemben: 2015. július 9-i Bucura ítélet, C-348/14, nem tették közzé, EU:C:2015:447, 35–39. pont).

53 A fentiekre figyelemmel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztó” fogalmába tartozik az a személy, aki részben kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységéhez kapcsolódó, részben pedig nem az e tevékenységhez tartozó felhasználásra irányuló hitelszerződést kötött egy másik olyan hitelfeltevővel együtt, aki nem saját kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenysége keretében járt el, amennyiben a szakmai vagy kereskedelmi cél oly mértékben korlátozott, hogy nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében.

A második kérdéstről

54 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azon szempontok pontosítását kéri, amelyek lehetővé teszik annak meghatározását, hogy egy személy a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja szerinti fogalmába tartozik-e, illetve arra keresi a választ, hogy az e személy által kötött hitelszerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja oly mértékben korlátozott-e, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében.

55 Az ítélezési gyakorlatból az következik, hogy egy olyan szerződésre vonatkozó jogvitában eljáró nemzeti bíróság, amely ezen irányelv hatálya alá tartozhat, köteles a bizonyítékok összességét és különösen a szerződésben foglaltakat figyelembe véve megvizsgálni, hogy az érintett személyt az említett irányelv értelmében vett „fogyasztónak” lehet-e minősíteni. Ehhez a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie az adott ügy minden olyan körülményét – különösen a vizsgált szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetét –, amely alkalmas annak

bizonyítására, hogy ezt az árut vagy szolgáltatást milyen céllal vásárolták vagy vették igénybe (lásd ebben az értelemben: 2015. szeptember 3-i Costea ítélet, C-110/14, EU:C:2015:538, 22. és 23. pont; 2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 26. pont).

56 Ugyanez a helyzet egyfelől egy részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységre, részben pedig az e tevékenységen kívül eső célokra vonatkozó hitelszerződést illetően e két résznek a szerződés általános összefüggésében fennálló terjedelme értékelésére és másfelől az említett szerződés túlsúlyban lévő célkitűzésének az értékelésére.

57 E tekintetben a kölcsöntőke felhasználásának a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység és a nem kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység közötti megoszlása releváns mennyiségi kritériumnak minősülhet. Mindazonáltal olyan nem mennyiségi szempontok is relevánsnak bizonyulhatnak, mint például az a körülmény, hogy több hitelfeltevő esetén közülük csak az egyiknek kellett kereskedelmi vagy szakmai célt követnie a szóban forgó szerződés által, vagy adott esetben az a tény, hogy a hitelező az eredetileg kizárólag fogyasztásra szánt hitel nyújtását attól tette függővé, hogy a felvett összeget részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódó tartozások törlesztésére használják fel.

58 E szempontok nem kimerítő jellegűek, és nem is kizárólagosak, így a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy megvizsgálja az alapügyben szóban forgó szerződés összes körülményét, és a rendelkezésére álló objektív bizonyítékok alapján értékelje, hogy e szerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai, illetve nem kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja milyen mértékben meghatározó e szerződés egészének tekintetében.

59 A fentiekre tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy annak meghatározása érdekében, hogy egy személy az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztónak” minősül-e, és különösen, hogy az e személy által kötött hitelszerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja olyan mértékben korlátozott, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében, a kérdést előterjesztő bíróságnak figyelembe kell vennie az e szerződéssel kapcsolatos valamennyi, olyan releváns mennyiségi és minőségi körülményt, mint például a kölcsönzött tőke megoszlása a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység, illetve a nem kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység között, több hitelfeltevő esetében pedig azt a tényt, hogy közülük csak egy követ kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt, illetve azt a tényt, hogy a hitelező a fogyasztásra szánt hitel nyújtását attól tette függővé, hogy a felvett összeget részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódó tartozások törlesztésére használják fel.

A jelen ítélet időbeli joghatásainak korlátozásáról

60 Írásbeli észrevételeiben az alapeljárás alperese lényegében azt kérte, hogy a Bíróság korlátozza ítéletének időbeli hatályát abban az esetben, ha a Bíróság nem a Gruber ítélet fényében értelmezi a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztó” fogalmát. Kérelmének alátámasztására a jogbiztonság és a visszaható hatály tilalmának elvére hivatkozott.

61 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Bíróság csak kivételesen, az uniós jogrendhez szorosan hozzátartozó jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján korlátozhatja bármely érdekelt azon lehetőségét, hogy a jóhiszeműen létrejött jogviszonyok vitatása céljából a Bíróság által értelmezett rendelkezésre hivatkozzon. A Bíróság az érdekelt jóhiszeműségére és a súlyos zavarok kockázatának fennállására vonatkozó két alapvető feltétel teljesülése esetén dönthet ilyen korlátozásról (2020. november 11-i DenizBank ítélet, C-287/19, EU:C:2020:897, 108. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

62 A jelen ügyben az alapeljárás alperese azonban csak általános jellegű érvek előadására szorítkozik, anélkül hogy olyan konkrét és pontos bizonyítékokat szolgáltatna, amelyek e két kritérium tekintetében alátámaszthatnák kérelmének megalapozottságát.

63 Következésképpen a jelen ítélet időbeli hatályát nem kell korlátozni.

IV.

C-700/21. sz. O. G. (Mandat d'arrêt européen à l'encontre d'un ressortissant d'un État tiers) ügyben 2023. június 6-án hozott ítélet

1) Az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat 4. cikkének 6. pontját az Európai Unió Alapjogi Chartája 20. cikkében rögzített törvény előtti egyenlőség elvével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

azzal ellentétes az e 4. cikk 6. pontját átültető olyan tagállami szabályozás, amely abszolút jelleggel és automatikusan kizárja az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának e rendelkezésben előírt okára alapított kedvezményéből az e tagállam területén tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárokat, anélkül hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság értékelhetné ezen állampolgárnak az említett tagállamhoz való kötődését.

2) A 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontját

a következőképpen kell értelmezni:

annak értékeléséhez, hogy meg kell-e tagadni a végrehajtó tagállam területén tartózkodó vagy lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár ellen kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását, a végrehajtó igazságügyi hatóságnak átfogóan kell értékelnie az ezen állampolgár helyzetét jellemző valamennyi, azt valószínűsítő tényezőt, hogy e személy és a végrehajtó tagállam között fennáll olyan kötődés, amely bizonyítja az ezen tagállamba való, kellő mértékű beilleszkedését, és hogy ennél fogva a vele szemben a kibocsátó tagállamban kiszabott szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtó tagállamban történő

végrehajtása javítja a társadalomba való visszailleszkedésének esélyét e büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtását követően. E tényezők között szerepel a harmadik országbeli állampolgárnak a végrehajtó tagállamhoz fűződő családi, nyelvi, kulturális, társadalmi vagy gazdasági kötődése, valamint az e tagállamban való tartózkodásának jellege, időtartama és feltételei.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat (HL 2002. L 190., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 34. o.) 1. cikke (3) bekezdésének és 4. cikke 6. pontjának, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 7. cikkének értelmezésére irányul.

2 E kérelmet az O. G. ellen szabadságvesztés-büntetés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtásával kapcsolatos eljárás keretében terjesztették elő.

Az alapeljárás

12 2012. február 13-án a Judecătoria Braşov (brassói elsőfokú bíróság, Románia) szabadságvesztés-büntetés végrehajtása céljából európai elfogatóparancsot bocsátott ki O. G. moldáv állampolgárral szemben. O. G.-t Romániában jogerősen öt év szabadságvesztés-büntetésre ítélték a 2003 szeptembere és 2004 áprilisa között egy korlátozott felelősségű társaság ügyvezetőjeként elkövetett, a jövedelemadó és a hêa címén megfizetendő összegekre elkövetett adócsalás és hűtlen kezelés bűncselekménye miatt.

13 A Corte d'appello di Bologna (bolognai fellebbviteli bíróság, Olaszország) 2020. július 7-én az első ítéletben elrendelte O. G. kibocsátó igazságügyi hatóság részére történő átadását. O. G. keresetet indított a Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) előtt, amely ezt az ítéletet hatályon kívül helyezte, és az ügyet visszautalta a Corte d'appello di Bologna (bolognai fellebbviteli bíróság) elé, és felhívta arra, hogy értékelje a 69/2005. sz. törvény 18 bis cikkét érintő alkotmányossági kérdések felvetésének lehetőségét.

14 Miután megállapította, hogy O. G. védőügyvédje a jogilag megkövetelt módon bizonyította a családjegyesítési és munkavállalási célú tartós letelepedését Olaszországban, ez utóbbi bíróság a Corte costituzionalehoz (alkotmánybíróság, Olaszország), a jelen ügyben kérdést előterjesztő bírósághoz fordult e rendelkezés alkotmányosságára vonatkozó kérdésekkel.

15 E bíróság megjegyzi, hogy a Corte d'appello di Bologna (bolognai fellebbviteli bíróság) többek között rámutatott arra, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontjában előírt oka azt hivatott biztosítani, hogy a büntetésnek valóban társadalomba való visszailleszkedési funkciója legyen. Ez feltételezi az elítélt családi és társadalmi kapcsolatainak fenntartását annak érdekében, hogy a büntetés letöltésével megfelelően visszailleszkedhessen a társadalomba. Márpedig a 69/2005. sz. törvény 18 bis cikke indokolatlanul korlátozta e 4. cikk 6. pontjának hatályát, mivel a szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása

céljából kibocsátott európai elfogatóparancs esetében az átadás megtagadásának lehetősége kizárólag az olasz állampolgárokra és más uniós tagállamok állampolgáira korlátozódik, kizárva a harmadik országbeli állampolgárokat, még akkor is, ha ez utóbbiak bizonyítják, hogy szoros gazdasági, szakmai vagy érzelmi kötődést alakítottak ki Olaszországban. A 69/2005. sz. törvény 18 bis cikke, azáltal hogy előírja az Olaszországban állandó lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok átadását szabadságvesztés-büntetés külföldön történő végrehajtása céljából, ellentétes a büntetés nevelési célú funkciójával, valamint az érintett személynek a Charta 7. cikkében biztosított családi élethez való jogával.

16 A kérdés előterjesztő bíróság ezenkívül hangsúlyozza, hogy a Corte d'appello di Bologna (bolognai fellebbviteli bíróság) indokolatlannak tekintette a nemzeti szabályozás által előírt, egyfelől az Olaszországban állandó lakóhellyel rendelkező és szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparanccsal érintett harmadik országbeli állampolgár, aki ezt a büntetést nem töltheti le Olaszországban, másfelől pedig az Olaszországban szintén állandó lakóhellyel rendelkező és büntetőeljárás lefolytatása céljából kibocsátott európai elfogatóparanccsal érintett harmadik országbeli állampolgár közötti eltérő bánásmódot, aki viszont Olaszországban töltheti le a kibocsátó állam által az eljárás során kiszabott büntetést.

17 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az Avvocatura Generale dello Stato (főügyészi hivatal, Olaszország) által képviselt Presidente del Consiglio dei ministri (a miniszterek tanácsának elnöke, Olaszország) beavatkozott az alapeljárásba a 69/2005. sz. törvény 18 bis cikkére vonatkozó alkotmányossági kérdések elfogadhatatlannak nyilvánítása, illetve e rendelkezés jogszerűségének megerősítése érdekében, többek között arra hivatkozva, hogy az érintett személy társadalomba való visszailleszkedésének célja nem korlátozhatja a határozatok kölcsönös elismerésére vonatkozó, azt megkövetelő általános elv hatályát, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadása az elfogatóparancs végrehajtásának általános szabálya alóli kivételnek kell tekinteni, valamint arra, hogy e rendelkezés nem sérti az elsődleges uniós jogok az uniós polgárokat az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetéssel szemben védő különböző rendelkezéseit. Egyébiránt rámutatott, hogy az elítélt személy társadalomba való visszailleszkedése nem minősül a 2002/584 kerethatározat által konkrétan követett célnak.

18 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) úgy véli, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás olasz alkotmánnyal való összeegyeztethetőségének ellenőrzése előtt meg kell vizsgálni, hogy e szabályozás összeegyeztethető-e az uniós joggal, és különösen a 2002/584 kerethatározatnak a Charta 7. cikkével összefüggésben értelmezett 4. cikkének 6. pontjával. Megjegyzi, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata már elismerte, hogy a tagállami jogszabályok által a megtagadási okokra vonatkozóan bevezetett bizonyos korlátozások indokoltak, amennyiben ez megerősíti az e kerethatározat által a szabadságon, a biztonságon és a jog

érvényesülésén alapuló térség érdekében bevezetett átadási rendszert.

19 Az említett kerethatározat 4. cikkének 6. pontját azonban az EUSZ 6. cikkben elismert alapvető jogokkal és alapvető uniós jogelvekkel összhangban kell értelmezni, amelyek tiszteletben tartása valamennyi uniós jogi aktus érvényességi feltétele. Így az európai elfogatóparancs végrehajtása nem eredményezheti az érintett személy alapvető jogainak megsértését.

20 A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) arra is emlékeztet, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a tagállamok az uniós jog végrehajtását a teljes harmonizáció területén, így a 2002/584 kerethatározattal létrehozott európai elfogatóparancs területén nem tehetik az alapvető jogok védelme nemzeti szintjének tiszteletben tartásától függővé, amennyiben ez veszélyeztetheti az uniós jog elsőbbségét, egységességét és hatékonyságát. Hangsúlyozza ugyanakkor, hogy kétségek állnak fenn azzal kapcsolatban, hogy valamely tagállam abszolút jelleggel és automatikusan kizárhatja-e a végrehajtás mérlegelhető megtagadásának az e kerethatározat 4. cikkének 6. pontjában előírt okának átültetésére irányuló rendelkezésben biztosított kedvezményéből az Olaszország területén jogszerűen és ténylegesen tartózkodó, szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparanccsal érintett harmadik országbeli állampolgárt, tekintettel arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlatának fényében az ilyen állampolgár nem hivatkozhat az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére.

21 Végül emlékeztet arra, hogy az uniós jog, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv.) védi a valamely tagállamban jogszerűen tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár ahhoz fűződő érdekét, hogy ne szakítsák ki családi és társadalmi környezetéből.

22 E körülmények között a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Ellentétes-e a [2002/584 kerethatározat] 4. cikkének az e kerethatározat 1. cikkének (3) bekezdésével és a [Charta] 7. cikkével összefüggésben értelmezett 6. pontjával az olasz szabályozáshoz hasonló olyan szabályozás, amely – a büntetés vagy intézkedés végrehajtására irányuló európai elfogatóparancs végrehajtására vonatkozó eljárás keretében – abszolút jelleggel és automatikusan kizárja, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságok megtagadják a területén lakó vagy tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok átadását, függetlenül attól, hogy milyen kapcsolatban állnak e területtel?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén, milyen kritériumok és feltételek alapján kell e kapcsolatot kellően jelentősnek tekinteni ahhoz, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság köteles legyen megtagadni az átadást?”

A gyorsított eljárás iránti kérelemről

23 A kérdést előterjesztő bíróság a Bíróság eljárási szabályzatának 105. cikke alapján kérte a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem gyorsított eljárásban történő elbírálását.

24 Elismerve, hogy az alapügyben szóban forgó elfogatóparanccsal érintett O. G.-val szemben nem alkalmaztak szabadságelvonással járó intézkedést, e bíróság először is arra hivatkozik, hogy a jelen ügy az európai elfogatóparancs mechanizmusának központi elemeire vonatkozó értelmezési kérdéseket vet fel, másodsor pedig, hogy a kért értelmezés általános következményekkel járhat mind az európai elfogatóparancs keretében együttműködni hivatott hatóságok, mind pedig a keresett személyek jogaira nézve.

25 Az eljárási szabályzat 105. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a kérdést előterjesztő bíróság kérelmére vagy kivételesen hivatalból a Bíróság elnöke az előadó bíró és a főtanácsnok meghallgatását követően dönthet úgy, hogy az előzetes döntéshozatal tekintetében gyorsított eljárást alkalmaz, ha az ügy jellege megköveteli, hogy elbírálására a lehető legrövidebb időn belül kerüljön sor.

26 A jelen ügyben a Bíróság elnöke 2021. december 20-án az előadó bíró és a főtanácsnok meghallgatását követően úgy döntött, hogy elutasítja a kérdést előterjesztő bíróságnak a jelen ítélet 23. pontjában említett kérelmét.

27 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a gyorsított eljárás alkalmazása nem a jogvita jellegétől, hanem a szóban forgó ügy kivételes körülményeitől függ, amelyeknek alá kell támasztaniuk az e kérdések eldöntésének rendkívüli sürgősségét (lásd ebben az értelemben: 2023. január 31-i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 27. pont).

28 Márpedig az a körülmény, hogy az ügy a 2002/584 kerethatározat által létrehozott átadási mechanizmus egy vagy több lényeges aspektusára vonatkozik, nem minősül a gyorsított eljárás igazolásához szükséges rendkívüli sürgősséget megalapozó oknak. Ugyanez igaz arra a körülményre, hogy az előterjesztett kérdések esetlegesen sok személyt vagy jelentős számú jogi helyzetet érinthetnek (lásd ebben az értelemben: 2021. december 21-i Randstad Italia ítélet, C-497/20, EU:C:2021:1037, 39. pont).

29 Mindemellert az előterjesztett kérdések jellegére és jelentőségére tekintettel a Bíróság elnöke úgy határozott, hogy a jelen ügyet az eljárási szabályzat 53. cikkének (3) bekezdése alapján soron kívül bírálja el.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről**Az első kérdésről**

30 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az e rendelkezést átültető olyan tagállami szabályozás, amely abszolút jelleggel és automatikusan kizárja az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának az említett rendelkezésben előírt okára alapított kedvezményéből az e tagállam területén tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárokat, anélkül hogy a végrehajtó

igazságügyi hatóság értékelhetné ezen állampolgárnak az említett tagállamhoz való kötődését.

31 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 2002/584 kerethatározat célja az elítéltek vagy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítottak átadása egyszerűsített és hatékonyabb rendszerének bevezetése útján az igazságügyi együttműködés megkönnyítése és meggyorsítása annak érdekében, hogy elősegítse az Unió azon célkitűzésének elérését, hogy a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének azon nagy fokú bizalomra épülő térségévé váljon, amelynek a tagállamok között fenn kell állnia (lásd ebben az értelemben: 2023. április 18-i E. D. L. [Betegségen alapuló megtagadási ok] ítélet, C-699/21, EU:C:2023:295, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

32 A kerethatározat által szabályozott területen a kölcsönös elismerés elve, amely – e kerethatározat (6) preambulumbekzdése szerint – a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés „sarokkövéként” szolgál, az említett kerethatározat 1. cikkének (2) bekezdésében fejeződik ki, amely kimondja azon szabályt, amelynek értelmében a tagállamok minden európai elfogatóparancsot a kölcsönös elismerés elve alapján és az említett kerethatározat rendelkezéseinek megfelelően hajtanak végre (lásd ebben az értelemben: 2023. április 18-i E. D. L. [Betegségen alapuló megtagadási ok] ítélet, C-699/21, EU:C:2023:295, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 Ebből egyrészt az következik, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságok csak a Bíróság által értelmezett 2002/584 kerethatározatból eredő indokok alapján tagadhajják meg az európai elfogatóparancs végrehajtását. Másrészt, míg az európai elfogatóparancs végrehajtása a főszabály, a végrehajtás megtagadása kivételnek tekintendő, amelyet szigorúan kell értelmezni (2023. április 18-i E. D. L. [Betegségen alapuló megtagadási ok] ítélet, C-699/21, EU:C:2023:295, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 A kerethatározat így meghatározza egyrészt a 3. cikkben az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának okait, illetve a 4. és 4a. cikkben a mérlegelhető megtagadásának okait (2021. április 29-i X [Európai elfogatóparancs – Ne bis in idem] ítélet, C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, 40. pont, valamint az hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 Az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának a 2002/584 kerethatározat 4. cikkében felsorolt okait illetően a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy e kerethatározat belső jogukba való átültetése keretében a tagállamok mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek. Így szabadon dönthetnek arról, hogy ezeket az okokat a belső jogukba átültetik-e, vagy sem. Úgy is dönthetnek, hogy szűkítik azon helyzetek körét, amelyekben a végrehajtó igazságügyi hatóság megtagadhatja az európai elfogatóparancs végrehajtását, ezáltal megkönnyítve a keresett személyek átadását a kerethatározat 1. cikkének (2) bekezdésében megfogalmazott kölcsönös elismerés elvének megfelelően (2021. április 29-i X [Európai elfogatóparancs – Ne bis in idem] ítélet, C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, 41. pont, valamint az hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 Ilyen különösen a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontja, amely kimondja, hogy az európai elfogatóparancsot végrehajtó igazságügyi hatóság megtagadhatja a szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása

céljából kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását, ha a keresett személy a végrehajtó tagállamban tartózkodik, annak állampolgára vagy lakosa, és ez az állam vállalja, hogy saját belső joga szerint végrehajtja e büntetést vagy intézkedést.

37 A jelen ítélet 35. pontjában felidézett mérlegelési mozgásterre tekintettel a tagállamok e kerethatározat 4. cikke 6. pontjának végrehajtása során az említett kerethatározat 1. cikkének (2) bekezdésében foglalt alapvető szabály által megállapított értelemben szűkíthetik azon helyzetek körét, amelyekben az említett 4. cikk 6. pontjának hatálya alá tartozó személy átadása megtagadható (lásd ebben az értelemben: 2009. október 6-i Wolzenburg ítélet, C-123/08, EU:C:2009:616, 62. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

38 Ugyanakkor nem lehet korlátlan a tagállamot abban az esetben megillető mérlegelési mozgáster, amikor úgy dönt, hogy átülteti az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontjában meghatározott okát.

39 Először is, ha valamely tagállam úgy dönt, hogy átülteti az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának ezen okát, e kerethatározat 1. cikke (3) bekezdésének megfelelően köteles tiszteletben tartani az EUSZ 6. cikkben szereplő alapvető jogokat és jogelveket.

40 Ezen alapvető elvek közé tartozik a Charta 20. cikkében biztosított törvény előtti egyenlőség elve. Ez utóbbi rendelkezés tiszteletben tartása a Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően kötelező a tagállamokra nézve, amikor az uniós jogot hajtják végre, így például az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontjában szereplő okának ültetésekor.

41 Márpedig az EUMSZ 18. cikk első bekezdésével ellentétben, amely nem alkalmazható a tagállamok és a harmadik államok állampolgárai közötti esetlegesen eltérő bánásmód esetére, a Charta 20. cikke nem tartalmaz semmilyen kifejezett, hatályára vonatkozó korlátozást, és ezért az uniós jog által szabályozott valamennyi helyzetre vonatkozik (lásd ebben az értelemben: 2019. április 30-i 1/17 [EU-Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás] vélemény, EU:C:2019:341, 169. és 171. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

42 E tekintetben a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a Charta 20. cikkében foglalt törvény előtti egyenlőség az uniós jog általános elve, amely megköveteli, hogy az összehasonlítható helyzeteket ne kezeljék eltérő módon, és hogy a különböző helyzeteket ne kezeljék egyenlő módon, hacsak az ilyen bánásmód objektív módon nem igazolható (lásd ebben az értelemben: 2021. szeptember 2-i État belge [Tartózkodási jog családon belüli erőszak esetén] ítélet, C-930/19, EU:C:2021:657, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 Az egyenlő bánásmód elve megsértése fennállásának megállapításához a helyzetek összehasonlítható jellegére vonatkozó követelményt a helyzeteket jellemző tényezők összességének fényében kell vizsgálni, különösen a szóban forgó különbségtételt bevezető jogi aktus tárgya és célja alapján, azzal, hogy ennek érdekében tekintetbe kell venni azon terület elveit és céljait, amely alá e jogi aktus tartozik. Amennyiben a helyzetek nem hasonlíthatók össze, az érintett helyzetek eltérő kezelése nem sérti a Charta 20. cikkében foglalt

törvény előtti egyenlőséget (2021. szeptember 2-i État belge [Tartózkodási jog családon belüli erőszak esetén] ítélet, C-930/19, EU:C:2021:657, 58. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

44 E tekintetben azt kell értékelni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti szabályozás tárgyra és céljára tekintettel a szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparanccsal érintett, a végrehajtó tagállamban tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár helyzete összehasonlítható-e ugyanezen tagállam e tagállamban tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező olyan állampolgárának helyzetével, akivel szemben ilyen elfogatóparancsot bocsátottak ki.

45 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozásból eredő, egyrészt az olasz állampolgárok és más tagállamok állampolgárai, másrészt a harmadik országok állampolgárai közötti eltérő bánásmódot a 2002/584 kerethatározat 4. cikke 6. pontjának átültetése céljából vezették be, mivel az olasz jogalkotó úgy ítélte meg, hogy e rendelkezés kizárólag a végrehajtó tagállam állampolgáira és az uniós polgárokra vonatkozik.

46 Márpedig e tekintetben e rendelkezés szövegéből kitűnik, hogy az semmilyen különbséget nem tesz aszerint, hogy az európai elfogatóparanccsal érintett személy, amennyiben nem a végrehajtó tagállam állampolgára, valamely másik tagállam állampolgára-e, vagy sem. Az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának az említett rendelkezésben foglalt okának alkalmazása azonban két feltétel együttes fennállásától függ, nevezetesen egyrészt attól, hogy a keresett személy a végrehajtó tagállamban tartózkodik, annak állampolgára vagy lakosa, másrészt pedig attól, hogy ez az állam vállalja, hogy belső joga szerint végrehajtja azt a büntetést vagy szabadságelvonással járó intézkedést, amely miatt az európai elfogatóparancsot kibocsátották.

47 Az első feltételt illetően a Bíróság már kimondta, hogy a keresett személy akkor a végrehajtó tagállam „lakosa”, ha tényleges lakóhellyel rendelkezik a végrehajtó tagállamban, és ott „tartózkodik”, ha az e tagállamban való stabil és bizonyos időtartamot felölélő ottlét során e tagállamhoz a lakóhelyből eredőhöz hasonló erejű kötődése alakult ki (lásd ebben az értelemben: 2012. szeptember 5-i Lopes Da Silva Jorge ítélet, C-42/11, EU:C:2012:517, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. december 13-i Sut ítélet, C-514/17, EU:C:2018:1016, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ebből következik, hogy ezen első feltételre tekintettel az európai elfogatóparanccsal érintett, a végrehajtó tagállamban tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár összehasonlítható helyzetben van e tagállamban európai elfogatóparanccsal érintett, e tagállamban tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező állampolgárával.

48 A második feltételt illetően a 2002/584 kerethatározat 4. cikke 6. pontjának szövegéből az következik, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásának mindennemű megtagadása a végrehajtó tagállam valódi kötelezettségvállalását feltételezi a keresett személlyel szemben kiszabott szabadságvesztés-büntetés végrehajtására vonatkozóan (2018. december 13-i Sut ítélet, C-514/17,

EU:C:2018:1016, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). E második feltétel tehát nem tartalmaz egyetlen olyan elemet sem, amely alapján különbséget lehetne tenni a harmadik országbeli állampolgár és az uniós polgár helyzete között abban az esetben, ha mindkettejükkel szemben szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából európai elfogatóparancsot bocsátottak ki, és mindketten valamely tagállam területén tartózkodnak vagy laknak.

49 Amennyiben a végrehajtó igazságügyi hatóság azt állapítja meg, hogy a jelen ítélet 46. pontjában említett két feltétel teljesül, azt is értékelnie kell, hogy fennáll-e a kibocsátó tagállamban kiszabott büntetés végrehajtásának indokoltá tévő jogos érdek. Ezen értékelés lehetővé teszi e hatóság számára, hogy figyelembe vegye a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontja által követett célt, amely az állandó ítélkezési gyakorlat szerint abban áll, hogy növelje a keresett személy társadalomba való visszailleszkedésének esélyeit a vele szemben kiszabott büntetés letöltésekor (2018. december 13-i Sut ítélet, C-514/17, EU:C:2018:1016, 33. és 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Márpedig azok az uniós polgárok és harmadik országbeli állampolgárok, akik megfelelnek a jelen ítélet 47. pontjában kifejtett első feltételnek, a végrehajtó igazságügyi hatóság által elvégzendő vizsgálatoktól függően hasonló esélyekkel rendelkezhetnek a társadalomba való visszailleszkedésre, ha – amennyiben szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából európai elfogatóparancsot bocsátottak ki velük szemben – a végrehajtó tagállamban töltik le a büntetést vagy a szabadságelvonással járó intézkedést.

50 E körülmények között a 2002/584 kerethatározat 4. cikke 6. pontjának szövegéből és az e rendelkezés által követett célból az következik, hogy nem vélelmezhető, hogy az ilyen európai elfogatóparanccsal érintett, a végrehajtó tagállamban tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár szükségszerűen eltérő helyzetben van e tagállam ilyen elfogatóparanccsal érintett, az említett tagállamban tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező állampolgárhoz képest. Éppen ellenkezőleg, úgy kell tekinteni, hogy e személyek a végrehajtás mérlegelhető megtagadása e rendelkezésben előírt okának alkalmazása szempontjából összehasonlítható helyzetben lehetnek, amennyiben bizonyos mértékben beilleszkedtek a végrehajtó tagállamban.

51 Ebből következik, hogy az e kerethatározat 4. cikke 6. pontjának átültetésére irányuló nemzeti szabályozás nem tekinthető a Charta 20. cikkében rögzített törvény előtti egyenlőség elvével összhangban állónak, ha eltérően kezeli egyrészt a saját állampolgárait és más uniós polgárokat, másrészt pedig a harmadik országok állampolgárait azért, hogy ez utóbbiakat abszolút jelleggel és automatikusan kizárja az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának e rendelkezésben előírt okára alapított kedvezményéből, még akkor is, ha e harmadik országbeli állampolgárok e tagállam területén tartózkodnak vagy ott lakóhellyel rendelkeznek, anélkül hogy figyelembe vennék az említett harmadik országbeli állampolgárok az említett tagállam társadalmába való beilleszkedésének mértékét. Nem tekinthető ugyanis úgy, hogy az ilyen eltérő bánásmód a jelen ítélet 42.

pontjában felidézett ítélkezési gyakorlat értelmében objektíve igazolható lenne.

52 Ezzel szemben semmi nem képezi akadályát annak, hogy valamely tagállam a 2002/584 kerethatározat 4. cikke 6. pontjának a belső jogba történő átültetések az európai elfogatóparanccsal érintett harmadik országbeli állampolgárok tekintetében az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának e rendelkezésben meghatározott okára alapított kedvezményt attól a követelménytől tegye függővé, hogy ezen állampolgár egy megszakítás nélküli minimum-időtartam óta ott tartózkodjon vagy lakjon (lásd analógia útján: 2009. október 6-i Wolzenburg ítélet, C-123/08, EU:C:2009:616, 74. pont), feltéve hogy ez a feltétel nem lépi túl az annak biztosításához szükséges mértéket, hogy a keresett személy bizonyos mértékben beilleszkedjen a végrehajtó tagállamban.

53 Másodsorban, a 2002/584 kerethatározat 4. cikke 6. pontjának átültetése nem járhat azzal a hatással, hogy megfosztja a végrehajtó igazságügyi hatóságot az annak eldöntéséhez szükséges mérlegelési mozgástértől, hogy a társadalomba való visszailleszkedésre irányuló, a jelen ítélet 49. pontjában említett célkitűzésre tekintettel meg kell-e tagadni az európai elfogatóparancs végrehajtását, vagy sem.

54 E tekintetben, amint arra a jelen ítélet 46–49. pontja emlékeztet, a Bíróság már kimondta, hogy annak eldöntéséhez, hogy egy konkrét helyzetben a végrehajtó igazságügyi hatóság megtagadhatja-e az európai elfogatóparancs végrehajtását, elsősorban azt kell meghatároznia, hogy a keresett személy, amennyiben a végrehajtó tagállamnak nem állampolgára, a 2002/584 kerethatározat nemzeti jogba átültetett 4. cikkének 6. pontja értelmében e tagállamban tartózkodik-e, vagy annak lakosa-e, és így e kerethatározat hatálya alá tartozik-e. Másodsorban, és kizárólag akkor, ha a végrehajtó igazságügyi hatóság megállapítja, hogy az említett személy e rendelkezés hatálya alá tartozik, értékelnie kell, hogy fennáll-e a kibocsátó tagállamban kiszabott büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtó tagállamban történő végrehajtását indokoltá tévő jogos érdek (lásd ebben az értelemben: 2008. július 17-i Kozłowski ítélet, C-66/08, EU:C:2008:437, 44. pont).

55 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a 69/2005. sz. törvénynek a 2002/584 kerethatározat 4. cikke 6. pontját az olasz jogba átültető 18 bis cikke az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadása e rendelkezésben meghatározott okának alkalmazását kizárólag az olasz állampolgárokra és más tagállamok állampolgáira korlátozza. A harmadik országok állampolgárai tehát abszolút jelleggel és automatikusan ki vannak zárva az ezen okra alapított kedvezményéből, anélkül hogy e tekintetben a végrehajtó igazságügyi hatóság bármilyen mérlegelési mozgástérrel rendelkezne, jóllehet az említett 4. cikk 6. pontja az említett ok hatályát nem korlátozza kizárólag az uniós polgárokra.

56 Így, amennyiben a szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparanccsal érintett személy harmadik ország állampolgára, az ilyen nemzeti szabályozás megfosztja a végrehajtó igazságügyi hatóságot azon jogkörétől, hogy az adott ügy egyedi körülményeinek figyelembevételével értékelje, hogy e személynek a végrehajtó tagállamhoz való kötődése

elegendő-e ahhoz, hogy az e rendelkezésben említett, társadalomba való visszailleszkedésre irányuló cél jobban elérhető legyen azáltal, hogy az említett személy e tagállamban tölti le a büntetését, és ez veszélyezteti az említett célkitűzést.

57 Ebből következik, hogy a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontjával ezen okból is ellentétes az e rendelkezést átültető nemzeti szabályozás.

58 A fenti megfontolások összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontját a Charta 20. cikkében rögzített törvény előtti egyenlőség elvével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az e 4. cikk 6. pontját átültető olyan tagállami szabályozás, amely abszolút jelleggel és automatikusan kizárja az európai elfogatóparancs végrehajtása mérlegelhető megtagadásának e rendelkezésben előírt okára alapított kedvezményéből az e tagállam területén tartózkodó vagy ott lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárokat, anélkül hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság értékelhetné ezen állampolgárnak az említett tagállamhoz való kötődését.

A második kérdésről

59 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy annak értékeléséhez, hogy meg kell-e tagadni a végrehajtó tagállam területén tartózkodó vagy lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárral szemben kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását, a végrehajtó igazságügyi hatóságnak értékelnie kell az azt valószínűsítő tényezőket, hogy e személy és a végrehajtó tagállam között fennáll olyan kötődés, amely az ezen tagállamba való, kellő mértékű beilleszkedését bizonyítja, és hogy igenlő válasz esetén melyek ezek a tényezők.

60 A jelen ítélet 49. pontjában felidézetteknek megfelelően, amennyiben a végrehajtó igazságügyi hatóság megállapítja, hogy a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontjában meghatározott két feltétel teljesül, azt is értékelnie kell, hogy fennáll-e a kibocsátó tagállamban kiszabott büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtó tagállamban történő végrehajtását indokoltá tévő jogos érdek.

61 A végrehajtó igazságügyi hatóság feladata tehát a keresett személy helyzetét jellemző valamennyi azt valószínűsítő, konkrét körülmény átfogó értékelése, hogy e személy és a végrehajtó tagállam között fennáll olyan kötődés, amely alapján megállapítható, hogy az említett személy kellően beilleszkedett ebben az államban, és hogy következésképpen a kibocsátó tagállamban vele szemben kiszabott szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtó tagállamban történő végrehajtása hozzájárul a 4. cikk 6. pontja által követett, a társadalomba való visszailleszkedésre irányuló célkitűzés megvalósításához (lásd ebben az értelemben: 2012. szeptember 5-i Lopes Da Silva Jorge ítélet, C-42/11, EU:C:2012:517, 43. pont). Ebben az összefüggésben, amint azt a Bíróság már megállapította, különösen a 2008/909 kerethatározatot kell figyelembe venni (lásd ebben az értelemben: 2020. március 11-i SF [Európai elfogatóparancs – A végrehajtó államba történő visszaszállítás garanciája] ítélet, C-314/18, EU:C:2020:191). Közelebről, e

kerethatározat (9) preambulumbekzdése példalózó jelleggel felsorolja azokat a tényezőket, amelyek alapján az igazságügyi hatóság megbizonyosodhat arról, hogy a büntetés végrehajtó tagállam általi végrehajtása hozzá fog járulni az elítelt társadalomba való visszailleszkedésének elősegítésére irányuló célkitűzés megvalósításához. E tényezők között szerepel lényegében a személy végrehajtó tagállamhoz való kötődése, valamint az a körülmény, hogy e tagállam jelenti-e a családi életének és érdekeinek központját, figyelemmel többek között az említett állammal fennálló családi, nyelvi, kulturális, társadalmi vagy gazdasági kapcsolataira.

62 Mivel a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontja által követett célkitűzés megegyezik az e preambulumbekzdésben említett és a 2008/909 kerethatározatnak – a végrehajtás mérlegelhető megtagadásának az ezen 4. cikk 6. pontjában említett okára utaló – 25. cikke által követett célkitűzéssel, az említett tényezők a végrehajtó igazságügyi hatóság által ezen ok alkalmazásakor elvégzendő átfogó értékelés keretében is relevánsak.

63 Különösen, ha a keresett személy a családi életének és érdekeinek központját a végrehajtó tagállamban alakította ki, figyelembe kell venni azt, hogy e személy társadalomba való visszailleszkedését a büntetést letöltését követően megkönnyíti, hogy rendszeres és gyakori kapcsolatot tarthat fenn családjával és hozzátartozóival.

64 Amennyiben a keresett személy harmadik ország állampolgára, figyelembe kell venni e személynek a végrehajtó tagállamban való tartózkodásának jellegét, időtartamát és feltételeit is.

65 E tekintetben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ezeket a tényezőket már a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontjában előírt, többek között a jelen ítélet 47. pontjában említett első feltétel vizsgálatakor figyelembe lehet venni. Annak meghatározása érdekében ugyanis, hogy valamely konkrét helyzetben a keresett személy és a végrehajtó tagállam között fennáll-e olyan kötődés, amely alapján megállapítható, hogy e személy a 4. cikk 6. pontja értelmében ebben az államban tartózkodik vagy lakik, a végrehajtó igazságügyi hatóság feladata, hogy átfogóan értékelje az e személy helyzetét jellemző több objektív körülményt, köztük többek között a keresett személy említett államban való tartózkodásának tartamát, jellegét és feltételeit, valamint az ezen államban fennálló családi és gazdasági kötelekeit (2012. szeptember 5-i Lopes Da Silva Jorge ítélet, C-42/11, EU:C:2012:517, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

66 Ezek a tényezők szintén alkalmasak annak bizonyítására, hogy fennáll a kibocsátó tagállamban kiszabott büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtó tagállamban történő végrehajtását indokoltá tévő jogos érdek. Ebből következik, hogy a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontjában előírt, átadás alóli kivétel vizsgálatának e későbbi szakaszában a végrehajtó igazságügyi hatóság ismét figyelembe veheti az említett tényezőket, különösen akkor, ha az érintett személynek a végrehajtó tagállamban való tartózkodása a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak a 2003/109 irányelvben előírt jogállásából ered. Az ilyen jogállás ugyanis – az ezen irányelv (12) preambulumbekzdésében foglaltaknak megfelelően – az abba a társadalomba való beilleszkedés valódi

eszköze, amelyben a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személy letelepedett, és ezért a keresett személynek a végrehajtó tagállamhoz kialakult kötődése tekintetében erőteljes valószínűsítő körülménynek minősül az európai elfogatóparancs végrehajtása megtagadásának igazolása szempontjából.

67 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2002/584 kerethatározat 4. cikkének 6. pontját úgy kell értelmezni, hogy annak értékeléséhez, hogy meg kell-e tagadni a végrehajtó tagállam területén tartózkodó vagy lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár ellen kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtását, a végrehajtó igazságügyi hatóságnak átfogóan kell értékelnie az ezen állampolgár helyzetét jellemző valamennyi, azt valószínűsítő tényezőt, hogy e személy és a végrehajtó tagállam között fennáll olyan kötődés, amely bizonyítja az ezen tagállamba való, kellő mértékű beilleszkedését, és hogy ennél fogva a vele szemben a kibocsátó tagállamban kiszabott szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtó tagállamban történő végrehajtása javítja a társadalomba való visszailleszkedésének esélyét e büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtását követően. E tényezők között szerepel a harmadik országbeli állampolgárnak a végrehajtó tagállamhoz fűződő családi, nyelvi, kulturális, társadalmi vagy gazdasági kötődése, valamint az e tagállamban való tartózkodásának jellege, időtartama és feltételei.

V.

C-711/21, C-712/21. sz. belga állam (Éléments postérieurs à la décision de retour) egyesített ügyben 2023. június 22-én hozott ítélet

A Conseil d'État (államtanács, Belgium) által a 2021. november 4-i határozatok útján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek elfogadhatatlanok.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 4., 7. és 47. cikkének, valamint a harmadik országok illegálisan [helyesen: jogellenesen] tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló, 2008. december 16-i 2008/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 348., 98. o.) 5. cikkének, 6. cikke (6) bekezdésének és 13. cikkének az értelmezésére vonatkoznak.

2 E kérelmeket két harmadik országbeli állampolgár és az État belge között az ezen állampolgárokkal szemben hozott kiutasítási határozatok jogszerűsége tárgyában folyamatban lévő két jogvita keretében terjesztették elő.

Az alapeljárások

C-711/21. sz. ügy

9 2017. július 20-án a Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (a menekültekkel és hontalanokkal foglalkozó általános biztos, Belgium; a továbbiakban: CGRA) megtagadta XXX-tól a menekült jogállást és a kiegészítő védelmet.

10 2017. július 26-án kiutasítási határozatot hoztak XXX-szel szemben.

11 2017. augusztus 21-én XXX keresetet indított a CGRA nemzetközi védelmet megtagadó, 2017. július 20-i határozatával szemben a Conseil du contentieux des étrangers (a külföldiekkel kapcsolatos jogi ügyekben eljáró bíróság, Belgium; a továbbiakban: CCE) előtt.

12 2017. augusztus 24-én XXX keresetet indított a kiutasítási határozattal szemben.

13 2018. január 11-én a CCE elutasította a CGRA határozatával szemben benyújtott keresetet.

14 Tárgyalást követően, amelyen XXX kiegészítő feljegyzést, valamint magánéletré és egészségi állapotára vonatkozó dokumentumokat nyújtott be, 2019. október 22-i ítéletével a CCE elutasította a kiutasítási határozattal szemben benyújtott keresetet.

15 A CCE úgy vélte, hogy XXX-nek már nem fűződik érdeke e kiutasítási határozat vitatásához, egyrészt mert a CCE véglegesen elutasította nemzetközi védelem iránti kérelmét, másrészt mert az XXX által hivatkozott elsődleges kifogás azon alapult, hogy az említett kiutasítási határozatot nem lehetett volna addig meghozni, amíg a CGRA határozata elleni jogorvoslati eljárás folyamatban volt.

16 A CCE úgy ítélte meg, hogy a 2018. június 19-i Gnandi ítélet (C-181/16, a továbbiakban: Gnandi ítélet, EU:C:2018:465) értelmében csak akkor kell figyelembe venni az XXX családi életére és egészségi állapotára vonatkozó fejleményeket, ha azok a nemzetközi védelem iránti eljárás lezárultánál korábbiak. Márpedig az XXX által a CCE elé terjesztett kiegészítő feljegyzésben hivatkozott fejlemények későbbiek a CCE-nek a CGRA határozatával szemben benyújtott keresetet elutasító ítélete meghozatalának a napjánál.

17 A CCE ezen ítéletével szemben benyújtott felülvizsgálati kérelem tárgyában eljáró kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi először is, hogy a kiutasítási határozat megsemmisítése iránti kereset alapján a CCE-nek főszabály szerint ex tunc kell vizsgálnia e határozatot.

18 A kérdést előterjesztő bíróság másodszor úgy véli, hogy a Gnandi ítélet nem teszi lehetővé annak pontos meghatározását, hogy az olyan harmadik országbeli állampolgár, akivel szemben kiutasítási határozatot hoztak, mely időpontig hivatkozhat a körülményekben a kiutasítási határozat meghozatalát követően bekövetkezett olyan változásra, amely jelentősen befolyásolja a helyzetének a 2008/115 irányelv, különösen annak 5. cikke szempontjából történő értékelését.

19 Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, nem kizárt, hogy a Charta 4., 7. és 47. cikke, valamint a 2008/115 irányelv rendelkezései előírják azon nemzeti bíróság számára, amely egy harmadik országbeli állampolgár nemzetközi védelem iránti kérelmének elutasítását követően hozott kiutasítási határozat jogszerűségének vizsgálatára tárgyában eljár, hogy figyelembe vegye az ezen állampolgár családi életében vagy egészségi állapotában az e bíróság ítéletének meghozataláig bekövetkező változásokat.

20 E körülmények között a Conseil d'État (államtanács, Belgium) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdést terjeszt a Bíróság elé.

C-712/21. sz. ügy

- 21 2016. szeptember 30-án a CGRA megtagadta XXX-től a menekült jogállást és a kiegészítő védelmet.
- 22 2016. október 6-án kiutasítási határozatot hoztak XXX-szel szemben.
- 23 2016. október 28-án XXX keresetet indított a CGRA nemzetközi védelem iránti kérelmét elutasító határozatával szemben a CCE előtt.
- 24 2016. november 7-én XXX keresetet indított a kiutasítási határozattal szemben a CCE előtt.
- 25 2017. január 19-i ítéletével a CCE elutasította a CGRA határozatával szemben benyújtott keresetet.
- 26 Tárgyalást követően, amelyen XXX kiegészítő feljegyzést, valamint magánéletere és egészségi állapotára vonatkozó dokumentumokat nyújtott be, a CCE, a jelen ítélet 15. és 16. pontjában említettekkel analóg okokból, 2019. október 22-i ítéletével elutasította a kiutasítási határozattal szemben benyújtott keresetet.
- 27 Az ezen ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelem tárgyában eljáró kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a jelen ítélet 17–19. pontjában említettekkel analóg okokból pontosítani kell a Gnandi ítélet hatályát annak meghatározása céljából, hogy az olyan harmadik országbeli állampolgár családi életére vonatkozó körülményekben történt változást, akivel szemben kiutasítási határozatot hoztak, mely időpontig veheti figyelembe az e határozat jogszerűségéről döntő bíróság. E bíróság úgy véli ugyanakkor, hogy ezen ügy keretében nem szükséges a Bíróságot a Charta 4. cikkének esetleges megsértésével kapcsolatban kérdezni, mivel XXX egyetlen ilyen jellegű sérelemre sem hivatkozott.
- 28 E körülmények között a Conseil d'État (államtanács, Belgium) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdést terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

C-711/21. és C-712/21. sz. ügy azonosan feltett kérdései

- „(1) [A Charta] 4. 7. és 47. cikkét és a [visszatérési irányelv] 5. cikkét, [6. cikkének (6) bekezdését] és 13. cikkét a [Gnandi ítélet] fényében úgy kell-e értelmezni, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelmet elutasító határozatot követően hozott kiutasítási határozat elleni jogorvoslatot elbíró bíróság a kiutasítási határozat jogszerűségének értékelése során csak a körülményekben bekövetkezett olyan változásokat veheti figyelembe, amelyek jelentősen befolyásolják a helyzet értékelését a [visszatérési irányelv] 5. cikk[e] fényében, és amelyek a nemzetközi védelemre vonatkozó eljárásnak a [CCE] általi befejezését megelőzően következtek be?
- 2) A [visszatérési irányelv] 5. cikkében említett körülményeknek abban az időpontban kell bekövetkezniük, amikor a külföldi tartózkodása jogszerű volt vagy engedélyezték az országban maradását?”
- 29 A Bíróság elnöke 2022. január 4-i határozatával elrendelte a C-711/21. és a C-712/21. sz. ügyek egyesítését az eljárás írásbeli és a szóbeli szakaszának lefolytatása, valamint az ítélet meghozatala céljából.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

- 30 Először is, az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy jóllehet a nemzeti bíróság által saját

felelősségére meghatározott jogszabályi és ténybeli háttér alapján – amelynek helytállóságát a Bíróság nem vizsgálhatja – az uniós jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdések releváns voltát vélelmezni kell, az EUMSZ 267. cikkel bevezetett eljárás a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés eszköze, amelynek révén a Bíróság megadja számukra az uniós jog értelmezéséhez azokat a támpontokat, amelyek az általuk eldöntendő jogvita megoldásához szükségesek. Az előzetes döntéshozatalra utalás indoka nem az általános vagy hipotetikus kérdésekről való véleménynyilvánítás, hanem az adott jogvita tényleges megoldásának szükségessége. Az EUMSZ 267. cikkben foglaltak szerint a kért előzetes döntésnek „szükségesnek” kell lennie a kérdést előterjesztő bíróság által az előtte folyamatban lévő ügyben kialakítandó „ítélete meghozatalához” (2020. május 14-i Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság ítélet, C-924/19 PPU és C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 167. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 Ennélfogva, bár a Bíróságnak a legteljesebb mértékben képesnek kell lennie arra, hogy a nemzeti bíróság értékelésére bizza magát a hozzá intézett kérdések szükségessége vonatkozásában, módjában kell állnia, hogy a saját feladata ellátásához szorosan kapcsolódó valamennyi értékelést elvégezze, különösen abból a célból, hogy megvizsgálja az elé terjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát – mivel a nemzeti bíróságnak, amikor a számára az EUMSZ 267. cikk által megnyitott lehetőséggel él – figyelemmel kell lennie a Bíróság e területen betöltött feladatára (lásd ebben az értelemben: 1981. december 16-i Foglia ítélet, 244/80, EU:C:1981:302, 19. és 20. pont; 2010. december 9-i Fluxys ítélet, C-241/09, EU:C:2010:753, 31. pont).

32 Tehát elengedhetetlen, hogy a nemzeti bíróságok kifejtsek azokat az indokokat – amennyiben azok nem következnek egyértelműen az ügyiratokból –, amelyek miatt úgy vélik, hogy a kérdésekre adott válasz szükséges a jogvita eldöntéséhez (1981. december 16-i Foglia ítélet, 244/80, EU:C:1981:302, 17. pont; 2004. április 29-i Plato Plastik Robert Frank ítélet, C-341/01, EU:C:2004:254, 29. pont).

33 Másodszor az EUMSZ 267. cikk szerinti eljárással létrehozott bírósági együttműködés hatékony érvényesülése megköveteli, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a lehető legteljesebb módon válaszoljon azokra a kérdésekre, amelyeket a Bíróság, amennyiben szükséges, az alapeljárás feleinek e tekintetben történt meghallgatását követően hozzá intéz.

34 A jelen ügyben a belga kormány azzal az indokkal vitatja az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságát, hogy a Conseil d'État-nak az előtte folyamatban lévő felülvizsgálati kérelmeket elfogadhatatlannak kellene nyilvánítania egy, azon uniós jogi rendelkezésekkel nem összefüggő okból, amelyeknek értelmezését az előterjesztő bíróság e kérdésekkel kéri. E kormány ekként arra hivatkozik, hogy az alapeljárások kérelmezői e felülvizsgálati kérelmek benyújtását követően tartózkodási jogot szereztek Belgium területén, ennélfogva megszűnt a Conseil d'État előtti eljáráshoz fűződő érdekük.

35 E tekintetben ki kell emelni, hogy amennyiben kiderül, hogy az alapeljárások kérelmezőinek a CCE alapügy tárgyát képező ítéleteinek megsemmisítéséhez fűződő érdekük ténylegesen megszűnt, a feltett kérdések

többé nem bírnak már jelentőséggel a Conseil d'État előtt folyamatban lévő jogviták megoldásához, és a Bíróságnak meg kell állapítania a kérelem okafogyottságát (lásd ebben az értelemben: 2019. november 19-i A. K. és társai (A legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsának függetlensége) ítélet (C-585/18, C-24/18 és C-625/18, EU:C:2019:982, 70. pont).

36 Ennek érdekében a Bíróság arról kért tájékoztatást a Conseil d'État-tól, hogy az alapjárások kérelmezői már rendelkeznek-e tartózkodási joggal Belgiumban, és amennyiben igen, e bíróság fenn kívánja-e tartani előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseit.

37 A Conseil d'État azt válaszolta, hogy az alapjárások kérelmezőinek ügyvédje arra hivatkozott, hogy jöllehet e személyek számára ideiglenes tartózkodási joggal rendelkeznek Belgium területén, ettől még, amennyiben e tartózkodási jog nem kerül meghosszabbításra, a belga hatóságok folytathatják a kiutasítási eljárást a már létező kiutasítási határozatok alapján, hiszen azokat nem vonták vissza. E magyarázatokra tekintettel a Conseil d'État kijelenti, hogy előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseit fenn kívánja tartani.

38 E válaszra tekintettel az előadó bíró és a főtanácsnok felhívta a belga kormányt, hogy tájékoztassa a Bíróságot az alapügy tárgyát képező kiutasítási határozatok jelen állásáról.

39 E kormány lényegében arra hivatkozik, hogy e kiutasítási határozatokat megfosztották hatályuktól az alapjárások kérelmezői számára tartózkodási jogot megadó határozatok, és ennél fogva e nemzeti hatóság még e tartózkodási jog megszűnése esetén sem folytathatja a kiutasítási eljárást az említett kiutasítási határozatok alapján az alapjárások kérelmezőivel szemben.

40 Az említett bíróság a Conseil d'État egy közelmúltban hozott ítéletét is megemlítette, amelynek értelmében egy harmadik országbeli állampolgárral szemben hozott kiutasítási határozat kikerül a jogrendből, amint ezen állampolgár számára tartózkodási jogot ismernek el, ami azt eredményezi, hogy a CCE - az e kiutasítási határozatot megerősítő és a Conseil d'État előtt megtámadott - ítéletének rendelkező része nem okozhat többé sérelmet az említett állampolgárnak, akinek ennél fogva nem fűződik többé érdekük az ezek megsemmisítése iránti eljárásához.

41 E válaszra tekintettel a Bíróság felhívta a Conseil d'État-t, hogy tájékoztassa arról, hogy fenn kívánja-e tartani előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseit, és amennyiben igen, milyen okból.

42 A Conseil d'État azt válaszolta, hogy fenn kívánja tartani előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseit. E döntése indoklásául emlékeztetett egyrészt az alapjárások kérelmezőinek ügyvédje által képviselt álláspontra, elismerve ugyanakkor, hogy a belga kormány véleménye azzal ellentétes. A Conseil d'État másrészt hangsúlyozta, hogy az előtte folyamatban lévő eljárásokat felfüggesztette a Bíróság válaszára várva, és hogy a felek között a tárgyaláson folyó újabb kontradiktórium vita, valamint olyan új ítélet hiányában, amely azt a kérdést tárgyalná, hogy fennmarad-e az alapjárások kérelmezőinek a CEE ítéleteinek megsemmisítéséhez fűződő érdeke, nem tud akként határozni, hogy a kiutasítási határozatok kikerültek a jogrendből, és hogy e felpereseknek már nem fűződik érdekük az eljárásához.

43 Következésképpen a Conseil d'État a Bíróság erre vonatkozó kifejezett felkérése ellenére sem tette lehetővé a Bíróság számára, hogy meggyőződjön arról, hogy a Conseil d'État által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések a körülményeknek az előzetes döntéshozatalra utaló határozatoknál későbbi felmerülésére figyelemmel továbbra is relevánsak az alapjárások kérelmezői által indított jogorvoslati eljárások kimenetele szempontjából, és hogy azokat tehát az előtte folyamatban lévő jogviták tényleges megoldásának szükségessége igazolja.

44 Márpedig, először is, amint azt a jelen ítélet 32. és 33. pontja kiemeli, a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés azon eszköze, amelyet az EUMSZ 267. cikkkel bevezetett eljárás jelent, megköveteli, hogy a nemzeti bíróság a lehetőség szerint hasznos választ adjon azokra a kérdésekre, amelyeket a Bíróság hozzá intéz.

45 E tekintetben nem elégséges egyszerűen az alapjárás egyik felének álláspontjára utalni. Ezzel ugyanis a kérdést előterjesztő bíróság e fél érveit adja elő, és egyáltalán nem mutat rá, mennyiben kívánja osztani ezen érveket, vagy hogy arra következtet-e, hogy az előterjesztett kérdésre adandó válasz nem szükséges ahhoz, hogy meghozhassa a határozatát (lásd ebben az értelemben: 2022. október 4-i Teritorialna direktzia na NAP – Plovdiv ítélet, C-49/20, nem tették közzé, EU:C:2022:770, 65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

46 Továbbá, az Európai Unió Bírósága Alapokmánya 23. cikkének első bekezdésével összhangban az a határozat, amellyel a kérdést előterjesztő bíróság a Bírósághoz fordul, felfüggeszti az eljárást, mindazonáltal, a fentiekből következően ugyanakkor e rendelkezés nem értelmezhető akként, hogy tiltja e kérdést előterjesztő bíróság számára, hogy miután a Bírósághoz fordult, meghallgassa a feleket azon válaszok tárgyában, amelyeket az EUMSZ 267. cikk által bevezetett együttműködési eljárás keretében intéztek hozzá.

47 Amint azt a főtanácsnok kiemelte indítványának 24. pontjában, emlékeztetni kell továbbá arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az EUMSZ 267. cikk szerinti eljárás végrehajtását akadályozó nemzeti jogi rendelkezés alkalmazását mellőzni kell, anélkül hogy az érintett bíróságnak kérnie kellene vagy meg kellene várnia e rendelkezés jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítését (1995. december 14-i Peterbroeck ítélet, C-312/93, EU:C:1995:437, 13. pont; 2021. március 2-i A. B. és társai [A legfelsőbb bíróság bírának kinevezése – jogorvoslat] ítélet, C 824/18, EU:C:2021:153, 141. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

48 Következésképpen minden nemzeti bíróságnak mellőznie kell nemzeti joga valamennyi olyan rendelkezésének alkalmazását, amely nem teszi lehetővé a számára, hogy hasznos választ adjon a Bíróság által az EUMSZ 267. cikk szerinti eljárás keretében neki címzett kérdésekre.

49 Végül hozzá kell tenni, hogy a jelen ügy eltér a 2021. április 15-i État belge (Az átadásra vonatkozó határozatnál későbbi körülmények) ítélethez (C-194/19, EU:C:2021:270) vezető ügytől. Ezen utóbbi ügyben ugyanis egyrészt a Conseil d'État azt válaszolta a Bíróság által feltett kérdésre, hogy az előtte folyamatban lévő jogvita nem vált okafogyottá, másrészt nem tájékoztatta

Bíróságot arról, hogy olyan ítélkezési gyakorlatot alakított ki, amelynek értelmében úgy ítélte meg, hogy az alapügy tárgyát képező jogvitával analóg ügyekben a kérelmezőket úgy kell tekinteni, hogy az eljáráshoz fűződő érdekük megszűnt.

50 A fenti megfontolások összességéből az következik, hogy a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket elfogadhatatlannak kell nyilvánítani.

FÓRUM

Berkes Lilla*–Hajas Barnabás**
A legfelsőbb bírói fórumok önállósága¹

Bevezetés

Az igazságszolgáltatás igazgatása komplex tevékenység, amely felöleli a bíróság mint szervezet működését, a bírói hatalom érvényesítéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítását, a bírósági ügyvitel szabályozását, valamint a bírósági vezetők igazgatási tevékenységének irányítását és ellenőrzését. A bírósági szervezetben és a bíróságon is szétválasztható a főtevékenység, valamint a főtevékenység megvalósulását szolgáló szervezeti működés. A bírósági szervezet főtevékenységét illetően hierarchikus, amely azonban értelmezés és jogorvoslati lehetőségekhez kötött, de nem igazgatási jellegű hierarchiát jelent. A szervezeti működés tehát egyedi megoldásokat igényel. Az egyes szinteken működő bíróságok és az egész bírósági szervezet igazgatási megoldásainak ehhez a helyzethez kell igazodniuk. Bármely igazgatási aktivitás akkor legitim, akkor elfogadható, ha az nem érinti a bíró személyes függetlenségét, a bírósági szervezet függetlenségét, végső soron a bíró ítélkező munkájának függetlenségét, befolyásmentességét.² A hatalommegosztás rendszerében elhelyezve a függetlenségi kritériumot, elsődlegesen az egyedi ügyek kötelező eldöntését kell középpontba helyezni. Ugyanakkor ezen túl a bíróságok más, fogalmilag nem bírósági funkciót is elláthatnak. Jellemzően ilyen jogkör az egyes nyilvántartások vezetése (pl. alapítványok, egyházak bejegyzése), ami végrehajtó hatalmi tevékenység vagy a jogegységi határozat meghozatala, ami normaalkotás. A közigazgatási bíráskodás jellemzője pedig a közigazgatási ügyszak eljárási és szervezeti elkülönülése mellett az is, hogy a végrehajtó hatalom rendeleteinek törvényességét a bíróság vizsgálja felül, amely során a közigazgatási bíróságnak döntenie kell arról is, hogy a vonatkozó jogszabály törvényes és ekként alkalmazható-e.³ E hatáskörök különböző bírósági szintekre telepítése

maga után vonhatja akár a függetlenségi kritériumrendszer differenciálását is.

A bíróságok igazgatásának jelentőségét egy jogállamban nem lehet túlbecsülni. Magától értetődőnek gondoljuk az igazgatási modell és a bírói függetlenség kapcsolatát, azonban a kérdés messze túlmutat azon. A bíróságoknak függetlennek és pártatlannak, polgáraik számára hozzáférhetőnek, egyúttal hatékonyak kell lenniük. Nemcsak a jogállam garanciáit jelentik, hanem a gazdaság működésének is elengedhetetlen előfeltételei. Ahhoz, hogy ezeknek a célkitűzéseknek a bíróságok megfelelhessenek, szükségesek, de távolról sem elégségesek a megfelelő bírósági eljárási szabályok. A bírói függetlenség biztosítása mellett a bírósági szervezetnek működőképesnek kell lennie, azt működtetni kell.

Ez a kettősség úgy is megragadható, hogy az államhatalmi ágak különválasztásának elve szerint a bíróságok és bírák az igazságszolgáltatás meghatározó szervei és tagjai, akik ítélkezési tevékenységet végeznek, egyúttal pedig – az előbbi alkotmányos rendeltetésre figyelemmel – a szervezetet, amely más állami szervekkel folyamatos kapcsolatban és interakcióban van, professzionálisan, a modern közigazgatási elméletek (*new public management*,⁴ *good governance*) megfelelő alkalmazásával kell igazgatni.

Mivel a bíróságok igazgatásával összefüggő kérdésekkel a nagyközönség ritkán foglalkozik, az azokra vonatkozó szabályokkal sem kell tisztában lennie, mégis a polgárok bíróságok működésével kapcsolatos tapasztalatai, még gyakrabban az azzal kapcsolatos percepciói is meghatározóak az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom megítélése során. És a polgárokat gyakran nem érdekli, hogy valójában az adott igazgatási modellben kié a felelősség. Horvát Boldizsár a bírói hatalomról szóló törvényjavaslatának képviselőházi vitájában úgy fogalmazott, hogy „A mai viszonyok között a felelős magyar igazságügy-miniszternek hatásköre alig terjed tovább, mint oda, hogy számos visszaélésnek

* A szerző PhD egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog és Allamtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék.

** A szerző bíró, Kúria; PhD egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog és Allamtudományi Kar, Alkotmányjogi Tanszék, Közigazgatási Jogi Tanszék.

¹ A tanulmány a szerzők álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként. A tanulmány a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetében folytatott „A bírói függetlenség intézményes garanciái” című részletes projekt keretében készült.

² MAROSI Ildikó–NAGY Gusztáv: *A bíróságok igazgatása*, In: Bírósági-ügyészeti szervezet és

igazgatás (szerk.: Csink Lóránt–Varga Ádám), Pázmány Press, Budapest, 2022, 83.

³ CSINK Lóránt: *Hatalommegosztás*, In: A magyar közjog alapintézményei (szerk.: Csink Lóránt–Schanda Balázs–Varga Zs. András et al.), Pázmány Press, Budapest, 2020, 442–443.

⁴ JEULAND, Emmanuel: *Towards a New Court Management? General Report*. [Research Report] Université Paris1-Panthéon Sorbonne, 2018; EMERY, Yves–DE SANTIS, Lorenzo Gennaro: ‘What Kind of Justice Today? Expectations of “Good Justice”, Convergences and Divergences between Managerial and Judicial Actors and how they Fit within Management-oriented Values’, *International Journal for Court Administration*, 2014/1, 63–75.

piruló és fájdalomtól reszkető tanuja legyen.”⁵ Eppen az ellenkezőjére panaszkodott egy ausztrál főbíró akkor, amikor az elhúzódo eljárások miatt hozzá forduló panaszosok „közül nagyon kevesen vannak tisztában azzal, hogy a bíróság humánerőforrásainak biztosításáért kizárólag a minisztérium felelős, és hogy sem én, sem az igazságszolgáltatás bármely más tagja nem tehet semmit, ha nem biztosítanak megfelelő erőforrásokat. Ez azt jelenti, hogy nagyon is valós értelemben a humán erőforrások elosztásával kapcsolatos döntéseket hozó minisztériumi tisztviselők nem felelősek e döntések következményeiért, és azok, akiket felelősségre vonnak, nem rendelkeznek a felelősségük teljesítéséhez szükséges hatáskörrel.”⁶ Mindez pedig a hatékonyság és az elszámoltathatóság – ennyiben pedig a felelősség – kérdését is a bírósági igazgatási modellek központi kérdésévé teszi.

Vagyis nemcsak az várható el a bírósági igazgatástól, hogy ne pusztán tiszteletben tartsa, hanem maradéktalanul juttassa is érvényre a bírói függetlenség és pártatlanság alkotmányos elvét, és az is, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog intézményvédelmi oldalának érvényesítéseként biztosítsa annak feltételeit, hogy a törvény által felállított bíróságok az eléjük kerülő ügyeket tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálják el. És eközben nem szabad megfedkezni a vezetői hatékonyság és az elszámoltathatóság közötti kapcsolatról sem. Nem kell ahhoz közgazdászni, hogy megértsük, hogy az erőforrások elosztásáért felelős személyt elszámoltathatóvá kell tenni az erőforrások felhasználásával elért eredményekért, ami valószínűleg javítja a hatékonyságot. A legtöbb költségvetés pontosan ezen elv alapján működik. Az erőforrások elosztására vonatkozó hatáskör és az ezen erőforrásokból származó eredményekért való elszámoltathatóság közötti kapcsolat szétválasztása a hatékonyság és a pazarlás receptje.⁷

E két követelmény egyidejű érvényesítése gyakran látszólagos ellentétben állhat egymással, azonban bármelyik sérelme a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét eredményezi, ezért egyik követelmény sem érvényesülhet a másik nélkül. A vázolt kettősség egyfajta belső feszültséget hordoz magában, amely feloldásának kulcsát a megfelelő bírósági igazgatási modell kialakításában látjuk.

Az vitán felül áll, hogy az igazságszolgáltatás független működéséhez alapvető jogállami érdekek fűződnek. A bíróságok függetlenségének elve és annak intézményi garanciarendszere pajzsként védi a bírósági eljárást: a jól működő demokratikus

társadalomban egyszerre óvja a bírósági rendszert a külső befolyástól és a bírósághoz forduló egyének jogait. Ennek érdekében a bíróságoknak függetlennek kell lennie más államhatalmi szervektől, a politikai és magánegyesületektől, valamint minden természetes és jogi személytől. A hatalommegosztás sokféle rendszerében történő elhelyezkedés azt igazolja, hogy a bírói függetlenség nem merül ki a többi hatalmi ágtól való függetlenségben, hanem a bírói pártatlanság biztosítékaiban testesül meg. Emellett ugyanakkor természetes kölcsönhatás is van a bíróság és a többi hatalmi ág között. A törvényhozó részéről a rájuk vonatkozó szabályozás, vagy éppen megválasztás formájában, a végrehajtó hatalom kinevezheti a bírakat, szerepet játszhat a kinevezési eljárásban, igazgathatja az igazságügyi szervezetet – mindaddig, amíg ezek nem jelentik szükségszerűen a bírák munkájának befolyásolását.⁸

A függetlenség követelményének középpontjában a bírák függetlensége áll, amelynek legfontosabb elemei az alábbiak: a bíró csak a törvénynek van alárendelve, ítélezési tevékenységében nem utasítható, illetve tisztségéből csak törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. Ezen univerzális követelmények nem rendelkeznek szintén univerzálisan elfogadott mértékegységgel érvényesülésük biztosítására. A bíráskodás funkciója a törvények megtartása, döntéshozatal csakis a jogszabályok alapján, illetőleg törvényesen elismerhető jogok és kötelezettségek alapján. Az ítélezés csakis az érvényes jog által kötelezett és nem lehet semminek vagy senkinek sem elkötelezett. A bíráskodás garanciái és egyúttal lényeges tulajdonságai az elfogulatlanság (*sine ira et studio*), a pártatlanság (*sine studio partium*), az érdekérintettség hiánya (*cuius nihil interest*) vagy bármilyen elkötelezettség a tevékenységgel kapcsolatban, ami a döntést befolyásolhatná (*sine aequitas*), amely formálisan is kizárt. Ha ezek nem állnak fenn, a bíráskodásnak nincs racionálisan értelme. A bíró független, csak a törvényeknek alávetett, függetlensége abban áll, hogy döntéshozatalában senki sem utasíthatja, döntését nem tetszőlegesen hozza, hanem a törvények, esetleg más jogszabályok alapján. A törvény és csakis a törvény köti döntéshozatalában.⁹ A bírói függetlenség szervezeti–intézményi–igazgatási garanciáit szokták az igazságszolgáltatás mint szervezet, másképpen mint a bírósági szervezet függetlenségeként említeni. Míg a bírói függetlenség személyi biztosítékai az európai államokban alapvetően megegyeznek, vagy legalábbis igen

⁵ Képviselőházi napló, 1869. II. kötet: 1869. június 15.–július 15. Június 23-i ülésnap. 68.; Idézte Lányi Márton, 1935. október 16-án, egy bírósági igazgatást érintő vitában. Képviselőházi napló, 1935. III. kötet, 1935. június 14.–1935. november 8. Varga Judit igazságügy-miniszter *Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról* szóló T/8016 törvényjavaslat expozéjában 2019. november 20. napján is hivatkozott rá. www.parlament.hu/irom41/08016/08016.pdf.

⁶ MARTIN, Wayne Stewart: *Court Administrators and the Judiciary – Partners in the Delivery of Justice*, International Journal For Court

Administration, 2014/2, 8. <https://storage.googleapis.com/jnl-up-j-ijca-files/journals/1/articles/158/submission/proof/158-1-493-1-10-20141218.pdf>.

⁷ Uo.

⁸ PACZOLAY Péter: *A bírói függetlenség az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában*, In: Tanulmánykötet Trócsányi László 65. születésnapja alkalmából (szerk: Kruzslíc Péter–Sulyok Márton–Szalai Anikó), Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézete, Szeged, 2021, 419–420.

⁹ TAMÁS András: *Állam- és jogelmélet*, Unió Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2003, 285–286.

hasznóak,¹⁰ az igazgatási-működési garanciák meghatározása és érvényesülése sokkal országspecifikusabb. Ez legfőképpen annak tudható be, hogy míg a bíró funkciója, döntéshozatala adott, statikus elem, addig a szervezet, amiben működik egy organikus fejlődés eredményeként alakult ki, alakult át, amelyben visszaköszön az adott ország jogi kultúrája, alkotmányos hagyományai, a hatalommegosztásról, a bírósági funkciókról kialakult felfogása is.

A bírósági szervezetrendszer függetlensége mögött, annak gyökereként azonosíthatóak egyrészt belső (országon belüli) tényezők, úgy mint az adott ország történeti fejlődése, a társadalmi hatások, a jogi kultúra, másrészt külső tényezők, nemzetközi elvárások, követelmények. Az elsőként említett belső tényezők tartalma többet jelent, mint jogi szöveg és annak egyszerű derivátuma, sokkal inkább a jog társadalmilag adott körülmények között optimális tartalma és felhasználása.¹¹ A rendszer háromdimenziós jellegéhez hozzátartozik továbbá az időbeli faktor is, a követelményrendszer ugyanis folyamatosan alakul, változik, láthatólag újabb és újabb elemekkel bővül.

A bíró függetlensége és a bíróság mint szervezetrendszer függetlensége tehát valójában két tartópillérből áll, amelyek együttesen képesek csak a szervezetrendszeri függetlenséget biztosítani. Az egyik ilyen tartópillér a bíró döntési függetlensége, a másik pedig a szervezet végrehajtó és törvényhozó hatalomtól való függetlensége. A bíró személyes függetlensége ugyanis hiányban szenved, ha azt nem kíséri a szervezetrendszer függetlensége, amely azt hivatott szolgálni, hogy a bíró ellássa feladatát. Ennek biztosítása ugyanakkor része a hatalommegosztás rendszerének, vagyis szükségszerűen érvényesül a fékek és ellensúlyok rendszere.¹²

A bíróságok szervezetére, működésére vonatkozó változó viszonyrendszerben, a kontinentális jogfelfogás szerint a bíróság szervezetében és működésében a függés és a függetlenség olyan rendszere alakult ki, amelyben a bíróságok az igazságszolgáltatás gyakorlása, vagyis az ítélkező tevékenység során a törvényhozó és végrehajtó hatalom által alkotott törvényeknek (rendeleteknek) alávetettek, ugyanakkor a törvények (rendeletek) alkalmazásakor a mérlegelés teljes szabadsága, egyben a jogalkotói hatáskör tilalma mellett, de a jogértelmezés egységét szolgáló jogi eszközök, köztük kötelező erejű értelmező normák létrehozásával, valamint a jogviták végleges lezárásával olyan tevékenységet látnak el, amely nélkülözi a politikai hatalomgyakorlást. A bírói függetlenség követelményei rendszerében a kizárólag jogszabályoktól való függés, a

jogszabályoknak való alávetettség hangsúlyozása mellett, oly módon teszünk különbséget, hogy az ítélkező bíró függetlenségének feltétlen és korlátozhatatlan érvényesülése érdekében a bírósági szervezet, illetve a hivatásos bíró valamilyen szintű függését elfogadjuk, akkor tulajdonképpen a bírósághoz köthető hatalom korlátait határozzuk meg. A függés és a függetlenség formái között a hivatásos bíró személyes függetlensége hagyományosan a kinevezés hatalmi ágak való telepítésével, a bírósági szervezet függetlensége pedig a végrehajtó hatalom igazgatási jogaival nyert általánosan elfogadott korlátozást.¹³ E rendszerben őrzi a helyét a legfelső bírói fórum.

I. Módszertani kérdések

Kiindulópontunk, hogy alapvetően a kutatás célja és a kutatási kérdés határozza meg, hogy mely módszerek lehetnek hasznosak, továbbá ezek kombinálhatók is, mivel kiegészítik és nem kizárják egymást.¹⁴ A bírósági szervezetrendszer, a legfőbb bírói fórumok függetlenségének, funkcionális sajátosságának és az ezekkel kapcsolatos követelményeknek a rendszere komplex vizsgálatot igényel, amely valójában túlmutat egy tanulmány keretein. Olyan tényeket kell ugyanis figyelembe venni, amelyek helyenként egyszerűek, máskor összetettek, megint máskor – és egyre inkább – szellemiek (pl. vélemény, érzelem, ideológia). E tények nem elszigetelten, hanem egymáshoz kötődve jelentkeznek, strukturálódnak, egyre átfogóbb képződményeket alkotnak és csak ezekben a széles keretekben értelmezhetőek. Másrészt időbeliségüket tekintve is eltérő változatosságot mutatnak, akárcsak azok az aktorok, akikre visszavezethetőek a tények, illetve tények változásai.¹⁵ Mit jelent mindez az igazságszolgáltatás, illetve a legfőbb bírói fórumok működésének kutatásával összefüggésben? Álláspontunk szerint két döntő körülmény van, amelynek tudatában érdemes a kutatásokat végezni. *Időbeliség.* Kevés olyan intézmény része az életünknek, amely akkora történeti hagyománnyal rendelkezik, mint a bíróságok. A történetiség szerepe nem elhanyagolható, hiszen a bíróságok mindig is a társadalmi konfliktusok konkrét megoldásnak eszközei voltak, és mint olyanok, együtt változtak a társadalommal. A társadalom közeg, amelytől egyetlen intézmény sem függetlenítheti magát, és amely ekként arra predesztinálja a bíróságokat, hogy ne maradjanak mozdulatlanok.

A történetiség két szempontból is figyelembe vehető: egyrészt a bíróság működésének sajátosságai felfoghatóak a már említett organikus fejlődés eredményeként. Ezzel összefüggésben azonban

¹⁰ Ezek az eltérések alapvetően az eltérő történelmi tapasztalatokra visszavezethető többletgaranciák képében érhető tetten: míg Magyarországon pártatlanság egyik garanciája a politikai párttagság tilalma, addig ilyen tilalom a német szabályozásban ismeretlen.

¹¹ VARGA Csaba: *A jog mint folyamat*, Szent István Társulat, Budapest, 2005, 46–47.

¹² BARAK, Aharon: *The Judge in the Democracy*, Princeton University Press, 2006, 77–78., 80.

¹³ FÜRÉSZ Klára: *A bírósági szervezet 1997. évi reformja*, In: Ünnepi kötet Schmidt Péter egyetemi

tanár 80. születésnapja tiszteletére (szerk.: Fürész Klára–Kukorelli István), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006, 88–89.

¹⁴ HOECKE, Mark Van: *Methodology of Comparative Legal Research*, Law and Method, 2015/12, 1. DOI:10.5553/REM/000010.

¹⁵ REZSŐHÁZY Rudolf: *Bevezetés a társadalomtudományok módszertanába*, Typotex–Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2016, 13–14.

kiemelendő, hogy ugyan a historikus szemléletnek más módszerrel vagy szemlélettel nem helyettesíthető szerepe van, másrészt azonban nem megtermékenyítője a pozitív jog tudományának, amelynek a jelenidejűsége kell fókuszálnia.¹⁶ Az évtizedes gyakorlatok, hagyományok stabilitást erősítő szerepe nem elhanyagolható, hiszen olyan tényezők, amelyekre minden szereplő bizonyossággal támaszkodhat, ekként – akár jogszabályi háttér nélkül is – függetlenséget erősítő szerepük lehet. Másrészt azonban figyelembe veendő, hogy Magyarországon, illetve térségünkben az organikus fejlődés, a függetlenséget tekintve mindenképpen megtört, így a rendszerváltás az igazságszolgáltatásban is cezúráként fogható fel.¹⁷ Az időbeliség másik faktora a történetiség mellett a jelenkor gyors változása. Nemcsak a társadalmi, hanem a globalizációs hatások, a nemzetközi-politikai viszonyok is egy folyamatosan változó közeggé változtatták a rendszerváltó országok rendszerváltozást követő útkereső, ekként egyébként sem túl statikus igazságszolgáltatási rendszereit.

Változatosság. Azáltal, hogy megtörtént a rendszerváltás, a közép- és kelet-európai térség bírósági szervezetrendszere is immár nagy hasonlóságot mutat a többi európai országhoz, a bírói függetlenség, az eljárási garanciák, a jogi segítségnyújtás és más elemek vonatkozásában. Nagy az eltérés ugyanakkor – többek között – a tárgyalótermi gyakorlat, viselkedés, a formalitások, az ügyek elintézésének ideje, a laikus elem részvétele, vagy éppen az ítélezési gyakorlat jogfejlesztő hatása között.¹⁸ Mindez rámutat a nagy kulturális eltérésekre is az egyes országok igazságszolgáltatási rendszereit tekintve. Összességében elmondható, hogy e tanulmány sok tekintetben egy adott területen egy adott időpillanatot rögzít. Nem kifejezetten az évszázados hagyományokra, hanem a rendszerváltást követő, és leginkább az Alaptörvény időszakában érvényesülő követelményekre fókuszál. Él a nemzetközi kitekintés adta lehetőséggel, de a külföldi példákat nem a kulturális-történelmi-jogi közegükben vizsgálva hasonlítja össze a magyar megoldásokkal, hanem ellenpontként használja őket, tudatosítva az igazságszolgáltatás diverzifikáltságát, illetve bemutatja azokat ott, ahol közvetlen hatást

gyakoroltak. A fókusz iránya mindenképpen Magyarország, a magyar igazságszolgáltatási rendszer és azon belül is a legfelső bírói fórum autonómiaigénye és annak keretrendszere.

II. A bíróságok igazgatásának európai modelljei, magyar alkotmányos vonatkozások

Bármely szervezet működése szervezést, igazgatást feltételez. Az igazságszolgáltatás állami szervezatként tevékenykedik, jogállamban szervezeti felépítése alkotmányos törvénnyel szabályozott. Bármely szervezet működésében igazgatási szempontból elkülöníthető szakirányú működés és szervei működés. Szakirányú az, amely a szervezet célját, rendeltetését, feladatkörét, hatáskörét, illetékességét, engedelmességi körét és együttműködési körét érinti. A szervei működés pedig a szakirányú működés általános feltételeit határozza meg, vagy biztosítja azt, ami bármely szervezet működéséhez elengedhetetlen. E két működési kör természetint jól elkülöníthető egymástól, vannak azonban kivételek, amelyek esetében ez legfeljebb részigazság: ilyen a bírósági szervezet, amelyen belülről folyik igazgatási is, azonban az igazságszolgáltatás semmiképpen sem közigazgatás és a bíróságok szervei működése semmiképpen sem uniformizálható, egyedi megoldást igényel.¹⁹

A bírósági igazgatás kialakításában alapvetően három szempont bír meghatározó jelentőséggel: történelmi hagyományok, nemzetközi folyamatok és elvárások, valamint az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó egyes percepciók. Magunk a modellek csoportosítása körében Nicola Picardi²⁰ és az ő munkássága nyomán Michal Božek és David Kosař klasszifikációját²¹ követjük. Ők nem pusztán azonosították és leírták az európai bírósági igazgatási modelleket, hanem kritikai elemzésüket is elvégezték. Ennek megfelelően megkülönböztetjük:

- a) a minisztériumi modellt;
- b) a bírói (igazságügyi) tanács modellt, amelyet önkormányzati modellnek is lehet nevezni;
- c) a „court service” – bíróságok szolgáltatási modellt;
- d) az előbbieket egyes sajátosságait akként elegyítő hibrid modelleket, hogy azoktól szignifikánsan eltérjen; valamint

¹⁶ TAKÁCS Albert: *A hatalommegosztás elvének alkotmányelméleti értelmezése*, In: *Hatalommegosztás és jogállamiság* [Jogtörténeti Értekezések 19.] (szerk.: Mezey Barna), Osiris Kiadó, Budapest, 1998, 94.

¹⁷ Az azt megelőző időszak sajátosságaira lásd PERES Zsuzsanna: *A bírói függetlenség felszámolása (1945–1989)*, *Kúriai Döntések*, 2023/5, 952–967. Ebben az időszakban az állandó bíróságok feladata a szocialista igazságszolgáltatás volt. Mert igazságszolgáltatás más államokban is van, de az – ellentétben a szocialista igazságszolgáltatással – csak a burzsoá, nagytőkés osztály érdekeit szolgálja ki, így szocialista szemszögből mindennek tekinthető, csak független igazságszolgáltatásnak nem. A szocialista igazságszolgáltatás feladata viszont a szocialista törvényesség, a szocialista igazságosság biztosítása és a dolgozó nép kommunista nevelése az igazságszolgáltatás által. PERES *i.m.* 962.

¹⁸ GESSNER, Volkmar–HOELAND, Armin–VARGA, Csaba: *Introduction*, In: *European Legal Cultures* (eds.: Gessner, Volkmar–Hoeland, Armin–Varga, Csaba), Dartmouth Publishing Company Aldershot, Brookfield USA–Singapore–Sydney, 1996, 261–262.

¹⁹ TAMÁS András: *Bíróságok igazgatása*, In: *Láttelek közjogunk elmúlt évtizedéből* (szerk.: Schanda Balázs–Varga Zs. András), PPKÉ JÁK, Budapest, 2010, 181.

²⁰ PICARDI, Nicola: *La Ministère de la Justice et les autres modèles d'administration de la justice en Europe*, in *L'indipendenza Della Giustizia, Oggi Judicial Independence Today: Liber Amicorum in Onore di Giovanni E. Longo* (ed.: Abravanel, Philippe et al), Milano, Dott. Giuffrè, 1999, 49–54.

²¹ BOBEK, Michal–KOSAŘ, David: *Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe*, *German Law Journal*, 2014/7, 1257–1292. DOI: 10.1017/S2071832200019362.

e) a mára jogtörténeti érdekességé szelődült szocialista modellt.

Ezek közül a miniszteri igazgatási modell alakult ki legkorábban, és mint ilyen máig meghatározó pl. Németországban, Ausztriában, a Cseh Köztársaságban, Finnországban. Ennek sajátossága, hogy a bírói kinevezésekben és a bíróságok igazgatásában meghatározó szerepe van a – jellemzően igazságügyi²² – miniszternek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a végrehajtó hatalom uralná a bíróságok igazgatását, mert abban a bírák öngazgatási szervei, más alkotmányos szervek (parlament, ombudsman, különösen pedig a felsőbbbíróságok vezetői) is – egyes kinevezésekben akár megkerülhetetlenül – közreműködnek.

A bírói (igazságügyi) tanács modelljében egy független közvetítő szervezet helyezkedik el az igazságszolgáltatás és a végrehajtó hatalom képviselői vagy a parlament között. A bírói (igazságügyi tanács) elsősorban a bírák kinevezésében és előmenetelében, illetve a fegyelmi eljárásokkal összefüggésben rendelkezik jelentős hatáskörrel. Bobek és Kosař szerint, még ha a tanácsok szerepet is játszanak a bíróságok igazgatása és költségvetése terén, ezek a hatáskörök a személyi döntésekhez képest másodlagosak. Ilyen tanács működik pl. Belgiumban, Bulgáriában, Franciaországban, Olaszországban, Litvániában, Hollandiában, Portugáliában, Romániában, Spanyolországban, Szlovákiában és Szlovéniában. Kosařék e modellen belül megkülönböztetik a bírói tanácsok európai modelljét, amelynek a következő kritériumait lehet azonosítani: A bírói tanácsnak alkotmányos státusszal kell rendelkeznie, tagjainak legalább felének bírónak kell lennie, akiket a bírák maguk választanak, döntéshozatali és nem csupán véleményező hatásköre van, hatáskörrel kell rendelkeznie a bírói pályafutással kapcsolatos valamennyi kérdésben,²³ elnöke a legfelsőbb bíróság elnöke vagy főbírája, vagy a semleges államfő, a bírósági elnökök és alelnökök is a tagjai lehetnek. E kritériumoknak egyébként nem felel meg valamennyi bírói (igazságszolgáltatási) tanács.

A *court service*-modellben a szervezet elsődleges feladata az ügyvitel, az igazgatás, ideértve a költségvetést is, azonban a bírák kinevezésében és előmenetelében szerepük korlátozott, fegyelmi ügyekben pedig egyenesen hiányzik. Ilyen rendszert a skandináv államokban, és Írországban találunk.

A hibrid modellek magukon viselik az előbbi modellek egyes sajátosságait, vagy akár unikatás megoldásokat is találhatunk, mégis jelentős

mértékben különböznek egymástól is, de mintaadónak nem tekinthetők, ugyanakkor szabályozási egyediségük megnehezíti hatékonyságuk objektív szempontok alapján történő, összehasonlító vizsgálatát. A magyar igazságügyi igazgatás modellje mindenképp ilyennek számít, ugyanis az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban OBH) elnöke által végzett központi igazgatási feladatokat az Országos Bírói Tanács (a továbbiakban OBT) felügyeli, amely azonban más bírói önkormányzati szervek mellett közreműködik a bíróságok igazgatásában. Az OBT összetétele is több szempontból sajátos: kizárólag bírák a tagjai, elvben a különböző bírósági szintek képviselőit biztosítva, azonban a kúriai bírók nem választhatóak a tagjává, vagyis ők képviselő nélkül maradtak, ahogyan amellett, hogy nincs minden bírósági ügyszak képviselője sem biztosítva, az sem biztosított, hogy a tagok az ország különböző bíróságairól kerüljenek ki.²⁴ Emellett a tanács összetételére, vezetésére vonatkozó sztruktúrák sem érvényesülnek.

A fenti igazgatási modellekben lehet szerepe a felsőbbbíróságoknak, vagy azok elnökének, azonban némiképp meglepő módon a szakirodalom a felsőbbbíróságok igazgatásának meglehetősen kevés figyelmet szentel.

Ennek feltehetőleg az az oka, hogy a legfelsőbb bírói fórumok autonómiáját, és ekként önálló igazgatási modelljét adottságnak veszik, legfeljebb csak megjegyzik, hogy globális szinten nem mindig valósul meg, mert előfordulhat, hogy az ország bírósági igazgatási rendszere univerzális és közös jellegű, vagyis a legfelsőbb bíróságot is magában foglalja. (Ilyenkor is megfigyelhető a bírósági szervezet többi eleméhez képest meglévő sajátos igazgatási különállás, vagy a felsőbbbírósági vezetőknél van a bírósági igazgatás teljes területén meghatározó szerepe.²⁵) A bírósági igazgatás autonóm modellje azon a megfontoláson alapul, hogy a bíróságok irányításának és igazgatásának hatáskörét általában véve közvetlenül az igazságszolgáltatásra ruházzák. Bár ez a modell a legfelsőbb bírói fórumok szintjén népszerű, az alsóbb fokú bíróságok tekintetében nem túl elterjedt, mert az erőforrások és a felelősség szétaprózódásával járna. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a legfelsőbb bírói fórumok igazgatási autonómiája éppúgy igen változatos képet mutat, mint a bírósági igazgatás más területei.

A rendszerváltást követően Magyarország immár a harmadik igazgatási modell alkalmazásával próbálja

²² Szövetségi szinten a Szövetségi Igazságügyi Miniszter igazgatása alá tartozik a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság, a Szövetségi Közigazgatási Bíróság és a Szövetségi Pénzügyi Bíróság. A Szövetségi Szociális és Munkaügyi Minisztérium irányítása alá tartozik a Szövetségi Munkaügyi Bíróság és a Szövetségi Szociális Bíróság, de a Bajor Szabadállam közigazgatási bíróságokkal kapcsolatos igazgatási hatáskörét a tartományi belügyminiszter gyakorolja.

²³ Ideértve a kiválasztást, kinevezést, előléptetést, áthelyezést, elbocsátást és fegyelmi eljárást.

²⁴ A jogalkotót valószínűleg korábban foglalkoztatta ez a probléma, erre enged következtetni, hogy a végül hatályba nem lépett közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXIII. törvényben arra

törekedett, hogy valamennyi közigazgatási bírósági szervezeti szint képviselője biztosított legyen. A 26. § szerint a nyolc közigazgatási törvényszék összbírói értekezletei egy-egy bírót, a Közigazgatási Felsőbíróság teljes ülése két bírót választott volna, és elnöke a Közigazgatási Felsőbíróság elnöke lett volna. Ezzel párhuzamosan az alapvető jogok biztosa az Alaptörvény értelmezését indítványozta az OBT személyi összetételére vonatkozóan, amelyet az Alkotmánybíróság végül 3436/2022. (X. 28.) AB végzésével visszautasított.

²⁵ Ilyen volt a Legfelsőbb Bíróság elnökének az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöki hatásköre a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. tv. IV. fejezete alapján.

a bíróságok igazgatását megvalósítani. Az egyes igazgatási megoldások a rendszerváltást követően viszonylag gyakori változásokon estek keresztül: ennek egyik oka a kezdeti években az volt, hogy a hatalommegosztási-függetlenségi követelményeket csak viszonylag lassan, és sok kritikával kísérve sikerült kiépíteni, ami elvezetett egy átfogó reformhoz, amelyet aztán a kritikák hatására további reformok követtek.²⁶ Az eredeti miniszteri igazgatási modellt a 90-es évek folyamán fokozatosan elvetette a jogalkotó²⁷, bár az önálló közigazgatási bíróságok bevezetésével összefüggésben volt egy kísérlet annak a nemzetközi standardokkal összhangban álló visszavezetésére. Ugyan a Velencei Bizottság a bírósági szervezet igazgatását illetően a miniszteri igazgatási modellt általában is elfogadhatónak tartja, azonban a „rég” és „új” demokráciák közötti különbségtétel²⁸ [CDL-PI(2015)001, 2.2.3.1. pont, CDL-AD(2007)028, 2-3, 12-17, 59] alapján,

²⁶ E reformokat, igazgatási megoldásokat időközönként az Alkotmánybíróság is vizsgálta, amelynek döntései és az ott megfogalmazott korlátok, követelmények a legfontosabb belső határozók, amelyek kihatottak a bírói függetlenségre, illetve az igazságszolgáltatás mint szervezet függetlenségére. Az Alkotmánybíróság a kezdeti években e követelményeket a hatalommegosztás mentén fogalmazta meg, jellemző volt, hogy az egyes AB határozatokban vegyesen jelentek meg a bírói függetlenség, illetve a szervezetrendszerrel szemben támasztott függetlenségi követelmények, nem is feltétlenül egyértelműen elhatárolható módon. E döntéseket ugyan több kritika is érte, és bár az AB határozatokban megállapítottakat érdemes kontextusba helyezve vizsgálni, kontextus alatt az alkotmányos alapok, az igazgatási rendszer jellege, illetve a gyakorlatban felmerült kérdések együttesét értve, illetve értelemszerűen nem is állnak vitán felül. Az ezekben megfogalmazott követelmények mégis részei lettek az alkotmányos kultúrának és kihatottak a későbbi igazságügyi reformokra is. Az 1989–2011 közötti időszakban született határozatokat áttekintve látható, hogy idővel a bírói függetlenség alapvető kritériumrendszere megszilárdult, míg az Alaptörvény hatálya alatt, a jelenleg hatályos igazgatási rendszerben a szervezetrendszeri függetlenség, illetve annak a bírói függetlenségre való kihatása került előtérbe.

Az időszak igazságügyi igazgatását érintő változásokat illetően lásd BALOGH Judit: *A bírói függetlenség intézményes garanciarendszerének újraképzése a rendszerváltás után (1989–2011)*, Kúriai Döntések, 2023/6, 1146–1165.

²⁷ Az, hogy ebben az időszakban miniszteri igazgatási modell érvényesült, nem példa nélküli: a külső igazgatásnak a végrehajtó hatalom szervezetéhez telepítését azzal lehet indokolni, hogy az igazságügyi igazgatás nem ítélezés, ellátása nem igényli az ítélező függetlenség garanciáit, gyakorlása pedig a bírói függetlenség tiszteletben tartásával megvalósítható. FÜRÉSZ *i.m.* 90–91.

Az Alkotmánybíróság az 53/1991. (X. 31.) AB határozatában sem a függetlenség kiteljesedésének vagy garanciájának tekintette az igazgatási szabályokat, hanem a szervezeti működésen keresztül a működés céljához kapcsolta. Ebből is következik a határozat azon megállapítása, hogy e

utóbbiakban ezt a modellt nem javasolta. Az önálló közigazgatási bíróságok felállításának kísérletéből nyert tapasztalatok alapján megállapítható, hogy noha a Velencei Bizottság összességében már nem alkalmazza ezt a különbségtételt és nem is veti el a miniszteri igazgatást, az mégis olyan megoldásnak mutatkozik, amelyet Magyarország túlhaladott és az ahhoz való visszatérés feltételei, annak támogatottsága hiányzik.²⁹

Az Alkotmánybíróság 1997-es igazságügyi reformig meghozott döntéseiből az következik az ítélezés és az igazgatás elkülönítése viszonylatában, hogy a működés személyi és dologi feltételeinek biztosítása nem szükségképpen része a bírói hatalomnak, a külső igazgatás sem feltétlenül alkotmányellenes, az igazgatással szemben az ítélezésnek kell abszolút védelem alatt állnia, vagyis a bírói függetlenség komplex garanciarendszerét az ítélező tevékenység számára kell biztosítani.

feltételek megteremtése és folyamatos biztosítása nem tartozik a bírói hatalom szükségképpeni és kizárólagos jogosítványai közé. 53/1991. (X. 31.) AB határozat, ABH 1991, 266, 267.

²⁸ A különbségtétel alapja, hogy a Velencei Bizottság szerint az „új” demokráciákban gyakran bizottságra is fennállnak az igazságszolgáltatás függetlenségével és politikai pártatlanságával kapcsolatos aggályok. Ezekben az államokban a kinevezési eljárásban való politikai részvétel veszélyezteti az igazságszolgáltatás semlegességét, míg más államokban, különösen a demokratikusan bizonyított igazságszolgáltatási rendszerrel rendelkező országokban, a kinevezés ilyen módszerei hagyományosnak és hatékonyak számítanak. CDL-AD(2007)028 – Judicial Appointments

²⁹ A miniszteri igazgatási modell támogatottsága régóta hiányos. Hack Péter már az 53/1991. (X. 31.) AB határozattal összefüggésben, annak, illetve a miniszteri igazgatás kritikájaként megfogalmazta, hogy elméletileg levonható olyan következtetés, hogy a miniszter jogosítványai nem sértik a bíróság függetlenségét, de Magyarországon az a gyakorlati tapasztalat, hogy minden olyan időszakban, amikor a miniszternek voltak személyzeti és költségvetési jogosítványai, a végrehajtó hatalom megsértette a bíróságok függetlenségét és érvényesítette politikai befolyását a bírósági döntésekben. HACK Péter: *A bíráskodás politikai függetlenségének garanciái Magyarországon*, Fundamentum, 2002/1, 22–23. Lehet azzal vitatkozni, hogy alig két évvel a rendszerváltás után mennyire kell(ett volna) támaszkodni ezekre a tapasztalatokra, az Alkotmánybíróság többségi álláspontja mindenesetre az – és ide sorolható az 53/1991. (X. 31.) AB határozat, a 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, illetve a 28/1995. (V. 19.) AB határozat is –, hogy a fennálló rendszer a jogállami standardoknak megfelelő volt, míg a különvélemények a bírósági vezetők és az igazságügy-miniszter közötti sajátos függőségi viszony kialakulása folytán a végrehajtó hatalomnak a bírói hatalomra történő befolyásolása veszélyét érzékeltették. KOMÁROMI Zoltán: *A bírói szervezeti reform és az az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Magyarországon*, Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica. Publicationes Doctorandorum Juridicorum. Tomus I. Fasciculus 12. Szeged, 2001, 339.

A kritikák ellenére mégis elmondható, hogy az ezt követő, 1997-es igazságügyi reform egyes megoldásai alkotmányos előzmények nélkül jelentkeztek. A cél a bírósági szervezetnek a végrehajtó hatalomtól történő elválasztása volt, amely azonban oly módon teljesült, hogy nem vette figyelembe sem a magyar polgári hagyományokra, sem a közép-kelet európai térségre jellemző megoldásokat. Abszolút újdonsága az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (a továbbiakban OIT) létrehozása volt, amely szervezetében és hatáskörében az igazságügyi igazgatás teljességét gyakorló központi testületi szerv volt.³⁰ A reform részeként sor került az Alkotmány módosítására, amely nevesítette az ítélőtáblákat és a négy szintű bírósági rendszert, illetve rögzítette, hogy a bíróságok igazgatását az OIT a bírói önkormányzati szervek közreműködésével végzi. Sor került új törvények elfogadására, mind a bíróságok szervezetét és igazgatását, mind pedig a bírák jogállását illetően. Az új szisztémával a teljes bírósági öngazgatás valósult meg, az igazgatás legfontosabb résztvevői az OIT, a bírósági elnökök, valamint a bírói testületek lettek.³¹ A rendszerváltástól az Alaptörvény hatálybalépéséig terjedő időszakban mégis e reformmal összefüggésben került arra sor, hogy az Alkotmánybíróság 97/2009. (X. 16.) AB határozatában érdemben rámutasson az igazgatás és az ítélkezés – a korábbi határozatokban inkább egy-egy elemében mint átfogó jellegében megjelenő – összefüggésére. Ez az összefüggés csak jó pár évvel később és nem kis intenzitással került előtérbe, úgy, hogy az egyes, az ítélkezési függetlenségre potenciálisan kiható és ezért garanciákkal korlátozandó igazgatási eszközök egyértelmű, széles körben elfogadott katalógusát még mindig nem lehet összeállítani. Noha a határozat már megkísérelte élesen elhatárolni a bírói függetlenséget és a bíróságra mint szervezetre vonatkozó függetlenségben az igazgatást, az egyes eszközök még itt is *ad hoc* módon jelennek meg.

A határozat szerint a függetlenségnek az ítélkező tevékenységre kell vonatkoznia, az nem azonosítható a bíróságok funkcióspecifikus tevékenységének keretét adó bírósági szervezet függetlenségével. A szervezet vonatkozásában tehát nem a teljes szeparáció, ami garantálja a függetlenséget, létezhet „érintkezés”, viszont elkerülendő a hatalomkoncentráció, amelyre elsődlegesen az Alkotmány keretei között megalkotott törvényeknek kell erős garanciákat nyújtaniuk. A szabályozott, nyilvános, az együttműködés minőségét mindenki számára átláthatóvá tévő kooperációs formák az ítélkezési tevékenységet nem érinthetik, abban a bírói függetlenség alkotmányos elvének teljeskörűen érvényesülnie kell.

Az ítélkezés és az igazgatás összefüggését illetően a korábbi határozatok összefoglalásán túl

megállapítja, hogy a bírói függetlenséget igazgatási oldalról sem korlátozhatják a szervezeten belüli, praktikus szempontokon alapuló intézkedések, vagy a szervezeten kívülről eredő, célszerűségi megfontolások. Ezzel egyrészt rámutat az igazgatás szempontrendszerének és céljainak merőben eltérő voltára, az ítélkezési tevékenységgel kontrasztba helyezve azt. Az igazgatást illetően a határozat a korábbi döntéseken túlmutatóan további korlátokat is megjelenít. Alapvetően e határozat fogalmazta meg elsőként átfogóan, hogy mely igazgatási feladatok hathatnak ki az ítélkezés ellátására, következésképpen függetlenségére, noha arra, hogy miért ezek és milyen formában, nem ad értékelő magyarázatot. A határozat szerint bár a bíróságok igazgatása közvetlenül nem jelenik meg az igazságszolgáltatási tevékenységben, de a szervezeti és státusbeli kérdésekhez hasonlóan – az igazgatási vezetők tevékenységén keresztül („az ügykiosztás rendjétől kezdődően, az ítélkezési tevékenység feltételeinek biztosításán, az adminisztratív tevékenység folyamatos ellenőrzésén keresztül, a bírói tevékenységről szóló vizsgálatokig bezárólag”) – kihat azok ellátására.

A bíróságok igazgatásának egyszerre kell az ítélkezés és az ítélkező bíró függetlenségét biztosítania és – az állampolgárok joghoz jutásának garantálásának és a jogviták időszerű elbírálásának gyakran látszólagosan ellentmondó követelményeinek érvényre juttatásával – a hatékony működést szolgálnia, még hozzá alkotmányosan, és a nemzetközi standardoknak megfelelően. Nem állítható, hogy létezik ideálisan működő rendszer, vagy olyan rendszer, amelyet adoptálva ugyanazon sikeresség érhető el más országokban is. Maga a Velencei Bizottság is, amely rendszeresen vizsgál igazságügyi reformokat, helyenként fenntartásokkal kezeli mindegyik igazgatási modellt. Ugyan következetesen szükségesnek találja a bírói tanácsok bevonását az igazgatásba, de rámutatott olyan tényezőkre is, mint a hatékonyság kérdése.³²

Az Alaptörvény hatálya alatt számos változás érintette az igazságszolgáltatást, különösen igazgatási oldalon. Mind a bírák jogállását, mind az igazságszolgáltatás szervezetét illetően átfogó reformra került sor, amit több kiigazítás is követett, a legújabb 2023 első negyedévében. A reform indoklottsága mögött meghúzódó problémák között említhetők a működési nehézségek (a központi régió aránytalanul nagy munkaterhe, amelyhez nem minden esetben igazodott a személyi és tárgyi erőforrások egyébként is rugalmatlan elosztása, továbbá a lényegesen idő- és erőforrásigényes ügyek magas száma, és az ebből fakadó jelentős ügyhátralék, az eljárások elhúzódása),³³ illetve az egyes személyügyi kérdésekkel kapcsolatban felmerült problémák (pl. a bírói szervezet függetlensége nőtt, de az ítélkező bírák függetlensége csökkent, ugyanis a felsőbíróságok

³⁰ FÜRÉSZ *i.m.* 93.

³¹ MAROSI-NAGY *i.m.* 87.

³² „Habár az elmúlt húsz évben a közvélemény bizalma egyes országokban nem volt egyértelmű a hatékonyságukat illetően, más, hatékonyabb biztosítékformát nem fejlesztettek ki és fogadtak el [...]. Másrészt a bírósági tanács létrehozása, még ha elegendő alkotmányos garanciával is rendelkezik,

önmagában nem garantálja a bírósági függetlenség biztosítását [CDL-AD(2018)003, 48–49]), vagy éppen kételyeit fejezte ki a bírói öngazgatás elvével összefüggésben (a bírósági korporációkról [CDL-AD(2002)021, 21; CDL-AD(2002)012, 66; CDL-AD(2002)021, 21–22, CDL-AD(2005)003, 102.]).

³³ MAROSI-NAGY *i.m.* 91.

tagjainak az OIT-ban való jelenléte folytán közvetve a szervezeti előmenetelről is ugyanazok döntöttek, akik másodfokon az egyes ügyekben eljártak).³⁴ Ebben az időszakban az átfogó változások és az azzal kapcsolatos kritikák eredményeként rövid idő alatt több, a reform nagy részét érintő alkotmánybíróági döntés született, mind a bírák, mind pedig az igazságszolgáltatás mint szervezet függetlensége vonatkozásában. E határozatokban közös továbbá az is, hogy jóval részletesebben és több aspektusból vizsgálják mind a bírói függetlenséget, mint pedig a szervezeti garanciákat.

III. Intézményi autonómia a szervezetrendszer csúcán

Az autonómia fogalma több jelentéstartalommal bír. Jelentheti egyrészt azt, hogy valami független, önálló. Továbbá jelent öngazgatást, önkormányzatiságot is. Harmadrészt pedig jelentheti azt is, hogy öntörvényű, ami lehet önhatalmúan, a maga hatáskörében megállapított szabályozás, önszabályozás. Általánosan az igazságszolgáltatásra mindhárom jelentés használható.³⁵

A bírói fórumokkal szembeni alapvető elvárás a függetlenség, az integritás, a hatékonyság, amely csak megfelelő szervezeti és működési keretek között tud ténylegesen érvényesülni. Az autonómia bizonyos generális elemeit tekintve nem mutat nagy eltérést a bíróság mint szervezet autonómiaigénye és más autonómiaigénnyel rendelkező szervezetek (ilyenekkel találkozhatunk pl. a közigazgatásban is) között. Megnyilvánulási formái közé tartozik a jogi autonómia (pl. önálló jogi személyiség biztosítása, hatáskörök elvonásával szembeni védettség), a szervezetrendszeri (belső és külső) autonómia, a pénzügyi autonómia, illetve külön említhető a vezetés (működtetés) autonómiája (pl. menedzsment, vezetési döntéshozatal, gazdálkodás, kontroll). Az autonómia ezen aspektusait számtalan eszközzel lehet biztosítani, amelyek eredményeként a gyengébb fokú autonómiától a rendkívül erős fokú autonómiáig biztosítható egy intézmény beavatkozástól való mentessége, független és hatékony működése.³⁶

A legfelsőbb bírói fórumok autonómiáját illetően, mivel nem jellemző a teljes igazgatási különállóságuk, a vizsgálat generális és speciális követelményekre osztható. A generalitás abból fakad, hogy institutionálisan vizsgálva a legfelsőbb bírói fórum is bírói fórum, ebből következően jellegükben ugyanazok a követelmények fogalmazhatók meg a függetlenségüket illetően, mint a többi bírói fórum vonatkozásában. A specialitás viszont abban nyilvánul meg, hogy az igazságszolgáltatás csúcán álló fórum nem egy bíróság a sok közül, ugyanis olyan hatáskörökkel bír, bírhat, melyekkel a többi bírói fórum nem.

De különbség tehető adott esetben a függetlenség *személyi oldala* (bírói függetlenség) és a bírói függetlenség *szervezeti oldala* (igazságszolgáltatás mint szervezet függetlensége) vonatkozásában is. Utóbbi elhatárolás szükségessége abból fakad, hogy a bíróságok és a bírósági szervezet igazgatási feladatainak ellátása, illetve az abban való közreműködés nem ítélkező tevékenység, így arra a bírói függetlenségi garanciák egy az egyben nem terjeszthetők ki, azonban egyrészt az ítélkező tevékenység megvalósításának szükségszerű elemei, másrészt ki is hathatnak arra.

A függetlenség követelményrendszere nem statikus. Leginkább az mondható el róla, hogy tapasztalatok, koncepciók és adott esetben elővigyázatosság és félelmek befolyásolják. A változás, esetenként az újabb és újabb garanciák bevezetése iránti igény nemcsak a politikából vagy nemzetközi intézményektől, hanem a társadalomtól is érkezik, sőt, jelentős részben ez utóbbira vezethető vissza. A legújabb elvárások nagyobb operatív, pénzügyi és vezetési szakértelmet, szervezeti minőséget, egységességet és teljes intézményi függetlenséget követelnek meg a bíróságoktól.³⁷

Noha a legfőbb bírói fórumok általában a legkevésbé érintettek a változások által, mégis vannak olyan globális és regionális fejlemények, amelyek már egy ideje hatást gyakoroltak a legfőbb igazságszolgáltatási intézmények munkájára is, jelentősen megváltoztatva működésük módját – új szervezeti felépítést vagy akár munkamódszereket megkövetelve. Bizonyos szempontból az is felismerhető változás, hogy a legfőbb bírói fórum egyre kevésbé „legfőbb”. Ide sorolható változás a szupranacionális, illetve nemzetközi bírászkodás megjelenése, tevékenységük intenzívebbé válása, amelynek következtében a legfelsőbb bíróságoknak egyre nagyobb figyelmet kell fordítaniuk azokra a kérdésekre, amelyek korábban a jogi normák értelmezése során szuverén mérlegelési jogkörükbe tartoztak, saját esetjoguk mellett a nemzetek feletti bíróságok vonatkozó esetjogát is követve, értelmezve.³⁸

A legfelsőbb bíróságok autonómiaigénye nemcsak bírósági szerepükből, hanem sajátos funkcióikból is fakad. E sajátos funkcióikból fakadóan lehet szükséges előfeltétel, hogy megfelelő szervezeti struktúrákkal, eszközökkel és személyzettel rendelkezzenek feladataik megvalósításához. Ha a bírósági rendszer fejlődik, és a legfelsőbb bíróságok funkcióiban és céljaiban változások következnek be, azzal együtt járhat a szervezet változása is – vagy éppen ellenkezőleg, azzal a kockázattal szembesülhetnek, hogy nem tudják teljesíteni az ígértet, mivel az új feladatokhoz nem megfelelőek a keretek. A funkciók – illetve ahhoz kapcsolódóan feladatok és a működés – pedig változnak, a klasszikus jogorvoslati (jellemzően kasszációs, ritkábban reformációs) jogkör mellett, ilyen

³⁴ VARGA Zs. András–PATYI Gergely: *Igazságügyi igazgatás*, In: *Közigazgatási jog. Szakigazgatásaink elmélete és működése* (szerk.: Lapsánszky András), Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2020, 227.

³⁵ TAMÁS [2010] *i.m.* 185.

³⁶ VERHOEST, Koen–PETERS, B. Guy–BOUCKAERT, Geert–VERSCHUER, Bram: *The study of organisational autonomy: a conceptual review*,

Public Administration and Development, 2004/2, 103–104., 107–108. DOI: 10.1002/pad.316.

³⁷ BUNJEVAC, Tin: *Court governance: The challenge of change*, Journal of Judicial Administration, 2011/4, 202.

³⁸ UZELAC, Alan: *Supreme Courts in the 21st Century: should organisation follow the function?* Studia Iuridica, 2019, 127. DOI: 10.5604/01.3001.0013.5464.

változást hozott a legfelsőbb bíróságok ügyelhúzódságokkal szembeni fellépése, a bíróságok költségvetésének összeállításával kapcsolatos feladat, a legfelsőbb bíróságok és bíráik intenzívebb részvétele a törvényi szabályozás kialakításában, értelmezésében és módosításában, a képzési, kutatási tevékenység, tanácsadó vélemény adása vagy éppen a jogegységesítési tevékenység különböző eszközrendszere.³⁹ A nemzeti tapasztalatok, megoldások eltérőek, ebből fakadóan alapvetően sem szükség, sem igény nem mutatkozik arra, hogy katalógusként fogjuk fel ezeket a funkciókat, feladatokat és akként identifikáljuk őket, mint amik egy legfelsőbb bíróság feltétlen jellegadó jellemzői.⁴⁰ Az azonban szükségszerű következtetés, hogy a sajátos feladatok sajátos igazgatási módokat követelnek meg.

IV. Generális függetlenségi elemek az Alaptörvény időszakában

Ahogy arra röviden utaltunk már, a 2011-ben végrehajtott igazságügyi reform átfogó változásokat és azzal kapcsolatban számos kritikát eredményezett, ekként rövid idő alatt több, a reform nagy részét érintő alkotmánybírói döntés született, mind a bírák, mind pedig az igazságszolgáltatás mint szervezet függetlensége vonatkozásában. A határozatok egy része figyelembe vette – leginkább saját érvkészletét erősítendő – a Velencei Bizottság véleményeit, határozatait is, noha azoknak kötőereje alapvetően nincs.⁴¹ Ezekben az alkotmánybírói határozatokban közös továbbá az is, hogy jóval részletesebben és több aspektusból vizsgálják mind a bírói függetlenséget, mind pedig a szervezeti garanciákat. Indokolt tehát egységesítve kiemelni ezeket, különösen azon okból is, mert az egyes AB határozatok jelentős mértékben (és nagy mennyiségben) támaszkodnak (ismétlik) a korábbi döntésekben foglaltakat. Ugyanakkor látható az is, hogy a határozatok, átfogó jellegükből fakadóan nem foglalkoztak kiemelt jelleggel a Kúria sajátos helyével, szerepével az igazságszolgáltatás fórumrendszerében, illetve az e sajátosságokhoz kapcsolódó igazgatási eltérésekkel. Másrészt pedig továbbra is dominál a bírói függetlenség személyi elemeinek vizsgálata, és annak a határvonalnak a meghúzása, hogy mely igazgatási eszközök hatnak ki az egész igazságszolgáltatás (vagy egy-egy bírói fórum) függetlenségére, illetve melyek nem és ezek elhatárolása milyen módszerek mentén lehetséges, még várat magára. Az Alkotmánybírói bíróság szükségszerűen eseménykövető és csak kivételesen eseménymegelőző ugyanis, illetve az indítványok is behatárolják a mozgásterét.

A bírói függetlenség (egyébként is vitathatlan) jelentőségét történeti távlatba helyezte a 33/2012. (VII. 17.) AB határozat azáltal, hogy történeti alkotmányunk egyik vívmányaként tekintett arra. A határozat a bírói szolgálati jogviszony fokozott alkotmányi védelmének egyes elemeit nevesítette,

melynek biztosítékai között szervezeti és státusbeli elemek is találhatóak. A bírói függetlenség része a személyi függetlenség, vagyis a bíró nem utasítható, akarata ellenére nem bocsátható és nem mozdítható el a helyéről (sem egyedi, sem normatív aktusokkal), csak sarkalatos törvényben meghatározott okokból és eljárás eredményeként. Tisztsége „egy életre” szól, a függetlenség továbbá többletgaranciákat követel a bírói jogviszony megszűnésére és megszüntetésére, a hivatás gyakorlásának időtartamára, a felső korhatárra, amelyen belül a bírák elmozdíthatatlanok. Elmozdíthatatlanságuk döntési autonómiájuk biztosítéka, mivel kizárja annak lehetőségét, hogy a törvényeknek és lelkiismeretének megfelelő ítélete miatt közvetett, a szolgálati jogviszonyával összefüggő retorzió érje. A határozathoz közvetlenül kapcsolódik a 12/2017. (VI. 19.) AB határozat, amely további elemként a bírói tisztség elnyerését vizsgálta. Ennek vonatkozásában – összhangban a 38/1993. (VI. 11.) AB határozatban is kimondottakkal – hangsúlyozta a testület, hogy a kötött pályázati és kinevezési eljárás, továbbá az Alaptörvény által biztosított köztársasági elnök általi kinevezés magas közjogi legitimációnak minősül, és nem csak szimbolikus jelentősége van annak, hogy a semleges bírói hatalmat a semleges köztársasági elnöktől kapott kinevezéssel nyeri el a bíró. A tisztség megszűnésével kapcsolatban alkotmányselemként jelent meg az is, ha a szabályozás vagy annak hiánya visszaélésre adhat lehetőséget.

A 4/2014. (I. 30.) AB határozat a bírák függetlensége és a javadalmazásuk közötti összefüggés kérdését vizsgálta, ugyanakkor általánosságban is tett megállapításokat a bírói függetlenség vonatkozásában. E határozat döntötte el továbbá azt a – a 33/2012. (VII. 17.) AB határozatból is fakadó – kérdést is, hogy az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése jogot biztosít a bírák számára a függetlenséghez, nem csak alapvető fogalmat meg. A bírói függetlenség nem alapjog, nem is a bíró kiváltsága, hanem a jogkeresők érdekét szolgálja. Ugyanakkor nemcsak igazságszolgáltatási vagy szervezési-igazgatási alapvető, hanem egyes elemeiben a bírói tisztséget viselő személy Alaptörvényben biztosított joga és kötelezettsége is. Azzal, hogy az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése a bírák szakmai és személyi függetlenségét is garantálja, jogot biztosít a bírák mint a bírói szolgálatot ellátó természetes személyek részére a függetlenséghez.

A bírói függetlenség a bírói tisztséget viselő személy vonatkozásában két síkon értelmezhető, egyrészt szakmai függetlenséget, másrészt személyi függetlenséget jelent. A szakmai függetlenség azt garantálja, hogy a bírót ne lehessen ítélezési tevékenysége során közvetlenül befolyásolni. A személyi függetlenség pedig azt a több összetevőből álló független közjogi státust jelenti, amely a bírót a szolgálati jogviszonyának fennállása során megilleti. A bírói javadalmazás a Bjt. értelmében a méltányos díjazáson túl a függetlenséget is hivatott biztosítani.

³⁹ Uo. 126–131.

⁴⁰ BELL, John: *Reflections on Continental European Supreme Courts*, Legal Studies, 2004/1–2, 166.

⁴¹ A Bszi. és a Bjt. átfogó vizsgálatával, valamint az ügyelősztással összefüggésben hivatkozott a CDL-AD(2012)001, CDL-AD(2012)020, CDL-

AD(2013)012 számú véleményekre, az automatikus ügyelősztással kapcsolatban utalt a CDL-AD(2012)001 számú véleményre, a közigazgatási bíróságokkal kapcsolatban pedig a CDL-AD(2019)004 számú véleményre.

A megfelelő javadalmazás biztosítását, törvényi deklarációját a bírásra vonatkozó szigorú összeférhetlenségi szabályok is indokolják. A bíró megfelelő minőségű, befolyásmentes ítélkező tevékenységében meghatározó jelentősége van az anyagi elismerésének. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján azt állapította meg, hogy a bírakat megillető javadalmazás a bírói függetlenség részét, annak egyik elemét képezi.

A 3154/2017. (VI. 21.) AB határozat – szintén a 38/1993. (VI. 11.) AB határozatra, illetve emellett még a 19/1999. (VI. 25.) AB határozatra való áthallással – a bírói függetlenség és a hatalommegosztás kapcsolatát illetően kiemelte, hogy noha a törvényhozó és végrehajtó hatalom kölcsönös (politikai) függésben van egymástól, a bírói hatalom viszont e politikai téren kívül létezik, függetlenül annak változásaitól. A bírói függetlenség ugyanakkor nem korlátlan, annak legfontosabb alkotmányos korlátja, és egyben a bírói működés alapja az ítélkezési tevékenység törvényeknek való alávetettsége. A törvényeknek való alávetettség ugyanakkor a függetlenség záloga is egyben, hiszen a bíróságok a politikai szféra által meghatározott és létrehozott törvényeket önállóan értelmezik.

A bírói függetlenséget és annak részeként a bírói szolgálati jogviszony létesítését, megszűnését, a jogviszony tartalmát kitevő jogokat és kötelezettségeket értelmező AB határozatok nem vizsgálták külön e kritériumrendszer kúriai specifikumait. Ez önmagában nem meglepő, hiszen a Kúria elnöke megválasztásán túl – amelyre vonatkozóan az Alkotmánybíróság gyakorlata következetes – szabályozási szinten nincsenek számottevő eltérések.

A bíróságok igazgatására vonatkozó alkotmányos követelményeket átfogóan összefoglaló 22/2019. (VII. 5.) AB határozatban az Alkotmánybíróság is hangsúlyozta, hogy a bírói függetlenséget alapvetően a bírák jogállására vonatkozó szabályozás biztosítja, e követelménnyel nem azonosítható a bíróságok funkcióspecifikus tevékenységének keretet adó bírósági szervezet teljes igazgatási függetlensége. A bírói függetlenség tartalmát illetően személyi, illetve szervezeti követelményeket is nevesített: az magában foglalja, hogy törvény hozza létre a bíróságokat és határozza meg azok hatáskörét, a bírósági határozatok kikényszeríthetőek, a bírósági határozatok törvényességének felülvizsgálatát is bíróságok végzik, illetve a bíróságok költségvetésének meghatározásába is alapvető beleszólásuk van. Figyelemmel kell lenni azonban arra, hogy a bírósági szervezet függetlensége nem korlátlan, ezzel összefüggésben rámutatott, hogy a bírósági szervezet az állam része, a bíróságok létesítése és fenntartása az állam feladata, vagyis a bíróságok működéséhez szükséges más hatalmi ágakkal való együttműködés (ide tartozik a szervezet létrehozása és a működés feltételeinek biztosítása). A hatalommegosztás követelményéből fakadó

szervezetrendszeri függetlenség meghatározza ugyan a bíróságok helyét a hatalommegosztás rendszerében, valamint rendezi más alkotmányos szervekhez (elsősorban az Országgyűléshez, a köztársasági elnökhöz és a Kormányhoz) való viszonyukat, azonban ez nem jelent teljes elkülönülést, a kapcsolatok teljes hiányát. E tekintetben a határozat a korábban megszokott, bírói függetlenség-központú szemlélet mellett megjelenítette a bíróságok mint az állam részét képező szervezet fókuszát is.

Az alkotmánybírósági gyakorlat alapján a bírói függetlenség és a bíróságok szervezeti függetlensége is az igazságszolgáltatási feladatok befolyástól mentes ellátását szolgálja. Az igazgatási feladatok ellátása önmagában nem érinti e két követelményt mindaddig, amíg a függetlenség megvalósulásához szükséges szervezeti és személyi garanciákat ezek a megoldások nem rontják le. Ez gyakorlatilag követelményként jeleníti meg, hogy a bíró függetlenségét garanciákkal kell biztosítani az igazgatási befolyás ellen, származzék az akár a bírósági szervezeten belülről, akár azon kívülről.⁴² [lásd 13/2013. (VI. 17.) AB határozat] Az igazgatási feladatok közül ilyen hatással bírhatnak a bírói jogállás elnyerésével, vagy annak megszűnésével, a bírák jutalmazásával, javadalmazásával, alkalmasságának vizsgálatával, illetve felelősségre vonásával, továbbá a bíróságok költségvetésének meghatározásával és a belső működésre vonatkozó szabályzatok megalkotásával kapcsolatos feladatok. A személyi intézkedések részletszabályait vizsgálta a 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, az OBH elnöke igazgatási jogköre vonatkozásában. E határozat rögzítette, hogy indokolni kell az olyan személyzeti döntéseket tartalmazó határozatokat, amelyekkel szemben jogorvoslatnak van helye. A határozat részben szintén követte a 90-es évek alkotmánybírósági gyakorlatát, ugyanakkor el is tért attól, mert míg a 38/1993. (VI. 11.) AB határozat még nem minősítette alkotmányellenesnek, hogy az igazgatást végző miniszternek nincs indokolási kötelezettsége, itt már alkotmányos követelményként fogalmazódott meg az, holott a miniszterrel szemben az OBH elnöke nem külső szereplő, így esetében a politikai súlyeltolódás kérdése sem merülhet fel. A határozat viszont nagyobb hangsúlyt fektetett a kiszámítható jogalkalmazói működésre, a jogilag szabályozott eljárási garanciák meglétére, a hatékony jogorvoslati útra. Vagyis nem a függetlenségi kritériummal kötötte össze a követelményt.

A bírói álláspályázatok részletszabályai vonatkozásában garanciális elemnek tekintette a – sorrend meghatározására, illetve annak megváltoztatására, valamint egyetértési jog gyakorlására jogosult – bírói szervek érdemi befolyását az eljárás kimenetelére, az eljárás egészének – különösen a pályázati rangsor kialakítása során kizárólagosan figyelembe vehető szempontoknak – törvényi rendezettségét, és azt,

⁴² Noha a határozattal szemben kritikaként jelenik meg, hogy „nem számol a vezetői pozícióhoz kapcsolódó informális befolyásolási tényezőkkel” és csak formális szempontok mentén értékeli a miniszter jogkörét a vezetők kinevezésével és felmentésével összefüggésben. BALÁZS István: 22/2019. (VII. 5.) AB határozat – közigazgatási

bíráskodás, In: Az alkotmánybírósági gyakorlat. Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020 (szerk.: Gárdos-Orosz Fruzsina–Zakariás Kinga), Társadalomtudományi Kutatóközpont–HVG–ORAC, Budapest, 2021, 1010.

hogy a törvény csak a pályázatok objektív kritériumok szerinti elbírálásának enged teret, minimálisra szorítva a szubjektív elemek felmerülésének lehetőségét. (Megjegyzendő, hogy a bírói testületek kiemelt – garanciális – szerepe utóbb hangsúlyosan jelent meg a közigazgatási bíróságok felállításával kapcsolatos alkotmánybíróági határozatban is.) Kifejezetten az OBT-vel összefüggésben mondta ki azt, hogy az OBT számára biztosított egyetértési jog kizárja a pályázat elbírálójának önkényes, diszkrecionális döntési lehetőségét, a bírói tanács által el nem utasított pályázó számára biztosított jogorvoslati jog pedig nemcsak a kinevezett személy törvénynek és a pályázati kiírásnak megfelelőségére terjed ki, hanem az OBT egyetértése meglétének vitathatóságára is. Ugyanakkor azzal, hogy a törvény abban az esetben is lehetővé teszi a pályázat eredménytelenné nyilvánítását, ha a pályázat elbírálására jogosult OBH elnöke, vagy kúriai pályázat esetén a Kúria elnöke a pályázók egyikével sem kívánja betölteni az álláshelyet, az eljárás végén a nyertes pályázó személyéről meghozandó döntés szubjektívvá és diszkrecionálissá válhat, ezzel relativizálva az eljárás során meglévő garanciákat.

A 33/2017. (XII. 6.) AB határozat az OBH elnökének a bíróságokra vonatkozó kötelező szabályzatok megalkotásával kapcsolatos jogkörét vizsgálta. Ezzel kapcsolatban rögzítette, hogy a megalkotott szabályzatban kizárólag olyan elvek és értékek vehetők alapul, amelyek az Alaptörvényből, a Bszi.-ből és a Bjt.-ből következnek vagy azokból közvetlenül levezethetők, a szabályzatok tartalmának tehát a bírósági igazgatással kapcsolatos kérdések rendezése körében kell megmaradnia, és nem érintheti az ítélező bíró függetlenségét.

A 3154/2017. (VI. 21.) AB határozat a bírák szakmai függetlenségét illetően nem tulajdonított annak jelentőséget, hogy a bíróságok központi igazgatását egy testületi szerv vagy egyszemélyi vezető látja el, ha hatásköre nem terjed ki a bíróságok ítélezési tevékenységének befolyásolására. A Bszi. ugyanakkor, pontosan arra tekintettel, hogy a központi igazgatás egyszemélyi felelős vezetőjének igazgatási feladatai jelentősen megnövekednek, szétválasztotta egymástól a bíróságok legfőbb igazgatási vezetését és szakmai irányítását, ezzel egyben rávilágítva annak fontosságára is, hogy az igazgatási vezető (az OBH elnöke) és a bírák, bírósági vezetők között ne legyen hierarchikus viszony. A határozat szerint az OBH elnökének a bírák státuszát érintő hatáskörei többségüket tekintve közvetettek, átfogó jellegűek, nem az egyes bíróságokra vagy bírókra vonatkoznak. Amennyiben pedig közvetlenek (pl. a bírósági vezetők kinevezése), akkor pedig erős korlátok között gyakorolhatók.

E határozatok választ adnak a Kúria viszonyában is több, a közelmúltban felmerült vitás kérdésre is. Alapvetően nyugvópontra helyezték a bírák, bírósági vezetők kinevezésének eljárási rendjét, a bírói szolgálati jogviszony megszűnésével kapcsolatos kérdéseket, a bíró és az ügy közötti kapcsolatot (ügyelosztás) is. Emellett a 90-es években

meghozott határozatok megállapításai között is több olyan van, amelyek nem vesztették el ma sem relevanciájukat pl. az Országgyűlés általi megválasztás mint a demokratikus legitimitációval való szoros kapcsolat (lásd részletesen a személyi döntések című alfejezetnél).

V. A legfelsőbb bíróságok igazgatása, mint a bírósági igazgatás sajátos területe. Az igazgatási különállás oka

Jellemzően Európában, különösen a rendszerváltó országokban érhető tetten az az elvárás, amely szerint az igazságszolgáltatás függetlenségének hangsúlyozása magában foglalja nemcsak az ügyek elbírálásában való függetlenséget (funkcionális függetlenség), hanem azt is, hogy egy legfelsőbb bíróságnak saját irányításában is függetlennek kell lennie (az igazságszolgáltatás szervezeti vagy testületi függetlensége).⁴³ A rendszerváltást követően ezekben az országokban több kísérlet is zajlott a függetlenség egyre komplexebb követelményrendszerének való minél jobban harmonizáló, a helyi viszonyokra is megfelelően reagáló igazgatási rendszer kialakítására. Nem organikus fejlődés, hanem újabb és újabb, a függetlenséget és a hatékonyságot egyszerre célzó rendszerek kiépítésének lehattunk tanúi, amelynek intenzitását jól mutatja, hogy a Velencei Bizottság is rendszeresen ad ki állásfoglalásokat a különböző igazságszolgáltatási reformokról. Ebben az útkeresésben viszonylag kevés szó esik a legfelsőbb bíróságok elkülönült funkciójáról, jellemzőbb az egyes jogkörök egyedi vizsgálata.

Magyarországon a Legfelsőbb Bíróság igazgatási elkülönítése a magyar bírói szervezetnek a rendszerváltás előtti időkből származó sajátossága. Az 1997. évi bírósági reform lehetőséget teremtett volna az elkülönülés megszüntetésére, ez azonban nem történt meg, illetve nem is történhetett meg abból következően, hogy a törvényalkotó az OIT elnöki funkció ellátását a Legfelsőbb Bíróság elnöki megbízatásához kötötte. A szabályozásból fakadt egyszersmind az is, hogy ezáltal sikerült a Legfelsőbb Bíróságnak megőriznie igazgatási elkülönülését. Kritikaként fogalmazható meg ugyanakkor, hogy a Legfelsőbb Bíróság tekintélyének, elkülönülésének megőrzését, valamint a bíróságok működésének igazgatási érdekvédelmét (pl. költségvetés előterjesztésében, létszám- és bérfeljesztési igényekben) a végrehajtó hatalommal szemben kevéssé lehet egyidejűleg hatékonyan képviselni.⁴⁴

A legfőbb bírói fórumok tevékenységének egyik legfontosabb sajátossága a jogegységesítő tevékenység, eltérő szabályok fordulnak elő továbbá az elnök, illetve esetlegesen további vezetők tisztségének betöltésével összefüggésben is. A szervezetrendszer élén álló bíróság esetében szükségszerűen felmerülhet továbbá a funkciójához kapcsolódó, eltérő igazgatási rendszer is.

A 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábla⁴⁵ – felsőbbbírói bírói kinevezések vizsgálatát alátámasztó – tételeinek parafrázálásával a

⁴³ UZELAC *i.m.* 129.

⁴⁴ FÜRÉSZ *i.m.* 97.

⁴⁵ A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az

Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábláról COM(2021) 389 final (továbbiakban *Eredménytábla*).

legfelsőbb bíróságok mint végső fokon eljáró bíróságok nélkülözhetetlenek valamennyi tagállamban az egységes jogalkalmazás biztosításához. A tagállamok feladata oly módon megszervezni a legfelsőbb bíróság igazgatását, amely biztosítja azok függetlenségét és pártatlanságát. Azt is biztosítaniuk kell továbbá, hogy a legfelsőbb bíróságok igazgatására vonatkozó lényeges feltételek és részletes eljárási szabályok ne vethessenek fel észszerű kétségeket a magánszemélyek szemében a legfelsőbb bíróságok és a bírók külső tényezők általi befolyásolhatatlanságával, valamint az előttük álló érdekeket illető semlegességével kapcsolatban.

Éppen az egységes jogalkalmazás – az Alaptörvény 25. cikk. (3) bekezdése fordulatával élve a bíróságok jogalkalmazása egységének – biztosítása az, ami hatásköri és szervezeti sokszínűségük ellenére összeköti, egyúttal pedig a bírósági szervezet többi elemétől megkülönbözteti a legfelsőbb bírói fórumokat. Ennek jelentősége és társadalmi hatása legalább annyira fontos, mint az egyedi ügyben végzett ítélkezés, mert a joggyakorlat egysége a jogalkalmazás kiszámíthatóságát biztosítja, amely a jogállamiság elvének egyik összetevőjeként a jogbiztonság garanciája. Ha pedig az egyes jogszabályok előterjesztői indokolásait vizsgáljuk, kitűnik, hogy a felsőbbbírói gyakorlat közvetlen és jelentős hatást gyakorol a jogalkotásra is.⁴⁶ Vagyis ez teszi a legfelsőbb bírói fórumokat legfelsőbb bírói fórumokká. Ez pedig olyannyira magától értetődő, hogy nem is szükséges alkotmányos vagy törvényi szinten deklarálni. A joggyakorlat egységének biztosítása többféle eszközzel is elérhető, mégis a következetes felsőbbbírói gyakorlat tűnik leginkább hatékonynak. Ebből következnek a legfelsőbb bírói fórumok jellegadó hatáskörei (jellemzően felülvizsgálat), és azok gyakorlásának terjedelme (jellemzően kasszáció), és csak kivételesen jelennek meg első- és végsőfokú hatáskörök (Magyarországon választási,⁴⁷ népszavazási,⁴⁸ önkormányzati normakontroll és gyülekezési⁴⁹ ügyek, vagy Németországban – egyebek mellett – tartományok közötti közjogi viták vagy egyes infrastruktúráis beruházások⁵⁰).

Éppen ebből a jellegadó tulajdonságból fakad az autonómia-, vagy legalábbis a bírósági szervezet más szintjeihez képesti markánsan eltérő igazgatási modell iránti igény is. A következőkben néhány olyan területre kívánunk rámutatni, amelyekben ez az autonómia, vagy igazgatási különartottság megragadható.

VI. A legfelsőbb bíróságok igazgatásának egyes sajátosságai

Ahogy arra már utaltunk, a sajátos funkciók és feladatok sajátos igazgatási megoldásokat

igényelhetnek. Egy legfelsőbb bíróság, ha a bevett felülvizsgálati-ítélkezési feladatain túli feladatokat is ellát, az kihathat egyrészt a személyi döntésekre (milyen bírói és egyéb alkalmazotti összetétel ideális a változatos feladatok ellátásához), a szervezeti felépítésre (pl. olyan külön szervezeti egységek létrehozatala képében, amik ellájtják a bíróságok költségvetésével kapcsolatos gazdasági-pénzügyi feladatokat, a „think tank” feladatokat, a jogalkotásban való közreműködéssel kapcsolatos feladatokat stb.), illetve ha magát az ítélkezési tevékenységet (mint az ügyet véglegesen eldöntő végső fórum tevékenységét) nézzük, akkor a tanácsok személyi összetételére, vagy éppen az ügyelosztásra is. E fejezetben mindezek közül három tényezőt – személyi döntések, ügyelosztás, illetve jogegységesítés – emelünk ki. Vizsgálat tárgyát képezhetné a belső felépítés, az egyes bírói szervek közötti feladat-, illetve hatáskörmegosztás, a költségvetési-gazdálkodási önállóság nem vitatott követelményének való gyakorlati megfelelés, de akár a digitalizáció hatása is. A fejezet ugyanakkor a szervezeti függetlenséget akként közelíti meg, mint ami a bírói függetlenség derivátuma,⁵¹ vagyis azért indokolt a szervezet függetlenségét biztosítani, és azon keresztül az egyes igazgatási kérdéseket szabályozni, garanciákkal ellátni, hogy azon keresztül is az ítélkezésben megnyilvánuló függetlenséget szolgálja a szervezet. Ekként pedig a legszorosabb kapcsolatot az ítélkező tevékenységben megnyilvánuló függetlenséggel a személyi döntések, a bíró és az ügy kapcsolatára vonatkozó ügyelosztás, illetve a legfelsőbb bírói fórumok egyik fő sajátossága, a minden bírói jogalkalmazásra kiható jogegységesítő tevékenység testesíti meg leginkább.

VI.1. Személyi döntések

A bíróságok személyi állományát (értve ez alatt jelenleg a bírák személyét) érintően érdemes kiemelni, hogy az egyik legvitatottabb kérdés – és ekként nélkülözi a konszenzust – a bírák kiválasztásának kérdése, különösen a végrehajtó, illetve a törvényhozó hatalom esetleges közreműködését illetően. Daniel Smilov hangsúlyozza ennek háttéréként, hogy a különböző alkotmányos rendszerek különböző mértékű fékek és ellensúlyok kialakítását teszik lehetővé a fő hatalmi ágak között. Ebből következően pedig a végrehajtó és a törvényhozó hatalomnak az igazságszolgáltatási rendszert irányító testület tagjainak kinevezésére való jogosultsága is szükségesnek tekinthető, az igazságszolgáltatás bizonyos fokú elszámoltathatóságának megőrzése érdekében a politikai hatalmi ágak és – végső soron – a polgárok mint választók felé. A bírói függetlenség elvét ugyanis mindig egyensúlyba kell

⁴⁶ Hasonlóan lásd DUDÁS Attila–FAZAKAS Zoltán József–VERESS Emőd: *A legfelsőbb bíróságok bíráinak kinevezéséről – összehasonlító jogi szempontból*, Miskolci Jogi Szemle, 2020/2, 21.

⁴⁷ A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. tv. 229. §, 240. § (2) bekezdése, 297. § (4) bekezdése.

⁴⁸ A népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. tv. 29-30. §, 61. § (3) bekezdése, 90. § (3) bekezdése

⁴⁹ A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. tv. 12. § (3) bekezdése

⁵⁰ A közigazgatási bírósági eljárásról szóló törvény (VwGO) 50. §

⁵¹ Az autonómia eredetével kapcsolatos felfogásokról lásd pl. DAN-COHEN, Meir: *Rights, Persons and Organizations. A Legal Theory for Bureaucratic Society*, University of California Press, Berkeley, 1986, 55–84.

hozni a bírói ág elszámoltathatóságának elvével.⁵² Az összetételt illetően is eltérő felfogások érvényesülhetnek: adott egyrészt a „jogászbíróság” fogalma, ahol a bírák akként fogják fel önmagukat és a bíróságot, hogy feladatuk a jog alkalmazása; a „szakértő bíróság” kategóriája, ahol a bíró egyfajta alternatívája a jogászbírónak, mivel a vitával érintett területre vonatkozó speciális, más által nem birtokolt szaktudással rendelkezik; illetve ezek sajátos ötvözete, amely magában foglalja a két rendszer előnyeit. Az ilyen rendszerek magukban hordozzák a kiválasztás eltéréseit is: azokban az esetekben, ahol szakértő bíróság van, vagy legalábbis szakértő bíróra is szükség mutatkozik, a kiválasztás az adott specifikus gyakorlatra fókuszáló.⁵³

Figyelemmel arra, hogy a felsőbbbíróági ítélkezés részben a jogalkalmazás egysége biztosításának követelménye, részben a felülvizsgálat tárgya, keretei és döntési korlátai miatt jellemben alapvetően eltér az alsóbb fokú bíróságok ítélkezési tevékenységétől. A felsőbbbíróági eljárások tárgya ugyanis nem más, mint az alsóbb fokú bíróságok ítéletei jogszabályszerűségének vizsgálata, amely nemcsak az alkalmazandó anyagi és eljárásjogi szabályok, valamint a joggyakorlat ismeretét kívánja meg, hanem a jogértelmezési módszerek komplex alkalmazását is megkívánja. Ismert olyan irodalmi álláspont, amely szerint a kasszációs legfelsőbb bírói hatáskör sajátos jellegű, és sokszor az egyetemi tanárok vagy kodifikációs tapasztalattal rendelkező szakemberek jobban beválnak, mint a korábban kiemelkedő ítélkezési tapasztalattal rendelkező bírák.⁵⁴ Az európai államokban kisebbségben vannak azon országok (az eredménytábla szerint Görögország, Franciaország,⁵⁵ Luxembourg, Ausztria,⁵⁶ és Románia), amelyekben a legfőbb bírói fórum

bírójává kizárólag már kinevezett, és jellemzően hosszabb tapasztalattal rendelkező bíró nevezhető ki. Ezért különösen fontos kérdés, hogy milyen karriermodell, milyen feltételrendszer és milyen eljárásrend határozza meg a legfelsőbb bíróságok bíráinak kiválasztását, kinevezését. Amint arra a 2021. évi uniós igazságügyi eredménytáblában az Európai Bizottság is rámutatott, „E tekintetben az európai jog megköveteli annak biztosítását a tagállamoktól, hogy a bírók a kinevezésüket követően függetlenek legyenek a kinevező hatóság befolyásától vagy nyomásgyakorlásától a szerepkörük ellátása során.”⁵⁷ Azt is biztosítaniuk kell továbbá, hogy a kinevezési határozatok elfogadását szabályozó lényeges feltételek és részletes eljárási szabályok ne vethessenek fel észszerű kétségeket a magánszemélyek szemében a bírók külső tényezők általi befolyásolhatatlanságával, valamint az előttük álló érdekeket illető semlegességével kapcsolatban.”⁵⁸

Ha az európai államok felsőbbbíróági bírói kinevezési szabályozását áttekintjük, szembetűnik, hogy alig van két hasonló modell. Megjegyzendő azonban, hogy számos európai államban a legfőbb bírói fórumok vezetőinek, illetve tagjainak kinevezési eljárása (folyamata) eltér az alsóbb fokú bíróságokon ítélkező bírák és bírósági vezetők kinevezésére vonatkozó szabályoktól.⁵⁹ Így az Európai Unió tagállamainak többségében a végrehajtó hatalom vagy a törvényhozás is jelentős – esetenként döntő – befolyással bír a legfelsőbb bírói kinevezési eljárásában.⁶⁰

A legfelsőbb bírói fórumok elnökeinek és másodelnökeinek (elnökhelyetteseinek) kinevezése a felsőbbbíróági bírók kinevezéséhez képest is mutathat eltéréseket. Ez megnyilvánulhat abban, hogy más szervtől nyeri az elnök a tisztségét, mint amelyik a bírót a felsőbbbíróagra kinevezi vagy

⁵² SMILOV, Daniel: *The judiciary: The least dangerous branch?* In: *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law* (eds.: Rosenfeld, Michel–Sajó, András), Oxford University Press, 2012, 860–861.

⁵³ MORITZ, Klaus: *The Contribution of Honorary Judges to Labour Conflict Resolution in Germany and France*, In: *European Legal Cultures* (eds.: Gessner, Volkmar–Hoeland, Armin–Varga, Csaba), Dartmouth Publishing Company Aldershot, Brookfield USA–Singapore–Sydney, 1996, 331–332.

⁵⁴ BORÉ, Jacques–BORÉ, Louis: *Organisation de la Cour de cassation*, in *Répertoire de procédure civile*, Dalloz, Paris, 2015, 13. széljegyzet. Hivatkozva DUDÁS–FAZAKAS–VERESS *i.m.* 77. l. Megjegyezzük, hogy erre kiváló példa volt Csemegi Károly, akit a Büntető Törvénykönyv elkészültét követően a Kúria tanácselnökévé neveztek ki.

⁵⁵ Amint arra Dudás Attila, Fazakas Zoltán József és Veress Emőd rámutatott, Franciaországban is nyitott a rendszer, a legfelsőbb bíróságokra a bírói életpályától eltérő karrierutat járó jogászok is kinevezhetők.

⁵⁶ Ausztriában ilyen törvényi szabályozás a közigazgatási bíróságok esetében nincs, így pl. az osztrák Szövetségi Alkotmánytörvény (*Bundes-Verfassungsgesetz*) 134. cikke csak ötéves joggyakorlatot ír elő. Osztrák Közigazgatási Felsőbíróóság (*Verwaltungsgerichtshof*) elnöke és

másodelnöke is első bírói kinevezését vezetőként nyerte el. (Lásd www.vwgh.gv.at/gerichtshof/richterrinnen_und_richter/Lebenslauf_Rudolf-Thienel_erweitert.pdf?8hky8u;

www.vwgh.gv.at/gerichtshof/richterrinnen_und_richter/Lebenslauf_Anna_Sporrer_erweitert.pdf?8hky8u).

⁵⁷ 2019 óta a Bíróság számos ítéletet hozott a bírói kinevezésekkel és az erre vonatkozó uniós jogi követelményekkel kapcsolatban (lásd a Bíróság C-896/19. sz., Republika kontra II-Prim Ministru ügyben 2021. április 20-án hozott ítéletének 56. pontját; a C-824/18. sz. A.B.-ügyben 2021. március 2-án hozott ítéletének 122. pontját; a C-585/18., C-624/18. és C-625/18. sz., A.K. és társai egyesített ügyekben 2019. november 19-én hozott ítéletének 133. pontját).

⁵⁸ A Bíróság 2021. április 20-i ítélete, Republika kontra II-Prim Ministru, C-896/19, 57. pont; a C-824/18. sz. A.B.-ügyben 2021. március 2-án hozott ítéletének 123. pontját; a Bíróság 2019. november 19-i ítélete, A.K. és társai, C-585/18, C-624/18 és C-625/18, 134. és 135. pont.

⁵⁹ Lásd *Eredménytábla* 52. ábra: A legfelsőbb bíróság bíráinak kinevezése: javaslattevő és kinevező hatóságok.

⁶⁰ Lásd Uo. 54. ábra: A legfelsőbb bíróság bíráinak kinevezése: a végrehajtó hatalom és a parlament hatásköre.

beosztja,⁶¹ de lehet, hogy csak az eljárási szabályok térnek el.⁶² A kiválasztás során pedig alapvetően nemzeti sajátosságok, szempontok érvényesülnek: bár elterjedt megoldás, de nem szükségszerűen karrierbíróból lesz a legfelsőbb bíróság elnöke (pl. az észt elnök ügyvédből lett bíró, majd elnök, az osztrák közigazgatási felsőbb bíróság esetében az elnök és a másodelnök is bíróságon kívülről érkezett, és egyébként a német elnök is, aki alapvetően karrierbíró, megválasztásakor – beosztott bíróként – minisztériumi igazgató volt), különösen közigazgatási felsőbb bíróságok esetében. A kiválasztás szempontrendszerében számos tényező játszhat szerepet: ide sorolható az eltérő tapasztalatok megjelenése iránti igény, vagy éppen az államszervezeti szerep (pl. kapcsolattartás más szervekkel, az elnök sajátos jogkörei, kötelezettségei).

Magyarországot tekintve, a fent említett külső elszámoltathatóság kérdése nem merült fel az alkotmánybírói gyakorlatban, illetve a bírósági szervezetrendszerre vonatkozó alkotmányjogi vitákban, nincs is a beszámoltatáson (a Kúria elnökének éves beszámolója) túl további eszköze és igény sem merült fel rá. Az alkotmányos gyakorlat kiindulópontja az, hogy a legfelsőbb bírói fórum esetében mind az igazgatási elkülönülésnek, mind pedig az elnök Országgyűlés általi megválasztásának közjogi hagyománya van. Már a 38/1991. (X. 31.) AB határozat is kitért röviden a személyügyi kérdésekre. Alapvetően az akkori Alkotmány determinálta a döntést annyiban, hogy szabályozta az egyes személyi döntéseket, így erre utalással (Alkotmány 48. §) a határozatban a függetlenség részeként jelenik meg a Legfelsőbb Bíróság elnökének Országgyűlés általi megválasztása, illetve helyetteseinek és a hivatásos bírónak a köztársasági elnök általi kinevezése, továbbá az, hogy az Alkotmány szigorú feltételekhez köti a bírák tisztségükből való elmozdítását. Ezzel összhangban, a 38/1993. (VI. 11.) AB határozat is a bírói hatalom forrásaként, legitimációjaként nevesítette az Országgyűlés általi megválasztást, az egyoldalú politikai befolyásolás semlegesítésének módját illetően pedig az elnök vonatkozásában a

semleges köztársasági elnök általi jelölést, illetve a megválasztás esetén a kétharmados többség megkövetelését.⁶³ A tisztség elnyerését illetően hangsúlyozta, hogy az Alkotmány megtartotta annak két, történetileg kialakult formáját: a Legfelsőbb Bíróság elnökét továbbra is az Országgyűlés választja meg, a többi hivatásos bírót pedig a köztársasági elnök nevezi ki. Az Alkotmánybírói nagy jelentőséget tulajdonított annak, hogy honnan nyerik hatalmukat a bírák és más bírósági vezetők, ezzel kapcsolatban több megoldást is nevesített. A határozat szerint, ha e személyi kör hatalmát nem a nép általi közvetlen választásból nyeri (nem önlegitimáló a hatalmi ág), akkor „külső” szerv általi választással vagy kinevezéssel kell legitimációt kapniuk, ekkor bírói hatalmukat valamely más hatalmi ág közvetítésével nyerik el, hatalmuk azon keresztül vezethető vissza a szuverén néphez. Éppen ezért a Legfelsőbb Bíróság elnöke vonatkozásában önmagában nem alkotmányellenes, hanem éppen az Alkotmánynak felel meg – a határozat megfogalmazása szerint – az, ha a bírói hatalmat a bíró „felülről kapja” (legalábbis kívülről).

Ezzel szemben, ha a bírói hatalmat más hatalmi ág közvetítésével nyeri el a bíró, annak a bíróság semlegessége és az egyoldalú politikai befolyás⁶⁴ kizárása követelményének kell megfelelnie. A semlegességet erősíti a köztársasági elnök, aki a Legfelsőbb Bíróság elnökén kívül minden bírót kinevez. A kinevező egyik feladata a hatalom közvetítése. Itt is vizsgálendő ugyanakkor az előterjesztés: ha azt a bíróság teszi meg, nincs szükség ellensúlyozásra, ilyenkor ugyanis az egyoldalú politikai befolyásolás – elvileg – kizárt. Ha viszont az előterjesztést a Kormány vagy annak tagja teszi, a törvénynek más külső ellensúlyt, vagy pedig bírósági részvételt kell intézményesítenie. A törvényi szabályozás a bírói közrehatást választotta, ezzel az alkotmányos követelménynek tett eleget. Emellett azonban a részvételnek alkalmasnak is kell lennie alkotmányos funkciójának betöltésére, arra, hogy azzal a bírói hatalom a más hatalmi ágba tartozó kinevező – vagy a kinevezést tartalmilag meghatározó előterjesztő – politikai meghatározottságának hatását ellensúlyozza. Ehhez

⁶¹ Magyarországon az Országgyűlés a köztársasági elnök javaslatára választja a Kúria elnökét, a Kúria elnökhelyetteseit pedig a Kúria elnökének javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki.

⁶² Lásd az osztrák Szövetségi Alkotmánytörvény 134. cikk (4) bekezdését, amely a jelölés tekintetében tér el.

⁶³ A határozat a bírói, illetve bírósági elnöki kinevezési (tisztség keletkezési) eljárások alkotmányossági sarokköve, emellett megállapításokat tartalmaz a kinevezéssel kapcsolatos jogorvoslatra, a beosztásra, címadományozásra, illetve a kinevezést követő alkalmassági vizsgálatra is. Ezek mind olyan kérdések, melyek időről időre felmerültek az egyes reformtörvények során, illetve a magyar igazságszolgáltatással összefüggő külső vizsgálatokban is. A határozatban megfogalmazott követelményeket gyakorlatilag minden későbbi igazságszolgáltatási reform követte (igyekezett követni). Igaz ez még akkor is, ha gyakran megfogalmazott kritika a határozattal szemben, hogy az Alkotmánybírói normakontroll helyett

alkotmányos követelményeket fogalmazott meg, kijelölve a rendelkezések alkotmányos tartalmát, ezáltal eltekintve ugyanakkor attól, hogy reagáljon a korábbi kinevezésekkel kapcsolatban az indítványozók által felvetett problémákra. DRINÓCZI Tímea: 38/1993. (VI. 11.) AB határozat – bírói függetlenség, In: Az alkotmánybírói gyakorlat i.m. 248.; HACK i.m. 23.

⁶⁴ Elkerülendő a megfogalmazás félreértését, a határozat zárójelben megjegyzi, hogy a politikai befolyás fogalmilag nem zárható ki, mert a hatalom közvetlenül a „politikai” hatalmi ágaktól származik. Az „egyoldalú politikai befolyás” kifejezésnek nem napi politikai tartalma van, s még kevésbé fejez ki negatív értékítéletet, hanem a hatalmi ágak természetéből és az alkotmányos berendezkedésből folyó objektív helyzet. Az egyoldalú politikai befolyásolás semlegesítésének többféle módja van. Ki lehet védeni az egyoldalú politikai meghatározás veszélyét merőben külső ellensúlyokkal, vagy igénybe lehet venni maguknak a bíróságoknak a közrehatását a kinevezési/választási eljárásban. Az Alkotmány mindkét eljárást lehetővé teszi.

nincs feltétlenül szükség bírói önkormányzatra vagy bírói testületekre, az érdemi akaratnyilvánítás éppúgy megoldható közvetlen szavazással, mint választott képviselő útján. Az állásfoglalásban azonban a bírák akaratának kell kifejezésre jutnia. A kinevezés érdemi befolyásolásának is többféle megoldása lehet: pl. egyetértési jog, együttes előterjesztés, javaslatétel, vétőjog stb.

Miközben a 38/1993. (VI. 11.) AB határozat nagy hangsúlyt fektetett a bírói hatalom legitimitációjára, a 97/2009. (X. 16.) AB határozat meglehetősen félrevezető módon úgy fogalmaz, hogy a „hatalommegosztás elvének elismerése mellett, az Alkotmány több rendelkezése is lehetővé teszi a bírói hatalomba való „külső beavatkozást”. A bírák kinevezésére a köztársasági elnök jogosult, a Legfelsőbb Bíróság elnökét ő jelöli, elnökhelyettesét ő nevezi ki. A Parlament a köztársasági elnök javaslatára választja meg a Legfelsőbb Bíróság elnökét.” A két határozat közötti ellentmondást (hatalom forrása vs. külső beavatkozás) azzal kívánja feloldani, hogy azzal folytatja, e szabályok nem kizárólag a bírói hatalom legitimitációjáról szólnak, hanem a hatalmi ágak és alkotmányos intézmények közötti egyensúlyteremtés biztosítékai. A bíróság ugyanakkor ilyenkor sem kirekesztett, a bírói testületek véleményét is kifejező jelöléssel, véleménynyilvánítással befolyásolja a személykiválasztást.

Amint arra a fentiekben már utaltunk, a legfőbb bírói fórumok bírói karának kiválasztása mellett a személyzeti döntések másik lényeges eleme a szolgálati/fejeletti bíráskodás kérdése. E körben – annak előrebocsátásával, hogy álláspontunk szerint a magyar szolgálati bíráskodás az elmúlt harminc év tapasztalatai és különbíráóságok létrehozására vonatkozó alaptörvényi rendelkezés az Alaptörvény Nyolcadik módosításával történt hatályon kívül helyezése miatt alapos reformra szorul, amely kérdés ezért szétfeszítene jelen tanulmány kereteit – csak arra szükséges utalni, hogy a magyar szabályozás csak annyiban szentelt figyelmet a Kúria legfőbb bírósági jellegének, hogy a másodfokú szolgálati bíróságot mellé telepítette. E körben a nemzetközi összehasonlítást jelentősen nehezíti, hogy számos országban egységes bírói-ügyési (magisztrátusi) szolgálati törvény szabályozza a fejeletti és szolgálati jogvitákat is. Indokolt ugyanakkor emlékeztetni arra, hogy a német szövetségi (legfelsőbb) bíróságok bírói szolgálati és fejeletti ügyeiben a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság egy tanácsa, állandó elnökkel, két helyettes elnökkel, állandó tagokkal, póttaggokkal, és az öt felsőbírásról delegált taggal és póttaggokkal mint szolgálati bíróság jár el.⁶⁵

Amint azt bemutattuk, a legfőbb bírói fórumok esetében nemcsak, hogy megfigyelhető a sajátos, a bírósági szervezet más szintjeitől eltérő személyügyi igazgatási rendszer, de az – a kiválasztástól a

fejeletti és szolgálati ügyek elbírálásáig bezárólag – a felsőbírási funkciók sajátosságaira figyelemmel indokolt, sőt álláspontunk szerint kívánatos is.

VI.2. Ügyelosztás

Az ügyelosztás a bírósági igazgatás egyik központi eleme, mert amellett, hogy nem választható el a bírák munkaterhelésnek kérdéséről és kihathat az igazságszolgáltatás hatékonyságára, de a tisztességes eljáráshoz való jog részjogosultságát jelentő törvényes bíróhoz való jog egyik garanciája is lehet, továbbá a bírói függetlenség követelményétől sem választható el.

Az ügyeket nem lehet olyan bírónak kiosztani, akiknek érdeke fűződik az ügyhöz, vagy csak ennek árnyéka vetül rá, vagy más okból elfogultnak tűnhet. A szakosodás pedig növeli a hatékonyságot, kedvezően hat az eljárások időtartamára, egyúttal pedig a joggyakorlat egysége is egyszerűbben biztosítható.

A legfelsőbb bírói fórumok esetén éppúgy érvényesülnie kell a törvényes bíróhoz való jognak, mint az alsóbbfokú bíróságok esetén, ezért garanciális jelentőségű, hogy az ügyelosztás rendje pontosan meghatározott és átlátható legyen. E tekintetben tehát nincs, és nem is lehet különbség a bírósági szervezet különböző szintjei között.

Az általános elvárások bemutatását követően azt vizsgáljuk, hogy lehetnek-e olyan egyéb szempontok, amelyeket – átlátható és normatív módon – a felsőbíráóságok ügyelosztási rendjének meghatározása során figyelembe lehet venni.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása szerint a független és pártatlan bíróhoz való jog biztosítása érdekében az ügyeket objektív, előre meghatározott szempontok szerint kell a bíróságokon elosztani, amelyet sem bármely fél, sem pedig az ügy kimenetelében egyébként érdekelt személyek kívánsága nem befolyásolhat.⁶⁶ Nincs azonban olyan követelmény, amely az ügyek elosztásának részletes szabályait – az egyes bírák, tanácsok, tanácsok közötti belső elosztását – törvényben kellene szabályozni, és a gyakorlatban ezeket a szabályokat jellemzően belső bírósági szabályzatok állapítják meg.⁶⁷

„Az eljárások időszerűségének, valamint a bírói függetlenség és pártatlanság tiszteletben tartásának e normatív kereteken belül az ügyelosztási folyamatok megszervezésének számos más módja is létezik. Következésképpen Európa-szerte nagyon sokféle rendszert különböztethetünk meg. Az ügyek elosztása általában a bírák szakosodását követi, de például Dániában a bírák generalisták, és mindenféle ügyekkel foglalkoznak. Egyes országokban a bírák informálisan cserélhetnek ügyeket, más országokban ez szigorúan tilos. Ezeket a rendszereket a felmérés eredményeinek tárgyalásakor részletesebben is meg fogjuk vizsgálni. E sokféleség ellenére Marco Fabri

⁶⁵ Lásd *Deutsches Richtergesetz* 61–68. §-ait; www.bundesgerichtshof.de/DE/DasGericht/Geschaeftsverteilung/BesetzungSenate/WeitereSenate/dienstgerichtDesBundes.html.

⁶⁶ Council of Europe, Committee of Ministers Recommendation (2010) 12 of 17 November 2010 and Explanatory Memorandum on Judges: Independence, Efficiency and Responsibilities, 9. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20

[recommendations/CMRec\(2010\)12E_%20judges.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20recommendations/CMRec(2010)12E_%20judges.pdf).

⁶⁷ European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), ‘Minimum Judicial Standards IV: Allocation of Cases. ENCJ Report 2013–2014’ (ENCJ 2014) 5. www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/encj_report_standards_iv_allocation_of_cases_2014.pdf.

és Philip M. Langbroek kutatási eredményei szerint mindezen elosztási rendszerek prioritása az ügyek bírák közötti kiegyensúlyozott elosztása.”⁶⁸

Bár az ügyelosztási rendszerek nagy változatosságot mutatnak, az ENCJ Igazságszolgáltatási Minimumszabályok IV. kidolgozása: Ügyelosztás projektsorozat, amelyet az Igazságszolgáltatási Tanácsok Európai Hálózatának Igazságszolgáltatási Minimumszabályok IV. kidolgozása, az Ügyelosztás projektsorozat a következő tizenegy minimumszabályt határozta meg:

1. Minden ügyet az EJEE 6. cikkével összeegyeztethető alapon kell elosztani.

2. Az ügyek elosztásának megalapozott módszerrel kell rendelkeznie. Az ügyelosztás módszerét a nyilvánosság számára hozzáférhetővé kell tenni. Ezt az elosztási módszert törvény, rendelet vagy bírósági vagy közigazgatási gyakorlat szabályozhatja.

3. Az ügyek elosztásának módszerének biztosítania kell a tisztességes és időhatékony igazságszolgáltatást, valamint a közbizalom erősítését.

4. Az ügyek elosztása során alkalmazandó alábbi elveket és kritériumokat kell figyelembe venni az ügyek elosztásának minden kialakított módszere során, beleértve az adminisztratív vagy elektronikus elosztást, valamint a vezető bíró, az elnöklő bíró vagy a Bíróság elnöke által történő elosztást.

5. Az ügyek elosztásának módszerében figyelembe veendő elveknek és kritériumoknak objektívnek kell lenniük, és magukban kell foglalniuk:

- a tisztességes eljáráshoz való jog;
- az igazságszolgáltatás függetlensége;
- az eljárás jogszerűsége;
- az ügy jellege és összetettsége;
- a bíró szakértelme, tapasztalata és szakterülete;
- a bíró elérhetősége és/vagy munkaterhelése;
- a bíró pártatlansága;
- a bíró függetlenségének és pártatlanságának nyilvános megítélése.

6. A komplexitás mérlegelésekor a következő tényezők némelyikét vagy mindegyikét figyelembe véve határozható meg:

- a felek vagy alperesek száma;
- a tanúk száma;
- a kérdéses ügy értéke;
- az ügy iratainak oldalszáma;
- a tényállásbeli vita mértéke;
- az érintett jogi kérdések;
- a szakértői tanúk száma;
- a tárgyalás becsült időtartama;
- a média vagy a nyilvánosság érdeklődése vagy az ügy profilja, amennyiben az hatással van az ügy logisztikájára.

7. Az elosztás módszerét egységesen kell alkalmazni az ötödik elv kritériumai szerint; az elvek és kritériumok alkalmazásában eltérések lehetnek szükségesek a joghatóság jellege, a Bíróság mérete, a Bíróság szintje és az ügy tárgyalási helye szerinti bírósági körzet miatt.

8. Az ügyelosztás az elnök, a Bíróság vezető bírása vagy a Bírósági Tanács hatáskörébe tartozik, de az ügyelosztás gyakorlati intézkedései átruházhatók akár egy másik bíróra, akár az ügyelosztásra felhatalmazott köztisztviselőre.

9. A megállapított elosztási módszertől való bármilyen eltérés motivációját/indoklását újra kell rendezni.

10. Az ügyek elosztásának módszerének meg kell felelnie az itt meghatározott elveknek és kritériumoknak, függetlenül attól, hogy a bíró egyedül vagy tanácsban ül-e. Ha a bírák testületként járnak el, akkor a testület együttes összetételének kell megfelelnie az elveknek és kritériumoknak.

11. A felek jogosultak arra, hogy az ügy tárgyalásának/megfontolásának megkezdése előtt olyan időpontban tájékoztatást kapjanak az ügy elosztásáról, amely az ügy jellegét és összetettségét figyelembe véve észszerű, valamint azt az időt, ameddig a félnek élnie kell az ügynek az adott bíróhoz/ bírákhoz való elosztását megtámadni kívánó jogával. Ez történhet írásban, elektronikus úton, bírósági lista közzététele vagy bármely más módon.⁶⁹

Az ügyelosztási rendet azért tartjuk különösen fontosnak, mert a törvényes bíróhoz való jog biztosításán keresztül a tisztességes eljáráshoz (*fair trial*) való jogot, vagyis biztosítják, hogy senki se legyen elvonható törvényes bírójától. A törvényes bíró az Alkotmánybíróság szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon érvényes ügyelosztási rend alapján eljáró bíró. Az Alkotmánybíróság már 2008-ban foglalkozott a kérdéssel, 993/B/2008. AB határozatában, amelyben megállapította, hogy a törvényes bírótól való elvonás tilalma – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, aminek csak egyik eleme a Bszi. szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája. Ennek megítélésekor, hogy a konkrét ügyben ki tekinthető törvényes bírónak, ugyanilyen súllyal jönnek számításba – többek között – az eljárási törvénynek a hatáskörre, illetékességre, a jogorvoslati rendre és a tisztességes eljárás követelményének biztosítására vonatkozó további rendelkezései. Az pedig éppen a törvény előtti egyenlőség érvényesülését szolgálja, hogy az említett jogszabályok mindenki számára olyan bíró közreműködését garantálják, akitől az ügy tárgyilagos megítélése nyilvánvalóan elvárható. Hasonló érvelést tartalmazott ezt követően több AB határozat is.⁷⁰

A 21/2014. (VII. 15.) AB határozatban a testület alaptörvény-ellenesnek minősítette azt, hogy az adott ügyben az elsőfokú szolgálati bíróság elnöke – függetlenül attól, hogy a szolgálati bíróság rendelkezett-e ügyelosztási tervvel – saját mérlegelése alapján jelölte ki az elsőfokú szolgálati bíróság tanácsát és a vizsgálóbíztost. Ha tehát az ügyet elvonják attól a bírótól (bírói tanácstól), akinek a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon

⁶⁸ Best practice guide for managing Supreme Courts. 51. http://kuria-birosag.hu/sites/default/files/press/best_practice_guide_final_en.docx.

⁶⁹ ENCJ 2014 8–10 www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/encj_report_standards_iv_allocation_of_cases_2014.pdf.

⁷⁰ 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]–[34]; 21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [78]–[81], 3357/2017. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [40], 3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [32]–[37], 3128/2020. (V. 15.) AB határozat, Indokolás [38], legutóbb 3070/2022. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [28].

érvényes ügyelosztási rend alapján el kellene járnia, akkor ez adott esetben a törvényes bíróhoz való jog sérelmének a megállapítására vezethet, másrészt ugyanakkor az ügyelosztási rendtől való eltérés megfelelő indokok esetén elfogadható. Az alapvető jogra vonatkozó alkotmányossági vizsgálat fókuszában az a kérdés áll, hogy történt-e olyan beavatkozás, jellemzően külső behatás a konkrét ügyben, amely érintette, befolyásolta az eljáró bíró személyét (az eljáró bíróságot, bírói tanácsot, esetleg annak összetételét), és ez a külső behatás nem igazolható, önkényes változást eredményezett az ügy elbírálásában. Az alapjogi kérdések e szempont mentén különíthetők el az Alkotmánybíróság által nem vizsgálható törvényességi kérdésektől {3128/2020. (V. 15.) AB határozat, Indokolás [39]}.

Nyilvánvalóan észszerű ugyanis, ha pl. kizárás miatt más tanács jár el, illetve megfelelő indok lehet pl. ügyszálalék feldolgozásának szükségessége, az ügyek észszerű időn belül való befejezésének elősegítése is.

Az ügyelosztási rend meghatározható automatizmus (algoritmus) előírásával, amint az – egyébként a felsőbbbíróságok esetén álláspontunk szerint atipikus módon – a Kúrián is történt, továbbá bármely más, olyan objektív módon, amely kizárja, hogy a felek az ügy kiosztását befolyásolják. Utóbbira példaként említhetők a német legfelsőbb bíróságok (Szövetségi Legfelsőbb Bíróság, Szövetségi Közigazgatási Bíróság, Szövetségi Pénzügyi Bíróság, Szövetségi Munkaügyi Bíróság és a Szövetségi Szociális Bíróság) ügyelosztási rendjei, amelyek az ügyek felek által nem befolyásolható sajátosságát (jellemzően a jogvita tárgyát) határozzák meg az ügyelosztást megalapozó objektív okként úgy, hogy kizárólag egy tanács felel meg a kritériumnak. Ennyiben ez is automatizmusnak tekinthető, amennyiben automatizmus alatt azt értjük, hogy nem egy igazgatási vezető döntésétől függ az ügy kiosztása. Ez pedig esetenként meglehetősen részletes leírást igényel, azonban biztosítja, hogy egyértelműen megállapítható az eljáró tanács, és a felek számára külön eljárás, vagy akár csak a per irataiba történő betekintés nélkül lehetővé teszi, hogy meggyőződjön arról, az ügy kiosztása az ügyelosztási rendnek megfelelően történt. Álláspontunk szerint az, hogy az érintettek könnyűszerrel, ha tetszik, csak az ügyelosztási rend megismerésével meggyőződhessenek arról, hogy az ügyük kiosztása megfelel az ügyelosztási rendnek, nemcsak azért kívánatos, mert a felek és a bíróság számára kevesebb adminisztratív teherrel jár, hanem azért is, mert az ilyen széles körű transzparencia nagymértékben képes segíteni az igazságszolgáltatásba vetett bizalom erősödését. Ezzel szemben, ha a felek csak egy bonyolult, vagy nehezen érthető eljárás során tudnak megbizonyosodni arról, éppen a bizalom ellen hat. Amint arra a Legjobb gyakorlat útmutató a legfelsőbb bíróságok ügyviteléhez című kézikönyv rámutat, a legfelsőbb bíróságokon az ügyek elosztását ugyan normatív módon határozzák meg, azonban ez sem mindig garantálja az előrelátható és egységes kiosztási eljárást. Vannak azonban olyan

országok is, amelyeknél nincs olyan jogszabály, amely meghatározná az ügyelosztás szabályait.⁷¹ (Olyan országot nem ismerünk, amelyben a legfőbb bírói fórumok és a bírósági szervezet más szintjei között gyökeresen eltérő szabályok lennének.)

A kúriaihoz hasonló, olyan automatikus ügyelosztási modellek, amelyek nem, vagy csak csekély mértékben veszik figyelembe az ügy tárgyát, a bírák szakosodása ellen is hathatnak. További szempont, amelyre figyelemmel kell lenni, a munkateher arányos eloszlása a bírák között. Holott a szakosodás nemcsak jobb minőségű döntések meghozatalához vezet, de gyorsabb döntéshozatalhoz is, és mint ilyen segíthet megelőzni az eljárások elhúzódtását is, emellett pedig – figyelemmel az azonos jogkérdésben eljáró azonos tanácsra – jelentősen megkönnyíti az anyagi jogi kérdésekben a joggyakorlat egységének biztosítását. Ez pedig szoros kapcsolatban van azzal, hogy az ügyelosztási rend, mint a bíróság egyik igazgatási alapküldetése az is, hogy az ítékezés hatékonyságát segítse.

A fentiek alapján úgy véljük, hogy az ügyelosztási rend meghatározása során nyilvánvalóan érvényesülnie kell a törvényes bíróhoz való jog biztosításának (minthogy éppen maga a biztosítéka), ugyanakkor nem szerencsés, ha nincs figyelemmel az ügyek tárgyára, a bírói szakosodás lehetőségére és az arányos munkateherre, mert az a legfőbb bírói fórum alkotmányos rendeltetését t. i. a joggyakorlat egységének biztosítását nehezítheti meg, illetve potenciálisan az ügyek elhúzódtásához is vezethet, ami pedig sérti a felek alapvető, az ügyek észszerű időn belüli elbíráláshoz fűződő jogait.

VI.3. Jogegységesítés

A legfelsőbb bíróságok sajátos feladatai közé tartozik a jogegységesítésben való részvétel. E részvétel eszköztársere széles spektrumot mutat. Magában foglalhatja az alsóbb fokú bíróságok bíráival tartandó találkozókat, amely során megvitatják a gyakorlatban felmerülő (felmerülhető), vitás kérdéseket. Ilyen – meglehetősen szoft – eszköz az oktatási, szakmai képzésekben, szakvizsgabizottságokban való részvétel is. Jóval erősebb eszköz a különböző iránymutatások, vélemények közzététele, amelyek absztrakt és személytelen módon, konkrét folyamatban lévő ügyeken kívül fogalmazhatók meg, és gyakran minden bíró számára kötelező erővel bírnak.⁷² Mivel egy legfelsőbb bíróság fő feladata, hogy a joggal kapcsolatban autoritativ döntéseket hozzon, még ha a rendszer önmagában nem is rendelkezik kötelező precedensrendszerrel, de önmagában a legfelsőbb bíróság tekintélye is kiválthat ilyen hatást.

Magyarországon a jogegységesítés klasszikus eszköze a jogegységi határozat. Az ítélezési gyakorlat egységének biztosítására ugyanakkor ismertek más eszközök is, ilyenek voltak az elvi bírósági határozatok, elvi bírósági döntések,⁷³ a kollégiumi vélemény, majd a joggyakorlat-elemzés lezárult ügyekben, az egyes informális konzultációs

⁷¹ A kézikönyv szerint ilyen Hollandia, Luxemburg és Svédország. (42.)

⁷² UZELAC *i.m.* 131.

⁷³ Ezeket a Velencei Bizottság eleve problematikusnak tartotta, ezért utóbb a jogalkotó hatályon kívül helyezte a Bszi. vonatkozó, 31. §-át.

testületek,⁷⁴ legújabbán pedig a korlátozott precedensrendszer. Az Alkotmánybíróság elsőként 2004-ben vizsgálta a jogegységesítő tevékenységet. A 42/2004. (XI. 9.) AB határozatban rögzítette, hogy a jogalkalmazás egységességének biztosítása érdekében többféle alkotmányos megoldás lehetséges az igazságszolgáltatás rendszerén belül. Önmagában azzal a ténnyel nem sérül a jogalkotói hatalom, benne a törvényhozói hatalmi ág alkotmányos jogköre, hogy a bírói hatalom a jogszabályoknak egységesen alkalmazandó tartalmat ad. A „bírói jogalkotás”, amíg az kizárólag a jogszabályok értelmezésén alapul (amíg a bírói-ítélkezési hatalom nem veszi át alapvetően és közvetlenül a jogalkotás funkcióját), nem kerül ellentétbe a hatalommegosztás elvével.

A 42/2004. (XI. 9.) AB határozat a bírói függetlenség részének tekintette a bíróságok önálló jogértelmezését. Ennek során – ha a jogértelmezés alkotmányos keretek között marad – viszont természetes, hogy a jogszabályok tartalma az esetekhez igazodóan szűkítő, vagy bővülő értelmezést kap és az így létrejött különböző jogértelmezések egységesítése alkotmányos érdek, az igazságszolgáltató hatalmi ág feladata. A 38/1993. (VI. 11.) AB határozat rámutatott, hogy a jogot végül is a bíróságok saját értelmezésük szerint állapítják meg, a csak a törvényeknek való alávetettség pedig nemcsak a másik két hatalmi ág befolyását zárja ki az ítélezésre, hanem – az Alkotmány határai és követelményei között maradó – független, folyamatos és rendszerképző törvényértelmezés és jogalkalmazás révén is biztosítja a bírói függetlenséget. A 2004-es AB határozat ehhez azt fűzte hozzá, hogy önmagában nem vitatható, hogy az ítélezés egységének biztosításához szükséges eljárásoknak (végső soron az ennek nyomán született jogegységi határozatnak) az ítélezési gyakorlatból kell táplálkoznia.

A 13/2013. (VI. 17.) AB határozat kitért az elvi bírósági határozatok és a jogegységesítés közötti kapcsolat jelentőségére is. A határozat egyik elvi jelentőségű megállapítása, hogy nem sérti a bírói függetlenséget, ha a bíró arra tekintettel köteles az általa meghozott elvi jelentőségű, jogerős határozatot bemutatni a bírósági vezetőnek, a bírósági vezető pedig arra tekintettel köteles a kapcsolódó gyakorlatot figyelemmel kísélni, hogy az ítélezés egységessége jogegységi határozatok útján biztosítható legyen. (A Velencei Bizottság véleménye szerint e bemutatási kötelezettség ugyanakkor dermesztő hatással bírhat a bíróra.) A Kúriának alkotmányban rögzített feladata a joggyakorlat egységesítésének biztosítása, amelynek kiemelt eszköze a jogegységi határozat, az elvi jelentőségű határozatok követése a jogegységi határozatok meghozatalához, végső soron pedig az egységes és kiszámítható bírósági joggyakorlat kialakításához szükségesek. Az egységes és

kiszámítható joggyakorlat biztosítása jogbiztonság és a törvény előtti egyenlőség követelményéből is következik.⁷⁵

A 2/2016. (II. 8.) AB határozat gyakorlatilag átvette a 42/2004. (XI. 9.) AB határozat érvelését, megerősítve azt a gyakorlatot, miszerint a jogegységesítő tevékenységben megnyilvánuló „bírói jogalkotás”, amíg az kizárólag a jogszabályok értelmezésén alapul, nem alkotmánysértő, nem kerül ellentétbe a hatalommegosztás elvével. A 19/2017. (VII. 18.) AB határozat mutatott rá még élesebben, hogy „a jogegységi határozat – a bíróságokra nézve általánosan kötelező erejéből fakadó normatív jellege ellenére is –, bírói döntés.” A határozat következtetése szerint a bírói hatalom alapvetően és közvetlenül nem veheti át a jogalkotás funkcióját egyik – a hatalommegosztás rendjében erre feljogosított – szervtől sem. Ez utóbbi megállapítás ugyanakkor vitatható: önmagában az ugyanis, hogy a bírói szerv hoz meg egy döntést, az nem jelenti azt, hogy az a hatalommegosztási elv szerint az bírói döntés.⁷⁶ Az Alkotmánybíróság tehát alapvetően a jogegységesítő tevékenységre mint jogalkotásra és annak a hatalommegosztás rendszerében való elhelyezésére fókuszált, míg az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás iránti igényt adottnak fogta fel.

Ezzel kontrasztot mutat ugyanakkor a Velencei Bizottság megközelítése, mely a függetlenség követelményrendszerével kapcsolja össze a jogegységesítés eszközeit. Az igazságszolgáltatáson belüli függetlenség része az, hogy a bírónak ítélezési tevékenységében korlátlan szabadsága legyen arra, hogy az ügyeket pártatlanul, a saját hatáskörének megfelelően döntse el, lelkiismeretének és a tények értelmezésének megfelelően, valamint a hatályos szabályok szerint – a bírók tehát nem valamely magasabb fokú bíróság, vagy bírósági vezető beosztottjai, illetve az ő felügyeletük alá tartozó. E követelményhez, mintegy mellékesen jegyezte meg a Velencei Bizottság, hogy problematikus az egyes „poszt-szovjet” országokban ismert gyakorlat, mely szerint a Legfelsőbb Bíróság vagy más felsőbíróság által elfogadott iránymutatások kötelezőek az alsóbb szintű bíróságokra nézve. A jogegységesítő tevékenységet tehát nem általában az igazságszolgáltatás, hanem a bírói függetlenség elemeként, az ún. belső függetlenség részeként tárgyalja. A Velencei Bizottság egyik véleménye (*opinion*)⁷⁷ kiemeli, hogy a bírói függetlenségnek két aspektusa van, amelyek kiegészítik egymást. A külső függetlenség védi a bírót minden más állami hatalomból származó befolyástól, míg a belső függetlenség biztosítja, hogy a bíró csak az alkotmány és a törvények alapján hozzon döntést, és semmilyen más tényező ne befolyásolja, ide sorolva a magasabb rangú bírák

⁷⁴ DARÁK Péter: *Kelet-európai igazságügyi reformok*, In: Zinner 70. egy élet az (i)gazságszolgáltatás kutatásának szolgálatában (szerk.: Fodor Veronika–Gecsényi Patrícia–Hollósi Gábor–Kiss Dávid–Ráczné Baán Krisztina–Rácz János), Írott Szó Alapítvány–Magyar Napló, Budapest, 2018, 500–502.

⁷⁵ POZSÁR-SZENTMIKLÓSSY Zoltán: *13/2013. (VI. 17.) AB határozat – bírósági szervezeti törvény*, In: *Az alkotmánybírósági gyakorlat i. m.* 201., 203–204.
⁷⁶ CSINK [2020] *i. m.* 443.

⁷⁷ Opinion on Act CLXII of 2011 on the Legal Status and Remuneration of Judges and Act CLXI of 2011 on the Organization and Administration of Courts of Hungary. Adopted by the Venice Commission at its 90th Plenary Session (Venice, 16–17 March 2012)

által adott utasításokat is.⁷⁸ A belső függetlenség tehát alapvetően a bírósági szervezetrendszeren belüli beavatkozások, a szervezetrendszeren belül esetleges hatalomkoncentráció kérdéskörét fedi le. A vélemény a belső függetlenséghez kapcsolódóan kiemeli, hogy a hierarchikus alá-fölérendeltség, vagyis a bírósági elnököknek vagy magasabb bírói fórumoknak alárendeltség a bírói függetlenség egyértelmű sérelmét jelentené.⁷⁹ Ugyan nem bontja ki bővebben, mit ért hierarchikus alá-fölérendeltség alatt, hivatkozik a bírósági rendszer függetlenségét vizsgáló jelentésre (*report*),⁸⁰ mely pedig erősen épít az Európa Tanács Európai Bírák Konzultatív Tanácsa (*Consultative Council of European Judges; CCJE*) ajánlásaira. A jelentésben hivatkozott ajánlások pedig alapvetően az utasíthatóság, illetve a munkajogi függőség hiányát emelik ki mint a függetlenség belső elemének garanciáit, ehhez kapcsolódóan azonosítják a belső bírósági hierarchiát potenciális veszélyforrásként.⁸¹ Mind a jelentés, mind a vélemény kiemeli, hogy a belső függetlenség nem zárja ki például a *common law* országok precedensrendszerét (azaz az alacsonyabb szintű bíró azon kötelezettségét, hogy kövesse a magasabb bíróság korábbi döntését egy, a későbbi ügyben közvetlenül felmerülő jogkérdésben).⁸² A jogegységesítő tevékenység ezért a Velencei Bizottság gyakorlatában következetesen a szürke zónában mozog. A vélemény ugyan Magyarország vonatkozásában elismerte, hogy a jogegységi eljárás már az 1997-es bírósági törvényben is szerepel és egészen a 19. századig nyúlnak vissza a gyökerei,⁸³ emellett aláhúzta a jogértelmezés és jogalkalmazás egységének szükségességét is,⁸⁴ ugyanakkor ennél sokkal hangsúlyosabban kezelte, hogy a jogegységi eljárás – a *stare decisis* doktrínától vagy a kontinentális fellebbviteli rendszertől eltérően – aktív beavatkozást tesz lehetővé az alacsonyabb szintű bíróságok igazságszolgáltatásába. Kiemelték, hogy a szabályozás a bírósági elnököket a bírói ítéletek „felügyelőjévé” teszi a bíróságokon, illetve a felsőbb bíróságok határozatainak be nem tartása negatívan befolyásolja a bírák értékelését.⁸⁵ Mindez összességében dermesztő hatással lehet az ítélkező bíró függetlenségére,⁸⁶ ezért inkább az ítéletek széles körben történő közzétételét, a felsőbb bíróságokhoz fordulás szabályozását tekintették olyannak, mint ami elősegíti a következetes jogértelmezés és

végrehajtás biztosítását, a bírói függetlenség akadályozása nélkül. Annyiban adtak teret a jogegységi eljárás alkalmazhatóságának, amennyiben kellő garanciák vannak arra, hogy az ne legyen negatív hatással a bírák karrierjére, de még ezzel összefüggésben is hangsúlyozták, hogy ezt a felügyeleti rendszert az igazságszolgáltatási rendszeren belüli hatáskör-koncentráció összefüggésében kell szemlélni.⁸⁷

A vélemény ugyan nem utal kifejezetten rá, de a fent hivatkozott jelentés részletesebben foglalkozott a „poszt-szovjet országokban” alkalmazott jogegységesítő megoldással: eszerint problematikus a Legfelsőbb Bíróság vagy más legmagasabb bírói fórum által elfogadott és az alsóbb fokú bíróságokra kötelező iránymutatások gyakorlata. Ugyan elismeri, hogy a Legfelsőbb Bíróságnak felhatalmazással kell rendelkeznie arra, hogy hatályon kívül helyezze vagy módosítsa az alsóbb fokú bíróságok ítéleteit, azonban az nem terjedhet odáig, hogy felügyelje azokat (CDL-INF(1997)6, 6. pont).⁸⁸ A bírói függetlenség rendszerében a magasabb fokú bíróságok az egyes ügyekben hozott határozataikkal biztosítják az ítélkezési gyakorlat összhangját az ország egész területén. Az alsóbb fokú bíróságok, annak elkerülése érdekében, hogy határozataikat a jogorvoslati eljárásban hatályon kívül helyezték, hajlamosak követni a felsőbb bíróságok döntéseiben foglalt elveket, még úgy is, hogy nem létezik náluk precedensrendszer. Ezenkívül speciális eljárási szabályok biztosíthatják az összhangot az egyes igazságszolgáltatási ágak között. Ezzel szemben az a megoldás, amelyben az alsóbb szintű bíróságokhoz „ajánlásokat/magyarázatokot” lehet intézni ügyekben a jogszabályok alkalmazásáról magában hordozza annak a kockázatát, hogy a bírák köztisztviselőként viselkednek, akik feletteseik parancsát követik.⁸⁹

Későbbi jelentésében [CDL-AD(2012)02⁹⁰] figyelembe vette a Velencei Bizottság azt is, hogy a gyakorlatban jellemzően nem a bírósági vezetők tevékenysége révén kerül sor a jogegységi eljárás kezdeményezésére. Ezzel együtt is arra tettek javaslatot, hogy meg kell szüntetni a bírósági vezetők joggyakorlatot vizsgáló („bírókat felügyelő”) tevékenységét.⁹¹ A közigazgatási bíróságokkal kapcsolatos vélemény [CDL-AD(2019)004⁹²] is kitért a jogegységesítő

⁷⁸ The independence of judges has two aspects that complement each other. First, there is external independence, which shields the judge from any influence deriving from other state powers, then there is internal independence, which ensures that a judge makes decisions only on the basis of the Constitution and laws and is not influenced by any other factors, especially the instructions given by higher-ranking judges.

⁷⁹ A hierarchical organisation of the judiciary in the sense of a subordination of the judges to the court presidents or to higher instances in their judicial decision making activity would be a clear violation of this principle.

⁸⁰ CDL-AD(2010)004 Report on the Independence of the Judicial System Part I: The Independence of Judges. Adopted by the Venice Commission at its 82nd Plenary Session (Venice, 12–13 March 2010) (*Report*)

⁸¹ Uo. 68–69.

⁸² Uo. 69.

⁸³ Uo. 71.

⁸⁴ Uo. 72.

⁸⁵ Uo.

⁸⁶ Uo. 73.

⁸⁷ Uo. 74.

⁸⁸ Ugyanez az érvelés jelent meg a fent hivatkozott CDL-AD(2010)004. számú jelentésben is.

⁸⁹ *Report* 69–71.

⁹⁰ Opinion on the Cardinal Acts on the Judiciary that were amended following the Adoption of Opinion CDL-AD(2012)001 ON HUNGARY. Adopted by the Venice Commission at its 92nd Plenary Session (Venice, 12–13 October 2012)

⁹¹ “The supervision of judges by chairs and division heads of courts and tribunals should be abolished.” Uo. 50–53.

⁹² Opinion on the Law on Administrative Courts and on the Law on the Entry into Force of the Law on Administrative Courts and Certain Transitional

tevékenységre. Egyrészt kiemeli, hogy az része a magyar jogi hagyományoknak, és előnyei közé tartozik, hogy harmonizálja az ítélkezési gyakorlatot, ami a jogbiztonság szempontjából pozitív. Másrészt külön nevesítés nélkül utal a korábbi két véleményében megfogalmazott aggályokra.⁹³

A jogegységi panasz eljárást vizsgáló jelentés [CDL-AD(2021)036⁹⁴] hangsúlyozza, hogy az ítélkezési gyakorlat egységesítése a legfelsőbb bíróságok igen gyakori hatásköre. A jogegységesítő határozatok hatása a jogbiztonság általános érdekét követi, és precedens szabályának hiányában is összeegyeztethető a bírák függetlenségének elvével. E vonatkozásban a korábbi véleményhez képest részletesebben hivatkozott az Európa Tanács Európai Bírák Konzultatív Tanácsa által megfogalmazottakra. A korábban hivatkozottakon túl megjelent az az érvelés, miszerint elfogadott, hogy az alsóbb fokú bíróságok is eltérhetnek a magasabb fokú bírósági joggyakorlattól, emellett azonban a CCJE egyetértett azzal, hogy a különböző jogi hagyományok eltérő felfogásokhoz vezethetnek és ezek a különböző megközelítések továbbra is együtt élhetnek. Mindazonáltal alapvető fontosságú, hogy amikor az alsóbb fokú bíróság eltér, azt indokolnia kell, ilyenkor biztosított legyen a jogorvoslat a felsőbb bíróságok előtt. Ez utóbbinak kell kimondania az utolsó szót a vitatott kérdésben, és képesnek kell lennie arra, hogy eldöntse, hogy ragaszkodik korábbi ítélkezési gyakorlatához, vagy egyetért-e az alsóbb fokú bíróság azon érvelésével, amely szerint az ítélkezési gyakorlaton változtatni kellene.⁹⁵ Tetten érhető tehát, hogy ahogy változott a CCJE álláspontja a jogegységesítő eljárásokkal, döntésekkel összefüggésben, úgy vált nyitottabbá a Velencei Bizottság is.

A Velencei Bizottság a jogegységi eljárások vonatkozásában fenntartotta a két korábbi véleményében foglaltakat, ezen túlmenően további megállapításokat nem tett. A jogegységi panaszeljárások vonatkozásában a korábbi ajánlásokban foglaltaknak megfelelőnek ítélte azt, hogy az eljárás az eljárásban részt vevő felek indítványára indul, szemben a jogegységi eljárásra jellemző felülről lefelé irányuló megközelítéssel, amely kizárja őket a döntési folyamatból. Emellett ismételt hivatkozott a CCJE jelentésében foglaltakra (aláhúzva a bizonyos „poszt-szovjet államok” problematikus gyakorlatára utaló mondatot) és azzal összevetve megállapította, hogy a jogegységi panaszeljárás önmagában nem problematikus.⁹⁶

A jogalkotó azóta módosította az egyes jogegységi eljárások szabályozását oly módon, hogy gyakorlatilag integrálta a jogegységi eljárást a jogegységi panasz tanács eljárásaiba. A jogegységi indítványt a jogegység érdekében előterjesztett előzetes döntéshozatali indítvány elnevezésre módosította, ez is utal az eljárás „alulról jövő” kezdeményezésére (szemben a „felülről” „utasításba

adott” eszközökkel, amiket a Velencei Bizottság rendszeresen kifogásolt).

Miért nyert ekkora figyelmet a jogegységesítés eszközrendszere – a Velencei Bizottság kifejezésével élve – az egyes „poszt-szovjet” országokban? Ezekben az országokban a rendszerváltás egyfajta jogi paradigmaváltást is magával hozott, mely során a jogrendszer, az alkotmánnyal bezárólag, jelentős fokú változáson esett át, mely szükségszerűen megkívánta a jogalkalmazás új alapokra helyeződését is. A korábban kialakult gyakorlatot ugyanis számos esetben gyökeresen meg kellett változtatni, a jogalkalmazóknak pedig e megváltozott körülményekhez kellett alkalmazkodniuk. Az, hogy az egységes jogalkalmazás jogbiztonságból és tisztességes eljárásból fakadó követelménye érvényesülhessen, szükség mutatkozott a jogegységesítés folyamatának előmozdítására. A kifejezett jogegységesítő eszközök alkalmazásának egyik indokaként ebből kifolyólag mindenképpen azonosítható a jogrendszer jelentős fokú változása. Azon országokban, ahol ilyen fokú jogváltozás nem következik be, évtizedek jogfejlesztése során kialakul a joggyakorlat, az egységes értelmezés, a bírák számára ugyanis külön beavatkozás nélkül is magától az egységes gyakorlat követése, ahol pedig a jogértelmezést tekintve vitás kérdések merülnek fel, ott pedig követik a legfelsőbb bíróság gyakorlatát, mert az a legfelsőbb bíróságnak a gyakorlata. A jogegységet előmozdító megoldások alkalmazása ebből kifolyólag valójában nem kényszer szerepét tölti be ezekben az országokban és nem a bírói függetlenség egyik potenciális korlátozó eszköze, hanem a kiszámítható joggyakorlat kialakulásának természetes folyamatát támogató eszköz.

VII. Konklúzió

A szakirodalom méltatlanul keveset foglalkozik a legfelsőbb bíróságok autonómiájával, igazgatási sajátosságaival, azt adottságnak veszi. A jogegységesítésből, a bírósági szervezetben elfoglalt szerepéből fakadóan ugyanis magától értetődő, hogy a legfelsőbb bírói fórumok speciális, az alsóbb fokú bíróságoktól eltérő, sajátos karakterisztikájukhoz jobban illeszkedő igazgatási rendszert igényelnek. Ez részben a többi bírósághoz képest jelentősebb autonómiát jelent, ami a bírói személyi döntések (kinevezés, fegyelmi ügyek), részben ügyelosztási, részben pedig költségvetési kérdésekben ragadhatók meg.

A legfelsőbb bírói fórumok igazgatási sajátossága párhuzamba állítható esetlegesen az alkotmánybíróságok teljes igazgatási függetlenségével, különállóságával is. Noha e párhuzamnak alapvetően nincs magyarországi szakirodalma, alapul vehetjük a Velencei Bizottság

Rules. Adopted by the Venice Commission at its 118th Plenary Session (Venice, 15–16 March 2019)

⁹³ Uo. 104.

⁹⁴ Opinion on the Amendments to the Act on the Organisation and Administration of the Courts and the Act on the Legal Status and Remuneration of Judges. Adopted by the Hungarian Parliament in

December 2020. Adopted by the Venice Commission at its 128th Plenary Session (Venice and online, 15–16 October 2021)

⁹⁵ CCJE, Opinion No. 20 (2017), paras. 33-35, hivatkozva uo. 34. lj.

⁹⁶ Uo. 39–43.

CDL-AD(2018)030,⁹⁷ illetve CDL-PI(2015)002⁹⁸ számú dokumentumait.

Elsőre talán meglepőnek tűnhet, de az összehasonlítás mellett szólhat a döntéshozatalban kisebbségben maradóknak számára biztosított eltérő vélemények közzétételének lehetősége. A Velencei Bizottság CDL-AD(2018)030 számú véleményében publikálta az ezzel összefüggésben végzett összehasonlító kutatását, amely mind a különálló alkotmánybíróságokra, mind az alkotmánybíráskodási funkcióval is bíró felsőbbbíróságokra vonatkozó szabályozást és gyakorlatot is áttekintette. Fontos tanulsága ennek az összehasonlításnak, hogy a különvélemények, párhuzamos indokolások közzétehetősége nem alkotmánybíróság, illetve alkotmánybíráskodási funkció-függő. Külön alcím foglalkozik annak a kérdésével, hogy erősíti-e a bírói függetlenséget ilyen vélemények közzététele. A vélemény alapvetően nem támogatja ezt a lehetőséget (de hangsúlyozandó, hogy az alkotmánybírák feltételezett politikai indíttatásából kiindulva, ami alkotmányos működési keretek között még feltételezés szintjén sem jelenhet meg a rendesbírák esetében), ugyanakkor pozitívként kiemeli, hogy a különvélemények garantálják a kisebbségben maradóknak személyes integritását és méltóságát, és lehetővé teszik a bírák számára, hogy a döntéseiket a saját lelkiismeretüknek, és nem a többségnek megfelelően döntsenek.

Másrészt ugyanitt felmerül a jogfejlesztő, illetve jogi kultúra fejlesztő hatás is. Itt két ellentétes nézet ütközik. A különvélemények támogatói azzal érvelnek, hogy ezek gazdagítják a nyilvános, tudományos és politikai vitát, fontos szerepet játszhatnak a jog jövőbeli fejlődésében, hiszen bizonyos esetekben egy (megalapozott) különvélemény többségi véleménnyé válhat. Az ellenzők inkább azt emelik ki, hogy nem a bíróság feladata, hogy hozzájáruljon a tudományos vitához, a feladata valójában az – és itt megint csak párhuzamba állítható az alkotmánybíráskodás és a rendes bíróságok funkciója –, hogy végleges (jogerős) ítéletet hozzon a jogvitákban.

További párhuzamra ad lehetőséget a CDL-PI(2015)002 összehasonlító dokumentum, még hozzá a személyügy (kiválasztás, kvalitások) terén. A változatos személyi összetétel ugyanis növelheti a bíróság kompetenciáját. A sokszínűség szintje viszont szükségszerűen eltérő lehet egy Alkotmánybíróság és egy rendes felsőbbbíróság között: felveti a dokumentum annak veszélyét, ha többségbe kerülnek volt bírók az Alkotmánybíróságon (eltolódik az értelmezés módszere az alkotmányosságitól a törvényességi módszer felé), illetve az Alkotmánybíróságon nagyobb mozgásteret is elképzelhetőnek tart (pl. nemcsak jogász, hanem a közgazdaságtan vagy a politikatudományok területéről is választható akár alkotmánybíró). Ugyanakkor az alkotmánybíróságok kiegyensúlyozott, a társadalom különböző irányzatait lehetőleg legnagyobb mértékben tükröző összetétele iránt megfogalmazott velencei bizottsági igény egy felsőbbbíróság vonatkozásában javarészt értelmezhetetlen. Nem zárhatók ki ugyan

bizonyos kvóták, erre világszerte találhatók példák, illetve ismertek törekvések (pl. valamely nemzetiség, vagy őslakos csoport itélkezésben való megjelenítéséért), de más ezek volumene, illetve vektora is. Sokkal kevésbé cél ugyanis a társadalom reprezentálása, mint az egyes jogterületek, speciális szaktudások és tapasztalatok iránti igény a bíróságokon.

Sajátos párhuzamként jelenik meg emellett a függetlenség követelménye. Talán annak betudhatóan, hogy alkotmánybíróság-centrumú a vizsgálat, az összehasonlító dokumentum szerint bár a bírói függetlenség alapvető követelményei azonosak a rendes és az alkotmánybírák esetében, az utóbbiakat meg kell védeni a politikai befolyásolás minden kísérletétől, mivel helyzetük miatt különösen ki vannak téve a más államhatalmak kritikájának és nyomásának. Ezért az alkotmánybíráknak különleges garanciákra van szükségük a függetlenségükhöz. Magunk részéről nem tartjuk helyesnek ezt a fajta szembeállítás, az alkotmánybírói és a bírói függetlenséget nem érdemes egymás rovására értelmezni. Maga a dokumentum is nagyon hosszan idézi a bírói szervezet függetlenségének egyes követelményeit és ahhoz képest leginkább csak egy specifikumot emel ki, mint különleges garanciát, azt, hogy az Alkotmánybíróságnak jogosultnak kell lennie arra, hogy saját költségvetését közvetlenül a Parlament elé terjessze, a Bírói Tanács vagy a Kormány közreműködése nélkül.

Újabb párhuzamként emelhető ki végül az automatikus ügyelosztás iránti igény megfogalmazása is.

Tettenérhető az alkotmánybíróságok és a rendes bíróságok közötti közeledés, egyes funkciók keveredése: nemcsak az alkotmányjogi panasz által, ami révén az alkotmánybíróságok egyedi ügyeket döntenek el, hanem a (felső)bíróságok alapjogvédő, illetve normakontroll funkciója miatt is. Mivel hasonló autonómiaigénnyel rendelkezik egy alkotmánybíróság és egy legfelsőbb bíróság is, érdemes lehet megfontolni a hasonló öngazgatást is. Ugyan nem minden felsőbbbíróság rendelkezik teljes – az alkotmánybíróságokhoz hasonló – autonómiával, de annak jelentősebb elemeivel feltétlenül. Ha az egyes országokban nem is képeznek elkülönült, önálló igazgatási modellt, a bírósági szervezet általános igazgatási szabályaihoz képest legalábbis különartottnak lehet indokolt őket tekinteni.

⁹⁷ Report on Separate Opinions of Constitutional Courts, adopted by the Venice Commission at its 117th Plenary Session.

⁹⁸ Compilation of Venice Commission Opinions, Reports and Studies on Constitutional Justice.

Cservák Csaba*
A bírói függetlenség, különös tekintettel az
Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára
és a testületi szervekre¹

I. A függetlenség és pártatlanság dogmatikai kérdéseiről

I.1. Előkérdések

E tanulmányban jelentős részben a bírói függetlenség és pártatlanság fogalmára és „strasbourgi gyakorlatára” fókuszálunk, mely témán belül különös hangsúlyt fektetünk a bírói tanácsokra, testületi szervekre. Különös jelentősége lehet később témánk szempontjából az alkotmányjogi panasz intézményének.² Emeljük ki: amennyiben az Európai Emberi Jogi Bírósága (EJEB) „hatékony jogorvoslati fórumnak” sorolja be a nemzeti alkotmánybíróságokat a jogorvoslati lehetőségek kimerítése tekintetében, úgy azzal a klasszikus igazságszolgáltatás tételére sodorja a taláros testületeket.³ Természetesen az „iskolateremtő” német alkotmányjogi panasz⁴ korábbi hasonló megítélése maga után vonja, hogy a Strasbourgi Bíróság ekként tekintsen a magyarországi „valódi” alkotmányjogi panaszra is.⁵ Az óriási létszámú, rengeteg egymástól független helyi szintű bíróságon ítélkező személyi állomány elfogultságáról, irányultságáról rendkívül nehéz országos szintű objektív konklúziót levonni. (Az érintettség legtágabb értelemben felfogott megközelítése szerint normakontrollra irányuló eljárásban az összes alkotmánybíró „pártos” – mert megválasztásában konkrétan parlamenti képviselők, pártfrakciók tagjai vettek részt.) A publikációban említett ügyek az

Alkotmánybíróság (AB) klasszikus igazságszolgáltatási funkcióinak⁶ szemléltetése miatt még az alábbiak miatt relevánsak.⁷ Az Alkotmánybíróság és a függetlenség kérdésének kapcsolata azért is fontos, mert az AB felfogásának nemcsak saját ügyeiben van szerepe,⁸ hanem alkotmányjogi panaszok keretében megítéli a rendes bíróságok összeférhetetlenségét is. Amennyiben decentralizált alkotmánybírói modellről beszélünk, úgy a hagyományos bírói pártatlanság kérdése szervesen összekapcsolódik az alapjogi bíráskodással. Későbbi kutatások során érdekes lehet még a nemzetközi bíráskodás intézményei pártatlanságának elemzése.⁹

A pártatlanság és függetlenség kategóriáit a szakirodalom kissé pontatlanul, néha szinonimaként, néha két szorosan összefüggő „iker-vezérelvként használja”.¹⁰ A hatszirmú elmélet (*six-pack theory*) szerint a helyes bírói szerepfelismerés, a bátorság, a pártatlanság, függetlenség, az igazság¹¹ keresése, a mértékletesség azok a tulajdonságok, amelyek elengedhetetlenek a bíráskodás morális funkcióinak betöltéséhez.¹²

A „pártatlanság” erényével a bíró az ítélkező munka során a saját életének kapcsolódásait el tudja különíteni az adott ügyben elbírálandó konkrét jogesettől. Egy pártatlan bíró fel tudja ismerni és figyelmen kívül tudja hagyni az érdekekből, előítéletekből, dühből, szubjektív elköteleződésekből eredő gondolkodásmódját. A „függetlenség” szorosan kapcsolódik a bátorsághoz, és azt jelenti, hogy a bírót nem befolyásolják külső tényezők és külső nyomás. Ez a tulajdonság különösen akkor kerül előtérbe, amikor egy ügy megítélésében a társadalom meglehetősen erős véleményt fogalmaz meg, vagy a felek jelentős hatalommal rendelkeznek.¹³ A függetlenség tehát azt

* A szerző PhD habil. tanszékvezető egyetemi tanár, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Közjogi Intézet, Alkotmányjogi és Egyházi jogi Tanszék. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ A tanulmány a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetében folytatott „A bírói függetlenség intézményes garanciái” című részkutatási projekt keretében készült.

² DARÁK Péter: *Az alkotmányjogi panasz bírói szemmel*, Alkotmánybírói Szemle, 2012/1, 70–72.

³ Lásd PACZOLAY Péter: *Az alkotmányjogi panasz mint hatékony jogorvoslat*, Alkotmánybírói Szemle, 2017/2, 91–95.

⁴ ARATÓ Balázs: *Alkotmányjogi panasz a német jogrendben, különös tekintettel a befogadhatóság kérdésére*, In: A be nem fogadott alkotmányjogi panaszok (szerk.: Cservák Csaba), Kúria–AB kutatási projekt.

⁵ SCHANDA Balázs: *Kérdések az Alkotmánybíróság és az Európai Emberi Jogi Bíróság kapcsolatához*, Alkotmánybírói Szemle, 2017/2, 101.

⁶ Lásd ehhez TRÓCSÁNYI László: *Az alkotmánybíráskodás és az igazságszolgáltatás kapcsolatának egyes kérdései*, Alkotmánybírói Szemle, 2010/1, 120–126.

⁷ Vö. VARGA Zs. András: *Az egyedi normakontroll iránti bírói kezdeményezések eljárási feltételei*, Eljárásjogi Szemle, 2016/1, 4–10.

⁸ Lásd ehhez SMUK Péter: *Az Alkotmánybíróság „önvédelmének” lehetséges irányai*, In: Dikaioszlógosz. Tanulmányok Kovács István emlékére (szerk.: Ambrus István–Köblös Adél–Strihó Krisztina–Sulyok Márton–Szalai Anikó–Trócsányi László), Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2012, 107–113.

⁹ HALÁSZ Iván: *Nemzetközi bíráskodás*, In: Magyar politikai enciklopédia (főszerk.: Pásztor Péter, szerk.: Egedy Gergely–Filep Tamás Gusztáv–Karácsony András–Király Miklós–Mezei Balázs–Pesti Sándor), Mathias Corvinus Collegium–Tihanyi Alapítvány, Budapest, 2019, 417–418.

¹⁰ Magyarország Alaptörvényének XXVIII. cikk (1) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálja el.

¹¹ Vö. VARGA Attila: *Az igazságtól az igazságszolgáltatásig*, Korunk (Kolozsvár), 2012/7, 102–110.

¹² DOMSELAAR, Iris: *Moral Quality in Adjudication. On Judicial Virtues and Civic Friendship*, Netherlands Journal of Legal Philosophy, 2015/1, 24–46. DOI: 10.5553/NJLP.000025.

¹³ Uo.

jelenti, hogy a bírónak joga és kötelessége is, hogy döntéseit a jogszabályok alapján hozza meg, anélkül, hogy – még a nehezebb vagy kényesebb ügyekben is – bármiféle kritikától vagy repressziótól tartana.¹⁴ A pártatlanság azt jelenti, hogy a bírói döntések alapjai kizárólag objektív körülmények lehetnek. Kerülendő, hogy a bíró elfogultan, előítéletesen vagy valamely fél érdekének előrehelyezésével határozzon. A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. tv. a pályakezesség vizsgálat keretében általános pszichiátriai-pszichológiai vizsgálatot ír elő a bírói pályára jelentkezők számára. A törvény húsz olyan képességet és készséget határoz meg, melyeket a bírói pályázatok elbírálásánál és a bírák értékelésénél figyelembe kell venni (pl. döntésképeség, integritás, függetlenség, objektivitás stb.).¹⁵ A 3154/2017. (VI. 21.) AB határozatban az Alkotmánybíróság, zsinórmértéknek tekintve az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatát, a pártatlanság alkotmányos követelményéről fejtette ki hivatalos álláspontját. A pártatlanság általános értelemben az előítélet, illetve az elfogultság hiányát jelenti.¹⁶ Kiemelték, hogy létezik a pártatlanságnak szubjektív és objektív oldala is. A szubjektív teszt a bírónak az adott ügyben tapasztalható privát elfogultságát és előre kialakított meggyőződését vizsgálja. A pártatlanság objektív tesztje a pártatlanságot megkérdőjelező helyzetek ellen véd generális jelleggel. A bírói pártatlanság tekintetében ugyanis még a külső látszatnak is jelentősége lehet. Annak esetleges erodálódása révén felsejlik a bíróságok működésébe és döntéseibe vetett közbizalom megrendülésének rémképe. Az előbbiektől értelmében a pártatlanság objektív követelménye különösen akkor sérül, ha a jogszabályok az eljárás egyik alanya részére többletjogot biztosítanak. A bírói pártatlanság szubjektív tesztje pedig azt méri, hogy az adott ügyben eljáró bíró elfogult-e az eljárásban szereplő fél és az ügy egésze tekintetében.¹⁷ A pártatlanság tényleges érvényesülését elsősorban az eljárási törvények kizárólagos szabályai biztosítják.¹⁸ A kizárólagos szabályok nem kizárólag a konkrét elfogultság tekintetében védik a pártatlanság elvét (és az ahhoz való alanyi jogot), hanem általánosságban is elősegítik a pártatlan jogállami igazságszolgáltatás képének kialakítását. Erősítik a közbizalmat azon vonatkozásban, miszerint adott esetben az állam védelmet nyújt a jogsértetteknek a személyében elfogultnak tűnő bíróval szemben. Az EJEB szerint a pártatlanság követelménye a tisztességes eljárás fogalma meghatározó alkatelemének minősíthető.¹⁹ Azon ügyekben, ahol kétség támad a bíró pártatlanságát illetően, az eljárás alá vont személy

aggálya is számításba vétetik, a döntő momentum viszont az, hogy ez a kétegy objektív szempontokkal igazolható-e.²⁰

Az EJEB azt is hangsúlyozta, hogy a pártatlanság szubjektív és objektív kategóriái nem választhatóak el mereven egymástól. Amennyiben *ad absurdum* ugyanis a bíró viselkedése a pártatlanságát érintő kétegyeket kelt, akár a külső szemlélő szemében, úgy az a személyes meggyőződésére is kihatással bír. Az EJEB két olyan nagy kategóriát alakított ki a bírói eljárás pártatlanságának megkérdőjeleződése tekintetében. Az első esetcsoport kizárólag funkcionális természetű. Ezekben a konkrét bírói magatartás nem is feltétlenül megkérdőjelezhető meg. Ide tartozik, ha ugyanazon tisztségviselő többféle, különböző természetű funkciót lát el ugyanabban az eljárásban, vagy alá-fölrendeltségi, illetve más intézményi kapcsolatban áll ugyanazon eljárásban résztvevő más személyekkel.²¹ Ezek a helyzetek az eljáró bíróság pártatlansága tekintetében objektíven igazolható kétegyeket hordoznak magukban. A második esetcsoport kizárólag személyes természetű, amely a bíró adott ügyben tanúsított konkrét magatartásával összefüggésben tapasztalható.²²

A Sovtransavto Holding kontra Ukrajna-ügyben az ukrán államfő az állami érdekek védelmének fontosságára hívta fel a legfelsőbb közigazgatási bíróság figyelmét.²³ Az egyik peres fél egy orosz vállalat, a másik az ukrán állam volt. Az Európai Emberi Jogi Bíróság megállapítása szerint az elnöki beavatkozás megalapozott kétséget ébresztett a legfelsőbb közigazgatási bíróság függetlensége és pártatlansága tekintetében, függetlenül attól, hogy ténylegesen kihatott-e a per kimenetelére. (IV/0474/2013. Alkotmánybírósági határozat)

A *Fey kontra Ausztria-ügyben* (14396/88, 1993.) ügy fogalmazott a Strasbourgi Bíróság, hogy az ítélhető testület akkor tekinthető pártatlannak, ha az objektív és szubjektív tesztnek egyidejűleg megfelel. A szubjektív teszt értelmében az adott ügyben a bíróság egyik tagjának sem lehet előítélete és nem lehet elfogult. Az objektív teszt pedig voltaképp azt a követelményt támasztja az eljáró bíróságokkal szemben, hogy azok feleljenek meg a pártatlanság látszatának. Utóbbi sérelmet jelenti különösen, ha a kormányzat beavatkozik a bíróság előtt folyamatban lévő ügybe azzal a szándékkal, hogy annak kimenetelét befolyásolja.²⁴

Ki kell emelnünk, a bírói pártatlanságot álláspontom szerint nemcsak az ítélkező személy felekhez való viszonya befolyásolja, hanem esetlegesen egyes (rész)kérdésekhez, marginális elemekhez való rigorózus, görcsös, mániákus hozzáállása is. Legtípikusabban ilyennek tekinthető például, ha házassági perben elvált személynek kell bíraskodnia.

¹⁴ BARNA Lili–JUHÁSZ Dorottya–MÁROK Soma: *Milyen a jó bíró?* Miskolci Jogi Szemle, 2018/1, 84–98.

¹⁵ Uo.

¹⁶ CZINE Ágnes: *Tükörkép a bírói függetlenségről és pártatlanságról az Alkotmánybíróság gyakorlatában*, Alkotmánybírósági Szemle, 2018/2, 2–8.

¹⁷ Uo.

¹⁸ Vö. például 3154/2017. (VI. 21.) AB határozat.

¹⁹ Lásd például Sramek kontra Ausztria, (8790/79), 1984. október 22., 42. bekezdés.

²⁰ Piersack kontra Belgium, (8692/79), 1982. október 1., 31. bekezdés.

²¹ CZINE i.m. 8.

²² Kyprianou kontra Cyprus, [GC] (73797/01), 2005. december 15., 121. bekezdés.

²³ Lásd KISS Anna: *A független és pártatlan bírósághoz való jog*, Jogászvilág, <https://jogaszvilag.hu/a-fuggetlen-es-partatlan-birosaghoz-valo-jog/>.

²⁴ Uo.

(Tehát mondjuk férfi bíró szolidáris az válófélben lévő férfival, és atipikusan nála helyeztetni el a gyerekeket).” De akár lehet *ad absurdum* olyan „pártosság”, amikor a több gyermeket bíró mindig a nagycsaládos szerződő fél javára ítélt. Sajátos jellegű az az elfogultság, amikor a bírónak egy típusú szakmai ügyben van „fixa ideája”, függetlenül a felek személyétől. Egy bizonyos kérdés megítélésében nem objektív, mert mondjuk bizonyos tényállási elemeknek túlzott, mindent felülíró jelentőséget tulajdonít. Akár a kézbesítési vélelem beálltát mindig megállapítja, az annak ellentmondó érvek rendszerinti háttérbe szorításával. (Ez akár alkotmánybíráknál is szóba jöhet. Például a taláros testület egyik tagja, mondjuk mindig befogadja az olyan alkotmányjogi panaszokat, amely alapügyekben a bíró nem fordult – a felek kérése ellenére – az alkalmazandó jogszabály tekintetében bírói kezdeményezéssel az AB-hoz.)

A „pozitív” elfogultság álláspontom szerint polgári jellegű perben még problematikusabb, mint büntetőeljárásban. Itt ugyanis nem csupán egyetlen érintett van, hanem ellenkező előjellel egy másik is. (Illetőleg pertársaság esetében nem egyetlen személy, hanem egy csoport.) Ha bizonyos kérdésben az alperesnek kedvez a bíró, azáltal a felperes hátrányos helyzetbe hozza. És fordítva: ha negatívan elfogult az alperessel szemben, úgy jogosulatlan előnyben részesíti a felperest. (Bár a büntetőjogi ügyben is van jelentősége a szubjektív ítéletnek, de ott a másik fél az állami hatalom megtestesítője, így nincs közvetlenül károsult konkrét személy.)

A bírói függetlenség két elven alapszik: egyrészt a bíróságok szervezeti függetlenségén, másrészt az egyes ítélőbírák függetlenségén. Álláspontom szerint a bírák egyéni függetlensége „szentebb és sérthetlenebb” alapelv. Léteznek – mint látni fogjuk – komoly jogállamok²⁵, ahol a bíróságok adminisztratív irányítása az igazságügyi miniszter

hatásköre. (Hazánkban a rendszerváltozást követően²⁶ 1997-ig volt így, amikor is létrejött az Országos Igazságszolgáltatási Tanács²⁷, majd az alkotmányozást²⁸ követően az Országos Bírói Hivatal.²⁹) Az ítélkező bíró függetlensége a bíró személyi függetlensége nélkül nem lehet teljes, ami a) a bírói megbízatás keletkezésének és megszűnésének garanciális szabályaival, b) a mentelmi joggal és c) az összeférhetetlenség intézményével körvonalazhatók.³⁰

Ki kell emelnünk, hogy ha egy adott államban független a bírói szervezeti rendszer, az még önmagában nem feltételezi az egyéni bírói függetlenségnek a rendszeren belüli meglétét is. Az egyéni bírói függetlenség csak akkor valósulhat meg, ha a bíró nemcsak a bírói szervezeti rendszeren kívüli, hanem a szervezeten belüli befolyástól mentesen is hozhatja meg az egyedi ügyekben a döntését.³¹ Az Országos Bírói Hivatal elnökének a bírák számára magatartási szabályokat előíró utasítása, mellyel szemben nem biztosítottak jogorvoslati lehetőséget, közvetve a bírói függetlenséget is sérti.³²

1.1.1. Az alkotmányjogi panasz vonatkozó aspektusai

A „valódi” alkotmányjogi panasz bevezetése szükségessé tette a vonatkozó jogszabály „peres eljárási törvényekhez” hasonló részletező kodifikációját.³³ Az alkotmánybíróiságról szóló 2011. évi CLI. tv. 62. §-a a következőképpen rendelkezik: „(1) Az alkotmányjogi panasz elbírálásában nem vehet részt az Alkotmánybíróság azon tagja, aki az indítványozónak vagy jogi képviselőjének a hozzátartozója, vagy az eljárás tárgyát képező bírósági eljárásban félként vagy egyéb módon, a bírói döntés meghozatalában bíróként részt vett. (2) Az indítvány elbírálásában nem vehet részt az Alkotmánybíróság azon tagja, akitől az ügy tárgyával összefüggő személyes és

²⁵ Meg kell ennek kapcsán említenünk azon tudományos megközelítést, miszerint egyesek a jogállam fogalmát eltörzítve diszfunkcionálisan beleértették olyan tartalmakat, melyek eredetileg nem foglaltattak benne. VARGA Zs. András: *Eszményből bálvány? A joguralom dogmatikája*, Századvég, Budapest, 2015, 11–25.

²⁶ Lásd ehhez RÉVÉSZ Béla: *Az igazságszolgáltatás átalakításának vitái a rendszerváltás időszakában*, FORVM. Acta Juridica et Politica, 2018/8, 323–367.

²⁷ Lásd ehhez FLECK Zoltán: *A bírói hatalom alakulása az elmúlt két évtizedben*, In: Magyarország politikai évkönyve – Kormányzati rendszer a parlamenti demokráciában 1988–2008 (szerk.: Sándor Péter–Stumpf Anna–Vass László), Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány (DKMKKA), Budapest, 2009.

²⁸ Vö. ERDEI Árpád: *Az új alkotmánytervezetnek a büntető igazságszolgáltatásra vonatkozó rendelkezései*, Paper: EA/2011, In: *Új Alaptörvényről elfogadás előtt: tanulmánykötet az Országgyűlés Alkotmányügyi, Igazságügyi és Ügyrendi Bizottsága által 2011. április 8-án azonos címmel megrendezett tudományos konferencián elhangzott előadások alapján* (szerk.: Kubovicsné Borbély Anett–Téglási András–Virányi András), Magyar Országgyűlés, Budapest, 2011, 73–80.

²⁹ VARGA Zs. András: *Az igazságszolgáltatás átalakítása*, In: *Állam és jog. Kodifikációs kihívások napjainkban* (szerk.: Fejes Zsuzsanna–Kovács Endre Miklós–Paczolay, Péter–Tóth J Zoltán), Gondolat–Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, Budapest–Szeged, 2013, 41–61.

³⁰ PETRÉTEI József–TILK Péter: *Magyarország alkotmányjogának alapjai*, Kodifikátor Alapítvány, Pécs, 2014, 3.

³¹ Lásd RAVASZ László: *Bírói függetlenség és a tisztességes eljáráshoz való jog*, Debreceni Jogi Műhely, 2015/3–4, 58–85. DOI: 10.24169/DJM/2015/3-4/6.

³² Lásd SÜLYOK Tamás: *Helyzetjelentés az Alkotmánybíróság alapjogvédelmi tevékenységéről*, Alkotmánybírósági Szemle, 2017/2, 99.

³³ JUHÁSZ Imre: *Az Alkotmányjogi panasz eljárásjogi vetületének néhány aspektusa*, In: *Codificatio processualis civilis. Studia in Honorem Németh János II.* (szerk.: Varga István), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013, 119–132.; Uő: *Az Alkotmánybíróság és a rendes bíróságok kapcsolata, különös tekintettel a polgári bíróságokra*, In: *Az alkotmánybírói jog törvény kommentárja* (szerk.: Zakariás Kinga), Pázmány Press, Budapest, 2022, 59–77.

közvetlen érintettsége folytán az ügyben pártatlan, tárgyilagossá, elfogulatlan döntés nem várható. (3) Az Alkotmánybíróság tagja haladéktalanul bejelenti az elnöknek, ha vele szemben kizárási ok áll fenn.”

Az AB *Ügyrendjének* 50. §-a tovább részletezi a fentieket. Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésével, valamint a mentelmi jog felfüggesztésével kapcsolatos teljes ülési határozathozatalban az érintett alkotmánybíró nem vehet részt. Az ügy elbírálásából való kizárást kezdeményezheti a kizárással érintett alkotmánybíró, akár más alkotmánybíró, illetve az indítványozó. Példálózó jelleggel tartalmazza az *Ügyrend*, hogy személyes és közvetlen érintettségnek minősül különösen

a) a döntés kimeneteléhez fűződő közvetlen, az alkotmánybíró vagy közeli hozzátartozóját – elsősorban jogi, pénzügyi vagy társadalmi helyzetében – érintő érdek;

b) az alkotmánybírói eljárás tárgyát képező jogszabály előkészítésében, kidolgozásában, benyújtásában személyes és érdemi munkával történő részvétel, így különösen kizárt, aki az Alkotmánybíróság tagjává válását megelőzően

ba) a törvényjavaslata vagy törvénymódosító javaslatra vonatkozó indítványt benyújtó képviselő vagy bizottság elnöke, Kormány általi benyújtás esetén az előterjesztő miniszter,

bb) az országgyűlési tárgyalás alatt álló önálló indítványhoz módosító, illetve kapcsolódó módosító javaslatot benyújtó képviselő, illetve bizottság elnöke, amennyiben a javaslata elfogadásra került, és az alkotmánybírói eljárás tárgya az adott jogszabályi rendelkezés,

bc) kormányrendelet, illetve miniszteri rendelet kibocsátásakor a kormányrendelet, illetve miniszteri rendelet tárgya szerint felelős miniszter, továbbá önálló szabályozó szerv vezetője rendeletének kiadásakor az önálló szabályozó szerv vezetője volt.³⁴

Amennyiben a kizárási ok fennállását nem az alkotmánybíró jelentette be, és a kizáráshoz nem járult hozzá, a kizárási tárgyában az elnök által kijelölt másik tanács, illetve a teljes ülés dönt.

Ha a kizárt alkotmánybíró az ügy előadó alkotmánybírója, az elnök másik előadó alkotmánybíróként jelöl ki. Amennyiben a kizárási tanács határozatképességét veszélyezteti, a kizárt alkotmánybírónak a tanácsban az adott ügyben történő helyettesítéséről az elnök dönt. (Lásd *Ügyrend* 50 §-a.) Álláspontom szerint *de lege ferenda*: az AB esetében az előadó alkotmánybíróval és tanácsadóival szemben kellene szigorúbb összeférhetlenségi kritériumokat megállapítani, mert szerepük az előkészítés miatt aránytalanul jelentős az ügy eldöntésében.

³⁴ Az a) pont meglehetősen tág értelmezésre nyit terepet. A b) pontot néhányan „Lex Balsainak” nevezték, Balsai István tragikusan elhunyt alkotmánybíróra utalva, aki a megválasztását megelőzően parlamenti bizottsági elnökként számos törvényjavaslat benyújtója volt.

³⁵ Mivel egyedi jellegük mellett az alkotmányjogi panaszok túlnyomó részt rendelkeznek általános vonatkozásokkal is, így könnyen előfordulhat, hogy az alkotmánybíráknak közvetve valamilyen érintettségük van az ügyvel kapcsolatban. (Akár a tulajdonjog, banki kamatok, a pénzügyi lízing vagy

(Ha az AB dönt és nem helyi bíróság, akkor kevéssé érvényesülhetnek a patriarchális helyi viszonyok, erősebb a pártatlanság.) A kontradiktórium tárgyalások esetében jobban tetten érhető, megfigyelhető a bíró esetleges elfogultsága.³⁵ Az alkotmánybírói eljárások túlnyomó része nem nyilvános.³⁶ (Ezért *ad absurdum* alkotmánybírák esetleges „pártossága” nem manifesztálódik látványosan. Viszont országos ismertségük miatt jobban a keresztútban vannak, több tény és információ terjed róluk országos szinten.) Persze a látszat csalóka is lehet. Elfogult-e feltétlenül azon bíró, aki közvetlen stílusban köszön egykori évfolyamtársának, aki az egyik peres fél ügyvédje? Vagy még jobban kikarikírozva: elfogult-e feltétlenül azon bíró, akinek közvetlen stílusban köszön egykori évfolyamtársa, aki az egyik peres fél ügyvédje? Mindezt az ellenfél előtt. A válasz természetesen nem lehet sommás igen. Annál inkább összetett a kérdés, ha mondjuk az egykori évfolyamtársak – a látszatra kedélyes modor ellenére – nem kedvelték egymást. Akkor az elfogultság lehet, hogy kifejezetten negatív elfogultság.

1.1.2. A kizárási szabályai

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. tv. igen részletesen rendelkezik a kizárásról. A 14. § tartalmazza, hogy bíróként nem járhat el, aki az ügyben ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja, terhelt, védő, sértett, feljelentő vagy tanú, szakértő, szaktanácsadó vagy ezek hozzátartozója volt, aki az ügygel összefüggésben titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött. Ki kell emelnünk, hogy a törvény tartalmazza a gumiszabályt is: miszerint bíróként nem járhat el, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható. (Az a legendás e) pont. Ezt a jogosult a tárgyalás megkezdése után csak akkor érvényesítheti, ha valószínűsíti, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről a tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást, és ha azt három napon belül bejelenti.) A bírósági eljárásából (felülvizsgálatból, perújításból) ki van zárva, aki, vagy akinek hozzátartozója a korábbi szakaszok valamelyikének eldöntésében (akár nyomozási bíróként) részt vett.

A bíró a vele szemben felmerült kizárási okot, a tanács elnöke a tanács tagjával szemben felmerült és a tudomására jutott kizárási okot köteles a bíróság elnökének haladéktalanul bejelenteni. A kizárási okot az ügyész, a terhelt, a védő, a sértett, továbbá a vagyoni érdekelt jelentheti be. A kizárási iránti bejelentést indokolni és a kizárási ok fennállását valószínűsíteni kell. A bíróság elnöke a tudomására jutott kizárási ok miatt a bíró kizárást hivatalból kezdeményezi. Ha a bíró a rá vonatkozó kizárási

a parabolaantenna esetében.) Ez azonban személyes adat, az alkotmánybíró privát körülményei aligha válnak közzismertté.

³⁶ Az alkotmányjogi panasz kiteljesedése maga után vonhatja a „decentralizált” alkotmánybíráskodás tapasztalatainak becsatornázását ezen aspektusból is. Természetesen az amerikai rendszer tanulságai csak igen kritikusan hasznosíthatók. Vö. PAP András László: *Felvetések az igazságszolgáltatási rendszer nyilvánosságának amerikai modellje kapcsán*, Rendészeti Szemle, 2010/4, 78–102.

okot maga jelentette be, vagy a más által bejelentett kizárási ok esetén a kizáráshoz hozzájárult, a bíróság elnöke intézkedik másik bíró kijelölése iránt. Ebben az esetben a kizárásról nem kell külön határozatot hozni. (16. §)

Ha a bíróságnak nincs olyan bírója, akire a kizárási ok nem vonatkozik, a kizárásról a másodfokú bíróság, ha pedig a kizárási iránti bejelentés a másodfokú bíróság valamennyi bírójára vagy rájuk is vonatkozik, a harmadfokú bíróság határoz. Ha a kizárási ok az ítélőtábla mint harmadfokú bíróság valamennyi bírójára vagy rájuk is vonatkozik, a kizárásról a Kúria határoz. A kizárást kimondó, illetve az azt megtagadó határozat ellen fellebbezésnek nincs helye. (17. §) A kizárási iránti bejelentés nyilvánvalóan alaptalan bejelentés érdemi indokolás nélkül elutasítható, és a bejelentés előterjesztője rendbírsággal sújtható. (18. §) Amennyiben az egész bíróságot érinti a kizárási ok (mondjuk az egyik bíró vagy hozzátartozója sértette a bűncselekménynek), az objektív kizárási okkal érintett konkrét személy nem is nyilatkozhat arról, hogy elfogult-e, törvényben írt, megdönthetetlen vélelem áll fenn.³⁷

A 2016. évi CXXX. tv. (Pp.) a következőképpen rendelkezik.

A per elintézéséből ki van zárva, és abban, mint bíró nem vehet részt:

- a fél, a féllel együtt jogosított vagy kötelezett személy, továbbá az, aki a per tárgyát egészen vagy részben a maga részére követeli, vagy akinek jogaira, illetve kötelezettségeire a per eredménye kihatással lehet,
- az előbbi személyek képviselője, támogatója vagy olyan volt képviselője, volt támogatója, aki az ügyben eljár, illetőleg mindezek hozzátartozója.
- A tanú, a szakértő.

Itt is szerepel egy gumiszabály (12. § f) pont) miszerint az sem járhat el az ügyben, akitől az ügy tárgyilagosa megítélésére egyéb okból nem várható. Meg kell jegyeznünk, hogy a szubjektív, vitás, nehezen megítélhető ügyek mindig ezen szakasz képlékenységeiből erednek.

A per másodfokú elintézéséből, a perújításból és a felülvizsgálatból ki van zárva az a bíró is, aki az azt megelőző eljárásban részt vett. Az is kizárási ok, ha maga a bíróság vagy annak elnöke, elnökhelyettese érintett. (12–14. §) A bíró a bíróság elnökének köteles – a kizárási ok megjelölésével – haladéktalanul bejelenteni, ha vele szemben kizárási ok áll fenn. Ha a bíró a 12. § f) pontja szerinti okot kíván bejelenteni, nyilatkozatát írásban köteles indokolni.

A kizárási okot a fél is bejelentheti. E bejelentésnek az eljárás bármely szakaszában – az eljárást befejező határozat meghozataláig – van helye, azonban a 12. § f) pontja szerinti okot a fél a tárgyalás megkezdése után csupán akkor érvényesítheti, ha valószínűsíti, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről csak a

tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást, és a tudomásszerzést követően az okot haladéktalanul bejelenti. Ha ugyanannak a bíróságnak nincs olyan bírója vagy tanácsa, amelyre a kizárási ok nem vonatkozik, vagy ha a kizárási ok az egész bíróságra kiterjed, a kizárási kérdésében a másodfokú bíróság, a törvényszéket mint másodfokú bíróságot érintő ok esetén az ítélőtábla, az ítélőtáblát mint másodfokú bíróságot érintő ok esetén a Kúria határoz. Ha a bejelentést nem maga a bíró tette, nyilatkozatát a döntés előtt be kell szerezni. A kizárási kérelem elutasítása miatt csak abban a fellebbezésben lehet panaszt tenni, amely az eljárást befejező határozat ellen irányul. Ha a fél nyilvánvalóan alaptalanul tesz kizárási iránti bejelentést, vagy ugyanabban a perben ugyanazon bíró ellen ismételt alaptalan bejelentést tesz, őt a bíróság a kizárási kérelmet elutasító határozatban pénzbírsággal sújtja.

Álláspontom szerint az „egyéb szempont” alapján megítélt elfogultság esetköreit példálózó jelleggel részletezni kellene mind a Pp., mind a Be. tekintetében. A teljesen zárt taxáció viszont rugalmatlanná tenné e téren a jogalkalmazást, mert az élet mindig produkálhat előre nem nevesíthető, de adott körülmények között problematikus szempontokat.

A tanulmány fő csapásiránya természetesen összefügg a bíróságok adminisztratív igazgatásával is. Álláspontom szerint a személyében érintett bíró közvetlen kollégái nem biztos, hogy kellő objektivitással tudják megítélni a kérdést. A peres felek indítvány alapján megállapított „elfogultság” egyfajta értéktétel a bíróról. Noha nem annak személyéről, szakmaiságáról, hovatovább „bűnös cselekményéről” mond verdiktet, de – főképp kívülállók szemében – rossz kicsengése lehet. (Mármint ha azt állapítják meg, hogy a bíró nem objektív az adott ügyben.) Ezért az ebbéli döntési jogosultságot én egy központi bírói fórumhoz telepíteném.

1.1.3. Bírósági igazgatás, bírói tanácsok

A bírósági szervezeti függetlenség talpköve az igazságszolgáltató hatalmi ág viszonyának rendezése a többi hatalmi ághoz képest.³⁸ Ez első lépésben a központi igazgatási funkciók telepítésénél jelenik meg, vagyis, hogy a bírósági adminisztrációt a végrehajtó, törvényhozó hatalomhoz telepítik, illetőleg az az önkormányzatiság elve alapján az ítélkező szervezetre rendszeren belül marad. Nemzetközi tendenciának tekinthető, hogy az önkormányzatiság elve egyre inkább teret nyer és a bírósági igazgatás – a magyarországi történésekkel párhuzamba állítható módon – önálló bírói tanácsokhoz kerül.³⁹ A meghatározott funkciók és hatáskörök gyakorlása vonatkozásában meglehetősen heterogénnek tekinthető nemzetközi modellek alakultak ki, amelyek eltérő viszonyban állnak a többi hatalmi ággal.⁴⁰ A hatalmi ágon belüli hatalommegosztás

³⁷ A kizárásról lásd FICSÓR Gabriella: A bíró kizárási okok gyakorlati tapasztalatai, *Az új Btk.* <https://ujbtk.hu/dr-ficsor-gabriella-a-biro-kizarasanak-gyakorlati-tapasztalatai/>.

³⁸ CSERVÁK Csaba–RIMASZÉCSI János: *Igazságszolgáltatás az összehasonlító alkotmányjogban*, In: *Összehasonlító alkotmányjogi*

tanulmányok (szerk.: Cservák Csaba), Patrocinium Kiadó, Budapest, 2015, 124–133.

³⁹ POKOL Béla: *A bírói hatalom*, Századvég, Budapest, 2003, 23–43.

⁴⁰ LICHTENSTEIN József: *A bírói hatalom szabályozása a nyugat-európai alkotmányokban*, In: *Ünnepi tanulmányok Gáspárdy László professzor*

döntő fontosságú a teljes igazságszolgáltató hatalmi ág számára.

A frissen demokratizálódott államokban erős a késztetés a teljes bírósági önkormányzati igazgatási modell felállítására, ezzel mindinkább minimálisra csökkentve a számon kérhetőség lehetőségét. Az alábbiakban áttekintésre kerülnek a fontosabb bírósági igazgatási modellek a központi – vagyis a teljes bírósági szervezetrendszer érintő – igazgatási tevékenység hatalmi ágakba történő besorolása alapján. Az európai kontinensen a külső bírósági igazgatás mintaállamainak tekinthető Németország és Ausztria. A teljes központi adminisztrációs tevékenység az igazságszolgáltatásért felelős miniszter kezében összpontosul, mindazonáltal az önkormányzati típusú szervek itt is megtalálhatóak. Feladatuk elsősorban a személyzeti kérdések és a regnáló bírák fegyelmi felelősségének megállapítása kapcsán jelenik meg. A végrehajtó hatalomnak az egyesbíró és a bírói tanácsok ítélkező tevékenységére semmiféle befolyása, utasításadási lehetősége nincs, ebből következik, hogy az igazságszolgáltatás függetlenségének az elve az ítélkező bíró szintjén jelenik meg elsődlegesen, nem pedig szervezeti szinten.⁴¹ A bírói függetlenség a bírói tevékenység alkotmányosan védett garanciális eleme ezekben az államokban is, mindenféle esetleges tárgyi és eljárási beavatkozás teljes mértékben illegitim.

Németországban a szövetségi szintű bírák az összes bíró nagyjából 5%-át teszik ki.⁴² Nem tagadható, hogy a rekrutációnál a politika markáns szerepet játszik, hiszen a bírák kiválasztására hivatott bizottság (*Richterwahlausschuss*) tagállami miniszterekből és a pártok parlamenti súlyával arányos számú, parlament által választott képviselőből áll. Nyilvánvaló ezért, hogy – persze szakmai aspektusok mellett – az adott párt értékrendje, illetve a jelöltek és jelölők kapcsolatai is szerepet játszanak a szövetségi bírák választásánál.⁴³ A tartományok között nagy eltérések mutathatók ki: egyes helyeken a bírósági testületek bevonásával hoznak döntést. Ennek mértéke különböző lehet. Más tagállamokban a szövetségihez hasonló, többségében politikusokból, vagy politikai delegáltakból álló bizottságok döntenek a bírói kinevezésekről.⁴⁴ Tegyük hozzá, a szövetségi bizottsághoz képest azonban e testületekben már bírák is helyet kapnak.⁴⁵ Nyolc tagállamban bírói választói testület is hatáskörrel rendelkezik a bírák kinevezésében. Őket a parlament bízza meg, egyes

helyeken jogászai szakmai szervek jelölése alapján.⁴⁶ Számos tartományban mérvadó jelentősége van a záróvizsga eredményének.⁴⁷ A szervezetrendszerében nem teljesen független német modell esetében viszont megvalósul az ügyelosztási automatizmus, amellyel későbbi kutatásaink során foglalkozunk.

Franciaországban a végrehajtó hatalmi ág és a bírósági önkormányzati szervek – *Conseil Supérieur de la Magistrature* – együtt látják a központi bírósági igazgatási feladatokat. A minisztériumban kifejezetten erre a területre szakosodott hivatalnokok gyakorolják a hatásköröket, de a német és osztrák modellhez hasonlóan a bírák fegyelmi felelőssége és a bírójelölés itt is a bírósági önkormányzati igazgatás részét képezi. Természetesen kritikák is megfogalmazódnak a modell működőképességével kapcsolatban, de erős társadalmi hagyományokon nyugszik ez a fajta berendezkedési mód, amelyben a bírói kar nem teljesen elkülönült testület, hanem inkább a kormányzati hatalomhoz közelebb álló intézmény. Ezzel párhuzamosan nagyon erősnek tekinthető a személyi függetlenség elve, az Alkotmányjogi Tanács – *Conseil Constitutionnel* – pedig figyelemmel van az egyéni függetlenséget veszélyeztető elemekre és figyelemmel kíséri a jogalkotási folyamatokat.⁴⁸ A francia rendszerhez hasonló a belgiumi és hollandiai rendszer is, ahol megfigyelhető az igazgatási funkciót gyakorló szervek kettősége. Szintén egyszerre van jelen az önkormányzatiságot jelképező bírói tanács és a végrehajtó hatalomhoz köthető adminisztratív hatáskör. A bírói tanács inkább egyfajta külső igazgatási ellensúlyként próbál funkcionálni és kiegészíteni a minisztériumi igazgatást.

A bírói tanácsok nem tartoznak ennek megfelelően sem a végrehajtó, sem pedig az igazságszolgáltató hatalmi ághoz sem. Vegyes igazgatási modell mentén működnek még Svédország és Észtország bíróságai is. A végrehajtó hatalmat megillető központi igazgatási hatáskörök és a vegyes jellegű központi igazgatási hatáskörök mentén felálló bírósági rendszerek mellett meg kell említeni azokat az államokat, ahol a bírósági önkormányzati igazgatási hatáskörök mentén felálló bírósági rendszerek mellett meg kell említeni azokat az államokat, ahol a bírósági önkormányzati igazgatás elve dominál. Olaszországban a bírósági önkormányzati tanács látja el a központi igazgatási

60. születésnapjára (szerk.: Cserba Lajos), Novotni Alapítvány, Miskolc, 1997, 229–247.

⁴¹ DEISEROTH, Dietrich: *Bírói függetlenség és pártatlanság a jogállamban. A bírák pártokban való politikai tevékenységéről* (ford.: Lichtenstein József), *Bírák Lapja*, 1993/3–4, 18–32.

⁴² Lásd RIEDEL, James: *Recruitment, Professional Evaluation and Career of Judges and Prosecutors in Germany*, In: *Recruitment, Professional Evaluation and Career of Judges and Prosecutors in Europe: Austria, France, Germany, Italy, the Netherlands and Spain* (ed.: Federico, Giuseppe di), Lo Scarabeo, Bologna, 2005, 69–90.

⁴³ Lásd ehhez BADÓ Attila–MÁRKI Dávid: *A német bírósági igazgatás alapjai*, *Comparative Law Working Papers*, 2020/1, Különszám. www.ojji.u-szeged.hu/images/dokumentumok/CLWP/03_nmec1

wp.pdf. A kézirat lezártakor a jelölőbizottság 16 szövetségi parlamenti képviselőből, valamint a 16 tartomány igazságügyi minisztereiből tevődik össze.

⁴⁴ Ilyen rendszer működik Baden-Württemberg, Berlin vagy Brandenburg tartományokban. Lásd BADÓ Attila: *A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata* (MTA Doktori értekezés), Szeged, 2017, 22–23. http://real-d.mtak.hu/1072/7/dc_1469_17_doktori_mu.pdf.

⁴⁵ Vannak törekvések egyre inkább, hogy a szövetségi jelölési rendszerbe is vonjanak be bírákat.

Vö. BADÓ [2017] *i.m.* 22.

⁴⁶ Lásd ehhez még BADÓ [2017] *i.m.* 23–25.

⁴⁷ RIEDEL *i.m.* 69–90.

⁴⁸ A francia rendszerről még Lásd LICHTENSTEIN József: *Az igazságszolgáltatás rendszere Franciaországban*, Magyar Jog, 1996/4, 232–243.

feladatokat a minisztérium felügyelete mellett.⁴⁹ A minisztériumok négy főosztálya látja el a bíróságok ellenőrzését és a minisztérium hatáskörébe tartozik a bírósági vezetők kijelölése, költségvetési javaslat előkészítése, valamint a bírákkal kapcsolatosan felmerülő fegyelmi ügyek intézése. A tényleges ügyintézés a minisztériumba kirendelt bírák végzik, tehát megállapítható, hogy erős mind a személyi, mind pedig a szervezeti értelemben vett függetlenségi elvnek az érvényesülése. A Bírói Tanács feladatai közé tartozik a bíróságokat érintő jogszabálytervezetek véleményezése, valamint a központi oktatási stratégia felállítása és kivitelezése is. Spanyolországban az olasz mintára szinte teljes körű hatalma van a legfelsőbb szintű Bírói Tanácsok – Consejo General del Poder Judicial –, azonban a felügyeleti jogkör ebben a modellben is a végrehajtó hatalmat illeti meg. Az ilyen modelleknek – a nagymértékű önállóság következtében – a hátránya, hogy a szervezetrendszer nem hatékony, valamint a számon kérhetőség lehetősége meglehetősen szűk körben mozog. A huszonegy tagú testület tagjait – tizenkettő bíró és nyolc nem az – a Parlament választja ki abból a harminchat jelöltből, akiket a bíróságok állítottak fel erre a célra. A Tanács élén a Legfelsőbb Bíróság elnöke áll, mindazonáltal a Tanács döntéseit a Legfelsőbb Bíróság előtt lehet megtámadni. A Bírói Tanácsok hatalmi túlsúlyával kapcsolatosan folyamatosan felmerülő kérdés az elszámolhatóság és számonkérés lehetősége.⁵⁰ A posztkommunista országok megoldásaiból – a teljes központi igazgatási feladatoknak a Bírói Tanácsokra történő telepítése – tendenciális jelleggel az látszik, hogy ezek a tanácsok nem képesek megbirkózni a társadalmi feszültséggel, tekintettel arra, hogy politikai felelősségük nincs. A számonkérésnek és a függetlenségnek egyensúlyban kell állniuk az optimális működés biztosítása érdekében, mert ezek felborulás esetén sérül a rendszer hatékonysága. A bírói függetlenség és a számonkérhetőség viszonyát a posztkommunista átmenetek idején ellenkező értékeként fogták fel, abból kiindulva, hogy a diktatúra idején a kormányzat igazgatási eszközeivel a függetlenséget sértő módon avatkozott be a bíraskodás tartalmi kérdéseibe.

A saját dogmatikai besorolásom szerint a központi kormányzat általi igazgatás, a bírói öngazgatás és az ún. vegyes rendszer a közvetett demokratikus

rekrutációs rendszeren belül érvényesül. Ezekhez képest egy merőben más modell a közvetlen demokratikus bíróválasztás rendszere. Azaz egyes államokban a nép közvetlenül, választással juttatja mandátumhoz a bírakat – akár a parlamenti és önkormányzati képviselőket. Ez az Amerikai Egyesült Államok mellett Svájc egyes kantonjaira is jellemző.⁵¹ Az USA-ban a tagállami bírói választási rendszereket megkülönböztetik azon az alapon, hogy pártosnak (*partisan*), avagy „nem pártosnak” (*non-partisan*) minősülnek, aszerint, hogy a személy neve mellett feltüntetik-e a jelölő szervezetet.⁵² (Amennyiben nem tüntetik fel, természetesen akkor is előfordulhat, hogy valamelyik párt támogatja a háttérből.) A kormányzattól való kinevezéshez képest kétségkívül jelentősebb a legitimitációja, növeli a bírák felelősség-érzetét⁵³, de más értelemben ez is a függetlenség sérelmét jelentheti.⁵⁴ A bíróválasztás egyik „enyhébb” változata az ún. *retention election*, amikor egy már kormányzó által kinevezett bíróról nyilváníthatnak az állampolgárok véleményt úgy, hogy nincs ellenjelölt.⁵⁵

A bírói függetlenséggel szorosan összefügg az összeférhetetlenség kérdése. A bírák általában nem folytathatnak egyéb főállású tevékenységet. Fokozottan igaz ez az alkotmánybírákra. Egyes államokban ez az „egyéb hatalmi ágakban” betöltött pozíciókra vonatkozik. Bulgáriában az Alkotmány mellett, hogy felsorol több, az alkotmánybírák által be nem tölthető pozíciót, kimondja, hogy az érintett személy nem folytathat „szabad, kereskedelmi vagy más fizetett szakmai tisztséget.”⁵⁶ Hasonlóan szigorúak a bírákra nézve az összeférhetetlenségi szabályok Írországból, Olaszországból, Spanyolországból, Horvátországból, Kanadából.⁵⁷ Egyes államokban az oktatást (Németország), valahol a kutatást (Észtország), vagy pedig mindkettőt (Csehország, Szlovákia, Portugália, Szlovénia) nevesítik kivételként. „Mentesített” lehet még a művészeti tevékenység.⁵⁸ Igen sajátos a japán szabályozás. Eszerint a Legfelsőbb Bíróság tagjai más kereső foglalkozást kizárólag a bíróság engedélye alapján folytathatnak.⁵⁹ Álláspontom szerint ennek is lehet aggálya, mivel az egyes bírák függetlenségét magával a bírósággal szemben csorbíthatja.

Az összeférhetetlenség a függetlenség mellett a pártatlanság kérdésével is kapcsolatba hozható.⁶⁰ Az

⁴⁹ BADÓ Attila–MÁRKI Dávid: *A bírósági igazgatás Olaszországban*, Comparative Law Working Papers, 2020/1, Különszám. www.ojji.u-szeged.hu/images/dokumentumok/CLWP/OlaszorszagCLWP.pdf.

⁵⁰ Vö. MORENO-CATENA, V.–PINTOS-AGER, J.–SOLETO-MUNOZ, H.: *Espagne/Spain*, In: *L'administration de la justice en Europe et l'évaluation de sa qualité* (eds.: Fabri, Marco–Jean, Jean-Paul–Langbroek, Philip M.–Pauliat, Hélène), Montchrestien, Paris, 2005, 207–225.

⁵¹ BADÓ Attila: *Az igazságszolgáltatás hatalom alkotmányos helyzetének és egyes alapelveinek összehasonlító vizsgálata*, In: *Összehasonlító alkotmányjog* (szerk.: Tóth Judit–Legény Krisztián), CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Társadalomszolgáltató Kft., Budapest, 2006, 183.

⁵² A bírói mandátumok keletkezéséről lásd még BADÓ Attila: *The selection of judges: a comparative analysis*, In: *Studies in the fields of comparative law*

and comparative constitutional law (szerk.: Badó Attila), Pro Talentis Universitatis Alapítvány, Szeged, 2012, 90–108.

⁵³ CARP, Robert–STIDHAM, Roland: *Judicial Process in America*, CQ Press, Washington D.C., 1998, 405–410.

⁵⁴ SHACKELFORD, Kelly–BUTTERFIELD, Justin: *The Light of Accountability. Why Partisan Elections are the Best Method of Judicial Selection*. The Advocate, 2010, 72–74.

⁵⁵ BADÓ [2017] *i.m.* 32–33.

⁵⁶ *Bolgar Alkotmány*, 147. cikk (5) bekezdés.

⁵⁷ Lásd TÓTH–LEGÉNY *i.m.* 235.

⁵⁸ Litvánia, Ukrajna Örményország, Uo.

⁵⁹ Court Organization Law, Article 52. (Japan).

⁶⁰ A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. tv. 40. § (1) bekezdés értelmében a bíró a tisztsége ellátásán kívül csak tudományos, oktatói, edzői, versenybírói, játékvezetői, művészi, szerzői jogi védelemben részesülő, lektori és

esetlegesen több helyen tevékenkedő bíró növeli ugyanis annak esélyét, hogy az érintett személynek több egyéni inspirációja, motivációja, „társadalmi beköthetősége” legyen.

A fentiekkel összefügg még a hivatali korhatár és a mentelmi jog kérdése, melyekkel ezen tanulmányban csak az említés szintjén foglalkozunk. (Majd későbbi kutatásaink során fejtsük ki részletesebben.)

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a függetlenség kategóriája „kívülről néz”; maga a kifejezés is szinte evidenciaként egy bővítémmel jár: kitől vagy mitől független a bíró. Az igazságszolgáltatás⁶¹ függetlensége a hatalommegosztás érvényesülésének létfontosságú feltétele.⁶² Az igazságszolgáltatás mint a hatalommegosztás független tényezőjének⁶³ védelme jogállamiság fontos biztosítéka.⁶⁴ A pártatlanság viszont elsősorban belső attitűd. A nem független bíró szükségszerűen nem tud pártatlanul ítélni.⁶⁵ (Nyilván elidealizált eset, ha a bíró, bár fenyegetve van egyeseknek nem kedvező ítélet esetén, mégis befolyásmentesen ítélt.) Előfordulhat persze, hogy a politikailag nem független bíró/bíróság egy közéleti szempontból teljesen irreleváns kérdésben, így egy köztörvényes bűncselekmény esetében pártatlan, természetesen nem melegség a függetlenség bármilyen csorbitására. Az ellenkezője viszont sajnos nem ritka, nevezetesen, hogy a független státuszú bíró adott kérdésben nem pártatlan. (Lásd fent a bíró esetleges görcsös, rigorózus hozzáállását.)

II. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata és meghatározott szempontok

Az *Emberi Jogok Európai Egyezményének* 6. cikk 1. bekezdése szerinti tisztességes eljárásról való jog megköveteli, hogy az eljárást egy „független és pártatlan” bíróság bírálja el. Közeli kölcsönviszony van a „függetlenség” és „pártatlanság” biztosítékai tekintetében. A Bíróság ezért gyakran együtt vizsgálja a két kritériumot.⁶⁶

szerkesztői, valamint műszaki alkotó munkát végezhet kereső tevékenységként és nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyban állhat, de ezzel nem veszélyeztetheti függetlenségét, pártatlanságát és nem keltheti ennek látszatát, valamint nem akadályozhatja hivatali kötelezettségei teljesítését. Itt tehát ismét „iker-elvként” jelenik meg a függetlenség és pártatlanság.

⁶¹ Lásd ehhez BADÓ Attila: *The development of comparative law as a branch of jurisprudence and the issues of classification*, In: In: *Studies in the fields of comparative law and comparative constitutional law* (szerk.: Badó Attila), Pro Talentis Universitatis Alapítvány, Szeged, 2012, 4–12.

⁶² Vö. RIMASZÉCSI János: *Az igazságszolgáltatás helye a XXI. századi hatalommegosztás rendszerében*, In: X. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója, (szerk.: Stenpien, Erik–Miskolczi Bodnár Péter), Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2015, 121–128.

⁶³ Az ügyészség mint az igazságszolgáltatás közreműködőjének függetlensége hazánkban teljes, azonban hierarchikus minvételéből fakadóan az egyes ügyészek nem függetlenek saját vezetésüktől, a

Népi ülnökök részvétele az ügyben önmagában nem ellentétes a 6. cikk 1. bekezdésével. Egy olyan vegyes összetételű tanács működése, amelyben egy hivatásos bíró elnöklése mellett egyes érintett szervek képviselői, köztisztviselők vesznek részt, még nem feltétlenül bizonyítja az elfogultságot,⁶⁷ ahogyan egyes ügyek tanulsága szerint nem eleve tilalmazott szakértő ülnökök részvétele sem a bírósági határozathozatalban.⁶⁸ Ezzel összefüggésben megállapíthatjuk, hogy az esetjogban kidolgozott, a pártatlanságra vonatkozó ismervek analóg módon vonatkoznak az ülnökökre, mint a hivatásos bírókra.⁶⁹

Fontos kiemelni, hogy a gyakorlat szerint a 6. cikk 1. bekezdésének megsértését önmagában nem elegendő egy döntéshozó szerv (testület) függetlenségének vagy a pártatlanságának hiányára vagy egyes lényeges eljárásjogi garanciák ezen szervek általi megsértésére alapozni, ha a meghozott határozatot egy „teljes hatáskörrel” rendelkező bírói testület később felülvizsgálata és biztosította a lényeges garanciákat a kérdéses hiányosságok orvoslásával.⁷⁰

A Bíróság állandó esetjoga szerint az államot – az Egyezmény 6. cikk 1. bekezdése alapján – terhelő kötelezettség terjedelme, miszerint biztosítsa egy „független és pártatlan bíróság” általi elbírálást, nem szorítkozik a bíróságra. Magában foglalja a végrehajtó hatalom, a törvényhozó és minden egyéb állami szerv kötelezettségét, függetlenül annak szintjétől, hogy tiszteletben tartsa és hajtsa végre a bírósági ítéleteket és határozatokat, még akkor is, ha *ad absurdum* nem ért velük egyet. A bíróságok hatáskörének állami szervek általi tiszteletben tartása tehát elengedhetetlen feltétele a bíróságokba vetett közbizalomnak és tágabb értelemben a jogállamiságnak.

A függetlenség és pártatlanság alkotmányos garanciái önmagukban még nem elégségesek ezen cél eléréséhez. Hatékonyan be kell azokat illeszteni a mindennapi igazgatási szemléletbe és gyakorlatba is.⁷¹

legfőbb ügyész utasíthatja bármelyiküket. POLT Péter–VARGA Zs. András: *Az ügyészség a jogállamban*, In: *Az ügyészek nagy kézikönyve* (szerk.: Polt Péter–Varga Zs András), CompLex Wolters Kluwer, Budapest, 2013, 7–15.

⁶⁴ Vö. BELOVICs ERVIN: *Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények*, In: *Büntetőjog II. Különös rész* (szerk.: Belovics Ervin–Molnár Gábor–Sinku Pál), HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2016, 408–473.

⁶⁵ Az angolszász-amerikai hagyományok nagyon sajátosak, de a tudományok a joggyakorlatra reflektálva legalább a konszenzust megelőzve ki kell alakítania a pártatlanság fogalmának európai dogmatikai intézményét. Ezt kutatásaim során „Lex EDI”-nek fogom nevezni.

⁶⁶ Lásd Kleyn és mások kontra Hollandia [GC], § 192.

⁶⁷ Le Compte, Van Leuven és De Meyere kontra Belgium, § 57 és 58.

⁶⁸ Pabla Ky kontra Finnország, § 32.

⁶⁹ Langborger kontra Svédország, § 34–35; Cooper kontra Egyesült Királyság [GC], § 123.

⁷⁰ De Haan kontra Hollandia, § 52–55.

⁷¹ Agrokompleks kontra Ukrajna, § 136.

II.1. A „független bíróság” megítélése

A „független” terminus technicus a más hatalmi ágakkal, így különösen a végrehajtó hatalommal és a jogalkotással szemben vizsgálendő. Ez utóbbit állapították meg a Beaumartin kontra Franciaország (§ 38.) ügyben, és a pártokkal szembeni függetlenségre utal. A meghatározónak számító Sramek kontra Ausztria (§ 42.) ügy vizsgálja a pártokkal szembeni függetlenséget.⁷²

Jóllehet a kormányzat politikai szervei és a bíróság közötti hatalommegosztás kérdésének egyre növekvő súlya van a Bíróság esetjogában, sem a 6. cikk, sem az Egyezmény más szabálya természetesen nem követeli meg, hogy az államok valamilyen konkrét alkotmányjogi struktúrát kövessenek a hatalmi ágak viszonyrendszerére vonatkozóan.⁷³

A kérdés mindig az, hogy az adott ügyben az Egyezmény követelményei érvényesülnek-e (Kleyn és mások kontra Hollandia [GC] § 193). A bíróság függetlenségének elve azt követeli meg, hogy létezzenek olyan eljárásjogi garanciák, amelyek elválasztják a bíróságot más hatalmi ágaktól.

A végrehajtó hatalommal szembeni függetlenséget különös tekintettel górcső alá veszi az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata.

A legendás Sovtransavto Holding kontra Ukrajna (§ 80.) ügyben állapította meg a Bíróság: a bírói függetlenséget egyértelműen sérti, ha a végrehajtó hatalom beavatkozik egy bíróságok előtt folyamatban lévő ügybe azért, hogy befolyásolja a kimenetelét. Hasonló megállapításra jutott a testület a Mosteanu és mások kontra Románia (§ 42.) fémjelezte ügyben is.⁷⁴ A jog, hogy a bírakat a végrehajtó hatalom nevezheti ki és akár elmozdíthatóak, önmagában nem jelenti a 6. cikk 1. bekezdésének sérelmét.⁷⁵

A bírák végrehajtó hatalomtól eredő kinevezése megengedhető, hogy ha a kinevezettek befolyásolástól vagy nyomásgyakorlástól mentesek bírói feladatuk végrehajtása során. Önmagában azon tény, hogy a Semmitőszék elnökét a végrehajtó hatalom nevezi ki, nem feltétlenül ássa alá függetlenségét, feltéve, hogy kinevezése után nincs nyomás alatt, nem kap semmilyen instrukciót és teljes függetlenséggel látja el feladatait.⁷⁶

Szintén megállapítást nyert, hogy a pusztán tény, miszerint a Közigazgatási Jogi Tanács bíráit a regionális közigazgatósági hatóság nevezi ki, nem alkalmas arra, hogy kétség merüljön föl függetlenségük, illetőleg pártatlanságuk tekintetében, feltéve persze, hogy kinevezésük után nincsenek befolyás alatt, nem kapnak semmilyen instrukciót és teljes függetlenséget élveznek feladataik ellátása során. (Majorana kontra Olaszország, [dec.]).

II.2. Parlamenttel szembeni függetlenség

A tény, hogy a bírák kinevezése a parlamenttől származik, önmagában véve nem rendeli őket alá a hatóságoknak, feltéve, hogy kinevezésük után nincsenek nyomás alatt és nem kapnak instrukciókat bírói feladataik ellátása kapcsán a Sacilor-Lormines kontra Franciaország (§ 67.) ügy indokolása szerint. A határozat megállapítása érdekes, mert a parlament nem hatóság, bár a szövegezés nyilván a végrehajtó hatalom parlament előtti felelősségével van kapcsolatban.⁷⁷

Továbbá azon tény, miszerint a többségében hivatásos bírákból álló Fellebbezési Bíróság egy tagja a Parlament képviselője volt, önmagában nem sérti a független és pártatlan bírósághoz való jogot a Pabla Ky kontra Finnország (§ 31–35.) esetének tanulsága alapján. Ezzel e sorok írója is egyetért, egyetlen tag korábbi képviselői mivolta – amennyiben más aggály nem merül fel – nem kérdőjelezi meg a testület objektivitását.

Amennyiben a bíróság tagjai között van olyan, aki jogai és kötelezettségei tekintetében függő pozícióban van az egyik politikai párttal szemben, az érintett peres felek joggal fogalmazhatnak meg kételyeket e személy függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatban.⁷⁸ Az ilyen helyzet súlyosan érinti azt a bizalmat, amelynek erősítését a bíróságoknak elő kell segíteniük egy demokratikus társadalomban.⁷⁹

A testület tagjai kinevezésének módja

A Bíróság esetjogában kérdések merültek fel az igazságügyi miniszternek a döntéshozó testület tagjainak kinevezése, illetőleg elmozdítása tekintetében fennálló hatásköreivel kapcsolatban.⁸⁰

A Bochan kontra Ukrajna (§ 71.) ügy fontos elvi szintű gondolatokat (is) rögzített. Jóllehet az ügyek kiszígnálása egy meghatározott bíróra vagy bíróságra a nemzeti szervek által az ilyen ügyekben élvezett mérlegelési szabadság körébe tartozik, a Bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy ez összhangban volt-e a 6. cikk 1. bekezdésével, és különösen a függetlenség és pártatlanság követelményével.⁸¹

A testület tagja kinevezésének hossza

A Bíróság kvázi nem írt elő semmilyen kívánatosnak tartott mandátum-hosszt a bírói döntéshozó szervek tagjai számára, mindazonáltal mandátumuk alatti elmozdíthatatlanságuk általánosságban a függetlenségükhöz kapcsolódó követelménynek tekintendő.⁸² Tegyük hozzá, az elmozdíthatatlanság formális elismerésének hiánya a nemzeti jogrendszerekben önmagában nem jelenti a függetlenség hiányát, feltéve, hogy az a gyakorlatban „de facto” érvényesül és egyéb szükséges garanciái is léteznek. Ezt a Sacilor-Lormines kontra Franciaország (§ 67.), valamint a

⁷² Lásd *Kézikönyv a 6. cikkről. A tisztességes eljáráshoz való jog (polgári jogi ág)*, Európa Tanács/Emberi Jogok Európai Bírósága, 2013, 28. www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_HUN.pdf.

⁷³ Uo.

⁷⁴ Lásd *Kézikönyv* 28.

⁷⁵ Clarke kontra Egyesült Királyság (dec.).

⁷⁶ Zolotas kontra Görögország, § 24.

⁷⁷ Lásd *Kézikönyv* 29.

⁷⁸ Sramek kontra Ausztria, § 42.

⁷⁹ *Kézikönyv* 29.

⁸⁰ Sramek kontra Ausztria, § 38; Brudnicka és mások kontra Lengyelország, § 41; Clarke kontra Egyesült Királyság (dec.).

⁸¹ *Kézikönyv* 29.

⁸² Uo.

Luka kontra Románia (§ 44.) ügyben állapították meg.

Külső nyomás elleni garanciák

A bírói függetlenség elve evidenciaként magában foglalja, hogy a bírák mentesek legyenek mind a külső, mind a belső (bírói szervezeten belüli) befolyásolástól.⁸³ A belső bírói függetlenség alkateleme, hogy a bírót ne terheljék elvárások, vagy egyéb nyomás a bírótársak, illetve különösen azok részéről, akiknek a bíróságon igazgatási feladatuk van, mint a bíróság vagy egy bírói tanács elnöke. Figyelemre méltó: a bírák függetlenségét szolgáló kifejezett biztosítékok hiánya a bírósági rendszeren belül és különösen a bírósági vezetőkkel szemben azt indokolhatja, hogy a Bíróság úgy ítéli meg: a kérelmező aggályai egy bíróság függetlenségét és pártatlanságát illetően objektíve megalapozottnak tekinthetők. A fentiek is kelet-közép-európai államok tekintetében merültek fel, mégpedig a Parlov-Tkalčić kontra Horvátország, (§ 86.), illetőleg az Agrokompleks kontra Ukrajna, (§ 137.) ügyben.⁸⁴

Egy megyei bíróság bírái elégségesen függetlenek voltak ennek a bíróságnak az elnökétől, ugyanis az elnök csak adminisztratív (igazgatási és szervezeti) funkciókat látott el, amelyek szigorúan el voltak választva az ítélkező funkciótól. A jogrendszer megfelelő biztosítékokat tartalmazott arra nézve, hogy a bíróság elnöke ne gyakorolhassa önkényesen az ügyek bírók közötti (re)szignálásával kapcsolatos jogkörét.⁸⁵

A függetlenség látszata

Annak megítélésekor, hogy egy bíróság a 6. cikk 1. bekezdésének követelményei szerint függetlennek tekinthető-e, a látszatoknak is jelentősége van. Ezt a már említett Sramek kontra Ausztria (§ 42.) ügyben mondta ki a Bíróság. A függetlenség látszatával kapcsolatban az érintett fél nézőpontja fontos, de nem döntő. E vonatkozásban az a meghatározó, hogy az érintett fél aggályai „objektíve megalapozottnak” tekinthetők-e, mégpedig a Sacilor-Lormines kontra Franciaország (§ 63.) eset tanulságai szerint. Megfogalmazódott, hogy tehát semmilyen probléma nem merül fel a függetlenség tekintetében, ha a Bíróság úgy ítéli meg, hogy egy „független külső szemlélőben” nem vetődne fel a függetlenségre vonatkozó kételyek a tárgyalt ügy körülményei között.⁸⁶

II.3. A pártatlanság megítélésére szolgáló kritériumok

A pártatlanság meglétét a következők alapján kell meghatározni a mintegy iskolateremtővé vált Micallef kontra Málta [GC] (§ 93.) eset konklúziói szerint:

– a szubjektív teszt, ahol vizsgálni kell lenni az érintett bíró személyes viselkedését és

meggyőződését, vagyis azt, hogy a bírónak volt-e személyes előítélete vagy elfogultsága az adott ügyben;

– az objektív teszt azt vizsgálja, hogy a bíróság, így különösen annak összetétele elvi szinten megfelelő garanciákat nyújtott-e arra, hogy kizárjon mindenfajta legitím kétséget pártatlansága tekintetében.⁸⁷

Mindazonáltal, nincs merev elválasztás a szubjektív és objektív pártatlanság kategóriája között, minthogy egy bíró viselkedése nem pusztán egy külső szemlélő szempontjából ébreszthet kétséget a pártatlanság tekintetében (objektív teszt), de – bebizonyítása esetén – érintheti a bíró személyes meggyőződésének kérdését is (szubjektív teszt).

A fentebb kiemelt Micallef kontra Málta [GC] (§ 95. és 101.) eset indokolása további érdekes konklúziókkal szolgált. Egyes ügyekben, ahol nehéz olyan bizonyítékot találni, amely megingatja a bíró szubjektív pártatlanságának vélelmét, az objektív pártatlanság kritériuma további fontos garanciákkal szolgál.⁸⁸

(a) Szubjektív megközelítés

A szubjektív teszt alkalmazásakor a Bíróság állandó gyakorlata, hogy „a bíró személyes pártatlanságát feltételezni kell, amíg nincs bizonyíték az ellenkezőjére”⁸⁹. A megkövetelt bizonyíték típusa tekintetében a Bíróság például meg kívánt győződni arról, hogy a bíró ellenségesnek mutatkozott-e az ügyfelekkel szemben.⁹⁰ Ki kell emelnünk ennek kapcsán, hogy a „súlyosabb szinten” elfoglalt bíró *ad absurdum* éppen akkor nem mutatkozik kommunikációjában ellenségesnek, amennyiben mondjuk udvarias viselkedésével pont preconcepcióját kívánja leplezni.

Az a tény, miszerint a bíró egy polgári ügyben nem lépett vissza a fellebbezés tárgyalásától azt követően, hogy korábban részt vett a kérdéses ügghöz kapcsolódó polgári előkérdések tárgyalásában, nem elegendő bizonyíték a vélelem megdöntésére.⁹¹ Lehetséges, hogy a belső meggyőződésében pártatlan bíró pont azért nem lép vissza, mert kellően objektívnak érzi magát az ügy elbírálásához.

A Bíróság gyakorlatában hosszú ideje megtalálható az az elv, hogy a bíróságot személyes előítélettől és elfogultságtól mentesnek kell vélelmezni, mindaddig, amíg ennek ellenkezője be nem bizonyosodik.⁹²

(b) Objektív megközelítés

Először is górcső alá kell venni, hogy a bíró viselkedésétől függetlenül kimutathatóak-e olyan objektív tények, amelyek kétséget ébreszthetnek pártatlansága tekintetében. Amikor egy testületként működő szervre, bírói tanácsra nézvést vizsgáljuk ezen elv érvényesülését, ez azt jelenti, hogy el kell dönteni: a testület bármely tagjának személyes viselkedésétől függetlenül vannak-e megállapítható

⁸³ Kézikönyv 30.

⁸⁴ Uo.

⁸⁵ Parlov-Tkalčić kontra Horvátország, § 88–95.

⁸⁶ Clarke kontra Egyesült Királyság (dec.). Ez utóbbi érvelést kissé elnagyoltnak és megalapozatlannak érezhetjük, az indokolás kevésbé meggyőző.

⁸⁷ Uo.

⁸⁸ Kézikönyv 31.

⁸⁹ Le Compte, Van Leuven és De Meyere kontra Belgium, § 58, in fine; Micallef kontra Málta [GC] § 94.

⁹⁰ Buscemi kontra Olaszország, § 67–68.

⁹¹ Golubović kontra Horvátország, § 52.

⁹² Le Compte, Van Leuven és De Meyere kontra Belgium, § 58; Driza kontra Albánia, § 75.

tények, amelyek magának a testület egészének pártatlanságával kapcsolatban vetnek fel kételyeket.⁹³

Ebből következően az érintett személy nézőpontja fontos, de nem döntő a tekintetben, hogy egy adott ügyben van-e legitim ok attól tartani, hogy egy meghatározott bíró⁹⁴ vagy egy testületként eljáró szerv⁹⁵ nem pártatlan. Eme tekintetben az a mérvadó, hogy ezen félelmet lehet-e objektíven megalapozottnak tartani.⁹⁶ Mert el kell ismernünk, léteznek saját ügyük súlyától pszichológiailag igen megrendült személyek, aki – részben érthetően – a korábban őket ért igazságtalanságok (akár jogtalanságok!) folytatásaként úgy érzik, a számukra nem kedvező ítéletet hozó bíró eleve nem pártatlan. Nyilván ez a megközelítés partatlanná tenné a téma objektív megítélését és elejét kell venni ennek a kiterjesztő értelmezésnek.⁹⁷

Az objektív teszt leginkább a bíró és az eljárás egyéb szereplője között fennálló alá-fölé rendeltségi kapcsolatokat tudja mérni. Ezek közül kiemelkedő jelentőségűek bíró kettős szerepét vizsgáló ügyek⁹⁸. A legkirívóbb, ha az ügyvéd, aki a kérelmező ellenfeleinek jogi képviselője volt, később bíróként járt el a kérelmező egy más ügyében vagy *ad absurdum* kapcsolódó ügyekben is.⁹⁹ Ezen aggályok természetesen objektíven igazolják a bíróság pártatlanságának hiányával kapcsolatos kételyeket, és ezért az egyezmény követelményeinek megsértését jelentik az objektív teszt kritériumai alapján.

Tehát minden egyedi esetben konkrétan el kell dönteni, hogy a kérdéses kapcsolat olyan jellegű és mértékű-e, hogy a bíróság tekintetében a pártatlanság hiányát követelményének megsértését jelenti-e.¹⁰⁰

Ebben a tekintetben a látszatnak is lehet akár jelentősége a Bíróság gyakorlata szerint. Cinikusan fogalmazva, „nemcsak igazságot kell szolgáltatni, igazságosnak is kell látszani”.¹⁰¹ Ezzel a szófordulattal e sorok írója nem tud egyetérteni. Részben azért sem, mert éppen az akar „igazságosnak látszani”, aki valójában a lelke legmélyén nem igazságos. Mert aki pártatlan, az nem akar semmilyennek látszani, csak igazságosan ítélni. Az a megközelítés azonban elfogadható számunkra, amely szerint tehát minden bírónak, akivel szemben legitim módon felmerül a kétely,

hogy nem pártatlan, vissza kell lépnie az ügy tárgyalásától. Mert az a közbizalom forog kockán, amelynek erősítése a bíróságok feladata egy demokratikus társadalomban.¹⁰²

A bíróságoknak megfelelően kell erősíteniük az elengedhetetlen közbizalmat; ennek megítéléséhez a belső szervezeti kérdéseket is tekintetbe kell venni. Mérvadó – sőt álláspontom szerint is az egyik legfontosabb – tényező például, hogy léteznek-e a pártatlanságot biztosító eljárásjogi szabályok az egyes országokban. Vagyis érvényesül-e a bírák kizárására az ügy további eldöntéséből, amikor aggály merül fel velük kapcsolatban.¹⁰³

II.4. Helyzetek, amikor a bírói pártatlanság hiányának kérdése felmerülhet

Két lehetséges helyzetet különböztethetünk meg, amikor a bírói pártatlanság elvének megsértése felmerülhet:

- Az első funkcionális jellegű és érinti például a bírósági eljáráson belüli különböző funkciók ugyanazon személy általi gyakorlását, illetve a hierarchikus vagy egyéb alá/fölérendeltségi kapcsolatot az eljárás más szereplőivel.

- A második személyes jellegű, és a bírónak a konkrét ügyben tanúsított viselkedéséből ered.¹⁰⁴

Funkcionális természetű helyzetek

(a) Ugyanabban az ügyben ellátott tanácsadó és bírói funkció

Az ugyanabban a testületben párhuzamosan ellátott tanácsadó és bírói tisztség bizonyos esetben problémákat vehet fel a testület objektív nézőpontból vett pártatlansága tekintetében a 6. cikk 1. bekezdés szerint.¹⁰⁵

(b) Bírói és nem-bírói funkciók gyakorlása ugyanabban az ügyben

Amikor meg kell határozni, hogy a kérelmező aggályai objektív kívülálló szemével megalapozottak-e, akkor olyan tényezők vehetők figyelembe, mint a bíró duplikált szerepe az eljárásban. Mérvadó lehet az adott személy részvételével lefolyt két eljárás között eltelt időtartam, és hogy az illető milyen mértékben volt érintve az eljárásban.¹⁰⁶

⁹³ Kézikönyv 31.

⁹⁴ Morel kontra Franciaország, § 45–50; Pescador Valero kontra Spanyolország, § 23.

⁹⁵ Luka kontra Románia, § 40.

⁹⁶ Wettstein kontra Svájc, § 44; Pabla Ky kontra Finnország, § 30; Micallef kontra Málta [GC] § 96.

⁹⁷ Vö. *Rendészeti pszichológia* (szerk.: Haller József), Dialóg Campus, Budapest, 2020, 83–108.

⁹⁸ Mežnarić kontra Horvátország, § 36; Wettstein kontra Svájc, § 47.

⁹⁹ Kézikönyv 31.

¹⁰⁰ (Micallef kontra Málta, [GC] § 97. és 102.

¹⁰¹ Kézikönyv 31.

¹⁰² Ez is érinti a már említett „Micallef kontra Málta [GC] § 98.” ügyet.

¹⁰³ Az ilyen szabályok megmutatják az egyes tagállambeli jogalkotó erőfeszítését arra, hogy eloszlasson minden észszerű kételyt az érintett bíró vagy bíróság pártatlansága tekintetében, és kísérletet tegyen a pártatlanság biztosítására az ilyen aggályok

kiiktatásával. A tényleges elfogultság hiányának biztosításán túl ezek a szabályok azt is célozzák, hogy megszüntessék az elfogultság látszatát is, és így szolgálják azon közbizalom erősítését, amelynek előmozdítása egy demokratikus társadalomban a bíróságok feladata. Lásd *Kézikönyv* 31–32. Ezzel (is) összefüggnek az alábbi ügyek: Micallef kontra Málta [GC] § 99–100, a Mežnarić kontra Horvátország, § 27.

¹⁰⁴ Kézikönyv 31.

¹⁰⁵ Procola kontra Luxemburg, § 45. A Bíróság gyakorlatában ilyen helyzetekben az vizsgálendő, hogy megtörtént-e a bírói és tanácsadói funkció gyakorlása „ugyanabban az ügyben”, „ugyanazon határozat tekintetében” vagy „analóg témákban”. (Kleyn és mások kontra Hollandia [GC], § 200; Sacilor-Lormines kontra Franciaország, § 74 – nem egyezményesértő).

¹⁰⁶ McGonnell kontra Egyesült Királyság, § 52–57.

Bármilyen közvetlen részvétel a jogalkotási eljárásban, valószínűleg elegendő kételyt támaszt azon személy bírói pártatlansága vonatkozásában, akit utóbb felkérnek annak a jogvitának eldöntésére, amelynek tárgya, hogy indokolt-e az adott jogszabály vagy rendelkezés szövegétől való eltérés.¹⁰⁷

Ugyanazon személy két párhuzamosan folyó eljárásban betöltött kettős szerepével kapcsolatban különösen az alábbi esetben merülhetnek fel aggályok.¹⁰⁸ Amennyiben az egyikben bíróként, a másikban az ellenérdekű fél jogi képviselőjeként vett részt, úgy a kérelmezőt joggal töltheti el az az érzület, hogy ez a bíró őt (a peres felet) továbbra is ellenérdekű félnek fogja tekinteni.¹⁰⁹

Kiemelendő, hogy a *Kézikönyv* e kérdéskörben tárgyalja az Alkotmánybíróságokat is, amennyiben kvázi jogvitát bíráltnak el. Egy alkotmányjogi panasz tárgyalása egy olyan alkotmánybíró részéről, aki a kérelmező ellenfelének jogi képviselője volt az ügy „taláros testület” előtti szakaszában, maga után vonta a 6. cikk 1. bekezdésének sérelmét a Bíróság szerint.¹¹⁰ (Mežnarič kontra Horvátország, § 36.). Hasonló megítélés alá eshet az Alkotmánybíróság bírájának pártatlansága, amennyiben jogi szakértőként vett részt a polgári eljárásban a kérelmező ellenfele oldalán.¹¹¹ Saját álláspontom szerint ez azért is összetett kérdés, mert főszabály szerint az alkotmányjogi panasz indítványozójának az alkotmánybírói eljárásban nincs „ellenfele”. (Főképpen büntetőjogi vagy közigazgatási tárgyú ügyek megtámadásakor. Természetesen az alkotmányjogi panasszal támadott bírói döntés által érintett eljárásban van alperes és felperes.)

(c) Különböző bírói funkciók gyakorlása

Konkrét esetfüggő, az ügy egyedi körülményeire tekintettel vizsgálendő, hogy ugyanazon bíró részvétele a polgári eljárás különböző szakaszaiban sérti-e a 6. cikk 1. bekezdésében foglalt pártatlanság követelményét.

Önmagában a tény, hogy a bíró már a pert megelőző eljárási szakaszban hozott döntéseket, önmagában nem tekinthető döntő érveknek, amely igazolja a pártatlanságával kapcsolatos aggályokat. Ezen aspektusból mérvadó a bíró által a tárgyalás előtt megtett intézkedések jellege és hatálya.¹¹² Az természetesen nem jelent elfogultságot, ha a bírónak részletes ismerete van az aktáról; ettől még lehet pártatlan.¹¹³ (Sőt, álláspontom szerint még autentikusabb döntést hozhat adott esetben, ha ennyire részletesen ismeri az ügyet.) A rendelkezésre álló információk előzetes értékelése sem jelenti, hogy a végső értékelés elfogult lenne.

Ami döntő fontosságú, hogy ezen értékelést az ítélet meghozatalakor kell elvégezni, és annak a tárgyaláson bemutatott bizonyításon és érveken kell alapulnia.¹¹⁴

Mérvadó a fentiek miatt annak értékelése¹¹⁵: az eljárás különböző szakaszaiban eldöntött érdemi kérdések közötti összefüggés olyan szoros-e, hogy az már alaptól megkérdőjelezi az ezeken a szinteken született döntésekben részt vevő bíró pártatlanságát.¹¹⁶

A pártatlanság elvéből eredő „aranyszabályként” nem lehet levezetni, hogy egy felsőbb szintű bíróság, mely megsemmisít egy közigazgatási vagy bírói határozatot, köteles az ügyet visszaküldeni az eredeti döntést hozótól eltérő fórumhoz.¹¹⁷

Ezen aspektusra az alábbi ügyek vonatkoznak példaként:

- - Egyazon tényállást érintő két különböző eljárásban részt vevő bíró személye aggályos lehet.¹¹⁸;
- - Természetesen a két ülnök részvételével eljáró fellebbezési bíróság elnökeként ítélkező bíró nem tárgyalhatja a saját határozata elleni fellebbezést.¹¹⁹
- - A Bíróság szerint¹²⁰ egy olyan fellebbviteli bíróság, ahol az ítélkező bírónak maguknak kell dönteniük azon kérdésben, hogy elkövettek-e jogértelmezési vagy jogalkalmazási hibát korábbi ítéletükben, „kétséget ébreszt a pártatlanság tekintetében”.¹²¹ A magam kritikus értékelésében: nemhogy kétséget ébreszt a pártatlanság vonatkozásában, hanem egyenesen kizárja azt.
- - A Bíróság úgy ítélte meg, hogy nem sérti eleve a pártatlanság követelményét, ha ugyanazon bíró először részt vesz az érdemi döntés meghozatalában, majd később a jogorvoslat megengedhetőségéről folyó eljárásban.¹²² E sorok írójának kommentárja, hogy ha egy bíró önmaga úgy dönt, nem lehet fellebbezni (többek között) saját korábbi döntésével szemben, óhatatlanul az elfogultság talajára lép; az ilyen helyzeteket jogszabályi rendelkezés révén lehetőleg el kell kerülni.
- - „Duplikált státuszú” bíró tekintetében, aki a kérelmező jogi személy ellenfelét képviselte az alapeljárásban, majd mint a fellebbviteli fórum bírója járt el a másodikban: „tekintettel az időbeli távolságra, az első eljárás második eljáráshoz képest különböző tárgyára és arra tényre, hogy a tanácsadói és bírói funkciók nem estek időben egybe, a Bíróság úgy találta, hogy a kérelmezőnek nem volt oka objektíven

¹⁰⁷ Ez különösen az angol jogban vetődhet fel, (lásd például McGonnell kontra Egyesült Királyság, § 55–58.) ahol a Bíróság megállapította a 6. cikk 1. bekezdésének megsértését egy bírónak az eljárás tárgyát képező fejlesztési terv elfogadásában való közvetlen részvétele miatt. Érdekes, ezzel összehasonlítva a kissé hasonló Pabla Ky kontra Finnország, (§ 34.) nem volt egyezményesítő. Lásd még *Kézikönyv* 32.

¹⁰⁸ Lásd uo.

¹⁰⁹ Ilyen merült fel az alábbi ügyben: Wettstein kontra Svájc, § 44–47.

¹¹⁰ Lásd *Kézikönyv* 32.

¹¹¹ Vö. Švarc és Kavnik kontra Szlovénia, 44. §

¹¹² Lásd *Kézikönyv* 33.

¹¹³ Uo.

¹¹⁴ Lásd Morel kontra Franciaország, § 45. Hozzáteszem, máskülönben a „tisztességes tárgyaláshoz való jog” üresedne ki.

¹¹⁵ Lásd *Kézikönyv* 34.

¹¹⁶ Toziczka kontra Lengyelország, § 36.

¹¹⁷ Ringelsen kontra Ausztria, in fine § 97.

¹¹⁸ Indra kontra Szlovákia, § 51–53.

¹¹⁹ De Haan kontra Hollandia, § 51.

¹²⁰ San Leonard Bés Club kontra Málta, § 64.

¹²¹ *Kézikönyv* 33.

¹²² Warsicka kontra Lengyelország, § 38–47.

kételkedni a bíró pártatlanságában.”¹²³ Tiszteletben tartva az EJEB döntését, magam a két eljárás különböző tárgyának megítélésében látom a lényegét; ezt mindenképpen szigorúan görcső alá kell venni.

- A Bíróság megállapította a pártatlanság elvének sérelmét azon eljárásban, ahol néhány bírónak, akik korábban döntöttek az ügyben, abban kellett verdiktet mondania, hogy hibás volt-e a korábbi döntésük.¹²⁴ Teljes mértékben egyet tudunk érteni ezen érveléssel.

A funkcionális megközelítéshez képest a másik aspektus a személyes jellegű helyzetek elemzése. A pártatlanság elve akkor is sérül, (álláspontunk szerint akkor a leginkább,) ha a bírónak *ad absurdum* személyes érdekeltisége van az ügyben. Ez konkrétan a Langborger kontra Svédország (§ 35.), valamint a Gautrin és mások kontra Franciaország (§ 59.) ügyekben merült fel.¹²⁵

II.5. További érdekes esetek az EJEB gyakorlatából

Elfogultságot okozhat a bírósági eljárásban az az esetkör, amikor a felsőbb bíróság eljáró bírója korábban alsóbb fokon már eljárt az adott ügyben. Ebben az esetben meghatározó elv: tekintettel kell lenni arra, hogy az adott bíró mennyiben és milyen mélységben vett részt az alapügy elbírálásában. Arra természetesen nincs lehetőség, hogy ugyanazon bíró első és másodfokon is ítélkezzen ugyanabban az ügyben. Abban az esetben azonban, hogyha az adott bíró az ügyben nem hozott érdemi határozatot, hanem csupán eljárási jellegű intézkedést tett, az nem kizáró ok a személyét érintően a felsőbb bírósági eljárásban sem.¹²⁶

A gyakorlat szempontjából szintén nem jelent problémát az sem, hogy az adott ügyben érdemben felsőbb bíróságon eljáró bíró korábban az előzetes fogvatartás, illetve feltételes szabadlábra bocsátás kérdésében már eljárt.¹²⁷

A fenti esetkör nem vonatkozik arra, ha a másodfokú tanács eljáró bírója az ügy elsőfokú elbírálásában az ügy érdemét tekintve aktívan részt vett. Ez ugyanis a pártatlanság követelményével alapvetően ellentétes lenne.¹²⁸

Az ilyen elfogultság egyértelmű megállapításához nem feltétel, hogy mindhárom bíró, vagy a bírói tanács valamennyi tagja korábban részt vegyen az elsőfokú eljárásban, ezt adott esetben egy bíró részvétele is megalapozhatja.¹²⁹

Szintén nem elfogadható, hogyha másodfokon jár el olyan bíró egy bizonyos kérdésben, aki alsóbb fokon

egyszer már ugyanezen kérdésében az ügy érdemében döntött.¹³⁰

Természetesen egyetérthetünk egy olyan döntéssel, miszerint elmarasztalással lett befejezve egy Luxemburg elleni ügy, amelyben az Államtanácsnak az ügy érdemében döntő 5 tagja közül 4 korábban valamilyen minőségben eljárt az adott ügyben.¹³¹

Szintén említést érdemelnek azok az esetek, amelyekben az eljáró hatóság tisztviselői és a peres felek valamilyen hivatalos kapcsolatban állnak, vagy álltak. Ez előfordult pl. Ausztriában, egy ingatlan átruházást engedélyező hatósági ügyben, ahol az eljáró tanács tagjai egyúttal közalkalmazottak is voltak, és az ügy előadója hivatali alkalmazottja volt az egyik közhivatalnok félnek. A bíróság álláspontja szerint ebben az esetben is alappal merült fel kétely az eljáró hatóság függetlenségét és pártatlanságát illetően, ezért a bíróság Ausztriát elmarasztalta a 6. Cikk megsértésében.¹³²

Releváns vizsgálódásunk szempontjából továbbá egy holland ügy, ahol a kérelmező a gazdasági tevékenységével összefüggő kérelem előterjesztésekor az Államtanács közigazgatási részlege, jogorvoslati fórumként pedig a korona járt el oly módon, hogy a fellebbező fél az eljárt szakértők felettese volt. Annak ellenére is jogsértés került megállapításra, hogy az előbbi egy tanácsadó testület, ügydöntő határozatokat nem hoz (a korona nevében az adott miniszter hozza meg a határozatot, aki egyébként a parlamentnek felelős). Mindezek alapján a bíróság ebben az esetben is megállapította a 6. Cikk (1) bekezdésének sérelmét.¹³³

Kiemelést érdemel az az ügy, ahol az eljáró két hivatásos bíró mellett két olyan laikus bíró is eljárt, akik tekintetében egyéb okból lehetett megkérdőjelezni függetlenségüket és pártatlanságukat. Személyüket ugyanis egy olyan szervezet delegálta, amely ellenérdekű volt a perbeli ingatlan tekintetében, és akihez az adott bírókat közeli kapcsolat fűzte. Az ügyben a bíróság szintén megállapította a 6. Cikk (1) bekezdés sérelmét.¹³⁴

Igen sajátos ügynek tekinthető, amelyben a kérelmező cég nem volt munkaügyi szövetségnek tagja, míg ellenfele igen, és a laikus bírák egyikét éppen e munkaadói szövetség delegálta. A bíróság vonalat húzott a Langborger üggyől, annak ellenére, hogy az eljáró tanács összetétele jelen esetben is kérdéses volt. Nem minősül független bíróságnak továbbá az a szabálysértési hatóság, amelynek döntésével szemben nem áll rendelkezésére a feleknek tényleges jogorvoslat lehetősége, ez ebben az esetben a független és pártatlan bíróság

¹²³ *Kézikönyv* 33., illetve Puolitaival és Pirttiahon kontra Finnország, § 46–54.

¹²⁴ *Driza* kontra Albánia, § 78–83. És ráadásul három másik bíró már korábban kifejtette az álláspontját a kérdésben.

¹²⁵ *Kézikönyv* 34.

¹²⁶ *Gillow v. United Kingdom* Judgment of 24 November 1986, Series A no.109., illetve *vö. GRÁD András: A strasbourgi emberi jogi bírósághoz kézikönyve*, Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ, Budapest, 2005, 250.

¹²⁷ *Sainte-Marie v. France* Judgment of 16 December 1992. Series A no. 253-A.

¹²⁸ *Oberschlink v. Austria* No.1.Judgment of 23 May 1991. Series A no 204., *vö. GRÁD i.m.* 248.

¹²⁹ *Pfeifer and Plank v. Austria* Judgment of 25 February 1992. Series A no. 227.

¹³⁰ *Haan v. Netherlands* Judgment of 26 August 1997. Reports 1997-IV. P.1379.

¹³¹ *Procola v. Luxembourg* Judgment of 28 September 1995. Series A no. 326.

¹³² Lásd a már más kontextusban említett ügyet: *Sramek v. Austria* Judgment of 22. October 1984 Series A no. 84.

¹³³ *Benthan v. de Neaderlands* Judgment of 23 October 1985. Series A no. 97.

¹³⁴ Lásd a korábban már említett jogesetet *Langborger v. Sweden* Judgment of 22 June 1989. Series A no. 155. *Vö. GRÁD i.m.* 243.

érvényesülő követelményeinek hiányából is a 6. Cikk (1) bekezdésének a sérelemével járt.¹³⁵

Szintén nem minősül független bíróságnak a vadászati hatóság sem, amely a bíróságokra irányadó garanciák nélkül hozza meg döntését. Amennyiben az ilyen döntés ellen lehetséges ugyan jogorvoslatot előterjeszteni, azonban a másodfokon eljáró bírói szerv nem rendelkezik tényleges hatáskörrel a megelőző döntés hatályon kívül helyezésére, szintén az egyezmény megsértéséhez vezet.¹³⁶

Fentiekkel szemben a függetlenség megsértésének egy enyhébb esetét jelentette a francia államigazgatási szervekkel szemben indított polgári eljárás, amelyben egy nemzetközi szerződés értelmezését éppen az adott államigazgatási szervtől szerezték be, a kérelmezőnek pedig nem volt tényleges lehetősége az értelmezés megkérdőjelezésére. A bíróság kifejtette, hogy az igazságszolgáltató hatalomnak mindenkor függetlennek kell lennie a végrehajtó hatalomtól, mivel az államigazgatási szerv által meghatározott jogértelmezés irányadó volt az eljárás kimenetelére szempontjából, így a 6. Cikk sérelme megvalósult.¹³⁷

Az igazságszolgáltató hatalomnak, mind a végrehajtó hatalomtól, mind pedig a törvényhozó hatalomtól függetlennek kell lennie. A bíróság álláspontja szerint kizárólagosan az a tény, hogy a bírakat egy miniszter nevezi ki és menti fel – abban az esetben, ha hivatali idejük alatt nem elmozdíthatók – nem kérdőjelezi meg a bíróságok pártatlanságát és függetlenségét. Ezzel összhangban az sem jelenti a bírósági függetlenség megsértését, ha az első fokon eljáró bíróságoknak követniük kell a felső bíróságok, valamint kamarák iránymutatásait, joggyakorlatait. A bíróságok és végrehajtó hatalom kapcsolatának tiltott és sajátos összefonódását jelenti az az esetkör, amikor az állami szervek érdeklődnek az ügy menete iránt, és az adott bíróság a végrehajtó hatalom érdekének megfelelő döntést hoz, a becsatolt iratok alapos vizsgálata elmarad, és a döntések nem kerülnek kellő módon indoklásra.¹³⁸

Szintén a pártatlanság követelményét sérti az a bíróság, amelynek tagjai között sértettek vagy ellenérdekű felek is vannak. Bár nem tűnik életszerűnek ez a feltételezés, ugyanakkor Európában nem példa nélküli. A „Demicoli” ügyben a máltai parlament maga hozott ítéletet egy újság kiadójával összefüggésben a parlament megsértése miatt. A Bíróság Máltát ebben az ügyben elmarasztalta.¹³⁹

Szintén megkérdőjelezhető azon bíróságnak az elfogultsága, amely egy olyan felperesi egyetem ügyében járt el, amelynek maga is professzora. Ebben az esetben a bíróság szintén jogsértést állapított meg.¹⁴⁰

Említést érdemel az az eset is, amikor az adott bíróság a saját megsértésével összefüggésben szabott ki 5 nap szabadságvesztést.¹⁴¹ Ez kérdéskör rávilágít egy általánosabb problémára is: maga a bíróság nem lehet pártatlan, ha az alapügy maga a bíróságokkal kapcsolatos. *De lege ferenda* kidolgozandó ilyen esetre egy megoldás, amely objektív döntési fórumot teremt.¹⁴²

Előfordult olyan eset is, hogy az eljáró katonai bíró azért nem volt semlegesnek tekinthető, mert az eljárást kezdeményező, egyúttal alárendeltje is volt. Ezekben az esetekben a terhelt számára a bíróság függetlensége megkérdőjelezhető. Erre tekintettel a bíróság elmarasztaló ítéletet hozott.¹⁴³ Szintén nem minősül függetlennek az a bíróság, amelynek tagjai között a hadsereg állományába tartozó személy, vagy hivatásos tiszt is helyet kap.¹⁴⁴ Egy ügyben a bíróság arra tekintettel állapította meg a 6. Cikk (1) bekezdés sérelmét, hogy az eljáró bíró korábban magas rangú ügyész volt. E tény alkalmas volt arra, hogy az adott ügyben a bíró pártatlanságát megkérdőjelezze.¹⁴⁵

Szintén elmarasztaló döntés született abban az ügyben, ahol egy izraeli kérelmezővel szemben olyan bíró hozott ítéletet, aki korábban helyettes rendőrfőnökként már foglalkozott az ügyével.¹⁴⁶

Megállapítható: nem teszi pártossá az eljárást az, ha több tagból álló esküdtszék valamely tagja bizonyítottan kapcsolatban áll valamely peres féllel, azonban az esküdtszék a határozatát egyhangúlag hozza meg. Kiemelést érdemel egy francia – más összefüggésben már említett – eset, amelyben a kérelmezők egy orvosi társaság tagjai voltak, akikkel szemben az orvosi kamarák több szinten is elmarasztaló döntést hoztak. Ennek következtében a praxisuk felfüggesztésre került. Az ügy alapját tiltott reklám képezte, az ügyben eljáró kamarai orvosok többsége az ellenérdekű társasághoz tartozott, vagyis az érintettek reklámtevékenysége az ő bevételeikre is hatást gyakorolhatott. Erre tekintettel a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy ezekben az esetekben

¹³⁵ Lauko v. Slovakia Judgment of 2 September 1998. Reports 1998-VI. P.2492., illetve Kadubec v. Slovakia Judgment of 2 September 1998. Reports 1998-VI. P. 2518.

¹³⁶ Kingsley v. United Kingdom Judgment of 28 May 2002. no. 3565/97.

¹³⁷ Beaumartin V. France Judgment of 24 November 1994. Series A no. 296-b.

¹³⁸ Lásd a más összefüggésben is tárgyalt ügyet Sovtransavto Holding v. Ukraine Judgment of 25 June 2002. Mo.48553/99.

¹³⁹ Demicoli v. Malta, Judgment of 27 August 1991. Series A no. 210., illetve Lásd GRÁD *i.m.* 252.

¹⁴⁰ Valero v. Spain Judgment of 17 June 2003. no. 62435/00.

¹⁴¹ Kyprianou v. Cyprus Judgment of 27 January 2004. no. 73797/01.

¹⁴² Pl. szóba jöhet az Alkotmánybíróság. Elképzelhető egy olyan modell, amely egy speciális „jogvitát eldöntő fórumot” teremt. A három tagú testület egyik tagja egy volt bíró, másik tagját az ország alkotmánybírósága, harmadik tagját pedig az ügyvédi kamara jelöli. (Esetleg e szerv döntését lehetne másodfokon megtámadni az Alkotmánybíróságon.)

¹⁴³ Findlay v. United Kingdom Judgment of 25 February 1997. Reports 1997-I.P.263., vö. GRÁD *i.m.* 249.

¹⁴⁴ Ciraklar v. Turkey Judgment of 28 Oktober 1998. Report 1998-VII.P.3059.

¹⁴⁵ Piersack v. Belgium Judgment of 1 Oktober 1982. Series A no. 53., illetve vö. GRÁD *i.m.* 249.

¹⁴⁶ Jón Kristinsson v. Iceland Judgment of 1 Marc 1990. Series A no.171-V.

okkal vetődik fel a kérelmezőben az elfogultság vádja, ezért Franciaországot elmarasztalta.¹⁴⁷ Mindezekre tekintettel megállapítható, hogy a bíróság a hatalmi ágak szétválasztásának, illetve általánosságban a pártatlanságnak a követelményét rendkívül komolyan és következetesen megköveteli. Ugyanakkor vannak a fentieknek látszólag ellentmondó esetek is. A bíróság nem találta megalapozottnak a kérelmezőnek az esküdtzékkel összefüggő elfogultságát, pusztán amiatt, mert az esküdtek egyike a vád egyik tanújának alkalmazottja volt.¹⁴⁸

Szakmai vagy személyes kapcsolat a bíró és a fél vagy a fél ügyvédje között szintén megkérdőjelezi a pártatlanságot.¹⁴⁹ Ebben a kérdésben még közvetett tényezőket is figyelembe kell venni.¹⁵⁰ Álláspontom szerint ez a legérzékenyebb kérdéskör. Nehéz megítélni a kapcsolat „mélységét” a jogász szakmában. Mi a helyes megítélése, ha a bíró és a fél ügyvédje egyazon egyetemre jártak? Megállapíthatjuk, ez önmagában nem lehet általános jelleggel elegendő érv a kizáráshoz. Egyes államokban, ahol csupán 1-2 igazán rangos egyetem van, „argumentum ad absurdumot” eredményezne ez a fölfogás. És ha a gyakorlati tevékenységük mellett ugyanazon az egyetemen tanítanak? Ez már összetettebb kérdés. Ehelyütt merülhet fel leginkább a korábban már említett „pártatlanság és tisztességességi látszata”. Vajon az a hozzáállás a helyes, ha – az elbírálandó ügyet egyébként objektíven szemlélő – egymást közelről ismerő peres szereplők magázódva köszönnek egymásnak? Minden esetre kevesebb terepet adnak a támadhatóságnak.

II.6. A magyar Alkotmánybíróság további releváns megállapításai

A magyar Alkotmánybíróság a nemzetközi trendeknek nagyjából megfelelően, többször az EJEB gyakorlatára is hivatkozva értelmezi a kérdéskört. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek jogot biztosít arra, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül elbírálja. A bíróság függetlensége és pártatlansága természetesen csak egymásra tekintettel értelmezhető. A bírói függetlenség alapjait az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése fekteti le, amelynek értelmében a bírák függetlenek, és kizárólag a törvényeknek vannak alárendelve,

különösképpen ítélezési tevékenységük keretében nem utasíthatók. A Történelmi Alkotmány vívmányai közé sorolható bírói függetlenség a bíróság Alaptörvényben meghatározott feladatának teljesítése, illetve az igazságszolgáltatási hatalmi ág önállóságának megőrzése érdekében működő alkotmányos garancia. A bírói hatalom pedig döntő részt az ítélezésben ölt testet. Éppen ezért a bírói függetlenség letéteményese, hogy az ítélező bíró döntését akár a bírói szervezeten kívülről, vagy akár a szervezeten belülről érkező befolyástól mentesen, kizárólag a jogszabályoknak, valamint belső meggyőződésének megfelelően hozza meg. Az ítélezés függetlenségét pedig személyi, jogállási és szervezeti garanciáknak szükséges szolgáltniuk.¹⁵¹ Ezzel összevetve érdekes, hogy a pártatlanság követelménye arra hivatott, hogy az ítélező bíró az ügyben résztvevő felekkel szembeni elfogultságtól vagy előítéletektől mentesen bírálja el az ügyet és hozza meg döntését. A pártatlanság rekvizituma egyfelől a bíró magatartásával és hozzáállásával kapcsolatos elvárásról jelentkezik. Másfelől pedig mércét állít a jogszabályi környezettel szemben is. E mérce szerint az eljárási szabályoknak törekedniük kell olyan helyzetek elkerülésére, amelyek a bíró pártatlanságát illetően jogos kétségeket ébreszthetnek. Ebből fakad, hogy a konkrét ügyben a bírónak nem pusztán tárgyilagosan szükséges ítéleznie, de a pártatlan ítékezés látszatának megőrzése is feladata.¹⁵²

II.7. A tervezett elkülönült közigazgatási bíráskodás témánk szempontjából

Témánk szempontjából érdekes összefüggések merültek fel az elkülönült közigazgatási bíróságok tervezett bevezetése tekintetében.¹⁵³

Az elfogadott szabályozással kapcsolatban számos kritika fogalmazódott meg, pedig Trócsányi László igazságügyi miniszter megelőzőleg részt vett a Velencei Bizottság ülésén, amelyen a testület kiadott egy állásfoglalást a közigazgatási bírósági szervezet felállításával kapcsolatos törvények vonatkozásában, amit a magyar fél meg is fogadott. A miniszter még a törvény parlamenti elfogatása előtt 2018 novemberében kezdeményezte a Velencei Bizottság vizsgálatát az igazságszolgáltatás függetlenségének biztosítása végett.¹⁵⁴ A végül hatályon kívül helyezett jogszabályban a közigazgatási felsőbíróság parlament által választott elnöke széles jogkörökkel rendelkezett volna nem pusztán a közigazgatási bíróságok, hanem azok alkalmazottai tekintetében is. Ezen felül a Velencei Bizottság kritizálta az igazságügyi miniszter széles

¹⁴⁷ Gautrin and Others Judgment of 20 May 1998. Reports 1998-II.P.1009.

¹⁴⁸ Pullar v. United Kingdom Judgment of 10 June 1996. Reports 1996-III. P.83., illetve Vö. GRÁD *i.m.* 253.

¹⁴⁹ Pescador Valero kontra Spanyolország, § 27; Tocono és Profesorii Prometeišti kontra Moldova, § 31; Micallef kontra Málta [GC] § 102.

¹⁵⁰ Pétur Thór Sigurðn kontra Izland, § 45.

¹⁵¹ Erről Lásd: 33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [72]–[81].

¹⁵² Lásd ehhez még 67/1995. (XII. 1.) AB határozat, ABH 1995, 346, 347.; 17/2001. (VI. 1.) AB határozat, ABH 2001, 222.

¹⁵³ A közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. (a továbbiakban: KBT.) törvény célja a jog uralmának a közigazgatás minden területére kiterjedő biztosítása volt a törvény 2018. december 12. napján történt elfogadásakor.

¹⁵⁴ NADRAI Norbert: *A közigazgatási bíróság helyzete az igazságszolgáltatás szervezetrendszerében*, In: Az igazságszolgáltatással kapcsolatos egyes folyamatok alakulása az elmúlt években (szerk.: Tilk Péter–Fekete Kristóf Benedek), Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2020, 26.

hatásköreit a bírák kinevezését, előléptetését, valamint az ezzel kapcsolatos valódi jogorvoslati eljárások hiányát illetően. Végül az alkotmányjogi tanácsadó testület ajánlásokat tett, amely szerint határozzák meg törvény által, hogy az igazságügyi miniszter milyen szempontok szerint változtathat a bírónak jelölt személyek rangsorán, továbbá hogy ehhez szükség legyen a személyi tanács egyetértésére. (Különösképpen akkor, amennyiben az igazságügyi miniszter sikertelennek nyilváníthatja a bírói felvételi eljárásokat.) Szükségesnek tartották, hogy a közigazgatási törvényszékek elnökeinek kinevezésébe a személyi tanácsnak legyen érdemi beleszólási lehetősége.¹⁵⁵ Hangsúlyozzuk tehát, hogy nem az elkülönült közigazgatási bíráskodás, és nem is a bírói testületek, tanácsok hatásköre volt alpból problematikus a Velencei Bizottság számára. A törvényt végül a jogi köntösbe bújtatott politikai támadások pergőtüze miatt hatályon kívül helyezték. A törvény létrehozta volna az Országos Közigazgatási Bírói Tanácsot (OKBT), amely a közigazgatási bírák konzultatív, véleményező és döntéshozó testülete lett volna. Az OKBT eszerint egy tizenegy tagú testület, amelynek elnöke a Közigazgatási Felsőbíróság elnöke, és további tíz tagját hat évre az összbírói értekezletek választották volna meg; konkrétan a közigazgatási törvényszékek összbírói értekezlete egy-egy bírót, a Közigazgatási Felsőbíróság teljes ülése két bírót.¹⁵⁶ A közigazgatási bíróságok függetlenségét biztosító további garanciákról szóló 2019. évi XXIV. tv.

¹⁵⁵ Lásd *uo.* A cél tehát az volt, hogy jöjjön létre megfelelő ellensúly a felsőbírósági elnök előjogaival szemben, ekképp az ügyekbe nagyobb beleszólást biztosítson a szabályozás a bírának, a közigazgatási bírói tanácsoknak és/vagy az Országos Közigazgatási Bírói Tanácsnak, valamint legyen lehetőség jogorvoslatra az elnöki döntések esetén is.
¹⁵⁶ Lásd BUBORI Nóra Beáta–FEKETE Kristóf Benedek–KOVÁCS Ildikó–KÜHÁR Noémi Marianna–NYIKOS Bettina–TILK Péter: *A közigazgatási bíráskodással kapcsolatos főbb változások folyamatainak a közelmúltban Magyarországon*, In: TILK–FEKETE *i.m.* 82. Kiemelendő, hogy az elfogadott törvény 52. §-ában általános szabályként leírta a bírósági elnökök feladatkörét, amely a közigazgatási törvényszékek és a Közigazgatási Felsőbíróság elnökére is vonatkozott, amelyet kiegészítenek a 47–49. §-aiban rögzített elnöki jogkörök. Utóbbiról érdemes elmondani, hogy a törvény (58–59. §-aiban) határozta meg a bírói testületek, azaz az összbírói értekezlet, illetve a közigazgatási bírói tanács igazgatási hatásköreit. Előbbi – a rendes bíróságoktól eltérő szervezetrendszerre figyelemmel – egyfelől évente egyszer beszámoltatta volna a közigazgatási bíróság elnökét, kollégiumvezetőit és a bírói tanácsot, emellett megválasztotta volna a közigazgatási bírói tanácsot, és az OKBT tagját, illetve tagjait. A bírói tanács beszámolója kiterjedt volna az igazgatási és személyi tanácsként kifejtett tevékenységre is. Következésképp a közigazgatási bírói tanács kétféle hatáskörében eltérő összetételben működött volna. Személyi tanács mivoltában eljárva részt vett volna a pályázati eljárásban, véleményét alkotott volna a bíró beosztása, áthelyezése, kirendelése tekintetében,

kiteljesítette azon a nemzetközi dokumentumokban is lefektetett megfogalmazott követelményt, miszerint a bírói (önkormányzati) tanácsokban, testületekben többségben kell lenniük a bírák által választott tagoknak a bírói öngazgatási jelleg erősítése végett.¹⁵⁷

Ehelyütt kell megemlítenünk, hogy az Alkotmánybíróság a közigazgatási bíróságokról szóló törvénynek az igazságügyi miniszter egyes személyügyi feladatait rögzítő szabályait sem tartotta alaptörvény-ellenesnek. Az Alkotmánybíróság szerint e „feladatokról megállapítható, hogy az olyan – a rendeletalkotást illetően megosztott döntési jogkörben gyakorolható – igazgatási jellegű feladatok, melyek a közigazgatási bíróságok működésének biztosítását célozzák, az ítélezési tevékenységre közvetlenül nem hatnak ki, annak befolyásolására nem alkalmasak”.¹⁵⁸

II.8. Elhatárolási kérdések

Az Oleksandr Volkov kontra Ukrajna (§ 88–91.) ügy tanulsága szerint egy az ország jogában nem-bírói jellegűnek tekintett testület is „bíróságnak” minősülhet a kifejezés lényegi értelme szerint, ha teljesen egyértelműen igazságszolgáltatási funkciókat lát el.¹⁵⁹

A Lithgow és mások kontra Egyesült Királyság (§ 201.) fémjelezte esetben állapított meg, hogy a „bíróság” fogalmába sorolandó egy korlátozott számú speciális ügy eldöntésére hivatott testület is,

kezdeményezhette volna a közigazgatási törvényszéki elnök vizsgálatának elrendelését. E hatáskörök előmozdították volna azt az elvet, miszerint a bírói életpályát illető döntéseknél a bírói testületek szerepe jusson érvényre. Igazgatási tanácsként eljárva pedig a bírói tanács véleményezte volna a költségvetést és annak felhasználását, a közigazgatási bíróság szervezeti és működési szabályzatának tervezetét, továbbá a közigazgatási bíróság elnökének az ügyelosztási rendről és az ítélező tanácsok meghatározásáról szóló javaslatát, amely fontos eleme a Velencei Bizottság által 2016-ban kiadott „Jogállamisági ellenőrzőlistának”.

¹⁵⁷ Lásd NADRAI *i.m.* 28. Továbbá a módosítás szerint a miniszternek a közigazgatási bíróságok szervezeti és működési szabályzatának kiadása tekintetében megszűnt az új szabályozással a hatásköre, azt a közigazgatási bíróságok elnökei a bírói tanácsok tevékeny közreműködésével adják ki. A bírói függetlenség magyar jogban addig nem ismert, de az említett példák miatt alapvető fontosságú garanciaként a módosító törvény lehetővé tette a közigazgatási bírák számára, hogy a Közigazgatási Felsőbíróság elnökének egyes igazgatási intézkedéseivel szemben szolgálati bírósághoz forduljon. A jogbiztonság szintjének emelése érdekében, a pályázati eljárások kiszámíthatóságának és átláthatóságának fokozása végett a törvenymódosítás meghatározta azokat a kiemelten fontos bírói érvényeket, amelyeket a miniszter a döntésénél tekintetbe vesz. Ezeknek az aspektusoknak a rangsortól eltérő miniszteri döntés indokolásában is meg kell jelenniük.

¹⁵⁸ BUBORI–FEKETE–KOVÁCS–KÜHÁR–NYIKOS–TILK *i.m.* 104.

¹⁵⁹ Lásd *Kézikönyv* 9.

feltéve, hogy körül van bástyázva a megfelelő garanciákkal.¹⁶⁰

A Bíróság gyakorlatát görcső alá véve, érdekes példákat láthattunk olyan testületekre, amelyek „bírósnak” minősültek az Egyezmény 6. cikk 1. bekezdése értelmében:

- - regionális ingatlan-átruházási hatóság (Sramek kontra Ausztria, § 36.);
- - büntető kártérítési bizottság (Rolf Gustafson kontra Svédország, § 48.);
- - erdészeti vitarendezési bizottság (Argyrou és mások kontra Görögország, § 27.).

Megállapíthatjuk, hogy önmagában a körülmény, miszerint a döntés jogát és kötelezettségét egy szakmai (például fegyelmi) szervre/testületre ruházták, nem feltétlenül sérti az Egyezményt. Viszont ilyen esetben az Egyezményből levezethető követelmény, hogy az alábbi két követelményből minimum az egyik érvényesüljön:

- - vagy a szakmai fegyelmi szerv maga feleljen meg a 6. cikk követelményeinek,
- - vagy ha ez utóbbi nem teljesül, eljárásával szemben legyen egy „teljes hatáskörrel rendelkező bírói testületnél” felülvizsgálatnak helye, és ez biztosítsa a 6. cikk 1. bekezdésének garanciáit. Ez utóbbi többek között az Albert és Le Compte kontra Belgium, (§ 29.), valamint a Gautrin és mások kontra Franciaország (§ 57.) ügy konklúziója.¹⁶¹

Számos példát láthattunk olyan bírói testületekre, amelyekről a Bíróság megállapította, hogy nem rendelkeznek „teljes hatáskörrel” az előbbiektől.¹⁶²

III. Végkövetkeztetések

A függetlenség és pártatlanság kritériumainak érvényesülése vizsgálendő az egyes bírói testületek vonatkozásában (is). Külön kérdés, hogy az egyes aggályok a testület tagja, elnöke vagy tagjainak többsége tekintetében állnak-e fenn. Felmerülhetnek olyan aggályok, hogy (mint fentebb láttuk) már a bírói testület egy tagjának „pártossága” kivétel az egész tanácsra.

A pártosságnak (pártatlanság hiányának) két dogmatikai szintje között szeretnénk distinkciót állítani:

A súlyosabb szint, ha *ad absurdum* az eljáró bíró olyannyira „pártos”, hogy érdekelten elfogult. Nyilván ennek a kérdésnek az említése is sokak érzékenységét sérti, de agyonhallgatása nem férne össze a tudományos alapossággal. Szerencsére kijelenthetjük, hogy ez – a magyar jogrendszerben legalábbis – rendkívül ritka. Nyilván ennek lehet egy olyan „túlzó foka”, amely már bűncselekmény megvalósítását jelenti. Ez ellen természetesen a leghatározottabban fel kell lépni minden alkotmányos állam jogrendszerének. Azonban a bírói tanács már egyetlen tagjának ennél jóval csekélyebb „érdekeltsége” is az eredményezi, hogy az egész tanács összetétele megsérti a pártatlanság követelményét. Az említett „érdekeltség” megítélésével ingoványos talajra lépünk, ha ebbe elkezdjük belemagyarázni a politikai érdekesség, kvázi értékrend kérdését.

A pártosság alacsonyabb szintje, ha a bíró nem érdekelt, csak az objektív szakmai döntését árnyalja egyéb, diszfunkcionális aspektus. Amennyiben egyetlen ilyen bíró van a testületben/tanácsban, az nem dönti meg álláspontom szerint alapból a bíróság pártatlanságának vélelmét. Ha valakinek az objektív döntéshozatalát esetlegesen befolyásolná is valamilyen külső tényező, ennek alapján nem valószínűsíthető, hogy még meg is próbálja társait befolyásolni, agítálni az egyik peres fél álláspontja mellett.¹⁶³

Érdekes megállapítás, miszerint elvben nem a Bíróság feladata – még első pillantásra analógnak vagy kapcsolódónak tűnő ügyekben sem – a hazai bíróságok által hozott különböző döntések összehasonlítása, mely bíróságok függetlenségét tiszteletben kell tartania. (Sajátos megközelítést a függetlenség elvéből levezetni a „hektikus döntésekhez való szabadság jogát”. Ugyanakkor megállapítható, hogy legalább a nemzeti szuverenitás tiszteletben tartását előtérbe helyezi ezen felfogás.) Az esetjogon belüli eltérések lehetősége velejárója minden bírósági rendszernek, amely az illetékességi területükön hatáskörrel rendelkező perbíróságok és fellebbviteli bíróságok hálózatán alapul. Ilyen eltérések még ugyanazon

¹⁶⁰ Lásd *Kézikönyv* 20. (Ezt a választottbíróiági klauzula kontextusában mondta ki a Bíróság.)

¹⁶¹ Lásd *Kézikönyv* 21.

¹⁶² Lásd *Kézikönyv* 23.

- a közigazgatási bíróság, amelynek csak arra volt joga, hogy felülvizsgálja, hogy a közigazgatási hatóságok diszkrecionális döntési jogosítványukat a jog tárgyával és céljával összeegyeztethető módon gyakorolták-e (Obermeier kontra Ausztria, § 70);

- a bíróság, amely szakmai egyesületek fegyelmi bizottságainak határozatait anélkül vizsgálta felül, hogy joga lett volna eldönteni, hogy a büntetés arányos volt-e a cselekménnyel (Diennet kontra Franciaország, § 34, orvosi egyesület tekintetében; és Merigaud kontra Franciaország, § 69, földmérők szervezete tekintetében);

- az Alkotmánybíróság, amely csak az Alkotmánnyal való összhang szempontjából vizsgálhatja a megtámadott eljárást, így ki van zárva a releváns

tények vizsgálatából (Zumtobel kontra Ausztria, § 29–30);

- a Conseil d'État, amely, összhangban saját esetjogával, az előtte folyó, nemzetközi szerződés alkalmazhatóságával kapcsolatos ügyben köteles volt követni a miniszter véleményét – egy külső hatóságét, aki egyben a végrehajtó hatalom képviselője – anélkül, hogy ezt a véleményt bármilyen értékelésnek vetné alá, vagy a felek közötti vita tárgyává tehetné. A miniszter részvételét, amely döntő volt a jogvita kimenetele szempontjából, nem kifogásolhatta a kérelmező, akinek arra sem adtak lehetőséget, hogy reagáljon a miniszter észrevételeire (Chevrol kontra Franciaország, § 81–82).

¹⁶³ Ennek megítélésében jelentős szerepe van, hogy esetlegesen az egyes eljárási szabályok hogyan rendezik a tanácsban való bírói döntés kérdését. Titkos szavazást kell-e tartani, vagy pedig „konzílium” tartható a kérdésről.

bíróságon belül is előfordulhatnak. Ez önmagában nem tekinthető ellentétnek az Egyezményvel. Ez a Santos Pinto kontra Portugália (§ 41.) ügyben fogalmazódott meg. Az álláspontom szerint nagyon megengedő megfogalmazás „nagy lélegzétvételt” jelenthet számos tagállamnak. Szigorú, de az alkotmányos állam kritériumainak megfelelő elvárás lenne, ha a Bíróság egységes megítélést várna el azonos tényállású ügyekben. Az igen szubjektív emberi jogokkal kapcsolatban ugyanis talán a legmegfoghatóbb vezérszalag a diszkrimináció tilalma.¹⁶⁴ Az Ucar kontra Törökország (dec.) ügy indokolása viszont evidenciákat szikráztat ki. Eszerint nem beszélhetünk továbbá „eltérésről”, ha az érintett ténybeli helyzetek objektíve különbözőek.¹⁶⁵

E sorok írója sajátos összefüggést lát a szakértelem, az ügyek szignálása, illetőleg a bírói függetlenség között, több áttételes vonatkozásban is. Természetesen a bírósági vezető „erős” ügyelosztási hatásköre a bírói függetlenséget csorbíthatja, és a bírói szervezeten belüli függetlenségének béklyója is lehet. (És a függetlenség megsértésével áttételesen sértheti a pártatlanságot is.) Minél inkább automatizmusként érvényesül a szignálás, annál inkább kiteljesedik az egyes ítélembírák függetlensége. Viszont ezen erény a szakmaiság ellen hat. Mégpedig azért, mert a bírók speciális képzettségének figyelembevétele lehetlenné teszi a teljes automatizmust a szignálás tekintetében. Amennyiben csak azt határozzák meg, hogy „polgári” vagy „büntető” ügyszakos legyen a bíró, és a bejövő ügyeket ábécésorrend szerint szignálják, az a függetlenséget ugyan kiválóan előmozdítja, de a szakmaiság letéteményes örök nem tekinthető.

A kérdés tehát: az ügyelosztásnál milyen fokú legyen a specializáció? Egy konkrét példálózó levezetéssel élve a következő verziók vetődnek fel. Közjog? Ezen belül kifejezetten alkotmányjog? Akár várjuk el választási ügyekben, hogy az eljáró bíró a választási jog szakértője legyen? Vagy ha az eldöntendő jogeset a választójog egyenlőségéről szól, akkor legyen kívánatos, hogy az eljáró bíró rendelkezzen a választójog egyenlőségét (is) érintő publikációval/referenciával? (Alláspontom szerint a közigazgatási ügyszakban bíráskodók kis száma, illetőleg inkább ehhez képest az ügyek igen jelentős száma és fajtája ez utóbbit lehetlenné teszi. Pont ezzel a specializációval is összefüggésben merült fel a külön közigazgatási bíróságok felállításának indokoltsága.) A kérdés még összetettebb, ha egy (elvileg) speciális szakértelemmel rendelkező kvázi bíróság döntését kell felülbírálni, ilyen lehet akár a választási bizottság vagy Médiatanács.

Alláspontom szerint minél speciálisabb, elmélyültebb valaki szaktudása, annál kevésbé lesz pártos. A szakmai dogmák, a rendkívül megalapozott ismeretek, az evidenciát jelentő szakirányú tézisek a letéteményesei annak, hogy a

bíró diszfunkcionális szempontokat ne szüremkedtessen be a döntéshozatalba.

A hazánkat ért szigorú bírálatok mellett megemlítendő, hogy a Bíróság gyakran felpuhít esetjogában bizonyos kritériumokat.

¹⁶⁴ Egyes álláspontok szerint a jogban manifesztálódó igazságosság mércéje egyetlen tételben foglalható össze objektívan: a diszkrimináció tilalmában. Ezen állítás vitatható, de az tény: a teljesen különböző alkotmánybírói felfogások legkisebb közös többszöröse legalább az legyen, hogy hasonló (azonos) eseteket ne bíráljanak

el merőben eltérő módon. Kissé retorikusnak tűnő – mindemellett jogos – megállapítás, hogy legalább a diszkrimináció tilalma ne legyen diszkriminatív. Vö. POKOL Béla: *Autentikus jogelmélet*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2010, 47.

¹⁶⁵ Lásd *Kézikönyv* 42.

Stumpf István*
A bírói függetlenség intézményes garanciái
Amerikában**

Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben mind az európai, mind pedig az amerikai politikai életben egyre hangsúlyosabb szerepet kaptak a bíróságok. A törvényhozó és a végrehajtó hatalom összefonódása révén felértékelődött az alkotmányos ellensúlyt betöltő főbíróságok szerepe. Az európai politikai elit a második világháborút követően komoly lelkiismeretfurdalást érzett a kommunizmus és a fasizmus elterjedése miatt, ezért a háborút követő alkotmányok mindegyike részletesen szabályozta az emberi jogokat és védelmükre felállították a jelentős hatáskörrel rendelkező alkotmánybíróságokat. Az alkotmánybíróságok az évek folyamán számos esetben nem pusztán az alkotmányok védelmezői és értelmezői voltak, hanem túllépve hatáskörükön a törvényhozó, illetve a végrehajtó hatalom kompetenciáinak egy részét is elbirtokolták. A bírói aktivizmus az európai alkotmányértelmezésnek a domináns irányzatává vált. A „bírói állam” kritikája mellett egyre hangsúlyosabbá váltak azok az értelmezések, amelyek a „jurisztokratikus állam” felemelkedéséről szólnak, a globális jurisztokrácia és egyfajta alkotmányoligarchia kialakulását vizionálták.¹ A jogi és politikai konstitucionalizmus küzdelme az európai politikai és különösen a lengyel és magyar közjogi erőterben az elmúlt tíz évben erősödött fel.²

Az Egyesült Államokban már a hatvanas években megjelentek olyan kritikai munkák, amelyek a bíróságoknak a törvények szövegétől elszakadó jogértelmezését, mint az alkotmányos demokráciát veszélyeztető folyamatot bírálták.³ Az alapjogiasított bírói ítélezés, Rooseveltnél főbírói kinevezéseinek következtében hosszú időre meghatározta az Egyesült Államokban érvényesülő alkotmányjogi gondolkodást és bírói gyakorlatot. A liberális-progresszívista irányzat az alkotmányból kiolvastott alapelvekre, alapjogokra, alkotmányos célokra hivatkozással, gyakran eltérve az alkotmány és a törvények szövegétől rendkívüli módon kiszélesítette a bírói jogalkalmazást és jogértelmezést. Az „élő alkotmány” népszerű doktrínáján keresztül jogászprofesszorok és bírák vallották azt a nézetet, hogy az alkotmányt folyamatosan hozzá kell igazítani a társadalom változó szükségleteihez és ezt a bírácoknak kell elvégezniük. A mindent elsöprő progresszív

hullámot az amerikai közjogi gondolkodásban Antonin Scalia Legfelsőbb Bíróságra történő kinevezése törte meg. Ír származású feleségével kilenc gyereket neveltek fel és 36 unokájuk volt, a szenátusi meghallgatáson 98:0 arányban erősítették meg a jelölését. Ronald Reagan 1986-ban nevezte ki főbírónak a közismerten konzervatív, jogfelfogásban pedig elkötelezett textualista és originalista, a Harvard és a Georgetown egyetemeken diplomát szerzett jogászt. Scalia megjelenése és a liberális Brennan bíró kiválása a legfőbb bírói testület konzervatív irányba fordulását jelentette. Scalia érvelései és jogfelfogása óriási hatást gyakorolt az egész amerikai jogászságra és a közvéleményre is. Az alapjogi forradalommal és a „felvilágosult bírák” progresszív döntéseivel szembe helyezkedő Scalia következetesen ragaszkodott a textualizmushoz és a szavak, kifejezések általános használat szerinti értelmezéséhez (*ordinary meaning*). Jogfelfogását a konzervatív jogászprofesszorok közül is sokan vitatták, de tevékenységének köszönhetően az elmúlt három évtizedben kétségtelenül nőtt a törvényszöveghez hűségesebb bírói döntések száma. Az Amerikai Legfelsőbb Bírósággal kapcsolatos viták azonban nemcsak szakmai körökben erősödtek fel, hanem politikai szinten is. A sikeres, republikánus texasi kormányzó, 2010-ben publikált könyvében hosszasan értekezik arról, hogy miért kilenc senki által meg nem választott bíró mondja meg nekünk, hogy miként éljünk!⁴ A 2010-es elnökválasztást pedig a demokraták szerint a konzervatív többségű Legfelsőbb Bíróság döntötte el Bush javára Gore-ral szemben. Talán ennek az előzménynek tudható be az, hogy Obama újraválasztását megelőzően, Roberts konzervatív elnök a szavazatával megmentette az *Obamacare*-t attól, hogy alkotmányellenesnek nyilvánítsák. Roberts elnököt vélhetően az a megfontolás vezette, hogy a bíróságot kivonja a választási küzdelemből, elkerülve a 2010-es esetet. Hasonló okai lehetnek, annak is, hogy a 2020-as elnökválasztás során felmerült választási csalásokkal sem volt hajlandó sürgősséggel foglalkozni a legfőbb bírói testület. Mindezek ellenére a meggyőző (6:3) konzervatív többséggel rendelkező testület szálla a Fehér Házat elfoglaló Biden elnök emberei és a képviselőházi többséget megszerző demokraták szemében. A Kongresszusban törvényt szerettek volna elfogadni a Legfelsőbb Bíróság négy fővel történő kibővítéséről, de ehhez nem tudták megszerezni a Szenátus többségének (60 fő) a támogatását, így a törvény elbukott. A szándékukról nem mondtak le, hiszen Biden elnök létrehozott egy 36 főből álló bizottságot, azzal a céllal, hogy tegyenek javaslatot a Legfelsőbb

* A szerző PhD habil. egyetemi tanár, Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Alkotmányjogi és Politikatudományi Tanszék; volt alkotmánybíró. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

** A tanulmány a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetében folytatott „A bírói függetlenség intézményes garanciái” című részletes kutatási projekt keretében készült. A kutatásban közreműködött dr. Borbély Boglárka PhD hallgató.

¹ STONE SWEET, Alec: *Governing with Judges. Constitutional Politics in Europe*, Oxford University Press, New York, 2000; Magyarországon leginkább

VARGA ZS. András: *Eszmény vagy bálvány? A joguralom dogmatikája*. Századvég, Budapest, 2015 és POKOL Béla: *A jurisztokratikus állam*, Dialóg Campus, Budapest, 2017.

² STUMPF István: *Alkotmányos hatalomgyakorlás és alkotmányos identitás*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2020.

³ SHAPIRO, Martin: *Law and Politics in the Supreme Court. New Approaches to Political Jurisprudence*, The Free Press of Glencoe, New York, 1964.

⁴ PERRY, Rick: *Fed Up! Our Fight to Save America from Washington*, Back Bay Books, New York–Boston–London, 2010.

Bíróság reformjára. A küzdelem folytatódik a bírósági főhatalom megszerzéséért. A tanulmány számba veszi a Legfelsőbb Bíróság átalakításával és helyzetével kapcsolatos viták legfontosabb történeti állomásait és áttekinti az elnöki bizottságban felmerült legérdekesebb javaslatokat.

I. A Roosevel-terv

“I pledge you, I pledge myself, to a new deal for the American people.”⁵

Roosevelt az amerikai népnek új irányvonalat ígérő New Deal gazdaságpolitikát meghirdető kampányával a Demokrata Nemzeti Konvenció negyedik elnökjelölti szavazásán győzedelmeskedett a texasi John N. Garner házelnökkel szemben (későbbi alelnök). Akkoriban rendhagyó módon, személyesen utazott el a chicagói konvenció eredményhirdetésére és fogadta el a jelölését. Beszédében⁶ előrevetítette, hogy a pártnak liberális gondolkodással, tervszerű cselekvéssel, felvilágosult nemzetközi szemléletmóddal a legnagyobb jót kell szolgálnia. A pénzügyi-világ gazdasági válság negyedik évében, 1932 novemberében tartott elnökválasztást elsöprő fölényrel New York állam kormányzója, Franklin Delano Roosevelt nyerte meg. 1916 óta ez volt az első alkalom, hogy a négy cikluson át tartó republikánus uralom ellenében demokrata jelölt nyert, amely köszönhető annak, hogy az amerikaiak többsége H. Hoover leköszönő elnököt hibáztatta a válsághelyzet kialakulása miatt. A végrehajtás és törvényhozás irányítását megszerző demokraták a fokozottabb központi kormányzati szerepvállalásban látták a válsághelyzet megoldását, a New Deal politika célkitűzése a jóléti állam (*welfare state*) létrehozása volt. Roosevel-terv, az elnöki beiktatási beszédében⁷ a pénzügyi-gazdasági világválság kialakulásáért a bankárok spekulációját hibáztatta és meghirdette a banki-, hitel- és befektetési műveletet szigorú állami ellenőrzés alá vonását. A 3R-ként (*relief, recovery, reform*) ismert program első szakasza (1933–1934) a pénzintézetek és a bankszektor, valamint a mezőgazdaság és az ipar talpra állítására, a második szakasza (1935–1936) szociálpolitikai intézkedésekre koncentrált (közmunka programok, társadalombiztosítás). A roosevelti politika egyetlen ellensúlyaként a Legfelsőbb Bíróság szolgált. Ráadásul az elnök az új technikai vívmány, a rádió

útján szinte minden háztartásba eljutott, képes volt „beszélgetést folytatni” az amerikai néppel híres kandalló melletti rádiónyilatkozatain (*fireside chats*) keresztül, ami a Kongresszusra való nyomásgyakorlásra is alkalmasnak mutatkozott.⁸ A Legfelsőbb Bíróság nem támogatta az elnök New Deal programját, 1935 és 1936 között számos gazdasági vonatkozású törvényt semmisített meg, ebből többet egyhangú szavazással döntött el.⁹ A kilenc tagú testület összetételét vizsgálva Pierce Butler, James McReynolds, George Sutherland és Willis Van Devanter főbírák a roosevelti politika vad kritikái voltak, őket a média az Apokalipszis lovasai után a „Négy Lovas” jelzővel (*Four Horsemen*) illette. Louis Brandeis, Harlan Fiske Stone és Benjamin Cardozo főbírák New Deal programot támogató csoportosulása a „Három Muskétás” (*Three Musketeers*) jelzöt kapta.¹⁰ Ingadozó (*swing*) álláspontot képviselt Charles Evans Hughes elnök és a Hoover által kinevezett Owen Roberts főbíró, bár utóbbi inkább a Négy Lovas felé húzódott. Ekkoriban a bírói testület polarizálódása nem volt egyértelműen magyarázható a konzervatív-liberális megosztottsággal, a két csoportosulás inkább a klasszikus jogi formalizmus és a jogi realizmus jogelméleti felfogások szerint alakult.¹¹ Roosevel-terv az akadékoskodó bírói testület átalakításában látott megoldást, ezért újraválasztását követően, 1937. február 5-én a Kongresszus elé terjesztette a Legfelsőbb Bíróság létszámának megemelésére (*court-packing bill*) vonatkozó reformjavaslatát. A létszámemelés Roosevelt egy átfogó, az igazságszolgáltatási rendszer korszerűsítését és hatékonyságának növelését célzó törvényjavaslatban (*Judicial Procedures Reform Bill of 1937*) helyezte el. Eszerint a hetvenes korhatárt betöltött főbírók mellé az elnök kinevezhetett volna egy-egy fiatal társbíró tízéves szolgálati időre. Az elnök jogköre legfeljebb hat főbíró és szövetségi bíróságonként két bíró kinevezésére korlátozódott volna. A Legfelsőbb Bíróság létszámának megemelésével Roosevelt nem titkolt célja az volt, hogy a megfiatalított testület kedvező elbánásban részesítse New Deal programját. A hírhedt, március 9. napján közzétett kandalló melletti rádiónyilatkozatában próbálta az amerikai közvéleményt is megnyerni ügyének, azzal érvelve, hogy a bírói testület túlterjeszkedett az *Alkotmányban* foglaltak keretein, ezért a nemzetnek

⁵ ROOSEVELT, Franklin D.: Address Accepting the Presidential Nomination at the Democratic National Convention in Chicago, Democratic National Convention, July 2, 1932. The American Presidency Project, <https://www.presidency.ucsba.edu/documents/address-accepting-the-presidential-nomination-the-democratic-national-convention-chicago-1>.

⁶ Roosevel-terv: „Ours must be a party of liberal thought, of planned action, of enlightened international outlook, and of the greatest good to the greatest number of our citizens.”

⁷ ROOSEVELT, Franklin D.: First Inaugural Address, March 4, 1933. In: The two faces of Liberalism: how the Hoover-Roosevelt debate shapes the 21st century (ed.: Lloyd, Gordon), M&M Scrivener Press, US, 2006, 160–164.

⁸ PETERECZ Zoltán: Az amerikai elnöki retorika a beiktatási beszédek tükrében, *Külügyi Szemle*, 2017/1, 15.

⁹ Például National Industrial Recovery Act 8:1 arányban, National Industrial Recovery Act 9:0 arányban, Agricultural Adjustment Act 6:3 arányban vagy Municipal Bankruptcy Act 5:4 arányban forrás. MOGYORÓSI András: Roosevel-terv és a Legfelsőbb Bíróság küzdelme a New Deal fölött, *Jogelméleti Szemle*, 2012/3, 53–59.

¹⁰ LEUCHTENBURG, William E.: When Franklin Roosevelt Clashed With the Supreme Court—and Lost, *Smithsonian Magazine*, 2005. www.smithsonianmag.com/history/when-franklin-roosevelt-clashed-with-the-supreme-court-and-lost-78497994/.

¹¹ POKOL Béla: *Jogelmélet: Társadalomtudományi trilogia II.*, Századvég Kiadó, Budapest, 2005, 291–293.

„meg kell védenie az Alkotmányt a bíróságtól és a bíróságot önmagától”.¹² A reformterv azonban heves ellenállásba ütközött, nem sikerült elnyerni sem a civil, sem a szakmai szervezetek támogatását, sőt, hatására megalakult a New Deal ellenző, grandiózus ellenkampányt lefolytató *National Committee to Uphold Constitutional Government* is 1937 februárjában. A szenátusi Jogi Bizottság még hajlandó volt ugyan megtárgyalni a javaslatot, azonban a szenátorok többsége azt nem támogatta. Az 1937. június 14. napján kelt jelentés alapján a bizottság a létszám megemelésére vonatkozó reformot az alkotmányos alapelvekre veszélyes, precedens nélküli beavatkozásnak értékelte.¹³ A javaslat ezen része 70:20 szavazataránnyal elbukott a Szenátus előtt és a későbbiekben elfogadott bírósági reform csak az alsóbb bíróságokra vonatkozó rendelkezésekre korlátozódott.

Az események hatására a bírói testület hozzáállása mégis változást mutatott és az ún. Fehér Hétfőn (*White Monday*) már a New Deal politikát támogató döntéseket hozott. Hamarosan a Legfelsőbb Bíróság ideológiai átrendeződése is megkezdődött. A 78 éves Devanter lemondásával Roosevelt elnöknek lehetősége nyílt egy új főbíró kinevezésére. A pozíciót eredetileg bizalmasának, a 65 éves Joseph T. Robinson szenátusi frakcióvezetőnek szánta, azonban kinevezése nem fért volna össze a megfiatalítás koncepciójával. Robinson váratlanul bekövetkezett halála végül eldöntötte a kérdést és helyette az 51. életévében járó, New Deal és a létszámemelési reformot aktívan támogató Hugo Black szenátor kinevezését kezdeményezte a Jogi Bizottság előtt. Black kinevezése heves vitákat váltott ki vallási fanatizmusa és Ku Klux Klan tagságának gyanúja miatt, kinevezését a Jogi Bizottság és később a Szenátus mégis jóváhagyta. Roosevelt elnöknek 1945-ig tartó elnöksége alatt összesen nyolc alkalommal volt lehetősége főbíró kinevezésére, ezzel a bírói testület összetételét és ideológiai irányát saját preferenciája szerint évtizedekre meghatározta. 1939-re a Legfelsőbb Bíróság Black, továbbá William O. Douglas és Frank Murphy főbírók kinevezésével erősen liberális beállítottságúvá vált. Az 1950-es évek elejére volt valamelyest elmozdulás a konzervatív felfogás irányába Harlan Stone elnök nézeteinek

változásával, illetve Fred M. Vinson főbíró kinevezésével, azonban a liberális túlsúly egészen az 1970-es évekig fennmaradt. Az ideológiai egyensúly helyrebillenése Nixon, Reagan, majd George W. Bush elnökök konzervatív főbírói kinevezései hatására következett be.¹⁴ A roosevelti tapasztalatok szép lassan beépültek a bíróválasztás gyakorlatába. Az 1945 utáni elnökök különböző stratégiákat kezdtek követni a bíróválasztás során, esetlegesen már a főbírói hely megüresedése előtt meghatározva a főbírói hely várományosát, azaz azt a személyt, aki leginkább alkalmas politikai célkitűzéseinek megvalósítására.¹⁵

II. Obama-adminisztráció

George W. Bush kinevezésével 2005-ben John Roberts lett a Legfelsőbb Bíróság elnöke egészen napjainkig. Roberts főbíró kezdetben olyannyira konzervatív szemléletet képviselt, hogy a média a The Federalist Society konzervatív szervezethez fűződő tevékenységéről külön említést tett,¹⁶ 2018 óta azonban inkább ingadozó, liberális blokk felé húzó álláspontot képvisel egyes ügyekben.¹⁷ A Roberts-bíróság alatt, a 2008–2009-es gazdasági világválság időszakában kezdte meg két cikluson át tartó elnökségét Barack Obama. Az elnök és a Legfelsőbb Bíróság viszonyát vizsgálva három olyan eseményt érdemes áttekinteni, amely mérföldkönek tekinthető a bírói testület evolúcióját vizsgálva: az első *Obamacare* döntés, az azonos neműek házasságának elfogadását támogató döntés, valamint Merrick Garland főbírói jelölése.

II.1. Taxed enough already¹⁸

Obama elnök az Egyesült Államok nagyszabású egészségügyi ellátásának reformját (*Patient Protection and Affordable Care Act*, a továbbiakban *ACA* vagy *Obamacare*) 2010. március 23-án írta alá. Néhány hónappal a törvény hatálybalépését követően a Független Vállalkozások Nemzeti Szövetsége (*National Federation of Independent Business*) és az államok többsége az új törvényből fakadó általános biztosítási kötelezettség és a nemzeti egészségbiztosítási program (*Medicaid*) kiterjesztését sérelmezte. Az *Obamacare* felvetette a

főbírók kinevezésére George W. Bush alatt került sor.

¹² ZÉTÉNYI András: *Az amerikai Legfelsőbb Bíróság tagjainak kinevezése*, Jogelméleti Szemle, 2004/4, <http://jesz.ajk.elte.hu/zetenyi20.html>.

¹⁶ LANE, Charles: Roberts Listed in Federalist Society '97-98 Directory, The Washington Post, online, July 25, 2005. www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/07/24/AR2005072401201.html.

¹⁷ ROEDER, Oliver: *John Roberts Has Cast A Pivotal Liberal Vote Only 5 Times*, Five Thirty Eight, online, July 5, 2018. <https://fivethirtyeight.com/features/john-roberts-has-cast-a-pivotal-liberal-vote-only-5-times/>.

¹⁸ A „Tea” szó a Taxed enough already, azaz adóztunk már eleget mozgalmi szlogen lehetséges rövidítése. Vö. PAÁR Ádám: *(Ellen)forradalmi mozgalom az Egyesült Államokban? A Tea Party eszméletörténeti és politikátörténeti gyökerei*, Kül-Világ, 2013/1, 24.

¹² ROOSEVELT, Franklin D.: *Ninth Fireside Chat on the Judiciary Reorganisation Bill*, Fireside Chat 9, March 9, 1937. UVA Miller Center. <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-9-1937-fireside-chat-9-court-packing>.

¹³ A bizottsági jelentés szerint a reform: “needless, futile and utterly dangerous abandonment of constitutional principle”. Senate Judiciary Committee report, June 14, 1937. Day by Day. www.fdrlibrary.marist.edu/daybyday/event/june-1937/.

¹⁴ Richard Nixon elnök a SCOTUS elnökének nevezte ki Warren Burger főbíró, valamint társbíráknak többek között az erősen konzervatív beállítottságú Lewis Powell, William Rehnquist, Harry Backmunt. Ezt követően Ronald Reagan William Rehnquist főbíró, az elnöki pozícióval bízta meg, majd Antonin Scalia társbírói széket kapott. Clarence Thomas, Samuel Alito és John Roberts

kérdést, hogy a Kongresszus vajon túllépte-e az Alkotmány I. cikkében felsorolt, adókivetési és államközi kereskedelmet szabályozó jogkörét azzal, hogy bírság ellenében kötelezte az amerikaiak többségét minimális egészségbiztosítási fedezet megkötésére (*minimum-coverage provision* vagy *individual mandate*). Továbbá a törvényhozó indokolatlanul kényszerítette-e a *Medicaid* programhoz önkéntesen csatlakozott államokat az egészségbiztosítási alaphoz való hozzájárulásuk növelésére, amely a jogosulti kör kiterjesztéséből fakadt.¹⁹ A Legfelsőbb Bíróság *National Federation of Independent Business kontra Sebelius* ügyben hozott határozata megközelítette a roosevelti New Deal döntések súlyát, meghatározó jelentősége volt a 2012-es választások kimenetelében és a szövetségi törvényhozás jogköreinek meghatározásában. Egy táborba tömörültek az Obama-politikát bírálók, akik szerint az ACA a szövetségi hatalom túlbujánzását manifestálta. Az elnök megválasztását és egészségbiztosítási reformterveit ellenző, az alkotmányos gyökerekhez való visszatérést hirdető és a szövetségi kormány túlterjeszkedését elutasító konzervatívokból és libertariánusokból létrejött, radikális *Tea Party*-mozgalom politikai súlya rohamosan növekedett.²⁰ Az elnök támogató bázisát a mérsékelt és liberális erők képezték, akik a reformtörvény alkotmányos megalapozottsága mellett érveltek és szorgalmazták a nem biztosított amerikaiak millióinak megfizethető egészségügyi ellátáshoz való juttatását. A Legfelsőbb Bíróság feladata tehát az Alkotmány I. cikkében szereplő ún. alvó kereskedelmi klauzula (*dormant commerce clause*) értelmezése volt. Az alkotmányos rendelkezés ugyanis felhatalmazza a Kongresszust az államok közötti kereskedelem szabályozására annak érdekében, hogy azt az egyes tagállamok szabályozása diszkriminatív, indokolatlanul megerősítve ne akadályozhassa.²¹ A Legfelsőbb Bíróság mérőföldkőnek számító döntésében az ACA program alkotmányosságát megerősítve támogató döntést hozott. A testület liberális négyese (Sonia Sotomayor, Stephen G. Breyer, Elena Kagan, and Ruth Bader Ginsburg) és a hozzájuk csatlakozó Roberts főbíró 5:4 arányú többséggel úgy döntött, hogy az általános biztosítási kötelezettség elmulasztása esetén a Kongresszus előírhatta a bírságot a kereskedelmi klauzulára tekintettel. A *Medicaid* kiterjesztését szintén nem ítélte a testület alkotmányellenesnek, azonban 7:2 arányban (Roberts, Kagan, Breyer, továbbá a négy konzervatív főbíró, Antonin Scalia, Anthony

Kennedy, Clarence Thomas és Samuel Alito) a Kongresszus hatáskör-túllépését állapította meg. A törvényhozó eszerint az egyes államokat nem szankcionálhatta a teljes *Medicaid* támogatás megvonásával csupán azért, mert azok esetlegesen nem hajlandók az egészségbiztosítási program kiterjesztésében részt venni. A meghozott határozat kompromisszumot kínált, annak értelmében minden állam szabadon dönthetett a kormányzati kezdeményezéshez való csatlakozásáról, tehát a kiterjesztés ügyét az egyes államok kormányzati hatáskörébe utalta.²² A Roberts-bíróság kedvező döntését követően, öt hónappal később megtartott elnökválasztáson Obama ismét győzedelmeskedett, a republikánusok és a *Tea Party*-mozgalom elnöki hatalom megszerzésére irányuló törekvései ezúttal nem értek célba. Az *Obamacare* megmentésében Roberts elnököt vélhetően az vezette, hogy a Legfelsőbb Bíróságot kivonja a 2012-es választási küzdelemből. A 2000-ben elbírált Bush kontra Gore²³ eset kapcsán ugyanis a Rehnquist-bíróság republikánus többsége Florida állam szavazatainak manuális újraszámolását elutasítva, az elektori szavazatokat Bush elnök javára ítélte meg, ezzel gyakorlatilag eldöntötte az akkori választások kimenetelét. A demokrata sajtó és a közvélemény nagy port kavart az egyszerű, választási szabályozásra vonatkozó döntés körül, a testület döntését szintiszta politikai partizánakcióként értékelte, amely álláspontjuk szerint megmutatta a Legfelsőbb Bíróság túlpolitizálódott szerepvállalását.²⁴

II.2. "But what really astounds is the hubris reflected in today's judicial Putsch."²⁵

A Legfelsőbb Bíróság 2015 júniusában 5:4 arányban meghozott döntésében kimondta, hogy az Alkotmány XIV. Kiegészítésének értelmében az azonos neműek házassága mind az ötven államban egységesen engedélyezett és elismert. A bírói testület az Egyesült Államok Hatodik Kerületi Fellebbviteli Bírósága több, Michigan, Kentucky, Ohio és Tennessee államokból származó per egyesítésével meghozott azon döntését vizsgálta felül, amely elutasította az azonos neműek közötti házasságok elismerésére és engedélyezésére vonatkozó alkotmányos kötelezettséget. A felsorolt négy államban a házasság intézményét egy férfi és egy nő életközösségeként definiálta, érvelésük alapján az elismerés a házasságnak ebben az

¹⁹ *National Federation of Independent Business v. Sebelius*, 567 U.S. 519 (2012) Docket No. 11–393, 2–6. Justia. U.S. Supreme Court. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/567/519/>.

²⁰ MECKLER, Mark–MARTIN, Jenny Beth: *Tea Party Patriots. The Second American Revolution*, Henry Holt and Company, New York, 2012, 12–13.

²¹ Art I.S8.C3.1.4.1 *Overview of Commerce Clause*, az Egyesült Államok Alkotmánya, 1. cikk 8. bekezdés. Constitution Annotated. https://constitution.congress.gov/browse/essay/artI-S8-C3-1/ALDE_00013403/.

²² PERLSTADT, Harry–BALÁZS Péter: *Egészségügyi reform az USA-ban. Obamacare, vagyis a Méltányosan Elérhető Ellátásról Szóló Törvény*

legújabb fejleményei, Egészségügyi Gazdasági Szemle, 2013/3–4, 29–42.

²³ *Bush v. Gore*, 531 U.S. 98 (2000) No. 00–949, 14. Justia. U.S. Supreme Court. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/531/98/>

²⁴ TOOBIN, Jeffrey: *The Oath: The Obama White House and the Supreme Court*, Doubleday, 2012, 123., Alan Dershowitz: *Supreme Injustice: How the High Court Hijacked Election 2000*. Oxford University Press, 2001, 174, 198.

²⁵ Antonin Scalia különvéleménye, *Obergefell v. Hodges*, 576 U.S. (2015) Docket No.14–556, 6. Justia. U.S. Supreme Court. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/576/14-556/>.

értelemben felfogott időtlenségét sértette.²⁶ A Legfelsőbb Bíróság többségi állásfoglalása szerint a Tizennegyedik Alkotmánykiegészítésben foglalt alapvető szabadságjogok (*Due Process Clause*) és az egyenlő jogvédelem (*Equal Process Clause*) megköveteli az azonosneműek házasságának engedélyezését, illetve állami elismerését. A többségi vélemény megfogalmazásában jelentős szerepet játszott Anthony Kennedy főbíró, aki Ginsburg, Breyer, Sotomayor és Kagan liberális szemléletű főbírók véleményét osztotta. A Reagan elnök által 1988-ban kinevezett, konzervatív Kennedy a Roberts-bíróságban már inkább ingadozó álláspontot képviselt, több döntésben a liberális blokk álláspontjához csatlakozott. Kennedy a konzervatív körök egyre nagyobb ellenszenvét váltotta ki, ami hozzájárult későbbi lemondatásához.²⁷ A testület a házasság időtlen intézményének dinamikus történeti fejlődésével, esszenciális transzformálódásával indokolta döntését.²⁸ A *Due Process* klauzula szerint egyetlen állam sem foszthat meg senkit életétől, szabadságától vagy tulajdonától megfelelő eljárás nélkül, ez pedig kiterjed az egyéni méltóság és autonómia intim szegmensére, a személyes önzonosság és meggyőződés megválasztására is. A törvény előtti egyenlőséget biztosító *Equal Protection* klauzula ehhez pedig szorosan kapcsolódik. A döntéshez Roberts, Scalia, Thomas és Alito konzervatív főbírók több kritikus különvéleményt is fűztek. A legélesebb hangnemet Scalia ütötte meg, ő egyenesen bírói puccsnak²⁹ nevezte az öt bírói többségi állásfoglalását, mely indokolatlanul, kellő jogi megalapozottságot nélkülözve avatkozott be a házasság intézményét övező társadalmi vitákba.

II.3. "Mr. President, you will not fill the Supreme Court vacancy."³⁰

Obama elnök két főbírói kinevezése (Sotomayor és Kagan) járt sikerrel, Merrick Garland 2016-os jelölése azonban elbukott. Antonin Scalia főbíró bekövetkezett váratlan halála az Obama-adminisztráció utolsó évében történt. A politikai erőter ekkorra már átrendeződött, a 2014-es időközi választásokon a republikánusok kongresszusi többséget szereztek, irányításuk alá került a törvényhozó hatalom. Mitch McConnell, a Szenátus republikánus frakcióvezetője Scalia halála után néhány órával már be is jelentette, hogy a

republikánusok a választási évre tekintettel el fogják utasítani Obama elnök jelölését, mivel a főbírói kinevezés joga már az új elnököt illeti meg. A konzervatív, originalista-textualista álláspontot képviselő Scalia helyének betöltésére Obama a centralista, neutrális álláspontot képviselő Merrick Garlandot jelölte, kinevezése ismét a testület liberális irányultságú ideológiai súlyponteltolódását eredményezte volna az 1970-es évek óta először. A republikánus többségű Jogi Bizottság következetesen elutasította Garland meghallgatását, amely a szenátusi szavazásra bocsátáshoz szükséges lett volna, így a jelölés pedig 2017 januárjában a kongresszusi mandátum lejártával megszűnt. A kinevezést ellenző republikánus érvelés szerint a 2016-os választásokat követően lehet az új főbíró kijelölni. A republikánusok részben a Biden-szabályra hivatkoztak, eszerint a jelenlegi Biden elnökjelölt 1992 júniusában szenátorként és az Igazságügyi Bizottság elnökeként felszólította az akkori George H. W. Bush elnököt, hogy az esetlegesen megüresedő főbírói pozícióra (Blackmun főbíró nyugalmazása miatt) a közelgő elnökválasztást megelőzően ne állítson jelöltet. Másrészt a mítosznak titulált ún. Turmond-szabályra hivatkoztak, amely szerint a szenátus elnökválasztási évben nem hagyhat jóvá főbírói kinevezést.³¹ A demokraták közben arra spekuláltak, hogy az elnökválasztást Hillary Clinton nyeri majd meg, a Kongresszus pedig kénytelen lesz az ún. *lame-duck sessions* keretében sürgősséggel elfogadni Obama centralista jelöltjét, ha nem akar egy szélsőségesebb főbírói jelöltet kapni az új „Clinton-adminisztrációtól”.³² Azonban a 2016-os elnökválasztás a republikánus Donald Trump győzelmével zárult, Garland jelölése a 114. kongresszus mandátum végével lejárt, az új főbíró kinevezése az új elnökre maradt.

III. Trump-adminisztráció

Donald J. Trump 2016-os választási kampányában két jelölti listát³³ is közzétett az elhunyt Scalia főbírói székének betöltése végett. A kampányoló elnökjelölt célja egy, a scaliai jogfelfogást követő, konzervatív szemléletű főbíró jelölése volt, sőt, új gyakorlatot mutatott azzal, hogy több aspiráns is lehet egy-egy megüresedett pozícióra. A listák összeállításában kulcsfontosságú szerepet játszott az Egyesült Államokban talán a legnagyobb befolyással bíró konzervatív jogász Leonard Leo és

²⁶ MÁTYÁS Ferenc: „A méltóságon esett sebeket nem mindig lehet gyógyítani egy tollvonással”, *Ars Boni*, 2015/2, 31–37.

²⁷ Lásd a Trump időszak elemzésénél!

²⁸ *Obergefell-ügy*, 1.

²⁹ Uo. 74–75.

³⁰ Mitch McConnell szenátor, 2016.

³¹ BORBÉLY Boglárka: *Amy Coney Barrett főbíró kinevezése*, Ludovika Frontier Blog, 2020.10.28. www.ludovika.hu/blogok/frontierblog/2020/10/28/amy-coney-barrett-fobiro-kinevezese/.

³² CASSELLA, Megan–MORGAN, David: *Senators say they might confirm Obama's high court pick after election*, Reuters, March 17, 2016. www.reuters.com/article/us-usa-court-garland-idUSKCN0WJ251.

³³ Trump-listákat lásd 2016: www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/05/18/who-are-the-11-people-on-donald-trumps-short-list-for-the-supreme-court/; 2017: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-supreme-court-list/>; 2017-es kiegészítése: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-announces-five-additions-supreme-court-list/>; 2020: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/additions-president-donald-j-trumps-supreme-court-list/>; összesített lista: https://ballotpedia.org/Complete_list_of_Donald_Trump%27s_potential_nominees_to_the_U.S._Supreme_Court.

az 1982-ben alakult The Federalist Society, amely mára már több mint 60 ezres regisztrált tagsággal rendelkezik. A konzervatívokat és libertáriánusokat tömörítő szervezet az Egyesült Államok Alkotmányának textualista és originalista értelmezését vallja, a konzervatív ideológia képviselője. Leonard Leo diákévei alatt, 1989-ben kapcsolódott be a The Federalist Society munkájába helyi diákszervezet alapításával, majd hosszú évekig volt a társaság alelnöke, jelenleg az igazgatótanács társelnöke. Leonard Leo célja a szövetségi igazságszolgáltatás és a Legfelsőbb Bíróság abszolút konzervatív többségének megteremtése volt, aktív szerepet vállalt Roberts, Alito, Gorsuch, Kavanaugh, and Barrett főbírók kinevezésében. Leonard Leo és a The Federalist Society tevékenysége rendkívül sikeresnek mondható, csak a Trump adminisztráció alatt három főbíró és 234 szövetségi bíró kinevezését segítette. A *The Washington Post Magazine* 2019 januárjában lehozott írása alapján a szervezet rendkívüli befolyását jól mutatja, hogy a Legfelsőbb Bíróság kilenc tagjából hat volt vagy jelenleg is tagja a társaságnak.³⁴ A Trump-adminisztráció kétséget kizáró legnagyobb sikere az, hogy konzervatív térnyerést sikerült biztosítani mind a szövetségi bírósági, mind a legfelsőbb bírósági helyek feltöltésével.

III.1. "I'm a judge. I speak for myself."³⁵

A 2017. januárjában kezdődő elnöki ciklus egyik első feladata volt tehát Scalia főbíró megüresedett helyének betöltése. A pozícióra Trump elnök Neil Gorsuch konzervatív bírót jelölte, akinek a neve Leonard Leo ráhatásával a választási kampány során kiadott második listára került fel.³⁶ Trump elnök ünnepélyes bejelentése általános meglepetést okozott, a jelölt nevét sikerült teljes titokban tartani a média előtt, a leendő kabinet névsorral szemben az nem szivárgott ki előzetesen. Sőt, maga Gorsuch is csupán előző nap szerzett tudomást a saját jelöléséről.³⁷ A szenátusi Jogi Bizottságának reakciója semmilyen újdonságot nem okozott, pártvonalak mentén osztotta meg a nézeteket, a demokraták elutasító magatartása egyenesen következett a Garland-puccsból. A bizottsági tagok ugyan 11:9 arányban támogatták Gorsuch jelölését, a meghallgatások során azonban végig érzékelhető volt a demokraták frusztráltsága és az új

adminisztráció első 100 napját övező politikai ellenállás. A leendő főbíró szakmai képességeit senki sem vonta kétségbe, hiszen a jelölteket véleményező *American Bar Association* egyhangú „well qualified” minősítést is megszerezte.³⁸ A kinevezés jóváhagyása a Trump-kormányzat első nagy politikai ütközete volt. A demokraták az obstrukció (*filibuster*) eszközeinek bevetésével, de facto kisebbségi vétóval igyekeztek a szenátusi jóváhagyást megakadályozni. A republikánusok azonban az ún. „nukleáris opció” alkalmazásával a jóváhagyáshoz szükséges 50+1 szenátori szavazatot egyszerűen tudták biztosítani. A nukleáris opció bevetésére először 2013-ban Obama elnök időszakában került sor, az akkor demokrata többségű szenátus ezzel az eljárással változtatta meg a parlamenti házszabályok elnöki kinevezésekre vonatkozó rendelkezéseit úgy, hogy azok jóváhagyásához minősített helyett egyszerű szenátusi többség elegendő legyen. A demokraták döntése szándékosan nem érintette a főbírói kinevezés folyamatát, azonban precedens értékű alapot szolgáltatott arra, hogy 2017-ben Mitch McConnell vezetésével a republikánus többségű Szenátus kiterjessze a nukleáris opció alkalmazását, ezáltal pedig megkönnyítse Gorsuch kinevezését.³⁹ A feles döntéssel való jóváhagyás precedens keletkeztetett, innentől kezdve a főbírói kinevezéseket meghatározó főszabályként kellett alkalmazni. Gorsuch 2017 áprilisában foglalta el főbírói székét.

III.2. "I'm not a pro-prosecution or pro-defense judge. I am a pro-law judge."⁴⁰

Az ingadozó Kennedy főbíró tevékenységét az Obergefell-ügy óta nem nézték jó szemmel konzervatív körökben. A Legfelsőbb Bíróság ideológiai erőviszonyainak tartós átrendezéséhez személycserére volt szükség, ehhez pedig Kennedy főbírónak távoznia kellett. 2018-ban Kennedy nyugdíjba vonulása mellett döntött, helyére Trump elnök Brett Kavanaugh bírót nevezte ki. A jelölés érdekessége az, hogy az első, Trump-kampány során közzétett listákon még nem szerepelt Kavanaugh neve, viszont a 2017-es listára már felkerült. A jelölt korábban Kennedy fogalmazója volt, egyesek szerint személye erősen közrejátszott a főbíró lemondásában.⁴¹ Kavanaugh szenátusi jóváhagyási

³⁴ Érintett főbírók: Brett Kavanaugh, Neil Gorsuch, Clarence Thomas, John Roberts, Samuel Alito, and Amy Coney Barrett. Vö. MONTGOMERY, David: *Conquerors of the Courts*, The Washington Post Magazine, January 2, 2019. www.washingtonpost.com/news/magazine/wp/2019/01/02/feature/conquerors-of-the-courts/.

³⁵ Neil Gorsuch a Szenátus Jogi Bizottságának meghallgatásán, 2017. március 21.

³⁶ LIPTON, Eric–PETERS, Jeremy W.: *In Gorsuch, Conservative Activist Sees Test Case for Reshaping the Judiciary*, The New York Times, Marc 18, 2017. www.nytimes.com/2017/03/18/us/politics/neil-gorsuch-supreme-court-conservatives.html.

³⁷ GREENYA, John: *Gorsuch. The judge who speaks for himself*. Threshold Editions, New York, 2018, 1–5.

³⁸ American Bar Association, Standing Committee on the Federal Judiciary, Ratings of Article III and

Article IV Judicial Nominees, ABA Standing Committee on the Federal Judiciary Ratings for 115th Congress, 2018. www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/government_affairs_office/web-rating-chart-trump-115.pdf.

³⁹ BERGER, Judson: *Republicans go 'nuclear,' bust through Democratic filibuster on Gorsuch*, Fox News, April 6, 2017. www.foxnews.com/politics/republicans-go-nuclear-bust-through-democratic-filibuster-on-gorsuch.

⁴⁰ Brett Kavanaugh a szenátusi Jogi Bizottság meghallgatásán, 2018. szeptember 4.

⁴¹ SONMEZ, Felicia–BARRETT, Devlin et al: *Who's on President Trump's list to replace Justice Kennedy?* The Washington Post, June 27, 2018. www.foxnews.com/politics/republicans-go-nuclear-bust-through-democratic-filibuster-on-gorsuch.

eljárása azonban nem alakult zökkenőmentesen, meghallgatását követően többen szexuális zaklatással vádolták, a demokrata oldal igyekezett minden eszközzel megakadályozni a kinevezését. A *Demand Justice* progresszív szervezet például többmillió dolláros kampányt folytatott Kanavaugh ellen.⁴² A Gallup közvélemény-kutató mérései szerint a jelölt népszerűtlenségi rátája 42%-ra ment fel, melyre 1987 óta nem volt példa a főbírói jelölések során.⁴³ A heves ellenállás indoka abban állt, hogy Kanavaugh elismerésével Franklin D. Rooseveltnél először kerültek többségbe a konzervatív, originalista alkotmányértelmezést követő főbírák, számuk összesen öt főre nőtt.⁴⁴ Az originalista felfogás – szemben a progresszív bírói aktivizmust alátámasztó „élő alkotmány” doktrínájával – objektív mérceként az alkotmány eredeti tartalmát vizsgálja, a szöveg elfogadáskori jelentését érvényesíti a törvényhozó szándékának felderítésével.⁴⁵ Trump második főbírói kinevezésének jelentősége tehát abban állt, hogy az a konzervatív köröknek kedvező, hosszú távú ideológiai változást idézett elő a közpolitikai gondolkodásban. A lezajlott események „Kanavaugh-effektusként” hatottak ki a 2018 novemberében tartott félidős választások kimenetelére, a republikánusok további szenátusi helyeket szereztek, a demokraták ezzel szemben alsóházi többségre tettek szert megtörve az addigi trifectát. Kétségtelen, hogy a 2016 és 2018 közötti időszakban Trump elnök kiválóan élt a republikánusok számára kedvező történelmi pillanatot adta lehetőségekkel.

III.3. *“I have no agenda.”*⁴⁶

A 2020-as amerikai elnökválasztás kampányidőszakában Ruth Bader Ginsburg főbíró 2020. szeptember 18-án bekövetkezett halála váratlan fordulatot hozott. A republikánus és demokrata erők azonnal egymásnak feszültek az új főbíró kinevezésének kérdésében. Alkotmányos felhatalmazásával élve, Trump elnök szeptember 26-án, 35 nappal a választások előtt jelentette be a mélyen katolikus hitű és konzervatív, hétgyermekes családanya Amy Coney Barrett jelölését Ginsburg megüresedett társbírói helyére. Barrett korábban már potenciális jelöltként szerepelt a Trump-listákon, a 7-es körzeti fellebbviteli bíróságra történt kinevezését követően egyenesen a 2017-es lista élére került fel. A választásokat közvetlenül megelőző

jelölés nagy felháborodást váltott ki a demokraták körében, hiszen Merrick Garland kinevezését 2016-ban a republikánusok az elnökválasztás közelségére hivatkozva akadályozták meg. A liberális erők Barrett bírónő abortuszkérdésben foglalt, *pro-life* hozzáállásában is fenyegetést láttak. A konzervatív körök viszont a Kanavaugh kinevezésével letisztázott ideológiai erőviszonyok további megerősítését szorgalmazták. Végül október 26-án Trump elnök harmadik főbírói kinevezését is sikerre vitte, a jelölést Szenátus 52:48 többséggel erősítette meg. Barrett főbíró a Scalia-féle textualista-originalista alkotmányértelmezés képviselője, kinevezésével a Legfelsőbb Bíróság ideológiai összetételét 6:3 arányú konzervatív többséggel évtizedekre sikerült bebetonozni.

IV. Biden-adminisztráció

“Nothing is off the table.”⁴⁷

Barrett főbíró jelölése a 2020-as novemberi elnökválasztást közvetlenül megelőzően zajlott le, amely felerősítette a Legfelsőbb Bíróság „depolitizálását” célzó, létszámemelésre irányuló demokrata reformötleteket. A kampány során azonban sem Joe Biden elnökjelölt, sem Kamala Harris alelnökjelölt nem foglalt egyértelműen állást a kezdeményezés mellett, sőt, az új ciklusra vonatkozóan potenciális főbírói lista közre bocsátására sem került sor. A radikális Demand Justice aktivista csoport ugyanakkor közzétett egy 32, majd később 42 főre bővült listát a lehetséges progresszív jelöltekről. Biden, a szenátusi Jogi Bizottság egykori elnöke, 2019 decemberében úgy nyilatkozott, hogy üresedés esetén ő olyan főbíró nevezne ki, aki az „élő alkotmány” doktrínáját képviseli, 2020 májusában adott kampánybeszédében pedig afroamerikai bírónőt ígért.⁴⁸ Az őszi fejlemények alapján Biden elnök ciklusa alatt legjobb esetben is egy főbíró kinevezésre lehet számítani. A 83 éves Stephen Breyer főbíró azonban jól tartja magát és eddig sikerült elhárítania a demokraták által szorgalmazott nyugalmazását.⁴⁹ A létszámemelésre vonatkozó kérdések keretében Biden elnökjelölt szeptember végén jelentette be, hogy győzelme esetén egy kétpárti bizottság felállítását kezdeményezi, amely a Legfelsőbb Bíróság több szempontú, átfogó reformját tárgyalja meg. A 2020-as koronavírus-járványhelyzetben megtartott, igencsak ellentmondásos választások kimenetele

⁴² CALDWELL, Leigh Ann–THORP V, Frank: *Progressive group launches ad campaign urging Democrats to oppose Kavanaugh*, NBC News, July 13, 2018. www.nbcnews.com/politics/congress/progressive-group-launches-ad-campaign-urging-democrats-oppose-kavanaugh-n891021.

⁴³ JONES, Jeffrey M.: *Opposition to Kavanaugh Had Been Rising Before Accusation*, Gallup, September 18, 2018. <https://news.gallup.com/poll/242300/opposition-kavanaugh-rising-accusation.aspx>.

⁴⁴ SÁNDOR Lénárd: *Új korszak az amerikai legfelső bíróság alkotmányjogi felfogásában*, Mandiner, 2018. október 8. https://mandiner.hu/cikk/20181008_uj_korszak_az_

amerikai_legfelo_birosag_alkotmanyjogi_felfogas_aban.

⁴⁵ SZENTE Zoltán: *Érvelés és értelmezés az alkotmányjogban*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2013, 151–161.

⁴⁶ Amy Coney Barrett meghallgatása a szenátusi Jogi Bizottságban, 2020. október 13.

⁴⁷ Chuck Schumer szenátor, 2020. szeptember 19.

⁴⁸ SHAPIRO, Ilya: *Judging Biden*, Cato Institute, January 14, 2021. www.cato.org/publications/commentary/judging-biden.

⁴⁹ KRUZEL, John: *Court watchers buzz about Breyer's possible retirement*, The Hill, May 1, 2021. <https://thehill.com/homenews/administration/551196-court-watchers-buzz-about-breyers-possible-retirement/>.

végül Bidennek kedvezett. Az egyes államok új távszavazási szabályaiból fakadó választási csalásokkal kapcsolatban a Roberts-bíróság meglehetősen visszafogott álláspontot képviselt, a Pennsylvania-ügy esetében például az újonnan kinevezett Barrett főbíró tartózkodó álláspontja miatt a testület 4:4 arányú szavazat-egyenlőséggel döntésképtelen helyzetbe került.⁵⁰ A ciklusát 2021 januárjában megkezdő Biden április 9-én kiadott elnöki rendeletével 180 napra hozta létre a jogászprofesszorok, szakértők, nyugalmazott ügyvédek és bírók elképzeléseit tanulmányozó bizottságot. A Fehér Ház oldalán közzétett rendelet szerint a 36 tagú testület vizsgálata, többek között, kiterjed a Legfelsőbb Bíróság létszámának megemelésével, politikai befolyásának csökkentésével, átláthatóságának növelésével, valamint a bírák megbízatásának korlátozásával kapcsolatos javaslatok megvitatására.⁵¹ Az elnöki rendelet kibocsátását követően, április 14-én a demokraták létszámemelésre vonatkozó törvényjavaslatot (*Judiciary Act of 2021*) terjesztették a Kongresszus elé, azonban a kezdeményezés a Szenátus kellő támogatottsága hiányában elbukott.⁵² A demokraták nem adják fel a Legfelsőbb Bíróság átalakításának tervét. Az elnöki bizottságot ugyan kétpártinak definiálta a Fehér Ház, de a Heritage Alapítvány elnökhelyettesének számítása szerint 4:1 arányban a liberális túlsúly érvényesül a konzervatívokkal szemben. A konzervatívok meggyőződése, hogy az elnöki bizottság felállítására azért került sor, mert Donald Trump elnöksége alatt három legfelsőbb bírósági bírót tudott kinevezni és ezzel 6:3-ra módosította a konzervatívok és a progresszívek arányát a legfőbb bírói testületben. Ugyanakkor a szövetségi felsőbíróságokon (*Circuit Courts*) több a demokrata elnökök által kinevezett aktív bíró van, mint republikánus. A demokraták számos prominens jogászprofesszor támogatója úgy gondolja, hogy ha sikerül a Legfelsőbb Bíróság létszámát megnövelni, akkor a republikánusok soha többé nem nyernek választást. A bizottság számára több száz oldalas, olykor politikai szempontokat is tartalmazó véleményt készítettek a felkért professzorok, szakértők. A bíróság létszámának megnövelését a demokrata érzelmű professzorok közül is többen aggályosnak tartják, de a bírák megbízatási idejének 18 évre csökkentésében (*term limit*) nagyobb konszenzus mutatkozik, bár ahhoz alkotmánymódosítás kell. Az utolsó „meghallgatásra” 2021. október 15-én került sor, majd a bizottság várhatóan november 14. határidővel

egy öt fejezetből álló, összegző anyagot készít az elnök számára.⁵³

Összegzés

Az amerikai politikai rendszer legerősebb, ugyanakkor a legkevésbé elszámoltatható intézménye a Legfelsőbb Bíróság. Népszerűsége annak ellenére magasabb, mint a Kongresszusé, hogy az az elmúlt évtizedekben jelentősen csökkent. A bírókiválasztás teljes átpolitikálódása erodálta az intézmény politikai legitimitációját és társadalmi elfogadottságát.⁵⁴ Amerikában is kiélezett identitásháború zajlik, amely nem hagyja érintetlenül a politikai intézményeket és a választási küzdelmeket. A Legfelsőbb Bíróság döntései mindenkire kötelezőek és olyan a társadalmat igencsak megosztó kérdésekben mondják ki az utolsó szót, mint az abortusz engedélyezése, a meglegházasság állami elismerése, a fegyverviselés szabadsága, klímavédelmi szabályok betartása, a szólásszabadság határa az egyetemeken vagy a választások lebonyolításának törvényessége. A demokraták az elnöki hatalom és a Képviselőházi többség birtokában elérkezettnek látták az időt arra, hogy a Legfelsőbb Bíróságon is átvegyék a hatalmat. A Kongresszusban nem sikerült elérni a céljukat, ezért fordultak az elnöki bizottság felé. Elemezve az fontosabb elkészült szakértői anyagokat, jól érzékelhető a pártpolitikai törésvonal, amely mögött a textualista – progresszív szembenállás húzódik meg. A *National Constitution Center*, amely három csoport – a progresszívek, a libertariánusok és a konzervatívok – együttműködésére épül és céljuk egy új alkotmány kidolgozása az Egyesült Államok számára, egyetért a 18 éves bírói szolgálati limit bevezetésével. Mégis úgy gondoljuk, Biden elnöknek és a Kongresszusnak nem lesz könnyű dolga, ha át akarják alakítani a Legfelsőbb Bíróság működését. A közeljövőben elkészülő elnöki jelentés már világosabb képet fog mutatni arról, hogy a demokrata többség milyen irányú változtatásokat képzel el a Legfelsőbb Bíróság működésében.

⁵⁰ Republican Party of Pennsylvania v. Kathy Boockvar, Secretary of Pennsylvania, et al [2020] 20–542, 1. www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/20-542_i3dj.pdf.

⁵¹ Executive Order on the Establishment of the Presidential Commission on the Supreme Court of the United States, The White House, April 9, 2021. www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/04/09/executive-order-on-the-establishment-of-the-presidential-commission-on-the-supreme-court-of-the-united-states/.

⁵² GERAGHTY, Jim: *Democrats Dishonor RBG's Wishes with Court-Packing Drive*, National Review,

April 15, 2021. www.nationalreview.com/the-morning-jolt/democrats-dishonor-rbgs-wishes-with-court-packing-drive/.

⁵³ ERICKSON, BO–QUINN, MELISSA–O'KEEFE, Ed: *Biden's Supreme Court commission nears end with reviews of court packing, term limits, shadow docket. Progressives may be disappointed*, CBS News, October 14, 2021. www.cbsnews.com/news/supreme-court-commission-report-court-packing-term-limits/.

⁵⁴ EPSTEIN, LEE–SEGAL, GEFREY A.: *Advice and Consent: The Politics of Judicial Appointments*, Oxford University Press, New York, 2005.

KÚRIAI DÖNTÉSEK
Bírósági Határozatok
A Kúria lapja

A szerkesztőbizottság elnöke:
Dr. Patyi András, elnökhelyettes

Főszerkesztő:
Dr. Balogh Zsolt, kúriai tanácselnök

A szerkesztőbizottság tagjai:
Böszörményiné dr. Kovács Katalin, elnökhelyettes
Dr. Csák Zsolt, kollégiumvezető
Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna, kúriai bíró
Dr. Somogyi Gábor, kúriai tanácselnök
Dr. Molnár Ferencné, kúriai tanácselnök
Dr. Orosz Árpád, kollégiumvezető
Dr. Dzsula Marianna, kúriai bíró
Dr. Stark Marianna, kúriai tanácselnök
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin, kúriai tanácselnök
Dr. Kalas Tibor, kollégiumvezető
Dr. Hajnal Péter, kúriai tanácselnök
Dr. Kiss Árpád Lajos, kúriai bíró
Dr. Fekete Ildikó Katalin, kúriai tanácselnök

Jogi szaknyelvi lektor:
Bódiné dr. habil. Beliznai Kinga tanszékvezető egyetemi docens

A kiadó, szerkesztőség címe:
Kúria
1055 Budapest, Markó utca 16.
Kiadja:
Kúria – Werbőczy István Országbíró Kutatóintézet

A kiadásért felel: a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetének igazgatója

Megjelenik havonként.

ISSN 2786-3964 (Online)
